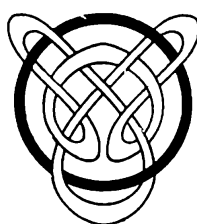

STUDENTSKÁ HLÍDKA

LIST KATOLICKÉHO STUDENT-
STVA ČESKOSLOVANSKÉHO.

ROČNÍK V.

V PRAZE 1913.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna U. Kotrba v Praze.
Majitel a vydavatel: česká Liga Akademická.

OBSAH.

	Strana
Bartoš: Který slovanský jazyk má se zavést na středních školách	105
Bartovský K.: Církev katolická a pokrok	139
Čáp J.: Za † Ing. C. Václavem Jiráskem	161
Daňha Alfons: Kristovo zmrtvýchvstání a moderní kritika	185
D. L. Just: Naše tělocvičné jednoty s hlediska kulturního	104
David: Bedřich Ozanam	245
Hrvatské Besedy	174, 200, 226, 277
Cholunská Vítězslava: Uvědomělá žena jest nejlepší záštitou vroucí lásky k vlasti	275
K. Vlastimil: Z kulturních poměrů Čechů amerických	224
Kachník Josef Dr.: Moderní ethika a studentstvo	163
— Nahradí kultura křesťanskou mravouku?	117
— Vědecká metoda filosofická a theologická	236
Klobucký Fr.: P. Ignát Wurm — buditel moravský	217, 244, 271
Kollegové!	262
Kratochvíl Jos. Dr.: Úkoly mladé katolické intelligence	137
Krpálek Josef: Filosofie vědecké fikce	123
Ku další práci	65
Levý Otakar: Richard Wagner	247
Ljetonovič M.: K otázce společného jazyka slovanského	149
Moravec K.: Theorie vývojová a křesťanský názor světový	191
Müller Albert Dr.: Podmínky křesťansko-sociální činnosti	211
— Prázdninová sociální práce studujících	264
— Sociální činnost studentstva mezi rokem	238
— Sociální působnost povinností	142
N. J.: Poslání	38
Na konci V. ročníku	261
Na prahu pátého ročníku	1
Naše prázdniny — naše první studentské žně	2, 66
Naše Vánoce	113
Naším abiturientům	262
Nosek Frant. JUDr.: Sociálně-politický význam progressivní sazby berní	144
Osiřel Parnas (památce † Jarosl. Vrchlického)	46
Pazderka J. František Bílek	119
— Balkánští Slované	267
Pírko Jan Ing. C.: Boj o Dvořáka	171
— Zdenko Fibich a jeho symfonické básně	222
Pospíšil Josef Dr.: Zpět ku křesťanskému ideálu	209
Posudky z vědecké literatury	127
Právní oddělení Č. L. A.	61
René Jean: Krise naší poesie soudobé	147
Rozhled	54, 109, 130, 153, 178, 202, 229, 254, 279
S. F.: Podpurný fond katol. studentstva a pokrokové štvání	166
S. Marie: Ruční práce školou vzdělání	172
Sikora Ludwik, prof.: Studující mládež a zahradnictví	194, 220
Sonnenschein Karel Dr.: Vám, katol. studenti	36
Studentské sjezdy	45
Švodevít D.: Stanovisko hudebního umění	273
Šrámek Jan Dr.: Dělnická otázka	214, 242, 263
Trčka Fr.: Dr. Hruban a katol. studentstvo	99
Třebíč: Příjemné a užitečné	126
V. J.: Sociální činnost studentstva dánského	169
V-r. J.: Kristus v dějinách	115
Vinař J. Dr.: Úkoly budoucnosti	122
Wlachowski: Náboženské hnutí studentské	233
— Naši básníci, církev a náboženství	107
— Sláva Bohu na výsostech a na zemi pokoj lidem dobré vůle	114
Z. Božena: K českoslovanské vzájemnosti	196
Z. J. Skaut	40
Za Jeho Excel. prof. Drem. Albínem Bráfem	43
Zbránek: Jest náboženství výmyslem lidským?	101
Žena v budoucnosti	250
Ženská hlídka	151

Jitro.

Prósa:

	Strana		Strana
Andromache: Na prvním místě	62	P.: Z věčného Říma	49, 59
Bartoš: Boleslav Jablonský	29	P. J. K. vývoji písma	22
Braccio Giovanni (přeložil Nokr)	65	Pařízek J.: Vánoční meditace malí-	
Dvorská Jiřina: Mám tě ráda	10	řova	19
— Vzlétní duše	35	Peterková Maria: Papoušek	32
— Žebrákova píseň	36	Přívozský: Meditace	1
H.: První jarní bouře	71	Romanov Jan Maria: Víš, co život	
H.: Z moravského Slovácka	44	žádá?	3
Heppner Fr.: Naděnka	47, 55, 58	Serfiliol: Láska (báseň v próse)	46
Hvězdy (přeložil Josef S.)	9, 17	Vaněček M. prof.: Za zdravím do Dal-	
Jírovec: Naše rovina	25	macie	66
— Píseň vlnek	25	Živan Andrej: Fedor Michajlovič Do-	
Maeterlinck Maurice: Stoletý vavřík	15	stojewski: Jeho život, dílo a vý-	
Methoděj: Zázrak	3, 13	znam	27, 33, 41, 52

Básně.

B. C. J.: Už přijde	39	Olševský Mil. Jdu, Pane, za tebou!	56
Blízský A.: Zrada Hospodina	35	— Modlitba	7
Boleslavský Věnceslav: Nás nenávidí	51	— Nečti písni!	38
Borská J.: Bodláčí	70	— Rosa mystica	63
— Epigram	69	— Tajemství duše	44
— Fantasie	69	— Ty jdeš	37
— Chtěla bych žít	70	Ort Karel Bohdan: Vánoční	17
— Noci	70	Podkřivinský K. V.: Zas nový rok	29
— Písníčka	71	— Žebrák	29
— Ukřižuj Ho!	70	Potocký Zlat. O.: Mraky táhnou	36
Dvorská Jiřina: Sirotkovo přání	2	Přívozský Ferdinand: Ave Maria	49
Gorenjko Bog.: Píseň večerní	12	— Cestou k umění	33
H.: Osamotě	12	— Jen výše	23
H. V. Jablíčka od milého	8	— Podzimní nálada	21
H. J.: Matičce	32	— Šel krajem melancholickým	27
Horský Antouš: Ve vlnkách valčíku	31	— Vidění	43
Hradecký J. V.: † Jaroslavu Vrchli-		— V poledne	8
ckému	2	S. K.: Má lyra	38
— Sonet o měsíci	19	Seljanovič Zdenko: Na dušičky	2
Hurecký Karel Jar.: Po mostě života	40	Serfiliol: Za tichých nocí	8
Chlumská Vítězslava: Tobě, Maria!	48	Silvanus: Vzpomínka	11
Ignotus: Z cyklu „Květy illuse“	24, 26	Silvinus: Já znal ho	38
Jičínský V.: První přijímání	51	— Jest krásno tu	71
— Ave Maria stella	21	— Již dozpíval jsem	71
Jírovec: Kde skončí se?	37	— Není v duši tísně	71
— Modlitba	25	Slavík Septimianus: Ballada o černých	
— Popěvek	7	očíh	19
— V snění	46	— Vzpomínám	19
Jopas A. PhC.: Pojďte jen, čeládko		Slováček Karel: Večerní reflexe	61
lačná	40	— Velký Bůh	38
— Kdy?	40	Smutný Fr.: Rád zadívám se v naše	
Just: Píseň labutí	8	lány	54
K. Vlastimil: Ukolébavka	55	Svatojanský květ: S bohem	71
Kunowski Franta: Poslání	21	Tetřev: Bijte do nás	12
Lomský V.: Báchorka	23	Travěnský Antouš: Ballada dušičková	16
— Je život náš jak letorost	39	— Doba moderní	16
— Stesk	24	— Loučení	7
Loucký Fr. V.: Javore na stráni!	37	— Slyš na Balkáně boje rej	13
— Hovor lesů	64	V. M.: Radhošský motiv	59
Světla	64	Veník J.: V brněnském lese	59
— Věděl jsem	37	Z. V.: Pod naším praporem	41
Lubor: Boj života	6	Zdenko: Šla kolem smrti	16
Miro: Z mých sonetů	16	Živan Andrej: Jarní nálada	54
N. Ruda: Na fialky	31	— Pod kvetoucimi jabloněmi	57
Olševský Miloslav: Ave	64	— Tempora mutantur	36
— Hrob v cizině	7	— V jaře a jeseni žití	57

ROČNÍK V.

ČÍSLO 1.-2.

STUDENTSKÁ HLÍDKA

Studentská Hlídka

== List katolického studentstva == československého.

Vychází koncem každého měsíce kromě hlavních prázdnin. Uzavěrka listu 10. dne v měsíci. Předplatné i s poštovní zásilkou činí ročně pro studující 2 K, pro nestudenty 3 K. Jednotlivá čísla po 30 haléřích. Řídí Ph. C. František Trčka s redakčním sborem. Majitel a vydavatel: Česká Liga Akademická. Číslo poštovní spořitelny 3614.

Rukopisy, dopisy, publikace, předplatné, reklamace posílají se na adresu: „Studentská Hlídka“, Praha II., Voršilská 1. Upozorňujeme pp. kollegy, že kdo nám získá pro V. ročník 10 nových odběratelů, obdrží zdarma Försterovu: „Sebevýchovu mládeže“ v ceně 3 K 60 h.

REDAKČNÍ: Kollegové, přispívejte co nejvíce do „Studentské Hlídky“. „Studentská Hlídka“ má být forem, kde by zračily se veškeré snahy a cíle hnutí našeho, má být středem, který by soustřeďoval všechny, kdož se směrem našim souhlasí, má být věrným obrazem rostoucího hnutí našeho. Především žádáme, aby pokud možno, každý kollega často informoval nás o životě studentském, zejména kulturním, a o jeho práci. Znovu — jak také již loňského roku jsme oznámili — prohlašujeme, že věci osobních, útoky na professory a j. v. zásadně uveřejňovati nebudeme.

ADMINISTRAČNÍ: K tomuto dvojčíslu přiloženy korrespondenční listky. Prosíme odběratele, aby si neobtěžovali udati nám na nich jména studentů, kteří by náš časopis odbírali. Nechť není českého uvědomělého studenta, který by náš časopis neodbíral. Použijte jich též k udání adresy svého bytu, pokud již se tak nestalo! Kdo si ponechá toto číslo, pokládán bude za odběratele. Kdo obdrží snad více exemplářů; nechť je rozdá kollegům, kteří by snad „Studentskou Hlídku“ odebírali a udá co nejdříve počet odběratelů. Složní listky poštovní spořitelny budou přiloženy teprve k číslu příštím, které bude expedováno pouze těm, kteří zaplatili předplatné za minulý ročník.

STUDENTSKÁ HLÍDKA

LIST KATOLICKÉHO STUDENTSTVA ČESKOSLOVANSKÉHO.

OBSAH:

Roč. V č. 1.—2.

Na prahu pátého ročníku! — Naše prázdniny — naše první studentské žně. — Dr. Karel Sonnenschein: Vám, katoličtí studenti! — J. N.: Poslání. — V. S.: Naše úkoly. — J. Z.: Skaut. — J.: Za J. Ex. prof. drem Alb. Bráfem. — A. M.: Studentské sjezdy. — V. N.: Památce † Jaroslava Vrchlického. — Příloha „Jitro“. — Rozhled. — Právní oddělení Č. L. A. — Slovanské střední školství v Rakousku.

NA PRAHU PÁTÉHO ROČNÍKU!

Hnutí českoslovanského katolického studentstva jest nutným důsledkem všeobecné krise studentstva českého. Hnutí ono vzniklo z lidu, jakožto mohutný protest proti nynějším poměrům ve studentstvu; jest hnutím veškerých vrstev společenských.

Stále rostoucí úkoly, jež studentstvu českému na bedra se vkládají, nutí jej k práci nejúsilovnější.

Především nutno veškeré katolické studentstvo českoslovanské spojití v jeden mohutný šik, uvědomiti si povinnosti k sobě, k lidu, k církvi, k vlasti, zjednati vážnost jemu patřící mezi ostatními vrstvami společenskými.

To jsou úkoly hnutí našeho a zároveň „Studentské Hlídky“.

Od našich stoupenců žádáme, aby i na dále hnutí našemu věrní zůstali, a hleděli pro náš směr pokud možno největší počet nových přívrženců získati.

Snahou redakce i vydavatelstva bude i tento rok, aby „Studentská Hlídka“ stála na výši svého poslání a věrně plnila úlohu, která jest jí určena.

„Zdař Bůh!“

Redakce.

NAŠE PRÁZDNINY — NAŠE PRVNÍ STUDENTSKÉ ŽNĚ.

Končil se školní rok. Chvatně odcházeli jsme ze školních síní, se zářícíma očima stěhovali jsme se ze stísněných a přitemněných světniček a studoven. Spěchali jsme. To milé slovo „prázdniny“ znělo tak vábivě a blízko a jeho jasný zvuk, letící od úst k ústům, rozněcoval srdce i duši, dráždil obrazotvornost sterými a tisícerými obrazy nejluznějších barev. Toužili jsme po oddechu a na křídlech touhy chvátali jsme k jeho čistým, omlazujícím zdrojům.

Tak bývá rok co rok. Až letos po prvé přibyla nová nota k oné krásné písni, ozvala se nová struna v duši, plná odvahy, síly a nadšení. Odcházeli jsme k odpočinku a přece zase k práci. Náš oddech měl být jenom krátkým osvěžením sil, abychom s tím větší chutí a radostí přikročili k činům, na něž jsme se připravovali a těšili po celý rok. Nám bylo asi tak, jako rolníkovi, když dokončiv poslední větší práci na řepném lánu, chystá se, aby v drobných přípravách k blízkým žním ztrávil několik mu zbývajících dní.

Už loni při šestém sjezdu katolíků českoslovanských v Olomouci viděli jsme, že ony studentské sekce, pořádané dvakrát při velkých shromážděních a pod záštitou našeho katolického lidu, jsou sice dobrým začátkem a dobrou průpravou pro nás, protože ukázaly, že z lidu jsme vyšli, jemu se neodcizili, naopak s ním že společně cítíme, trpíme a bojujeme, že daly nám příležitost přehlédnouti jejich obrovské řady, pocítiti tak z blízka vzrušený tlukot jejich srdce, roznítiti se jejich nadšením a zoceliti se jejich skálopevným přesvědčením a houževnatou odhodlaností, ony nám umožnily seznámiti se širěji s nimi, upozorniti je na sebe, rozvinouti před nimi své plány a dovolati se jejich součinnosti a podpory — ale ony ukázaly nám také už loni jasně, že ony samy nemohou nám nadále stačit, že počínají býti příliš těsný našim rostoucím řadám, že potřebujeme širšího a samostatnějšího rámce, abychom mohli nejen manifestovat, nýbrž i pracovat tak ve svém oboru a ve svých řadách, jako oni pracují ve svých stavovských a odborových organizacích.

A toto poznání nebylo jistě nejmenším výtěžkem naší loňské studentské sekce. A že nezůstalo při pouhém poznání, to může býti pýchou všech těch, kteří se o jeho uskutečnění zasadili — počínaje naším neúnavným ústředím a našimi čilými spolky akademickými až do posledního přítele a příznivce na školách středních.

Sotva přehlédli a ocenili jsme bilanci loňské sekce, již stál před námi zase nový rok — rok pilného studia, které na mnohého úporněji doléhalo blížícími se zkouškami — rok čilého a vzmáhajícího se života spolkového, vydávání rozšířeného listu našeho, udržování čilého styku s našimi přáteli mimopražskými, rok starostí o zaopatření našich chudých, všude odmítaných kolegů — a při tom všem ani o krok neustupovala do pozadí myšlenka našich prvních samostatných sjezdů.

A zdařila se. Po zralých úvahách usneseno za dohody všech našich katol. akademických spolků: Ligy, Moravana a Lípy pořádati o letošních prázdninách dva samostatné sjezdy studentské: jeden na Moravě a druhý v Čechách, aby aspoň částečně umožněna byla účast kolegům z obou zemí. I volba místa a času dopadla šťastně. Nebylo přece nic přirozenějšího nežli

sejít se tam, kde hnutí našeho katolického lidu je poměrně nejsilnější a nejuvědomělejší: v Čechách Hradec Králové a na Moravě volal nás přímo Kroměříž — ty slavné moravské Athény — které měly v polovici srpna shromáždit ve svých zdech a parcích výkvět katolických organizací venkovských — své tělocvičné jednoty „Orla“, čímž jsme vyšli zároveň poněkud vstříc našim kolegům ze Slezska. Tedy zase k srdci lidu hledal a našel si katolický student cestu. Včas ještě během školního roku vypracován byl program obou sjezdů, rozděleny referáty a stanoveni referenti a než odjížděli jsme na prázdniny, byly všechny větší přípravné práce skončeny, místnosti zajištěny a také protektoráty se zvláštní ochotou přijaty, v Hradci Král. J. Ex. nejdp. biskupem Thdr. Doubravou a v Kroměříži sl. městskou radou.

Zatím počet přihlášek a rozeslaných legitimací utěšeně stoupal, na všech stranách bylo pozorovati souhlas a mladistvé nadšení. Ale souběžně rostla také tichá mravenčí práce, kterou dobrovolně a na úkor svého odpočinku vedlo několik našich skromných, ale bezpříkladně obětavých a vytrvalých pracovníků, co zatím ostatní se buď bezstarostně zotavovali anebo se pohodlně připravovali ke sjezdu. Stačí uvést, že od května bylo rozesláno až do prvního sjezdu na 1600 dopisů a 2500 tiskopisů.

* * *

Svítila památná neděle 11. srpna v Kroměříži. Od časného rána hrnuly se nepřetržité zástupy lidu od nádraží do slavnostně vyzdobeného města a brzy plnilo se prostranné náměstí modrými košilkami a bílým karafiátem, pestrobarevnými kroji národními a houfy ostatních návštěvníků sletu „Orla“. Obloha zachmuřená nevěstila valně příznivého počasí; divoké mraky honily se s vichřicí — jeden hrozivější druhého — takový věrný obraz dnešního bouřlivého života veřejného, dnešního rozvášněného příboje protikatolického. Ale to nedovedlo zastrašit nadšených účastníků. Začala slavná polní mše sv. Ke konci spustil se hustý liják, ale účastníci setrvali neohroženě až do konce. Nadšení neochabovalo, nýbrž rostlo každým okamžikem při hudbě našich národních kapel, které koncertovaly na náměstí, až odpoledne rozpoutalo se v přímo bouřlivé projevy radostných a manifestačních pozdravů, když defilovaly tisícové řady našich junáckých „Orlů“.

Zatím sjížděli a scházeli se také naši studenti a uchvácení všeobecným jásotem a vzrušením, chvátili s tisícovými zástupy do zámecké zahrady, aby na vlastní oči přesvědčili se o překvapujícím úspěchu katolické myšlenky, aby byly očitými svědky toho, jak lid náš bouřlivě vítal a salvami potlesku zahrnoval naše kolegy kroměřížské, kteří zúčastnili se v kroji cvičení a provedli vzorné cviky s puškami.

Skutečně dojemné bylo slyšení v řadách diváků časté a nedočkavé otázky, opakující se při každém pozdějším nástupu, jdou-li už naši katoličtí studenti. A když se konečně objevili, tu zažili jsme dojem, který jistě nikdy nevymizí žádnému účastníku z paměti, a přáli bychom ze srdce všem našim stoupencům, kterým nebylo možno se zúčastnit, aby ho byli zažili s námi. Ten burácející potlesk onoho prostého lidu venkovského a dělnického byl obžalobou a díkůvzdáním zároveň. On, všemi utlačovaný, zanedbaný, vyssávaný a posmíváný, ale vlastní silou a vytrvalostí se udržující a postupující, žaloval veřejně pod širým nebem, že je brutálním nevděkem a kulturním zločinem dnešní jednání veliké části studované intelligence naší, která přece včera nebo dříve z něho vyšla, jím je vydržována a z něho žije.

„Kde jsou ty dlouhé řady našich synů, bratří a sourodáků, které rok co rok s velikými oběťmi posíláme do měst a škol, které krvavými mozoly svých dlaní vydržujeme, kterým útrapami a strádáním svým pomáháme k lepšímu vzdělání a lepší existenci, čehož si sami dopřát nemůžeme? Proč ssají z nás mizu a krev a mají za to pro nás jen slinu a smích? Kdo naučil je tomu, kdo podkopal v nich tu zázračnou sílu duše, kterou probíjeli jsme se heroicky a vítězně v krvavých bojích života, kterou vyzvedli jsme je až k samým prahům jejich lepší budoucnosti, kdo otrávil jejich duše, kdo zabil v nich všecko veliké a svaté, že při prvním úderu větru klesají malomocně jako prohnílé loutky — kdo nám je odcizil, kdo je vrátil našemu srdci? Kdo místo toho, aby nás vylučoval z národa za to, že jsme k jeho vzdělání a povznesení dali své nejlepší síly, kdo místo toho fanatického běsnění proti nám řekne jim raději, aby otevřeli nám zase svá srdce, aby vyzbrojeným duchem svým sklonili se k nám a pomohli nám, tak jako jsme svými oběťmi pomohli jim?“

A z tisícerych hrdel šlehají plamenné tyto protesty k začmuřenému nebi, burácejí v korunách gigantických stromů a zuřivý vítr roznáší je dalekým končinám naší vlasti. — Zda byly slyšeny, zda bylo jim rozuměno, zda dotkly se a otráslly srdcem a vůlí těch, k nimž byly vyslány?

A přece zase radostí a vděkem hřmělo to v korunách sosen a smrků, že konečně objevili se v řadách jeho ti, v něž tolik krásných a velikých nadějí skládal, že jdou mladí a neohrožení — přes výsměch nepřátel — a „k jáсотu svých bratří“. Ano, ta chvíle vznešená a uchvacující nám řekla víc, než sebe nadšenější řeč a sebe učenější disputace dáti může, protože tehdy mluvilo k nám srdce a my cítili tak zvýšenou měrou, jak se v žilách pění krev, jak v duši roste cos vznešeného a neústupného, my cítili tak hluboce, že dobrou jdeme cestou, že „my ustoupiti nemůžem“, nýbrž že s dvojnásobným úsilím musíme kráčet vpřed. Ta chvíle dala nám víc, než sebe pokrokovější nabubřelá fráze a sebe pochlebnější titul protiklerikální dáti může, ona mnohokrát vyvážila všechny urážky, nadávky a snižování, jimiž jsme byli při každé příležitosti osobně i veřejně zasypáváni.

Program byl vyčerpán a slavnost se končila upřímným, nezpoutaným veselím rozjařeného lidu.

Mezitím bylo rušno a živo v naší sjezdové kanceláři. Technické práce byly sice již skončeny, sál vyzdoben, noclehy přichystány a strava dle přihlášeného počtu zamluvena, ale přece stále ještě přibývalo přihlášek, a to nejen hostů, nýbrž i studentů. Žasli jsme, ale jak vzrostl úžas náš teprve v pondělí, když po mši sv., sloužené Msgrem dr. Stojanem, scházeli se účastníci sjezdu v nové přístavbě kn. arc. semináře a houfně žádali sobě legitimací! Na takovou dvojnásobnou návštěvu jsme připraveni nebyli — jaký tedy div, že pořadatelstvo při nejlepší vůli nestačilo ani dosti rychle vyhovovati všem žadatelům.

Místo přihlášených 250 shromáždilo se v prostranném sále nové tělocvičny 530 účastníků, z nichž bylo 412 studentů a studentek. V tom přeplněném sále ocenili jsme teprve výhodu toho, že poskytl nám právě seminář laskavostí sl. ředitelství a se svolením J. M. kardinála olomouckého útulku, neboť jinde nebyli bychom mohli toto neočekávaně vzrostlé množství zvláště přes noc umístit. Rozsáhlé jeho budovy nám stačily úplně a byly dobře voleny i v ohledu mravním. Neboť jak „Našinec“ napsal: „Kroměřížské nové „Salesianum“ nemohlo začít svoji působnost lépe a krásněji, než sjezdem katolického studentstva.“

Ústav, který rok co rok má přijímati tolik synů katol. rodičů a vychovávati je v katolickém duchu, ústav zbudovaný a vydržovaný nákladem du-

chovního pastýře našeho nemohl lépe a ideálněji nastoupiti cestu svého poslání, nežli pod vlajkou katolického studentstva a pod dojmem jeho prvního velikého činu, který mu oni přinesli do vínku. Kéž prospívá a vítězně kráčí vpřed vždy ruku v ruce s námi!

Dvě okolnosti ještě je třeba vytknouti, než přikročíme k sjezdovému referátu samému.

Předně: veliká a na studentské sjezdy neobyčejná účast studentů samých svědčí nejlépe o tom, že nebyl nijak ukvapen náš čin, nýbrž že přišel v pravý čas, v době, kdy dozrála naše setba k první žni. A že dostavilo se v tak hojném počtu ze všech krajů, namnoze tak odlehlých — nedbajíc vzdálenosti a nešetříc obětí — to potvrzuje skvěle, jak uvědomělé je naše studentstvo katolické, jaké má ideální porozumění pro společnou naši práci. Nehledě ani k nejdiversnější dislokaci našich kolegů akademiků a bohoslovců, byly samy ústavy středoškolské zastoupeny abiturienty ze 24 měst, a sice: Nové Město, Lipník, Hranice, Olomouc, Brno, Moravská Ostrava, Valašské Meziříčí, Prostějov, Zábřeh, Místek, Příbor, Strážnice, Uherské Hradiště, Kyjov, Vyškov, Přerov, Třebíč, Praha, Vídeň, Žižkov, Bubeneč a Řepčín, Opava, Uherský Brod..

A přímo vzorem obětavosti a šlechetného citu vzájemnosti slovanské ukázali se naši bratři jihoslovanští, jejichž dva spolky „Zarja“ a „Danica“ vyslaly až k nám své zástupce — začez jsme jim ze srdce vděční a bohdá brzy jim to oplátíme.

A druhá pozoruhodná okolnost týče se účasti nestudentů, hostů. Přáli jsme si jich ze srdce, ale že by se přání naše splnilo tak neočekávanou a svrchovanou měrou, toho jsme se nenadáli, jak už program náš, beztoho těsně našim referátům a debatám vyměřený, nasvědčoval. Ještě před rokem, před dvěma lety zdálo se nám a stěžovali jsme si, že nás naše katolická veřejnost nezná, že si nás málo všímá; loni v Olomouci učiněn první krok, když jsme se ukázali v jejich středu — a hle! — letos vyhledali nás a přišli za námi sami; přední naši mužové a vůdcové katolického lidu, zástupci všech jejich stavů a organizací a vynikající osobnosti zavítali mezi nás, aby shlédli ovoce naší práce, aby přítomni byli našemu jednání, aby svým příkladem utvrdili naše přesvědčení a slovy vznešenými a pohnutými, bohatými zkušeností i radou povzbudili nás k další vytrvalé práci ku blahu lidu, vlasti a církve.

A studentstvo naše ukázalo jim na místě bouřlivými ovacemi svou vděčnost, dalo jim na jevo, s jakou úctou a láskou k nim lne a jak jest pevně odhodláno jíti neohroženě v jejich světlých šlepějích. Tak se také stalo, že když o 9. hod. dopolední zahájil předseda Ligy právník Waschko jednání a vzdával především díky sl. městské radě a vítal přítomné hosty: poslance Šrámka, dr. Stojana, Šilingra, Kadlčáka a Jílka, J. M. opata Zavoralu, prof. dr. Nábělka, vládního radu Maška, Msgra Rosku, spisovatele Hlavinku, nadučitele Koutného, insp. Homolku, archiváře Snopka, kap. děkana dra Schneidera, zástupce města Kroměříže radu Řičánka a dra Rumlíka, zástupce katolické žurnalistiky, zvláště p. redaktora Světlíka, slavné ředitelství kníž. arcib. gymnasia a jeho professorský sbor, zástupce „Zarje“ a „Danice“ — a m. j., jež všechny uváděti vedlo by příliš daleko — tak se stalo, že studentstvo naše propukalo v spontanní projevy nadšení a že salvy potlesku a volání slávy hřmělo skoro nepřetržitě naplněným sálem, což se později ještě stupňovalo, kdykoliv se některý z nich ujal slova.

Tu zdálo se již neodvratným, že sjezd náš za takové nálady a za tolika neočekávaných okolností musí se změnit ze sjezdu pracovního v ma-

nifestační a že program náš pro své nepředvídané rozšíření nebude moci v ustanovený čas býti vyčerpán. Ale nestalo se tak. Rádi omezili jsme se jen na důležitější věci, rádi jsme zkrátili své debatty, ačkoliv v nich bylo tolik živého tempa a chuti k rozvádění a detailování přednesené látky. Předsednictvo naše — to budiž k jeho cti — dovedlo přece, ačkoliv nemělo dosud tak veliké příležitosti a z toho také zkušenosti, šťastně ovládnouti ten rozpoutaný živel mladistvého kvasu a varu a zachovalo přesně (až na první dopoledne, kdy třetí referát na všeobecnou žádost byl přeložen na odpoledne) vymezenou dráhu.

Po uvítání pokračuje kollega Waschko a vyslovuje největší radost nad tím, že po šestileté práci možno bylo svolat první studentský sjezd. Je to ovocem „Studentské Hlídky“, že dnes shromáždění jsme v počtu 412. Sjezdem chceme ukázati, že je nás zástup, k t e r ý s e n e b o j í. Sešli jsme se však nejen manifestovat, nýbrž i pracovat. Chceme ukázat, co umíme a chceme se poučit od těch, kdož zkušenostmi stojí nad námi.

Toť hlavní myšlenky jeho temperamentně předneseného a nadšeným souhlasem provázeného proslovu. Poté zvolení do předsednictva: předsedou právník Vítek, předseda vídeňské „Lípy“, místopředsedou technik Horký, předseda brněnského „Moravana“, druhým místopředsedou právník Waschko, třetím místopředsedou theolog Hrubý, předseda „Literární jednoty“ v Olomouci, zapisovatelem A. Hurt, abiturient z Příbora, druhým abiturient Reček z Moravské Ostravy, třetím slečna Teimerová, kandidátka učitelství z Řepčína.

Po vykonané volbě hlásí se o slovo jeden z našich nejšlechtetnějších příznivců, náš šlechtetný otcovský přítel J. M. opat Zavoral. Jeho vřele procítěný a neutuchajícím potleskem přerušovaný pozdrav stůj zde aspoň v myšlenkovém obsahu:

„Sledoval jsem Ligu akad. v jejích snahách a cílech. A od té chvíle, co jsem poznal hlouběji její život, čím dále radostněji jsem se přesvědčoval, že je v něm mnoho krásného a katolického studentstva na výsost důstojného. Pochopili, že prvním cílem jejich jest obhájit víru v sobě samých, poznat a zasvětit se, co krásy, síly a útěchy je v naší sv. katolické víře, pochopili, že hájit názor křesťanský je bránit všecko, co je člověka důstojného. A poněvadž právě to pochopili, ocení, co se bere lidu a národu, okrádá-li se o víru. Česká Liga Akademická vzrostla jako všecko katolické, z malých počátků. Ale dnes, kdy je vítáme a jim svoji úctu projevujeme, už se probíjeli a nejsou také opuštěni. Jako za Orlem, tak také za katol. studentstvem stojí celá naše katolická veřejnost a také ona bude dbát o to, aby řady katolického studentstva rostly. Musíme katolické studentstvo podporovat. Oni sami dbají o to, aby mezi nimi nebylo chlebařů. Jiné strany více dělají pro své studentstvo, a přece duch našeho studentstva bude národu na prospěch největší. Názor katolický prý křiví povahy. Ano, katolické povahy sklání se, ale jen před Bohem. Kde však jde o blaho lidu a národa a jeho práva, tam katolická páteř bude nezlomná a vzpřímena. Jsem šťasten, že se mohu nazývati přítelem Ligy. Hledme si všichni zjednat tento čestný a krásný titul. Podporou příští katolické intelligence podporujeme zájem všeho katolického hnutí.“

Na konec vyřizuje pozdrav a ujišťuje láskou a podporou od J. E. pana kardinála olomouckého a zároveň také sympathie od J. E. pana biskupa brněnského.

S jemnou umírněností, J. M. opatu vlastní, ale za to tím přesvědčivěji pronesená tato zlatá slova mluvila přímo k srdci všech účastníků a vryla

se hluboko v paměť zvláště nás studentů, kteří jsme mu za ně ze srdce vděční.

Po něm ujímá se slova miláček moravského lidu Msgr. Dr. Stojan, který svým rázovitým položertovným a polovážným způsobem přednáší svou zdravici a přeje, aby z četného toho shromáždění vzešlo požehnání pro národ a mnoho bojovníků pro pravdu a právo. Zve srdečně studentstvo na slavnosti svatohostýnské, aby tam zasvětilo služby své myšlenky, která je zde shromáždila, a načerpalo důvěry a síly k dalšímu boji. Vyřizuje pozdrav od sv. Otce, který platil nejen J. E. panu kardinálovi a známým, nýbrž všem, kteří hoří pro pravdu a právo. — Studentstvo slíbilo s jásotem a v nejbližších dnech ukázalo svou účastí, že dovede ve slibu svém státi.

Jako třetí vystupuje náš neohrožený bojovník za očistu Moravy a neústupný zastánce dělnického lidu moravského, poslanec Šrámek a praví za bouřlivých ovací: Co nás při tomto velikém a nadšeném shromáždění vašem nejvíce těší, je, že zde řečeno bylo, že tento sjezd je pracovním sjezdem katol. studentstva, které se nebojí. Ano, nebojte se, neboť my máme síly, abychom vás chránili před terrorem a také dovedeme zabezpečit vám existenci. Za vámi, když nastane boj, budou už státi hradby katolického lidu. Jménem těch poslanců, kteří jsou zde, i těch, kteří zde nejsou, mohu vás ubezpečit, že dovedeme vám vymoci práva, ale očekáváme, že všechno učiníte, abyste byli dobrými vůdci našeho lidu. Široké vrstvy lidu vedeny byly proti intelligenci, ale dnes tento proud přestává a zvláště náš lid uvítá svoji inteligenci s otevřenou náručí. Budete-li plnit svoje povinnosti, pak kultura křesťanská stane se celonárodní naší kulturou. To je váš úkol a k provedení jeho vám podáváme pravici!

Tato mužná a významná slova elektrisovala přímo celé shromáždění, tak že potlesku a volání slávy nebylo konce. Jest na studentstvu našem, aby se dle slov těch řídilo — a bohdá brzká budoucnost ukáže, že katolická naše veřejnost a její vůdcové se ve svém studentstvu nezklamali.

Posl. Kadlčák, uvítán potleskem, vyřizuje srdečný pozdrav od venkovského lidu moravského. Lid, z něhož jste vyšli, na vás čeká, že mu podáte to, co je povinností intelligence k lidu. Jménem spolku katolického rolnictva vítá studentstvo do práce a do boje.

Ještě neumlkl potlesk za tento hřejivý a nám dvojnásob milý pozdrav lidový — a již zase nová vlna jásavého příboje otrásá sálem: to uprostřed sedadel zvedá se ona typická, mezi studentstvem a ve vědě sešedivělá hlava našeho skromného, ale tak velezasloužilého jubilanta, p. prof. dra N á b ě l k a. Krátce — protože čas už pokročil a ke slovu hlásili se ještě jiní — ale hluboce dojat a vzrušenými slovy přednáší pozdrav a ujišťuje součinností od spolku katol. profesorů, jehož je předsedou, a vyslovuje neskonale radost nad velikým a mnohoslibným naším shromážděním. Se zvláštní pietou zaznamenáváme tento projev našeho proslulého katolického učenice a zároveň prvního a nejhorlivějšího šířitele pravé osvěty mezi lidem, jenž zůstane nám ideálním vzorem pro působení intelligenty ve vědě, v národě a v lidu.

Akademik Kržan Fr., jednatel „Danice“, zdraví výmluvnými a temperamentními slovy katol. studentstvo české jménem bratrského a stejné cíle sledujícího katolického studentstva slovinského.

Jménem katol. spolku učitelského zdraví sjezd odb. učitel Surma z Hulína. Děkuje Bohu za to, že vidí dnes zde velikou řadu mladých, kteří chtějí pracovat za ideály křesťanství. Učitelstvo, které první pocítilo chlad nevěry, založilo první spolek intelligence se jménem katolickým.

Ano, pravdou jest, že učitelstvo naše první z intelligence naší postavilo se v semknutých řadách na odpor protináboženským proudům a že bylo nám vzorem a povzbuzením. Proto byl jásavý potlesk náš nejen radostným uvítáním, ale také upřímným vděkem za jejich příklad a iniciativu.

Po těchto pozdravech ujal se konečně slova náš první referent, na programu ohlášený, abiturient Fr. Dvorník, jehož referát jakož i ostatní části našeho pracovního programu — pokud to místo dovoluje — zde podáváme:

Student a idea cyrillo-methodějská.

Kollegové!

Sjeli jsme se do našeho starého a slavného Kroměříže v těžkých dobách. Dravé proudy lživého pokroku zaplavily četné naše řady a strhly tolik mladých, čistých duší do špinavých vln materialismu. Ale všechny přece ne! Přece veliký počet katolického studentstva uměl vzdorovati všem bouřím a uměl si zachovat svou víru. A přese všechny útoky nepřátel sjeli jsme se, abychom veřejně po prvé mohutnou manifestací přihlásili se před svými příznivci i nepřáteli k dědictví po otcích, k víře cyrillo-methodějské. Hrdě a neohroženě stavíme se pod svatý ten prapor, pod nímž předkové naši bojovali a vítězili. Nám jest také bojovat a chceme též vítězit! Přijeli jsme sem z boje, abychom zde načerpali nových sil a nového nadšení, a odtud odejdem znovu v boj. Netřeba vzpomínati bouřných dnů minulých. Máme vzpomínky všichni asi stejné. Nadarmo jsme přece nebojovali. Vždyť nás družila a sílila svatá naše víra cyrillo-methodějská. A když přišla chvíle trpká, vzpomínka na veliké naše ideje zhojila rány a vlila opět nadšení. Kdo by se tedy divil, že i dnes, když konáme první přehlídku svých řad, opět hledáme posilu a nadšení v myšlence našich největších svatých, v ideji cyrillo-methodějské?

Vskutku, kolegové, veliká a vznešená to idea! Již tolik staletí přečkala, tolika bouřím odolala, tolik nepřátel zdolala! Věru, není snad myšlenky, která by s celým bytím národa, se všemi jeho porážkami a úspěchy tak těsně byla spiata, jako idea cyrillo-methodějská. Byl to jistě nejdůležitější okamžik v dějinách národa, kdy svatí bratři solunští s ní překročili hranice naší Moravě. Idea jejich — zbudovati obrovskou slovanskou metropoli s jednotným slovanským jazykem spisovným a liturgickým, která by všechny Slováky spojila v jeden vyšší organismus, v jeden mohutný duchovní spolek, v jedno obrovské, nepřemožitelné těleso. Tato metropole byla by zarazila rozpínavý „Drang nach Osten des hl. römisch deutschen Kaisertums“. Ve smyslu ryziho slovanského demokratismu a slovanské mírumilovnosti pracovali k svému cíli. Vskutku, touto ideou vlili sv. Cyrill a Method nový život ve všechny Slováky, učinili z nich národ vzdělaný a zachránili je od soudu bratří polabských. Rozmach ideje cyrillo-methodějské znamená první uskutečnění státu rakouského, největší rozmach moravské síly a českého ducha vůbec. S touto ideou vítězila a padala Veliká Morava.

Bohužel Slované úplně důležitosti této ideje nepochopili. Zrádná politika, zášť mongolsko-germánská a neblahý rozkol pohřbily na dlouho veliké dílo. Po staletí táhly nad vlastí naší bouřné mraky. Velehrad padal a vstával opět z rumu, zuřil zápas mezi cyrillo-methodějským demokratismem a germánským feudalismem. Jan Milič z Kroměříže a Karel IV., otec vlasti, opět chopili se myšlenky našich věrozvěstů. Hus šel napřed v jejich šlepějích. Ale svou radikálností snad nechtě, bohužel přece zmařil nadějně hnutí. Přesly války husitské a za jejich následky národ vykrvácel na Bílé Hoře.

Ale když národ náš z těžkého snu se probouzel, dala nám idea cyrillo-methodějská na Moravě nadšené kněze z družiny Sušilovy, kteří opět zvedli zapomenutý prapor cyrillo-methodějský a lid moravský vedli na Velehrad, ozářený vzpomínkami na slavnou minulost, na osvětovou a vlasteneckou činnost našich věrozvěstů. A Velehrad vzbudil českou Moravu.

Opět však našli se lidé, kteří stůj co stůj chtěli přervat svaté naše tradice. Rozzuřil se boj, jenž je stále hroznější a hroznější. Ale zvláštní věc. Čím krutější boj, čím hanebnější zbraně nepřátel, čím nešlechetnější jejich úmysly, tím větší a vznešenější jsou cíle té části lidu moravského, která prý „není schopna velikých myšlenek“. Právě v naší době, tak bouřné a tak nepříznivé, rozmohla se opět netušeně veliká idea cyrillo-methodějská. Statisíce věrných Moravanů nelekají se obětí a bijí se za drahé nám statky.

Zdálo se, kolegové, že české studentstvo v těchto bojích úplně bude odcizeno dědictví cyrillo-methodějskému. Ale chvála Bohu, nestalo se tak. Opět i nás zachránil Velehrad. Na Velehradě vzniklo obrodné hnutí katolické mezi studentstvem a pod ochranou sv. Cyrilla a Methoda hnutí naše mohutní. Mnoho bojů ještě nás čeká. Ale

vědomí, že bojujem za pravdu a právo, za věc velikou a svatou, to dá nám síly, vzpruží nás v bojích, vleje v nás nadšení! Jmenujte mi ideje cyrillo-methodějské větší myšlenku, vznešenější ideu, ušlechtilější snahu! Tím, že studentstvo zasvěti se této ideji, ukáže nejlépe svou ideálnost. Vždyť pracovati pro ideu cyrillo-methodějskou je pro každého katolíka nejvýmluvnějším vyznáním víry a pro každého Slovana nejlepším důkazem vřelého vlastenectví. Ovšem nemožno nám uskutečniti staré ideje svatých Cyrilla a Methoda; ale přivést všechny rozkolné bratry do jednoho ovčince a na ryze náboženském základě jednotě víry, pracovati pro kulturní vzájemnost Slovanstva, jest jistě úkol nemenší starého. K sjednocení všech Slovanů ve víře je třeba stálého apoštolování sv. Cyrilla a Methoda a vytrvalého, vroucího nadšení, jakým hořel pro Sloany veliký papež Lev XIII.

Poznat se, spojit se, sbratřit se ve jménu veliké idee cyrillo-methodějské! Co se již o slovanské vzájemnosti naši odpůrci namluvili a napsali! Ale když přišlo ke skutkům, vždy ukázalo se, kdo to se slovanskou vzájemností míní upřímně. Viděl to celý svět při slavnostech grunwaldských, a vidí to každý nejen při slavnostech, ale ve vši činnosti našich katolických spolků, hlavně „České Ligy Akademické“ a „Lípy“. Naším údělem je práce! Proto ať není ani jednoho katolického studenta, který by neučil se některému slovanskému jazyku! Žádné fráse, ty nás nespaš, ale práce!

Mimo to je třeba, abychom pokud možno navštívili své bratry slovanské. Ovšem, dokud jsme studenti, nemůžeme si dovoliti větších cest. Ale snad přece někdy naskytne se nám příležitost cestovati. A jak to bolí slovanské srdce, když vidí, že tisíce ročně nosíme cizincům. Což hroby zašlé slovanské slávy v Alpách více nás lákají nežli živí, čilí, ale porobení bratři naši v Tatrách? Nemá české srdce ani trochu soustrasti se svými bratry? Těch několik korun podpory a několik všelijakých článků v novinách to nespraví. Bratři naši musí vidět, že mají též bratry, kteří s nimi jdou vždy, nejen o slavnostech a sletech, ale i v utrpení a boji.

Kolegové! Věnujme této ideji všechnu energii a všechno nadšení svého mládí. Hleďte! Sjeli jsme se právě v Kroměříži, kde bije zlaté srdce Moravy, Dr. C. Stojan. Zasvětil všechno, co měl, všechnu svou práci této ideji. Ale již stříbrem prokvétá jeho hlava. Ve svém „Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda“ si stěžuje: „Málo nás.“ Kolegové! Neopustme starých bojovníků! Není již Wurma, není Sušila, není Vykydala, není Šťastného. Vymřela ta slavná družina Sušilova, a ten, který hodným jest jejím nástupcem, již šediví, a ač jest ještě dosti silen, přece již ne tak svěží. Nedopustme, aby naděje starých bojovníků zůstaly zmařeny! Nedopustme, aby si mohl ještě někdy stěžovat, že je jich málo. Staří idealisté v bojích šedivějí a umírají a s nimi prý vymře idealismus. Ne! Nevymře! Ještě jsme tu my, katolické studentstvo!

Kolegové! Chlubíme se, že v našich žilách koluje krev slavných Čechů, chlubíme se, že jsme dědici odkazu cyrillo-methodějského, chlubíme se, že jsme syny Veliké Moravy! Nuže, přijmeme tuto ideu tak, jak slavní naši předkové přijali její původce. Cyrillo-methodějská idea zachránila Slovanům existenci, zachránila Moravu od germanisace, zachránila nás, katolické studentstvo, od utonutí v moři materialismu, a může zachránit národ celý od druhé Bílé Hory, k níž spějeme. Touto ideou bude Morava opět velikou. My, kteří jsme se bili za ideály, neopustíme ani této ideje. K velikým věcem je katolický student ochoten. Vždyť sv. Cyrilla a Methoda uměli si vážit a pro jejich ideu se nadchnout největší mužové našeho národa, jejichž jména každý Čech s uctivostí vyslovuje: Palacký, Rieger i Bráf.

Proti takovým světcům, takovým velikánům a takové myšlence stojí naši odpůrci. Dovolili si mnoho. Strhli svatozár s našich největších svatých, pošpinili nám všechny naše světce, samého Karla IV. Otce vlasti nám zhanobili, ba sáhli již na osobu nám nejsvětější, na samého Spasitele! A my, kolegové, dosud mlčeli. Ukázali jsme, že umíme trpět. Ukažme, že umíme též bojovat a vítězit! Proto, jenom proto, že hrdě hlásíme se k víře cyrillo-methodějské, proto, že svých ideálů umíme hájit, proto nás vyhodili z řad českého studentstva! Ale my svého místa si vydobudeme, a čestného! A do tohoto boje půjdeme my, synové Veliké Moravy, jménem veliké myšlenky. „Ut omnes sint unum“, je naším heslem. Ano, potřeba nám jednoty i v našich řadách. Ale společná práce pro tuto myšlenku dá nám jistě lásku k sobě navzájem, láska nám dá svornost, svornost nám dá sílu, síla nám dá vítězství!

*

Tato výmluvná a hluboce procítěná řeč, přednesená se vším zápalem mladistvého nadšení, svědčí nejlépe o tom, jak horlivě a s jakým porozuměním chápe se zvláště naše studentstvo středoškolské této myšlenky, „Stud. Hlídkou“ a ze všech sil podporované a propagované.

Po řeči vítá sjezd jménem města Kroměříže rada Říčanek slovy velice srdečnými a povzbuzuje k další vytrvalé práci, začez byl odměněn hojným potleskem.

Na to rozvinula se čilá debatta k přednesenému thematu, již můžeme pouze skizzovati na doplnění myšlenkového obrazu: Kollega Vítek líčí význam ideje cyrillo-methodějské mezi slovanskými katol. akademiky, která tam právě pro svůj všeslovanský sjednocující ráz a ve své formě kulturně-náboženské vede je k praktické vzájemnosti a součinnosti ve Slovanské Lize Akademické.

Kol. Trčka probírá ideu cyrillo-methodějskou s hlediska filosofického a tvrdí, že filosofie naše česká, pokud je protikatolická, importuje se k nám většinou z germánského protestantského západu; proti ní je třeba postavit filosofii katolicko-slovanskou jako důsledné prohloubení myšlenky cyrillo-methodějské. Známé je také, že Tolstoj sám byl toho názoru, že sjednocení Slovanů je myslitelné pouze na základě náboženském.

Kol. Horák doporučuje zvláště studium ruštiny. protože je to jazyk nejen literárně velmi bohatý, nýbrž také ve skutečnosti ze slovanských jazyků nejrozšířenější.

Posl. Kadlčák doporučuje praktické učení se jazykům slovanským ale spíše chorvatštině, protože ona bude v dohledné době nejrozšířenější na Balkáně, a Balkán, který jest pro nás i obchodně a hospodářsky významný, musí býti především získán pro ideu cyrillo-methodějskou.

Kol. Myslivec přimlouvá se rovněž za praktické řešení otázky slovanské na podkladě této myšlenky; první krok vidí v austroslavismu, což je také našim studentským snahám nejbližší.

Kol. Bartoš ukazuje na kořennou a kmenovou souvislost jazyků slovanských, dává stručné pokyny pro první začátky jejich studia a uvádí praktické příklady práce slovanské ze svého pobytu na universitě v Krakově.

Jako vložkou přihlašuje se k pozdravnému proslovu p. dr. Tauber. Navazuje na blízkost Hostýna od Velehradu, poukazuje na vzrůst a důležitost úcty mariánské, žijící ve formě mariánských družin studentských, a žádá, aby na rok byl svolán první jejich sjezd. Doporučuje knihy Foersterovy. Prohlašuje, že z mysli jeho prchá všecken pessimismus. Sjezd dokazuje, že myšlenka katol. zapustila už pevné kořeny ve studentstvu.

Dr. Nábelk navazuje na Trčkův požadavek katol.-slovanské filosofie a praví, že máme už takové pěstitele naší filosofie z nichž uvádí Pospíšila, Vychodila a j.

Dr. Řehulka poukazuje na důležitost hospodářské vzájemnosti, která musí býti podkladem vzájemnosti ideové. Pro inteligenta má to pak význam i proto, že mnoho našich studovaných sil obrací a uplatňuje se mezi balkánskými Slovany, kde je jich při jejich rychlém dnešním vzestupu třeba k zastoupení různých oborů. Tím nabývá studium jazyků slovanských zase praktičtějšího významu a možná, že v budoucnosti i mnohý z přítomných sám na sobě pozná cenu této dobrovolné, mimoškolské záliby svých let studentských.

Pro pokročilý čas musila debata býti ukončena.

Shrňme-li výtěžek tohoto prvního bodu našeho programu, dospějeme asi k těmto vůdčím myšlenkám, které mohou býti také devisou pro naše studentstvo k dalšímu postupu v této myšlence:

Ráz velikosti a vznešenosti ideje cyrillo-methodějské ukázal se už při prvním jejím objevení se v dějinách. Dilem jejím byla Veliká Morava kul-

turně i politicky, první smělý náběh k utvoření veliké říše v oblastech nynějšího Rakouska. Politická Morava klesla nešťastnou slovanskou nesvorností domácí pod prvním příbojem mongolským a myšlenka cyrillo-methodějská zatlačována vlivem západního Germánska. Dějiny ukazují vzestup a klesání těchto dvou spolu zápasících živlů. Čechy jako bezprostřední soused západu nedovedly se vždy ubrániti cizím, rvavějším a někdy přímo revolučním jeho vlivům. Daly se jimi strhnout, daly jim své nadšení a vášně, ale vyplývaly v nich také svou mladou sílu a krev, dobyly jimi krvavé slávy, ale vykopaly si jimi také dvoustaletý hrob — Bílou Horu — protože zárodky rozkladu a smrti byly v nich.

Vzdálenější Morava zachovávala věrněji svou mírumilovnou povahu slovanskou, zůstávala věrnější snášlivému duchu křesťanskému, jehož ovoce rostlo a zrálo vždy lépe za hřejícího svitu míru a klidného rozvoje v trvalý, pozitivní výtěžek kulturní. Zavanuly sice i na Moravu někdy ony bouřlivé větry z Čech, potlačily sice na čas měkkého a ústupného ducha cyrillo-methodějského, ale ohlasy jejich nebyly nikdy tak silné a všeobecné a nepřivodily tolik ztrát jako v Čechách.

Nová fáse ideje cyrillo-methodějské začíná zase hned u kolébky našeho národního znovuzrození. Chopili se jí naši první buditelé kněží, povznesla ji na Moravě nadšená družina Sušilova a neúnavně pracuje na ní, rozšiřuje a prohlubuje ji stárnoucí již dr. Stojan se svými horlivými spolupojovníky. Ale dnes také znovu a silněji vzmáhají se živly jí nepřátelské a my opět pozorujeme, že nejsou to živly moravské, ani slovanské, nýbrž zase nejvíce revoluční proudy protestantského Německa a liberálního západu, které se k nám přes Čechy a bohužel nejvíc přes Prahu a její universitu derou a vnucují. Je tedy morální, dějinami diktovanou povinností katolického studenta a moravského zvláště, aby se jim ze vší síly vzepřel a podporováním ideje cyrillo-methodějské snažil se brániti náš katolicko-slovanský ráz národní, naši samostatnost a ryzost (kmenovou) račovou a zabrániti tak nové katastrofě — nové Bílé Hoře, která by pro nás mohla míti ještě horší následky.

Idea cyrillo-methodějská nabyla dnes netušeného rozsahu — stala se otázkou sjednocení všech Slovanů na podkladě kulturně-náboženském. Prvním krokem je austroslavismus. A mostem k této veliké myšlence je studium jazyků slovanských, které má i jinak praktický význam pro nás. Proto budiž zásadou každého našeho stoupence: Studiem jazyků slovanských k přípravě a k pochopení této veliké ideje, často nám prorokované budoucnosti slovanské.

Druhým bodem programu byla „Studentská práce apologetická“. Příslušný referát přednesl bohoslovec Jos. Lorenec, jak následuje:

Studentská práce apologetická.

Kollegové!

Včera dopoledne viděli jsme davy shromážděné na Velkém náměstí kolem oltáře. Když prof. Janda promluvil k nim na slova Kristova: „... já vyvolil jsem vás, a postavil jsem vás, abyste šli, a užitek přinesli, a užitek váš aby zůstal...“ (Jan 15, 16), a vyzval Orly, by ukázali celému národu, všem jeho stavům, i studující mládeži význam hesla: „V srdci vlast, v mysli Boha, v paži sílu“, tu cítili jsme všichni, jak zvláště k nám studentům ta slova znějí: „já vyvolil jsem vás...“. Vždyť tam na oltáři obětoval se Ten, který nás vyvolil; sám Spasitel. A proč „vyvolil“? Vždyť všichni lidé jsou jím vykoupení, ale bohužel, nejsou všichni jemu vděční. Ten Spasitel nelíbí se světu.

Svět chce Messiáše takového, který by schvaloval vše, co lahodí přirozenosti lidské, a ne učitele sebezapírání, lásky k bližnímu, lásky k Bohu. A hledá ho v pozitívích a rozkošech, jež mu skýtá země; a pocituje-li v nich konečně tu nízkost, jež jest hodna zvířete, poznává, že člověk potřebuje více. Chlubí se tedy tím, co mu náboženství přineslo, jako osvícenstvím a vědou. Zaslepen pokroky ve vědách, zapomíná, že náboženství je jediným světlem, jež vírou ozařuje cestu jeho k pokroku. Věda a jenom věda prý je pravým lékařem všech nemocí! Víra v osobního Boha a v nesmrtelnou duši prý zotročuje rozum; ten prý nepotřebuje žádného zjevení ani Syna božího; sám prý vlastní silou dovede nalézt cestu k věčnosti. Tak volají racionalisté. Pantheisté a monisté, neuznávající osobního Boha, vidí ho ve vesmíru. Ten svět, který kolem sebe vidíme, je prý tělem Boha; duše jeho prý nikdo nepochopí. Ta prý odráží se v krásném lesku drahokamu, mluví v šumění větru a ve vlnobití mořském, sténá temnými hlasy zvířat, a až v lidském duchu prý dospívá k sebevědomí. A co promlouvá tichá záře hvězd za noci a co jásavá symfonie moře a žalostný hlas bouře, co šumot lesní aneb snivé oko dětské, to prý je zjevení toho Boha. Zemřítí jest spočinouti ve velikém, věčném klidu vesmíru — nic více. Materialismus a naturalismus zase hlásá: Žij, dělej, požívej a — zhyň! To prý je jediná pravda, ostatní vše je klam, lež, sladký, ale bezcenný sen. Vždyť prý je jen hmota, síla a věčné přírodní zákony, dle nichž se vesmír sám tvoří. Není Boha, duše, nesmrtelnosti. Náboženství a jeho ideály jsou illuse — jichž se držeti je tolik jako sáhnouti do prázdna. Pessimismus pak z toho vyvozuje praktický důsledek: život je utrpení, soužití lidstva — peklem. „Patet exitus“ — nejlépe je všemu udělat konec! Aneb, jsi-li velikomyslný a šlechtetný, pak snášej břímě toho života pokud můžeš. Dokončil-li jsi svou úlohu, odejdi s jeviště — ale nezapomeň: za kulisami není nic! Anebo padni jako vznešený hrdina — ale nezapomeň: po smrti není ničeho!

To je světový názor tragického heroismu. Kdo se nepřiznává k žádnému z těchto světových názorů, bývá skeptikem neb agnostikem. Nic není pravda — proto netaž se stále: odkud? kam? proč? A vše je dovoleno — buď dalek dobra a zla, buď pánem, nadčlověkem, zašlapej nebo roztrhej, co je ti v cestě, co tě ruší, co ti překáží! Tak praví nevěra ve formě agnosticizmu a skepticizmu.

Jaký chaotický zmatek myšlení a zásad!

A přec kdo nechce jíti světem bezmyšlenkovitě, ten musí míti určitý světový názor; kdo chce žítí život důstojný, ten musí si nějaké pojetí života přivlastniti.

Když tak mnohého kdysi učila matka jako hochu, že Bůh, jenž je na nebesích, vše stvořil a vše řídí, nebe i zemi a vše, co v nich jest, to byl jistě velikolepý názor světový. A když ho učila, že Otec na nebi je pánem a konečným cílem jeho života, to bylo jistě pojetí života hluboké.

Jsou však v životě mnohé chvíle, kdy se domnívá, že je nezávislým na víře svého mládí, chvíle, kdy myslí, že již Boha nepotřebuje a že s vírou je již hotov. Chvíle, kdy se zdá, že je spor nerozřešitelný mezi ideály vědy a mezi starými, věrnými představami víry mládí, jež jako světlí andělé na bílých perutích proletují zemí jeho dětství. Chvíle, kdy široké plány životní se ztroskotávají jako dům postavený z karet, a člověk zoufá nad Bohem i nad světem. Ale též chvíle, kdy duše hříchy obtížena jen proto pochybuje a Boha popírá, protože nechce jednati. Musila by s upřímným vzdychnutím klésknouti k zemi, ale z pýchy to nechce učiniti. Slzy, zpovědnice a lítost prý jsou nedůstojny člověka.

Ale jsou ještě jiné chvíle v životě, zvláště jedna, když smrt se blíží k člověku a s ledovým klidem táže se, je-li život pravdou anebo nesmyslem. Ovšem, pak je již pozdě dělati si životní názor!

A tu jsme u úkolu naší apologetické práce. Naší povinností je snažiti se víru svého dětství vybudovati v sobě jasný, pevný, žádnou pochybnost nezničitelný životní názor a přesvědčení.

V čem záleží naše apologetická práce? Předně ve výchově, již nám dává škola, zvláště pak ten, kdo je k tomu úkolu nejpovolanější, totiž katecheta, a za druhé v soukromém sebevzdělání. Vždyť je dosti spisů a brožur v naší literatuře, odpovídají na námitky, jež svět vrhá proti zásadám a pravdám víry našeho mládí.

A literatura německá, jež je nám z ostatních literatur nejdostupnější, je tak bohatá spisy apologetickými, že každému z nás k vyzbrojení proti nepřátelským útokům nevěry dostačí úplně. Jen sáhnouti k nim, prohlédnouti jejich seznam, nabýti přehledu o celé apologetické literatuře a dovésti v pravý okamžik některou z nich si vybrati a o té neb oně otázce se poučiti. A pokud to dovolí čas, učiniti si studium apologetické stálým; každý den neb v jisté dny věnovati mu určitou dobu.

Vzniká jiná otázka: kde má náš student nalézt seznam apologetických spisů, a podaří-li se mu kdy o některém zvědět, kde ho má rychle vzíti, zvláště nedovolují-li mu peněžní poměry spis koupiti, neb i jiné překážky.

Česká Liga Akademická uznává, že v tak pokročilém stadiu katolického hnutí u mladé intelligence je nutná též pozitivní apologetická práce. Hodlá zřídit při své knihovně zvláštní oddělení pro apologii, všechny apologetické spisy, pokud možno, si obstarat, vždy nový katalog jejich vydávat a je svým členům i studentům středoškolským půjčovat. Praha opět musí začít. Necht se ohlédnout i do ciziny, snad někde najde vzor, dle něhož bude moci pracovat. Ovšem i jiná střediska našeho hnutí — a nejen Brno a Vídeň, ale i ta města, jež studentstvem oplývají a v nichž v nejbližší době bude nutno zřídit pro náš rozmach silné bašty katol. studentstva — i ta musí chopit se práce apologetické; vždyť jen tehdy, dovedou-li pravdou a včas vyvracet lži nepřátel, obstojí, probijí se těžkými začátky a porostou. Na Praze nyní žádáme, aby byla všem i v tom ohledu vzorem. Očekáváme, že ve „Stud. Hlídce“ objeví se apologetické články a praktické pokyny, zvláště seznamy našich i cizích apologetických spisů.

Pokusím se nyní vyjmenovat některé práce apologetické z naší a německé literatury.

Českou velikou „Apologii“ napsal dr. Vychodil. Fundamentálku vydal professor Kadeřávek s titulem „Obrana víry katolické“. Mnoho apologetických momentů je také v Pospíšilově „Kosmologii“. To jsou práce vědecké.

Neodborníkům a těm, kdož nemají dosti času na vědecké práce, vyhoví snad lépe Morawskiho „Večery u jezera Genevského“, jež vyšly ve Vzdělávací knihovně katolické. Vyvracejí zejména rationalistické námitky. Tamtéž vyšly i jiné práce, jako: Hammerstein: „Od ateismu k plné pravdě (Edgar)“. (Zabývá se protestantskými námitkami, ale dnes je už zastaralý.) Dr. Špaček: „Božství Ježíše Krista“. (Apologeticko-dogmat. úvaha.) Dr. Musil: „Od stvoření do potopy“. (Apologet. exegese prvních částí Gen.). Dr. Pawlicki: „Mozek a duše“ (Apologie nesmrtnosti duše.) Bottan: „Víra katolická dokázaná a obhájená slovy a důvody nepřátel.“ Dr. Kudrnovský: „Spiritismus“. Pohněk: „Antika a křesťanství“. Zde lze připomenouti i „Řím“ dra Opletala, komentář k Macharovu „Římu“. Vyšel u Benediktinů v Brně. U Kotrby v Praze vyšlo Paulyho „Světlo v temnotách“. Jsou to přednášky tak pro studenty středních škol. Hodí se k zpracování lidových přednášek. Pro nás v nynější době nevyhnutelně je studium otázky Husovy. Veliké práce o ní brzy vyjdou. Dosud máme jen studie Lenzovy a menší práce v katolických časopisech, zejména ve Vychodilově „Hlídce“ články dra Sedláka. V knihovně „Vlasti“ vyšly o otázce Husově brožurky Bretšnajdrova a Šahulova. Pro lid vydávány jsou apologetické brožurky v Praze družstvem „Vlast“ a tiskovým spolkem katolickým v Hradci Králové: „Časové úvahy“. Ty však mají více významu pro lid než pro studentstvo.

V německé literatuře z nejlepších vědeckých apologií jest Hettingerova: „Apologie des Christentums“. (Veliké, klassickým slohem psané dílo.) Další důkladné dílo jest Schanzovo „Apologie des Christentums“ (3 svazky). Menší spisy: Dr. Klug: 1. Gottes Welt, 2. Gottes Wort und Gottes Sohn, 3. Gottes Reich. (Vyšlo u Schöningera v Paderbornu. Dílo vzácné slohem i kritickým zpracováním.) Růzností vyniká Nilkes: „Schutz- und Trutzwaffen“. (Původně 3 brožurky vydané pro universitní studenty v „Akademii“, časop. německých studentů. Nyní v knižním vydání u Butzona a Berckera v Kvelaeru). Tamtéž vyšlo: Brors: „A b c für die gebildete Welt“. (Malé námitky vyvráceny.) Volksverein für das katholische Deutschland v München-Gladbachu vydává: 1. Apologetische Vorträge. (Dosud 2 sešity. Je to řada apologetických, důkladně zpracovaných přednášek o nejnovějších otázkách; vynikají zejména přesnou citací autorů a knih, tak že v nich lze nalézt snadno hojnost pramenů k přednáškám.) 2. Apologetische Volksbibliothek. (Pro lid. Dosud asi 60 seš. à 5 pf.). 3. Apologetische Tagesfragen. (Jednotlivé otázky zpracované od znamenitých autorů. Dosud 7 neb 8 brožur.) V Mnichově je vydávána pro intelligenci ve vkusné úpravě zvláštní apologetická sbírka! Důležitá jsou díla Cathreinova: „Die katholische Weltausschauung“. (Herder; zkrátka podaná nauka katolické církve) a „Glaube u. Wissen“. Nejnověji vyšel ve Vídni Reinholdův: „Der alte und neue Glaube“. (Nejmodernější námitky.) Dr. Holl: „Wahn u. Wahrheit“.

Zatím snad stačí tento seznam apologetických knih. Pro nás z nich nejprístupnější jsou: Morawski: „Večery u jezera Genevského“, ony tři knížky Klugovy a Nilkes: „Schutz- u. Trutzwaffen“. Ty by si měl každý opatřit.

Ze kolem knihoven, jež časem budou zřízeny, vzniknou apologetické kroužky, činnost přednášková a p., přinese čas sám sebou. Zvláště diskuse budou tu důležité, neboť z nich má student více než z přednášky neb z přečtené knihy. Při vědeckých diskusích nutno rozeznávat dva druhy otázek, o kterých lze diskutovat: otázky, v jejichž zodpovězení katoličtí theologové jsou za jedno a otázky kontroverzní.

K prvním patří na př.: o indexu, o neomylnosti církve; k druhým: kontroverse o inspiraci Písma sv., kontroverse o sexuálním poučování mládeže atd.

Tyto různé druhy otázek vyžadují také různé druhy diskusí; i účel jejich musí býti jiný. Při prvním druhu otázek není účelem diskusí dát na ně podstatnou odpověď —

ta je již známa z theologických studií — ale odpovědi kritisovati se stanoviska námitek nepřátelských, je osvětliti, prohloubiti. Při druhých otázkách není účelem diskuse kontroverzi ukončiti, nýbrž jen o ní nabýti hlubšího rozhledu, náležitě ji oceniti, zaujati k ní určité stanovisko.

Vzhledem k tomu vedou se diskuse též různě. Při diskusích o otázkách již zodpověděných přednese někdo souhrnně námítky nepřátel a potom započne diskuse; při kontroverzních otázkách rozdělí se přítomní ve dva neb více táborů a zvolení referenti pronášejí názory jednotlivých stran asi jako v debatách v parlamentě. Jakýsi druh diskuse je provedení třeba: „Večerů u jezera Genevského“.

Důležitá je při apologetických diskusích přítomnost kněze, jako odborné autority v otázkách těžších

U vysokoškolských studentů dají se diskuse snadno zavést, ale u středoškolských je velká obtíž, asi podobná, jako u mariánských družin studentských, jichž ředitelem je katecheta. U studentů středoškolských je vůbec dobře, pěstují-li mimo školu styky s knězem, který není na jejich ustavě zaměstnán.

Nyní mi zbývá promluvit o první části naší apologetiky: o výchově na školách, o významu, jež má pro uchování víry u studentů středoškolských professor náboženství.

Literatura apologetická, apologetické kroužky a p. přispívají jistě mnoho k sesílení a zživotnění víry u studentů, ale přijdou pokušení, udeří útoky nevěry, bořící všecko vznešené, co pravá, v Bohu založená víra postavila, a pak sama literatura a kroužky apologetické nedovedou víru zachovati. Zde je třeba práce katechetovy, práce, jejíž podkladem je důvěra studentova k osobě, vzdělané v otázkách myslí jeho hýbajících, jež ochotna jest a dovede studentovi na rozcestí ukázati pravou cestu a přiměti jej, aby tuto cestu nastoupil. Chce-li si dnes naše studentstvo zachovati víru, hledá-li k tomu prostředky, chce-li samo pracovati na její apologii, pak musí se opřít o své katechety. Pak ovšem katecheta nesmí býti pouze professorem, nýbrž knězem, apoštolem, nesmí přednáseti náboženství, nýbrž musí hlásat evangelium a hlásat ho nejen slovem, nýbrž i neustálým příkladem. Víím, těžké je povolání učitele náboženství, trnité jeho postavení na mnohých středních školách, když s indifferentismem, ba výsměchem a nepřátelstvím setkává se na všech stranách. Žádný zákon nedovede jej chrániti před uštěpačností nevěřících učitelů, žádné nařízení nemůže tyto donutiti, aby před žáky potlačili v sobě narážky náboženství nepřátelské. Co činiti? Nezbyvá než býti trpělivým, vždy doufati, vytrvati a mužně vytrvati! A to bez lásky není možno. Musí míti srdce pro své studenty. Nemusí ovšem vždy katecheta býti duchovním vůdcem studentů. Toho důvěrného poměru studenta ke katechetovi nedá se všude docíliti z různých příčin, ale kněz vši láskou studentu oddaný tu musí být.

V Německu jsou již na mnoha místech t. zv. „Studentenpater“, jichž povinností je zabývat se moderními otázkami, studovat je, a kdykoliv se mu některý student svěří s jakoukoliv pochybností, ji odstraniti. I u nás tu a tam našlo se srdce kněžské, jež se chce tohoto úkolu podjati; vyhledávejte je, pátrejte po něm a podaří-li se vám je nalézti, vazte si ho. Tak dosud vzácný a přece tak nutný! Věnujte mu všechnu důvěru! On vám ukáže křesťanství ve vši jeho velikosti, jak volá ku všem, kteří trápí se trudem a bolestí: „Pojďte ke mně všickni, já vás občerstvím.“ Představí vám je, jakým jest, jako nejvyšší, nejobecnější, jako žehnající moc pro poznávání i konání, pro pozemské i nadzemské. On ukáže duši vaši vzory ideální krásy, jež nám dalo náboženství křesťanské, to náboženství nesmrtelné a nehynoucí. V utrpení útěchu v něm naleznete; radujete-li se, pak bude vaše radost jím posvěcena. Dovolávejte se věd a ony vydají svědectví pro jeho pravdivost; proberte historii tolika století a — užasnete nad vším tím velikým a vznešeným, jež stvořilo náboženství.

Snad jste již zažili okamžiky, kdy jste se octli nad otevřeným hrobem, pocítili jste, že tu jediné náboženství má pro vás slova života, zatím co lidská moudrost umlkla. Snad přivede vás, jemuž jste se svěřili, k otevřenému hrobu. Tam jistě budou vaše srdce otevřena pro každé slovo, jež ústy jeho bude k vám mluvit náboženství, jako se otevírá kalich květu ranní rose. Jak probouzeti se budou veliké myšlenky o Bohu, o věčnosti, o lásce světců Kristových, jak mocný bude ohlas ve vaší jinošské duši! Pak snadno vzplanete svatým ohněm lásky a jistě budete ochotni kráčet cestou světců. Pak budete se jeviti vždy ve větší a větší kráse, když pokleknete před oltářem a oko vaše hlubokou vírou tak zaníceno, váš obličej jakoby proměněn, vaše duše plna míru!

Pak teprve bude vám jasno při vaší práci apologetické. Krásně naznačuje dr. Hettinger ve svém Timotheovi její úkol: „Zobrazení katolické víry ve veškeré její vznešenosti a velikosti, v jejím zjevu světu obepínajícím a v jejím podivném postupu dějinami, v jejím požehnání plném vlivu na jednotlivce i na společnost, ve vysokých ideálech životních, jež nám skýtá, se vším tím velikým, co ve světě stvořila, v umění, v životě národů, jak byla mocným uzdou a ochranou pro slabé, jak ona všechny šle-

chetné zárodky v srdcích vzbudila a rozvinula, ničeho nepomíjejíc, co je v pravdě člověka důstojno, ale vše vzala do své péče a dechem Věčného provanula a posvětila — to jest úkolem apologety a jistě nejkrásnějším.

Přednáška byla jistě s láskou a dobrou přípravou pracována a vážný její přednes, který dovedl uklidnit a upoutat pozornost rozjásaného shromáždění, svědčil nejlépe o tom, že sjezd náš i přes manifestační začátek zůstal přece jen sjezdem pracovním.

Debata navázána byla kolegou Vít k e m, který krátce nastínil vzdělávací a apologetickou činnost vídeňské „Lípy“ za vedení P. J e m e l k y, aby ukázal, jak si prakticky vedou naši kollegové vídeňští a s jakými překážkami jest jim bojovati.

Kollega T r č k a doporučuje ve smyslu přednášky zřizování apologetických knihovniček na školách středních, které by čelily knihovnám namnoze vysloveně protikatolickým.

Kollega V a l e n t a jako bývalý knihovník upozorňuje na apologetickou knihovnu pražské Ligy, která má snad všechna důležitější a novější díla apologetická, česká i německá — hlavně práce větší, a ukazuje tak na novou možnost součinnosti našeho ústředí se školou střední.

Kollega B a r t o š žádá úpravu náboženských učebnic, předně lepší upravení látky učebné a pak zpracování předmětu, které by vyhovovalo také potřebám dnešní doby a tak usnadňovalo práci katechetovu. Vzorem může býti apologetická učebnice Kašparova. Ukazuje také, jak mnozí důvěřiví katechetové dají se klamati vypočítavými studenty pokrokovými, kteří se za studií přetvařují, aby si udělali oko, a pak je po odbytých studiích za jejich neprozíravost pranýřují. Více prozíravosti s jejich strany může jistě aspoň omeziti tuto nízkou servilnost, která škodí všemu studentstvu a skutečně katolickému studentu zvlášť, protože on je za svoje přesvědčení pranýřován a utlačován, kdežto jiný ze své přetvářky těží; a při tom nerozkaují se naši odpůrci tuto černou skvrnu sváděti na jméno katolické, čímž je nejvíc naše hnutí neprávem poškozováno.

Kollega N a v r á t i l upozorňuje, že navrhovaným knihovnám, apologetickým přednáškám a diskusím naskytuje se zrovna vhodné a široké pole pracovní, totiž průprava k r. 1915. Snažme se včas seznati všechny prameny o hnutí husitském pojednávající, snažme se poznati onu periodu našich dějin co nejlépe se všemi myšlenkovými proudy a činiteli, abychom dovedli rozeznati její složky náboženské, národnostní a politické a dle sil svých čelili té smutné ironii, že doby té, po výtce náboženskými ideami a spory roznicené vyžitkují nejvíce odpůrcové všeho náboženství vůbec a katolického zvlášť.

Kollega P r a ž s k ý doporučuje Matici cyrillo-methodějskou a práci v jejích odborech, ježto ona právě chce vychovat učitelstvo apologeticky vyzbrojené.

Dr. N á b ě l e k žádá, abychom se uplatnili na stávajících ústavech státních, pak nebudeme musit stavět ústavy vlastní.

Redaktor P S v ě t l í k připomíná, že MCM. učiní vše, aby apologeticky vzdělání učitelé a profesori co nejdříve lidu katol. byli odchováni, MCM. pokusí se také o organizaci obrany křesťanské výchovy národní a bude podporovat také přípravy na rok 1915. Doporučuje MCM podpoře studentstva co nejvřeleji.

Na to byla živá tato debata skončena, protože čas již tak pokročil, že bylo třeba dopolední schůzi ukončiti.

Shrňeme-li výtězek přednášky a debaty o tomto thematu, dospíváme asi k těmto pro nás směrodatným poznatkům:

Při dnešním chaotickém zmatku životních názorů, jak je podává filosofie mimokřesťanská, je velice těžko, ale dvojnásob důležitě, obnoviti, prohloubiti a zoceliti v sobě životní názor křesťanský, který by skýtal pevnou oporu pro celý život. Je nutná apologie křesťanského názoru jako byla nutná svého času apologie národní. Cestou jsou přednášky a knihy apologetické, případně úsporné zřizování společných knihovniček, aby i větší díla stala se všem přístupnější. Ústředí nechť je vůdcem a podporovatelem. Katechetové jsou přirozeně povoláni, podporovati toto obranné a uvědomovací hnutí náboženské; jim nelze se omezovati na pouhé školské vyučování, oni nechť se snaží i mimo školu získati láskou důvěru studentů, oni nechť vzorným životem svým a vědomostmi náboženskými nechť snaží se chrániti a siliti ducha náboženského mezi studentstvem. Učebnice nechť jsou apologeticky zpracovány s ohledem na důležité otázky doby nynější. Úkolu, šířiti a podporovati apologetického ducha ve školách všech kategorií výchovou křesťanskou, podjala se na Moravě Matice Cyrilo-Methodějská, v Čechách Matice Svatováclavská. Naši studenti nechť spojí tedy snahy své se snahami jejich a pracují dle možnosti v jejich odborech.

* * *

Po společném obědě zahájil jednání kol. H o r k ý a udělil slovo panu učiteli B a r t o š o v i, který nadšenými slovy pozdravil sjezd jménem omladiny venkovské, v jejichž řadách neúnavně pracuje. Hlučný potlesk shromážděných byl mu odpovědí a díkem. Na to promluvil kollega Navrátil na thema:

Student a střední škola.

Byl jsem pověřen úkolem vypracovati a přednésti na dnešním sjezdě referát o studentstvu na střední škole. Thema je pro nás důležité, protože jádro jeho má býti základem naší lepší budoucnosti. Látka je k němu mnoho, ba tolik, že nelze ji ani v poměrně krátkém referátě vyčerpati. Tomu účelu by lépe mohla vyhověti brožura nebo kniha, nehledě ani k tomu, že zůstane celá řada otázek otevřených, které bude třeba řešiti teprve dostupem času dle daných okolností. Hranice referátu jsou vymezeny účelem sjezdu, a ten je jiný. Sjezd náš — letos po prvé samostatný — má býti poradním a pracovním. Už z toho vysvítá, že referátem není vše ukončeno, nýbrž že on má býti pouze podnětem k přemýšlení a příležitostí k uplatnění vlastních názorů všech zúčastněných kolegů a kolegyní, aby vyplynula z toho pak direktiva pro další postup do budoucna. Vycházejí z toho stanoviska, snažil jsem se shrnouti pouze hlavní myšlenky, jednak z dopisů vašich, jednak ze starších zkušeností a častých debat našich, — nastíniti jimi dnešní postavení studenta středoškolského a z toho plynoucí povinnosti a cíle pro našeho katolického studenta zvláště.

Poměry, jak jsou dnes na mnohých školách středních a které nás nutí k dnešní úvaze, jsou vlastně v jádru svém staršího data; co se na nich dnes ještě mění, je intenzita jejich a množství.

Pomalů se vše vyvíjelo. Skoro nepozorovaně, ale vytrvale podkopáván byl duch náboženský na školách středních, podryván názor křesťanský a tím také ona ucelenost, soustředěná, prácechtivá síla a ideálnost našeho studenta. Mlčky se vše přehlíželo, dávali jsme se uspávat. Až teprve ona známá bouřlivá instalace rektora na univerzitě pražské r. 1906 otevřela nám oči. Zarazila tehdy a rozhořčila mnohého z těch, kteří uchovali v sobě katolické smýšlení a přesvědčení, ale dnes se za ni můžeme poděkovati, dnes vidíme, k čemu byla dobrá. Ona vyštvala a semkla naše první průkopníky katol. hnutí studentského, ona vyvolala v život Českou Ligu Akademickou a bez ní nebyli bychom se dnes jistě shromáždili v takovém počtu zde. Tehdy poznali naši předchůdci, že nejedná se o pouhou chvilkovou náladu, ale že odporné scény ty byly výbuchem soustavně propagovaného a již hluboce zakořeněného směru protikatolického, který přímo epidemicky se množil v řadách studentstva a ode dne ke dni sestupoval hlouběji k vášnivému a nekulturně hrubému fanatismu. V řadách akademických se provalil nejprve, protože volný rámec akademického řádu byl nejvhodnějším místem a

smýšlení mnohých profesorů nejlepší pomocí — ale bylo už tehdy jasno, že kořeny jeho tkví hlouběji, že půda připravována je už na středních školách od těch, kteří tam jako professorský dorost z Prahy se vraceli. Už tehdy bylo zřejmo, že spolek náš nemůže se omezit na lokální půdu akademickou, nýbrž že, nechce-li zůstat ostrůvkem, který by dříve či později pohltily v ny dravého příboje, musí se obrátit k samému prameni a tam pracovat o nápravu a záchranu těch, kteří se zachránit chtějí a dají. Navázány tedy styky s mladšími kolegy na školách středních; ale ani sebe čilejší korespondence nebyla by stačila velikému požadavku práce na všech stranách a ve velikých rozměrech, nebyla by vedla dosti rychle k vytčenému cíli. Proto založena byla „Stud. Hlídka“, která vyplnila dosud posláni své jistě plnou měrou už tím, že sblížila nás s vámi, kolegové středoškolští, — že shromáždila nás všechny k dnešnímu sjezdu. Další činy, kterými dovršíme bohdá už v příštím roce stavbu našeho hnutí, budou jen nutnými důsledky dosavadní práce.

Proč je třeba naší práce a to soustředěné a vytrvalé práce na školách středních, bylo už částečně naznačeno. Je to ona sice smutná, ale bohužel pravdivá skutečnost, tak často opakovaná, že do středních škol jdou rok co rok veliké řady mladých hochů s dobrým základem mravním a většinou nábožensky vychovaných — a po letech bud hynou duševně, ne-li i tělesně anebo vycházejí otráveni duchem, otupělí, lhostejní a rozvrácení, bez opravdové chuti k vážné práci, bez zájmu pro pozitivní trvalé dobro, nebo jako lidé sobečtí, jejichž ideálem je vlastní já a ukojení jeho choutek, lidé, kteří se nejraději pro trochu chvály ohánějí pokrokem, ač sami se o něj nijak nezasloužili, — kteří se dají nanejvýš strhnout k fanatickému běsnění politickému nebo protináboženskému.

A kde vězí příčiny?

Je jich mnoho a jsou často tak malé a nepatrné, že nám skoro unikají v začátcích, jsouce tím dvojnásob nebezpečny, protože uspávají nejenom svědomí postižených, nýbrž i těch, kteří by první měli býti na stráži. Nebudu jich vypočítávati. Uvedu jen jednu paralelu, v níž je najdete skoro všechny ztělesněny. Je vzata z našich nedávných dějin, tak velice podobá se dnešku — a divno dost, jak málo si ji uvědomujeme, ačkoliv bychom mohli a měli tolik poučení čerpat z těchto dějin vlastního utrpení. — Je to naše národní probuzení, které právě před sto lety a ještě něco dříve nastupovalo zrovna podobnou cestu bojů a utrpení jako začíná dnes naše obrození náboženské. — Dokud jsme byli národnostně v područí Němců, dokud nebylo českých škol, zda nedělo se podobně v ohledu národním jako dnes namnoze v náboženském?

Jen vzpomínejte: Student českou rodinou v dobrém českém duchu vychovaný musil na německou školu. Kolik v tom nebezpečí pro jeho národní uvědomělost! Počítejte: Byl-li z venkova, musil do města, do cizí rodiny, kde buď národnostní vlažnost otupovala anebo přímo fanatické odrodilství ubíjelo jeho národní cit, sesměšňovalo a tupilo všemožně jeho český původ a všechno české. Českou mluvu slychal jen v zákoutí a v nižších vrstvách lidu. A ve škole — německé vyučování, německá četba; profesoři buď Němci neb odrodilci, až na sporé výjimky našich buditelů, buď český živel ignorovali nebo kde mohli vtípem a lži snižovali. U žáků nebylo jinak: většinou pluli pohodlně s proudem, kráčeli vyšlapanou cestou svých učitelů a zbahnělého veřejného mínění, až na to, že si vůči svému česky citícímu spolužáku více dovozovali, považujíce jej ve své zvrácené odrodilosti za něco nižšího, méněcenného. Četba, pokud mu byla přístupna, byla zase německá; o českém duchu ani památky, za to však oplývala záští, potlačováním a podceňováním. Vůdčí veřejnost byla německá a společnost bavila se výhradně německy, nezakrývajíc nijak svou národní proradnost.

A přece i za tolika nebezpečí probíla se národní myšlenka naše k vítězství. Tlak vzbudil protitlak, vynutil si práci, utrpení, obětování, sebezapření a hlavně zocelil vůli a vychoval nám pevné charaktery, které svou neúmornou snahou vychovali napřed sebe, aby získali a povzbudili jiné a zachránili tak celý národ. Srovnávejte jen krok za krokem! Zda nenajdete vždycky až nápadnou podobnost, zda nebude se vám vnučovati skoro myšlenka, oč beznadějnější bylo postavení jejich, oč více bylo třeba práce a energické vůle — jaké to hrdinství bylo nezoufat tehdy a jaká zbabělost a pohodlnost jít tak bezmyšlenkovitě a prospěchářsky s proudem! Odnárodnili se tehdy mnozí zrovna tak, jako se odcizují dnes nábožensky — ale kde jsou dnes jejich jména? — Zanikla v zapomenutí, anebo, byla-li poskvrněna zradou, stihá je za to dnes spravedlivé opo-
vržení celého národa. Kolik v tom útěchy a mravního příkazu pro nás! A odpovězte sami, kdo zůstal v tom boji vítězem? — Silné, energické povahy, které nezaly pohodlí ani zřítnosti ani strachu před lidmi — povahy hluboce založené mravně, před nimiž dodnes s úctou skláníme hlavy.

Hle! Cesty pro nás! Jen rozvádějte dále tuto podobnost a budete až překvapeni, jak vynikající, osvědčené vzory najdete, které i v dobách nejhorších, i v největší ztísněnosti dodají vám odvalu a vlejí nadšení k nové práci. Vždycky shledáte, že posta-

vení vaše je daleko výhodnější — a že je pouze jediného třeba — neskládati ruce v klín.

Nuže, aplikujme na sebe! — I studentu katolickému hrozí dnes ona nesčetná nebezpečí, odciziti se svému náboženství, v rodině, ve společnosti, nežádka i ve škole a nejčastěji v četbě. Než i v tomto boji je možno zvítězit. V boji fyzickém vítězí síla fyzická, sval, tělo, stroj — v boji duševním vítězí, jak jsme z uvedených paralel viděli, síla duševní, mravní, která u každého jednotlivce je výslednicí jeho životního názoru. A náš životní názor, ono živé dědictví Kristovo, zdaž není nejbohatším zdrojem síly mravní, zdaž nekotví v něm každá vznešená idea a zásada mravní? Je tedy pouhou frází anebo nezbytnou potřebou vnitřní, klademe-li na první místo katolickému studentu za povinnost, aby především hleděl si uchovati, prohloubiti a zdokonaliti náboženského ducha a používal k tomu všech prostředků, které mu náboženství naše podává?

Klademe do základů naší budovy požadavek náboženský, a to nejen v theorii, nýbrž i v praxi, nejen soukromě, nýbrž i veřejně, tak jako oboje žádali naši předchůdci v ohledu národním. Theorie bez praxe je mrtva a praví-li náš Vrchlický, že „vlast jest jenom v krvi živých synů živa“ (Bodláč z Parnassu), platí to tím více v ohledu náboženském. Žádáme zachování víry a moudrý Pascal už dávno nám řekl: „Začněte se kropiti svěcenou vodou, chodte na mši svatou. Víra pak přijde sama.“ Co jiného to znamená, nežli že náboženská praxe je první podmínkou víry?

Vyšlo okřídlené slovo, že každý průměrný quintán nebo dokonce už tercián je s náboženstvím hotov — a mnohé ústavy jsou toho dokladem. Tažte se proč a zkušenost vám odpoví, že není rozum, vědění toho příčinou, nýbrž vůle, nechuť k mravně ukázněnému životu dle náboženství. Ne vědění je příčinou nedostatku víry, jak by mnozí rádi sobě a jiným namluvili a nejvíce ti, kteří ve svém omezeném školském vědění na všech stranách pokulhávají, nýbrž naopak nedostatek vědění, jak největší duchové pravé vědy dosvědčují, a pak nedostatek mravní síly, podle poznání pravdy žiti.

Dobře to vystihuje hrdina Kosiakiewiczowa „Návratu“, když praví, že „víru ztratiti je možno jen z příčin, které nemají s vědou nic společného. A máme vlastně sami to chtít? Toliko šilenci si mohou odpovědět ano“ — a na konci po dokonání převratu duševním dí, přehlíží svůj minulý nešťastný život, tato významná slova: „O břemeni povinností, jaké vkládá na člověka ten sladký poklad víry, zdá se mi, ještě nikdy do té doby jsem nepřemýšlel, a bylo-li to přec, pak jistě jen chladně a theoreticky. Ty povinnosti, které jen rameny theorie zdviháme, jsou podivně lehké; jinak však jest u těch, které skutečně padají na naši šíji.“

Žádáme život náboženský nejen soukromý, nýbrž i veřejný. Je to požadavkem přímého, otevřeného a důsledného charakteru. Má-li být idea živa, nechť žije životem celým, plným, nechť vtiskne jednání našemu ráz uceleného názoru světového. Tak jako bylo zbabělostí a slaboštvím svého času skrývat se se svým dobrým přesvědčením národním, tak je zbabělostí stydět se dnes za veřejný náboženský výkon, za příslušnost ke katolicismu a je neupřímností vymlouvat se na pouhé náboženství v srdci. A tak jako je pouhé vnější vlastenectví mnohým lidem jen ozdobným a třeba i výnosným nátěrem, ve skutečnosti však lží a přetvářkou, tak je i pouhý vnější katolicismus bez vnitřního ducha a bez náboženského života praktického farisejstvím a hrobem náboženské ideje. Jedno bez druhého je neschopno trvalého života, je nedůstojno člověka a inteligenta zvlášť. Co jsme zavrhovali a odsuzujeme v ohledu národním, toho nemůžeme dopustit ani v ohledu náboženském.

V národním probuzení zvítězila mravní síla povahy, jejichž vynikajícím vlastností se můžeme od našich buditelů učit. Jakých okolností je nejvíce třeba nám? Jsme bojovníky za obrodu myšlenky náboženské v řadách studentských, je nám tedy v první řadě třeba tuhé disciplíny. Obrození toto musí se však předně uskutečnit v nás samých, neboť dle slov Smilesových „Nejlépe polepšíme lidstvo, polepšíme-li sebe“ a „Člověk, který zdokonaluje sebe, zdokonaluje svět“ — a proto disciplína musí začít sebedisciplínou, sebevládou a sebezapřením. „Není svobodným, kdo se neovládá,“ praví Epiktet, a božský učitel všech národů Kristus, klade k dosažení nejideálnějšího blaha jedinou podmínku: „zapři sebe sám a následuj mne!“ Sebevláda je mostem k úspěchu v každém ohledu, neboť ona nám dává teprve plně využití všech duševních schopností, bez ní jsme otroky svých choutek a nálad, jsme otroky svého okolí a jeho mínění, jsme vrakem na rozpoutaném moři vášní. Ale sebevláda není talent, nerodí se s námi. Ta se drazí vykupuje a nabývá soustavnou, pilnou sebevýchovou, neustálým cvičením a otužováním.

O zázračné moci sebevýchovy a jejím nabývání promluvila ostatně evropská autorita paedagogická, curyšský universitní profesor dr. Fr. W. Foerster v nedávno vydané knize (i do češtiny přeložené) „Sebevýchova mládeže“ — a nelze jistě lépe

prospěti řadám našim, nežli co nejvřeleji doporučiti zlatou tuto knihu ke čtení a k následování.

Pěstujte tělocvik, sport a hry, pěstujte je rádi, abyste otužili tělo a učinili ho schopnějším intensivní práce, vždyť „ve zdravém těle zdravý duch“ — ale necht' ruku v ruce s ním kráčí otužení ducha, dbejte toho, aby právě tělocvik byl vám prostředkem k dosažení duševní disciplíny, nedopusťte, aby tělocvik pouze tělesný zvrhl se v pouhé siláctví a bravurní hru. Sebevýchovou otužíme vůli a vůle otužilá bude ráda a také se zdarem pracovat. Zákon otužilé sebevýchovy povede nás k tomu, abychom všechen čas svůj hleděli vyplniti nějakým zaměstnáním. On rozdělí náš čas a bude diktovati nám na každý den napřed svědomitou přípravu školní a zbývající volný čas naučí nás věnovati soukromému vzdělání: ke studiu moderních řečí, které poskytuje tolik zbraní k obohacení duše, a hlavně jazyků slovanských, které jsou první věcnou podmínkou pro naši vzájemnost slovanskou a pro řešení ideje cyrillo-methodějské, povede nás dle záliby naší buď k literatuře, hudbě, k některému odbornému předmětu, k malířství, ke studiu divadla, jiného snad k praktické práci ruční a ještě dále, bude nás shromažďovati k přátelským schůzkám, k debatám a třeba i přednáškám, kde se budeme seznamovati s dobrými sociálními zařízeními naší veřejnosti, se svépomocnými podniky našeho lidu a se vzrůstem našeho celkového hnutí katolického. Je k nevypovědění dlouhá řada směrů a cest, kterými lze užitečně vyplniti náš volný čas a zachovati si disciplínu vůle. Snad mnohemu se bude zdáti až mnoho toho sebezapření a bude se mu zdáti až příliš bezradostný ten život. Ne, není smyslem jeho umrtvování sebe a ubíjení radosti životní, nevylučuje zábavy a zotavení — naopak, jeho tendencí je plně využití všech rašících, mladých sil, přiměřené rozdělení práce a zábavy a ono umění, dovésti ovládnouti sebe, přinutiti se v pravý čas k práci, aby oddech a radost z něho byly dvojnásob milé, dovésti odepřítí si všech nedovolených zábav, které jsou vlastně jen prázdným ubíjením času a nejvíce hyzdí studenta, jako je pokoutní návštěva hostinců, pití a karty a jejich horší následky, vymýtití všecko to, co ubíjí v mladé duši ideální směr, chuť k životu a k práci a dodati zaslouženým zábavám a oddechům více čistě, vzletnější, povznášející radosti.

V jak jiném světle objeví se nám pak práce a studium! Nebude nám zníti už tak nemile a kantorsky to stále napomínání: uč se, buď hodným a pilným, nebudeme pracovat z pouhé ctižádosti a pod trvalým nějakým tlakem — ne — nám bude radost vyhověti přání našich rodičů, protože budeme pracovat ze svého popudu sami, ve svůj prospěch, ke svému zdokonalení, ve studiu budeme viděti dobrovolně zvolené povolání, jehož je třeba využití ke zdokonalení duše, práce stane se nám kategoričkým příkazem mravním, abychom právě jí mohli čeliti oněm četným nebezpečím nám hrožícím, abychom dle vzoru našich buditelů spěli mravní silou k vítězství naší myšlenky. Cítíme jistě všichni dobře, že nečlenů a stoupenců je nám třeba, ale pracovníků, jdoucích za jedním cílem, společnou cestou. Nám není třeba množství a mass na stafáž k manifestacím a protestům, ale muž od muže tichých, vytrvalých, nadšených a obětavých průkopníků. Pracujme na sobě a pak na druhých; získávejme je svým příkladem, živme je ze své mravní a duševní síly a zvedejme je k sobě, podejme jim pravice ke společné pouti.

Práce dá nám konečně sebevědomí: kdo své povinnosti svědomitě plní, kdo se může opřít o vědomosti, které se na něm žádají, ten se nemusí ukrčovat, ten se nemusí bát přiznati se ke svému já v celém rozsahu a tedy i ke svému katolicismu. Práce dá nám úctu kolegů i protivníků, kteří nejednou budou třeba i naší pomoci potřebovat, zjedná nám respekt profesorů, dá nám nepodadné, nebojácné a neústupné pracovníky, kteří vyváží daleko zástupy jiných, rozvrácených a zliknavělých, třeba i zfanatisovaných kolegů — práce vedla vždy a povede i nás vítězně k úspěchu, proti němuž je všechen smích a zuření marné.

V dalším promluveno bylo o vnitřních otázkách našeho mladého hnutí a hlavně o povinnostech a poměru studenta středoškolského k ústředí a k listu. Podány tu jednak stesky, jednak přání kolegů, projevené buď ústně nebo písemně, aby o nich byla zavedena debata, a nevystačili čas, aby byly promyšleny a ve formě reálních návrhů redakci zaslány během roku, aby měla redakce správnou direktivu pro svůj postup. Vloženo na srdce kolegům, aby v mezích možnosti a poměrů starali se o rozšíření listu, pěstovali čilé styky se všemi našimi stoupenci bez ohledu na stáří, uvědomujíce a poučujíce mladší a hojně přispívali i nadále do svého studentského listu, jehož vzrůst a klesání je podmíněno účastí každého stoupence. Pěstujme autokritiku — bez ní není pokroku, — ale nezůstávejme při pouhém kritisování, nýbrž snažme se, abychom každý nedostatek vlastním lepším skutkem nahradili.

Končí pak slovy: Začal jsem odkazem na naše národní probuzení a jeho pro nás poučnou a povzbuzující podobnost s dnešním našim bojem kulturním. Nuže, dovolte, abych ukázal, že nikdo menší neutvrzuje a nepobádá nás více na cestě nastoupené, že

nestojí duchem svým za námi jako tři milé hlavy našich obrozenských velikánů, Palacký, Rieger a Bráf, z nichž každý je reprezentantem jedné epochy probuzenské: národní, politické a národohospodářské.

O Palackém, který, ač sám nejsa katolíkem, schvaloval a doporučoval zakládání katol. spolků na Moravě, je známo, jak želel, že šíří se učení zhoubného liberalismu a příbuzných jemu zásad pověstné internacionály, který učí, že všechny naše myšlenky o Bohu, o ctnosti a právu jsou jen pouhá pověra, že člověk jsa zvířetem jako každé jiné zvíře, nemá do sebe ani mravního poslání, ani jakých povinností, že jeho nejvyšším úkolem je naprosté sobectví..

Dr. Rieger praví ve svém testamentu k národu výslovně: „Přeji si, aby národ můj nikdy nespouštěl se snah ideálních, křesťanských, věčných to pravidel cti, práva a lidskosti,“ a dr. Bráf vyslovil se v dopise k vl. radovi Jos. Maškovi takto: „Jediné, co mi leží na srdci, jest: nedati lid náš na pospas těm, kteří potírají jeho náboženský cit, ničí mravní opory, berou nezbytné útěchy.“

Nuže před těmito vlajkami bude radostně bojovati a spěti vítězně k cíli. A pojďme uvědoměle — ne mlhovou snů ani bahnem omezeného materialismu; udělejme heslem svým to, co navrhl dr. Hronek ve „Stud. Hlídce“: *reelní práci vedenou ideálním duchem a snahou*. Vepišme ve štít svůj ta plamenná, heroická slova našeho prvního básníka Jaroslava Vrchlického:

*„Jen slaboch vždy se nebezpečí vyhne,
my k dílu pěst — však oko do azuru!“*

(„Dědictví Tantalovo“.)

Po přednášce vítá předseda organisátora venkovské omladiny moravské p. J. D o v r t ě l a.

Na to zahájena debata abiturientem B a r t o š e m, který zdraví sjezd jménem abiturientů středních škol z království českého, zve na sjezd do Hradce Králové a líčí pak poměry na gymnasiu žižkovském vzhledem k profesorům i kolegům.

Kollega D a n ě k, jednatel „Ligy“ pražské, upozorňuje na význam bytové otázky i na vymezení přátelských styků s kollegy mravně a nábožensky bezzávadnými. Žádá boj proti otravnému vlivu Macharovy čítanky, která pod vypůjčenou a průhlednou záminkou sprostě a nízce uráží osobu nám nejsvětější, jako se snad dosud v žádné jiné literatuře nestalo

Kol. M y s l i v e c, jednatel „Lípy“, poukazuje na těžké postavení „Studentské Hlídky“, která musí vyhovovati všem vrstvám studentským, na nutnost čilých osobních styků studenta středoškolského s vysokoškolským a na vliv katol. profesora na žáky.

Abiturient V e s e l ý z Brna praví: My katoličtí studenti musíme být magnety, kteří přitahují k svým idejím kollegy indiferentní. Co se dnes čte, je k smíchu, kdyby to nebylo k pláči. Duševní bahno. Je nutno zahájit proti němu boj.

Kol. D a v i d uvádí případy z vyučování na jistém českém gymnasiu a ukázal, k jakým nízkým a ubohým vtipům protináboženským se bohužel snižuje mnohý pokrokový professor, že ho i neohrožený student zahanbí.

V ý t ě Ź e k tohoto bodu lze označiti asi takto:

Vycházíme z náboženského stanoviska, protože ono je základem trvalého kulturního úspěchu a nejlepším pramenem naší síly mravní, která, jak z našeho národního probuzení vidíme, je hlavní podmínkou vítězství ideového. Heslem naším budiž: sebevýchovou k sebevládě a autokritice v ohledu mravním a k sebevzdělání v ohledu duševním. Sebevzděláním rozumíme v první řadě pilné a vytrvalé studium školní, ale i zužitkování ostatního volného času k všestrannému vzdělání soukromému. Přátelské naše styky

bez rozdílu stáří budou vhodnou příležitostí k vzájemnému uvědomování a povzbuzení, budou nám ochranou v ohledu společenském, budou vhodným prostředkem k šíření četby dobré a paralysování četby špatné, podrážející duševní ucelenost a mravní zdatnost. Jako uvědomělí stoupenci katolického hnutí studentského budeme se starati o hojně rozšíření našeho studentského listu a pokud síly naše stačí, budeme podporovati redakci buď příspěvky nebo častými dopisy. Cit vzájemné jednoty a společného nadšení, sebevědomí, získané pilnou prací, bude naší silou, která získá nám nové stoupence v řadách dosud indifferentních, ale obrní nás také proti urážkám a útokům nepřátelským.

K dalšímu thematic

Povinnosti katol. studentky ve školním roce a o prázdninách

promluvila sl. Louisa Horňanská takto:

Na našem ústavě je již 2 roky zavedena „Studentská Hlídka“. My kandidátky učinily jsme si pravidlem scházivati se při každém novém čísle ke společné poradě. Předmětem našich porad byla ovšem na prvním místě „St. Hlídka“, a při té příležitosti podrobovaly jsme svůj soukromý život kritice a uvažovaly jsme, jdeme-li svědomitě a ve všem za světlou stopou idejí „St. Hlídky“.

Často došly jsme k výsledku, že mnohé naše počínání je ve skutečném odporu s těmito ideami, a tu po krátkém soudu odvrhly jsme pro budoucnost vše podobné. Přinesla-li „St. Hlídka“ návrh, jenž se dal přenést na nás dívky, radily jsme se v něm a snažily se jej uskutečniti.

Tak stanovily jsme časem jakési hranice, jež nám určovaly, pokud až co si smíme dovoliti, aniž bychom se proti duchu „Studentské Hlídky“ prohřešily, a současně udaly jsme si jistá pravidla, jež bychom jako opravdové, katolické studentky měly zachovávat.

Tím vykryštoval se v našem středu obraz ideální studentky. Než dvouletá zkušenost poučila nás, jak těžko se ideály realisují, a my — abychem se dalším zklamáním vyhnuly — omezily jsme se na návrhy v našich poměrech a okolnostech možné, uskutečnitelné a zřekly jsme se všech utopických plánů. Tím změnil se náš ideál v pouhý vzor katolické studentky.

A tento vzor nyní v nejlhubších rysech předvádím pod názvem „povinnosti studentky“, aby katolické veřejnosti byl znám způsob, jímž my studentky chceme ode dneška spěti k svému cíli.

Dle našeho úsudku má studentka dvoji povinnosti: První, nepřipouštějící výjimky, jsou předpisy školního řádu. O plnění těchto se šířiti nebudu. Zajisté každá katolicky smýšlející studentka učiní si při vstupu na ústav pevné předsevzetí jmenované povinnosti a nařízení zachovávat. A přestoupí-li je přece — třeba dosti dobrovolně a s plným vědomím — zajisté si to zodpoví sama a vyhne se po druhé podobné chybě. Na omluvu takovému děvčeti uvádím vlastní zkušenost, že zváti se katolickou studentkou neznamená ještě býti hodnou, ale snažiti se býti takovou a státi se též den ode dne lepší.

Druhé povinnosti nezavazují všeobecně, ale katolické studentce mají býti stejně svaty jako první. Je to ohled na okolí, v němž se pohybuje, na smýšlení kolegyní, na proudy, jež je unášejí. A přiložiti zde ruku k účelné, užitečné práci je mravní povinnost studentky.

A zde přistupuji k bodu pro náš život a pro náš rozmach nadmíru důležitému, o němž se však dosud málo mluvilo a ještě méně psalo. Jen „St. Hlídka“ se několikrát o něm zmínila, ale nedošla ozvěny.

Netřeba dokazovati, že kolik je dívek ve třídě, tolik různých stupňů intelligence a tolik různých zájmů. Dívce na ústavě otevírá se široké pole milosrdné práce mezi kolegyněmi v tomto oboru: Studentka rozumově i mravně vyspělejší nad svoji kolegyni má povinnost ujat se jí a dovésti ji na tutéž výši, na níž sama stojí. A jakým způsobem? Zde se mohou dobře uplatniti naše poradní schůzky, o nichž jsem se hned na začátku zmínila, kde by se studentky vzájemně zušlechťovaly; může se tak díti korespondencí mezi studentkami různých ústavů, ale hlavně články ve „St. Hlídce“. Zde mohou se dívky rozhovořiti, zde rozvinouti svoje plány do široka a do daleka, zde podati návrhy svým kolegyním. Abych nemlu-

vila stále všeobecně, uvedu určitý příklad: Kolik se již napsala a navyzývala „Hlídka“ studentů k pěstění slovanských jazyků! Jsem pevně přesvědčena, že mnohý vyzvání uposlechl, a hle u nás kandidátek leží tento předmět ladem. Kdyby se v jedné třídě této myšlenky některá obětavá ujala a zde v tomto směru pracovala, rozšířilo by se brzy studium po celém ústavě, a referátem ve „St. Hlídce“ dověděly by se o něm studentky jiných ústavů; dle návodu, který by ovšem zpráva v „Hlídce“ musila obsahovat, mohly by i jiné příkladu následovati. Podobných ušlechtilých zábav by se našlo více; látky je dosti: v literatuře, sportu, ruční práci a jiném a jiném.

Jaký účel máme však při tomto podniku? Vraťme se zpět ke slovanským jazykům: dejme tomu, že studentka si oblíbí na ústavě ruštinu; v době studií se v ní obstojně vzdělá a potom jako učitelka nejen ji dále pěstuje, ale pustí se do studií jiných slov. jazyků. Dávám volnost své fantasi, která mi vykouzluje mladinkou učitelku, nakloněnou v prázdné chvíli nad ruskou mluvnicí. Nebylo by to krásné a prospěšné?! Krásné zajisté a užitečné ze tří příčin: Předně získaly bychom vyššího vzdělání u studentek a učitelky, za druhé nabyly bychom novou řadu průkopníků této ideje, a za třetí — pro nás samy nejdůležitější — byl by to nejkrásnější návod k ušlechtilému strávení volného času. Tento příklad lze aplikovati na mnohé jiné návrhy a vždy s tímže šťastným výsledkem.

Ubylo by těch případů, kdy se ukazuje na učitelku, že nežije právě vzorně. — Proč? Na ústavě jsem slyšela, že nejlepším pojištěním proti mravní nákaze je přiměřené zaměstnání. Mnohá si oblíbí v době studií pěknou zábavu, ale když vstoupí do světa, nemá nikoho, kdo by ji v dobrém úmyslu podporoval, a tak se stává, že časem pohrdne ušlechtilou zábavou a zamění ji za nepřiměřenou společnost.

Na tomto předmětu spočívá apoštolská práce „St. Hlídky“ u dívek; budou-li studentky hodně uveřejňovati svoje návrhy, a budou-li tyto návrhy svědomitě realizovány, jak studentkami, tak i nadšenými mladými učitelkami, vykoná se tím kus skutečně prospěšné práce. A bude-li se s nezmenšenou horlivostí pokračovati, nadejde doba, kdy „St. Hlídka“, doposud nezbytnou průvodkyní a rádkyní katolické studentky, stane se touž katolické učitelce.

O povinnosti studentky v době prázdnin netřeba mnoho mluvit, ale spíše vložit studentkám na srdce, aby se dostavovaly co možná v největším počtu na studentské sjezdy a zde se zúčastňovaly všech akcí a projevů, pokud jen svými vědomostmi a ostatními silami a mohutnostmi stačí.

Bude mi snad vytýkáno, že majíc v thematu zmínku o prázdninové činnosti studentky, tento bod jedinou větou odbývám. Vysvětluji: My jsme doposud ničeho nevykonaly, pouze jsme se trochu sjednotily a připravily k práci, jež nás očekává. Jak jsem hned na začátku pravila, jsme prosty všech nesplnitelných plánů. Proto též nečiníme si žádných rozsáhlých programů — jak se snad očekávalo — ale na čem se usneseme, plníme. Až budeme o krok dále, přistoupíme k novým požadavkům, tak že se jednou dopracujeme téže výše, na níž vidíme dnes katolické středoškolské studenty.

Ke konci dodávám: Zajisté se najdou dvě, tři studentky, které učiní svojí vlastní snahou obrovský pokrok, předstihnou nás, a od nás bude požadováno, bychom s nimi závodily. Já však ze zkušenosti vím, že to není možno. Musily bychom spěti dále bez ohledu na ty, jež různými okolnostmi nejsou s to nám stačiti. Potom by naše stanovy platily jen pro některé, pro vybrané; a to my činiti nesmíme. Nám je třeba míti vždy na paměti, že budoucnosti více prospěje, budou-li všechny studentky trochu ideální, než dvě studentky světice a ostatní plevy.

Končím shrnutím: Obrodná činnost dnešních katolických studentek záleží ve vzájemné výchově a svědomité přípravě k budoucím činům.

Přednáška tato přijata s nadšeným potleskem, neboť překvapila všeobecně svou zralostí a svým stručným, přímo lapidárním slohem. Sporá a skromná jsou ta slova, ale jak pevně opřena o skutečnost, jak věcně doložena skutky! Jak mile překvapuje u mladé budoucí učitelky rozhodné zamítání neuskutečnitelných, utopických plánů, jak údivem plní ta energická jistota přechodu od poznané, dobré myšlenky k jejímu uskutečnění, k činům. Není v ní ani stín vrtkavé tékavosti a fantastické blouznivosti, k níž inklinuje obyčejně mladý student a studentka zvlášť. Jaká zdravě ideální a prakticky silná vůle z ní mluví! Jak radostné to svědectví, že konečně svítá v našem ženském dorostu učitelském, jaké vřelé přání budí to v srdci, aby

zářivý příklad onoho ústavu a jeho chovanek našel brzy co nejhojnějších následovníků.

Proto s potěšením a jistě ze srdce všech vítá přítomný dr. Řehulka tento obrat na učitelském ústavě v Řepčíně, odkudž kdysi vycházely bohužel nejnadutější odpůrkyně všeho katolického. Děkuje sestrám učitelkám za to, že začaly si všimati veřejného života, že vychovávají dnes dorost opravdu katolický a k bojům dneška vyzbrojený.

Na to mluví kol. Trčka a Kadlčík a konečně P. Jemelka za hlučných ovací promlouvá srdečně ke studentstvu, dotýká se bolavých jeho stránek a doporučuje mezi jiným studijní kroužky, kde by starší působili na mladší. Vybízí studentstvo k pěstění a výchově sociálního citění a k práci mezi lidem. Na konec vyslovuje velikou radost nad zdarem sjezdu.

Resultát přednášky je jasný:

Hnutí katolické mezi studentkami jest snad nejmladší ze všech a musí si teprve většinou hledati cesty samo, aplikovati dobré myšlenky „Stud. Hlídky“ na sebe a snažiti se je bez planého horování uskutečniti. Mezi povinnostmi stojí na prvním místě povinnosti školní, a vedle nich je třeba zaváděti poradní a studijní kroužky, kde by se kolegyně nejen seznamovaly s aktuálními otázkami doby, ale také se vzdělávaly a vzájemným působením vychovávaly. „Stud. Hlídky“ nechť se stane forem k jejich poznání a prohloubení jejich úkolů. O prázdninách nechť zúčastňují se pilně katolických studentských sjezdů a porad, aby zachovaly si souvislost a rozhled v našem hnutí a rovným krokem mohly pokračovati za společným cílem.

Po debatě přečteny byly za volání slávy pozdravné telegramy, které zaslali: J. E. kardinál Skrbenský, opat Drápalík, dr. Žurek, kněží v Münsteru, kteří se učí česky, akademický spolek „Domagoj“ a j.

Na to přikročeno k poslední přednášce prvního dne

Student a abstinentismus,

již přednesl abiturient učitelského ústavu Aug. Hurt:

Dvacáté století vstupuje v životní periodu novými, obrodnými ideami, svítícími lidstvu na koleji života. Žijeme v době, kdy se volá po mravní obrodě českého národa, kdy situace finanční je pro nás čím dále hroživější. V české intelligenci lze pozorovati morální rozklad, sobeckou konkurenci. Uvažme, že česká intelligence má se opírat o lid a ona jím pohrdá, páchajíc tím hrozné národní hříchy, považme, že v době pro český národ tak kritické bojujeme mezi sebou! Neodvratná propast zániku zeje nám v ústřety, ale my jsme slepí a nevidíme, kterak se nám nepřátelé vysmívají, nás si pomalu, ale jistě otáčejí kolem prstů, aby nás neočekávaně zardousili, aby z nás těžili. Kdo se má chopiti v těch těžkých dobách kormidla? Zajisté, že poctiví studenti, v jejichž žilách vře a kypí dosud nezkažená krev.

V nedávné době objevila se na oboru lidskosti nová hvězda spásy, hvězda neobyčejné velikosti v neposkvrněném rouše odříkání a sebepřemáhání, hvězda, jejíž teplo hřejivě proniká a pronikati musí každým, kdo v sobě dobré jádro mravnosti má. Jest to *abstinance*, kterou nerozumí se pouze úplné zdržování se alkoholu a tabáku, ale odřici se všech tělesných požitků a bizarností, které zadržují vývoj ducha. Hluboká a dalekosáhlá idea abstinence má býti každému uvědomělému studentu svatým ideálem, nesoucím bohaté ovoce a zdobícím čela mladých idealistů, kteří vnášejí do bahna degenerace tělesné a duševní obrodný kvas mravnosti. Tím vyplní student bohatě své poslání v národě a stane se vlastencem – ne slov a lesklých frází, ale velikých obětí, zlaté práce, výstražných signálů života, takový student abstinent bude státi v jasném světle, svérázný, čistý, samostatně jednající ve prospěch celku.

Úkolem každého českého inteligenta, zvláště studenta-abstinenta, má býti, snažiti si vykřesati zdravou, silnou životní povahu, poněvadž je každý jedincem, z nichž se skládá národ. Jednou ze složek povahy inteligenta jest milovati národ. Milovati jej bude pouze ten, kdo miluje své bližní. Student musí se učiti milovati lid. Čím více

utlačen, čím více neuvědomělý jest lid, tím více třeba jej milovati, neboť těžká práce uvědomovací může býti konána jen tehdy se zdarem, je-li diktována horoucí láskou. Musíme začítí již doma. Pro rodiče musíme nejvíce cítiti. Poctivý student nesmí dopustiti, aby se oči matčiny neb otcovy zalévaly slzami pro nezdárnost synovu. Srovnáme-li příjmy celé rodiny venkovské s obnosem, co stojí student v městě ročně, tu shledáme, že spotřebuje často více než polovici. Jen z takových úvah rodí se láska k rodičům, k bratrům a sestrám, a ta je pohnutkou k vděčnosti, z níž vyroste snaha po práci, k povznesení vlastní rodiny i obce.

To je právě vlastenectví, láska k národu. Kdo tak uvažuje, nebude zanáseti peněz, na nichž lpí pot rodičů a odřikání bratří a sester, do hospod a trafik. Peníze ty budou mu více než mincí, budou mu viditelným znamením lásky rodičů. Jen takovéto uvažování vzbudí ve studentu abstinenta. Kolik set tisíc korun vydají čeští studenti za alkohol a nikotin! A my jsme národ malý a chudý. Kdo zbytečně utrácí, okrádá rodinu i národ. Kolik českých studentů ubilo se a ubíjí tělesně i duševně v začouzených páchnoucích hospodách, místo aby se chopili kulturní práce mezi lidem! Lid náš namnoze tone v moři alkoholu a utone v něm, nepodáme-li mu ruky, nenaučíme-li jej střízlivosti.

Intelligence, k níž patří také i studenti, je mravně zodpovědná za stav svého národa. Musíme býti abstinenty pro dobro lidu, z něhož jsme vyšli. Mnohý z nás poznal a pozná, jak alkohol podkopává mravnost a nadšení, podporuje lenost a požitkářství, činí nemilosrdným a sobeckým. Uvidí zkázu pijácké rodiny — vinou otce, špatné zacházení se ženou a dětmi, rozvrat manželství, pustnutí mládeže. Jak působí na chudinu, když vidí hostince plny intelligence! Co způsobil špatný příklad intelligence, může zase jen dobrý příklad studenta nahraditi. Aby byl příklad působivý, musí veškerá mluva studenta býti pevně spjata s jeho životem. Kterak mluví, tak musí i žítí, neboť jeho vystupování v životě veřejném musí býti konsekventní s jeho životem soukromým. Okamžitý efekt, lesklý zevnějšek, modní výstroj, zvučná formalita nemá u českého studenta krytí morálně rozervanou, špinou a blátem necharakternosti obalenou duši. Prostý lid je výborným kritikem a člověku, jenž se jednou zahodil (zvláště studentu), nedůvěřuje již nikdy.

Abstinentismus má student šířit mezi lidem. Má lidu statisticky dokázati, že alkohol otravuje duševně, morálně, tělesně a hospodářsky, a mrtvé číslce ukáží lidu netvora alkoholového v jasném světle. Chce-li tedy dnešní student přispěti ke kulturnímu rozvoji národa, chop se perné práce, odvracetí lid od sklenky každého nápoje alkoholového; neboť taklepší se jeho postavení hmotné, mravy jeho zjemní, národ stane se tělesně i duševně činným a odolá pak každému nárazu cizáků, uhájí si snadno víry sv. Cyrilla a Methoděje. Jednotlivec nesvede ničeho, zde je potřeba praktikovati heslo Jeho Veličenstva „Viribus unitis“, zde je záhodno, aby jednotlivci souhlasného smýšlení vstupovali v kroužky a sdružení, a každý takový kroužek vytýčil si metu, k níž bude kráčet energicky a nebojácně. Sestaví si program, přiběře i jiné pole působnosti a harmonickým spojením těchto silných složek vybuduje se veliká, nerozborná výslednice ideálů pokroku a nápravy v celém českém životě v každém ohledu.

Tyto kroužky zakládejme již na školách středních, a tu bude třeba pevné organizace a vyškolené ruky, která by je vedla. Zvolme si proto kolegu staršího, který má již rozhled a který se bude starati o informace. — Nezbytnou pomůckou pro každý kroužek jest knihovnička, obsahující abstinentní brožury a knihy a program přednáškový. Avšak jednotlivci kroužků musí býti sobě rovni; nestrpíme kastovníctví, sobecká konkurence ctížádosti nesmí tam býti jmenována. Všichni ať pracují svorně, dle sil a schopností, ale ať pracují skutečně, ne slovy a sliby, ale plnými skutky.

Studentských kroužků abstinentních jest na začátek našeho českého hnutí dosti. Dle zodpověděných dotazníků jsou studenti-abstinenti na 36 ústavech. Na 17 ústavech nabádají professoři k abstinenci a dávají themata k přednáškám i úlohám z alkoholní otázky. Na 2 ústavech, a sice na paedagogiu v Příboře a na gymnasiu v Jičíně jsou řádná sdružení se systematickou činností pod vedením profesorů s pravidelnými schůzkami a knihovničkami.

Ukáží obrázek našeho hnutí abstinentního na paedagogiu v Příboře. V červnu r. 1909 přednášel chovancům ústavu se svolením ředitelovým jeden z pp. profesorů o abstinenci. Přednáška dala počátek našemu velikému hnutí ke střízlivosti a k naší budoucí práci protialkoholní. Na začátku školního roku 1909—10 učiněn seznam všech abstinentů. V roce 1910—11 bylo u nás povoleno zemskou školní radou abstinentní sdružení, které konalo jednou neb vícekrát za měsíc schůzky. Program schůzek býval obyčejně protialkoholní, ale mivali někteří z kolegů-abstinentů přednášky i jiného směru. Sdružení mělo také směr vzdělavací. Schůzek se zúčastnili i kolegové-neabstinenti, s nimiž byli vedeny disputace o alkoholní otázce. Někteří namítali, že statistiky německé neb anglické o hospodářské škodlivosti alkoholu nejsou správné. Sdružení se usneslo provést statistiku ze života studentů našeho paedagogia. Statistika byla pro-

vedena 31. března 1911 důvěrníky ročníků. Každý udal své výdaje poctivě a kdyby udal méně, tím se statistika ještě zvětší, tak že výsledek je ještě hroznější. Celkem se vydalo za r. 1910—11 na našem ústavě K 4453.88 za alkohol a nikotin a ze 158 chovanců bylo 48 abstinentů a 101 nekuřáků. Statistice té uvěřili a počet abstinentů stoupl z 48 na 69 a počet nekuřáků ze 101 na 118. Neabstinenti zhrozili se sum, které se vydaly za bezúčelné pití a kouření.

Statistika vykonala mnoho k další propagaci abstinence. Na počátku školního roku 1911—12 vykonala se statistika opět a bylo shledáno, že čím déle abstinence u nás na ústavě trvá, tím se počet abstinentů zvětšuje. Při statistice bylo ještě zajímavé to, že chovanci nejmladší (v prvním ročníku) propili a prokouřili nejméně, a nejstarší nejvíce. Dle statistiky ze dne 31. března 1911 propilo a prokouřilo se za rok v I. ročníku K 230.92, ve II. K 370.38, ve III. K 1926.48, ve IV. K 1825.80. Chovanci starší byli pití a kouření oddáni více než mladší, poněvadž byli již zvyklí.

Dle statistiky letošní vykazovaly vyšší ročníky menší sumy za lihoviny a tabák, než dle statistiky loňské.

Abstinence vykonala mnoho, vypěstovala z nás lidi docela jiné. Zajímavé jest, že kollegové-abstinenti nebyli takovými materialisty, jako kollegové-neabstinenti. Nastala zde skutečně mravní obroda. O prázdninách bylo naším úkolem při večerních schůzkách a besedách sousedů ukazovati na škodlivost alkoholu. Ale každá nová myšlenka potřebuje času ke svému vývoji. Proto radím těm, kteří chtějí kroužek založiti, ať se neukvapují. Naše sdružení mělo smutné zkušenosti. Každý jednotlivec ať si vše rozmyslí, neboť někteří vstupovali do sdružení bez rozmyslu, porušili účel spolku a pili tajně, což bylo na újmu cti celého sdružení.

Vzorem nám mohou býti kollegové švýcarští. Jsou zorganizováni ve „Studentskou Ligu“ a v „Katolický akademický abstinentní svaz“. Oba vydávají společným nákladem pěkný německý abstinentní časopis „Jungbrunnen“.

V boj o vznešenou věc přistoupí i český katolický student. Cílem jest nezlomná moc abstinence v katolické církvi pod vedením duchovních. Pracovní pole katolického abstinentního světa jest široké katolické křesťanství. Předmětem katolických abstinentů jest uvědomovati ty, kteří pod jhem alkoholickým klesají neb zanikají. Katoličtí abstinenti ať vstupují do svých spolků, zvláště spolku křížového. Hlášení a přiznání se k našim spolkům znamená pak plus k vykonaným náboženským povinnostem. Pohnutkou k abstinenci je nám znamení naší víry — kříž. Jen pohled na kříž kolik dodává síly! Jen plným přemáháním a sebezapřením přemohl Kristus demony světa na kříži a tak jej vykoupil. Zapíráním ve jménu Krista a ničím jiným přemůžeme demony moderní doby, z nichž nejhorší jest alkohol. Jen tehdy dosáhneme výsledku, když kříž bude známkou a pohnutkou našeho hnutí k životu lepšímu, krásnějšímu — k střízlivění. Tím se nemůže honositi žádný jiný spolek abstinentní než katolický. Protož rozmnožujeme počet členů spolku křížového.

Činnost abstinentní začneme na sobě samých, a když sebe upevníme, obraťme se k lidu, o nějž musíme opřít snahy své, protože v něm dřímá síla obra. Nepohrdejme prostým lidem snad proto, že se nám nevyrovná vzděláním, že tělo jeho není kryto bezvadným oblekem dle módy, že nezaujímá vynikajícího postavení společenského, nežádejme od něho, aby se nám klaněl — ne, tak nežádá pravá, čistá láska Kristova a jeho náboženství. Přiložme raději k němu srdce a pomáhejme mu dle sil svých vybrednouti z nedostatků a vad a tak vyplníme nejlépe své poslání v národě. Krácejme zmužile, energicky a neodvratně za vytčenými ideami střízlivosti, budme ryzími charaktery, nespolehejme se na sensace, ale naše důvěra nechť kotví v organisované, programové práci.

Vzorem dokonalosti, sebezapírání a abstinence buď nám světlý zjev Kristův, jehož modrý kříž na zlatém poli nechť přičiněním katolického studentstva zavlaže brzy nad katolickým lidem! Ochráncem nám bude Bůh a orodovníky naši sv. věrozvěstové sv. Cyrill a Methoděj.

* *

Horlivý stoupenec myšlenky abstinentní nakreslil živými barvami její obraz, vytknul důvody k ní, doložil ji praktickými údaji z výsledků ústavu, na němž studoval, a nadšenými slovy vybízel studentstvo naše k horlivé činnosti v řadách studentských mezi lidem. Živý souhlas přítomných byl mu odpovědí a slibem.

Rekapitulujíce hlavní myšlenky, poznáváme, že: abstinence není pouhé zdržování se od alkoholu a tabáku, nýbrž odřikání se všech tělesných i duševních požitků, které zdržují zdravý vývoj tělesný i duševní. V zájmu

zdatného rozvoje národa je třeba žádati abstinence od každého jednotlivce, ale nejvíce od intelligenta a studenta zvláště: neboť jen student-abstinent opravňuje k naději, že neubije svých sil požitkářstvím, nýbrž že přinese národu hojné ovoce práce. Povinností studenta je upozorňovati široké vrstvy lidové na zhoubný vliv alkoholu a učiti je abstinencí čeliti dnešní bídě hmotné i duševní. Má-li však dojít víry, musí se jeho život soukromý shodovati se slovy, musí sám býti abstinentem. Poněvadž snahy jednotlivce zanikají — byť byly i sebe lepší — v prázdnu, je třeba zakládati abstinentní kroužky, a to již na středních školách, aby včas byl mnohý student odvrácen od škodlivého pití a kouření a zbytečného vyhazování často těžce nabytých peněz. Kroužky ať podporují snahy abstinentní přednáškami a knihovničkami. Cizí studentstvo, zvláště švýcarské, dosáhlo již velikých úspěchů; nuže, nechť i český a zvláště katolický student chopí se s nadšením této myšlenky, jejímž je Kristus ideálním vzorem, nechť horlivě hlásí se pod prapor „Modrého kříže“, kde je pravé jeho místo, kde se nemusí obávati skryté agitace jinověrců.

O půl 6. hodině večer zakončena schůze a účastníci odebrali se pak většinou do zámecké zahrady, aby se buď procházkou nebo projížďkou na loďkách zotavili a pobavili. Po deštivém počasí předchozí neděle a částečně i pondělka vyjasnila se konečně obloha, zasmálo se slunce a na tvářích kolegů a kolegyní, unavených již celodenní schůzí, vzbýval zase onen mladistvý jas, budilo se radostné kvetoucí jaro v nich. Hladina dlouhého rybníku rozčeřila se jejich rejem a dlouhé, vážné aleje ožily jejich hloučky, omládly jejich živým hovorem a veselým smíchem. Krásná chvíle čisté radosti mladých let, na niž se tak dlouho a rádo vzpomíná!

Okolo 7. hodiny vraceli se osvěžení a scházeli se na velkém náměstí, aby v průvodu odešli k přátelskému večírku, který pro neočekávanou účast musil být přeložen z hotelu „Central“ do největší veřejné místnosti kroměřížské na „Nadsklepí“. Seřadil se průvod, hnuly se řady; spustila kapela našich junáckých „chlapců Vlčňovjanů“, veliký, radostný výkřik rozlehl se městem; ohnivá slovácká duše rozezpívala se jásavými zvuky našich moravských národních písní a uchvátila rozjařenou duši studentskou. Zavířilo to v nás, když v zatáčkách přehlíželi jsme svůj čtyřstový průvod nadšených, uvědomělých a nebojácných stoupenců katolického hnutí studentského; prsa se vypnula, hlava sebevědomě zvedla se výš, krok vzpružněl a v oku zablesklo se zadostučiněním a odhodlaností. — Bili nás, poplvali nás, nejnižšími prostředky a persekucí deptali naše nejsvětější city — a hle! — čtyři sta se nás na první pokyn srazilo k veřejné obraně, nová sta vyrostla na půdě zkypřené zášti nepřátel a nová sta těch, kterým nebylo možno se dostavit, nebo kteří chystají se jinde vystoupiti, krácejí aspoň v duchu nadšeně s námi! Nebylo jinak možno; to nadšení mladé musilo prorazit si cestu a tak se také stalo, že když přátelé naši, pozorující náš vítězný pochod, poslali nám svůj pozdrav, zahřmělo to v našich řadách úchvatným jásotem, který znovu a znovu se opakoval, až na vyvýšeném místě před „Nadsklepím“ dostoupil vrcholu.

V několika okamžicích oživil sál kypícím živlem studentským, jaký snad dávno už neviděly jeho stěny. „Nadsklepí“ — to forum kroměřížské veřejnosti, všech jejích větších snah a bojů — jaké to vzpomínky budí v duši! Bylo jsi chrámem umění a vědy; na tvých stupních přednášel pěvecko hudební spolek „Moravan“ své veliké koncerty umělecké, tam dirigoval náš Dvořák svá oratoria, tam za pravých orgií nadšení koncertoval „král českých houslistů“ Kubelík, Ondříček, Kocián, České kvartetto atd. — tam vedle jiných konal neúnavný prof. dr. Nábělek své astronomické, fysi-

kální a všeobecně vzdělavač. přednášky, tam přednášel i náš nezapomenutelný Vrchlický o veledíle Dantově; tys bylo stánkem umění divadelního nejen místním ochotníkům, nýbrž i cizím společností, hostům, na tvých prknech vystupoval ne jeden host Národního divadla pražského. Ve tvých místnostech bojovaly se konečně i tuhé boje kulturní a politické, v nichž zdravé jádro kroměřížského lidu udatně vzdorovalo cizím, nezdravým živlům. Tys poskytlo místa i uvědomělému mladému hnutí katolického studentstva při jeho prvním vystoupení. Kéž nestaneme se tvého pohostinství nehodni! Kéž oprávní v budoucnosti výsledky naší práce zařadití tento první odvážný náš krok k významným a požehnaným dnům tvých pamětí!

Za neutuchajícího ruchu živých debat a srdečného veselí, za zvuků hudby vlčňovské scházeli se i naši přátelé a příznivci, kteří nás poctili svou návštěvou, tak že brzy naplnilo se do posledního místa přízemí, balkon i galerie.

O půl 9. hod. zahájil kol. Vítek večírek krátkým proslovem, v němž označil četu naší, již viděl dnes Kroměříž, za předzvěst blízkého jara, nové naší doby, lepší naší budoucnosti a povzbudil k dalšímu boji.

Na to ujal se slova kol. Trčka:

O hnutí katolického studentstva.

Slavná městská rado, slavné shromáždění!

Naši vraceli se včera domů vázat a svázat, a my dnes v podvečer vracíme se též s polí debat a řečí do tohoto sálu, bychom si ještě pohovořili na studentském večeru o našem hnutí.

Hnutí katol. studentstva roste. Již před lety se rozšířilo z původního svého středisla Prahy na Brno a pak Vídeň. Praha srdce národa, zřídlo myšlenek dobrých i špatných, vynesla na povrch i katol. studentstvo. Při vzniku spolku České Ligy Akademické přihlásilo se hned na 200 akademiků, ale s tak různými zájmy a aspiracemi, že toto těleso zůstalo práce neschopným a neplodným. Konečně s nesplněnými vyhlídkami ztráceli se první členové jeden za druhým až na hlouček věrných, kteří chápali, co znamená hnutí lidové organizace a program katol. renaissance.

Přes stávkou Wahrmondovu osvědčila Liga již agilnost a stálost takovou, že mohla brzy na to začít vydávat „Studentskou Hlídku“. Tím hnutí katol. studentstva bylo posíleno mohutně ku předu, z Prahy a Brna dostalo se do venkovských měst a naši největší menšiny na Dunaji, do Vídně. A dnes nás vítá staroslavný Kroměříž se slavnou městskou radou a s nadšením bere protektorát nad l. samostatným sjezdem katolického studentstva. Jsme zde ze všech tří center vysokoškolských, jest zde i náš dorost abiturientů, a to ze všech skoro gymnasií a reálků, učitelských ústavů, jsou zde i katol. studentky.

Včera jsme byli svědky vrcholení hnutí katol. lidu, dnes vidíme úspěchy hnutí katol. studentstva. Jsme zde, a to značí, že jest alespoň částečně vyvrácena skepse našich lidí, stlumen jásot těch protivníků, kteří volali, že středoškolské ústavy jsou již náboženství uzavřeny.

Jsme za těmi nejtěžšími začátky. Přes všechna podezřívání dobylo si hnutí katolického studentstva sympathií u vedoucích kruhů, lid pak je vítá s povděkem a klestí mu cestu. Zhora i dolů vidí v hnutí zdravé směry, chut ku práci, náboženského ducha.

Stále se ukazuje na malý počet našeho studentstva vysokoškolského. Jsme předně sdružení ve třech centrech, v Lípě, Moravanu a v České Lize Akademické. Dále náš postup při přijímání členů respektuje hlavně zásady a přesvědčení, jež při osobním styku členů se brzy ozřejmí. Máme-li celé hnutí uchránit před různými příživníky, pak nám nesmí býti zazlívána ta trocha rigorismu, ať se to děje z našeho či cizího tábora. Jest si jen nutno připamatovati, v jakém prostředí žijeme a jaká lačnost a životní desorganizace v dnešním studentstvu vládne a pak naše stanovisko bude jistě uznáno za správné.

Z malých začátků vyšinulo se hnutí katol. studentstva k té výši, že bylo s to založití svaz katol. studentstva slovanského „Slovanská liga katol. akademiků“ se sídlem ve Vídni, a tak prakticky řešití vzájemnost rakouských Slovanů.

Přes to všechno jest stále na nás voláno: „Až uvidíme!“ Tak volají k nám naši předáci, tak i protivníci.

Naši protivníci stále nás sledují s nedůvěřivým okem, soustavným špiněním a podezříváním. Dosíci od nich uznání našeho stanoviska, bylo by od nás marně očekáváno. Sdílíme osud celého hnutí katolického lidu, jest nám upíráno právo na přesvědčení, vzrůst i život.

Naši pak předáci mají právo na kritiku, ba povinnost naši práci přihlížeti. Oni nejlépe vědí, jaké úkoly nás čekají ve hnutí, jaká práce a zodpovědnost v národě samém. Sami pak musíme si doznati, že dosud jsme pracovali výhradně organizačně. Hledali jsme cesty, způsob, vše to práce, již ani nevidět. Chceme-li, aby nás bylo skutečně vidět, musíme začít i s druhým směrem a to sebevýchovným a vzdělávacím. Podmínky jsou alespoň částečně dány, práce k tomu ulehčena.

Bylo řečeno, že jest se nutno sebevychovávat. V této věci jsme na našich universitách skutečně odkázáni sami na sebe. Žijeme tam bez vůdců, bez vychovatelů, počítá se s námi jako s hotovými muži, s ucelenými charaktery. A přece tomu tak není. Namnoze jsme tam mladíckové, již umí žít od okamžiku k okamžiku ve svých flirttech a nápadům, jež skýtá velkoměsto, bez sebemenší tendence k lepšímu. A tu slyšeti se všech stran samé nářky na úbytek charakterní intelligence. Zřejmá nepoctivost se zahnízduje v této kastě čím dále tím více. A přece bez poctivosti není ani mravního svědomí ani charakteru. Bohužel, že naše liberální kruhy s laickou morálkou dávno již zapoměly na poctivost svědomí a vychovávají pouze společenské svědomí, plné síce taktu a zdvořilé galantnosti pro salony a kompromisy s každým zjevem ulice.

Nesmíme zde pominouti ani vědeckého svědomí těch, kteří dnes udávají lidstvu tón a čistou pravdu. Tu poznáváme jak toto vědecké svědomí otročí veřejnému mínění, jak dávno již zahodilo přívlastek svobody. Dnes jím zmitají všechny protináboženské proudy, jež zamýšlí opanovati vše na úkor objektivní pravdy a reálnosti fakt. Vzpomeňme jen reformace, jak naši české, tak německé, a nového kritického bádání o těchto epochách národů. Jak nemilosrdně odhaluje německá kritika subjektivismus reformace germánské a její nevědeckost, ba přímo falšování předpokladů, na nichž celá budova reformace byla vystavěna.

A náš speciálně český realismus jistě se minul cíle a poslání, když vyvolal směr protináboženský, síly nejradiálnější. Není to zajisté reální ani vědecké, když se přetvořují dějiny za jistým účelem, v nich se negují zásluhy, kultura a umění celých staletí, osobám se upírá práce a zásluha na vzkříšení národa, náboženství, existence Boha se prohlásí za pouhou hypotézu, která teprve čeká na svoje potvrzení. A vítězoslavně se pokračuje v této negaci, když slyšíme z řad studentských, že není zapotřebí ani této vědecké hypotézy, ba dokonce, že český student již tak vespěl, že by tohoto problému náboženského ani nezažil. Však ze samých řad professorských se ozval taky hlas, že není též možno zažít celý vědecký realismus. Zajisté, jednou z příčin bude realistické vědecké svědomí. Zajisté, vážení, pěstováním mravního svědomí podpoříme i poctivost a pravdomluvnost svědomí vědeckého a vyspějeme ve skutečné realisty.

Již v tom, velectění, zajisté jest kus práce nejen paedagogické, nýbrž i vědecké, sebevzdělávací a osvětové, jež se nikdy neobejde bez kritiky a metody. Máme dnes tak zvanou bezpředpokladnou vědu, chcete-li anarchii světových názorů, nebo nihilismus, nebo nejmoderněji „Volnou myšlenku“ Jen že celý tento methodistický aparát padá ve všech odborných vědách, má-li se v nich přijít k nějaké synthési a pozitivnímu výsledku, jen u vědy filosoficko-náboženské má prý mít tato metoda úplnou platnost, protože jen tak jest možno dojít k negaci Boha a náboženství. Kritika, jež jen v theorii neguje předpoklady, u náboženské vědy svrhne se v praktickou negaci a umožňuje tak zdánlivě pozitivní práci protináboženskou s vědeckým náterem. Jest jen otázkou, zda kritika v tak výlučném postavení jest ještě vědeckou.

Osvětová práce katolické církve u evropských národů jest zapsána inkoustem nesmazatelným. S badatelskou činností není tomu též jinak. Přes všecken křik pokrokového světa a umělé umlčování jest historickým faktem, že křesťanské náboženství učinilo přírodu přístupnou duchu lidskému, že duch lidský byl katol. církví vychován k té síle a ostrosti zároveň logické ukázněnosti, již činil a činí tak epochální objevy. A když konečně uvážíme, že první, co prolamovali záhady zákonů přírodních, byli věřící duchové, tu nutno mít za to, že víra a pravá věda nijak nevyvolávají mezi sebou konflikty. O konfliktech možno vlastně mluvit jen u těch vědecky činných duchů, již žijí dle „Herrenmoral“, a v tom jest přece jen veliký rozdíl.

Tato činnost konečně má vypsati v činnost humaní s podkladem náboženským. Jen tím způsobem dopracujeme se jádra a skutečna humaního poslání zvláště mezi studentstvem. Humaní činnost má i zpětný význam pro činnost vědeckou. Kolik cenného materiálu a poznatků jest zde možno nasbírat, jež jinak zapadají v zapomenutí bez užitku pro společnost.

Tím, vážení, jsme již vlastně u činnosti sociální, u té spleti otázek a problémů. Jsme po většině z lidu, naši povinností jest, jíti mezi lid a spláceti mu dluhy. Lid vlastně umožňuje dnešní kulturu a vzdělání, svými rukama uskutečňuje rozmach industrie, zvyšuje lehkost života a blahobyt. Kolik však procent spadá zpět všeho toho na ten lid? Za to vše se mu znemravňuje dorost, otravuje duše náboženskými štvánicemi, v theorii jest veden k nihilismu, v praxi k anarchismu. Mimo to uvažme, že dnešní naše intelligence se pomíjí se svým sociálním poznáním. To již zajisté není výlupek šlechtných snah národních ani národní intelligence, kterou dnes vidíme se vrhati na katolický lid z důvodů jen strannické nenávisti protináboženské. To jest intelligence odchovanců mezinárodní Volnou myšlenkou a její praktickou činností. Mravní povinností katol. studentstva bude vytlačovati tuto inteligenci z posic tak zodpovědných, kde dnes se staví světový názor protikřesťanský, mravouka hrubých vášní, umění zkažených citů a představ.

Dnes, vážení, nám ještě nešelestí hudba studentského orchestru, neoslňuje vás výstavka umělců studentů, ale vězte, že je máme ve svém středu a že nám rostou. Náboženský ideál není jen pouhým přeludem, ale požadavkem mladých duší, které chtějí krásno a ušlechtilé. Jasný vzor Kristův a jasná jeho slova: „Ego sum via, veritas et vita“ probírají i mladou inteligenci z mrákot a jdou s ním ku pravé svobodě těla i ducha, k životu křesťanského nadčlověka.

Tím právě se lišíme od pokrokových sdružení studentských, jdoucích jen za hesly politickými. Nesou na sobě zřejmé stopy časovosti a strannického boje, svoje snahy utápí v negaci vnitřního člověka a v setrásávání se sebe věčných ideálů lidstva a věků.

Vážení! Naši vraceli se včera domů vázat a svázat. Zítřka i my se budeme rozjíždět do svých domovů. Kéž by jen naši brzy mohli přijíti mlátit!

*

Po řeči Trčkově vyvolalo novou bouřlivou a neutuchající aklamaci vystoupení našich bratří Slovinců, kteří ve své libozvučné mateřštině oslovili shromážděné. První z nich, zástupce „Zarje“ Ivo Piersko, pravil, že veškeré „Orelstvo“ jihoslovanské sleduje v duchu cestu svých zástupců na Moravu a zajisté s nimi tiskne přítomné bratry na svoje prsa. Nuže pod praporem „Orla“ k vzájemnosti všeslovanské! A druhý, kandidát filosofie Masič, zve české „Orly“ na slet jihoslovanského „Orla“ do Lublaně r. 1913. Hlasitě ujišťovalo shromáždění naše bratry svými upřímnými sympathiemi a slibovalo svou účast na zájezdu do bílé Lublaně.

Kand. učit. I l g n e r volá mladou generaci učitelskou pod prapor idealismu křesťanského, který postaví se zajisté do služeb národa.

Po té ujal se slova škol. rada dr. N á b ě l e k, jehož přednáška s jeho svolením byla přeložena na večer, protože s mnoha stran bylo naléhavě žádáno, aby významná slova jeho nebyla dána na pospas únavě, po celodenním jednání přece dosti značné, nýbrž aby ponechána byla pro chvíli slavnostní, aby před tváří širší veřejnosti vryla se tím hlouběji do osvěžených myslí našich. A jistě dobrá byla to myšlenka; neboť okamžik ten jistě nevymizí z paměti žádnému účastníku, kdy za jásavého vlnobití překypělé radosti vystoupil na židli muž, který neúnavnou prací a dobrotou srdce získal si nejen úctu nejširších vrstev lidových, ale svým bohatým vědomím a při tom neohroženým kredem katolickým ještě více lásku a přítulnost katolického studentstva. Hluboce dojat a radostně vzrušen volá silným hlasem do celého sálu a z každého slova jeho cítíte hřejivou lásku k nám, cítíte, jak šťastným je mezi námi, katolickými studenty, kteří se veřejně známe ideám, jež on tak dlouho rukou pilnou rozsévá po svojí rodné Moravě. Tak otevřeně přiznává se ke svému štěstí, ku své radosti z našeho velikého úspěchu, že sám je unesen tím nadšeným, mladým proudem, raduje se s námi a pobízí nás ještě k veselí, neboť tato krásná nálada dnešního večera je nejlepším vyvrácením výtky nám tak často předhazované, že prý křesťanský názor nezná radosti ze života. Říkalo se stále, že dnešní stu-

dentstvo je otráveno, že nejeví chuti k práci a k životu a zatím celý průběh dnešního dne, ten radostný a odhodlaný tón dnešních řečí o povinnostech a úkolech studenta, všechna ta eruptivní síla mládí by nasvědčovala tomu, že by potřebovalo spíše zdržování než pobízení. Kdo byl přítomen dnešnímu jednání, ten odnesl si jistě docela jiný úsudek o vyspělosti a rozhledu naší mládeže studentské.

Řečník pak opíraje se o to, že mnoho z toho, co chtěl o povinnostech studenta k národu říci, bylo už na dnešních schůzích předneseno, upouští od původního thematicu a mluví pouze o d u c h u d n e š n í d o b y a praví, že onen nihilismus dnešní doby, ona nechut k životu a práci a typická pro dnešní dobu vysměvačnost, tupení a snižování všeho pozitivně velikého, dobrého a svatého — onen vládnoucí duch naší doby přítomné — není ničím jiným nežli duchem Voltairovým, jeho pozůstalým dědictvím. Při té příležitosti zmiňuje se šířeji o Voltairovi, podává jeho psychologii a genesi vnitřního života, uvádí, jak už od svých vychovatelů byl Voltaire označen jako duchem nadaný, ale charakterem ničema, jmenuje stinné jeho stránky, které později ještě sesílily a vtiskly trvalý ráz jeho povaze a duchu — a jeho vlivem i jeho době — ráz lehkomyšlnosti a zlomyslného, bořivého sarkasmu

Voltaire umřel, ale duch jeho žije až dodnes. Bohužel i u nás, v naší literatuře, zakořenil se jeho otravný blín, který se snaží jistá část naší intelligence prohlásiti za vrchol velikosti a dokonalosti. Naším obnoveným Voltairom je Machar a hlavně jeho poslední knihy a pamflety — jen s tím rozdílem, že co jest u Voltaira původní, je u Machara vypůjčeno, co jest u Voltaira veliké duchem, je u Machara sprosté, nízké tak, že v tom svůj originál ještě překonává. Úpadek i v pouhé, nezdařené kopii.

Proti výsměšnému voltairismu pracujme vážným, křesťanským životem a svědomitým plněním svých povinností, čímž nejlépe prospějeme celému národu a získáme všech lidí dobré vůle. Vy mladí, organisujte se — v jednotě je síla — ale také pracujte, studujte, připravujte se norlivě a všestranně na své budoucí povolání, neboť i ti, k nimž patříte, budou především hleděti na to, co máte v hlavě, co dovedete — na vaši pracovní zdatnost duševní. Pojdme mezi lid, ale pozvedejme ho k sobě, vedme ho ke kráse a dobru. Ne v negativním otravném duchu Macharově, ale v pozitivním radostném duchu křesťanském, v duchu práce pro národ a jeho povznesení, ne snižení. Čeká nás práce nadlidská, ale s pomocí boží překonáme všechno!

Po řeči dra Nábělky odcházeli Slovinci na nádraží a byly jim připraveny bouřlivé ovace. A veselý kapelník Vozár zase hřměl se svými chlapci a zpíval své dobré slovácké a národní a rozjaření posluchači zazpívali si s ním. Tak radostně zakončen večer, jakého katol. studentstvo a jeho přátelé dosud nezažili.

Druhého dne 13. srpna scházelo se o 8. hod. ranní studentstvo naše ke mši svaté. Brzy naplnily se lavice prostranného dómu, zazněly varhany a v šeru gotického chrámu zahlaholila krásná píseň cyrillo-methodějská „Bože, co's ráčil.“ Nesla se velebně až k spleti lomených oblouků — a spěla výše, vysoko jako výkřik volajících duší. Kolik v ní bylo radosti, důvěry a odhodlanosti!

O 9. hod. byla zahájena schůze. Předneseny napřed pozdravy, které zaslali dr. M. Hruban, hr. V. Schönborn, kapitula vyšehradská, dva z prvních průkopníků našich, bývalí ligisté dr. Kratochvíl a prof. Šanta, mar. družina studentská ve Val. Meziříčí a j.

K slovu se hlásí p. redaktor Světlík, který připomíná, že denník „Našinec“ to byl, který od počátku podporoval účinně hnutí studentské, dával podněty a měl velikou zásluhu o vznik „Studentské Hlídky.“ Na katolickém studentstvu jest, aby jako budoucí katol. intelligence listu to oplatila a vstoupila pak mezi jeho odběratele a přispívatele. Teprve až naše intelligence všech stavů seskupí se kolem našich denníků, budou na výši doby a stanou se všestrannými. Zve studentstvo k přispívání do listu, který mladé naší intelligenci zůstane vždy otevřen.

Předseda ujistil na to p. redaktora, že studentstvo naše nikdy „Našinci“ jeho účinnou podporu nezapomene, děkuje mu za ni a slibuje mu jménem našeho studentstva, že výzvy jeho jistě rádi dle možností a sil svých uposlechneme.

Následuje pak referát koll. Myslivce „O našich poměrech vysokoškolských“.

Naše poměry vysokoškolské.

Jest údělem ducha lidského, že vždy a za každé příležitosti jest ovládán touhou po pravdě, že poznání pravdy mu vždy zůstává nejvyšším cílem veškeré jeho činnosti, veškerého bádání.

Proto zřizuje společnost lidská vědecké ústavy, proto staví školy, aby na nich dosavadním výsledkům vědeckého bádání bylo učeno, v dalším bádání pak pokračováno. Zřizuje školy nejrozličnějšího druhu, na nichž poskytuje se příležitost vzdělání se v nejrozličnějších oborech lidského bádání. Pro vývoj vědy však a rozvoj vědeckého bádání zvláště důležité jsou školy vysoké, které možno nazvati ohnisky všeho duševního života národů.

Dnes jsme hrdi na to, že národ náš již v nejstarších dobách uznával důležitost vzdělání, a oslavujeme Karla IV., „Otce vlasti“, že on — král český — to byl, který první z panovníků středoevropských založil universitu v Praze, aby na ní synům jeho vlasti poskytnuta byla možnost ve vědách se vzdělávati, a chápeme dnes to nadšení, s kterým mužové staří odcházeli ze svých domovů do Prahy, by tam zbytek svého života zasvětili vědám.

Ovšem podobné případy nalézáme také dnes; dnes však vysoké školy kromě důležitosti tohoto stadia vědy pro vědu, mají ještě jinou velikou důležitost — přípravu a výchovu pro život praktický. Dnes vychází z vysokých škol intelligence, která po většině je směrodatná v (našem) životě veřejném, a jest proto přirozeno, že na všech stranách jeví se zájem o vysoké školy, že národové, vysokých škol postrádající, se jich domáhají, že národové, vysoké školy mající, chtějí své vysoké školy co nejvíce zdokonaliti a postaviti na úroveň co nejvyšší.

Kdo však zvláště na poměrech vysokoškolských je interessován, je studentstvo vysokoškolské, neboť jeho se poměry na vysokých školách v mnohém směru přímo a v prvé řadě dotýkají. Koná tedy studentstvo vysokoškolské jen svou povinnost, když volí otázku vysokoškolskou za předmět jednání na svých sjezdech, přihlížejíc v prvé řadě k poměrům mezi studentstvem vysokoškolským samým. Proto také ve svém referátě chci si hlavně všimnouti poměrů studentstva vysokoškolského a směrů mezi studentstvem vládnoucím se zvláštním zřetelem k poměrům českého katolického studentstva vysokoškolského, sdruženého ve spolcích: „České Lize Akademické“ v Praze, Spolku českých katolických akademiků „Moravan“ v Brně a Spolku českých kat. akad. „Lípa“ ve Vídni.

Život studenta vysokoškolského můžeme zvláště dobře sledovat ve dvou směrech: jako studenta na vysoké škole, ať již universitě, technice neb jinde, a v druhém směru jako studenta mimo studium, jako člena společnosti, národa.

Povinností studenta, jako takového, je v prvé řadě studovat. Jestli je to povinností studentovou vůbec, jest to povinností studenta českého zvláště, neboť národ náš potřebuje mužů celých, mužů dokonalých. Tu platí Nerudovo:

Jen každý věrně přihlížej k vlastnímu svému jádru,
bude-li každý z křemene, je celý národ z kvádrů.

studiích byvají na svém místě, a faktum je, že ze studentů, kteří nedostudují, veliká většina v žádném studentském spolku nebyla.

České studentstvo jest sdruženo většinou ve spolcích podle jednotlivých stavů:

Ovšem, je nutno, aby mu byly poskytnuty ke studiu potřebné pomůcky, je nutno, aby vysoké školy byly co nejlépe vypraveny, aby opatřeny byly vysokých škol důstojnými knihovnami a studovny, dostatečným počtem seminářů a laboratoří, aby umístěny byly v budovách, účelu svému vyhovujících, aby professorové byli co nejlepšími odborníky a zároveň paedagogy. Nutno, aby zřízeny byly vysoké školy, národu našemu dosud scházející, hlavně aby splněn byl náš, pro nynější dobu hlavní požadavek vysokoškolský, zřízení druhé české university v Brně, o jejímž významu dnes se šířiti, myslím, bylo by plýtváním slov — aby zřízeny byly české vysoké školy: hornická, exportní, zemědělská a zvěrolékařská. Ovšem, jako černý stín vynořuje se tu otázka umístění absolventů vysokých škol — otázka t. zv. vzdělaného proletariátu — která dosud čeká na své rozřešení, jež je úkolem našich činitelů národohospodářských a politických. V tom snad všichni budeme svorní, že národu našemu by jistě prospělo, kdyby měl na př. jen u úřadů státních zaměstnáno nejenom tisíce svých dělníků, sluhů a podúředníků, nýbrž také počtu svému a své poplatnosti odpovídající počet úředníků. Již tím byl by jeden veliký díl otázky vzdělaného proletariátu rozřešen.

Avšak dosažení počtu míst, který našemu národu přísluší, nespadá do působnosti studentstva. Ale co však student může vykonat, je to, že dokáže při ucházení se o nějaké místo, že ta čtyři, pět nebo šest let na vysoké škole nebyl nadarmo, nýbrž že si za tu dobu osvojil co největší vědomosti jak ze svého oboru, tak všeobecné, a že tyto vědomosti dovede také prakticky využít.

K nabytí vědomostí naskytá se studentovi příležitost v přednáškách, důležitost jejichž návštěvy jest u veliké většiny studentstva uznávána; přes to však veliká část studentstva přednášek nenavštěvuje z různých důvodů, ať již pro nedostatek času, pro smutné majetkové poměry, ať již z lehkomyšlnosti neb pro lehkost toho neb onoho předmětu. Pripustíme-li již z vážných důvodů nenávštěvu některého předmětu méně důležitého, nemůžeme nikdy schvalovati nenávštěvování přednášek čistě odborných z předmětů, jimiž student v životě pozdějším každodenně bude se zabývat.

S návštěvou přednášek úzce souvisí zkoušky — také jedna z nepřilíš skvělých kapitol studentských, a sice ne snad jen proto, že část studentstva zkoušek vůbec ne skládá a nedostuduje, nýbrž že jiná část považuje za cíl a vrchol studování složení neb lépe „odbytí“ zkoušek. Takoví studenti nestudují vědu pro vědu, neuznávají výhod plynoucích ze studování vážného, které učí logickému myšlení, důkladnosti, vytrvalosti a seriosnosti, lásce k poznání pravdě a odvaze ji hájiti, nýbrž dávají přednost studování rychlému, které studiem snad ani nelze zvát, a které vede k opaku studování pravého — k povrchnosti a dilettantismu. Při této kapitole nutno se zmíniti o starých požadavcích studentských, které však dosud stále zůstávají nesplněny, o zrušení zkušebních tax, odstranění starých a úpravě nových zkušebních předpisů.

Důležitou podporou pro studenta vysokoškolského v jeho studiu jsou neb mohou býti odborné spolky jednak tím, že po většině mají bohatou knihovnu s odbornými knihami, že pořádají odborné přednášky a exkurse, jednak také tím, že si všímají postavení absolventů dotyčného odboru v praktickém životě a vůbec všech otázek, které se jejich odborů dotýkají, a jest si proto jen přáti, aby odborné spolky byly co nejlépe vedeny.

Rovněž nutno poukázati na výhody, plynoucí ze studia v cizině, které, bohužel, veliké části českého studentstva je nemožné; přece však by snad mohl větší počet českých studentů v cizině studovati.

V tomto ohledu jsme, bohužel, za jinými národy — stačí se pouze podívat na naše vysoké školy na ten značný počet cizinců — a bylo by si přáti, aby v tom směru brzy nastala změna k lepšímu. Nemajetným studentům ovšem bude studium v cizině umožněno jen stipendii, ať již státními, zemskými, zvláště však soukromými. Bohužel, počet jejich je dosud nepatrný.

Kromě vzdělání odborného nutno také klásti důraz na vzdělání všeobecné, na zájem o literaturu, o umění. Zvláště zájem o krásnou literaturu je u studentů vysokoškolských mnohem menší než u studentstva středoškolského; ustupuje zde literatura krásná literatuře vědecké. Přes to však nutno si uvědomiti, že nestačí pouze vzdělání rozumové, nýbrž že stejnou péči musíme věnovati zušlechťení srdce.

Veřejný život studentstva vysokoškolského soustřeďuje se v akademických spolkách. Nechci dnes — v době, kdy se síla a důležitost organizace všeobecně uznává — nikterak odůvodňovat existenci a dokazovat důležitost studentských spolků pro společenský život mezi studentstvem, pro udržování styků mezi studentstvem vysoko- a středoškolským, pro studenta na vysokou školu teprve přicházejícího, na důležitost stud. spolků pro ta hnutí, jejichž cíle studentské spolky přijaly za své. Námitka, že studenti pro život spolkový, t. zv. spolkaření, zanedbávají studium, není správná, naopak můžeme říci, že právě ti studenti, kteří se ve spolkovém životě nejvíce exponují, také ve

studiích bývají na svém místě, a faktum je, že ze studentů, kteří nedostudují, velická většina v žádném studentském spolku nebyla.

České studentstvo jest sdruženo většinou ve spolcích podle jednotlivých stavů: mladočeské, agrární, soc.-demokratické, pokrokové atd. Původně v letech osmdesátých bylo veškeré studentstvo české soustředěno v tábore strany národní neb staročeské. Později však přidalo se studentstvo, které vždy se kloní k radikalismu, ke straně mladočeské, jsouc nespokojeno s výsledky politiky staročeské. Když však ani Mladočeši slibovaných vymožeností z Vidně nepřinášeli, nastávalo mezi studentstvem vystřízlivění z bombastických řečí a jalových frází, a studentstvo odklonilo se i od strany mladočeské. Přidala se pak převážná část jeho k jinému směru, t. zv. pokrokovému neb realistickému, který byl nespokojen s dosavadním postupem jak ve věcech národních, tak kulturních a sociálních, a sliboval přivoditi nápravu. V náboženském ohledu nevyhovovalo již stoupencům tohoto směru náboženství křesťanské, a hledali proto náboženství nové, náboženství lepší. Když však jejich hledání pozitivním výsledkem provázáno nebylo, nýbrž když znakem nového lepšího náboženství zdálo se býti pohrdání a posměch pro vše křesťanské, když proti těm, kteří zůstali věrni nauce cyrillo-methodějské, mělo býti všechno dovoleno. Když široké vrstvy národa zachváceny byly touto náboženskou anarchií, když činnost těchto živlů záležela v ničení, boření a rozkladu, když zdálo se, že jejich činností národ uvržen bude do nových rozporů a bojů, vedoucích ke druhé Bílé Hoře, tu povstali ve všech vrstvách národa mužové, kteří uznávající důležitost náboženství, pokládali za nesvědčitost náboženské přesvědčení někomu bráti a nedati mu za ně dostatečné náhrady, kteří viděli, že postavení našeho národa není tak skvělé, abychom mohli veškerou svou energii vybíjet v kulturním boji mezi sebou, kteří neuznávali potřeby nového náboženství, nýbrž chtěli pracovati a stavěti budoucnost našeho národa dále na křesťanském základě, na tomtéž základě, na němž stáli nejlepší mužové našeho národa, a který národu svému tak tklivými slovy za podklad k dalšímu životu doporučovali.

Z těch důvodů byly založeny naše české katolické akademické spolky, a sice před šesti léty „Česká Liga Akademická“ v Praze, před čtyřmi roky Český akadem. spolek, nyní spolek českých katol. akad. „Moravan“ v Brně a loni Spolek českých katol. akad. „Lipa“ ve Vidni.

To jsou nynější střediska našeho hnutí mezi studentstvem, tam se pracuje na dalším našem postupu, z nich vycházeti bude převážná část naší české katol. intelligence. Orgánem našim jest „Stud. Hlídká“, která čím dál, tím větší obliby a rozšíření dochází jak v kruzích studentských, tak i mimostudentských, a jejíž význam pro naše hnutí organizační jest veliký. Ve „Hlídkce“ propagujeme náš program náboženský, náš program národní, upozorňujeme na důležitost práce sociální, propagujeme ještě jeden bod našeho programu, bod stejně důležitý jako předešle, vzájemnost slovanskou.

Veliká myšlenka slovanská, která hrála tak velikou úlohu při obrození našeho národa, ani dnes neztratila na své velikosti, na své přitažlivosti a síle. Rozdíl je však ten, že dnes nechápeme myšlenku slovanskou nějak utopisticky, nýbrž že na základě dnešních poměrů Slovanstva — tak jak jsou — chceme slovanskou vzájemnost ve skutek uvádět, dnes chceme v prvé řadě s ostatními katolickými slovanskými národy rakouskými dohodnouti se na společném postupu jak ve věcech kulturních, tak národních a hospodářsko-sociálních. Nás pojí v kulturním ohledu společný základ — náboženství křesťanské a sice katolické v ohledu národním a sociálním pak stojíme na stanovisku křesťanské spravedlnosti.

Je to vskutku zarážející a smutný zjev, že Slované, kteří mluví řečmi tak příbuznými, a jejichž poměry jsou v mnohém ohledu téměř stejné, dosud se nemohli dohodnouti na žádném společném postupu. Překážejí tomu jednak národní spory mezi Slovany, jednak je tím vinna sobeckost jednotlivých národů; hlavní však příčina jest v tom, že nebylo společné základny, na které tato jednota by spočívala, a která by byla s to vydržeti a přetrvati všechny útoky nepřátel. Co se tkne sporů, musíme státi na stanovisku křesťanské spravedlnosti a musíme říci: „suum cuique“ — „každému, což jeho jest“; musíme pak dbáti toho, aby místních sporů nebylo zneužíváno ke štvání proti celému národu.

K tomu pak, že národové slovanští k vůli svým vlastním zájmům zapomínají na zájem celku, nutno si uvědomit, že my Slované, jsme jedno tělo, že jest nutno, aby všechny údy byly zdravé, má-li býti celek zdrav. Nesmíme se nechat zmásti nepřitelem, řídícím se heslem „divide et impera“, nýbrž musíme si uvědomit, že v jednotě je síla, musíme si říci: „všichni za jednoho, jeden za všechny“. Hlavně však nutno, aby slovanská vzájemnost spočívala na pevném podkladě.

Lev Nikol. Tolstoj napsal, že slovanská vzájemnost jest možná jen na podkladě náboženském, avšak neřekl, na podkladě kterého náboženství. To nám řekl i veliký Lev XIII. a veliký biskup J. Strossmayer slovy: na podkladě katolickém. Na tomto zá-

kladě chceme pracovati, a je nutno, aby již od nejútlejšího mládí naše mládež, hlavně studenti, učili se slovanským jazykům, četli slovanskou literaturu, zajímali se o poměry jiných slovanských národů — zkrátka napřed nutno, abychom se poznali.

Tento úkol — šíření vzájemné poznání Slovanů a šíření ideu vzájemnosti slovanské mezi studentstvem — vytkla si za úkol Slovanská Liga katolických akademiků, založena r. 1909 ve Vídni, která dnes spojuje deset slovanských katolických akademických spolků: 3 české, 2 chorvatské, 2 polské a 3 slovinské. Jak nutná a důležitá je Slovanská Liga katol. akad. — toto ústředí našich slovanských katol. akad. spolků, vysvítá již z toho, co jsem uvedl. Přes to však dovoluji si upozorniti za účelem podrobnějšího seznání cílů Slov. Ligy — (dnes šíření se o jednotlivých bodech není možno) — na referát koll. Susnika „O příštích úkolech Slov. Ligy katol. akad.“, který přednesl minulou neděli na sjezdu jihoslov. katolického národního studentstva, a který uveřejněn bude v některém z příštích čísel „Stud. Hlídky“.

Poměr studenta českého ke společnosti je omezen tím, že student český nezúčastňuje se v té míře společenského života jako student anglický neb francouzský, a možno říci, že student český stojí většinou dosud mimo společnost. Příčiny tohoto zjevu jsou většinou individuálního rázu, celkem však možno říci, že většina studentstva českého, pocházející z vrstev málo majetných, pro společnost vychovávána není, že majetkově poměry znemožňují veliké části českého studentstva účast na životě společenském. Platí to hlavně o společnosti v sídlech vysokých škol, neboť na venkově jsou poměry mnohem lepší. V tom ohledu nutno pracovati o nápravu, neboť ze vstupu studentstva do společnosti mohou získati mnoho jak společnost, tak studenti, kteří setkají se ve společnosti s lidmi bohatých zkušeností, od nichž se mohou naučiti předně společenskému chování a odvyknou si vysedávání v restauracích a kavárnách.

Majetkové poměry tvoří hlavně kámen úrazu. Jak známo, pochází většina českého studentstva ze stavu středního, z vrstev málomajetných, a veliká část musí se sama vydržovati ve studiích, ať již kondicemi, opisováním přednášek neb jinak, částečně také jest podporována studentskými podpůrnými spolky. Pro podporu nemajetných českých katol. akademiků byl založen v Praze Podpůrný fond českých katol. akad., ve Vídni pak působí Podporovací spolek českých akademických spolků, ve kterém jsou sdruženy všechny vídeňské české akademické spolky.

Nutno zmíniti se ještě o poměru studentově k politice a drobné práci lidové. Studentstvo české se vždy politikou zabývalo, zvláště v některých dobách tak intensivně, že mu to bylo až zazíváno. Nejsme přáteli extrémů, tedy ani tohoto; stojíme však na stanovisku, že jest nutno, aby intelligence národa byla politicky vzdělána, že je nutno, aby studentstvo politický život kriticky studovalo, politice se učilo, nikterak však nemůžeme souhlasiti s tím, aby studenti byli politickými vůdci národa, neb aby studenti k vůli přílišnému zájmu na politice svůj vlastní úkol zanedbávali.

Naproti tomu můžeme studentstvu jen doporučiti drobnou práci mezi lidem, ať již ve směru národním, sociálním neb vzdělavacím. Tu již pouhým rozhovorem, radou, povzbuzením, poučením mnoho student může vykonati, aniž namnoze potřebuje k tomu dlouhých a namáhavých příprav, ježto po většině mu stačí vědomosti již nabyté.

Celkem možno říci, že život studentův — doba přípravy pro život praktický — velikou většinou věnován jest nabývání vědomostí, jež jednou ve skutečném životě mají býti využity. Důležitost vzdělání se všeobecně uznává, tím důležitější jest však vzdělávání se pro nás členy národa českého, který od věků bojuje o své bytí či nebytí s mocnými nepřáteli.

A v tomto boji nesmíme se postavit na stanovisko: „moc nad právo“, neboť toto heslo by se nejhůř na nás samých vymstilo, nýbrž my musíme stát na stanovisku, že zbraně duševní musí náš boj rozhodnout. To jest naučení z našich dějin, které vyjádřil Fr. Palacký slovy:

„Kdykoli jsme vítězili, dalo se to pokaždé více převahou ducha nežli silou fyzickou, a kdykoli jsme podléhali, býval tím vinen vždy nedostatek duchovní činnosti, mravní ušlechtilosti a odvahy. Nepovzneseme-li ducha svého k vyšší a ušlechtilejší činnosti nežli je u sousedů, nejen nedobudeme čestného místa v řadě národů, ale neuhájíme ani přirozeného bytu svého.“

Ano, duševními zbraněmi musí býti náš boj rozhodnut, a máme-li z něho vyjít jako vítězi, nutno, abychom měli nejenom stejné zbraně jako naši nepřátelé, nýbrž abychom měli zbraně lepší, „bychom ducha svého povznesli k vyšší a šlechtetnější činnosti nežli je u sousedů.“

K tomu však nás přivede jenom dlouhá, namáhavá a vytrvalá práce, k níž nás napomíná náš nezapomenutelný dr. František Lad. Rieger slovy:

„Hleďme si především práce — opravdové, vytrvalé práce, duševní i průmyslové. Ta nám pomůže nejrychleji k dospělosti, k mužné síle, k moci a slávě. Národ náš

dopíal se největší slávy a politické samostatnosti vždy jen tehda, když největší práci duševní, s kterou chodí vždy ruku v ruce největší činnost a výroba hmotná, dosáhl největší síly své.“

Hle, jak souhlasně, téměř stejnými slovy tu mluví oba velikáni našeho národa, a mohli bychom tu citovat ještě našeho předního buditele národohospodářského, dr. Alb. Bráfa a celou řadu jiných předních mužů našeho národa. Vědění a práce na podkladě křesťanském jest odkaz, který zanechali tito velikáni svému národu, jež tak milovali a jehož blaho bylo jim cílem veškeré jejich činnosti. A jest nyní na národě, by si odkazu svých největších mužů vážil a odkaz ten ve skutek uváděl, jest na národě, by památku těchto mužů vždy v úctě zachoval a snažil se, by duch jejich žil po věky ve všech vrstvách jeho. Na nás, katolickém českém studentstvu pak jest, bychom v Palackém, Riegrovi a Bráfovi jasné své vzory vidíce, v jejich duchu věděním a prací na základě křesťanském dále pracovali na lepší budoucnosti národa našeho, by jednou zasvitl den, který by spatřil národ náš v plné moci, síle a slávě, zaujímající čestné místo v řadě národů.

Po přednášce vítá předseda p. radu Polešovského, prof. dr. Zahradníčka a kanovníka Vaculíka.

Debatu zahajuje kol. Horký, který zavrhuje cynismus a hrubost, která bohužel v českém studentstvu není řídkou a které právě katol. studentstvu je nejvíc zakoušeti. Opačným chováním dokažme svou vyspělost.

Kol. Bartoš mluví o poměrech uuniversity, dává pokyny pro studium jednotlivých odborů, vytýká roztržštěnost uuniversity budov a nedostatečné vnitřní zařízení, kritizuje některá zařízení při zkouškách a zdůrazňuje potřebu druhé politicky nezávislé university české na Moravě. Není tak třeba university katolické — podporujme raději katol. studentstvo na naší stávající university a ono se postará, aby duch katol. tam nebyl zatlačován. Na to líčí dřívější a nyníější poměry kolleje Arnošta z Pardubic, která snad by měla a mohla by býti nejlepším rozřešením bytové otázky pro katol. studentstvo, kdyby tam rozhodně nebyli trpěni studenti, jejichž přesvědčení a jednání je často pravým opakem katolického. Kdo není katolíkem opravdovým a nechce pilně studovat, ať do katol. spolků a ústavů studentských nechodí!

Kol. Valenta doporučuje drobnou práci na venkově. Student katol. ať paralyzuje podvratnou činnost mnohých pokrokových učitelů i v nejzapadlejších vesničkách.

Pan prof. dr. Nábělek zdůrazňuje nutnost dobrého tónu u studentstva a odsuzuje poměry na pražské university, kde jediné dosud bylo porušeno právo theologické fakulty. Nechápe, že fakulta ona dala si vzít své dobré právo, že ustoupila terroru a hrubosti.

Ing. C. Soukal z Brna líčí život katol. studentstva na brněnské technice a zdůrazňuje, že tam je třeba pomoci a podpory.

Abiturient Krčma žádá, aby katolický tisk často upozorňoval a doporučoval katolické spolky studentské a usnadňoval tak jejich uvědomovací činnost.

P. Stejskal vyřizuje pozdrav mariánské družiny akademické v Praze.

Kol. Vítek upozorňuje na výhody, plynoucí ze studia ve Vídni, zvláště na exportní a konsulární akademii a vysoké škole zemědělské, jejichž odchovanci dostávají se na nejlepší místa.

(Dokončení v čísle příštím.)

N. B. Na str. 31. poslední 3 řádky patří až na str. 32. dolů, což tímto dodatečně opravujeme.

VÁM, KATOLIČTÍ STUDENTI!

Sociální hnutí studentské náleží ke hnutím síly elementární. Představuje rozsáhlý požadavek doby. Jest posledním výsledkem společenských, hospodářských a duševních změn periody, ve které žijeme po čtyřicet roků. Poslední třída lidu se chystá nalézt si cestu k lidu: je to *studentstvo*, jež se ubíralo po desetiletí stranou veliké cesty života, ve své panské nádhře. Taková uzavřenost studentstva jest pro nás něčím nesnesitelným. Z universitního světa vyrůstá větší díl budoucích vedoucích vrstev. Tu sama příroda se nabízí vychovati mládež tohoto světa k poznání, lásce a praktickému přilnutí ke světu dělníku, ke světu ruční práce. To jest hlavní úkol snah sociálního hnutí studentského, jichž nepopíratelná vnitřní síla spočívá právě v tom, že vysloví veliký požadavek, jenž však ve skutečném stavu věcí se vždy vytvářel energičtěji a jasněji.

Pohlížíme-li na tento všeobecný požadavek s hlediska našeho novějšího vývoje státního a s hlediska veliké organizační úlohy katolicismu na půdě sociální, pak přímo již můžeme mluvit o nezbytné nutnosti sociálně-studentské výchovy. Doba, která musí podati svou poslední nabídku k vyrovnání hospodářských zájmů a srozumitelnému, pochopitelnému a rozumnému použití organisovaných tříd obyvatelstva, taková doba má zapotřebí úplně jiného způsobu ve vážné průpravě mládeže vzděláním, majetkem duševním i hmotným nežli klidné období našich předků. Státní nutnost rozumného života, jenž jiných nedráždí, dobrých mravů, jež jiné získávají, energické sebekázně, jež těm, kteří rukama pracují, vrací víru ve stát, autoritu, pořádek, společnost a buší zařatou pěstí do namnoze směšné abstraktní a domýšlivě naivní nálady poslucháren universit a technik. Zde musí býti vyměřena nová, jasná dráha. Na kritická zkoumání textů, které jsou předkládány vši úctyhodné muse akademické komise, nemáme více času. Jest nutno jednati. Potřebujeme jiné studenty, zcela jiné než ty, jaké nám dosud dodává „alma mater“. Potřebujeme mladé muže, kteří chtějí se svým lidem státi, a pro ozdravění tohoto lidu bojovati, trpěti, pracovati, nové tvořiti a v kulturním hnutí lidu pomáhati.

Katolíci mají mnohou příčinu podporovati tuto sociální výchovu, neboť jest dán v ní samo sebou základ k další pevné svornosti veškerých vrstev lidu a možnost rozhodného hospodářského i duševního povznesení lidových tříd. Takové členění, rozdělování vrstev vyšších a nižších, jaké jest nyní, nezbytně vyžaduje nejvnitřnější styk mezi těmi syny, kteří pracují rukama v dílně a na poli.

Hnutí ono úplně vyhovuje požadavku dnešního lidstva; vyrostlo z lůna všeobecného vývoje. Jest nyní na nás, abychom chopili se ihned práce. Požadavky doby mohou býti často zneuznány, nebo špatně pochopeny; dějiny pak ukazují vinu mnohých pokolení. Tento požadavek času jest třeba hned dnes, dosti zavčas a dosti obšírně pojmuti do svého programu a podati si svorně ruce k jeho dokonalému uskutečnění. Hnutí ono musí býti provedeno ve velikých tazích methodicky až do nejmenšího detailu; centrála musí mladých lidí se chopiti a je vychovati. Dnes nestačí, aby ten neb onen student slavně konal o prázdninách přednášku — to se dělo dříve; dnes jest nutno bez ohledu a rozpaku, s napětím veškerých obětí a sil, a motivy pro všechny pořádek státní, ethický, tvořivě umělecký, náboženský, systematicky začít.

Může vyskytnouti se otázka, zdali dosavadní spolky a instituce sociálně-studentskými snahami nevyhnutelně neutrpí, nebo zda odborné studium by nemělo na tom přímý neblahý vliv.

Hlavní spolupráce spadá o prázdninách, a tu jistě není na škodu, aby mladí lidé rozšířili svůj obzor ku prospěchu svého vlastního lidu, jeho organisace, jeho dílny, jeho nemocnice, jeho soudní otázky, aby v práci vinniciánské opět naučili soudruhy své z jiných stavů v jejich bolesti, v jejich bídě vyhledávati, těšiti a milovati, aby mladí mužové, kteří si při cestování, v knihovnách, divadlech a ve spolcích vybojovali čestné místo mezi rukama těžce pracujícími vrstevníky z lidu, mladí mužové, kteří v domácích dělnických kursech za dlouhých večerů továrním dělníkům, řemeslníkům a tovaryšům věnovali skromně a oddaně svoji pozornost, kteří s nimi vstoupili v dobré osobní styky, kteří od prostého muže venku na ulici opětovaně jsou pozdravováni (zatím co jiní studenti tentýž lid netečnosti, blaseovanosti a pýchou pobouřili a zradikalisovali), mohlo by býti možné, aby taková generace mladých mužů mohla míti méně smyslu pro ideály a praxi již stávajících spolků, pro katolíky vůbec?

A zanedbávání svého odborného studia?

Rozhodně připouštíme, že dnes zkoušky jsou přísnější než dříve, že soutěž všeobecná roste, že katolický student veškerou svoji sílu a energii musí vynaložiti na studium. Nutno však s důrazem konstatovati, že sociální hnutí studentské jest nutným doplněním výchovy odborné, ale nikdy její náhradou. Proto nejprve musí býti splněna povinnost na sobě a pak povinnost na druhých. Ne z doby určené studiu, ale z času namnoze zahálčivě stráveného, z času volného mají býti brány chvíle pro spolupráci s námi.

Student má býti budoucím vůdcem lidu. Vlastnosti vůdců! Vůdce myslíme si právě uprostřed našich vrstevníků z lidu. Představujeme si ho jako vojevůdce v bitvě, jako prvního, jenž pracuje, jenž podává vzor napětí sil v námaze a vzor utrpení pro věc. Představujeme si vůdce důvěrně seznámeného se svými vrstevníky z lidu. On má jej znáti ne pouze z knih, ale ze skutečnosti. Má býti šťasten mezi nimi. Má u nich býti v úctě a lásce. Jak až daleko od světa skutečnosti, od světa reality, musí státi již ten, jenž věří, že vzdělanci, jak je dnes vychovává vysoká škola, mají vlastnosti vůdců lidu!

Potřebujeme nutně mužů, kteří mají vlastnosti vůdce; smysl pro zodpovědnost vůdce lidu, vážnost vůdce, rozhled vůdce, osobní přitažlivost vůdce, lásku vůdce a smysl pro sebeobětování vůdce. Neříkejte, máme vůdců! Ovšem, že je máme. Ale ptejte se jich, jak jsou přetížení, unaveně klesá jeden po druhém. Ptejte se jich, zdali ani ze své střední školy nejsou jediní, kteří s naším lidem pracují. Ptejte se jich, jak monotonně vypadá spolkový život. Ptejte se jich, kde zůstal přítel prostředně vzdělaný. Ptejte se jich, jak nejlepší síly stávají se pessimistickými, síly, které se upachtí a zničí mechanickou prací! Ptejte se jich, jak umdlévá duševní vzlet, ježto všude, všude chybí mužů, kteří spolu pracují, spolu myslí, kteří pomáhají, kteří spolu o vše se starají.

Celou řadou vyznívá jediný výkřik protestů, volání po vašem obrození, po pomoci a výkřik touhy: „Ach, kdyby přece jednou mladá intelligence našeho lidu chtěla k nám přijíti!“

Katoličtí studenti! Výkřik ten platí Vám!

POSLÁNÍ.

Vám, kolegové středoškolští, kteří právě nastoupili jste novou školní pouť za cílem životním, vám, jimž v duších nedotknutý nevěrou a lhostejností dosud jest bohatý poklad víry v Boha, lásky k církvi a rodnému lidu, vám, neohrožení katoličtí studenti na středních školách píši tyto řádky.

Skvělé naše sjezdy prázdninové, tolik navštívené nejlepší částí českého studentstva, řeči sjezdové, nadšení, jež plálo z očí účastníkům a celý duch sjezdů těch dovoluje vysloviti jasně cíl, k němuž studentstvo katolické pevně kráčí, myšlenku vůdčí, která musí řídití všechny kroky studenta, který do řad katolického hnutí se staví. Pomocí katolického studentstva chce katolické hnutí proniknouti svým duchem a kulturou křesťanskou promýtití veškeren život veřejný.

Dosti dlouho již ovládá v naší vlasti tato místa kasta lidí smýšlení protichůdného s obrovskou částí obyvatelstva.

Idea tato musí naplniti nitro každého našeho člena, každý katolický student pod tímto zorným úhlem musí posuzovati všechny otázky jeho se týkající. Chceme a musíme ovládnouti veřejný život a smýšlení, když hned nikoli počtem svých stoupenců, tedy významem, vědomostmi a vlivem jejich.

Boj do něhož vstupujeme, není nový. Jest jen opakováním bojů, jež během svého trvání církev katolická vedla. Co tu bylo útoků a nájezdů — a církev vždy zůstala vítězem. V kolébce takřka církve povstal arianismus. Církev nepodlehla a přesně formulovala učení, jehož arianismus se dotýkal. Přišel Mohamed a islam. Církev vyslala do boje sv. Tomáše Aquinského a jeho školu. Nájezd hord východních zadržely řády rytířské. Vystali Hus, Kalvin, Luther a ostatní. Vznikl protestantismus. Církev na sněmu tridentském provedla reformu a organizaci. Povstali racionalisté a všemožné filosofické školy. Vždycky církev postavila z nevyčerpatelné studnice své nauky proti důvodům důvody mocnější, proti odpůrcům obhájce schopnější a po každé srážce povstala mocnější a pevnější. Stejný boj prodělává církev i dnes a studentstvo katolické má úlohu svým působením a výchovou ovládnouti ta místa, kam se vedraly živly nepovolané.

Cíl, který před sebou katolické studentstvo má, udává direktivu, jakým směrem má postupovati. V boji každém vítězí vždy schopnější, silnější. Studujte proto, milí kolegové, co nejvíce. Chceme-li ovládnouti situaci — musíme k tomu míti mužů kvalifikovaných. Kdo můžeš dosáhnouti vyznamenání a záleží to jen na tvé vůli, dosáhni je. Ctí pro „Českou ligu akademickou“ a příčinou dosavadních našich úspěchů bylo, že do ní vstupovali studenti s kvalifikací nejlepší. Takových potřebuje katolické hnutí studentské a nikoli nedochůdčat. Ty přenechejme ostatním frakcím. Nechť vás všechny ovládne snaha prodrat se do předu a vítězit. Výborná kvalifikace, již svou pílí a snahou docílíte, vědomosti, jež získáte, upevní vaše postavení na ústavech a uvolní vám ruce k práci pro naše hnutí. Konečně hnutí katolické má už dosti moci, aby zabránilo, kdyby katolický kandidát s výbornou kvalifikací byl odmrštěn k vůli pokrokáři s kvalifikací horší.

Vedle studia školního dbejte o důkladnou sebevýchovu mimoškolskou. Ta má mnohdy pro veřejný život další důležitost větší než vychování školní.

Na prvním místě buď to výchova náboženská. Náboženské zásady jsou páteří naší práce. Bez náboženské výchovy a života marná by byla všechna naše snaha. Náš náboženský a kulturní program jest tmelem, který

pojí studenty z Hradce, Budějovic, Mor. Ostravy, Strážnice a všech míst k sobě, že z nich tvoří jedno těleso ovládnuté jedním programem, jdoucí za jedním všem společným cílem, náboženské zásady tvoří z tolika set studentů různých oborů jedno tělo ovládané jednou společnou snahou získati křesťanskému názoru platnost všeobecnou. Všecky pojí jedna víra, jeden Bůh. Jest v tom naše síla proti obrovskému množství studentstva pokrokářského a liberálního, kde kolik hlav, tolik smyslů a výsledky dle toho. Vynasnažte se tudíž, aby vaše víra, jež od rodičů zbožných si odnášíte, aby se prohloubila a upevnila. Studujte otázky náboženské z katolických knih, připravte se studiem apologetických knih a spisů k obraně katolického názoru. Váš mravní život buď pak takový, jaký z pravé víry tryskati má.

Nezapomínejte také na vědomosti všeobecné ze všech oborů věd. Doba studií na středních školách je nejvhodnější k získání všeobecných vědomostí. Později bývá student odveden ke studiu odborovému. Všimněte si všeho. Z každého oboru lze těžit pro naši společnou myšlenku. Obzvláště pak na zřeteli mějte obory vědění, kde jsou třecí plochy mezi názorem katolickým a nevěreckým. Když neznáte prameny katolické, dopište našemu studentskému ústředí do Prahy a dostane se vám pokynů a rady v oboru každém.

A kdož se cítíte býti členy naší veliké organizace katolického studentstva, přičiňujte se co nejusilovněji, aby armáda naše rostla. Při své práci a agitaci pro naše hnutí a rozšíření „Studentské Hlídky“ buďte si všude vědomi a posiluj vás, že nejste osamoceni, že na ústavě sousedním, druhém a třetím atd jsou též katolicky smýšlející studenti jako vy, že tatáž myšlenka je vede a sílí, že mají stejné tužby, stejné snahy, že pracují rovněž a snad usilovněji, buďte si vědomi, že hnutí naše zakotvilo už na všech ústavách středních v Čechách, na Moravě i ve Slezsku, že tvoříme dnes již silnou armádu, plnou chuti k práci a víry v úspěch. Nezapomeňte též, že za námi stojí katolický lid, který s radostí sleduje naše hnutí, který nás miluje a postaví se za nás, bude-li toho potřeby.

Nespokojte se nikdy, když se vám podařilo dosíci nějakého úspěchu. V zápětí si vytkněte cíl nový a třebaš hodně vysoký. Pro naše hnutí studentské hleďte získati nové stoupence, zvláště v třídách nižších. Koho získáte a kdo prodělá s vámi boj s pokrokářskými studenty, ten bude náš i nadále. Doba studií je dobou duševní krise a ustalování náboženského přesvědčení. Jak se ustálí povaha a smýšlení studentovo, takovým zůstává i na dále. Vidíme to u naší české intelligence, která jest příliš pohodlná, aby o duševních otázkách přemýšlela. Jaká vyšla ze studií, takovou zůstala. Proto se snažme prosytiti co nejvíce život studentský zásadami svými, působme na známé, získávejme indifferentní a odrážejme odpůrce. Kdož jste starší, hleďte k sobě připoutat studenty tříd nižších, chápejte se každé příležitosti, abyste jim naše snahy a zásady vsuggerovali. Radte jim ve výběru četby, dávejte jim čísti naše publikace a poznáte záhy, že tito budou, ani netušíce, žiti záhy v téměř myšlenkovém ovzduší co vy. Hleďte si vždy najíti v nižších třídách nástupce, kteří by vstupovali v naše šlepy. Vaše práce budiž cílevědomá, plánovitá.

S prací svou nechodte na veřejnost. Nejlépe vždy prospívá agitace „od muže k muži“. Tu ani se pokrokáři nenadějí a už mají proti sobě mocný šik. Naše dosavadní úspěchy jen takovou klidnou a tichou prací byly získány. Všimněte si jen, s jakým hlukem byla šířena „Bystřina“ nár. soc.? A co z ní jest nyní? — Pracujte tiše ale usilovně a potom nepomohou papírové resoluce a protesty našich kolegů pokrokářů. Co budeme už

ovládati, to nám už nevezmou. Proti naší práci bude státi jejich mluvení a štvání.

Letošní rok věnujte své síly: 1. Získání co největšího počtu odběratelů „Studentské Hlídky“, abychom mohli přistoupiti k určité reformě, jež dosud možná nebyla. 2. Dopisujte co nejvíce ze svých ústavů do listu. Stane se tak zajímavým a věrným obrazem našeho hnutí. 3. Připravujte se na činnost prázdninovou, informace vám podá ústředí.

Dosavadní výsledky práce katolického studentstva ukázaly, že hnutí má slibné posice na ústavech. Bude-li každý náš stoupenec státi na svém místě, pak porosteme jako lavina.

Vzhůru k práci za blaho našeho národa a křesťanské obrození našeho lidu!

J. Z.:

SKAUT.

V dnešní době rozvoje kultury materiální, v době závratného postupu dokonalosti technické, v době všeobecného mravního úpadku, v době zániku citu pro čest, právo a spravedlnost povstává v Anglii nová instituce výchovná, jejíž účelem jest: „Živiti v mládeži lásku k Bohu, k vlasti, ku králi a bližnímu. Vychovati mládež — budoucnost otčiny — zdravou, čilou, podnikavou, odhodlanou zápasiti v boji o existenci a nepodléhající každému nezdaru, vzbuditi v ní zájem pro práci, pro pomoc bližnímu, k veřejným otázkám. Vychovati svědomí mládeže k zodpovědnosti, k stálé kontrole každého činu i myšlenky, vzbuditi v ní smysl pro čest a pravdu.

Zakladatelem této moderní instituce výchovné zvané „Skaut“ jest generál Sir Baden-Powell. Vybudována jest na zkušenostech, jež tento jeden z lepších synů Anglie nabyt za války anglicko-burské. Generál Powell významenal se tu při obhajování malé osady Mafekingu v r. 1899, kdy byla obležena v okrsku as 8 km domorodci.

Uvažoval hlouběji o příčinách dlouhé úmorné války s tak malým národem Burů a shledal, že nemalou příčinou všech nezdarů bylo, že vojsku burskému konala výborné služby mládež burská, vycvičená ve střelbě, službě výzvědné, zpravodajské a v ošetřování nemocných, tak že i průměrný voják anglický zůstal daleko za ní.

Připadl na myšlenku vycvičiti mládež k pomocné službě vojenské. Sestavil a vycvičil si několik oddílů z mládeže městské, kterých pak s úspěchem používal ke službě výzvědné, zpravodajské i k ošetřování nemocných, a k zásobování potravin. Pluky mladých vojáků se výborně osvědčily a Mafeking se uhájil. Při návratu svém do Anglie pozoroval, jak nedostatečná jest obrana jeho vlasti, jak pozemní armáda jest slabá a špatně organizovaná. Hlavní příčinu toho zla, že národ tak duševně vyspělý a početně silný není s to spolehnutí se na řádnou obranu vlasti a vinu spatřoval v dnešním jednostranném vychování mládeže studující. Dnešní školy nevychovávaly mládež pro praktický život veřejný, nezabývaly se otázkami týkajícími se obecného blaha lidu.

Všem těmto nedostatkům chtěl generál Sir Baden-Powell odpomoci tím, že pojal k dnešnímu systému vychování jako doplněk k jednostrannému vyučování školnímu novou výchovnou instituci, jež měla míti ráz organizací

vojenských. V době, kdy začal se onou myšlenkou zabývat, byly již v Anglii dvě podobné, dosti rozšířené instituce:

„Church Lads' Brigade“ a „Boys' Brigade“. Účelem těchto „Brigade“ bylo rozsévati mezi mládeží království boží, budit v ní lásku k Bohu, k bližnímu. Členové měli prováděti prakticky lásku k bližnímu, denně, sebe menšími skutky lásky bliženské. Organizace jejich skládá se z kolon po 40 chlapcích. Povinností členů bylo zúčastniti se korporativně nedělních bohoslužeb a společného čtení Písma sv.

Jest organizaci hlavně nábožensky-výchovnou, ale tělesnou výchovu přece nezanedbávala, pořádajíc několikrát do roka četné výpravy na venkov i veliká cvičení sportovní. V době, kdy generál Baden-Powell počal svoje práce v Anglii, čítala již organizace „Boys' Brigade“ přes 100.000 chlapců.

Powell nevylučuje nábožensko-mravního stanoviska Brigade, přidal k němu nový motiv — lásku k vlasti — a heslo býti vždy pohotově sloužiti a obětovati jí své síly. Tak vznikla nová instituce výchovná, zvaná „Boys' Scouts“, která již po třech letech svého trvání sdružuje na jeden million mládeže anglické. Vzrůst zajisté úžasný; a dnes nemáme jen skautu v Anglii, nýbrž i ve Švédsku, Francii, Americe, Rusku, Itálii a v Polsku.

Organizace skautů jest rázu vojenského. Chlapci jsou rozděleni v malé oddíly — kolony — vůdci jich bývají starší skauti neb učitelé vychovatelé.*)

Mají též svoji uniformu, široké, burské klobouky, kalhoty s pasem, šedozelené kabátky a kravatu volně uvázanou na tmavé šíji. Skautem se může státi každý; nejprve jest hostem a teprve osvědčil-li se stává se — skautem — po složení slibu jež se vztahuje k hlavnímu jejich účelu: „Miluj Boha, buď věrný králi a vlasti a pomáhej bližnímu“. Schází se občas po skončeném vyučování ve svých klubovnách, které si často sami vydržují. Ku konci týdne odchází do přírody, aby tu zase své tělo osvěžili po celotýdenní námaze duševní. Mají tu své stany, jídlo si sami připravují, učí se stopovati zvěř, chodce, přiblížiti se k zvěři na nejmenší možnou vzdálenost, orientovati se, často několik nocí stráví pod širým nebem. Vyžaduje se jakási zručnost práce od každého. Skaut musí si sám jídlo upravit, rozdělati oheň, přeplavati řeku, vzkřísiti zdánlivě utopeného atd. — Nejdůležitější výchovnou známkou soustavy „scoutingu“ dle Powella jest závazek vložený na každého skauta: d e n n ě vykonati sebe menší skutek lásky bliženské. Může to býti pomoc stařeně při přechodu přes cestu, odsraniti sklo, slupku z ovoce s chodníku, udělití almužnu, postoupiti staršímu místo, navštívit nemocného atd. Powell měl tu na mysli ctnosti středověkých rytířů křesťanských, kteří přicházeli do světa, aby se tu velikými skutky dobročinnými proslavili, a chce jejich hlavní přednosti svým svěřencům vštípit. V praktické Americe provádí skauti veřejnou kontrolu této povinnosti. Skaut každého rána zavazuje sobě na vázance uzel, který má právo po vykonání svého dobrého skutku rozvázati, nestane-li se tak, má druhý den dva uzle k rozvázání a k tomu ještě ostudu před svými kollegy. K provádění systematické pomoci lidem, zavedl v některých oddílech cvičení pro první pomoc při úrazu, požáru, k ošetření nemocných, čímž chtěl rozhojnit lásku svých stoupenců k bližnímu. Tato cvičení a první pomoci této nadšené mládeže se již osvědčily tak, že již dnes zná Londýn, v dobách svých hustých mlh, blahodárné působení této instituce, kdy celé armády mladých dozorců pomáhají na křižovatkách ulic policii udržeti pořádek a zabrániti srážkám pouličním. Velikých sympatií si získali při pohřbu

*) B. Svojsík: „Český skaut.“

krále Eduarda, a korunovací krále Jiřího, kdy se zdarem pečovali o udržení pořádku, roznášeli vodu a potraviny a poskytovali první pomoc poraněným.

Ve Švédsku pak se výborně osvědčili jako zpravodajové, průvodcové, při posledních nedávných hrách olympických ve Stockholmu. — Powell chce nejen rozhojnit v mládeži lásku k bližnímu, ale i vzbudit v ní zájem pro otázky veřejné. Ve svém nedávném článku v *Workers ov shirkes*,*) s důrazem dokládá, že dotud nebude možno lidstvo považovati za morální, dokud se neztenci počet lidí, kteří pouze přihlížejí jak jiní pracují pro sebe, i pro ně, a těmto ponechávají splnění svých závazků společných.

Význam nové instituce jest dalekosáhlý.

Již práce, pohyb na svěžím povětří působí blahodárně na tělo i duši. Chrání mládež před lenošením, bezúčelným chozením po ulicích, budí v mládeži nadšení pro práci, pro vzájemnou pomoc, vzdělává, ušlechťuje ducha, utužuje vůli, učí pořádku, kázni, důkladnosti, trpělivosti, obratnosti, samostatnosti, zabraňuje povrchnosti.

Nyní ještě několik slov o „českém“ skautu, pokud ovšem možno toho slova užití. K informování české veřejnosti měla sloužiti nedávno vydaná brožurka z pera A. Svojsíka „Český Skaut“, v ní však postrádáme referování o nábož.-mravním významu skautu. Uvedený spisovatel dal též podnět v Praze ke schůzi „Sdružení pro výzkum dítěte“, kdež jednalo se hlavně o tom, zda skaut má u nás postupovat v některé instituci stávající (Sokol) či v instituci samostatné. Zmíněná schůze nevyslovila se určitěji pro žádný typ. Zaváděti skaut při stávajících institucích těl. jedn. sokolských schvalovati nemůžeme, neboť účelem skautu jest živiti v mládeži lásku k Bohu, k vlasti, k bližnímu. Lásky k Bohu a dnešní Sokol? Z důvodů paedagogických musíme státi na stanovisku, aby skaut byl u nás zřizován jako instituce samostatná a úžeji spojen se školou, což se musí státi tím, že by vlastní učitelé mládeže stali se vůdci-vychovateli mládeži i v této nové instituci a tak jednostrannému vyučování školnímu dostalo by se i praktického vychování pro budoucí život. U nás již i některé výpravy byly uspořádány do přírody, a daly podnět k četným diskusím, které dosti pessimisticky na tuto instituci nahlížely a proti ní i v denním tisku psaly. Ovšem kdyby české skautování bylo omezeno pouze na takové výpravy jako dosud, naučila by se mládež naše dosti již zdivočelá ještě větším indiánským kouskům. Po sociální práci, po praktickém provádění Kristova, — Miluj — Pomáhej — u českého skautu ani slechu. Mimo to existují i kolonie skautů v Rožmitále. Též na universitě byl zaveden scouting (dvě výpravy), ale mládež 20 (!) letou, která dnes Boha nezná, těžko, ba nemožno jest rozohniti k činům lásky bliženské, či český skaut vyloučí tento nejdůležitější moment z nové instituce výchovné.

Kterási úctyhodná dáma zavedla kdesi v lesích i kolonii dívek skautských, nazvavši ji podařeným klassickým jménem — osada soběstatečných. (!) Výprava však skončila s nezdarem.

Jak viděti, máme ještě mnoho doháněti skaut anglický. Poláci, kteří nás zavedením dílen studentských předběhli, i tentokráte předešli nás. Dnes v Polsku jest již organisace skautů hodně rozšířena, ve Lvově vydávají si již svůj časopis „Skaut“.

Zavedením skautu u nás dostalo by se našemu národnímu školství nového praktického, svěžejšího v z h l e d u.

*

*) Rodzina i Szkola, nr. 7 i 8.

LITERATURA:

A. Svojsík: „Český skaut“ cena 20 h; Náklad. J. Springer, Praha-I. — A. Malkovski: Scouting jako system vychovania mlodziezy. Lwów. Cena 4 K. Dle díla Baden-Powella „Scouting for Boys“, Londýn 1910, jsou přeloženy dvě knihy, německá a ruská. — Dr. Otto Lion: Das Pfadfinderbuch, München, cena 5 marek, a J. Bierezowski, Baden-Payel, Junyj razuriedczyk; Pietreburg 1910, cena 1 rubl 25 kop. — „Skaut“, pismo mlodziezy polskiej, Lwów, ul. Zimorwicza nr. 8. Cena ročně 4 K. (Vychází 1. a 15. každého měsíce.)

ZA JEHO EXCEL. PROF. DR. ALBÍNEM BRÁFEM.

Při nedávné příležitosti šedesátých narozenin prof. Dra. Bráfa i my snažili jsme se dostáti čestné své povinnosti a věnovali jsme vzácnému jubilantu v tomto svém listě oddanou a skromnou vzpomínku. Však bohužel, že již po tak krátké době nastává nám smutná povinnost věnovati drahému zesnulému i vzpomínku posmrtnou!

J. Exc. Dra. Bráfa bylo by možno považovati skoro za ideál universitního profesora. Všichni, kdož měli to štěstí navštěvovati jeho přednášky, uznají souhlasně, že nejtěžší problémy národohospodářské vědy dovedl vyličití způsobem poutavým a nejvýš názorným. Nehynoucí jeho zásluha pak zůstane, že vychoval celou generaci národohospodářsky vzdělaných právníků a takto pomáhal probouzení národ český na poli, jehož ovládnutí považoval za poslední, nejdůležitější a také velmi obtížný úkol našeho obrození. Povolání své profesorské vroucně miloval a věřili jsme upřímně jeho slovům, která pronesl v poslední hodinu na konci zimního semestru roku 1909: „Loučím se s vámi, pánové, a těm, kdož důsledně má čtení navštěvovali, děkuji z upřímného srdce a věřte mi, že v této pro mne tak smutné, trudné zimě jedinou mojí radostí byly ty chvíle, které jsme zde spolu strávili.“ Ba byla hořkou, velmi hořkou ona zima pro prof. Bráfa: byl vydán duševním mukám, která mu způsobila smrt drahého jeho syna, pro niž však sobě jen v nejdůvěrnějším kruhu žalně posteskl, kdežto ve vnějším životě nikdo od něho nezaslechl projev hlubokého jeho smutku a k těmto mukám duševním družila se ještě trapná nemoc tělesná.

A při všech těchto útrapách vykládal s radostí a vnitřní silou zamílovaný svůj předmět a snažil se vzbuditi a udržeti víru v lepší budoucnost českého lidu. — Jsa oproti staré liberální škole národohospodářské upřímným stoupencem školy historické, zastával pro obor společenských nauk přesvědčení, že na lidské akty působí volná rozhodnutí svobodné vůle a toto východisko činil také základem útěšného výkladu o možnosti hospodářského vzestupu českého národa. Jednalo se o otázku, co určuje volbu povolání, jakož i o otázku přirozené dispozice jednotlivých rač národnostních v tomto směru. A tehdy vyzněl jeho výklad v tomto smyslu: Zastává se mnohdy nauka, že někteří národové mají zvláštní dispozice býti národy silnými obchodem, mocí politickou atd. a připisuje se jim dotyčná vlastnost jakožto ingeniosní jejich rače. Tato nauka, zastávaná obyčejně příslušníky národů, kteří právě jsou v rozkvětu své moci, je tvrdá, násilnická, která jednomu dává moc a slávu a druhého odsuzuje k trvalé porobě. A považuje-li se tato nauka za nějakou zvlášť osvícenskou a pokrokovou, pak sluší věděti, že tak osvícené a pokrokové názory měli již staří Hindové, u nichž byl někdo nečistý již prostě proto, že se narodil v opovržené kastě pariů. My musíme hledati výklad daleko přirozenější a správnější. To, co má vliv na

volbu povolání a tudíž také na celkový rozvoj národa, je to prostředí neboli společenské milieu, ve kterém příslušníci toho kterého národa žijí. Že na příklad rača židovská mezi námi ovládá speciálně obchod, dá se vysvětliti prostě psychologicky tím, že děti dotyčných rodičů židovských hned od mládí žijí v prostředí, které je zcela přirozeně vede k volbě jejich povolání, tedy opět k obchodu a jsou to poměrně řídké případy, že by se věnovali na př. stavu úřednickému. — A podobně musíme vysvětliti i ohromný průmyslový a obchodní rozmach německé říše. Tam majitelé obchodních a průmyslových závodů menšího rozsahu posílali syny své na zdokonalení do velkých závodů obchodních v Hamburku, Brémách atd., kdež tito výchovou osvojili si potřebné vlastnosti. A tak nutno i u nás výchovou, tedy speciálně školami odbornými, cestami po cizině a prodléváním v jejich závodech zjednatí si potřebné vlastnosti a pak bude možno touto výchovou národa dospěti k velkému národohospodářskému jeho rozkvětu. Že takováto nauka je pro nás daleko plodnější, než učení o ingeniosních vlastnostech rač je patrné.

A k vlastnostem výtečného profesora družily se mužné ctnosti žulového charakteru. V době, kdy na našich světských fakultách profesoři skoro vesměs zbaběle ustupují před každým diktátem nepokojných studentských živlů a kdy na potupu vědy a k výsměchu akademické svobody panuje prostě nejhrubší terror, byl prof. Bráf vždy neoblomným zastáncem legálního pořádku. A jako ve vlastnosti universitního profesora vždy pevně stál, tak nedal se také nikdy másti ve své činnosti a projevech svých názorů nestálým veřejným míněním, maje vždy odvahu projevit svůj názor pečlivým studiem nabytý, třeba tento byl v úplném rozporu s běžným názíráním lidu. A odtud také jeho nepopulárnost na katedře i v národě. Jak mocná však byla jeho individualita a jaká byla hloubka důkazů, které pro své názory uváděl, svědčí nejlépe ta okolnost, že názory jím zastupované dobývaly sobě znenáhla půdy proti běžným nesprávným názorům, třeba tyto lichotily samolibosti širších vrstev a názor jeho byl smutným poznáním a trpkým vystřízlivěním z nemístného nadšení. Bylo to na př. běžné mínění, že české menšiny v německé části Čech jsou průkopníky českého živlu v těchto krajích, že jsou důležitým projevem české síly národní a měli jsme z toho dětinnou radost, že prý jsme expansivní a že všude vítězně pronikáme do krajin německých. Když prof. Bráf své první pojednání o této věci zaslal tehdejšímu redaktoru „Osvěty“, v němž dokazoval, že existence českých menšin je bědným důkazem naší hospodářské slabosti, protože svých vlastních lidí nemůžeme uživiti na vlastní půdě a ve vlastních závodech, tu rozpakoval se redaktor „Osvěty“ článek ten uveřejniti a žádal prof. Bráfa dle vlastního jeho sdělení, které k nám jedenkrát učinil, aby prý snad hned na poprvé nevyjadřoval svůj názor tak příliš jasně, ježto prý mu za to jistě přijdou vytlouci okna. Než prof. Bráf ovšem ani za výkupné vytlučení oken nepovolil a dnes jest jistě již jen málo těch, kdož by v existenci českých menšin spatřovali zvláštní projev naší síly.

Těchto několik jen málo vzpomínek věnujeme zvěčnělému. Stojíme nad svěžím ještě rovem velikého člověka a zbožného katolíka. Bez hořkých slz a s klidnou odevzdaností uložen k drahým zesnulým v temno hrobu. A uctěním památky jeho bude, když za jeho příkladem budeme hledati cíl svého života a zároveň přispívati tak k uskutečnění ideálu národohospodářského úkolu českého národa, o jehož dosažení tolik se napracoval církev svatá i české vlasti věrný syn — Dr. Albín Bráf. R. I. P

STUDENTSKÉ SJEZDY.

Sestavovati bilanci letošních sjezdů pokrokového studentstva jest velmi ulehčeno: všeobecná krise všeho pokrokového studentstva českého, naprostá nejasnost vůči důležitějším zjevům veřejným, zejména sociálním, neustálé vybíjení energie jedné frakce pokrokového studentstva proti druhé, výhradní až skoro škodlivé politisování, snaha svým přesvědčením politickým domoci se většiny a tím i rozhodujícího vlivu a v důsledku toho určování tónu a směru ve studentské veřejnosti jsou hlavní rysy všech sjezdů. Vůbec — jak již také bylo v minulém ročníku „Stud. Hlídky“ několikrát poukázáno — stavěti se do služeb určité strany politické, propagovati její zásady a taktiku, státi se tak, byť nepřímou a nevědomky, agitátorem jejím, není žádným krokem ku předu, ba naopak jest to opakování historie studentské a jeho vývoje z let osmdesátých. Tím byl sjezd studentstva s v o b o d o m y s l n ě h o v Turnově 19.—21. července t. r. a pokrokové mládeže v Plzni 28.—29. září. t. r. Sjezd pokrokového studentstva v Kroměříži 15. srpna byl pouhým protisjezdem sjezdu našemu, v Morav. Ostravě pak přes rozsáhlé přípravy a proposice spokojil se vlastně schůzkou pokrokového studentstva spojenou s oslavou jubilea tamního akad. spolku „Odra“. Strážnický sjezd byl vlastně sjezdem proti obrodnému hnutí katolickému a hlasem volajícím po semknutí všech pokrokových stranníků. Má-li býti sjezd vždycky obrazem přívrženců té které myšlenky nebo hnutí, pak účast studentů nebyla příliš značná, povážíme-li zvláště, že dosud téměř veškeré studentstvo jest každému proudu protikatolickému nakloněno a sympatisuje s ním. Tak turnovský (dle „Stud. Revui“) měl průměrně na 50 účastníků, plzeňský (dle „Času“ ze dne 28. září na 400(!), ze dne 29. na 300(!).) O účasti ostatních dána jest zpráva v dopisech.

Proti přednášce kol. Ing. C. Weise (O aktuálních problémech studentského stavovství) v Plzni, musíme se ve vlastním našem zájmu ohraditi. Pravidla (dle „Času“ č. 271): „České studentstvo, které v ohromné většině je pokrokové a protiklerikální, musí revidovat svůj poměr k studentům klerikálním a rozhodnouti se, jakým způsobem čeliti chce rozkladné práci studentstva klerikálního v sociálních institucích studentských. Klerikálové jdou proti Akademickému domu s heslem Katolický akademický dům, proti Husovu fondu s heslem fond pro akademiky osvědčeného katol. smýšlení. Že se při tom tváří utiskovanými, je samozřejmo. Jsou prý vyhazováni z Husova fondu i akademické Mensy, ovšem, že nedokázali ani jediného případu, ač veřejně byli k tomu vyzýváni a nazváni za nemožnost uvésti jedinký důkaz nactiutrhači a lháři. Ano, postavili jsme se proti jednání Husova fondu a Radhoště na loňském sjezdu našem v Olomouci, a také v prvním čísle IV. roč. „Stud. Hlídky“ jsme to potvrdili; na stálé pak útoky dala Č. L. A v 7. čísle prohlášení, v němž znovu opakovala tvrzení své. Na Husovu fondu a Radhošti bylo tudíž, aby žádaly satisfakci. Zajímavé jest, že po uveřejnění prohlášení rázem umlkly veškeré útoky zejména „Stud. Revue“, ač neustále slibovala, že věc onu blíže osvětlí. Proti Mense akademické jsme nikdy nevystupovali. Že kol. Ing. C. Weis důkladně čte „Stud. Hlídku“ vidno také, že ví o stanovisku našem k Akademickému domu a zná zajisté náš postup a prohlášení. Sám se tudíž staví do nepřilíš pěkného světla, jestliže tvrdí věc, o jejíž nesprávnosti jest sám přesvědčen. Katolické studentstvo čeká jen na okamžik, kdy bude moci revidovati svůj program s pokrokovými kollegy. Jest však revidování vůbec možné? Dnešní vývoj událostí, stávající poměry samy ukázaly nám směr, kudy studentstvo

katolické musí jít; dnes nebo zítra řekne se otevřeně, co dnes se mlčky ve všech směrech uznává, že společná práce a působení katol. studenta s pokrokovým není možné. Katolické studentstvo má svoje cíle, a za nimi půjde neohlížejíc se na levo ani na pravo. Každá snad by i jen zdánlivá společná práce zdržela by nás. Opakujeme jen: Donuceno poměry v dnešním studentstvu nastavšími, katolické studentstvo musí se, nemá-li jeho zdravý vývoj býti zadržen, separovati. Jestliže „Svaz českosl. studentstva“ na valné hromadě prohlašuje se za středisko veškerého pokrokového studentstva a Akademický dům, zvláště budoucí, za centrum jeho, pak katol. studentstvo v důsledcích toho zřeklo se dobrovolně nároku jemu patřícího a vydalo heslo „katolický student do katolického akademického domu“. Katolické studentstvo jest si vědomo úkolu, jehož se podjalo a bohdá splní úkoly na něho katolickou veřejností kladené. Obdobně s Podpůrným fondem katol. studentstva. Svůj k svému!

OSÍŘEL PARNAS.

(Památce † Jaroslava Vrchlického.)

„Ó duchu lidský, kde jsou tvoje hráze?“

(J. Vrchlický: „Moje sonáta“.)

Byla to hrozná, tragická zvěst, kterou dne 9. září v pozdních hodinách nočních roznášely telegrafní dráty z Domažlic, že není již Jaroslava Vrchlického. Zachvělo to měkkou českou duší jako divý uragan, když vyrve z kořenů obra velikána, který čelem svým dotýkal se nebes. Zemřel veleduch, jemuž nebylo rovného mezi žijícími, zemřel světový vládce Parnasu, — král slova, citu, myšlenky a práce, zhasnul genius, jakých sporadicky rodí ve stoletích lidské plémě, dokonal člověk, jehož pádu nevyšlovně želí ti, kteří poznali jeho dobré, zlaté srdce.

Není dnes možno mluvit o všestranném a kriticky uceleném ocenění tohoto abnormálního zjevu, který tak nebetyčně vysoko čněl nad námi, — to svorně doznávají naši nejlepší kritikové. Neboť on přes všechnu svou velikost byl nám až příliš blízký a drahý, vyrostl přímo z nás, mezi námi chodil, zpíval a oslňoval oči, uši i srdce naše; na svých ramenech a vlastní velikostí živil a zvedal naši slávu až na nejvyšší stupně světového zápasiště, obřímím krokem a heroldským hlasem roznášel ji do všech končin světa, on — gigant — vítězil za nás, učinil nás velikými a světoznámými, vynutil úctu i u otevřených nepřátel našich, — ale on umřel — a naše oslnění a opojení, kterého jsme si už nebyli ani vědomi, rázem přešlo v hrůzu a děs, v strašlivé vědomí bolesti, smutku a nenahraditelné ztráty. „Viděl jsem před sebou vytyčovati se básnického obra, ale přece jsem netušil, do jaké výšky se vypne. Rostl báječně, rok od roku, a dnes, po dvaceti letech, nepřerostl jenom nás, všechny ostatní básníky české a žijící, ale i všechny souvěké pěvce jiných národů, a celou velikost jeho změřil teprve budoucnost“ — tak napsala jemu sourodá hlava královského jeho druhá — Sv. Čech — už skoro před dvaceti lety k jeho čtyřicátým narozeninám. Ano, netušil nejen při čtení jeho „Satanelly“, ale ani při psaní onoho jubilejního listku, kdy Vrchlický stál teprve v polovici své skvělé dráhy, — nemohl předvídati, jaký ohromný oblouk ještě vykoná tato sršivá vlasatice v našem uměleckém světě a v celém veřejném životě. Bezmála nových dvacet let uplynulo již od té doby, a budoucnost změření jeho velikosti je

stále stejně daleko posunuta od nás, a nepřiblíží se, dokud nedohoníme ho v jeho bleskurychlém vzletu, dokud neprojdeme dlouhou, pozornou poutí onu veleříši ducha, dokud spojeným úsilím neproběháme onoho přebohatého pokladu, který nám on štědrý zanechal —

Než to je úkolem jiných, povolanějších, a bude snad jednou i částečným úkolem mnohého z nás. Dnes je však jinak. Jsme studenti, a naše studentské srdce musí dnes vykřiknouti bolesti, musí vyznati, čím nám byl, jak napájel a sytil nás svou velikostí, jak ohněm svého básnického vzletu a ideálního nadšení rozplameňoval v nás veliké touhy, s jakým zanícením, vážností a láskou otvíral nám nové oblasti myšlenkové, jak poutavě vodil nás tím bludištěm myšlenkových a citových světů od šerého pravěku až k živému prameni dneška, od Říma k Athénám, k záhadným pyramidám a nebetyčným sfingám egyptským, k posvátným místům palestinské země, k zapadlým troskám Ninive a Babylonu, na dvory perských šachů a dále na východ až do země hloubavého Budhy; a z Itálie na západ jak zářila jeho pochodeň do Francie Německa, Španělska a Portugalska, do Anglie a na sever až k pohádkovým fjordům norským, vracejíc se znova a znova do širokých luhů slovanských, do Ruska a přes Polsko k nám, do lůna naší rodné vlasti. Jaké to ohromné, vysilující pouti, jaké to more dojmů a myšlenek, jaký to veleduch, že dovedl vše obsáhnouti, že nebylo snad vynikajícího zjevu, události nebo místa, aby se ho nebyl aspoň dotknul svým pronikavým světlem, aby zázračným pérem svým nebyl mistrně zachytil jeho obrysy!

I u nás nikdo nezažil oné radostné, překvapující rozkoše, jakou pocítili znalci poesie české do r. 1875 při čtení první jeho sbírky „Z hlubin“, v níž po prvé hlasem nedočkavého a ztísněného mládí promluvil rostoucí velíkán, v níž po prvé prozradil své královské roucho, svůj lví spár. My nebyli tak šťastni sledovati jeho úžasný orlí vzlet do r. 1880, my nebyli svědky vrcholného rozmachu, zenithového žáru jeho překypujícího ducha a úžasné plodnosti nejskvělejší a nejbohatší periody jeho v letech 1880—90, málo nás poznalo jej až na významné cestě k abrahamovinám, kdy bohat slávou klidil dávno zasloužené pocty a vyznamenání, kdy vedle Zeyera a Čecha vévodil českému Parnasu, všeobecně uznáván byl za oficiálního repraesentanta české poesie, — kdy, — ačkoliv „překročen byl už zenith“ — pracoval přece ještě v plné síle na nejširším poli. Ba dosti bude v našich nejmladších řadách i těch, kteří poznali toto veliké slunce básnické teprve v krvavé záplavě západu, buďto ještě svítící a hřejivé anebo již jako vyhaslou, zarudlou kouli, chvějící se nad propastí svého skonu. Ale my všichni zažili jsme to štěstí, které je naší pýchou, býti aspoň krátce vrstevníky jeho, ba i ti poslední, kteří zrodili se snad v roce bolestného jeho skonu, budou hrdi a vděční za to, že život jejich aspoň tak dotknul se jeho obrovské, ve staletích nevidané dráhy.

Z nás každý jinde a jinak přiblížil se jemu. Ale kdo jednou retem žiznivým přissál se k tomuto kouzelnému zdroji, ten jistě upadl v jeho čarovnou moc a den ze dne s novou rozkoší vracel se k jeho hlubokým čistým vodám. Četla a opájela se nejedna mladá, neotrávená duše studentská a neustávala žasnouti zachváčena závratí jeho kouzelných vidin, omamnou vůní jeho exotických květů, pestrostí barev, úchvatnou lahodou a virtuositou slova a vznešeností myšlenek. A úžas její jak byl oprávněn, ospravedlněn! Vždyť vzhlížela se v tak veliké, otevřené duši, která neznala temnot, neměla tajných cest ani ukryvaných zákoutí, která podávala se celá, upřímná, jaká byla, a se vším, co měla: s radostí, štěstím, steskem a bolestí, s každým i nejjemnějším záchvěvem, jakého je schopno tlukoucí, citlivé

a umělecky zladěné srdce básníkovo. V jeho plodech podával se člověk celý skoro fotograficky věrný a umělecky oduševnělý. Čtete jen znova od prvních básní, od prvních sbírek, a uvidíte, jak rodí se v mlhavinách a dere se k světlu a k životu ta veliká duše („Z hlubin“); jak úchvatnými tóny zpívá své první „Sny o štěstí“, jak zpovídá se ze svého pobytu v Itálii („Rok na jihu“), jak v písních a symfoniích jásá nad oním zázračným darem nebes — láskou, — jak ohnivě líčí štěstí svého mladého srdce, jak sdílne podává všechny své dojmy a nálady doma („Symfonie“, „Eklogy a písně“, „Dojmy a rozmary“). — Jinoch dospěl v muže, dosáhl vytouženého štěstí sňatkem s milovanou ženou, stal se blaženým otcem — a zrcadlo duše jeho — knihy — ukazuje přímo zlatý déšť: „Poutí k Eldorádu“, „Sfinx“, „Co život dal“, „Jak táhla mračna“, „Sonety samotáře“, „Selské ballady“, „Hudba v duši“, „Motýli všech barev“, „Čarovná zahrada“, „Dědictví Tantalovo“, „Na domácí půdě“, „Různé masky“, „Hořká jádra“, „Dni a noci“, „Zlatý prach“, „E morta“. Rodinné štěstí osobní okřídluje ducha k ohromnému vzletu, a motivy básní, převahou románské a antické vedle dvou sbírek ryze českých naznačují, co dalo se zatím v jeho pracovně, ukazují cesty jeho intensivního studia a souběžné práce literární.

A sledujte dále, jak rozrůstá se ten veletok, jak hřmí to v něm všemi ohlasy člověka a ducha, jak kreslí už názvy knih samy věrnou psychologii jeho životní práce a zápasu, jak rýsují obraz muže bojovníka, nezdolného obra v práci, a člověka podléhajícího krátké únavě z přetižení, a zase vele-ducha, který trpí a krvácí, který nezakrývá ran, ale jde neúporně vpřed: „Fresky a gobelíny“, „Nové sonety samotáře“, „Život a smrt“, „Breviář moderního člověka“, „Bodláčí s Parnasu“, „Moje sonáta“, „Potulky královny Mab“, „Kytky z aster“, „Okna v bouři“, „Kniha sudiček“, „Než zmlknou docela“, „Napadlo rosy“, „Písně poutníka“, „Poslední sonety samotáře“, „Skvrny na slunci“, „Pavučiny“, „Na sedmi strunách“, „Překročen zenith“, „Rok básníkův“, „Žamberecké zvony“.

Bolestné jsou sice již mnohé ty názvy a ještě bolestnější kapitoly v nich, — ale přece nevyrázejí péro z ruky. V podvečer padesátky vychází sice sbírka „Já nechal svět jíti kolem“, ale ještě v témže roce objevují se grandiósní „Votivní desky“, a v roce jubilejním „Duše mimosa“ jako nádherný dar jubilanta krále, Kroesa pokladů duševních. Tón tiché resignace protkává již delší jeho knihy jako jemné vlákno babího léta — a básník sám jako slunce za krásných dnů první jeseně dumá, resumuje, přehlíží svůj minulý život a hustěji taví zlato své moudrosti a sentencí v jemu vždy poddajnou formu veršů — básník píše své: „Prchavé illuse a věčné pravdy“, „Tiché kroky“, „Svlačce na úhoru“, „Fanfáry a kadence“, „Západy“, „Korálové ostrovy“, „Skryté zdroje“, „Zaváté stezky“ a „Strom života“.

Tak rostly a hromadily se jeho knihy intimní, fotografie — portréty jeho duše, které jsou — jak sám se podobně jednou vyjádřil — nejlepším jeho životopisem, nejlepším, authentickým komentářem jeho názorů, života i práce. Lyrika, reflexe, nálada, portrét, meditace, rhetorika, koncerty tónů, výkřiky srdce, filosofie jednotlivce i národů, apotheosa velikosti, krásy a dobra, soucit s bolestí a trpícími, protest proti zlu a násilí, — zlatý prach studovny i živý obraz člověka a přírody, hymnické oslavy Nejvyššího — vše našlo svůj výraz a formu vybranou a přiléhavou, někdy přímo nedostižnou v bohaté výhni jeho duše. Byl lyrikem, malířem a mluvčím duše, — ale ne pouze svojí; — ne — jeho touhy a snahy nesly se dál, pnuly se skoro do nekonečna, k veškerému lidstvu. Vrchlický vyzpíval nejen sebe, on snažil se vyzpívat člověka vůbec, státi se lyrikem lidstva — a tak vznikala jeho velkolepá „lidská epopeja“, která svým ryze lidským citěním

a měkkou slovanskou sensitivností předčí i samého původce této myšlenky V. Huga a jeho „La Légende des Siècles“. „V knihách Hugových setkáváme se více s bohy, titany a obry a málo kdy potkáváme lidi“ — praví o tom J. J. Košek v „Máji“. „V díle Vrchlického, který sensitivní svojí duší Slovana proniká hlouběji v duši člověkovu, najdeme i nejjemnější záchvěvy lidských srdcí, a proto jeho dílo stává se živějším a úplnějším. Tvor žádný vedle něho nežije, nestrádá a nemiluje, aby nebyl předmětem jeho studia. Francouz spokojuje se ve své sbírce konstatováním věcí, utkvívá na povrchu, kdežto Vrchlický probírá se hlouběji, proniká do duše věcí. . .“ Psychologický vznik této epeje, kterou nazývá „svědomím lidských věků“, kreslí a odvozuje J. J. Košek z celého zjevu Vrchlického takto: „U nás ze současných spisovatelů nikdo nebyl vyzbrojen lepší legitimací k dílu tak nesnadnému jako právě Vrchlický. Světový názor jeho přímo jej k tomu předurčoval, neboť jeví se nám jako synthesisa individualismu a socialismu, idealismu a realismu, rozumu i citu, theismu i pantheismu. Názor ten zplodil přirozeně snahu stvořit všeobjímající, universální umění, v němž obsažen by byl lyrismus i objektivní nazírání, studie minula i přítomna, úkoly čisté umělecké i sociální, náboženské i filosofické, esthetické křesťanství s pantheistickým kultem přírody, slovem umění, jež vyjadřovalo by život i člověka, božství i přírodu v celé jejich úplnosti. Takovým způsobem vznikaly knihy Vrchlického: „Epické zlomky“, „Vittoria Colonna“, „Duch a svět“, „Sfinx“, „Staré Zvěsti“, „Perspektivy“, „Zlomky epeje“, „Dědictví Tantalovo“, „Fresky a gobelíny“, „Breviář moderního člověka“, „Nové zlomky epeje“, „Skvrny na slunci“, „Bar-Kochba“, „Bozi a lidé“, „Desky votivní“.

* * *

Byl lyrikem — a rozšiřováním svého osobního já na široký pojem všelidský stal se epikem, ale ne rázu Čechova ani Zeyerova, nýbrž epikem meditujícím, filosofujícím, který nezná skoro klidného, dlouhého a široce rozloženého toku epiků jiných, který neukrývá sebe pásmem děje a jeho osob — naopak on provází je vždy otevřeně svým vřelým srdcem a sytými barvami kreslí svůj osobní vztah k nim. Epika jeho až na „Bar-Kochbu“ nemá velikých, objemných knih. Některé látky legendární a romantické vyrostly sice ve větší celky, ale vlastní jeho epeje skládá se přece více z fragmentárních obrazů, z dějinných pohledů prodchnutých ohněm básnickovy duše.

Avšak universální genius Vrchlického, jenž neznal překážek, nemohl se omeziti na široké pole epiky a lyriky, — jeho dobývačný duch musil se pokusiti i v třetím oboru, který bývá pokládán za vrchol básnické tvorby — v dramatech. A úspěch dostavil se i zde, aspoň v počátcích, zvláště u veseloher, ať už námětů antických nebo domácích: „V sudě Diogena“, „Pomsta Catullova“, „Rabínská moudrost“ a zvláště populární „Noc na Karlštejně“, již už osoba Karla IV. zajišťuje oblibu a úspěch. Z dramát vážných nejvelikolepější je trilogie „Hippodamie“, v níž po vzoru Aischylově jsou spiaty tři antické báje v jeden celek („Námluvy Pelopovy“, „Smír Tantalův“, „Smrt Hippodamie“). Dílo to nabylo ještě většího významu tím, že Fibich zpracoval je hudebně v nezvyklé a nové tehdy formě melodramatu, která byla jedině snad vhodným rouchem pro antickou látku. Dílo neproniklo sice tehdy tak, jak autoři právem očekávali, — což bývá ostatně obyčejným osudem každé novoty a nezvyklosti. Jedněm překážela forma, jiným délka, a divadlo samo musilo ustoupiti obecenstvu tím, že dává obyčejně jen jednu část. Ostatně bylo třeba času k poznání velikosti jak básnické, tak hudební, které obě teprve dnes docházejí lepšího porozumění. Ne tak příznivého

osudu dožily se druhé dvě tragoedie antické „Smrt Odyssea“ a „Julian Apostata“. Ba ani domácí látky, z nichž „Drahomíra“, „Bratři“ a „Knížata“ tvoří také látkově jakýsi trilogický celek, neudržely se trvale na jevišti. Pozdější dramata pak vůbec vynesla autorovi více trpkosti než přízně, takže roztrpčen odmlčel se v dramatech. Nestejný byl také osud librett a textů hudebních, o jejichž úspěchu ovšem více rozhodoval skladatel hudební než básník sám. Příčina neúspěchu byla na snadě: básník, cítě se souverenním pánem formy a látky, nevázal se ohledy na obecnost a jeho choutky, a pak se mu stávalo, — asi jako Dvořákovi v opeře — že nedovedl potlačit v sobě lyrika a že na úkor dramatického spádu — rozséval — cítil a zajatec krásy — plnou hrstí krásy lyrické, což zvláště platí o „Soudu lásky“ a „Epponině“.

* * *

Taková byla básnická plodnost Vrchlického, že žasneme nad tím, když čítáme těch skoro 90 knih a sbírek lyriky a epiky na 30 dramát, 12 textů hudebních a 4 sbírky prósy, mezi nimiž je také jediný jeho pokus o český román „Loutky“.

Ale tím přistoupili jsme vlastně teprve k druhé polovici významu Vrchlického. Neboť Vrchlický, který úžasnou plodností svou vlastní může se směle rovnati Goethovi, Hugovi nebo Calderonovi, nespokojil se tím, co sám mohl podati; on při ohromné sečtělosti své viděl bohaté poklady ducha u národů jiných, viděl hotová díla vynikající krásy, která jej samého ohamovala — on viděl, že jejich vůní je třeba osvěžiti i náš život literární, že je třeba v literatuře naší otevřítí brány těmto jiným velikým světům básnické krásy, že je třeba rozšířiti jimi náš duševní rozhled a obohatiti jimi duši českou: Vrchlický stal se překladatelem — a to nedostižným jak v množství, tak kvalitě. Dobře praví V. Flajšhans ve svém „Písemnictví českém“, že: „Z osamělého zákoutí, v jakém živořila literatura česká do jeho dob (třebas že vydala i některé plody krásy klassické a významu evropského), on první uvedl ji do středu literatury světové a zase naopak — on plody této světové literatury první u nás v netušených rozměrech tlumočil a překládal. Universální jeho duch v šířce a hloubce oceánu převáděl vlny evropské k nám a vedl zase naše do Evropy.“

Sledujte jen ta jména v přeletu a díla, jež se za nimi kryjí, — a jež namnoze v cizině potřebovala celých škol překladatelských, protože život jednotlivce byl příliš krátkou lhůtou na takové práce! Jak tyčí se tu jeden přes druhého velikáni evropského Parnasu se svými arcidíly, jak mistrnými a věrnými českými verši a prosou mluví tu v jeho překladech: Hugo, Leconte de Lisle, Leopardi, Dante, Tasso, Byron, Poe, Goethe, Ariost, Hamerling, Schiller, Mickiewicz, Rostand, Verdaguer, Calderon, Baudelaire, Camoes, Cannizaro, Scheley, Dumas, Maupasant, Michel Angelo, Petrarca, Parini, Petöfi, de Vigni, Ibsen, Sardou, Lope de Vega, Dumas, France a j. a j. Skoro všechny větší literatury evropské jsou zastoupeny až na ruskou buď nejlepšími a velikými svými plody anebo aspoň výbory z různých básníků, — ba ani „Háfizův Divan“ a čínské „Ši-King“ neodstrašilo neúporného mistra našeho svým cizím, jemu docela neznámým jazykem. Přes 90 svazků překladů — tak obtížných, a tak cizorodých, které vyžadovaly namnoze tolik únavného studia — jaké to nepochopitelné dílo jedné hlavy, jednoho ducha! A nemusíme se báti zdůrazniti to množství, není nebezpečí, že bychom tím zakrývali cenu vykonané práce — ta jest tak pozitivně veliká a sama v sobě odůvodněná — ne pouze záslužná, — že přetrvá staletí a sotva kdy najde soupeře sobě rovného.

Překladatelská činnost Vrchlického, která nejpáději svědčila o jeho překvapující znalosti literatur cizích, přivedla ho také na universitní stolicí učitelkou, která přímo volala po šířce a bohatství jeho znalostí — stal se profesorem cizích literatur. Opět nové pole činnosti — ještě úpornější — žádalo si jeho obětí — přednášky. A Vrchlický přednášel s takovou láskou a zaníceností pro zvolenou látku, že uchvacoval ty sporé posluchače své, když začal otvírati jim nepřehrané poklady svých znalostí literárních. Jaké to vzpomínky rozdírají duši, když o několik roků zaletí zpátky do pochmurného, kouzlem historie obetkaného nádvoří klementinského! Tmou podzimního večera prokmitají žlutá světla plynových svítilen. Na věži bije šestá hodina. Zástupy unavených posluchačů valí se z osvětlených a otráveným vzduchem naplněných poslucháren, spěchají v hloučcích nebo jednotlivě blízkým východem do města a rozcházejí se na všechny strany, aby vyhledali své byty a setřásli se sebe zmalátnělost a vyčerpání. Prázdní se dvůr. Přízemní „dvojka“ je otevřená, větrá se po nejfrequentovanější přednášce. Mlhavý, sychravý vzduch tam vniká, a v něm choulí se několik postav, jimž život do ubledlých tváří vepsal studentské jejich štěstí. Pomalu míjí akademická čtvrt. Po dvoře mihá se stín — typický stín tak známé postavy s přehozeným pláštěm a širokým kloboukem. Šedivý vous kmitne se kolem lampy — a za chvíli vstávají mlčky posluchači, zavírají se dveře — přichází on. A přednášel o problému Hamletově. Slabý, měkce zladěný jeho hlas zněl posluchárnou, klesal a stoupal, hřál a uchvacoval vnitřním teplem, a oči svítily takovou láskou a oddaností k přednášené látce, že nebylo možno odolat uchvacujícímu kouzlu jeho zjevu, že nebylo možno psát. Byla to jeho chvíle, kdy rozletěl se po širokém luhu evropské literatury a s úžasnou pohotovostí a duchaplností snášel sourodé motivy a prvky k myšlence Hamletově. Ruka pohrávala si s neposlušným skřipcem, ve tváři trůnil klidný, nevýslovně milý úsměv, a z úst řinula se slova, jména, citace, že závrať pojímala mladou duši studentskou při tom kolossálním kaleidoskopu myšlenek. Nebyla to přednáška, to byla úchvatná meditace o krásách, bohatství a hloubce ducha, kterou on sám prožíval a v sobě cítil. Skončil a odešel. Odcházeli i posluchači — ale ne domů; tmavé jejich siluetty chvátaly po nábřeží k Františkovu mostu a mizely u vchodů Národního divadla. Dával se „Hamlet“, a oni zapomněli na únavu, na hlad, na vše, co je tísnilo, — nezdolná touha hnala je po nekonečných schodech na galerie, aby tam ještě jednou ponořila se s rozkochanou duší ve zvlněné moře krásy. Ó, jak jinak viděli, slyšeli a cítili po tvých slovech, mistře drahý, všechno to, co nebylo jim neznámým, a přece dříve jim zůstávalo hádankou! Ty nevíš, zvěčnělý mistře, jakým vděkem hořela ti mnohá duše vstříc, jak by se ti byla zkroušeně zpovídala, že jako hladový vetřelec se sytívala tvou duševní mannou, — ty nevíš, jak mnoho z nich jsi hluboce zranil, když poprvé jsi po prázdninách nepřišel, jak s třesoucím srdcem a úzkostí zalétala k tobě do slunné Opatie a ždála ti nejzbožnějšími tóny nového zdraví, — jak lačněla po tobě a šířila se neutuchající touhou po tobě a po tvých slovech — v š a k t y s u ž n e p ř i š e l ! Ó, kéž ti aspoň pozdní horká slza řekne, co nemohla živému povědět ústa studentská! —

Přednášková jeho činnost nebyla vsak zdaleka vyčerpána universitou. Naopak, snad větší jejich část konala se veřejně po městech našich českých a moravských, v literárních společnostech a konferencích, takže professor Sekanina udává jejich počet bezmála na 100. Přiberte k tomu ještě jeho horlivou činnost spolkovou a organizační v Družstvu Máje, v České Akademii atd., účast na každém větším podniku literárním, kolikaterou redakci a denní nesčetnou radu a pomoc všem, kteří se k němu v zástupech obraceli — přehlédněte to všechno a usudte sami, kdyby nebyl Vrchlický napsal

ani jediné knihy látkou i duchem typicky české, — zda nevykonal právě touto svou činností pro český národ daleko více než celé řady jiných, zda byl by proto méně vlasteneckým než svými knihami, zda nezasluhoval by proto vděku celého národa našeho?

Takový genius — a jeho život lidský, jak byl skrovný, chudičký! Sledujte jen tu šedesátiletou cestičku od rodné kolébky v kupeckém domě v Lounech, v Praze u Piaristů, na ústavě Jungmannově, v Klatovech a opět v Praze na theologii a filosofii; pak přichází rok vychovatelství u hraběte Montecuccoli-Laderchiho a s tím spojený pobyt v Itálii, — první jeho svátek a pro budoucnost jeho den jistě významný jako u Goetha — na to zase Praha, rok suppletury na učitelském ústavě, tajemnictví české techniky, sekretariát zkušební kommise, r. 1892 čestný doktorát university a r. 1898 konečně řádná professura všeobecné literatury, členství České Akademie atd. . . — Praha, to srdce Čech, stále jest jeho domovem, vyjímaje krátké skoro jen návštěvné cesty. Tam založil své rodinné štěstí, tam vykonal své obrovské životní dílo, tam trpěl všechny ústrky a útoky, které nejednou tak prudce a bolestně na něho doléhaly, — a tam také dokončil svůj život ne tělesný, nýbrž duševní, tam shasnul, zemřel pro poesii. V sídle Parnassu českého vyrostl, zmohutněl a zasažen byl bleskem, a cizina neměla už křísivého léku, byl marný už zázračný svit italského slunce, které tak kdysi rozohnilo jeho ducha, — ten byl už mrtvý, vyčerpán; — tělo vrátilo se co Čech — ale Prahy již nedosáhlo až mrtvé.

„I síla největšího genia jest konečně připoutána na jeho fysické zdraví“, — tak napsal sám Vrchlický v Jubilejním lístku o Sv. Čechovi, — zda tušil, jak i na něm se to vyplní, jak u něho bude rozhodovati zdraví a síla mozku?

Bolestné, nevýslovně tragické bylo jeho zdlouhavé umírání. Co dalo se v té obří duši, když papíru svěrovala ty poslední krvavé výrony svého srdce, ty výkřiky hrůzy a předtuchy děsné katastrofy! Čtete jen jeho poslední básně, které zůstaly v rukopisech na jeho stolku: Že kvetl bez, Píseň, Mořská tiš, V sněhu, příšerné ballady o sani, o vlkodlaku, o harpyjích — a zdrcující Meč Damoklův, — co je v nich hrozného zápasu, co intuitivního zření neodvratného konce! Jak lze bez děsu a slz čísti ty dunivé verše pohřební:

„Nade mnou visí v noci, ve dne,
svůj dvojsečný hrot stokrát zvedne
v mé dumy i v můj tichý cit . . .“

až k poslednímu na smrt odhodlanému dvojverší:

„. . . já dál svou píseň pěji,
tu hroznou úzkosti a děsu epepeji.“

A dopěl ji naposledy. Jenom ohlas její zaslechl ještě živ — když četl své básně v „Máji“ v době, kdy duch jeho už ho předešel k věčnému sídlu, — a tehdy pronesl sám tu bolestná slova: „To je tragedie!“

„Ty's nepad jako dub, jejž srazí v jedné ráně
blesk bohů závistný se živou ještě klestí“,

tak zapěl nad ním Jar. Borecký. Nestalo se tak, ale snad jenom proto, aby ukázala se celá jeho velikost v plném světle. Byl obdařen zázračným darem nebes, využil ho plně, sklídl slávu, prožil nesčetné chvíle spojení, ale Bůh dal mu okusiti i trpkosti lidské, dopustil na něj zkoušku lidského utrpení —

a on — neklesl, nezmalátněl, nezoufal, — on se vzácnou trpělivostí a oddaností nesl i toto poslední břímě ryze lidské. V tichém jeho utrpení vy-
šlehla poslední záplava jeho velikosti.

„Tak najít v sobě Boha část
— ó sladké umírání . . .“

tak vzdechnul si kdysi ve sbírce „Co život dal“. A našel Ho. On, — olbřím, — který tolik filosofických systémů a myšlenkových světů prošel, prožil a procítil tak hluboce, že se v nich až ztrácela druhdy jeho vlastní osobnost, — on vrátil se k tomu velikému cíli lidstva — k Bohu — a zakončil v přístavě křesťanské pravdy.

Veliký byl Vrchlický svým životním dílem, ale co jeho velikost tak ostře dělilo od přepínavosti a prostřednosti, byla jeho opravdová hluboká úcta před nejsvětějšími city lidstva, před myšlenkou božství. V tom ohledu neklesla nikdy jeho Músa v špínu a kal lidský, — v tom zůstal na vysokém stupni opravdových velikánů, kteří jsou a zůstanou lidstvu vzory jeho lepších snah.

A za tuto sílu duše děkujeme ti z vřelé duše studentské všichni, kteří neopustili prapor idealismu a velikosti, jež koření tam, kam odešel jsi sám. Nezapomínáme sice tvých slov, že „lkáti později i hyperbolami nad popelem mrtvých, jest vždy krásné — ale mrtvým to ničeho již nepoví“ — než my v rašícím mládí svém neměli jsme dosud příležitosti otevřítí tobě svá srdce, a proto u hrobu tvého skládáme svůj zanícený, skromný hold.

My víme, že sám jsi napsal, že

„lepší nežli laur a nežli socha
jest verš, jenž po letech kdes v srdci zvoní“,

víme a cítíme, že tvoje stkvosty ducha budou nás provázeti jako jasné hvězdy, ukazující cesty našim krokům, že budou nám i dlouho ještě těm po nás pramenem nevysychajícím vody čisté a zdravé.

Ty, veliký zvěčnělý, zůstaneš v dědictví svém s námi!

ROZHLED

Sjezd chorvatsko-slovinského katolického studentstva v Lublani.

Ideál zakladatele hnutí slovinského katolického studentstva, krčského biskupa dra Mahniče, dochází pomalu svého uskutečnění: ovoce 25leté práce počíná uzrávat. Statěmi v něm vydávaném a redigovaném „Rimském Katolíku“ již r. 1888 upozorňoval na panující poměry v tehdy jediném slovinském akademickém spolku „Slovenia“ ve Vídni, který koncem let osmdesátých přeměnil se na čistě liberální. Založením „Danice“ na prvním sjezdu slovinských katolíků v Lublani r. 1892 dalo slovinské katol. studentstvo zřejmý nesouhlas s dosavadními poměry slovinskými, a zvláště vydáváním vlastního časopisu „Zora“ katolické hnutí studentské v Kraňsku nabylo určitých, pevných forem a rysů, tak že r. 1897 mohla již „Danice“ spolu s bohoslovci a abiturienty uspořádati v Lublani I. sjezd křesťanský smýšlejících studentů. „Zarja“ v Štyrském Hradci a „Slovenska dijaška zveza“ jsou nutné důsledky tohoto a následujících sjezdů. Tento směr nový v kulturním životě Jihoslovánů širil se též znamenitě v Chorvatsku a Bosně. R. 1906 utvořen byl ve Vídni chorvatský spolek „Hrvatska“ a nedlouho na to v Záhřebě „Domagoj“, jenž svojí agilitou záhy předčil všechny stávající spolky. Myšlenky Mahničovy zalétaly také k nám, avšak až do r. 1906, kdy založena byla v Praze „Česká Liga Akademická“, zůstaly jen přáním několika nadšců na sjezdech a poutích velehradských. Tím také československé katolické studentstvo, třeba byť jenom nepřímou, děkuje Mahničovi za své znovuvzkříšení. V ideji Mahničově jest však také vyjádřeno spojení všech jihoslovanských katolických studentů; v tom právě spočívá velikost jeho myšlenky. Právě spojení může býti jediné na podkladě kulturním. Že jihoslovanské katolické studentstvo pracuje tímto směrem, dokladem toho jsou sjezdy chorvatsko-slovinského katolického studentstva r. 1908 v Gorici a letos 1.—4. srpna. Šest set studujících hostila bílá Lublaň. Sjezd sám, jakož i se sjezdem současně konaná mimořádná valná hromada Slovanské Ligy katol. Akademiků zřejmě ukázaly, že věc naše jest na postupu! Na sjezdu zastoupeny byly veškeré katolické akad. spolky jakož i kluby feriální. Na uvítacím večírku pozdraveni byli všichni vzácní hosté jak z řad duchovenstva, tak i laiků, zvláště

však dr. Mahnič, jenž v slavnostní řeči co nejvíce se přimlouval pro spojení všech Jihoslovánů na podkladě kulturním. Znovuzrození národní jest závislé na obrození kulturním. Čím dříve katol. zásady na slovanském jihu zvítězí, tím spíše bude možno provedení a sblížení po stránce národní. Proto necht' všichni Chorvaté a Slovinci od poslední chaty ve Štyrsku a Korutanech až k šířému moři se sjednotí a spojí. Přítomnost není naše, ale jsme pány budoucnosti. Jednáno bylo vedle manifestačních schůzí v sekcích; zvláště otázce menšinové věnována byla všestranná pozornost a péče. Na valné hromadě S. L. K. A. největší důraz kladen byl na zřízení vlastního slov. katol. akad. domu ve Vídni. Dosavadní místnosti naprosto nestačí. Zároveň nastíněn plán budoucí činnosti. Bylo by si jen přát, aby S. L. K. A. chopila se ihned iniciativy a přešla ihned k činům, neboť jen práce dle určitých programů sestavená může míti reálních výsledků, zvláště jestliže nutno jest překlenouti tolik obtíží a nesnází, jež se jí staví v cestu.

O studentstvu polském a jeho poměru k životu veřejnému píše professor Krzeslawski. Dle něho téměř každý polský akademik cítí se býti zrozeným agitátorem své politické strany, nevšímaje si vlastních kulturních potřeb lidu. Polský student jest nesmírně povrchním, bez hlubších znalostí a malého všeobecného rozhledu. Vyjimku tvoří ti, kteří studují v cizině, zejména na západě; tito mají náležitou příležitost zblízka pozorovat kulturní výši jiných vzdělanějších národů. Ti mají pak ve vlastní největší cenu. Denní politikou ulice se zabývá i velice málo, spíše věnují se tiché práci. Spolky polské na západě evropském plní svoje poslání. Především sluší uvést spolky ve Švýcarsku a v Paříži. V Haliči poměry jsou zcela jiné. Tu podléhá polský student úplně vlivu politického boje. Haličský student jest v prvé řadě politickým agitátorem a nikoli učitelem, k veliké škodě celého národa. Mezi haličskými studenty jest mnoho povrchnosti a affektu. Lvov jest střediskem studentů z království; těch, kteří přinášejí s sebou energii a touhu po činnosti, jest velice málo. Takoví spíše navštěvují Krakov, kde život studentský jest mnohem pestřejší než ve Lvově. Ve Lvově jsou studenti příliš pohodlní a zcela nečinní vůči všemu. Politické roztržitosti jest dosti, ale ta jde více do šířky než do hloubky. Málokterý student ví více než co jest spor polsko-ukrajinský a programy stran politických. Spolky polské (ve Lvově) se dělí na dvě skupiny: na filareckou (Unie filarecká) a na spolky t. zv. fronderské. První jsou následovníci Filomator, Filaretov, sdružených v tajném spolku, založeném r. 1817 ve Vilně. Jich úkolem bylo pracovat na mravním a duševním zdokonalení a buditi lásku k vlasti; politikou se neza-

byvali. (Spolek sám nedožil se dlouhého života, neboť ruská policie všecko znemožnila). Naproti tomu ale spolky fronderské jsou spolky výslovně politickými. Pokusy spojití oba směry se až dodnes nezdařily. — Nejčtenějším spolkem akademiků polských byla „Czytelnia Akademicka“. Činnost její však byla vždycky nepatrná, jelikož většina dělala opposici. Czytelnia byla spolkem národně-demokratickým, když pak pokrokovci přes veškeré snahy nezvítězili, ostentativně Czytelniu opustili a založili vlastní spolek „Kuźnica“. Snahou jejich bylo zmírniti spor polsko-rusínský. Sociální demokraté sdružení jsou ve spolku „Życie“, jenž zvláště v době revoluční čítal značný počet členů. Studující konservativního smýšlení sdružení jsou v „Klubu Akademickém“, jenž čítá na 80 členů, ponejvíce však z kruhů šlechtických. — Z časopisů studentských nejrozšířenější jsou: „Tęta“, „Wici“, „Żarzewie“ (organ „Kuźnice“) a „Pirmien“. Tento organisuje ponejvíce studentstvo středoškolské, s jakým úspěchem, dokazuje stávka středoškolských studentů v Przemyslu, jež byla zahájena na telegrafický rozkaz ústředí. — Z odborných spolků nejčtenější jest „Bibliotheka słuchaczów prawa“, vedle různých spolků buršáckých. Mnoho naděje skládati ve studentstvo domácí nikdo nemůže; jediní studenti v cizině studující dávají starší generaci lepších nadějí.

Velikodušný dar. Studentské hnutí, zvláště v jeho otázkách sociálních potřebuje v dnešní době co největší opory; především naše, katolické, jež jest teprve v počátcích vývoje. Bez pevné base hmotné jest vývoj naprosto nemožný. Jestliže katolický student v Praze vydal před rokem heslo „katolický student do katolického akademického domu“, neměl-li vývoj jeho se zastaviti a případně ohroziti, přichází letos vídeňská „Lipa“ s týmž požadavkem a s týmž odůvodněním. — Proto velikodušný dar pap. praeláta Thdr. A. Pospíšila, jenž věnoval 10.000 K na zakoupení slovanského katolického akademického domu, jakožto centra veškerých snah na poli slovanské vzájemnosti na podkladě křesťanském, nutno tím více vítati, že nám dává plnou záruku, že směr náš a naše požadavky nalezly plného ohlasu, s tím přáním jenom, aby vznešený a šlechtitný čin tento našel hojných následovníků. Vivant sequentes!

Krajinský sjezd slovinského katolického studentstva v Gorici konal se za účasti 80 studujících. Probírány zvláště otázky organizační, založení krajinského sdružení katol. studentstva a otázka menšinová

Slovenští akademikové v Pešti sdružení jsou ve „Slovenskom Spolku“. Tento jest střediskem Slováků v Pešti vůbec. Dle nedávno uveřejněného svolání v „Průdech“ má pracovati ve třech směrech:

1. „Slovenský Spolek“ chce být strediskom celej pešťanskej Slovače, 2. chce být duševným ohniskom kulturných snáh celého Slovenska a 3. chce být silnou ustrednou, organizáciou všetkých slovenských študentov. Ve skutečnosti „Slov. Spolek“ kráčí úplně v duchu pokroku, jsa ovládán několika lidmi, jimž jde o to, aby jednotu a svornost, jež do nedávna na Uher. Slovensku vládla, za každou cenu rozbili. Smutné, ale pravda!

Pro kuriositu, jakým tónem a jak věcně se přednášelo na sjezdu pokrok. studentstva ve Strážnici, uvádíme referát pokrokových „Proudů Slovače“ ze dne 20. září k přednášce o klerikalismu: „Na konec promluveno o klerikalismu p. drem Kouťeckým: Zásadně býti proti klerikalismu!! Ničit jej!! Nenávidět! To je nutno! Každý klerikál je šplhavec, papučář!!“ Třeba k tomu poznámek?

Studentských exercitií o letošních prázdninách pořádaných zúčastnilo se: v Hradci Králové 68 studujících, v Praze 9, na Velehradě 50, v Brně 44. Slibné!

Studentstvo a turistika. Na studentstvu lze nejlépe dokumentovati, jak těžko zapouští turistika kořeny v národě českém, ač vlast naše oplývá krásami přírodními. Kdežto u Němců jest o prázdninách student cestující častým zjevem, nedbají naši studenti z větší části dosud toho, že jedině shlednutím a pobytem v jednotlivých krajích možno si učiniti pravý a samostatný názor o našich zemích. Zřejmo je to z výkazů o návštěvě studentských nocleháren, zřízených a vydržovaných Spolkem českých turistů, jež v r. 1910 poskytl 12.678 návštěvníkům 14.907 noclehů. Z toho připadá na Prahu 907, Plzeň 295, Brdy a krajiny okolní 694, České Středohoří 591, Českomor. vysočina 1627, Krkonoše 2695, Hory Orlické 544, Šumavu 3185, tudíž na Čechy celkem 10.545 noclehů. Dále připadá na Brno 1133, na západní Moravu 1136, na východní 1479, celkem 4748 noclehů. Slezko vykazuje 72, Vídeň 542 noclehů. Všech nocleháren bylo 294. Z 394 něm. nocleháren (Studentenherberg) připadá 226 na říši a 168 na Rakousko.

Slovanské střední školství v Rakousku. (Několik číslic.) Slovanské školství v Rakousku za posledních let utěšeně se rozvíjí, z daleka však jest v nepoměru k počtu ústavů německých a početnosti obyvatelstva. Od roku 1875—1905 přibýlo reálek, gymnasií a reálných gymnasií celkem 130. Z těch německých 44, českých 49, polských 22, rusínských 5, slovinská 1, chorvatské 3. Italské ubýly 3. R. 1908 měli Němci 121 gymnasií a reálných gymnasií mužských (49·2%), Češi 51 (40·7), Poláci 44 (17·9), Rusíni 5 (2·0), Slovinci 1 (0·4), Chorvaté 5 (2), Italové 6 (2·5). Vedle toho bylo 12 gymnasií dívčích, z nichž nejvíce prosperovalo pražské, Lvovské a krakovské. Reálek měli Němci 56·6%, Čechové 31·6%, Poláci 8%, Italové 2·2%, Chorvaté

0·80%. Ještě roku 1895 byla nápadná převaha německých středních škol na Moravě oproti českým. Německých bylo 28, českých jen 15. Teprve r. 1905 počíná se poměr převraceti. Českých škol 32, německých 29. R. 1875 byla skoro jen pětina škol českých v této zemi (28—6). Ve Slezsku do r. 1883 nebylo české střední školy, dnes jsou tam 3. Gymnasium, učitelský ústav a reálné gymnasium. Jest zajímavé, že ještě r. 1885 bylo v Čechách více gymnasií německých než českých, i více reálék. V Haliči Němci mají 2 německé školy střední, Rusíni pouze 6. Gymnasia ve Lvově, Kolomyji, Přemyšlu, Stanislawi, Tarnopoli, ženské ve Lvově. Až do r. 1875 měli pouze jedno své gymnasium, a to ještě polsko-rusínské, roku 1895 3 smíšená gymnasia. R. 1905 Poláci měli 45 středních škol. Ve Slezsku Poláci měli pouze 1 gymnasium v Těšíně, nyní mají střední školy 3. Až do r. 1905 Slovinci neměli jedině své střední školy. Měli pouze školy německo-slovinské. R. 1908 měli v Lublani 2 smíšená gymnasia a jedno slovinské (soukromé). Smíšené německo-slovinské střední školy (gymnasia) 2 jsou ještě ve Styrsku. Nejkriklavější poměry jsou v Dalmacii. Tam Srbové a Chorvaté mají 5 středních škol, Italové 2 a r. 1875 byl ještě poměr převrácený. Stát udržuje vliv němčiny ve školách slovanských, že právě v krajích neněmeckých udržuje značný počet škol středních, tak zv. smíšených. Charakteristické pro poznání národnostního poměru na stř. školách je poměrné číslo stud. jednotlivých národů. Nápadně ubývá počet studujících německých a maďarských. Němců v Rakousku r. 1869 studovalo 48·4%, roku 1900 již jen 43·9%, Maďarů r. 1869 0·5%, r. 1900 jen 0·2. Ze slovanských národů přibývá nejvíce studujících u Poláků. Čechů studovalo nejvíce roku 1880, t. j. 29·3%. Poláků na reálných gymnasiích ubývá, ale nejvíce přibývá na gymnasiích (za 40 let o 3·6%). Též Slovinců a Srbochorvatů na gymnasiích přibývá, kdežto Čechů a Němců nápadně ubývá. R. 1869 bylo zapsáno na gymnasiích 20·8% Čechů, r. 1908 již jen 16·9%, t. j. 14.127 žáků. Studium naší mladší generace obrací se k reálnému vzdělání spíše než klassičtině. R. 1869 bylo na reálkách Čechů 24·2%, r. 1908 již 32·2%. Veliký počet slovanských studujících v Rakousku navštěvuje učiliště s cizí vyučovací řečí. Tak jen na vídeňských gymnasiích roku 1908 bylo 107 Čechů, 93 Poláků a 34 jiných Slovanů. V zemích, kde český živel není zastoupen, studovalo na cizích ústavech r. 1908 celkem 134 Čechů. Na gymnasiích potom německých téhož roku: v Čechách 277 (nejvíce na Novém městě pražském, t. j. 26), na Moravě 299 (nejvíce v Hranicích, t. j. 67, ve Slezsku 76 (nejvíce ve Frýdku, t. j. 43). Německé reálky navštěvovali Češi r. 1908 takto: v Čechách počtem 424 (nejvíce v Plzni, t. j. 63, na Moravě 483 (nejvíce v Prostě-

jově, t. j. 65), ve Slezsku 25 (nejvíce v Těšíně, t. j. 12). Zajímavé jest srovnati počet žactva německého na středních ústavech českých. R. 1908 bylo v Čechách na gymnasiích našich 25 Němců, na Moravě 66, ve Slezsku ani jediný. Na reálných gymnasiích v Čechách 5. V Čechách na reálkách 8, na Moravě 32 (v Uherském Brodě 17). Na reálkách ve Vídni studovalo 128 Čechů, ostatních Slovanů 32. Slovinců na cizích gymnasiích r. 1908 studovalo 751. Nejvíce na německém ústavě v Terstu, ve Styřském Hradci a Gorici. Na reálkách (nemají ani jedině) 711, nejvíce v Gorici (143), v Lublani (277 v Idrii, kde jest smíšená, 232. Rusínů na cizích gymnasiích v Haliči nemateřských studovalo 2337, t. j. přes 50%. Na několika ústavech polských více než polovička. Tak v Březanech, Zločově. V Bukovině na německých gymnasiích bylo jich roku 1908 zapsáno 615. Na reálkách 255 (v Haliči 200, v Bukovině 55). Srbů a Chorvatů na středních školách vůbec 160. Poláků v Čechách studovalo 12, na Moravě 57 většinou na německých ústavech. Ve Slezsku na českých nebo německých středních školách jich bylo 326 (na českém gymnasiu v Opavě ani jediný), nejvíce v Bilsku. Professorů na gymnasiích jest: německých 43·1/0, českých 20·1, polských 24·6, rusínských 2·8, slovinských 0·1, chorvatských 1·7 ze všech 5706 (r. 1908). Na reálkách 56% Němců, 32% Čechů, 8·7% Poláků a 0·6% Chorvatů. Zajímavé, že stát na smíšených ústavech započítával profesory vesměs za Němce. Ze žactva nejlépe prosperovali v Rakousku Slovinci, potom Čechové, Rusíni, Srbové a Chorvaté, řadou jak následují. Tedy Slované. Nejmenší prospěch jevil se u Italů, kde přes 12% studujících mělo opravy nebo propadlo. I studentská stipendia podávají zajímavá čísla. Poměrně největší stipendia mají Němci. Okrouhle na jednoho studujícího připadá u nich 260 K, Čechové 200 K, Poláci 250 kor., Rusíni 225 K, Slovinci 170 K, Chorvaté 299 K. Na reálkách: Němci 199 K, Čechové 195 K, Poláci 296 K, Chorvaté 296 K na studujícího. Nejvíce stipendistů mají Němci, nejméně na gymnasiích Italové, na reálkách Chorvaté. Zajímavé jest přihlídnouti i ke statistice druhých škol středních, t. j. ústavům jim na roveň postaveným, jakými jsou zvláště učitelské ústavy a střední školy odborné. Dle statistiky státní poslední neměli ze slovanských národů jediní Slovinci ústav ke vzdělání učitelů. Čechové mají jich v Čechách 2/3, na Moravě 4. Mužských celkem 13 státních a 3 soukromé. Na německých paedagogiích ve Slezsku studovalo 197 Poláků. Poláci mají více posluchačů na svých ústavech než Čechové. Vedle Němců nejvíce soukromých obchodních škol mají Čechové. Ani jedině vyšší obchodní školy nemají Slovinci, Chorvaté a Srbové. Nápadně málo žáků na obchodních školách mají Poláci.

Nejsmutnější poměr slovanských škol k německým je právě při školách odborných. Státních škol průmyslových mají Čechové skoro jen polovinu jak Němci, Poláci dokonce $\frac{1}{3}$, jiným Slovanům skoro úplně scházejí. Ve Slezsku nemáme jediné. Jen na neslovanských těchto ústavěch studuje na 600 Slovanů. Povážíme-li, že právě na průmyslových školách jsou veliká stipendia státní, je pro nás Slovanů nepoměrný nedostatek těchto škol velikou hospodářskou ztrátou. Celkem studuje Čechů na průmyslových školách poměrně méně než Poláků. Středních hospodářských škol máme $\frac{2}{3}$ proti Němcům, Poláci jen $\frac{1}{3}$, ostatním Slovanům scházejí. Slovinci r. 1908 měli tři nižší zemědělská učiliště, Rusíni 1, jižní Slované 1. Střední lesnickou školu máme jednu, Poláci též, ostatním opět schází (Němci 3). — Čechové mají pro zemědělské školy nejmenší stipendia, Poláci a Charvaté největší. Rusíni mají právě dvacátý díl nadací jako Poláci. Z tohoto statistického přehledu vysvitá, že jest ještě mnoho potřebí, než Slovanstvo bude mítí spravedlivý díl toho, co ve školství mu náleží. Jest proto potřebí zvláště na poli školském více slovanské vzájemnosti. Jest třeba, abychom v kulturních otázkách tu šli všichni společně, vzájemnou shodou, ale abychom i více se informovali a byli informováni o školství jednotlivých národů slovanských. Dosud u nás úkol ten plní Paedagogické Rozhledy, Slovanský svět v první řadě, ale nutno, aby i žurnalistika po vědecké stránce si více kulturního ruchu všímala. Seinknout všecko slovanské professorstvo a učitelstvo v jednotlý celek, o veliké organizaci všeslovanské, alespoň v našem státě, je ještě požadavek ideální, ale pro zdárný náš postup v kulturní politice bude nepostradatelným.

Na rakouských universitách studovalo ve školním roce 1911—1912 celkem 22.733 posluchačů. Posluchaček bylo 1772 (7·8%), ve Vídni 491, Lvově 425, Krakově 344, Praze 156. Na theologických fakultách 1521, právnických 10.849 (47·7%), medicinských 4466 (19·7%), filosofických 5897 (25·9%). Rádných posluchačů a posluchaček bylo celkem 19.952, mimoř. 2663, hospitantů a hospitantek 118.

Zászlónik, nejrozšířenější maďarský katolický studentský časopis, slaví desetileté vycházení. Zajímavé jest pozorovati vzestup odběratelů při jednotlivých ročnících. Tak první ročník měl 7000 předplatitelů, druhý 12.000, další: 14.000, 17.000, 18.000, 20.000, 21.000, 23.000, 24.000 a 26.000. Zajiště vzestup úctyhodný.

Sjezd rumunského studentstva. 14. září shromáždili se v Craiově rumunští studenti ze všech zemí Rumuny obývaných. Na sjezdu, jenž trval tři dny, probrán byl především poměr jich k sousedním národům. Studentské spolky z Černovic, Vídně a Budapešti jednaly především o nové cen-

trální instituci, která by zejména upravila hmotné poměry studentstva.

Školní rok zahájen byl slavnými bohoslužbami v chrámu Páně Panny Marie Týnské. Jako roku loňského zvalo děkanství fakulty theologické a nikoliv rektorát. Vedle professorského sboru fakulty theolog. zúčastnili se též mši sv. někteří profesoři fakulty právnické a filosofické.

Prof. Frant. Drtina: **O akademickém studiu.** (Všestudentský kalendář 1912—1913.) „Dnes university jsou ústavy národní pro určité národy, podřízené státní správě, sledují cíl pokračovati ve vědecké práci, činiti nové nálezy a výzkumy, přispívati k rozvoji vědeckému, vzdělávati vědecký dorost, ale zároveň vychovávati důležité vůdčí činitele ve společnosti, členy vedoucích povolání společenských a pečovati posléze o vzdělání lidové, šířiti osvětu v nejširší vrstvy.“ „Přednášky mají posluchačům podávati obsahové důležité problémy určité vědy, naznačovati a kriticky rozbíratí možné způsoby jich řešení a zasvěcovati je v metody vědecké práce.“ „University mají představovati sloučení principu svobodného myšlení a nepředpokládaného bádání na jedné a volného učení na druhé straně.“

Kalendář všestudentský, sestavený „Svazem česk. stud.“, velice dobře se reprezentuje, zvláště některými zajímavými články a referáty. Mezi autory spatřujeme prof. Heyrovského, Bertla, Pazourka, Arne Nováka, ing. Vlad. Lista a j. Že jest veden v duchu ryze pokrokovém, rozumí se samo sebou.

Poměry na středních školách. Studentská otázka stává se pro sociální poměry stále spleťtější. Volba povolání pro našeho studenta jest skutečně přímo skokem do tmy. Ve všech povoláních mluví se o přeplnění. Dnes již konečně některé časopisy mají odvahu říci, že duševní práce jest méně ceněna nežli tělesná. Duševních pracovníků jest poměrně nadbytek, tělesných ubývá. Kromě toho naše školství málo vychovává pro život. To jest výtka všeobecná. Staré heslo: „Škola jest pouhou přípravou pro život“, mizí. Právě tak oprávněnou na moderní školu jest výtka, že náboženské citění jest mnohými přímo dušeno. Když se ve škole mluví s cynismem o katolicismu, o církvi katolické, o naukách katolického náboženství, pak není divu, že žactvo přikloňuje se na stranu přednášejícího. Falšuje se historie, přibarvuje se „protiklerikálně“, o církvi se mluví jako o nepřítelkyni lidstva a vzdělání. Papežství jest líčeno jako nějaká zločinná instituce, plná středověkých hrůz, kněžstvo jest sektou lidí zvrhlých. Příklady osobní pak působí nejvíce. Sebevraždy studentů jsou toho nejlepším důsledkem. To jest ovoce dnešního

hnutí Volné Myšlenky. — O letošních prázdninách vydal v Rokycanech studující VIII. tř. sbírku básní „Jarní verše“ s dedikováním svému professoru. Byla celá zkonfiskována pro projevy studentovy o církvi, náboženství a kněžstvu a názory anarchistické. To jest pouze malá ukáзка, pouhé poodhalení roušky poměrů nynějších na středních školách.

Z Čáslavi. Počátkem nového školního roku nastává nám, katolickým studentům, období nové činnosti a práce v obrodném našem hnutí. V uších zaznívá nám ještě chorál svatováclavský, za jehož mohutného hlahuu rozcházelí jsme se o prázdninách ze sjezdu králové-hradeckého do všech končin vlasti naší, abychom každý pracoval na své líše, pomáhal budovat a upevňovat hnutí, které chce studenta uvést na tradiční jeho postavení ve společnosti — jako oprávněné „naděje a ozdoby církve i vlasti“. Přátelé, s jakou radostí píši tyto řádky, když si vzpomenu na ten veliký zástup nadšených jinochů, kteří přijeli na sjezd, aby veřejně vyznali svoje přesvědčení, aby načerpali sil k nové práci, poučili se, jak široké pole činnosti před nimi leží. Ano, jsme iž dosti silni, abychom mohli dosáhnouti těch cílů, které máme v programu. Ceho jest nám tedy potřeby? Usilovně, upřímné práce každého jednotlivce! Každý se musíme považovati za kvádr, na němž spočívá stavba a ve vítězství našich ideí spatřovati vítězství vlastní. Kéž bych vám, milí kolegové, mohl povědětí všechno, co mám v tomto okamžiku na srdci! Dnes pouze několik upřímné míněných slov! Pamatujete se všichni na ony krásné okamžiky, které jsme strávili na sjezdu v Kr. Hradci. Přičinmež se, aby ani slovo, pronesené na sjezdu, nevyznělo na plano! Tolik cest máme před sebou! Dejme se každý některou z nich, vždyť, budeme-li mítí dobrou vůli, všechny nás dovedou k jednomu a témuž cíli — naše hnutí zmohtní, dospěje k vítězství. Považujeme se každý za apoštola těchto ideí, o nichž se mluvilo na sjezdě. Ovšem, osobní zdokonalení v každém ohledu musí býti naší první a svatou povinností! Jest však nutno, aby p ř e s v ě d ě n í n á b o ž e n s k é prozařovalo celou naši bytostí, jinak by všechno naše snažení skleslo v plané fráze. Vždyť v tom jest vlastně základ našeho hnutí. My chceme dokázati svým nepřítelům, že jediné přesvědčení náboženské jest s to udržeti studenta na výši mravní, na dráze ušlechtilých snah, na cestě správné. A to musíme dokázati svým ž i v o t e m. Zde bych znovu mohl opakovati ty krásné rady, které byly uvedeny na tomto místě v 1. č. m. r. Všichni zajisté chápete, co jsem těmito řádky chtěl říci. V tom ohledu smýšlejme hodně vysoko. Nuž, tedy svorně ruce k dílu! — Končím s přáním všeho zduaru v novém škol. roce a s očekáváním,

že, dá-li Bůh, o příštím sjezdu uvidíme se v počtu dvojnásobném. —aa—

Z Chrudimě. Pardubická „Osvěta Lidu“ štvála s velikou bojovností proti členům „Spolku Akademiků chrudimských“, kteří jsou členy C. L. A., z nichž jeden se dokonce zúčastnil eucharistického kongresu ve Vídni. Tuto skvrnu nemohl však na sobě snést, a tudíž na valné hromadě S. A. Ch. jednohlasně bylo usneseno (účastníků bylo 17) na nezměnitelném článku, že člen C. L. A. nemůže býti členem S. A. Ch., poněvadž intence obou spolků jsou protichůdné. Zajímavé však by bylo, kdyby se pokrokoví pp. kolegové usnesli také nepřijímati příspěvků a darů od těch lidí, jimž intence jest protichůdná. Jednali by alespoň důsledně. Při dnešní povaze našeho pokrokového studenta není třeba se diviti. Nejdříve na protiklerikální manifestace, a pak se běhá o podpory po klášterích. „Osvětu Lidu“ zaráží však rozmach hnutí katol. studentstva, a proto bojuje proti nám vším možným. Denuncuje chra-
stecké studenty, že se zúčastnili svěcení katol. spolkového domu v Chrastru. I v Chrudimi samé přes veškeré překážky počíná se probouzeti. Pokrokoví naši kolegové mohou býti ujištěni, že v krátké době katolické studentstvo chrudimské ukáže, že může žítí i když půjde samostatně, bez jakýchkoliv kompromisů.

Moravská Ostrava. Sjezd pokrokového studentstva v Mor. Ostravě netěšil se veliké účasti. Samo pořadatelstvo si stěžovalo, že ani studentstvo z města a okolí, kterého jest zde několik set, se nedostavilo. Při hlavních částech sjezdu nepřesahoval počet zúčastněných studentů nikdy číslo 70. Tak při oficiálním zahájení sjezdu a uvítání bylo shromážděno asi 65 studentů. Druhý den, kdy měl nejvíce jeviti se zájem na průběhu sjezdu, bylo účastníků ne více než 50. Akademie zúčastnilo se na 100 osob (studentů asi třetina). Celý sjezd byl rozvržen na 7 dní, avšak zájezd do Orlové musil pro nedostatky účastníků býti odřeknut. Taktéž výprava studentů z Čech a Moravy na sjezd mor.-ostravský pro naprostou neúčast se nekonala. Vůbec celý život veřejný trpí všeobecnou apathií ke všemu. Jest nyní na nás, bychom my chopili se práce, vystoupili do popředí.

Strážnice. Průběh sjezdu pokrokové mládeže ve Strážnici byl chabý, zejména pokud studentů se týče. Ze Strážnice byli pouze 3—4 studující. Ostatní dělali opo-
sici, a příčina toho? Nepohodnutí se syny ředitele Ulehly. Počet jich všech nepřestoupil 40, počítáme-li i studující středoškolské. Den před sjezdem bylo vydáno celkem na 70 legitimací. („Zájmy Slovače“ uvádí a s i 200!) Professor Masaryk, ač byl všude očekáván, se nedostavil. Ze sjezd přinesl „věci pokroku“ ovoce, vidno z toho, že ve Strážnici samé stoupl o 200 proc.

počet odběratelů „Studentské Hlídky“. Jak viděti, pokrokové hnutí slouží a svědčí nejlépe nám a obrodnému hnutí našemu. Bylo by si přát, aby takových sjezdů bylo co nejvíce!

Uherské Hradiště. S potěšením dívám se na naše řady. Rosteme! Dokázal to náš sjezd v Kroměříži. A nejlépe to dokazuje strach „pokrokových pánů“, kteří hledí s obavou vstříc do budoucnosti. Chtějí pracovati, ale jak práce ta vypadá, vidíme nejlépe u nás. Měl se totiž u nás konati sjezd pokrokové mládeže, ale pro horlivou činnost“ (věděli asi napřed, jak by dopadl) musil býti přeložen. Studentstva středního i vysokoškolského je tu dosti, ale o studentské práci mezi lidem ani stopy. Malý obrázek: Akad. ferial. klub „Slovač“ v Uher. Hradišti neví ani kolik a které členy má, nemá stanov (ztratily se), nemá knihu pokladní (ztratila se), a činnost? O ní vůbec není možno mluvit. Chybí prý finanční prostředky. Na valné hromadě v srpnu konané bylo usneseno 7 hlasy proti 5, aby spolek se rozešel, aby se tak předešlo úřednímu rozpuštění. Když pak zdejší pokrokový list „Zájmy Slovače“ nařikal, tu pp. akademici ohlásili, že „valná hromada dopustila se formální chyby“ a proto jest nutno svolati novou. Vlastní však příčina spočívala v nemilém přijetí zprávy té pokrokovou veřejností. A tak na valné hromadě v září konané spolek Slovačku přece zachován. Právě taková jest činnost akad. ferialního klubu „Kollár“ v Uherském Brodě a „Mojmír“ v Kyjově. Máme to krásné representanty v matičce Praze. Jsme na ně hrdí!

Valašské Meziříčí. Teprve počátkem října začnou družinské schůze u nás, tudíž také čítárna i knihovna budou otevřeny. Začátky jsou dosti dobré, až snad na to, že finance jsou ubohé, ač obětavost členů jest značná. K dobru nám přispívají naše sjezdy, z nichž jsme si dovezli nadšení a chuť k práci, neboť nechceme se zastaviti na této, teprve kostře družiny, ale chceme jíti dále, k úplné studentské mariánské družině. Jedno však jest politování hodno, že totiž ti studenti, kteří jsou vyloženého katolického smýšlení, nechtějí anebo nemožnou (?) se s námi spojit. V tomto ohledu si pravíme: „Kdo není s námi, je proti nám“, a proto v nejbližší době s nimi již počítati nebudeme. Vždyť dosavadní zařízení družiny je tak výhodné, že každý může do ní vstoupiti, aniž by bral na sebe nějaké větší závazky. Smích pokrokových kolegů se nemusí nikdo obávat, jakož ani my se obávati nemusíme. Trnitá cesta vede k pravému cíli, toť náš předpoklad, a tak doufáme ba jsme přesvědčení, že zvítězíme. Proto vzhůru — k další práci!

Ze Žižkova. „Stud. Hlídka“ splnila na našem ústavě skvěle své poslání, soustřediti kol sebe studentstvo, jež přes rouhavé často výklady některých profesorů, přes

posměch svých spolužáků, přes mrazivý chlad nevěry, jež se všech stran dotírá na českého studenta, zachovalo si v mladistvých srdcích zápal nadšení pro vznešené ideály krásna, dobra a pravdy a lásku k otcovské víře a vlasti. Když po prvé vyšla „St. Hl.“, přihlásili jsme se za její odběratele pouze dva. Stáli jsme tehdy osamělí mezi svými druhy, ale nesložili jsme malátně ruce v klín. Když viděli jsme, že mezi svými spolužáky nezískáme stoupenců, obrátili jsme se na své přátele v nižších třídách. A takto, ačkoli jsme doporučovali „Hlídku“ jen těm, o nichž jsme věděli, že jsou našimi stoupenci, dosáhli jsme, že na našem ústavě jest „Hlídka“ časopisem nejvíce odebíraným. Ovšem neobešla se naše tichá práce bez pozornosti našich pokrokových kolegů, kteří nám vyčítali nedovolenou agitaci (zapomněli přitom, že sami běhali s „Bystrinou“ po všech třídách a každého přemlouvali, aby si ji předplatil), ale nás sílilo vědomí, že pracujeme pro dobrou věc a že naše snaha nebude bez účinku. A dnes, kdy ustav opouštíme, s hrdostí můžeme říci, že „St. Hlídka“ zapustila na našem ústavě hluboko své kořeny. Jest sice katol. studentstvo u nás stále v menšině, ale menšina tato budí respekt jak svým počtem, tak i uvědoměním. Chceme stále žíti v přátelském styku s mladistvými svými druhy, chceme je podporovati radou i skutkem, očekávajíc od nich, že pokračovati budou v díle námi započatém, aby počet odběratelů „St. Hl.“ se zdvojnásobil, a aby každého roku dodával ústav náš nadšené pracovníky České Lize Akademické.

Snaha, měsíčník mladé generace svoidomyslné, začla opět po roční přestávce vycházeti jako měsíčník.

Odbor pro stavbu lodí a lodní strojnictví na strojnické škole vysoké školy technické ve Vídni byl ministerstvem kultu a vyučování povolen a přednášky budou zahájeny již v letošním zimním semestru.

Asociací myšlenek trpí dopisovatel „Stud. Revue“ z Plzně a jiný nejmenovaný pisatel jejího dopisu. Oba stotožňují se v názoru na vyučování náboženství a nyní výchovu vůbec: „Učí nás jen lháti!“ „Naučili nás lháti.“ Nebylo by pravděpodobnější, jestliže vyslovíme skromnou domněnku, že dopisovatel z Plzně a nejmenovaný pisatel gymnasista není snad jedna a táž osoba z redakce „St. R.“?

Jen důsledně! „Bůh jest lidskou představou, ničím více. Ve skutečnosti nešlo lidem nikdy o nějakého nadhvězdného Boha, ale vždy v první řadě jen o symboly dokonale lidské. Kříž sesurovuje mysl dítěte.“ (Dr. Bartošek, vůdce volných myslitelů, ve „Volné Škole“ č. 10 r. 1907.) Týž později před soudem pravil toto: „Bylo zde mluveno o „Volné Myšlence“, že jest proti náboženství, proti

církvi. Pánové porotci, ujišťuji vás, že to není pravda. Nejsem ani proti Bohu ani proti náboženství katolickému, ani proti křesťanům.“ Uvádíme bez poznámky.

Voltaire katolík? Zajímavá kapitola v díle Tornezyho: *La légende des philosophes Voltaire, Rousseau, Diderot, peints par eux-mêmes* (Paris, Perrin, fr. 750), kde se dokazuje, že katolicismus Voltairův nebyl ani — jak se stále tvrdí — neslušná hra ani lest. Voltaire prý věřil v božství Kristovo a jeho příkazy a jejich plnění, když je plnil, nebylo prý prosto jisté upřímnosti. Důkaz není prý přesvědčivý, míní Bremond, ale ukazuje, že opačné tvrzení zakládá se také jen na dohaděch. Zdá se, že mnozí historici si o Voltairovi tvoří obraz příliš moderní. Nevěra oné doby nepodobovala se nevěře doby naší. Nebojí-li se již dnes lidé pekla, Voltaire velmi jistě se ho bál. Bylo-li jeho náboženství hlubší, toť ovšem otázka.

(*Hlídky literární a umělecké*, r. I., 1912, s. 125.)

Studentská Revue přináší zajímavý dopis z Rakovníka (str. 26), z něhož se dovidáme mnohé zajímavosti, ostře charakterisující dnešní proud hnutí pokrokového a hluboké vnitřní přesvědčení stoupenců jeho: „A když jsme viděli, jak mládež stejného věku, ať demokratická, národná, agrární se organizuje — organizovali jsme se také. Ovšem, bylo a zůstalo to pouze mezi námi, a páni nad námi neměli tušení. Bylo nás s počátku asi 12, a první naši práci byl lithografovaný časopis „Hlasy umlčovaných.“ Psali jsme články sami do něho: výchovné, antimilitaristické, protiklerikální atd. Chtěli jsme se jím vychovávat, vzdělávat — sami ničeho nevěděli.“ „Z měsíčních příspěvků jsme předpláceli časopisy: „Volnou Myšlenku“, „Volnou Školu“, „Student. Revui“, „Zájmy všeobecné“, „Časopis pokr. stud.“, „Čas“, „Bystřinu“, „Student. Obzor menš.“ atd. Spolek vzrostl na 40 členů, a bylo nutno opravit jeho správu vnitřní. Oprava spočívala v tom, že se rozdělil na skupiny po 5—6 členech“ atd. Poznámek k tomu netřeba. Jen třeba poukázat na to, že Rakovník není ojedinelým v takové činnosti, ale téměř na každém ústavě se buďto podobným způsobem, neb, jak jsme již dříve tvrdili, ve způsobě různých kroužků abstinentních, pěveckých a pod. organizuje hnutí určité politické frakce „Stud. Revui“ velice blízké. Můžeme příklady posloužiti. Aby však vlastními slovy byla usvědčena, poukazujeme pouze na vlastní její referát „Středoškolské sdružení abstinentní“ (str. 22): „Abstinentní sdružení na gymnasiu v Prostějově pokračovalo i po velikonočních v pravidelných týdenních schůzkách. Studenti si přednášeli o Smetanovi, o Mickiewiczovi, o Balcárkovi a o Nerudovi (dvě přednášky). Kromě toho měli vždy program hudební a recitační a rovněž debaty; tak byla pěkná diskuse o katolické askesí

a abstinenci.“ Jak hnutí abstinentní souvisí s „katolickou askesí“, ví snad „Stud. Revue“, a byli bychom jí velmi povděční, kdyby nám podala vysvětlení. — Proto neškodilo by ještě více kritisovati.

Z dopisů Jul. Zeyera Svatopluku Čechovi. Chovejme lásku k věci a čistě přesvědčení a pracujme dále! Mýlit se můžeme, ano, v tom, jak tvoříme a o ceně toho, co podáváme, nesluší soud nám, nýbrž těm, kteří přijdou po nás, a bez vášně a zloby na to hledět budou, co jsme vykonali, to jedno však ať nám nikdo neupírá — zápal pro svatou naši věc, lásku k umění a touhu po ideálu!

Neznal jsem matky Vaší blíže, ale vlídná, dobrá a milá její tvář získala si sympathii na první pohled. Vzpomínám dnes na ni s dojmutím, a opakuji vřele to krásné slovo, které církev za odcházejícími volá: Ať odpočívá u sladkém pokoji a světlo věčné ať jí svítí!

I nečekám na nic už v životě, nic nedoufám a klidně vítám blížící se smrt. Mám hluboké přesvědčení, že je začátkem, ne koncem, neb lépe řečeno, přechodem. A odejdeme-li tam, kam odletěly naše sny, kam vzdechy a touhy naše tihly, najdeme své ideály tam.

Minulo mi padesát let a vidím, že tu člověku vlastně přání žádné už ani nezbylo. Kdyby ale všechno přání nebylo jen pouhé maření slov, tu přál bych Vám to nemožné — by Vaše matka vstala aspoň na hodinu z hrobu a Vám po mateřsku se zahleděla do očí s tím starým, dávným, drahým úsměvem — to bylo by Vám snad útěchou a upomínkou na další řadu let, třeba i padesáti.

Nové kolký a pohlednice studentské vydala Č. L. A. Jest na našich studentech, aby zásadně jich vždy užívali, a tak podporovali heslo „Katolický student sobě!“ Při větších objednávkách sleva.

Dr. Kraepelin: Život studenta náleží veřejnosti. My všichni pohlížíme s pýchou a radostí na naši akademickou mládež. Ona má dodati vůdce v duševních, morálních a politických bojích našeho národa — má k zralosti přivésti to, po čem dřívější pokolení toužila a čeho se domáhala. Žádný div tedy, že ozvy studentského života a jednání mají vliv na celý život intelligence. Pro všechny velké společné akademické slavnosti jest forma ustálena. Jak živě se může probuditi vzpomínka na veselý studentský život, máme zkušenost z medicinského mezinárodního kongresu v Berlíně, při kterém 4000 osob, výkvět medicíny, vypilo za jeden večer 15.382 láhve vína, 22.001 piva a 300 lahví koňaku. Ovšem, že to, co jako očitý svědek jsem zažil, vzpirá

se popisu. Byl to pádný příklad trvání pijáckých návyků ze studentského života, a na neštěstí ne ojedinělý.

Že jest většina studentů trvalejších následků nestřídmosti ušetřena, děkujeme jen síle mladého organismu. Přece však mnohý veselý studios zaplatí prchavou hodinku opojení ztrátou štěstí celého svého života, i když se mu podaří vymaniti se z otroctví alkoholu. Alkohol stupňuje pohlavní rozčilení. Všady zříme tudíž, že ruku v ruce jdou alkohol a otázka pohlavní s výstředností požitkářů v zábavných lokálech a bordelech, při posvíceních a zločinech. Sotva je tajemstvím, že u mnohých studentů zakončí pitka velmi často návštěvou veřejných domů. Následky tohoto způsobu života jsou přímo strašlivé. Všechné pohlavní nemoci jsou mezi našimi studenty

rozšířeny v největší míře. My však víme, že chorobou postižení třeba ani po desítech let se jí nezbaví, nýbrž že tato choroba může být přenesena na ženu a děti. Jak ukrutné je to překvapení pro čisté děvče, jež důvěryplně svůj osud vloží do rukou bývalého čilého studenta, když se dozví, jak drazé zaplatil „užívání života“. Nemůžeme doufat, že tuto zkázu lidské společnosti úplně odstraníme, ale není ani nejmenší pochyby, že vyhlazení pijáckých zvyků odejme též největší sílu tomuto biči společnosti; dobré $\frac{3}{4}$ nákazy přejde na vzdělané lidi právě v opilosti. Zažil jsem případ, že jediná slabomyslná, hnusná osoba s rozežraným nosem a čerstvými boláky syfilidy v ústech, nakazila velmi mnohé studenty. To by jistě bylo nemožné, kdyby dříve alkoholem nebyl zničen poslední zbytek vědomí, osobní úcty a sebe ovládnutí.

PRÁVNÍ ODDĚLENÍ ČESKÉ LIGY AKADEMICKÉ.

Podepsaný spolek, maje na mysli, že každý skoro ocitá se časem v situaci, v níž neví sobě poraditi pro neznalost předpisů zákonných, rozšířil vnitřní svoji organizaci zřízením dalšího oddělení — oddělení právního. Katoličtí studující práv v Lize soustředění, absolvovali právníci a bývali členové Ligy již v praktickém zaměstnání činní mají za úkol v tomto oddělení zcela bezplatně — načež s důrazem upozorňujeme — udělovati k dotazu ústnímu nebo písemnému pokyny, jak zachovati se v té či oné záležitosti spadající v obor právní v nejširším smyslu. Aby bylo jasno, oč se nám jedná, uvedeme několik příkladů: velmi často naskytují se případy, že se smlouvou trhovou, postupní nebo darovací a pod. předává nějaká parcella pozemková, statek, dům neb podobně. A tu mnohý neví sobě rady, jak sepsati příslušnou smlouvu, jak obstarati knihovni její vklad, v kolika exemplářích ji vyhotoviti a s kolika rubrikami, jak smlouvu tu přihlásiti k vyměření převodních poplatků atd.

Převod hospodářských statků jistě menší ceny požívá zvláštních výhod, pokud se týká výše poplatků, předpokládaje, že předavatel statek ten jistým způsobem obdělával a že i nabyvatel stejným způsobem bude činný. Než za přiznání těchto výhod nutno žádati, a tu opět mnohý nebude věděti, kde a do které doby.

Jsou případy, že nějaká pozemková parcella některého vlastníka je zcela obklopena pozemky cizími, které mu brání ve volném přístupu na

jeho pole, tak že je odkázán na dovolení sousedů; je ale také obyčejně nucen sázeti plodiny, které později zrají než plodiny naseté na pozemcích sousedních, aby tyto byly již sklizeny, když plodiny na jeho parcelle dozrají, by soused spíše dovolil přechod svých pozemků. Setká-li se žádost za volný přechod s neochotou, bývají z toho snadno neshody mezi sousedy a přece je možno odpomoci zřízením t. zv. cesty nucené v ten způsob, že se za intervence soudu poskytne majiteli ohraničené parcely právo přechodu přes cizí pozemky, v jichž prospěch pak se vloží na obklíčenou parcelu právo zástavní za případné škody na sousedních pozemcích přechodem snad způsobené.

Nebo mohlo by někoho z jakékoli příčiny zajímati, jaké jsou na př. dědické nároky vdovy oproti pozůstalosti manželově, otázka povinného dílu dětí nebo pod. Jindy bylo by snad vítáno sdělení, jak učiniti testament, aby jisté osoby nemohly s výsledkem bráti v odpor jeho ustanovení. V jiných případech se může státi, že někdo má menší pohledávku, kterou však od svého dlužníka vzdor všemu upomínání nemůže dostat a neví vůbec o tom, že v takových případech poskytuje zákon snadnou a jednoduchou formu t. zv. řízení upomínací, kdy se za jistých předpokladů k pouhé žádosti bez předchozího sporu vydá od soudu tak zv. platební rozkaz, který má i tu výhodu, že možno na jeho základě žádati za exekuci, když dlužník nezaplatil dobrovolně.

Takto dala by se uvést celá řada jiných příkladů, doufáme však, že z uvedeného je zjevno, jakým směrem se zamýšlená činnost má bráti. I prosíme proto všechny své vzácné příznivce a zejména své milé kollegy na středních školách, aby, když se jim naskytne příležitost, upozornili na naše právní oddělení, které svou službou chce dobývati sympathií širších vrstev katol. veřejnosti pro katol. studenty.

Avšak při každém dotazu bude třeba také součinnosti tazatele samého, ježto k správnému posouzení věci se stanoviska právního je třeba také zcela přesně a správně znáti skutkovou povahu věci, a proto je nezbytně třeba, aby při dotazu udány byly přesně všechny okolnosti a zejména, kde by se jednalo o nějaký rekurs nebo odvolání, aby byly dle možnosti při pojeny i jednoduché opisy úředních výměrů nebo rozhodnutí, o něž se jedná, opisy soukromých listin, jako dlužních úpisů, smluv postupních, trhových atd., a tam, kde by to nebylo možno, aby bylo udáno aspoň číslo a datum příslušné listiny a uveden důležitější její obsah aspoň ve výtahu. Mnohdy ovšem bude nezbytně třeba, aby tazatel podal ještě další vysvětlivky, respektive zodpověděl otázky, jichž zodpovědění k plnému zjištění skutkové podstaty bude třeba, a to zase dle možnosti přesně a zejména také včas, protože v mnohých věcech jsou stanoveny lhůty, které nutno přesně dodržeti, a to ve většině případů pod ztrátou práva rekursního respektive odvolacího.

Pokud se týká ještě dotazů písemných, tu prosíme, aby tyto byly řádně frankovány a aby k dotazu byla také připojena známka na odpověď.

Dotazy ústní pak se zodpovídají ve spolkových místnostech a to ve všední dny od 6—7 hod. več., v neděli a ve svátek od 10—11 hod. dopoledne, v ostatní pak době dle vyhlášky v spolkových místnostech vyvěšené.

Za příčinou usnadnění vnitřní manipulace žádáme konečně, aby dotazy byly adresovány vždy přesně dle adresy níže udané **p r á v n í m u o d d ě l e n í**, aby v přidělení došlých dotazů a tudíž také v jejich vyřízení nenastal zbytečně průtah.

V Praze, v říjnu r. 1912.

**Česká Liga Akademická,
Praha-II., Voršilská ul. čís. 1.
Oddělení právní.**

KNIHY REDAKCI ZASLANÉ:

Domin Pavlíček: Z MĚSTA I VENKOVA.

Díl I. Brno. Moravská Knihovna.

Jindřich Mistral: NERTO.

Přeložil dr. Otokar Janota. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba v Praze. Cena 1 K. (Doporučujeme.)

V. Chlumecký: Z HUSITSKÝCH DOB.

„Ludmily“ sbírky zábavné četby pro český lid. Roč. XIV. sv. 4.—5.

K. J. Erben: ČESKÉ POHÁDKY.

Upravil a úvodem opatřil dr. Jos. Pešek. Perliček literárních sv. I. Nakladatel Bohdan Melichar, knihkupec v Hr. Král. 1912.

R. Kipling: Spisy VIII. Nová Šotkova kouzla.

Z nakladatelství Hejda a Tuček v Praze. Cena 2'60.

ČÍTANKA SVATOVÁCLAVSKÁ. Sestavil Julius Košnář.

Nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba v Praze. Cena 2 K.

II. VÝROČNÍ ZPRÁVA KNÍŽECÍHO ARCIBISKUPSKÉHO SOUKROMÉHO GYMNASIA S PRÁVEM VEŘEJNOSTI V KROMĚŘÍŽI za školní rok 1911-12.

TAJEMSTVÍ MŠE SVATÉ. Duchovní hra. Napsal P. M. Štěpán Švec CSS.

Nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrby v Praze. Cena 60 hal.

J. A. Ježek: STÁRNUTÍ.

Nakladatelství V. Kotrba, knihkupectví v Praze. Cena 40 hal.

ČESKÝM STUDUJÍCÍM:

Nikdo z Vás nechtěl by mít zakrnělé tělo. Všechny síly tělesné vyvíjíte a otužujete tělocvikem a sporty. Chcete mít zdravé, silné svaly a chcete také, aby tělo nabylo pružnosti a elegance.

To bývalo ideálem jinochů už ve starém Řecku. To všichni víte. Ale znáte snad také výrok slavného muže: „Jest mnoho všelijakých lidí v Attice — ale nejhorší cháska jsou atleti.“ Proč zrovna atleti byli nejhorší? Člověk jest dvojbytosť, má tělo a duši a mezi oběma jest boj. Kdo posílí tělo a neotuží také sílu duše — v něm nabude převahy tělo, jeho choutky a zvrácenosti. Hořejší výrok platí o lidech, kteří vypěstili síly tělesné — a síly duše nechali nevyvinuty.

Kdo z Vás chce býti tak silný, ale nechce, aby v něm rovnováha byla porušena, musí otužovati tělo a musí otužovati také duši. Ale jak otužovati a kde? Na hrazdě a na bradlech?

Víte, že každá rostlina má v sobě síly, které špinavou a zápachající hlínu proměňují v zeleň, ve květy a vůni. Každá rostlina stále pracuje a proměňuje se a tím sílí.

Ale to snad nevíte, že Vaše duše má také síly a schopnosti proměňovací! Co je v člověku nízké, hrubé, slabošské, nečisté, nešlechtné, to všechno dovede Vaše duše spracovat a proměnit v ušlechtilé, jemné, silné, krásné a čisté. Jako rostlina na venek ukazuje a ze sebe vydává jenom to, co očistila a proměnila a nikdo na ní nevidí a nevycítí barvy a zápachu hnoje — tak Vy nemusíte vydávat a ze sebe propouštět zlostných slov, zlobných pohledů, ani vzdorovitých výbuchů, z Vašeho jednání nemusí nikdo vycítit netrpělivosti ani lenosti, to všechno dovede duše spracovat a proměnit v lahodnou zeleň a květ.

Tyto proměňovací síly duše probouzí Foersterova kniha:

SEBEVÝCHOVA ≡ MLÁDEŽE. ≡

Je napsána a přeložena pro mladé lidi, kteří přemýšlejí. Kniha psána jest také pro dívky. — České mládeži knihu tuto doporučujeme co nejdůtklivěji. Upozorňujeme na ni všechny vychovatele studující mládeže, rodiče, správy škol i knihovny a nejvíce mládež samu.

Stojí brožovaná 2 K 60 h, v plátěných deskách 3 K. Má 300 stran. — Objednají-li studující nebo spolky aspoň 5 výtisků najednou u expedice „SEBEVÝCHOVY MLÁDEŽE“ VE FRYŠTÁKU U HOLEŠOVA, dostanou značnou slevu. V tvrdých deskách 3 K 60 h.

STUDENTSKÁ HLIDKA

LIST KATOLICKÉHO STUDENTSTVA ČESKOSLOVANSKÉHO.

OBSAH:

Roč. V. č. 3.

Ku další práci! — Naše prázdniny — naše první studentské žně. (Dokončení.) — F. Trolza: Dr. Hruban a katolické studentstvo. — Josef Zbránek: Jest náboženství výmyslem lidským. — JUS. L. D.: Naše tělocvičné jednoty s hlediska kulturního. — Bartoš: Který slovanský jazyk má se zavést na středních školách? — Wlachowski: Naši básníci, církve a náboženství. — Příloha "Jitro". — Rozhled.

KU DALŠÍ PRÁCI.

Máte dnes, kolegové, sjezdové referáty v rukou. Jste spokojeni s výsledkem, hloubkou i duchem? Avšak výše a dále! Nesmíme zůstat na mrtvém bodu. My nesmíme nikdy býti spokojeni. Vždy ku větší dokonalosti našich prací, hlouběji, ku zřídům našeho vědění.

Stálá touha po životě čistém, silném, plném buduje v nás charaktery čisté, pevné, silné a důsledné. Doba školního roku má nám býti naší sebevýchovou, klidnější doba zimní má doplňovati tu myšlenkovou rozptýlenost léta.

A uvidíte před sebou tak širé pole víry, jež vás přenese přes všechny překážky a poznáte v sobě ducha silného, jenž se nehrozí škodolibé satiry, vykonáte práci, jež láme každou karikaturu a smích a splní se na vás, že jen práci sluší čest. Poznáte tak širé pole ideálů Kristových, o něž věkové zápasí, heroové duchem vyhrávají a stávají se požehnáním lidstva.

A jest před námi ideál člověka — Bohočlověka — jenž jde věky buď milován, buď pronásledován proto, že mluví stále, získává duchy. Co jej zdrží? Náš odpor, jenž se tříští na našich vášních, zloba, jež svou vlastní zlobou zmírání, lidé s moderní svobodou, s moderní bezvěreckou vědou? Ta však odvažuje „lidské bestie“, jež šírají mládí, jeho ideály, národy. A poznáte člověka, moderního člověka, šťvaného skepticismem, krisí vlastního nitra, poznáte člověka šťvaného morální bídou, uondaného sociální bídou. A poznáte moderního člověka, egoistu, hrubce, jenž tyje z citu druhých, spílá citu, hřeší ve jménu života.

Tudíž od poznatků výše — přes živé mrtvoly — k ideálům lidstva, k životu a práci. Mysl k mysli, srdce k srdci a všichni svorně proti společnému nepříteli mládí.

Redakce.

NAŠE PRÁZDNINY — NAŠE PRVNÍ STUDENTSKÉ ŽNĚ.

(Dokončení.)

Přednáška svým tónem klidné objektivní úvahy dobře přiléhala k pracovnímu rázu sjezdu. Nepracuje tak detailem jako více přehledně, snažíc se zachytiti co možná všechny hlavní otázky našich poměrů vysokoškolských i s jejich historickým vývojem a přirozenými konsekvencemi.

Jádro přednášky spojené s debattou dává nám asi tyto vůdčí myšlenky: Zásadou naší jest v první řadě studium, protože u nás českých studentů více jako jinde je na jeho výsledcích závislá naše národní zdatnost. Poněvadž mnohé z učebních pomůcek buď nestačí nebo nevyhovují svému účelu, žádáme za náležité vypravení jejich a společné umístění universitních budov, hlavně však za vynikající odborné, na politických proudech nezávislé síly učitelské. Dovoláváme se druhé samostatné university české na Moravě, vysoké školy hornické, exportní, zemědělské a zvěrolékařské a odsuzujeme křiklavé porušení práva theol. fakulty pražské. Povolání činitelů nechť se postarají o náležité umístění absolvovaných akademiků hlavně ve službách státních; naším úkolem pak bude, abychom řádnou návštěvou přednášek a účastí v odborných spolcích a kroužcích svědomitě se připravovali a doboými zkouškami osvědčili svou zdatnost. Vedle odborného vzdělání rozumového nezanedbávejme vzdělání všeobecného, zušlechtění srdcí. Mimo studium nechť zúčastňují se akademikové činně života spolkového; nechť není ani jednoho katol. akademika, který by nebyl členem některého ze tří našich akademických spolků. Stojíme na stanovisku náboženském speciálně katolickém a jdeme za odkazy našich národních velikánů. V našem listě „Stud. Hlídce“ propagujeme svůj program náboženský, národní a sociální, jakož i otázku vzájemnosti slovanské, jejímž praktickým cílem je přivést Slovanů na základě katolickém k vzájemnému poznání a spojení snahy jejich k dosažení jednotné velikosti a síly. Trvajíce na požadavku společenské slušnosti a dobrých mravů, doporučujeme účast na životě společenském a odsuzujeme zároveň všechny hrubé útoky, které se nejčastěji obracejí proti nám. Nemajetnost veliké části našich stoupenců a strannická nesnášlivost spolků studentských vynutila si náš podpůrný fond. Naši kat. veřejnost žádáme, aby nás v udržování jeho stále podporovala, tiskem uváděla ve známost naše hnutí a pomáhala nám spolky a ústavy katol. udržovati čisté od těch, jejichž přesvědčení a jednání je pravým opakem katolicismu. Politice se vyhýbatí nebylo by v letech akademických zjevem zdravým; ale i tam zůstává naše místo jako ve školách — žakovské lavice, nikoliv vůdčí katedry. Politické vzdělání budiž naším heslem dle zásady Palackého, že politických práv dobudeme jen zbraněmi ducha. — „Vědění a práce na podkladě katolickém,“ tento odkaz našich národních velikánů může býti majákem jasným i rostoucím řadám katol. akademiků.

Na řadu pak přichází další referát JUS. Lad. Daňka

O sociální práci katol. studenta.

Před lety byl život českého studenta zcela jiný než dnes, poměr jeho k lidu daleko lepší než za doby dnešní. Dříve student přicházel k lidu, aby mezi ním pookřál, jej poučil, s ním aby sdílel své vědomosti. Jest jisto, že v mnohých náhledech s těmi

prostými venkovany nesouhlasil, než to mu přece nevadilo, aby s nimi dobře nevycházel. On vždy dovedl respektovati cítění lidu, měl úctu před vírou své matky, svého otce. Lid ovšem navzájem ctil ve studentu něco více, k němu na radu chodil, věda, že od něho se mu nedostane výsměchu.

Jinak tomu ovšem dnes. Dnešní student se lidu z veliké části odcizil, pohlíží na něj jako na něco nižšího, a nejen že nedovede míti úctu před city jeho, on je zlehčuje, jim se posmívá; ano došlo to tak daleko, že ani ti, kteří život dali jemu, kteří v potu pracují, jen aby groš sehnali na studie syna, ani ti nejsou jisti před úsměšky moderně vychovaného studenta. Následek zcela přirozený a musíme upřímně říci, že oprávněný jest, že lid pozbyl víry ve studenta, jej nemá v té úctě, s jakou na něho pohlížel dříve, a o tom, aby se jím dal věsti, poučovati, není ani řeči. Proto také přestal student hráti tak vlivnou úlohu na venkově.

Hlavní tedy příčinou tohoto zjevu mimo jiné jest odcizení se lidu. Je třeba vnést ve studentstvo trochu cítění k lidu, trochu víry. Jest nutno obrození života českého studentstva. Poněvadž onen falešný moderní názor naprosto neodpovídá tomu, ba přímo se přiči všem snahám podobným, nastává nová úloha té části studentstva, které nesouhlasí s oním směrem, věrně uchovává v srdci poklad, ježž nám rodiče jako klíčíci símě v duši vložili — studentstvu katolickému. A má-li katolické studentstvo dostáti plně požadavků, které na něho klade dnešní doba, dnešní společnost, musí býti splněny jisté podmínky, na nichž nutno budovati. A podmínky ty jsou: Vlastní organizace, drobná práce studenta mezi lidem, soukromý život. Bez těchto tří základních podmínek nepodaří se katolickému studentstvu dosíci opravdových úspěchů.

Organisace týká se jen poměrů studentských, kdežto druhé dvě podmínky se odnášejí k těm, mezi nimiž student žije. Úlohou soukromého života bude, předcházeti dobrým příkladem, žítí dle zásady: Po skutcích je poznáte.

Pokud se týká organizace katol. studentstva, nemáme ještě to, co bychom si přáli, ještě mnoho nám chybí. Leč doufejme, že nezůstane pouze na slovech, nýbrž že také provedeme všechny své ideály. Učme se od jiných. Velikou myšlenku můžeme s klidem přijati, ale dle svých poměrů ji realizovati u nás.

Pevné organizace je třeba k sociální práci studentské proto, aby spojením všech našich sil drobná naše práce mohla přejíti a vzrůst k větší a soustavnější, stále sociální, theoretické i praktické, v roce studijním i o prázdninách. Jsme ovšem teprve v začátcích a při návalu jiné práce a vedle jiných naléhavých úkolů, pokoušíme se na tomto novém poli teprve o první náběhy, ale právě proto je třeba na myšlenku tuto důtklivěji upozorniti, aby včas a v plném rozsahu byla včleněna do řetězu našeho poslání. A naše dosavadní organizace je k tomu disponována právě svým kulturně-náboženským programem, v němž koření vlastně myšlenky sociální. Je třeba jen připomenouti si všeobecné zásady organizační s patřičným odkazem na myšlenku sociální. Organizace je dobrovolné zachovávání určitých pravidel a směru, je plodem součinnosti dobré vůle jednotlivcovy — a takovou pouze může býti také činnost sociální. Kulturně náboženský základ jest vzájemným pojítkem a předpokladem disciplíny spolkové, pro myšlenku sociální, je živou studnicí pohnutek k soucítu s bližním, k poznání jeho a k dobročinné snaze zlepšiti dle možnosti jeho postavení. Je tedy jen v zájmu myšlenky sociální šířiti uvědomění náboženské v theorii a v praxi.

Život spolkový dává uvědomění stavovské, činnost sociální vymezuje jeho hranice a ukazuje jeho povinnosti ke stavům jiným. Organizace má svůj list, který může propagovati myšlenku sociální a získávati jí stoupence. Proto rozšiřování naší „Stud. Hlídky“ a zvelebování jejího obsahu je zároveň ziskem sociálním. Živé slovo a příklad jest však mnohdy účinnějším než sebe lepší článek, proto pěstujme čilé styky osobní v roce a o prázdninách nepromeškejme příležitosti realizovati společně dobré myšlenky sociální.

Život spolkový nám umožňuje theoretické vzdělání sociální knihovnou, přednáškami a vycházkami, o prázdninách pak spojujme své drobné síly studentské ve volných feriálních sdruženích k praktickým činům mezi naším lidem. Lze tedy myšlenku sociální při každé příležitosti spojití s naší dosavadní organizací studentskou a je třeba jen dosavadní zdokonaliti a rozšířiti a scházející doplniti nebo nově utvořiti.

Drobná práce studenta mezi lidem. Toto thema dalo by se rozšířiti tak, že by bylo možno o něm mluvit velmi dlouho. Zmíním se tedy, pokud možno nejstručněji, jen o způsobu, jakým si má student počínati, vytknu vady, jež nejčastěji při práci studenta se dějí, upozorním na dobré stránky působení našich studentů.

Na počátku jsem se zmínil, že lid přestal věřit studentů, přestal ho míti v úctě. K tomu dodávám, že lid náš zase jest až příliš důvěřivý tam, kde vidí, že i na něho se běře při vši jeho jednoduchosti ohled, že není mu odnímáno to, co je mu nejdražším statkem, že mu není činěno násilí. Lid náš se dá zpracovati a právě proto je to

možno se strany těch, kdo reprezentují inteligenci na venkově (a k té patří i student), je tu možno zneužití důvěřivosti lidu. Nejsou řídké případy, že právě venkovská inteligence byla příčinou úpadku mravního, hlásajíc zásady, které lid rozhodně ztrávit nemůže, o nichž filosofuje svým způsobem, hloubavým, ale obvykle špatným a bývá přiveden na scestí. A tu má velmi široké pole působnosti student katolický, který dle zásad Kristových jen dobré má lidu přinést. Jak si tu musí počínati? My musíme stavěti od základů. Mladou generaci musíme vychovati na zásadách svých. Lid musí býti náš, má-li katolický student býti opravdu pro veřejný život tím, jak si jej představujeme. A tu musíme sami lid k sobě připoutati. Není to práce lehká. Vždyť za několik let činnosti nám nepříznivé, kdy student katolický neuznával bohužel za vhodné, aby paralysoval aspoň vliv podvrtný, za onen čas nastaly v názorech veliké části našeho lidu značné změny k horšímu, v náš neprospěch. V náš neprospěch proto, poněvadž nastala nám velmi těžká práce, a pak ani lid náš nám nemůže dosti důvěrovati, ne snad jako studentům katolickým, ale jako sociál. pracovníkům, poněvadž se téměř ustálilo mínění, že katolický student je katolickým jen doma, nebo že jsou to jen duševní ubožáci. Tu pak musí katolický student ukázati, že onen názor je mylný; ovšem toho může dosíci nejen slovy nebo životem t. zv. hodného studenta, nýbrž a hlavně zúčastněním se veškerého hnutí sociálního v našem lidu. Příležitosti k tomu za dnešní doby je hojnost. Dnes si ani nedovedeme představit takovou ves, třeba nejodlehlejší, kde by nebylo jednoho nebo více spolků s rozmanitým politickým náterem. Je samozřejmo, že katolický student bude tihnout ke spolku katolickému, jichž dnes je všude celá řada. Připomínám hlavně ty, kde je sdružen náš mladý svět katol. venkova, zmíniv se na počátku, že si musíme vychovati mladou generaci. Jsou to naše selské omladiny a tělocvičné odbory „Orla“. Z nich zase nutno doporučiti hlavně tělocvičné odbory, které se zřizují při všech našich spolcích, a kde je možno soustřediti všechny třídy našeho venkova.

Důležitost tohoto momentu vynikne z dalšího. Jak asi má si student počínati? Kdo, který student má tu pracovati? Rozumí se, že tak může činiti student již starší, který má jednak už značné vědomosti, a který by také opravňoval k tomu, aby se mu věnovala důvěra. Ovšem že mladší studentsstvo není vylučováno ze vší činnosti, i toto musí se jí zúčastniti, má-li jednou zdárně pokračovati ve šlépějích předchůdců. Tam se musí mladší student učit od staršího. Proto také i mladší student se musí zúčastniti všeho hnutí studentského, neboť i my musíme si vychovati mladou generaci studentskou. Vůdcem však ve spolku, a abych řekl duši takového sdružení venkovského může býti jen starší student.

Kdo ovšem chce se zdarem pracovati, musí program vypracovati si už předem, aby práce jeho vedena byla s jistotou, ne aby byla závislou na nahodilosti, jež často se přiházejí. Hlavně program přednáškový nejlépe aby měl už hotový a přednášky aby byly správně vybírány, aby směřovaly opravdu k rozšíření obzoru duševního. Mimo národohospodářské odborné připomínám jen takové, které dnes jsou velmi důležité, na př. osvětliti Husa, Komenského, Bílou Horu v pravé jich podobě, podati názor o Macharovi, aby náš lid, který dnes tato jména slyší, měl o nich také skutečně správný pojem a aby se o ně také zajímal. Přednášky mohou jednati o významu a uspořádání výstav a národohospodářských, starožitnických atd., v nichž by student poukázal na význam jich a doporučil návštěvu jich, po případě sám se ujal vedení k návštěvě různých výstav. Mluví se o tom, že prý náš lid, náš národ jest národem zpěvným. Nuže i o tom možny jsou velmi pěkné přednášky. Ale zajisté i velmi záslužným bude, když student skutkem se ujme do pozadí zatlačeného zpěvu, naučí naše jinochy, naše děvy zpěvům národním. Zajisté zcela jinak působí, když slyšíme z hostince při zábavě pěkné písně národní, než ony otřepané gramofonové. Doporučovati zpěv, aby pověst ta v našem lidu nebyla jen lichou, aby opravdu lid, který už jenom málo zpívá, pochopil krásu zpěvu, aby měl radost ze života; již tím vykonáte veliký kus sociální práce. Také záslužným bude, když student bude pečovati o vytříbení smyslu našeho lidu po stránce umělecké.

Je pravda, náš lid má dobrý smysl pro krásu čistou, ale rozmanitými vlivy smysl byl pokažen, tak že dnes smysl pro umění v lidu téměř vymizel. Dnes na př. našemu lidu se líbí malba, byť nikterak nevynikala, jen když je hodně pestrá, křiklavá, jak se říká, ale na uměleckou stránku se nedívá. Též při hudbě a jiných uměních je tomu právě tak. Zde tedy při rozmanitých příležitostech je třeba poukazovati na uměleckou stránku, probouzeť v lidu onu vrozenou uměleckou strunu. Katolický student musí, abych tak řekl, býti učitelem naší mládeže, jejím vychovatelem, aby pokračoval tam, kde přestala škola. Vždyť je známo sdostatek, že jakmile hoch či dívka vyjde ze školy, chápou se ho hned různé organizace, aby ho dostaly ve svůj střed. Tam má pokračovati v tom, co získal ve škole. Dle celého okolí, dle vychovatelů, kteří mají na něho rozhodný vliv, utváří se jeho veškerá bytost, celý charakter, který pravidelně podržuje po celý život.

Pochopitelně, že tu pro katolického studenta nastává úloha obtížná, nebezpečná a velmi zodpovědná. Přicházejí jiní, kteří často kladou rozmanité požadavky, jež jim nepřísluší, které by měly v zápětí zhoubu; tu nutno, aby student poukazoval na nebezpečí, jež mu hrozí a jehož nutno se varovati. Úloha ta je velmi obtížná, že student si tu musí získati jisté vážnosti a svojí důsledností musí si vynutiti respektu, aby slova jeho nebyla jen pouhým vánkem, ale aby v ně mohli svěřenci jeho míti důvěru. Jak učitel jich musí dbáti, aby jich duševní obzor byl rozšířen; k tomu vedle ostatních jsou dobré knihy. Z té příčiny bude každý student dbáti, aby v každém spolku katolickém byla třeba sebe menší knihovnička. Kde pak knihovnu mají, tam budiž student rádcem, doporučuj význam četby, význam vzdělání. Student katolický bude jistě dbáti i správného výběru knih. Musí dobře znáti ty, kterým knihy půjčuje. Ochoťně vysvětlí, kde snad je některý v pochybách, což předpokládá, že sám knihy půjčené dobře zná. Přijde konec prázdnin. Je téměř nemyslitelné, aby se nezahrálo nějaké divadlo. I tu musí býti katolický student opatrný ve výběru her. Divadlo má býti výchovným prostředkem. Bude tedy katol. studenti doporučovati jen hry dobré, nikoliv liché veselohry, v nichž duše není, kde je výpočet jen na dráždění mysli posluchačů. Tu musí pak student zvláště pozorně si vésti, jak správně vyličeeno bylo ve „Stud. Hlídce“. Při všem bude si vésti katol. student mírně, rozvražené usmíří, bude rozsévati jen dobro, lásku vzájemnou vštěpovati v srdce jejich, mírným způsobem chyby opravovati, nenápadně doporučovati příklad druhých, vše tak, aby vinníci a ostatní se zbytečně neuráželi. Jenom mírným jednáním dovede si student získati opravdového porozumění pro své snahy, jen tím také získá si důvěry i starých, kteří s dosti velikou starostí svěřují mu, abychom řekli, své dítky na vychování. Jsou jisti, že student důvěry jich nezklame a bylo by tak největším proviněním, kdyby zneužil této důvěry. Student tu ovšem při všem tomto, při vši této práci nesmí čekati až bude zavolán, nýbrž musí přijíti k našemu lidu sám. Nesmí čekati, až sami ho požádají, svědčilo by to o ješitnosti. Lid náš přece vidí v každém studentu studovaného, proto se ostýchá a mnohdy, kdyby student nezačal, lid k němu sám nepřijde.

Student, jak už bylo řečeno, musí míti svoje uvědomění stavovské. To je jediný prostředek, kterým může se student izolovati od stavů jiných, že necítí povýšenost či poniženost stavu, z něhož vyšel.

Pánové, to je moment velmi důležitý. Není řídkým zjevem, že student nedovede zapřít svůj původ, a to vede často ke zlému. Student je studentem v prvé řadě a tedy mimo stavy ostatní. A v sociální práci mezi lidem nesmí ani v nejmenším se spustiti svého stanoviska. Musí státi úplně nad ostatními stavy, lépe řečeno, mimo ostatní stavy. Nedá se upříti, že na našem venkově jsou jisté třídní a stavovské rozdíly, a třeba že všude nejsou rozdíly ty stejně veliké, jistě všude stěžují společný postup. A tu katol. student právě oním častým stykem a svojí stavovskou příslušností, stoje mimo ostatní, musí ostří, která tu vznikají, otupovati, musí rozdíly vyrovnávati, mírniti, poukazovati na společný cíl, na jednotu, na společnou organizaci. Jenom tímto způsobem může stavovské ostří aspoň zmírniti a otupiti. Nikdy však se nesmí postaviti výlučně na stanovisko jednoho či druhého stavu, neboť tím by jenom věci samé velmi uškodil.

Přicházím k věci velmi důležité v našem životě katolickém, k politice. Nechc o ní snad mluvit. Ale většina z vás ví, jakým činitelem je zde tisk, noviny, a že mnohdy úspěch nezávisí na zdatnosti pracovníka, o nějž jde, nýbrž na rozšíření novin, které mohou v jednom dnu rozšířiti buď největší chválu, či největší hanu. A proto katolický student, třeba by činně se života politického nezúčastnil, bude se snažiti, aby náš katolický tisk, naše noviny se co nejvíce rozšířily. Bude doporučovati jich čtení a nutnost. I v jiných otázkách musí náš lid a náš dorost býti poučován, v otázkách agitačních, organizačních i právnických. Ovšem, že k tomu je třeba jisté zběhlosti a sečtělosti. Proto snahou každého katol. studenta bude, aby v těchto otázkách získal si aspoň nejzákladnějších vědomostí, máje větší příležitost než lid sám. Zkrátka řečeno, katolický student o prázdninách bude středem všeho života katolického na našem venkově.

Budiž při všech poradách, zúčastniž se všech prací, jež spolek koná, i jako nečlen. Vždyť i tak je možno vykonati velmi platné služby a ostatní si budou vážiti i svého nečlena, uvidí-li, že práce jeho je ke zdatu spolku. Lid náš potřebuje i obveselení a k tomuto nejlepším nyní prostředkem jsou zábavy a výlety. I tu bude student se veseliti s lidem a ani zábava taková, kterou rozumný student bude udržovati v určitých mezích, nebude bez výchovného vlivu. Je pravda, program velmi bohatý, práce mnoho a veškerou činností sociální budete značně zaneprázdněni, přijde na vás starost, budete oloupeni o zábavu. Ale nezapomínejte, že vše činíte ke cti Boží, ke prospěchu lidu našeho a tím ke zdatu národa, a jen tím můžeme býti a ukázati se dobrými Čechy, když vychováváme pro národ dobré a zdravé i duševně zdravé pokolení. Tak bych si představoval činnost našeho studenta mezi lidem.

Přednáška celá je zbudována jen na zkušenostech, nepoužíval jsem k ní žádných pramenů jiných, ale jsem jist, že byste nedocílili ani nejmenšího úspěchu, kdyby váš život neodpovídal zásadám, jichž hlasateli budete. Jaké jsou vaše skutky, bude se ptáti každý, kdo vás po prvé pozná. Budou vás posuzovati, pozorovati každý váš krok. Toho si musíme býti vědomi. Naše práce, naše snahy musejí býti ozářeny světlem víry my musíme býti katolíky ne slova, prospěchu, politickými katolíky, musíme jímibýti, z přesvědčení, ve skutečích. Život katol. studenta musí býti příkladným. Se strany katol. studenta nesmí býti dáno nikdy pohoršení. Ci bylo by možno, aby si získal katolický student důvěry, kdyby se řeklo: Hle, katol. student, ale kalého o něm nic slyšeti není! Ba můžeme s plným vědomím říci, že soukromý život je základem, od něhož závisí ostatní práce mezi lidem i mezi studenty. Je tu jakýsi řetěz, jehož středním článkem je život studentův, a po obou stranách dvě složky, jež nutně jsou a musejí se s ním pojíti. Neboť bez příkladného života nebude se nám dařiti ani práce mezi lidem, a organisace a výchova studentů bude bez úspěchů. Máme-li získati ve svůj střed mladší kollegy, kteří dosud v nás důvěry neměli, musíme ukázati, že té důvěry zasluhujeme, že na základě zásad Kristových, jež hlásáme, dovedeme také vychovávatí pevné charaktery. Však kdo dovede vychovávatí charaktery? Jen ten, kdo sám je charakterem. Bez skutků dobrých jest marná naše práce a celá budova na písku postavená by se shroutila.

* *

Přednáška budila hlavně svou druhou částí — drobnou prací mezi lidem — pozornost všech přítomných. Překvapovalo mnohého hosta, jak je katol. student bez vnějších pobídek už na tomto poli zapracovaný, jak často, jsa přímým a nejbližším pozorovatelem lidového našeho hnutí, dobře už vy-cítil jeho slabiny a nedostatky, jak brzy pochopil svou povinnost a nelenil rozdávatí ze svého duševního majetku těm, kterým se ho nedostávalo a kteří ho lačně a s vděčností přijímali. On dobře pochopil, že ty tisíce katolického lidu, které jsou od pokrokové intelligence pro své náboženské přesvědčení odkopávány a zanedbávány, že ty potřebují zdvojnásobeného úsilí a činnosti katol. studenta. On viděl, že nemůže býti národním prospěchem, nýbrž naopak největší škodou a hříchem, zanedbávati a duševně ubíjeti tak veliké řady těch, kteří právě svým dobrým základem mravním a svou neporušeností duševní jsou schopni přinéstí bohatou žeň celonárodnímu dobru, že dnes, v době bující internacionály a neutuchajících bojů národnostních právě v řadách našeho katol. rolnictva, dělnictva a jeho dorostu tkví záchranná síla národního a slovanského sebevědomí, že ti, kteří nedali si vyrvati svých nejdražších statků náboženských, nepodlehnu ani v ohledu národním. Konečně dlužno také otevřeně doznati, že právě ony organisace katol. našeho lidu přivedly a v y c h o v a l y nám nejednoho uvědomělého katol. studenta-pracovníka — bude tedy lidově sociální práce našeho studentstva jen činem spravedlivého vděku k nim.

Po přednášce vyřizuje dr. Žurek pozdrav nového opata rajhradského J. M. Prokopa Šupa. Zve katol. studentstvo k práci pro venkovskou omladinu. Čím více je mezi lidem hrobařů, kteří pravdu zakopávají, tím více ať roste počet božích bojovníků, kteří pravdu zase vykopávají. Upřímná slova jeho odměněna byla hlučným potleskem.

Školní rada dr. Nábělek žádá šíření uměleckého vkusu na venkově zvláště v předmětech náboženských, v obrazech, soškách atd., s nimiž se v katol. rodině nejčastěji setkáváme, a poukazuje na bohaté příležitosti k působení studentově v tomto směru nejen v rodině, nýbrž i o poutích, výstavách atd. Vybízí k hojné práci sociální mezi lidem a schvaluje nejen náš směr theoretický, nýbrž i praktické působení naše.

Úhrnně lze tedy konstatovati k tomuto bodu asi toto:

Naše činnost sociální spočívá posud v drobné práci lidové, v působení ve stávajících organisacích katol. lidu, jež budiž zároveň přípravnou školou

každého z nás k větším sociálním činům. Další rozmach její jest možný jen na základě pevné organizace, jejíž utužení, zdokonalení a hlavně doplnění sdruženími feriálními jest naléhavou otázkou doby nejbližší.

Na to následoval poslední referát kol. Hynka Davida

Student a činnost vincenciánská.

Velectění! Kollegové, kolegyně!

Byl jsem pověřen úkolem, abych na našem sjezdě promluvil o thematu: „Student a činnost vincenciánská“.

Chceme-li, aby obrodný duch katolické renaissance pronikl jako kvas celý národ náš, musíme se podle sil svých vynasnažiti, aby myšlenky této renaissance pronikly i do tříd nejnižších, i do obydlí lidí, jež bída a chudoba učinily psanci lidské společnosti. Nejúčinnějším prostředkem k tomu je křesťanská láska k bližnímu, jež je plně obsažena v činnosti vincenciánské. Je tedy úkolem činnosti vincenciánské zmírniti cestou křesťanské charity sociální bídu současného lidstva. Dříve než promluvíme o vlastním thematu, dovolím si stručně nastíniti historický vývoj spolků vincenciánských.

Mravní a náboženský úpadek toho kterého národu má vždy v zápětí úpadek veškeré společnosti a sociální bídu spolu se všemi hroživými jejími příznaky. Podobně tomu bylo i ve Francii v letech 30tých minulého století. Žalostný stav vlastní způsobil, že hlouček nadšených jinochů-akademiků pojal úmysl, praktickým prováděním velikého křesťanského přikázání lásky bliženské vzkřísiti padlý národ francouzský a mravně jej zrestaurovati. Vůdcem jejich byl Bedřich Ozanam. Nezůstali při pouhém úmyslu, nýbrž ihned počali jej realizovati. Založili v Paříži vincenciánský spolek, který rozvinul blahodárnou činnost svou. Slyšeli o veliké bídě pařížského lidu, nuže, šli k ní, učili se tu bídu znát, ji milovat a účinně léčit.

Nic nedovedlo jejich nadšení zadržeti, vnikli i do těch nejhorších brlohů, jež byly obydlím vyvrhelů lidstva, nedali se zastrašiti nezdarem, nepochopením, nýbrž s tím větším entusiasmem pracovali tito průkopníci veliké myšlenky. Ozanam sám měl zásadu, že katolický student musí vlastníma očima spatřiti bídu prostředí, v němž žije, a že tento pohled, toto poznání buď se ho hluboce dotkne a učiní z něho apoštola křesťanské lásky k bližnímu, nebo je tato generace pro nás ztracena. A proto pracoval ze všech sil, aby katolické studentstvo lidu začínalo, a jeho práce byla korunována skvělým úspěchem. Když dne 8. října 1853 v Marseillu Ozanam umíral, bylo již ve Francii, Anglii a Itálii 700 vincenciánských spolků. Nejvřelejšího přijetí pak došla nová myšlenka v Německu. Vincenciánské spolky tam vzrůstaly vůči hledě, tak že roku 1905 bylo jich 640 s 11.000 činnými členy. Číslice tyto jsou ovšem nyní daleko větší. Nejlépe organizované spolky jsou v Berlíně, Kolíně, Freiburce, Mohuči, Mnichově a ve Štrasburce.

Pole činnosti vincenciánské je velice obsáhlé. Kolik odvětví lidské bídy a utrpení, tolik musí býti léků k jich odstranění, a čím je větší snaha podryti klid a spokojenost lidstva, tím více musí býti pomocníků, kteří se snaží škůdce odstraniti a pravou příčinu nedostatku vypátrati. Je třeba pečovati o materiální a kulturní potřeby společnosti. Nouzi o životní prostředky nutno odpomáhati poskytováním poukázek na chléb, maso, mléko, uhlí, dříví a pod. Těm, kteří nemají dostatečného obleku, zaopatří se oděv, prádlo, obuv, jiným se daruje bytové zařízení atd. Nemusí to býti předměty nové. V mnohých spolcích německých, které vůbec v době současné vykazují největší činnost, zakupují se lacino již obnošené předměty, dají se po případě opravit a pak se chudým za mírný peníz prodávají, nebo se jim darují. K nemocným se přivede milosrdná sestra, nebo ošetřovatelka, zavolá lékař, opatří se léky a posilující prostředky; je-li toho třeba, dopraví se nemocný do nemocnice, při čemž dalším úkolem jest, aby některý člen spolku jej často navštěvoval, předčítal mu z dobrých knih a přinášel mu také dobré časopisy.

Některé spolky za tou příčinou zřizují celé bibliothéky pro nemocné. Zemře-li nemocný, tu mu spolek obstará pohřeb a všichni členové jej doprovodí ke hrobu, aby mu tak prokázali poslední službu, kterou může křesťan křesťanu prokázati. Nezaměstnaným se zaopatří práce anoncemi v časopisech, těm, kdož jsou bez přístřeší, pronajme se byt, rodinám o větším počtu členů, které bydlí v malých bytech, vyhledají se byty prostorné, aby nedospěli členové rodiny neutrpěli újmu na zdraví; do dělnických čtvrtí zasílají se zdarma letáky, pojednávající o akutních otázkách sociálních a hygienických. Právníci poskytují pomoc a radu v otázkách právnických, theologové v otázkách náboženských, pečují o to, aby divoká manželství byla odstraněna, a podá-

vají za tím účelem spolu s právníky potřebné informace, zaopatřují potřebné listiny a dbají, aby v takto utvořených rodinách byla svornost a pořádek. Rovněž pečují o řádnou výchovu dětí; potírají alkoholismus a nemravnost šířením příslušné četby, navštěvují ve vězeních mladé zločince, přinášejí jim rovněž dobré knihy a časopisy, hledí jim po jejich propuštění zjednatí návrat do jejich rodin, vyučují je nějakému řemeslu a učiniti z nich užitečné členy lidské společnosti. Starají se o duševní a tělesné mrzáky, pořádají poučné přednášky a divadelní představení, jejichž účelem je, povznášeti mravní úroveň posluchačů, nabádati je ke střidmosti, spořivosti, čistotě a spořádanému životu.

Jak vidno, jest obor vincenciánské činnosti velmi obsáhlý a je mravní povinností studenta, aby byl členem instituce, k níž podnět vyšel z řad studentských a jejíž účel je tak vznešený. Je to zrovna potřebou dnešního katolického studenta, neboť on má býti vůdcem svého národa, svého lidu, a k tomu je třeba, aby jej znal a miloval, a to jak v jeho radostech, tak i v jeho strastech. Třídní zášť, která je dnes zjevem tak povážlivým, zavinila značnou měrou intelligenci tím, že si lidu pracujícího nevěšmala a jím opovrhovala; je tedy na nás, abychom tuto krivdu napravili a smlíli a k společné práci spojili lid a inteligenci, což se nám nejlépe zdaří činností vincenciánskou, poněvadž dobrotivost a láska jsou největší mocnosti světa, které si vítězně podmaňují všechno kolem sebe.

Jaká jest organisace vincenciánských spolků? Ten, kdož miní založiti vincenciánský spolek, shromáždí několik stejně smýšlejících, zvolí si předsednictvo, správní výbor a oznámí jeho ustavení nejvyšší správní radě, která je v Paříži. Spolek skládá se z členů činných, přispívajících a ze starších panů, kteří svými životními zkušenostmi jsou rádci mladým nadšencům. Spolek je podřízen místní správní radě, která je zřízena pro jeden politický okres a tato zase podléhá vrchní správní radě, jejíž dozor se vztahuje na všechny spolky jedné diecese. Všechny vincenciánské spolky vůbec pak podléhají generální radě se sídlem v Paříži. Členové spolku se scházejí na týdenních konferencích, na nichž byste spatřili seděti vedle sebe kněze, učence, vzdělance a prostinkého dělníka. Jsou různého stavu, různého vzdělání, často i různého jazyka, ale všechny pojí společná mluva křesťanské lásky k bližnímu. Na pokyn předsedův všichni pokleknu a modlí se krátkou modlitbu. Potom některý z nich něco předčítá, co vztahuje se k péči o chudé, nebo o téměř tematu něco přednáší. Pak podávají jednotliví členové zprávy o rodinách, které během uplynulého týdne navštívili, líčí jejich nouzi a radí se, jak jim pomoci. Na to předsedající určí jednotlivým členům, které rodiny mají v příštím týdnu navštívit a nechá kolovati spolkovou pokladničku. Je dojemno pozorovati, jak chudý dělník ze své skrovné mzdy obětavě dává obolos, aby zmírnil nedostatek svého ještě chudšího spolubratra. Pak se znovu pomodlí, podají si všichni ruce a rozejdou se do svých domovů. A v nejbližších dnech je uvidíte, jak v prázdných chvílích, kdy by se mohli věnovati odpočinku, vystupují do nejvyšších poschodí, nebo sestupují do temných sklepů, přibytí k tomu chudiny a přinášejí s sebou dárky, a co je nejdražší: soucitné srdce. Těší, radí, osušují slzy bolesti a jsou pravými apoštoly lásky. A tak to jde týden za týdnem, měsíc za měsícem a rok za rokem. Čtyřikrát do roka shromažďují se členové vincenciánských spolků téhož okresu k sv. přijímání a k generální konferenci. Zajisté nic není katoličtějšího než vincenciánské spolky. Neboť v nich je soustředěna láska se sebezapřením, s odpíráním, s ponižením sama sebe ve prospěch a k dobru druhého.

Mimo to je i druhý závažný důvod, pro který vincenciánské spolky našemu studentstvu vřele doporučuji. Poznají svět nejen v jeho růžových, nýbrž i fialových barvách, spatří bídu tváří v tvář, a jako v odměnu budou mít veliký poklad: totiž spokojenost s tím, co jim Bohem bylo uděleno, a sladké vědomí vykonaného dobra, jež došlo uznání a ocenění.

Velectění! Víím, že moje návrhy zůstanou ještě delší dobu neuskutečněny, poněvadž ještě nejsme tak silní a organisováni, abychom mohli na tak rozsáhlé pole činnosti pomýšleti, jako je činnost vincenciánská. Ale přes to jsem považoval za svou povinnost, abych upozornil na prostředek, jímž můžeme v době svého rozmachu plniti veliké poslání, které jsme si vytkli jako zářný svůj cíl. A připojí-li se k nám v realizování těchto snah mladí řemeslníci, obchodníci a dělníci se svými odbornými a stavovskými znalostmi, pak nastane pravé sbratření křesťanské mládeže všech stavů a tříd ve službách křesťanské charity a prosím vás, velectění, začněte již dnešním dnem ve smyslu tohoto velikého přikázání působiti mezi lidem, s nímž žijete a se stýkáte, dokud oheň nadšení mladistvého vám hřátá v srdci. Komu z vás není dáno, aby jako veliký myslitel nebo básník razil nové dráhy lidstvu, nebo aby péroem či mečem vepsal svoje jméno zářivými literami do zlatých desk světových dějin, vepiš aspoň dobrými skutky svoje jméno v paměť a srdce životem těžce zkoušeného bližního!

* * *

Jedna z nejlepších a katolický, prakticky křesťanský ráz našeho směru nejlépe dokumentující přednáška byla důstojným zakončením našeho kroměříšského sjezdu. Krátká a přehledná podává přece jasný obraz širokého pole vincenciánského s jeho vývojem, rozmachem a praktickou činností; nezveličuje, ba skromně doznává, že je to pole nám bohužel dosavad cizí a neznámé, ale vřelý jeho tón, teplá záře soucitné lásky mladého srdce studentského k trpícím, ostrčeným spolubratrům jak získává a rozohňuje, jak pobízí k přemýšlení, jak budí nadšená předsevzetí, pokusiti se tímto ideálním realizováním Kristova „Miluj bližního svého jako sebe samého“, získati si tu nejčistší vnitřní radost z vykonaného dobrého skutku, vykoupiti si vnitřní spokojenost a ideální, neochvějné štěstí usušenými slzami trpícího spolubližního! Nemohla zůstat bez účinku slova jeho — a výsledky budou jistě nejradostnější odměnou jak přednášejícího, tak těch, kteří uposlechnou jeho nadšených slov.

Po přednášce zdůrazňuje ještě kol. Trčka, jak s činností vincenciánskou lze spojití studium lidské bídy, jak v povolání vincenciánském může filosofující intelligent stopovati hrozné následky úpadku mravního, zaviněného praktickým prováděním pochybených zásad filosofických, zvláště ve vrstvách nižších, které nevědomky a bezmocně podléhají jejich kletbě.

Uvědoměme si tedy aspoň krátkou rekapitulací tohoto bodu těch několik myšlenek, že idea vincenciánská vyrostla v řadách akademických za doby úpadku ve Francii, že brzy vzrostla a rozšířila se po všech zemích evropských a všude přinášela záchranu a požehnání, že ona spojuje poutem křesťanské lásky příslušníky všech stavů, povolání a národů, že úkolem jejím jest zmírnění a odstranění hmotné i duševní bídy tříd zanedbaných a hynoucích ve prospěch jednotlivých národů i veškerého lidstva, že ona jest dobrou školou života pro mladého intelligentu a bohatou příležitostí k získání vzácného duševního štěstí — uvědoměme si to — vracejme se častěji k těmto myšlenkám a meditacím o zanedbaných ranách lidstva, vychovávejme aspoň jimi v sobě soucitné srdce a dobrou vůli — a ony samy přivedou nás na široké, požehnané pole činnosti vincenciánské!

* * *

Tím vyčerpán byl konečně v poledních hodinách program našeho prvního a myšlenkově tak bohatého sněmu studentského. Radostný vzdech vyšel z nejedné plic a hrdostí zablýsklo v nejednom studentském oku, že tak čestně dokončen tento první náš větší, odvážný čin, jehož výsledky tak bohatě převýšily naše očekávání.

Všeobecné nadšení a pohnutí zmocnilo se všech a možno říci, že přímo ze srdcí studentských vycházela ta vřelá a upřímná slova, kterými děkoval koll. Waschko všem těm, kteří se o zdar sjezdu jakkoliv přičinili, zvláště sl. městské radě, správě semináře a hlavně dr. Klapetkovi, který s vzácnou ochotou pomáhal v drobných starostech, dále prof. dr. Nábělkovi, který sjezd od začátku až do konce s největší pozorností a příkladnou vytrvalostí sledoval, všem profesorům středoškolským, kteří při sjezdu stáli, P. Urbanovi za radu a pomoc atd., všem studentským kolegům a kolegyním, kteří nelekajíce se obětí a terroru nepřátelského, na sjezd se dostavili.

Zakončen sjezd — prázdnil se sál a s ozdobeného podia dívala se za odcházejícími plamenná slova Riegrova „Pravda vítězí!“ — Zůstala tam — ale jenom hmotná jejich forma. Živý obsah jejich odnášeli si studenti jako duševní sílu k dalšímu boji a jako — doufejme! — radostné omen blízkého jitra lepší naší budoucnosti.

Po krátkém občerstvení objevovaly se zase na náměstí hloučky studentů a studentek. Chystali se k odchodu. Čas jejich vypršel a s jarou myslí spěchali za vytčenými cíly. Připíali brašny turisté, holemi zazvonili o tvrdou dlažbu a s posledním pozdravem vyrazili z města daleko do hor, aby tam dokončili předsevzatou pout, aby ve svěžím hávu jejich zeleně a v romantickém malebnu jejich hřebenů a vrchů prožili zvýšenou náladu radostných dozvuků. Druzí spěchali k vlaku, aby brzy dostihli svých dalekých domovů, aby buď zotavili se k blízké čtvrtě pouti svatohostýnské, na niž při sjezdu byli pozváni, anebo aby s novou, zvětšenou chutí vykonali v Čechách poslední přípravy k druhému sjezdu našemu v Hradci Králové, který hned následující neděli měl shromáždit katol. studentstvo z království. Než přece nechybělo ani těch, kterým dostatek času dovoloval prohlédnouti si památky města, jeho chloubu, oba rozlehlé a vzorně zařízené parky zámecké a hlavně kn. arc. zámek a jeho bohatou, vzácnou knihovnu. Jak vylíčiti ty dojmy, které zaplavovaly duši, když vcházeli jsme do těch nádherných sálů, naplněných vzácnými památkami a uměleckými stkvosty, z nichž mnohé svou cenou a vzácností reprezentují veliké obnosy peněz, když bělovlasý bibliotekář, staříčkový professor na odpočinku P. Hrbáček, s úsměvem ve tváři a s láskou svítícím okem šel od regálu k regálu, od skříně ke skříně, každou pozoruhodnost ukazoval a tak zajímavě, s přesnými, až do podrobnosti zabíhajícími daty dovedl o každém předmětu vyprávěti, ať byl z kteréhokoliv oboru, jak nadšeným poukazem na bohatství těchto vzácných, namnoze ojedinělých památek vyvracel tu lživou, běžnou frázi dneška, že církev a její representanti jsou nepřáteli vědy a umění. Byli mezi posluchači jeho i mnozí z jeho bývalých žáků, kteří nedali si ujíti příležitosti vyslechnouti ještě jednou jeho znalecké a poutavé výklady, jež svědčily o takovém širokém a všestranném rozhledu v pokladech ducha, — a mnohému z nich projela hlavou myšlenka, jak by se radostně studovalo v takovém prostředí a při takových výkladech! Krásná chvíle tichých požitků duševních!

Hradec Králové.

(18.—19. srpna.)

Kroměřížským sjezdem moravským byly prolomeny hráze. Ve dnech srpnových slavila Morava své veliké svátky a slavnosti, jimiž před celým světem dokumentovala svůj katolický, cyrillo-methodějský ráz a svůj vřelý, hluboce zakořeněný kultus mariánský — a k jejím statisíkovým zástupům připojilo se její katolické studentstvo sražené v pevný šik, hlásící se nadšeným hlasem o právo předvoje. Zvítězil katolický lid moravský, nad očekávání vítězně obstálo jeho studentstvo — a ohlas tohoto dvojího úspěchu nesl se mohutnou ozvěnou až do nejzazších končin bratrského království.

Se zvýšenou chutí a radostí sjiždělo se proto katol. studentstvo české už v sobotu do staroslavného města Eliščina, aby tam zúčastnilo se svého poradního a pracovního sjezdu, aby v tomto katolicky nejuvědomělejším kraji českém načerpalo nové síly k dalším svým průkopnickým cestám. Biskupské Borromeum otevřelo zase pohostinsky a obětavě své místnosti našim vzrostlým řadám, tak jako před třemi roky rádo vítalo malou studentskou sekci našich studentských předchůdců. Večer shromáždili se dostavivší se studenti k adorační pobožnosti v místní kapli a po ní odcházeli do připravených ložnic, které nám byly ochotnou správou ústavu se vším zařízením propůjčeny. A dlouho do noci nepřestávaly živé jejich debaty. Úspěch kroměřížský rozplameňoval duši, když od úst k ústům nesly se

o něm zprávy těch, kteří byli jeho očitými svědky — na druhé straně zase pomyšlení na sjezd český budilo nedočkávané napětí, obavy i naděje.

V neděli o půl 9. hod. ráno sloužil v katedrálním chrámu Páně mši svatou dp. kanovník dr. Frant. Reyl, po níž si cizí účastníci za doprovodu místních akademiků prohlíželi četné památnosti města. Rychle ubíhal čas, ale radostný a příjemně překvapující byl jeho běh, neboť s ním množily se utěšeně i řady účastníků sjezdových, které o polednách už hlučně oživovaly a plnily rušným temperamentem svého mládí síně a sály Borromea. V kanceláři sjezdové bylo živo a netajenou radost četl's na tvářích neúnavných pořadatelů, neboť ještě před začátkem sjezdu bylo známo, že účast na sjezdě bude četná, že po manifestačním sjezdě moravském i Čechy překvapí neočekávaným počtem katolického studentstva, ačkoliv duch uvědomělého, veřejného a neostýchavého katolicismu se zdá býti poměrně nepatrný v Čechách proti Moravě.

O 2. hod. odpo. naplnil se prostranný sál borromejského refektáře 156 nadšenými tvářemi studentů a studentek. Na vkusně upraveném podiu stkvělo se zase v dekoraci národních barev a zeleně květinové vznešené a důvěryplné heslo Riegrovo, které Č. L. A. při svém vzniku vepsala ve svůj štít — a pod ním obraz šlechtného a vzácného protektora sjezdu, J. Ex. ndp. biskupa královéhradeckého dr. Jos. Doubravy.

Senior Ligy dr. Hronek zahajuje pohnutými slovy sjezd, vítá vřele všechny hosty, kollegy i kolegyně a vzpomíná, že po prvé před třemi lety v téže místnosti konána byla první schůze katol. studentů při všeobecném sjezdě katolickém. Byl to nesmělý pokus. A dnes, po tříleté vytrvalé práci obětavých členů Ligy koná se tu první, samostatný, tak četně navštívený sjezd. Před týdnem manifestovali kollegové na Moravě v Kroměříži. Není nás dnes tolik, ale je nás počet, který budí respekt. Sjezd koná se v památném městě biskupa B r y n y c h a, jenž se bohužel ovoce práce své, které nyní dozrává, již nedočkal. Naším úkolem je, abychom v díle, jím započatém, pokračovali a z tohoto místa, kde šlechtný jeho nástupce nám tak ochotně podal pomocnou pravici svou, roznášeli zdárné símě jeho po veškeré naší vlasti.

Žádá přítomné, aby zvolili si předsednictvo a přeje jednání sjezdovému nejlepšího zdu.

Na návrh kollegy Daňka zvoleno pak předsednictvo takto: předsedou JUC. V. Waschko, předseda České Ligy Akademické; I. místopředsedou kol. Pražan za vídeňskou „Lípu“; II. místopředsedou ThC. Rohleder za literární Jednotu bohoslovců v Hradci Králové; I. zapisovatelem V. Švec, abiturient kladenské reálky; II. zapisovatelem A. Červený, abiturient král.-hradeckého ústavu učitelského.

Předseda vyřizuje pozdrav protektora, J. Ex. biskupa Doubravy a sjezdu kroměřížského, vítá přítomné hosty — zejména p. profesora Teplého, ředitele Borromea, místoředitele dr. K. Keppla, sekretáře Matice cyrillo-metodějské, p. Dolanského jako zvláštního referenta „Našince“, dp. Sahulu, redaktora „Obnovy“, dp. Novotného, kaplana z Pardubic, dp. faráře Konečného atd. — a oznamuje účast na sjezdu, která dle počtu vydaných legitimací dostoupila krásného čísla 156. Bouřlivý potlesk zavířil na to sálem. Ozýval se sice již dříve — při zahájení, po proslovu Hronkové, a při pozdravech dosud pronesených a při vítání hostů s netlumenou silou — ale teď zazněl přímo ostentativně, neboť přítomní viděli a cítili dobře, že číslo to má tím větší význam v Čechách, protože je reprezentováno skoro samými studenty — většinou abiturienty — že není v něm zahrnuto takové

množství hostů a přátel jako na Moravě, poněvadž nebyla k tomu taková příležitost. Ten potlesk dokazoval, že studentstvo české cítí v sobě samém dosti síly k tak odvážnému, samostatnému úkolu a že i tak jest jisto, že snahy jeho sleduje s vřelým srdcem a duševní účastí celá řada vážených přátel a příznivců, — jak ukázaly později četné pozdravné příписy a telegramy.

Ten potlesk byl jásavou mluvou českého studentstva, které jím nadšeně hlásalo, že znechutil se mu již polovičatý, povrchní živel frázovitého husitismu a falešných výkladův o Bílé Hoře, které nejvíce nahánějí vodu na mlýn národní rakoviny Volné myšlenky, že jemu jako nositeli budoucnosti chce se ven z těch kalných, stojatých vod, že zatoužilo po čistém vzduchu jasných, přímých a důsledných názorů, že ono, které bývá průkopníkem a nadšeným šířitelem každé nové myšlenky, chce i při obrodné práci katolické býti praporečníkem jejím, že jí chce věnovati své mladé, svěží a žádných překážek se nelekající síly. Ten potlesk byl sebevědomým kredem katol. studentstva českého.

Kéž nezklame, kéž ve zlato činů přeleje se žhavá jeho záře! A sebevědomí naše bylo oprávněné, neboť zastoupeno bylo přes 30 ústavů ze všech končin království, čímž sjezd nabývá zvýšeného významu.

Předně dokazuje to rozmach a širokou rozvětvenost našeho hnutí a na druhé straně budí slibné naděje do budoucnosti; neboť ovoce sjezdu roznese se v živých srdcích účastníků do všech těch míst, aby získávalo nové stoupence a pracovníky naší myšlenky. Zastoupeny byly: Král. Hradec, Pardubice, Chrudim, Rychnov n. Kn., Kostelec n. Orli., Litomyšl, Čáslav, Jičín, Ml. Boleslav, Kladno, Pelhřimov, Tábor, Příbram, Vysoké Mýto, Písek, Č. Budějovice, Kolín, Nymburk, Chlumec n. C., Kutná Hora, Praha šest ústavů, Žižkov, kandidáti učitel. z Bubenče, Hradce Král. a Litomyšle.

Hle! Jaké vzdálenosti! A přes to, že Hradec Kr. nemůže se honositi výhodnou polohou střední, dostavili se obětaví kolegové a kolegyně, nehledě ani k mnohonásobnému počtu těch, kterým nedostatek prostředků účast znemožnil, — dostavili se až z nejdálejších měst jihu, západu a severu. Klidně a směle může hleděti budoucnosti vstříc družina studentská, která má tak uvědomělé a obětavé stoupence. Zde netřeba díků, ani chvál: toto konstatované faktum jest jejich ctí a chloubou před veškerým studentstvem českým a naší katol. veřejností zářným a následování hodným příkladem.

Po tomto vzrušujícím a rozhňujícím projevu pokračuje předseda v jednání a předčítá pozdravné telegramy a omluvné dopisy, jež došly od J. Ex. ndp. kardinála L. Skrbenského, místodržitele kn. Fr. Thuna, zemského maršálka kn. Lobkowicze, kn. K. Schwarzenberga, opata Schachleitera z Prahy, J. M. biskupa Hůlky z Č. Budějovic, kapituly vyšehradské, J. M. opata Drápalíka z Nové Říše na Moravě, Matice Svatohostýnské (msgr. dr. Stojan), kanovníka dr. Šulce, katol. spolku stud. „Domagoje“ z Lublaně, venkovské omladiny moravské (dr. Žůrek), soudce Drdy z Pardubic, B. Stafka, kaplana z Mýta a m. j.

Kol. Daněk navrhuje pak jednací řád, který jest jednomyslně přijat a předseda uděluje slovo prvnímu řečníku, abiturientu J. Doležalovi, který referuje:

Kulturní proudy na střední škole.

Slavné shromáždění! Kolegové!

Mám promluvit o kulturních proudech na střední škole. Aby nebyla látka nepřehledná, je třeba dříve ji omeziti. Podstatu a význam věci poznáváme nejenom z ní

samé, ale z projevů a vztahů jejích k okolí. Totéž můžeme říci o střední škole. Chceme-li bez předsudků a objektivně pochopiti celý kulturní život na střední škole, musíme v úvahu vzít vše, co má na školu jakýkoli vliv a uvážíti poměry, v kterých se může kulturní život rozvinouti. Budeme tedy pozorovati pod zorným úhlem vlivů, jež vůbec a zvláště kulturně na střední školu působí.

Střední škola je zbudována za tím účelem, aby tam žáci studovali a s prospěchem studia ukončili. Každý žák proto podléhá především disciplinárnímu řádu. Ve věcech kulturních týká se řád tento žáků tří nejvyšších tříd, ale jest značným omezením volnosti ve věcech náboženských a politických. Omezení toto jest však zcela správné. Jinoch, který sotva tři léta mohl pozorovati život kolem sebe, a ještě jednostranně, student, který se dívá do života jako do pohádky, není, myslím, oprávněn, aby kritisoval pravdy, posvěcené krokem staletí, aby posuzoval náboženství, v němž tisíce utlačených nachází jedinou útěchu. Zdálo by se tedy, že veškerá činnost, kterou student ve prospěch kterékoli věci mimo školu rozvíjí, směřuje proti disciplinárnímu řádu. Ale zde jest se řídit duchem zákona a ne literou. Disciplinární řád omezuje sice veškeru činnost studentovu mimo školu, ale jen proto, aby se všechna jeho pozornost tím intenzivněji soustředila ke studiu. Kdo však plní všechny svoje povinnosti sezná, že i tak mu mnoho času zbývá k zaměstnání vedlejšímu. Tato práce nepřekážející studiu a nesoucí se v intencích zákonů školských, jichž základem jest náboženská výchova, není nikterak proti duchu discipl. řádu, a to jest vlastní příprava pro život, jíž škola sice býti má, ale není.

Na žáky všech tříd má značný vliv veřejné mínění. U studentů, kteří bydlí doma, jsou to rodiče, u jiných přátelé a různé společnosti, u většiny je to však naše veřejnost, jejíž názory se bez rozumu přejímají. Jaká jest veřejnost, taková je dnes většina studentstva.

Nejvíce ovšem a bezprostředně působí na žáky professor. V létech, kdy probouzejí se v nich pozorovací schopnosti, je to on, který jim ukazuje směr, jakým se mají bráti a dává jim tak první základy k jejich názorům. Professor přednáší svůj předmět zabarvený dle svého přesvědčení, a tento osobní výklad, mnohdy přátelsky svěřený, má účinek větší než logický a rozumný důkaz. Přijímají se jeho názory čisté osobní, třeba by se tomu rozum každého z počátku vzpíral. Není nikoho, kdo by to vyvrátil. Denně slyší tu student náarážky na církev, ovšem jen mimochodem, na kněze, na stát a na vše, co mu dříve bylo svaté. Tak se stává, že student středoškolský si myslí, že intelligence jeho přibývá úměrně s jeho pokrokovostí.

Při tom všem ještě mnoho žáků se nestará o nic. Vše jest jim lhostejno, nic je nedovede nadchnouti leč zábava. Ta zabere všechnen volný čas. V zimě je najdete v hostincích, v letě na tennise a kopané, v zimě i v letě se slečinkami. Protož, mluvíme-li o kulturních proudech na střední škole, mluvíme sotva o polovině všeho žactva. Ostatní jdou s většinou. Po tomto omezení můžeme přistoupiti k věci samé.

Duch, který vane celým kulturním životem u nás, zachvátil i střední školu. Jest modou nevěřiti, sesměšňovati víru a kritisovali náboženství. Kdo tak nečiní, je nepokrokový, kdo však se odváží postaviti proti těmto lidem, neohroženě se zastane víry a přesvědčení svého před nikým neztají, jest prohlášen za zpátečníka, klerikála. Co je to, nevědí oni sami, ale je jim každý, kdo věří a nejde s nimi. Tázete se, jaké jsou toho příčiny? Na čí straně je vina? Na studentech samých. Je to slabost vůle a mělkost myšlení. Slabost vůle: poněvadž se bojí vzepříti se svému okolí, vymaniti se ze sítě nevěry, jež čím více dospívají, tím více je stahují. Mají strach, že by byli nazváni zpátečníky, a proto tichým souhlasem doprovázejí řeči těch, kteří ztratili víru, rozum i sebe. A je to mělkost myšlení: přijímají za své všechny protináboženské fráze, ale nedokazují nic než hloupost a omezenost těch, kteří je do světa vhodili. Jenom tak se mohlo státi, že bylo možno říci, že průměrný kvartán je dnes se svým náboženstvím hotov.

A je to pravda? Jest. Jen se podívejte na ty davy nemyslicích studentů, kteří každý nesmysl, vyšlý z úst nemyslicích myslitelů opakuji a leccjaké námitky proti náboženství papouškují. A proč je průměrný kvartán s náboženstvím hotov? Proto že je vůbec nepoznal. Takových lidí my však nepotřebujeme. My potřebujeme lidi nadprůměrných, kteří se nebojí říci světu pravdu do očí. Jen takoví mohou zjednat nápravu společnosti, jen takoví mohou bojovati boj s dneškem vítězně a provésti jej do důsledků. Takoví lidé nebudou s náboženstvím hotovi nikdy.

Prohlédneme si však blíže námitky, jaké proti náboženství uvádějí. Náboženství křesťanské je prý náboženstvím passivity a nezdravé malátnosti. Kdo by se dle něho řídil, musil by se prý vzdáti života i pokroku. Tak však může mluvit jen ten, kdo Kristu nerozumí. Není každý schopen rozuměti slovu Kristovu, vždyť on to praví: „Mnoho jest povolanych, ale málo vyvolených“, a sv. Pavel dodává: „Slovo o kříži jest hloupostí těm, kteří jsou ztraceni. Nám však jest božskou silou. Snášelivost Kri-

stova jest cnost ducha vznášejícího se vysoko nade všemi formami, jež dělí tento svět. Slití forem těchto nemá pro něho významu. „Milujte nepřátele své a dobře čiňte tem, kteří vás nenávidí,“ to není vodnatá passivita, to je nejvyšší možná forma živoucího jednání. Jako genius dí blázen jsou extremy, jsou jimi i passivita a tato nejvyšší forma živoucího jednání, která rukama lomí nad lidmi a volá: „Otče, odpust jim, neboť nevědí, co činí.“ To jest nejvyšší projev vůle a nejjistější sebevědomí. Pro pokrokáře však platí zlatá zásada: „Zkritisovat vše, čemu nerozumím,“ a tím se řídí.

Nejlepší odpověď však na jejich výtky máte vy, katoličtí studenti, sami. Vy jim můžete nejspíše dokázat, kolik malátnosti je ve slovech Kristových. „Nepřišel jsem poslat pokoje, ale meč“, svými činy jim můžete dokázat passivitu jeho učení a vám uvěří jistě.

Druhá jejich lež je, že se víra nedá srovnati s vědou. Jaká víra s jakou vědou? Víra, založená na evangeliu, dá se srovnati se vším, co pravá věda dokáže. Jenom že dnes se za vědu prohlašuje každá hypotéza a s tím větší zálibou se přijímá, čím více odporuje písmu. Co vytýkají víře, víte. Všechno, co nemohou srovnati se svým rozumem, tedy především zázraky. Ale mnohem více se jim toho nelíbí. Přečtete si bibli a Písmo, řekněte vše, co tam není a opak toho, co jste četli a máte v ruce všechny jejich námitky. Tak hned od stvoření, počátku a výtvaru světa, hledají v bibli slova, jichž zkromoleným výkladem dokazují nepravost Písma, nechtějící vniknouti do jeho ducha a smyslu.

Ostatně metody, odkud je hmota, pohyb a život, nemůže nikdy zodpovědět věda, třeba básník, nadšen jí, volá sebevědomě:

Dřív světa původ seznáme
a sil všech tajné zdroje,
dřív na dno časů sestoupnem
a sečtem světů roje.
Před žádnou, žádnou záhadou své šije neskloníme,
o nebes klenby nejzazší svým duchem zazvoníme.

A pyšná píseň vědy bude věčně zníti jako věčný výsměch a důkaz její slabosti
A my se stejnou hrdostí a pýchou můžeme zvolati: „Uvidíme!“

Leč marné důkazy. I když vše takovému člověku vyvrátíte, odejde od vás a neřekne-li vám to zítra zas, bude to vykládati jiným. Ale my se ptáme: Musí církev hledati sblížení s dnešní vědou? Církev, která přečkala věky, s vědou, jež se každého dne mění. Nemusí. To, co vědou je, potvrdí pravost naší víry a různé teorie a hypotézy jí nevyvrátí. Co filosofických názorů zde bylo naprosto různých, co jeden zavrhl, kladl druhý za základ své nauky a všichni ti lidé chtěli, aby Písmem dokázali pravost svých nápadů. Když tam nenašli, co hledali, obrátili se proti církvi, víře i proti všemu křesťanskému. Tak Schopenhauer, jakožto hlavní zástupce pessimismu, ukazoval na evangelium, že se tam strasti pozemské líčí černými barvami a myslil, že křesťanství je již obsaženo v jeho filosofii. To nevěděl, že zase jsou jiní lidé, kteří jinak na svět se dívají, a ti že také čtou evangelium, které není jen pro pessimisty neb optimisty, ale pro všechny lidi všech národů. On nevěděl nebo nechtěl vědět, že vyličuje život temnými barvami jen za tím účelem, aby vypjalo mysl lidskou výše, aby ji vedlo od rozkoší smyslných k něčemu trvalejšímu — k Bohu. Církev však — a v tom jest její velikost — nehledá smíření s těmito pomíjejícími systémy a názory, poněvadž ví, že celá filosofie přijde k ní jako marnotratný syn jednou zpět, a to s láskou mnohem větší, tak jakoby marnotratný syn nikdy nemiloval domov víc než po návratu. Víra Kristova je filosofií života a ne filosofií knih a salonů.

Konečně apellují na české cítění studentstva. A tím se jich dá strhnouti nejvíce. Hus a česká reformace, Bílá Hora a popravy českých pánů a konečně Jesuité jsou nejčastější jejich námitky. Hus, tento bojovník za volnost a svobodu svědomí, nejvíší Čech zhynul na hranici při březích Rýna a jeho popel byl vržen do dravých vln. Oheň z hranice jeho výstražným znamením zazářil Čechům, aby počali věčný boj s Římem. Bílá Hora a hrozné popravy musí naplniti každého Čecha nejen žalem nad ztrátou samostatnosti národní, ale i vznítiti v něm nejprudší nenávist k těm, kteří pád náš zavinili, a to je zase Řím. A tak motto i konečný výsledek všech úvah jejich o dějinách jest jen nenávist k Římu a církvi.

Kdo byl mistr Jan Hus — víte. My víme, že nebylo tehdy v církvi vše, jak býti má, ale my všichni také víme, že chyby osob, třeba byli papeži, a tedy ani boj proti nim nesmíme přenášeti na víru Kristovu, na víru toho, jenž volá: „Já jsem světlo světa!“ Hus nechtěl odvolati svoje učení, ač věděl, že učí jinak než církev. Že na Bílé Hoře nebojoval národ český, nýbrž cizácká šlechta s Bedřichem Falckým v čele, ví dnes každý nepředpojatý člověk. Vzpouza proti králi musila býti potrestána, neměl-li padnouti král. Té šlechtě „české“ se však nejednalo o národnost, o státní právo naše,

o víru otců a všechno, co se jim dnes připisuje; jim jednalo se jen o vládu, moc a vlastní prospěch. Vinou její ovšem byla omezena i moc sněmu, kde šlechta měla hlavní slovo. Ale nezapomínejme i toho, že kdyby byl zvítězil Bedřich Falcký, byla by se země odcizila nejen víře katolické, ale také své řeči české; byla by propadla osudu našich bratrů v Baltického moře. Že Čechy zůstaly katolické, zůstaly české. To naši vlastenci nevědí. Nenávist k církvi zaslepila jejich oči i rozum. Ale víme to my a proto s tím větší láskou musíme přilnouti k církvi, byť byla stokrát potupena, stokrát stržena v prach, poněvadž víme, že zas povstane a to ve slávě daleko větší než kdy před tím. Celkově však o dějinách nutno uvéstí výrok J. M. ndp. opata Zavorala z lonského sjezdu v Olomouci: „Když už volat dějiny za svědka proti křesťanství, pak ne jen těch dějin několik listů, ale dějiny celé, dějiny nefalšované, dějiny od samých počátků jejich v plné jejich pravdě, v plném jejich obsahu; a těchto dějin se církvi katolické věru netřeba báti.“ Máme více světých stránek působení církve, leč o těch naši nepřátelé nevědí. Máme veliké apoštoly sv. Cyrilla a Metoda, máme Václava a Karla, jehož doba — ideální to spojení církve a státu — je nejsvětější stránkou našich dějin. Co máme říci o těch lidech, kteří beze studu lhou, kteří se vrhají na církev a božského Mistra našeho, který za náš život dal? Nic, leč zvolati jeho slovy: „Otče, odpusť jim, neboť nevědí, co činí!“

Mimo otázky náboženské přetřásají se v posledních dvou třídách střední školy — ne ovšem tak všeobecně — i otázky filosofické. Jako je modou nevěřiti, tak modní filosofií naší doby jest pessimismus. Význam jeho málokdo pochopí a kdo vnikne do hlubin této nauky, je ztracen pro život, pro sebe i společnost. Naříkati na svůj život, třeba v útrapách, proklínati svět, s něhož by za nic nechtěl jíti, je přece daleko nižší, člověka nedůstojnější, než probíti se životem k světlu, v životě nalézti odůvodnění své existence a projíti křtem života pozemského k splnutí s nejvyšším a posledním cílem svým — s Bohem. Schopenhauer nazývá tento svět nejhorším ze všech možných. Kdyby byl nejhorší, byl by se již dávno rozpadl. Ani lidé by tak neměli svět rádi, kdyby pessimismus nebyl jenom výjimkou. Pessimismu se snad můžeme domyslíti, ale slast ze života jest pravidlem, praví Durdik. Leč všimněme si více poměru pessimismu k náboženství. Víra v Boha nemůže nechati ani stínu pessimismu na křesťanství. Buď je člověk pessimistou nebo věří. Obojí není možno. Náboženství také — ne optimismus — je hlavní nepřítel pessimismu. Proto pessimisté všech možných odstínů tvrdí, že pessimismus jest jediné možnou filosofií naší doby a křesťanství tedy že je překonanou věcí. Počítají mu života tak na jedno století. Ale nevědí, co za ně dáti. Mají prý mravouku. Jaká je to však mravouka, jejíž prvním článkem je popření svobodné vůle? Ostatně prorocké hlasy, že křesťanství brzo zhyne, neslyšíme poprvé. Již Domitian pyšně prohlásil, že je po křesťanství veta. A přece za něho se křesťanství rozšířilo nejvíce, tak že v nejbližší jeho blízkosti žili vyznavači víry Kristovy.

Takovými a podobnými tedy zásadami řídí se snad většina studentů středních škol. Takové názory ovládají školu, z níž mají vyjítí nové generace, aby zjednaly nápravu společnosti. Tito studenti po letech budou hlásati ve svých působitích přezířel a nezdravé myšlenky a budou dávat myšlenkový směr kulturnímu životu u nás. A není naděje, že by odněkud pomoc přišla. Všude se pracuje proti církvi, a kde by se mělo čeliti tomuto boji, tam zříme lhostejný klid. Je na vás tedy, na vás katolických studentech, abyste zjednali nápravu, neboť jen:

„Bude-li každý z vás z křemene,
je celý národ z kvádrů.“

Sebevzdělání je nám třeba. Nejdříve sebe vyzbrojiti proti všem útokům nepřátel a pak teprve až proti nám se nebude moci nikdo odvážiti, můžeme podati pomocné ruky jiným. Musíme býti nadprůměrnými. Vynikati všude tam, kam přijdem, býti ne-li prvními, tož alespoň mezi nejlepšími. Naprosté vyhraněnosti v každém ohledu je třeba. Kdo nejde s námi, jde proti nám. Přední povinností každého našince jest, aby dospěl k pevnému charakteru, aby vynikal ve všem, v čem má vynikati inteligent. Přední jeho vlastností je vyvinutý rozum a smysl pro povinnost. Jakožto věrní synové církve katolické také všude ji hájiti i za cenu osobního pohodlí a prospěchu. Nedivte se, že je tak nenáviděna. Je pýcha lidská bezměrná. Čím výše někdo stojí, tím více úsilí se vynaloží, aby byl stržen do kalu všednosti. Hrom do vysokých jenom bije stromů. Jest něco vyššího na zemi než ona? Je jasná jako slunce a na slunci je stín nejčernější. Každá malá chyba zdá se stokrát černější na jasném podkladě.

V boji s dneškem vás ovšem slasti nečekají. Kristovo zaslíbení však: „Já s vámi jsem až do skonání světa“, zbaví strachu každého. My jsme Čechové. Vlast od nás žádá práci na poli národním. Vlast není abstraktem — nestačí horovati pro vlast, ale pracovati. Práce se žádá od nás všude. Čechy však nejsou ostrovem. Jsou zemí mocnářství rakousko-uherského. My víme, že nemůžeme žít bez Rakouska a Rakousko bez nás. Konec Rakouska byl by pohřební písní samostatnosti našeho národa. Přehlédneme-li

ještě jednou svůj program, vidíme, že stojíme proti všem. My zabránit musíme kulturnímu boji, a dojde-li k němu přece, musí skončit pro nás vítězně.

„My věděli, co nás cestou čeká,
byť hrom však bil a mráz nám v kosti vál,
toť jenom česká hudba odevěká,
my při ní půjdem dál — jen dál.“

* * *

Za hlučného potlesku končí řečník a starší posluchač s radostným žasnutím si uvědomuje, že tak zrale a sebevědomě mluvil mladý abiturient gymnasia. Soudě dle dosavadních řečí našich abiturientů, můžeme směle říci, že jsme byli překvapeni a že jsme hrdi na to, že dorost náš středoškolský tak svědomitě si všímá kulturních proudů dnešní veřejnosti a s jakou pronikavostí a samostatností názorů dovede se stavět proti proudu. Jak typicky studentské je to předbíhání současnosti a vycítění myšlenkových proudů budoucna! Nebyla přece marna ta naše práce.

Živou debatu po přednášce navázal dr. H r o n e k, jenž rozebírá podrobněji a více s širšího hlediska, význam Bílé Hory, a uvádí výrok úst nad jiné významných, bohužel již navždy oněmělých, samého ministra dra. A l b í n a B r á f a, který ostře osvětluje a poráží nejednu velkohoubu a nabubřelou frázi bělohorskou. Zdůrazňuje a za první požadavek pro naše stoupence klade pěstění a výchovu pevného, velikého a šlechetného charakteru, který podmiňuje vlastní cenu člověka a dodává mu síly v každém boji a kulturně-duševním zvláště. Za vzor klade hrdinského presidenta republiky equadorské Garcin Moreno, na jehož vysilující a přímo mučednické boje se svobodnými zednáři za svobodu krajanů krátce poukazuje.

Kol. B a r t o š mluví o Husovi a ventiluje zejména otázku jeho reformace náboženské, která se nikde neudržela, a sama sebou padla a také pro dnešní husity zvláště svou pochybenou věroukou, nemá významu, — a pak jeho zásluhy literární hlavně o pravopis, jemu všeobecně dosud přičítaný, — na něž se literární historie už dívá střízlivěji a ne všude nesporně.

Dp. H a v e l k a vyvrací zastaralou frází, kterou se zvláště na venkově každý podprůměrný mluvka ohání, že nemůže být upřímným vlastencem, kdo je katolíkem.

Kol. D a n ě k navazuje na zmínku řečnickou o disciplinárním řádě a zákonech školních a praví, že dnes vnucuje se nám nutnost, respektovati ne pouze ducha, nýbrž přímo literu zákona a žádati přesné jeho dodržování, protože právě tak bojují dnes protivníci proti nám.

Abiturient B a r t o š žádá, aby studentstvo na středních školách vždy s otevřeným hledím a nebojácně odráželo všechny útoky protináboženské; vybízí k hojné četbě, která ozbrojuje ducha a dodává mu sebevědomí a zvláště k odbírání, četbě a šíření našeho listu studentského.

Po uplynutí lhůty, jež byla debatě vyměřena, ujímá se slova druhý referent ThC. A n t. B l a h o u t :

O studentské práci apologetické.

J a k o n a z ý v á m e b o h á č e pravým člověkem teprve tehdy, když rozdává ze svého přebytku a pomáhá chudým, j a k o n a z ý v á m e č l o v ě k a s í l n ě h o rytířským teprve tenkrát, když užívá svých větších sil k tomu, by jiným pomáhal a je zachraňoval, t a k s t u d e n t a k a t o l i c k ě h o nazýváme zralým jen tehdy, když usiluje

svými vědomostmi blud menšiti a pravdu šířiti. Je-li povinností každého křesťana víru svoji vyznávat i pro ni třeba i trpěti, pak myslím, přátelé, že je to zvláště povinností křesťana vzdělaného, studenta katolického. Předešlý řečník dobře poukázal na kulturní proudy dnešního studentstva středoškolského. Každý z vás chápe zajisté ono nebezpečí veřejného mínění, kterým hrozí móda ateismu nejen církvi Kristově, nýbrž i rodině, státu a lidstvu vůbec. Vzhledem k tomuto bodu nechci slov šířiti; hlavním účelem řeči mé jest: upozorniti na to, že povinností studentstva katolického jest v době tohoto kulturního nebezpečí bděti, zkáze víry a mravů čeliti, čili chci poukázati na studentskou práci apologetickou.

Slovo „apologie“ značí nám v dnešní době: vědeckou obranu pravosti náboženství křesťansko-katolického. Uvážíme-li dnešní rychlost tisku a dopravy, obchodní vypočítavost, honbu za originálností a nestoudnost nepřátel Kristova učení dle vzoru Macharova, všichni uznáme, že není téměř nikoho, jenž byl by prost útoků proti svému náboženskému přesvědčení.

Zdá se, že nadešla již doba, které obává se básník:

Až přijde peklo s vzteklým bojem
a divě zahučí nám v tvář,
ó, Pane, nad tím, nad příbojem
nechť Hostie Tvé vzplane zář.

Však nejen všeobecné dobro, nýbrž učení Krista Pána prikazuje nám bděti nad bližním svým. Sv. Jan praví: „Kdo miluje bratra svého, ve světle zůstává.“ I., 2, 10.

Každý student nemá však tolik náboženských vědomostí, by fráze, které v životě proti křesťanství slyší, správně rozebral a pravdivost aneb klam jejich zjistil. Proto nedostane-li se mu poučení od jiného, přivlastňuje si často fráze klamné, řeší jimi vážné otázky životní a otravuje duševní svůj klid.

Jest tedy třeba dle zásady: „Principiis obsta!“ včasného protijedu v podobě studentské práce apologetické, ježto student studentu jest nejbližší. Jest dále třeba protileku v podobě spisů apologetických, jež by víru studentovu k životu křísily, srdce očisťovaly a pravou láskou naplňovaly. Nechci tvrditi, že bychom neměli krásných děl apologetických, nikoliv! Máme již celou řadu spisů apologetických. Bohužel studentstvo neče těch spisů, jež by mohly býti očistou jeho víry a mravů.

Nelze upříti, že živé slovo z úst kollegy má živou moc přesvědčivou. Proto vzhůru, do práce! V době prázdnin může student apologeticky působiti mezi lidem venkovským a v roce mezi kollegy.

A nyní několik slov o tom, jak má si student při práci apologetické vésti: Dle prof. dra. Mausbacha apologetika nemá býti polemikou. Student nemá se nikdy do prudké hádky hnáti, nýbrž zvolí si tu neb onu pravdu z učiněné námitky za předmět klidné, vážné debaty. Důkladně ji rozebere, vysvětlí a dle pravidel logických dokáže, tak že protivník při dobré vůli musí s ní souhlasiti. A teprve tehdy, když protivník jest o projednané pravdě přesvědčen, možno poukázati přímo na jeho námitku a klidně ji vyvrátiti. Tedy postaviti pravdu vedle lži, toť nejlepší způsob obrany. Tento způsob obrany jest proto nejlepším, ježto protivník není ve svém názoru (s kterým se stotožňuje) domněle uražen a roztrpčován.

Obrana náboženství v dnešní době není věcí tak snadnou. Ještě nikdy nevyžadovala tak mnohých a tak dokonalých vlastností ducha jako nyní. První apologeté, kteří stavěli v kontrast vznešenost a čistotu křesťanské víry se zkaženým pohanstvím, měli úlohu celkově vzato snadnou. Ve středověku pak intelekt světa byl na straně Kristově. Kontroversa, která vznikla příchodem protestantismu, byla biblická a politická, a její kriticismus byl a zůstal povrchní. Kdo chce v dnešní době apologeticky pracovati, ten musí býti duševně vyspělým, ten musí býti pevným v poznání těch pravd, o něž běží. Co možno nejlepší vzdělání ducha, a sice ono vzdělání, které záleží v šíři hledisek, v přesnosti pojmů, v jasném rozlišování mezi pravdou a bludem, v jemnosti a pružnosti myšlení, v lehkém a dokonalém vyjadřování, v upřímnosti a rozumnosti. Intellektuální kultura uschopňuje každého studenta, by ovládal a řídil své duševní schopnosti, navyká jej pozornosti a rozvíjí sílu jeho vnímavosti, tak že není mu věcí nemožnou říci správné slovo v pravý čas.

Zvláště pro apologii důležitá jest znalost církevních dějin. Jest přece známo, že ty staré, dávno vyvrácené bludy opět a opět s nepatrnými jen změnami na světlo se vynášejí. Kdyby studentovi bylo vždy známo a jasno, že též útok, jímž jest napaden, dávno již byl odražen, jistě by mu nepodleh, ale sám by ho několika slovy z kořene vyvrátil. Proto studium církevních dějin budiž pilně pěstováno, a pak každá námitka vyzní na plano, ježto náboženství jest zlato, jež nemusí se báti lučavky (jak před dvěma lety pan biskup Doubrava se vyjádřil).

Jak ideální jest to poslání české Ligy akademické a vůbec veškerého studentstva katolického: Kristovo učení proti útokům četných nepřátel hájiti, v době dnešní, kdy téměř každá diecese si nařiká na nedostatek kněžského dorostu. Nevymlouvejme se citátem Kristovým: „Brány pekelné ji nepřemohou“, nýbrž chutě společně s klerem hajme sobě své náboženství, to dědictví otců, ten odkaz Kristův! Vždyť pravý cit náboženský jest to aroma, jež chrání studentstvo před hnilobou! Učme se od předků svých víru svou hájiti a pro ni třeba i trpěti! Budme pamětlivi: jako vysmívá se jizvám ten, kdo nikdy raněn nebyl, tak zase v myšlenkovém boji nejméně vzdělání mají největší odvahu nejvyšším pravdám se vysmívati a je tupiti. Proto nelekejme se! Když všichni v jeden šik se spojíme a společně útoky na své přesvědčení náboženské odražeti budeme, snadno budeme vítěziti a protivníky pro Kristovo učení znovu získavati. Když všichni ruce své ku práci apologetické přiložíme, pak bude zase brzo pravda katolická lidské myšlenky a názory posvěcovati, pak pocítí se zase, že kouzlo víry katolické jest stále svěží, uchvacující, povýšeno nad vědu tak, jako čistá duše básníková nad smyslovými dojmy. Pak se sezná, že může býti studentstvo katolické nejen vzdělané, národně uvědomělé, nýbrž i ve věcech víry konsekventní, tak že jest mu otázka náboženská věcí svatou. Tím stane se studentstvo chrámem sebeposvěcení, útulnou kaplí křesťanství.

Nuž srdce vzhůru! V něm plam lásky čisté,
Ty ved nás po stezkách Svých, Kriste,
Per aspera ad astra.

Po nedlouhé, ale výstižné a živým potleskem odměněné přednášce hlásí se ke slovu místopředseda theolog R o h l e d e r a zdraví sjezd jménem Literární jednoty bohoslovců v Hradci Králové a touží po větším sblížení bohoslovců s katol. studenty, poněvadž tím způsobem může bohoslovec ze svého oboru býti dobrou oporou zvláště v apologetických otázkách studentu-laikovi.

Kol. B a r t o š upozorňuje na to, že referáty o apologetické činnosti studentské, jichž potřeba stala se na našich sjezdech naléhavou a svědčí o dobrovolné součinnosti naší s posláním katechetovým, a žádá, aby oni také za to více všímali si studentstva i mimo vyučování a mimo školu a hleděli si je získati a zvláště našemu katol. studentu, aby neodpírali své duševní pomoci a rady. S druhé strany pak žádá, aby ku podpoře a usnadnění práce katechetovy povolané osoby postaraly se o potřebnou reformu vyučování náboženství a hlavně aby postaraly se o nové, potřebám doby vyhovující učebnice. Dosavadní učebnice jsou namnoze až příliš zastaralé, znesnadňují práci katechetovu, znemožňují mu všímati si časových otázek a nájezdů protináboženských, ubírají mu tak možnost býti duševním spolehlivým vůdcem studenta v otázkách náboženských a divně se vyjímají vedle učebnic jiných předmětů, které se mění skoro přes rok, snažících se vyhověti běžným potřebám času. (Potlesk.)

Nadšenými a z hloubi srdce vycházejícími slovy ukazuje dp. N o v o t n ý na přímou, pevnou vůli a charakternost našich katol. studentů, vybízí je, aby neustávali pěstovati v sobě tyto dobré vlastnosti ducha, aby chodili mezi lid a apoštovali mezi ním, mluvíce mu pravdu vždy a všude.

Kol. H a v l í k upozorňuje na apologetickou knihovnu Č. L. A. a vybízí k jejímu používání.

Třetí referát PhC. V. N a v r á t i l a byl obsahově stejný jako v Kroměříži; není tedy třeba se znovu o něm šíriti. Dle přání referenta rozpředla se čilá debata hlavně o „Hlídce“, jejím vedení a způsobu rozšiřování, při čemž projevovali hlavně kolegové středoškolští své názory a přání; redakce získala tím mnoho cenného poznání pro svůj úkol a cesty.

Sekretář Matice cyrillo-methodějské p. D o l a n s k ý praví pak, že i když redakce podvoluje se na sjezdě přáním svých čtenářů a odběratelů

musí konečně přece ona zůstat duší časopisu. Dává pak mnoho praktických pokynů pro kulturní činnost katol. studentstva, upozorňuje na chystané přípravy pro r. 1915 a zmiňuje se o úkolech Matice cyrillo-metodějské na Moravě a Matice svatováclavské v Čechách, žádaje, aby studentstvo katolické všude na prvních místech stálo v těchto ryze kulturních podnicích našich. Nejen živý ohlas a aplaus, nýbrž i přímá slova předsedova ujistila jej, že studentstvo naše dobře chápe svou povinnost, a že ji také dle sil svých vykoná.

Předseda předčítá došlý telegram od stud. spolku slovinského „Slovenska djaška Zveza“ a končí o 3/4 7. hod. první půlden sjezdového jednání.

Po společné večeři v Borromeu ubíralo se houfně studentstvo do Adalbertina (výstavného to katol. domu král.-hradeckého), aby se tam osvěžilo a pobavilo slavnostní akademií, kterou pořadatelstvo za pomoci místních a okolních akademiků s plným zdarem zaranžovalo.

O 8. h. večer naplnila se skvostně vypravená dvorana nejen našim studentstvem, nýbrž i četnými vzácnými hosty, z nichž uvádíme pp.: okres. hejtman, místodrž. rada Steinfeld; nám. starosty Russ, řed. gymnasia Kořínek, řed. reálky Libický, ředitel zámečnické školy architekt Němec, finanční rada Král, kapitulní děkan prelát Soukup, kanovníci ndpp. Kerner a dr. Reyl, plukovník Jirotko (s chotí), rada zemského soudu Lendek, major Kořínek, ředitel ústavu hluchoněmých Sekera, prof. Tvrzský, prof. Brtoun, dr. Metuka a m. j. S radostným vděkem vítalo studentstvo všechny ty, kteří poctili nás svou návštěvou, nadšení jeho rostlo s každým novým hostem, až dostoupilo svého vrcholu, když dostavil se šlechetný protektor sjezdu, J. Ex. ndp. biskup dr. Doubrava, jemuž připraveny bouřlivé ovace. Po jeho příchodu zahájil akademii předseda Waschko uvítáním hostů s temperamentním proslovem, v němž nastínil stručně naše začátky, náš vývoj a naše cíle asi takto:

Po památné volbě theologa rektorem, po jeho installaci, po bouřlivých zjevech v universitní aule nemohlo již déle studentstvo katol. se dívat na to běsnění a přikročilo k založení spolku, v němž by sdruženo bylo studentstvo dle přesvědčení náboženského, ve spolek, který chce vznešené pravdy Kristovy uvést v život. „Pravda vítězí“ a „život dle náboženství“ — to bylo heslem nového spolku; neb byl si vědom, že jen v pravdě Kristově je vítězství a že nemožno je, aby náboženství bylo věcí soukromou, nýbrž že musí pronikat celý náš život nejen soukromý, ale i veřejný. Spolek tu byl, ale začal pracovat až r. 1909, kdy dokázal vlastním svým listem, že chce žít, ne však v ústraní, nýbrž že chce vniknouti mezi nejširší vrstvy studentstva a získávat nové a nové stoupence svým snahám. Teprve „Studentskou Hlídkou“ jsme se domohli plného ohlasu a respektu. Rok 1909 je ještě jinak významný založením Ligy slovanských katol. akademiků a sjezdem v Hradci Králové, na němž jsme měli svou sekci. Ligou slov. pojalo studentstvo katol. vzájemnost slovanskou doopravdy a bez zbytečných řečí, slov a psaní. Sjednotilo se a ukázalo, na jakém základě dlužno Slovany sjednotiti. Sjezdem v Hradci Králové pak jsme se přesvědčili, co zmůže živé slovo; tam položen také základ k velikolepým našim manifestacím letošním. Rok 1910 věnován čilé agitaci mezi studentstvem středoškolským. Roku 1911 založena přičiněním našich seniorů Mariánská Družina akademická, která jdouc za svým úkolem theoretického i praktického prohloubení náboženského života, kéž nás stále víc a více sílí a podporuje. Téhož roku konal se slavný sjezd v Olomouci, kde na své sekci, posílení slovy svých vůdců, jsme po prvé počali mysliti na samostatný náš sjezd. Sjezd olo-

moucký vyvolal také v život náš podpůrný fond, jímž mnoho našim horlivým, poctivým, ale chudým stoupencům a členům umožněn pobyt v Praze a součinnost v našem hnutí, v našem spolku. Myšlence, pořádati samostatný náš studentský sjezd, věnován konec r. 1911 a celá polovice r. 1912. Úsilovné práci naší komise organizační podařilo se skutečně shromáždit nás v netušeném počtu letos před týdnem v Kroměříži a tyto dny ve zdejším slavném městě.

Poznali jsme z dosavadních zkušeností, že jen čilá agitace, rozšíření tisku a živá slova vůdců mohou nás učiniti velikými a silnými ve studentských řadách, pokusili jsme se o to — a před krásnými výsledky práce jen šestileté stojíme dnes. Pracovalo se s chutí ve spolku, s pravou láskou a nadšením. Leč nebýti našich příznivců, nebyli bychom tam, kde jsme dnes. A bylo by nevděkem dnes nevzpomenouti všech těch, jichž šlechetným přispěním a láskyplnou pomocí mohli jsme vykonati tak veliký kus práce. Děkovati všem zvláště nemožno, ale přece nutno čtyřem mužům, čtyřem hodnostářům duchovním výslovně za všelikou jejich otcovskou přízeň a dobrotu vzdáti díky naše největší: jsou to J. Em. kn. arcibiskup pražský, kardinál Leo Skrbenský ze Hříště, J. Exc. přítomný ndp biskup Doubrava, J. M. opat Zavoral a monsg. dr. Kordač. Děkuji jim vřele jménem všeho našeho studentstva, jménem všech těch, kterým s laskavým úsměvem a dobrotivou útěchou pomohli ztlumit bídu a zahnati hlad, děkuji jim jménem spolku, jemuž mnoho obětmi finančními i morálními pomohli vykonávat vznešené ideály a úkoly jeho. Kéž Bůh všemohoucí odplatí jim! I vy, slavné shromáždění, zachovejte nám lásku svoji, kterou nám dnes svou přítomností ukazujete, zachovejte nám podporu a záštitu svou a ujišťuji vás, že my vaši podpory si zasloužiti ze všech našich mladých sil se vynasnažíme.

Ku konci obracím se k vám, přátelé drazí, kolegové a kolegyně ze středních škol. Čas plyne — ani se nenadějete, a budou skončena studia vaše. Připravujte se k nám, mezi nás; získávejte nové druhy, hleďte k svým slavným předkům Methodu a Cyrillovi, Václavu, Vojtěchovi, Karlu, Štítnému, Balbínu, Sušilovi atd. — zachovejte si víru jejich a ve spojených řadách — mocným krokem spějte za naším cílem, — pod naším praporem nechť „Pravda vítězí!“

J. Ex. zřejmě dojat odpověděl na to svým milým, srdečným způsobem. S potěšením uvítal, že sjezd bude pořádán v jeho sídelním městě a milerád přijal jeho protektorát. Oceňuje zásluhy Č. Ligy akad. o vzrůst hnutí katolického mezi studentstvem; v katolickém studentstvu vidí hrdiny, kteří zasluhují úcty za svou neohroženou přímou. Povzbuzuje je k vytrvalosti v práci za vlast a církev, nabádá přítomných, aby byli pomocní jejich krásnému dílu a sám slibuje, že seč jeho síly budou, bude podporovati studentstvo katolické, jako dorost budoucí katol. intelligence.

Frenetický potlesk burácel ještě dlouho sálem na znamení díky a vděčnosti za krásná a významná tato slova.

Následovala akademie, jejíž umělecké provedení bylo pravým požitkem pro duši hudební. I program její byl tak vhodný, přiléhavý k celkové náladě sjezdového ovzduší. Ondříčkova „Česká rhapsodie“! Jak ji zpívala spolu a hluboce cítila jásající a plačící duše studentská, jak ssála do sebe ty úchvatné skladby Čajkovského, Fibicha a Wieniawského v tom vervním a mladistvým ohněm prodchnutém podání svého druhu umělce, absolventa konservatoře p. St. Nováka, s přiléhavým, bezvadným doprovodem p. Martina — jak zadumala se a zatesknula při měkkém, elegickém toku kantilén violoncellových, jež za mistr-

ného a jemně citěného doprovodu p. prof. T v r z s k é h o přednášel dp. prof. V a c e k, s jakým ohlasem, životem a bojem rozvířené duše sledoval nejen jeden student velkolepou Lisztovu „Bouři“ v bravurním podání slečny D o s t á l o v é, — s jakou myšlenkovou rozkoší ponořil se v recitaci pana M a d l e h o případné básně Bouškovy „Sacerdos“, — s jakým posvěcením a tichým žasem zalétal duch jeho až v nekonečno nerozluštitelných záhad, o jejichž zachycení se pokusilo básnické slovo nadaného, bohužel předčasně zesnulého Rud. Mayera s grandiositou melodramatického doprovodu Fibi-chova, jak hluboce ryl se do srdce a otrásal duši ten výstižný přednes pí. B r t o u n o v é, rozvádějící jednu z myšlenek, jejichž vznešenost a nepopřenný význam hájilo celé jednání sjezdové! Mnoho, nepopsatelně mnoho a daleko víc než pouhý požitek umělecký přinesl onen večerní program akademie přemítavé duši studentské!

Po vyčerpání programu rozvinula se veselá a srdečná zábava, v níž uplatnil se zase zotavený živel studentský. V pozdních hodinách rozcházel, se veselí účastníci, aby po zábavě zase s čerstvou silou mohli pokračovati příští den v intensivní práci.

*

Druhý den sjezdový započal bohoslužbami v útulné kapli seminární, při níž zapěna byla studenty píseň velehradská, dvě solové vložky a mohutný chorál svatováclavský.

O půl 9. hodině zahájil předseda opět jednání, vítá přibylé hosty: vdp. kanovníka dr. Reyla, p. bisk. notáře, vdp. Konečného, vdp. Stejskala T. J., superiora z Prahy, dr. Doskočila, dp. Kopeckého a j. — jimž připraveno bylo shromážděnými hlučné přijetí. Pak pokračovalo se v debatě, včera přerušené, zejména o vydání našeho stud. kalendáře, pro nějž se sjezd jednomyslně vyslovil.

Na návrh kol. Daňka odeslán holdovací telegram J. Em. p. kardinálu pražskému.

Po té referuje inž. C. H a v l í k

O sociální prázdninové činnosti katolického studentstva.

Není v roce doby, která by nás lidu více přiblížila, jako prázdniny, kdy se vracíme z auly studentského života, a mnohdy z nadšení našich snah do prostého, střízlivého rodného kraje. Dovíme se a uslyšíme o tom, o čem rozmlouvají a uvažují naši dřívější druzi; navykne oko opět na barvu nejbližšího okolí, kde křičí děti, kde práce lid hněte, poznáme všední den v jeho monotonosti, těžký životní problem, sociální péči tvořiti se v její zžírající síle. J s m e z a s e m e z i l i d e m. Tu jest příležitost k sociální činnosti nejpriznivější. Tu mohou býti spojeny zpřetrhané svazky, znovu oživeno společenské citění, je možno sesílití mysl pro reálné a živoucí a dělati zkoušku s podněty, které theorie semestru přinesla.

Proto věnován jest můj referát sociální prázdninové činnosti, a chtěl bych tím ukázati, jak mohou býti plodně prázdniny prožity předně probuzením zájmu, za druhé pochopením života v otčině a konečně ujetím se sociální práce studentské na venku.

Právě o prázdninách, kdy máme volných chvil více, volá na nás život společenský nejvíce: „Uč se dívatí kol sebe, na život sociálních organizací, sleduj vůdčí ideje.“

Pozoruj život kolem sebe všude. Jsou sice chudé kraje, ale ne takové, jež by snad nepřipouštěly bohaté pozorování. Studny žití lidu, národohospodářské převraty, které se před očima tvýma odehrávají, jejich důležitost a způsob, jak se tvoří ve světovém názoru a v citění lidstva. Všimej si, jak vše vzniká, dostupuje svého vrcholu, a pak často brzo i zániku mnohdy bez dosažení vytknutého cíle; jak nové věci povstá-

vají z docela malých změn dosavadní národohospodářské cesty. I nejvšednější budi sociální zájem. V těsně až dosud uzavřené okresy tlačí se první dech velkoměstské kultury. Prostonárodního živlu v lidovém snažení ubývá. Móda se ujímá. Průmyslové výrobky podržují svůj vjezd, časopis, brožury, veřejný zájem, zvýšené školní vzdělání, — vše pracuje na tom, tvářnost krajiny přetvořiti. V dalším stadiu jde průmysl v jednotlivém zastoupení do tichých polí a zakládá uprostřed kraje svůj nový domov pro svoje podněty a úmysly. S továrnou přichází peníz v čilý oběh, nervosní práce, nová nutnost výživy, čilejší život, možnost tak řídké spokojenosti, ale také větší nátlak, příležitost k zábavě, mrhání peněz a života. Světový obchod vystavěl si ku své potřebě dráhy, pošty, telegrafy atd.

Venkovské kraje, které stojí ve znamení tohoto převratu — a to jsou již tři čtvrtiny Čech — poskytují plně bohatý materiál pozorovací a problémy všeho druhu. Při pokročilejším průmyslu vzniká a bují utopistický socialistický ideový světový názor. Jak postavíme se my k touhám lidu, k jeho národnímu, mravnímu a náboženskému citění?

Staré stavy se probouzejí zvolna při tomto vpádu do rodného domu, hledí se vyhnouti novým působením a shromažďují se k odporu. Odpor stává se zpola koncessí a dává novou tvářnost. Vznikající stavy konsolidují se a dozrávají k samostatnosti. O veleměstech můžeme zcela pomlčet; tam leží vývojová fáse jedna za druhou. O tom všem můžeme ve svých učebnách slyšeti v přehledu, o prázdninách můžeme to viděti v lokální barvitosti. Potřebujeme jen oči otevřítí, mluvit s lidem, tázati se ho. Taž se místních známých o organizacích. Tam nabízí se ti totiž druhé pole pro osobní poznání spolkového žití všech stavů. Ať je to rolnický, národohospodářský spolek, který pořádá přednášky o národohospodářských problémech, ať je to záložna, spořitelna neb raiffeisenka, která prakticky otázku malých řeší, ať je to nákupní společenstvo, které diskutuje o přednosti dodání toho neb onoho zboží, ať je to tovaryšský spolek, v němž rozvíjí se dobrosrdečné žití, ať je to organizace mládeže s jejím čilým idealismem, ať je to spolek dělnický neb jeho představených, mezi nimiž demagogie bují, ať je to hornictvo, které jest odhodlaně rozhodnuto o tarifu. Místní spolky mívají vzdělávací přednášky, kursy, odbírají zvláštní spolkový orgán, který snad nalezněš u každého člena neb ve spolkové místnosti. Snad na blízku je sekretariát dotýčných spolků se svým úředníkem pro zájmy zemědělské, dělnické, pro hnutí havířské.

Brzo pak vetře se ti potřeba, abys se též v theorii poohlédl. Po návštěvě dělnických organizací jistě že chopíš se četby brožury o dělnických spolcích. To vše nevyžaduje ani tak času jako pozornosti. Jestliže pak vliv rodného okolí je čerstvý, ovládne se theoretické poučení v kratičkém čase.

Na tom však nesmíme přestatí, vždyť samy neblahé naše poměry nás prosebně k sobě zvou. Největší blízkost k sociálnímu hnutí jest nejvydatnější. Jste ve svém obvodu, okresu, hejtmánství organisováni k prázdninové činnosti? Založení a vybudování organizace jest plno vyhlídky. Všude jsou předměty našeho pozorování. Ve městech naskytá se průmyslový život, sociálně-charitativní práce v její plnosti. Jak krásné pole poskytuje práce vincenciánská v těchto průmyslových okresech, kde mnohdy tvorů lidskému dostává se sotva světla. Jen navštivte ubohou takovou bytost. Jakou radost jí tím způsobíte, a jen upomínka na prožitě s ní chvíle zažene vaši snad nespokojenost s vlastním osudem. Ale i v krajích čistě venkovských jest cíl dosažitelný. Všude kol nás jsou podněty někdy zdánlivě nepatrné, a přece stanou se zajímavými obratným vysvětlením neb stručnou přednáškou večer, která shlédnuté sjednocuje v rámec povšechného vzdělání a sociální stránku povznáší.

Student má býti spolupracovníkem ve vincenciánské práci. Může a má se vyznati ve spolcích tovaryšských, dělnických, rolnických, mistrovských, mládeže. Staň se užitečným v tělocvičných „orelských“ odborech, v zařizování vzorných knihoven, ve vedení venkovských divadel, v přednáškové vzdělávací činnosti. Tolik k tomu máš příležitosti. Jak lehce stane se krásným večer poskytnutý místními studujícími spolkům a jejich členům. Spolupráce v knihovně je neméně vděčná a snadna pro tebe. Tu možno poraditi, jak upravití je třeba katalog, které knihy koupiti, poříditi statistiky, zaranžovati čítarenský večírek. Snad dá se též provésti lidová výstavka z obrazů, knih, nábytku; nejraději v dělnických čtvrtích. Přípravy k tomu vyžadují součinnost a radu s rozličnými spolky. Objasnění výstavky, jež sloužití má k vytríbení vkusu, přináší největší blízkost s malými lidmi. Tato jako skutek studentských kruhů působí opět, budíc totiž ke studentstvu vážnost, a ta nyní, a to snad právem, se mu upíra jeho vinou.

Nyní přecházím k nejdůležitější činnosti vaší, ke vzájemném uvědomování kolegů. Mnohý studující je pln nadšení idealismu pro kulturní požadavky naše, však neví, kam se má obrátit, kdo by ho podporoval v jeho snaze. A tu první vaší povinností jest býti takovému oporou, pokud sám nedobude vyspělosti, aby sám dovedl hájiti svoje přesvědčení. Poradte mu ve výběru knih, z nichž má čerpati a tak vyplňovati mezery ve svém sociálním vzdělání. Naučte jej, aby prázdný svůj čas věnoval sebevzdělání, aby z něho vyrůstal charakter. Jak rozsáhlé pole k činnosti vaší poskytuje vám náš pod-

půrný fond. Co dobrého můžete vykonati, když jej uvedete v širší známost ve vašem okolí nebo když výtěžky ze svých plesů, večírků, pořádaných divadel pamatujete na fond chudých kollegů svých. Kolik talentů tím můžete zachránit, jak můžete prospěti společnosti podporou nadaného kollegy! Po čase, snad to nebude ani dlouho trvat, a mnozí snad z vás sami budou potřební, a tu zase vám poslouží kollegové mladší a ti, jimž jste třeba jen malou hřivnou přispěli k zmírnění jich bídy za vysokoškolského života.

Tak mnohonásobnou jest možna práce sociální. Má-li však přinést ovoce, musí býti v pravém duchu vedena; proto je k tomu třeba ústředí — sekretariátu studentského — jaký mají národové jiní, jako Angličané a Němci organizovaní v centru, kde se tato instituce tak mnohonásobně osvědčuje. Ukolem „sekretariátu studentského“ by bylo vedení vnější činnosti, jež již nyní jest tak obsáhlá, že ji nelze obstarati bez zanedbání studia. Student pracující na obrodném hnutí našem, jehož základem jsou vždy moderní mravní zásady Kristova evangelia, ten má býti mostem, který by spojoval tak příkře proti sobě stojící mnohdy břehy demokracie a aristokracie ducha. Našemu studentu jest snadno možno při jeho sociální činnosti přesvědčiti dělníka, že práce intelligenta jest dokonce mnohdy intensivnější, namáhavější, ne prosta trní.

Přemýšlejte, všimněte si všech příležitostí, o nichž jsem mluvil, snažte se uplatniti v malém své síly, vychovávejte v sobě takým cvičením stálým sociálního ducha, který vám přinese radost a štěstí a utuží vaše ideální snahy.

Končím slovy: „Jen jedno známe: žít a umřít v práci.“

* *

Přednáška tato svědčí o dokonalém ovládnutí látky, u nás dosud nezpracované, ba teprve vyrůstající, jest jednou z nejbohatších na pokyny praktické, dobře odpozorované životu a skutečnosti, a k ní bude se asi studentstvo naše nejčastěji vraceti při své praktické činnosti sociální.

V debatě klade kol. D a n ě k dvě otázky: který student může sociálně pracovati a koho může vychovávat a odpovídá, — že k práci je povolán student starší, jehož má mladší podporovati a od něho se učit. Výchova jeho duševní i mravní může platiti ovšem jen mladším generacím jak studentským, tak i mimostudentským v organisacích lidových.

Kol. B a r t o š žádá provádění hesla „Svůj k svému“, mluví o abstinentismu a jeho významu národohospodářském i mravním a jiných otázkách časových.

Kol. N a v r á t i l upozorňuje na význam práce tělesné o prázdninách po stránce hygienické a ještě více o mravním jejím významu pro dosažení vytrvalosti, sebezapření a otužení vůle. Pracuje-li mnoho z nás na poli, pracujme s tímto úmyslem a rádi. Přechází k botanickým zahradám a ke školským dílnám, jejichž rozkvět je zvláště v Polsku značný, a táže se, jakého ohlasu došel dotýčný iritativní článek Hlídky, byla-li by u nás půda pro podobná zařízení. Povzbuzuje k drobné práci v lidových organisacích, které se každý vyhýbá a která pro nestudované členy organisací bývá obtíží, kdežto pro studenta při dobré vůli je hračkou. Upozorňuje též na novou instituci „skautu“, jenž se k nám má z Anglie pokusně zavést — a obsahuje v sobě mnoho prvků sociálních. Všimějme si ho, ale více jeho anglického vzoru, který nemá na mysli pouhé dosažení tělesné zdatnosti a otužilosti, nýbrž ve smyslu Kristova: Miluj a pomáhej! zavazuje skauta skoro k dennímu konání dobrých skutků. Starejme se, aby nevymizel z něho u nás jeho dobrý základ mravně-náboženský. Přimlouvá se za návrh referenta o zřízení nutného našeho sekretariátu a navrhuje tuto resoluci, která je sjezdem přijata: „Žádáme za zřízení „Sekretariátu katol. studentstva“, který by udržoval kontinuitu tradic, z nichž spolek vyrostl, který by vedl společnou agendu

celého našeho hnutí a žádáme katolickou veřejnost, aby nás ve zřízení jeho mravně i hmotně podporovala.“

Další řečník dr. Fr. Reyl, mluví na thema

O součinnosti kleru s intelligencí.

1. Kdyby vděčnost byla vrozeným rysem povahy lidské, nebylo by potřeba dlouze přetřásati otázku součinnosti kleru s intelligencí, protože nepopíratelné zásluhy církve katolické na poli vědeckého badání, v mravním pokroku lidstva a v rozvoji pravé kultury musily by moderní intelligenci vésti k tomu, aby zástupcům této zasloužilé církve, kleru, bylo popráváno, když ne prvé, alespoň patřičné místo v současných kulturních snahách. Než vděčnost dnes nepovažuje se za požadavek spravedlnosti a za příznačný rys čestného ryzího charakteru, a proto shledáváme, že celá řada moderních vzdělanců, která vystudovala za úplné aneb částečné podpory místního faráře anebo katolického ústavu, nemá jiného vděčnějšího úkolu po obdbytých studiích, než kamenem potupy zaházeti pramen, jenž jim poskytl možnost k občerstvení. Sám z vlastní zkušenosti vím, že Borromeum bylo vždy spravedlivěji oceňováno těmi chovanci, kteří v něm zdarma nevystudovali. Jako tento církevní studentský ústav, tak také celá církev a její palladium, sv. náboženství, zakouší nevděku od těch, jimž vyšší úroveň vzdělání usnadňuje širší rozhled k objektivnímu úsudku a k rozeznání stránky lidské v církvi boží od jejího poslání nadpřirozeného.

Dnes však nevděk světem vládne, proto podle slov Carlylových „Sedí mnozí při ohni a hřejí se na jeho teple. Ubozí, nepřemýšlejí, kdo ten oheň zapálil, ani jak se má udržeti pro budoucnost.“ Křesťanské náboženství je tím ohněm, na němž se zahřívá a udržuje v žáru každá ideální snaha, pravda i dobro, věda i ctnost. Na náboženské půdě vyrostla i pravá věda, i nynější civilisace a společenské zřízení. Budova společenského řádu našeho má hluboké, tisícileté základy, jež nejsou nic jiného, leč křesťanské zásady evangelia Kristova.

2. Kulturní spravedlivá historie svědčí, že církev katolická na poli vědy a umění získala si neocenitelných zásluh. Za dětského vývoje vědy středověké je církev jedinou pěstitelkou vědy. Dochovala nám poklady starověké kultury. Římští papežové věnovali ohromné sumy peněz na zakoupení a přepisy starých rukopisů. Všim právem napsal protestantský dějepisec Rühse: „V přední radě vládnoucí hierarchii, která byla přece jí založena, když barbaři zmocnili se říše římské, děkuje nový svět za veškerou svou vzdělanost. Kněžstvo sestupovalo k surovým národům a moudrou bedlivostí hledalo v jejich zvláštnostech ona místa, kde mohlo se zaštěpiti, co lepšího a vznešenějšího.“ („Gesch. d. Mittelalters“ str. 310.)

Církevní filosofie, scholastika, naučila lidstvo mysliti, a tím připravovala půdu filosofii novověku. Církev šířila vzdělání do hloubky, protože teprv ona vyslovila zásadu školy lidové a sama od svého založení až do konce století XVIII. výhradně školství vydržovala, kdy státy zabývaly se jen válkami a šířením své moci.

Jak o celou Evropu, tak i o kulturu českou má církev katolická nehynoucí zásluhy. První knihou českou byla bible, kterou přinesli sv. věrozvěstové slovanští Cyrill a Methoděj. Palacký v „Pozoru“ dne 21. října 1873 háje zásluhy církve katolické o český národ, píše: „Vždyť jen hrubý nedouk by nevěděl, že veškeren pokrok vzdělanosti a osvěty po mnohá a mnohá století závisel jediné na církevních ustavech.“

Církev dodnes šíří pravou vzdělanost mezi divokými národy, ke kterým se neodváží patentování vzdělanci moderní, jichž celá činnost mnohdy ničím jiným se nejeví, leč bořením toho, co pracně bylo církví národům vštípeno. Církev dodnes výchovou řádných charakterů šíří mravnost a přispívá k ozdravení sociálních poměrů, které beztak trpí jenom křiklavým rozporem mezi zevní kulturou materiální a mezi zanedbanou vnitřní kulturou ethickou. Každý vzdělanec má tedy dostatek důvodů, aby na poli vědeckém, uměleckém i sociálním vyhledával styky s representanty církve a vážil si zasloužilé působnosti církevní, bez níž by „Evropa“, dle slov Herderových, „stala se pouští mongolskou“. („Ideen z. Philos.“ II.)

3. Celá kultura a veškerá právní a sociální zřízení kotví na zásadách náboženských, ale strážcové moderní civilisace a hlasatelé evangelia stojí přece dnes ve dvou od sebe oddělených, po většině lhotejných a někdy i nepřátelsky naladěných táborech. — Odkud toto napětí? Proč necení se kulturní práce katol. kleru a nepoužívá se jí k sesilování společenských základů?

Příčina tohoto odcizení aneb zřejmého nepřátelství neleží ani tak v osobních vlastnostech intelligence, ani v nedostacích snad samého kleru, nýbrž hlavně v různých názorech obou táborů na svět a na život!

Není snad nikomu z nás neznámo, že moderní intelligence jest odchována moderní vědou, která na svou vlajku napsala pyšné heslo: „Úplná autonomie a nezávislost ode všeho nadpřirozeného, ode všech věčných pravd dobra a práva. Věda jen sobě a pro sebe. Tímto heslem ubila věda moderní v sobě pravdu, která se neudrží nikdy, kde není ve spojení s ctností a dobrem. Věda autonomní je vědou bez duše, neorganickou, neživou. Je sice schopnou snášeti balvany poznatků, ale neschopnou je z nich budovati chrám pravého lidství a poskytovat duchu lidskému posilu proti tomu, co je zvířecího v lidské bytosti.

Autonomní věda, založená Kantem, uvádí v pochybnost existenci zevního světa, jenž je předním předmětem našeho poznání, tvrdíc, že můžeme poznávat jen idee, ale nikoli věci samých. Naše poznání je tedy čistě subjektivní, osobní, a tím i relativní. Dle tohoto názoru nelze tedy poznati ani Boha, nesmrtelnosti duše, svobody vůle, zjevené víry, a tím ani základů mravnosti a závazných povinností. Moderní věda autonomní, uznávající jen rozum sám, je anorganická, protože přerвала všechny svazky s lidstvem a se životem. Jsou pak odervána od celku, rozpadla se na jednotlivé speciální odbory, které postrádají organického spojení, a proto nitru lidskému nepřinášejí žádného užitku. Zatím co člověk podnikal stále odvážnější výpravy do říše přírodní mimo sebe, pustla jeho vlastní domácnost, t. j. vnitřní jeho život, a tak došli jsme k smutnému poznání, že známe a dovedeme spoutati síly přírodní, ale vlastních sil své duše zkrotiti nedovedeme.

Moderní filosofické, přírodovědecké a historické názory přešly do sociologie, právnické vědy, do praktického života, a tak dnes nejdůležitější otázky o původu a cíli člověka luští se pod zorným úhlem vědy moderní, která je v naprostém kontrastu se zorným úhlem světového názoru křesťanského.

Světový názor křesťanský i ve vědě hájí možnost objektivního pravdivého poznání jak světa zevního, tak i intelektuálního. Uznává tedy názor křesťanský jednak svět poznávaný (smyslový i vnitřní) a duši poznávající.

Je tedy poznání naše objektivní, věčné, uznávajíc nejen všecko ve světě stávající ale i práva a nároky (povinnosti), které mimosvětý svět a světový řád na nás mítí má a může. Tím položen je vědecký podklad nejen pro ideu Boha samého, ale i pro ideu nezměnitelných odvěkých norem a pravidel mravnosti.

Názor světový moderní a křesťanský se valně od sebe liší, a proto také vyzna-vači a přívrženci obou názorů ocitli se na odlišných cestách, protože oba zmíněné filosofické a náboženské názory nezůstaly jen ve vědeckých knihách, nýbrž staly se principem života a cílem životních snah. Dva nejlepší staří spolužáci z gymnasijských let, kteří si uchovali osobní vzájemnou úctu, ocitají se v křiklavém rozporu, jestliže každý z nich stal se vyznavačem jiného životního názoru. Kněz nemůže svorně jíti, postupovati v životních snahách s bývalým gymnasijským kolegou, jenž šíří zásady atheistické, a stoupenci autonomní vědy zdá se kollega kněz zbytečnou překážkou stále expansivněji postupujících moderních systémů subjektivismu a relativismu.

4. Není tedy vůbec možnou součinnost mezi intelligentem a knězem? Není možno ukliditi propast mezi starým křesťanským názorem živočinným a mezi vědeckým názorem novějším?

Zodpovíme-li druhou otázku uspokojivě, bude rozluštěna analogicky příznivě i otázka druhá o součinnosti kleru s intelligencí.

Mezi moderní, autonomní vědou a starou věrou jest ovšem propast nepřeklenutelná. Ale autonomní věda není pravou vědou, nýbrž souhrn nezaručených domněnek a hypotheses.

Mezi vědou pravou a věrou nejen že není, ale ani nemůže býti věčného rozporu, protože pravda může býti jen jedna, ať ji objevuje po pracném výzkumu lidský rozum aneb ji zjevuje ve své dobrotě Prozřetelnost boží. Formální neshodu mezi vírou a vědou mohou vyvolati jen lidé v obou oborech zastoupení, neznající buď hranic zjevené víry aneb vědecké metody. Tento rozpor čistě formální může snad na čas rozdvojiti současné vrstevníky, ale nemůže vyrýti nepřekonatelnou propast mezi oběma obory. Oba tábory po odstranění zdánlivých rozporů svorně mohou pracovati na sesilování solidních společenských základů, které autonomní věda povážlivě na škodu lidstva podemlela. Každá anarchistická puma, vržená mezi davy, nalezla své odůvodnění v obrovských dávkách duševního dynamitu, jež vyrábějí nevěrečtí universitní professoři úplně beztrestně a rozhazují v tisícových výtiscích mezi davem.

Vzdor tomu, že nepravá moderní věda nese si sama v sobě jistý zárodek rozkladu pro úplný nedostatek pravdy, přece nesmí býti podceňován její ničivý vliv na jednotlivce a na celou společnost.

Zejména jest co nejrozhodněji varovati se falešného pojmu, že intelligence záleží jen v překotném zmocření se rozumových poznatků, jež na poli vědeckém se vyskytly.

Rozumové bohatství nemusí ještě býti známkou intelligence, zvláště když vůle má pochybený směr a ušlechtilé lidské city jsou zanedbány. „Hrst dobrého života,“ praví George Herbert, „je lepší nežli pytel učenosti.“ Je-li člověk třeba živoucím slovníkem různých vědomostí, ale ve svých žádostech je-li nezkrácen, zůstává přece při vši učenosti barbarem a intelligentem není.

Nesmí vás to, mladí přátelé, zarážeti, že s církví katolickou nejdou všichni školští intelligenti. Zde dlužno vždy uvažovati, zdaž jedná se o pravou inteligenci aneb o levný nátěr intelligence. Mezi učeností a životní moudrostí bývá značný rozdíl a přece jen moudrost jest význačným rysem intelligence. „Nikdy nebylo v lidstvu nahromaděno tolik vědomostí a nikdy snad nebyli vzdělanci méně obeznámeni s tím, co člověku především jest potřeba. Snadněji čítají v knize přírody než v nitru člověka, které pro ně tvoří knihu sedmi pečeti zapečetěnou. Čím chudší jsme na abstraktní myšlení, tím bohatšími můžeme býti ryzostí povahy. Čím méně máme vědění vnějšího, tím více můžeme míti vědění vnitřního, znalosti člověka a pravého vzdělání“ (Saitschick, Quid est veritas? Berlin 1907.) Nehledejme inteligenci jen v diplomovaných hlavách, ale také v ryzích povahách, které při svých dostatečných vědomostech rozumových žijí mravně a pracují poctivě ku prospěchu bližních.

Varujte se také tuctového pošetilého náhledu, že první podmínkou vzdělaného člověka jest zapření víry v Boha a přerušení všech styků s církví. Takový ubohý názor hlásají ovšem starí páni, kteří prožili mládí své v orgiích materialismu a darwinismu. Dnes je taký názor čirým anachronismem a školáckým starým šosem, byť se k němu hlásili patentovaní pokrokoví lidé. Čiňané si také myslí, že jsou nejpokročilejším národem na světě. Mohli jste si všimnouti letošního „Přehledu“, že píše o dualismu v člověku (o duši a těle) a o vitalismu, jenž zavrhuje nesmyslný monismus. Metafysika, věda o nadpřirozeném, se ohlašuje na obzoru a vědci jí připravují půdu.

Nespokojte se jen s vypěstěním vlastního náboženského přesvědčení, nýbrž buďte také apoštoly a pracujte po boku kleru na uskutečnění ideálů křesťanských. Dogmata víry musí býti ovšem ponechána církvi samé, která od svého božského zakladatele obdržela výsadu střežení a vykládati jeho nauku, ale šířením nauky Kristovy a realizací zásad křesťanských v praktickém životě musí se i intelligence katolická zabývat. Jeť zajisté náboženství věcí veřejnou a není snad odborným řemeslem třídy kněžské, jak zhusta mělci lidé se domnívají. Součinnost intelligence a kleru na poli vědeckém, sociálním a náboženském iest nejen možnou, ale i nutnou, má-li rozvoj lidstva bráti se cestou zdravou ku prospěchu jednotlivců. K součinnosti se dospěje stálými styky, jež dlužno navazovati mezi dorostem kněžským a intelligentním již za dob studií, za dob přípravy pro život. Styky tyto mohou se udržovati literaturou, ale také styk osobní na sjezdech a schůzích jest nevyhnutelným. Vítám s povděkem dnešní sjezd mladé intelligence s dorostem kněžským a vidím v něm červánky lepších dnů v českém veřejném životě.

* *

Dlouho trvající potlesk byl odměnou a díkem za vzácnou tuto přednášku, která bohatým materiálem a logickým jasnem ukazuje nejen možnost, nýbrž přímou potřebu její za dnešního boje kulturního a naznačuje také otevřeně cesty její.

Za řeči jeho přichází vzácný protektor sjezdu a je uvítán nadšenými ovacemi. V debatě zdůrazňuje předseda, že katolické studentstvo pevně trvá na rovnoprávnosti a neoddělitelnosti theologické fakulty na pražské universitě, jejímž byla ona základem.

Kol. N a v r á t i l přimlouvá se, aby po vzoru diecese královéhradecké měla Hlídka Stud. otevřený přístup do všech seminářů theologických, což bohužel dosud všude není; tím by se jen podporovala a utužila oběma stranám potřebná součinnost.

Dr. K o n e č n ý mluví pro zřízení kursů, na nichž by povolane síly probíraly apologeticky různé náboženské otázky časové.

J. E x c e l l e n c e, jenž se zájmem sleduje jednání, hlásí se ke slovu, souhlasí s myšlenkou kursů, ale přeje si též, aby Stud. Hlídka věnovala rubriku bibliografii a literatuře apolog., sociální a pod. a uváděla ve známost prameny ke studiu sebevzdělávacímu.

Dr. superior Stejskal T. J. mluví pro Mar. Družiny a předseda uzavírá debatu ujištěním, že seč naše síly budou, vykonáme.

Poslední referát kol. Bartoše pojednává řízným a místy kritickým tónem o našich poměrech na universitě na thema:

Naše poměry vysokoškolské.

Dnes abiturienti gymnasia a reálky nejsou téměř nikde přijímáni: gymnasium a reálka nepokládá se za dostatečnou přípravu pro život, všude se žádá ještě další vzdělání odborné. Proto lépe učiní, když bez dlouhého čekání naši abiturienti jdou dále studovat, buď nějaký obchodní kurs, buď na vysokou školu. Nebude tudíž ke škodě, budou-li předem obeznámeni s našimi poměry vysokoškolskými.

Vysoké školy úplné jsou jen v Praze, universita a technika, v Brně je technika neúplná, schází zejména architektura a chemie, z university má Morava jen theologickou fakultu s bohatou knihovnou v Olomouci.

Již po zevnějšku je patrné, jak špatně je postaráno o jedinou českou universitu. Snadno uvede abiturient každého Pražáka do rozpaků otázkou, kde je česká universita. Táž rozstrkána je po celé Praze (asi na 20 místech), tak že ani jednotlivé obory nejsou pohromadě a posluchači jsou nuceni přebíhati v dešti, blátě na př. z Malé Strany do Klementina. Mimoděk tane vám na mysl, jak vypravena jest universita vídeňská, jak krásná jest budova universitní v Krakově. A technika není na tom o mnoho lépe: úplný nedostatek místností, tak že skoro všechny obory jsou jinde. (Poslední dobou hledí se poněkud odpomoci nedostatku místa tím, že zakázalo se Moravanům studovati v Praze obory, které jsou též při technice v Brně. Ovšem jak se to srovnává se svobodou vysokoškolskou, jest jiná věc. Chudý student vždy snáze se užívá v české Praze než v německém Brně.)

Než těšme se, že aspoň universita bude míti novou budovu, již prý roku 1917. Místo rozhodně není právě nejvhodněji voleno, neboť v oné moderní čtvrti studenti nebudou moci bydleti, a dle velikosti lze souditi, že ani v nové budově nebude místa nadbytek. Bylo by tudíž žádoucí, aby aspoň ta jediné universita a jediná úplná technika byla řádně vypravena, v Brně pak aby zřízeny byly nové odbory.

Pokud se týče jednotlivých fakult, nutno, aby též na fakultě theologické byly zřizovány nové stolice, aby byli povoláváni noví a noví odborníci a vědători. Jak by asi byla vyhledávána theologická fakulta i od posluchačů jiných fakult, kdyby se tam na př. přednášelo o literatuře křesťanské, o křesťanské archeologii, o židovství pobíblíckém, po případě o islamismu, o náboženství assyrsko-babylonském atd. V té příčině jest opravdu litovati, že vynikající prof. Musil nebyl povolán do Prahy, ač tomu přáli sami professoři druhých fakult.

Na fakultě filosofické bylo by třeba upravit nějak postup studia a zároveň státní zkoušky. Při studiu řeči měla by se větší váha klásti na pěstování živého jazyka než na histor, mluvnicki. K češtině nutno poznamenati, aby i v Praze při zkoušce státní byla vyžadována znalost slovanských literatur a poněkud více srovnávací slovanská mluvnice. (Těžko, aby naši studenti měli nadšení pro myšlenku slovanskou, když z university vycházejí učitelé neznalí jazyků a literatur slovanských! Ti ovšem pak nemohou žákům raditi!) Při filosofii musí býti zastoupen i jiný směr, má-li česká fakulta filosofická míti nějaký význam ve světě vědeckém.

Fakulta právnická postrádá dosud důležitého lektorátu řečnictví. Tu a tam bývá uváděno, že by nebylo třeba dělati kromě tří státních zkoušek ještě tři rigorosa. Na lékařské fakultě postačí tři zkoušky, proč by nemohly i na právech býti jen tři, mohly by se ovšem rozšířiti. Sozhdně však by bylo velikou výhodou, kdyby při první státní zkoušce mohlo se dělati hned i rigorosum, které se jinak dělá až naposled, obyčejně dosti obtížně. Před několika roky stěžovali si někteří studenti na schůzi, že některý předmět při zkouškách je zkoušen německy, to prý nemá být, ježto na německé universitě není obdobného zvyku. Myslím však, že protest ten byl zcela neoprávněn; tomu, kdo umí německy, nedělá to obtíží při studiu, a právník nikde se neobejde bez němčiny.

Na medicínské fakultě a na technice nejvíce je si stěžováno do nedostatku místností a laboratoří. Změny při zkouškách na technice někteří chválí, jiní uvádějí, že to bylo épe po staru.

V čele university i techniky stojí rektor každého roku volený. Na universitách řídají se fakulty, aspoň mají se střídati. Tak tomu jest na rakouských universitách. ediné česká universita musí míti zvláštnost, professoři pod nátlakem pokrokového studentstva a fakulty filosofické již několikrát fakultu theologickou pominuli. Nemá

sice rektor žádné zvláštní moci a významu (zesnulý ministr Bráf odmítl, že nechce být rektorem, když professoři i studenti svým smýšlením jsou s ním v úplném rozporu), jde tu však o zásadní stanovisko. Z toho se soudí, že všichni professoři univerzitní jsou stejných názorů, avšak není tomu tak. Velikou převahu má fakulta filosofická, jest jich i počtem nejvíce. Ale i tam tu a tam slyšíme pravdu, leckde v přednášce, a posledně dobou i veřejně vystupují professoři proti „neomylným“ názorům všemu rozumějících realistů. A toho se odvažují jen professoři starší, kteří nemusejí se ohlížeti na přízeň toho neb onoho pána. Což by se jich našlo mezi mladšími, jen kdyby již byli řádnými professory! Ovšem těžko se dostává mladý člověk jiných názorů na universitu. Při habilitaci professoři toho odboru nehledí tak na vědeckou kvalifikaci, jako spíše na názory a smýšlení toho kterého uchazeče. Nemalou úlohu hraje též otázka příbuzenská. Nezřídka se stává, že na některé fakultě nalézáme bratry, bratrance, strýčka se synovcem, tchána se zetěm atd. Nikdy neslyšíme, že by české studentstvo protestovalo proti takovému znásilňování vědy! Patrně české vědě „dělá to dobře“.

Pro nás vyplývá poučení, že tím spíše musíme se zasazovati o zřízení druhé university, ježto není myslitelné, že by na obou universitách panoval stejný duch, že by se všude jen papouškovalo úzkostlivě to, co za hranicemi již dávno odbyto. Nastala by vítaná rivalisace a vzájemná kontrola a vědě a hlavně pravdě vše by velice prospělo. Bohužel není naděje, že bude zřízena, když vláda může se vymlouvat, že intelligence je dosti. Kromě toho český student snáze se užívá v Praze než v německém Brně. Hlavní věcí při universitě je knihovna a té nemůže míti nová universita. Spíše snad dala by se zřídit v Olomouci, kde již je bohatá knihovna. A rovněž i v ohledu národnostním, myslím, česká universita v Olomouci měla by větší význam než v Brně.

Katolická universita nemůže býti brána v úvahu, neboť již z ohledů finančních nelze pomýšleti na brzké její zřízení. Pro nás pak bude přece jen vždy universitou německou a nebude tudíž nikdy českým studentstvem čteně navštěvována. Spíše bylo by si přáti, aby na nynější university dostávali se professoři skutečně vědecky vzdělaní, kteří se nebojí otevřeně říci pravdu. A ty, kteří si vedou nestranně, třeba podporovati. Nechceme nynější jednostrannosti, chceme jen pravdu, té se nebojíme!

Který obor si máme vyvolit? Hlavní zásadou každého našince buď: studuj obor, který se ti nejlépe líbí, ke kterému máš největší chuť! Jen s chutí do práce, brzo udělat zkoušky; člověk, který má zkoušky a svému oboru dobře rozumí, vždy dostane místo. Dnes je vše přeplněno, na to se nesmí nikdo ohlížet! Přece však některé obory jsou výhodnější. Nejméně je mediků; ovšem medicína je nejtěžší a nejnákladnější, vřele bych však ji doporučoval. Právníků jest nejvíce, mají však též vyhlídky; kromě toho velice pohodlně se studuje a i s menším nadáním pilný student ovládne látku. Mezi mediky a právníky jest největší procento těch, kteří dlouho studují nebo vůbec nevystudují. Z professury jsou výhodné skupiny s latinou a moderními jazyky. Doporučovalo by se některým našincům věnovati se též studiu dějepisu. Na technice je rovněž vše přeplněno, náš technik nesmí se však báti jíti do ciziny. V tom případě dobře je studovati strojní inženýrství, chemii, zejména zemědělský obor. Nevýhodné jest kulturní inženýrství.

Takto žije se v Praze dosti lacino. Jest možno nalézt dosti studentů, kteří vyjdou s 50 K měsíčně. To ve Vídni není možné. Kromě toho dostává chudý student od podpůrných spolků obědy. Jest hlavně Husův fond, Radhošť, Jonákova nadace atd. Mnoho obědů dá se studentům u Křížovníků, existuje i oděvní družstvo studentské. V Hlávkově koleji dostává se za 12 K bytu, ovšem na kuchyni si stěžují. Jsou přijímáni jen abiturienti, kteří mají maturitu s vyznamenáním a jsou katolíci. Ovšem zakladatel měl na mysli skutečné katolíky, dnes však mezi volnomyšlenkářským studentstvem v Hlávkově koleji několik katolických akademiků je všemožně zesměšňováno a ve svých citech uráženo.

Poněvadž v Husově fondu a v „Radhošti“ několikrát se stalo, že našinci pro své přesvědčení nedostali podpor, zřízení nyní při „Zemské radě katolíků“ podpůrný fond studentský. Podporu dostane, kdo je doporučen Českou Ligou Akademickou. Bylo by žádoucí, aby vše se soustředilo na tento fond, a aby vždy dostávalo se podpor jen chudým našincům. A to mohou věděti nejlépe jen studenti sami.

Konečně třeba se zmíniti o Arnoštově koleji. Dříve bývalo tam přes dvě stě studentů. Kolej sama stojí na výhodném místě ve středu Prahy, místnosti jsou vzdušné, jediné tu schází tělocvična a koupelna. Ve správě však nebylo pořádku. Mnozí studenti ani to málo, co měli platiti, nezaplatili, kolej se zadlužila, a po překonané krizi dvě patra pronajata soudu a dvě ponechána studentstvu. Dnes každý platí stejně, 65 K v zimě a 55 K v letních měsících. Od té doby, co v budově sídlí Česká Liga Akademická, bydlí též někteří členové v koleji. Záhy však všichni chovanci pokládání byli liberálním studentstvem za členy našeho spolku, a tu Česká Liga Akademická musila vlastně záležitost koleje vzíti na sebe a říci: Katolický ústav katolickému studentstvu.

Kdo není katolík, nepatří do kolleje! Snadno se řekne, avšak těžko provést, zvláště když se těžko nachází porozumění. Veškera skoro pozornost věnována kolleji, a dnes výsledek — pochybný. Vinu nese jednak celé zřízení, správa kolleje nemá mnohdy pravý obraz o poměrech, jednak mínění některých pánů, že z liberálů lze nadělat katolíků nebo aspoň „konservativců“ (myslím však, že katolík má také v neděli jít do kostela!). Rozhodně však musí ředitel rozumět dnešnímu studentstvu, musí těm, kteří to miní upřímně, věřit, a sám musí se těšit důvěře mezi studentstvem. Ovšem jest otázka, jak dlouho náš spolek vydrží býti činný na všechny strany a nevzdá-li se konečně této myšlenky, jež jej stojí tolik vysilující práce. A mohl by to býti krásný a akademický dům katolického studentstva — liberálové žádného domu akademického nemají a také se ho brzy nedočkají!

Jak žije české studentstvo? Poměrně český student je dosti pilný vzhledem ke studentu německému, třeba že po většině je odkázán na pomůcky německé (na českých nesmí přestávati, dobře tedy, když náš abiturient přichází na vysoké školy aspoň s částečnou znalostí němčiny). Ve volné chvíli nepatrný zlomek věnuje se hudbě a sportu. Mnoho jich je, kteří vysedají v hostincích a plní „dupárny“, z nichž leckteré bez studentů musily by býti zavřeny. Jinak jeví většina jich velice malý zájem o otázky veřejné. Kdykoliv šlo o ně aký projev (volba rektora, odloučení fakulty theologické), nikdy se jich nesejde mnoho, nejvýše nějaká stovka, tisíce zůstávají doma. Nejlepe je to viděti ve studentských spolcích. Všeho studentstva vysokoškolského je v Praze na sedm tisíc, a ve všech spolcích dohromady není ani sedmina. Nejsilnější jsou spolky odborové, spolek právníků „Všeherd“, spolek mediků, spolky odborové na filosofické fakultě atd. Posluchači-členové mají různé výhody — laciné přednášky, knihy atd. Studenti jsou v Praze organisováni též dle politických stran: agráři, realisti, národní socialisti, státoprávníci, Mladočeši, Staročeši, sociální demokraté; posledních je nejméně, realistů asi kolem sedmdesáti (?), nejvíce je prý agrárníků — 200 (?!). Ovšem kdo zná, jak každému posluchači zemědělského odboru dají již vyplněnou legitimaci, nebude věc nápadná. Myslím však, že skutečných členů není přes sto, když „Venkov“ o jejich poslední valné hromadě referoval: „Na sto členů s hosty tísnilo...“ Kdo nepřijde do spolku ani o valné hromadě, jest členem? Avšak ani menšinová práce netěší českého studenta. Kdežto německý student jest duší výbojných spolků, akademické odbory menšinové mají členů nedostatek. A stejně je tomu s otázkou slovanskou: ač v Praze studuje mnoho Chorvatů a Srbů, Slovinci, Poláci, Rusové, Bulhaři, není styků, ač v Praze by jim nikdo v tom nebránil. Ovšem rovněž i tito slovanští kollegové nezůstávají v otázce pokroku za českými. Pouze Slovinci mají též katolický spolek „Dan“ v kolleji. Dále jest v Praze spolek židů, spolek evangelíků „Jeronym“ (ti veřejně oznamují schůze, a nikdo jim vyhlášek netrhá, jak se to děje Čes. Lize Ak.); zajímavé je, jak tito o sobě vědí a jak stykají se i s professory-evangelíky, kdežto jinak většinou mezi profesorem a studentem není velikých styků; dále jest akademická Mariánská družina a Česká Liga Akademická. Konečně musíme uvést i spolek akademicky vzdělaných žen (ovšem pokrokový). Většinou jsou na fakultě filosofické. Česká Liga Akademická měla by dáti podnět k založení ženského spolku katolického, jak je tomu již ve Vídni. Většina pokrokových spolků nevyvíjí veliké činnosti, nějaký ten ples v zimě, vycházka, přednáška — to vše. Pro nás je to tím lépe.

Časopisy studentské při takovém zájmu nemohou býti nějak významné a rozšířené, ať již je to „Bystřina“ (nár.-soc.), „Snaha“ (mladoč.), „Časopis pokrok. stud.“, živoří, čas od času dodělávají. Dnes vlastně jsou jen studentské časopisy dva: realistická „Studentská Revue“ a naše „Studentská Hlídka“. Realistická „Revue“ dle jich vlastního udání má prý 1200 odběratelů — překvapuje svým počtem, vždyť přece je to všude samý pokrokář. Úroveň tohoto časopisu znají dobře čtenáři „Studentské Hlídky“. Proto musíme býti na to hrdi, když náš časopis jest dnes nejrozšířenějším studentským časopisem. A jest to slušný zástup devadesáti mladíků, kteří veřejně a vždy disciplinovaní hlásí se pod prapor Kristův.

Jsou všichni katoličtí akademici v České Lize Akademické? Nikoliv! Jest mnoho ještě katolických akademiků, kteří nejsou ve spolku! Najdete jich mnoho v kostelích, jak vykonávají své povinnosti. Proč nevstupují? Jedni nemají pražádného zájmu o spolkový život, jiní zase nechtějí, by nazýváni byli klerikály, v kostele jich nikdo nevidí, avšak ve spolku by dostali „punc“; mnozí též jsou činní v předměstských organisacích, a těm přirozeně již nezbyvá mnoho času na spolek studentský. Mezi první lze započítat některé členy kongregace Mariánské, pokud nejsou v našem spolku. Ze zkušenosti však víme, že nikdy na studentských schůzích nepřidal se k nám nečlen, ač jich tam bylo dosti, kteří nesouhlasili. Tomu se musí naučiti jedině ve spolku. A náš spolek chváliti nebudu, za nás musí mluvit činy! A konečně my před nikým nezavíráme, ať každý přijde mezi nás a přesvědčí se na vlastní oči. Celý den jest skoro stále několik členů ve spolkových místnostech, čte se, debattuje neb i ušlechtilě baví, týhodně pořádají se přednášky, měsíčně vydává se časopis dnes nejčtenější ze všech studentských, každou

neděli a svátek jsou společné akademické bohoslužby, při kterých se dostává nám laskavostí profesora dra. Kordače vhodných akademických kázání; spolek zúčastní se veřejného průvodu a třikrát do roka přistupuje společně ke stolu Páně. Mimo to pracuje se čile v různých odborech. Přece však všude ještě nás nechápou. Dříve nám býval vytýkán modernismus, nyní zase říkají, že jsme radikální. Zcela neprávem!

Náš student musí být především katolík, to je první podmínka přijetí. V tom nelze dělati kompromisů, s této stránky vždy musíme hleděti na každého člena, a spolek nesmí ani zbla sleviti, má-li v budoucnosti dále vzkvétati. Nechceme míti mezi sebou politických klerikálů! Náš student musí vždy ve všem ostatním chování lišit se od druhých, musí to být charakter, nesmí se nikde báti své přesvědčení projevit veřejně. Před takovými členy má pak i ten největší pokrokář úctu.

Proto vy, kolegové abiturienti, kteří upřímně hlásíte se pod náš prapor, první vaše cesta buď do našeho spolku, ať již v Praze, Brně nebo ve Vídni, tam dostane se vám vřelého přijetí, tam najdete i upřímné kollegy. Na shledanou v našich spolcích!

* * *

Přednáška strhovala přímo posluchače k hlučnému potlesku a souhlasu, který často referujícího přerušoval — ale bohužel pro krátkost času musila být silně zkrácena.

Po přednášce promluvil krátce ještě p. sekr. D o l a n s k ý a na konec J. Exc. ndp. biskup D o u b r a v a praví, že radostí naplnilo ho, že studentstvo katol. uspořádalo první sjezd český v jeho sídelním městě. Milerád přijal protektorát ve vědomí, že dobré věci bude záštitou — a teď, když přesvědčil se aspoň za ten krátký čas — delší účast mu nebyla možná — o krásném a zdařilém průběhu sjezdu, pocituje dvojnásobnou radost a uspokojení a přeje další činnosti naší mnoho plného zdaru.

Předseda W a s c h k o děkuje J. E x c e l l e n c i za laskavou podporu a osobní účast, správně ústavu za všemožnou starost a obětavost, všem vzácným hostům, pak studentům i studentkám za účast a končí zdařilý a památný náš první sjezd český, druhý krásný to úspěch studentského hnutí katolického.

„Svatý Václave — yévodo české země . . . zahřmělo na to sálem jako vítězná, důvěryplná píseň válečná k novému pochodu za vysokou metou. Kéž „n e d á z a h y n o u t i n á m n i b u d o u c í m“!

* * *

Během sjezdu došly a předneseny byly tyto omluvné dopisy a telegramy: kníž. arcib. dvormistr S t o y z Prahy, Boh. R e b a n z Čes. Budějovic, milý náš přítel MUDr. J o s. V i n a ř, pluk. lékař ve Vys. Mýtě, Jan Homolka, ředitel kníž. arcib. ústřední kanceláře, b o h o s l o v c i r e d e m p t o r i s t é v Obořišti, J e s c h, abitur. reálky v Příbrami, kand. učit. Hromadník z Černovic a organizace čes. strany křesťansko-sociální na Král. Hradčanech, Mariánská Družina stud. ve Valašském Mezíříčí.

*

Těmito dvěma sjezdy byl vyčerpán náš studentský pracovní program pro letošní prázdniny. Byly to dva samostatné kroky naše, k nimž jsme soustředili do jisté míry své mladé síly, k nimž jsme se svědomitě připravovali a jež jsme za plného pochopení a součinnosti našeho studentstva se zdarem provedli.

K tomu přidružily se dva veliké veřejné projevy náboženské, nehledíme-li k soukromým a intimním potřebám duše hovícím exerciciím. Vybídlí jsme k nim naše stoupence, protože trváme na zásadě, že dnes více jako jindy je mravní povinností každého uvědomělého katolíka veřejně vyznati Krista před lidmi, uveřejnili jsme program studentské sekce při eucharistickém kongresu ve Vídni a stručně jsme oznámili v posledním čísle studentskou pouť ke korunované Matce boží na posv. Hostýn, jejíž bližší program nám před vydáním čísla znám nebyl.

*

Sv. Hostýn.

Pouť tato byla holdem Moravy; — dala se tedy přirozeně očekávat jen účast studentstva moravského.

Veliká účast kroměřížská, blízkost kongresu eucharistického a pak ta okolnost, že mnoho studentů bylo přítomno již korunovační slavnosti samé, dala očekávat jen malou návštěvu — a hle! přece 150 studentů uposlechló výzvy msgra. dr. Stojana, aby přišli se i ve čtvrtek dne 22. srpna pomodlit ke korunované Matičce boží.

Zastoupeny byly akademické spolky, spolek katol. učitelstva, naši katoličtí professoři i studující řeholnice.

Pouť byla zahájena ve středu večer uvítací řečí msgra. dra. Kordače, který svým prohloubeným způsobem poukázal na souhlas a vzájemné doplňování se vědy a víry.

Ve čtvrtek ráno kázal J. M. opat Zavoral svým vzácným, řečnický vybraným a upřímným, přesvědčivým způsobem, v němž mluvil o úkolech katolické intelligence, žádal, aby studiem a rozumovou činností utvrdili napřed sami sebe a pak ze vši síly bránili tomu, aby našemu katol. lidu nebyla ze srdcí rvána jeho víra. Žádá příměst přesvědčení a upřímnost smýšlení, vyzývá ke společné práci, ale také abychom udržovali řady své čisté od sobeckých, simulujících prospěchářů. Vzácná a významná slova z úst muže, který neváhá otevřeně prohlásiti: Kdybyste poznali, že o nadvládu, o zneužívání náboženství nám jde, neváhejte ani okamžik a odvráťte se od nás! Jak pádně tu vyvracejí ústa povolaná všechny nastrčené deklamovánky o podlízání o bezpáteřnosti, o nadvládě kněží a o ponižujícím područí laické intelligence. Po kázání sloužil J. M. opat mši sv., při níž bylo společné sv. přijímání.

Na to konala se přátelská, pozdravná schůze, kterou zahájil právník Vítek uvítáním přítomných, zvláště vzácných hostů: biskupů Doubravy a Hůlky, opata Zavorala a profesorů Kordače, Nábělka a Zahradníčka, nadučitele Polanského, učitele Bartoše a Surmy, učitelky Šebíkové, dra. Váhaly a dr. Stojana. — Po zvolení čestného předsednictva ujímá se slova J. Exc. biskup dr. Doubrava, který se těší z toho, že do roka po třetí je mu přáno dlít ve středu dorostu katol. intelligence. Navazuje případně na slova brevíře: „Synu, pohlédni do nebes a viz tam matku!“ a povzbuzuje, aby nedali se zastrašiti v boji záští a výsměchem nepřátel, vždyť: Vizte tam v nebesích vládce, který dal vám matku v Marii, matku moudrosti. Ti budou vašimi ochránci a vaší záštitou, tak že marný bude proti vám boj, zvláště když jste se k tomu boji sdružili. „Zachovejte nám svou lásku,“ appelloval na sjezdě v Hradci Králové předseda „Ligy“ na přítomné a biskup mu odpověděl: Ano my vám ji zachováme a ještě více: oddanost a úctu, které

jste hodni pro své nadšení. Slibuje to znovu i zde. Pro víru, Boha, krále a vlast zmužile v boj a k utrpení.

Předseda vítá pak posl. dra. H r u b a n a, který poukazuje na význam náboženství pro jednotlivce, pro národ a ve veřejnosti, kde ho zneužívají nejvíce ti, kteří je prohlašují za věc soukromou, neustávající proti němu soustavně štváti. Budoucí intelligence má chápati význam náboženství nejen citově, ale i s této rozumové stránky a má čeliti podrývání jeho v lidu, poněvadž tím hájí základ naší národní existence. Buráci u nás boj nábožensko-kulturní. Vy v něm stůjte po boku těch, kdo hájí základ naší existence národní.

Opat Z a v o r a l slibuje součinnou spolupráci a podporu kněžstva.

Nadučitel P o l a n s k ý ujišťuje vytrvalostí katol. učitelstva v boji za záchranu školy cítilcí pro vlast a církev.

Prof. dr. N á b ě l e k upozorňuje na význam dobrého příkladu studentstva ve zbožnosti, vybízí k úsilovné práci, která dává samostatnost a sebevěru a appeluje na přítomné, aby ani za moc a slávu neprodali svého přesvědčení.

Prof. dr. K o r d a č poukazuje na demokratisaci dnešní doby, na sílu i význam širokých vrstev lidových v ohledu sociálním a na jeho součinnost zákonodárnou. Síla tato však, má-li vésti k povznesení národa potřebuje bystrého zraku vědy a víry. Katolické studentstvo nechť zdarně pokračuje v souladném pěstění a zvelebování obou.

Prof. dr. Z a h r a d n í č e k jako paedagog klade ovšem na srdce, aby jako budoucí vychovatelé, ať už v té či oné formě, byli vždy toho pamětlivi, že bez víry není mravnosti a bez mravnosti není budoucnost národa. Studium podporujte své přesvědčení náboženské, studiem spějte k pravdě, pro ni žijte, bojujte za pravdu a zvítězíte!

Dr. Ž ů r e k jako horlivý vůdce našich omladin vítá radostně studentstvo k společnému boji, které svou lidovou drobnou sociální prací a intimním stykem s lidem najde si samo své bojovníky.

Řeholnice z Choryně ujišťuje, že spolusestry aspoň modlitbami a dobrou výchovou svých svěřenek budou podporovati snahy katol. intelligence.

Pozdravný proslov za Ligu přednáší J U C. V a l e n t a a za Moravana Ing. C. H o r k ý, načež předseda končí schůzi, která v mnohém ohledu byla bezděkým ohlasem a dozvukem našich sjezdů a ukázala nám, s jakým zájmem sleduje katolická intelligence náš postup a schvaluje náš směr.

* *

Stanuli jsme na schodech chrámových. Ještě jeden pohled do svatyně, po temeni hory a do kraje, v němž hemží se na rovině i na kopcích dědinky i města . . . S tohoto sídla shlíží ve dne i v noci ke svým ctitelům ta mocná ochránkyně Moravy, opěvána tolika krásnými písněmi, čistými, poetickými výrony duše moravské. Co může znamenati, když cynický jedinec odváží se pod básnickou rouškou sáhnouti svatokrádežně na Tvé nehynoucí vavříny? — Marná zloba. — S novou slávou zastkvíš se, korunovaná, na temeni hory. — Tisícihlavá procesí vykřiknou v hymnických zpěvech chválu Tvou, zahučí šedé chlupy u Tvých nohou hlasem díky, žehnání a lásky; nedá se odtrhnouti od Tebe věrný Tvůj lid moravský, v svatém nadšení ozdobí vznešené sídlo Tvé, svým vzácným a vybraným uměním národním okráší místo posvátné, učiní z něho křesťanskou Akro-

polis svou a v nepřetržitých proudech bude den ze dne, rok za rokem chvátati od Velehradu k Tobě světice, symbole čistoty a vznešenosti

Bud' pozdravena duší studentskou a oroduj za ideální, čisté její snahy, dokud věrna zůstane Tvoji účtě!

Eucharistický kongres.

Blížil se konec prázdnin — těch významných a pohnutých prázdnin které tolik obrodného živlu, tolik silných impulsů přinesly našemu hnutí! Naši kolegové středoškolští chystali se již k odjezdu za svým povoláním, vraceli se skoro v duchu již zase do známých školních síní, aby tam s novou silou věnovali se intelektuelnímu obohacení svého ducha, rozšíření obzoru duševního a pilné sebevzdělávací setbě do budoucna.

I kolegové akademici vraceli se zase více ke svým knihám, dělali rozvrhy a plány, soustřeďovali opakováním své vědomosti a předběžnou četbou připravovali se aspoň k dalšímu intensivnímu studiu. A přece cítil tak mnohý z nich, že není ještě ukončeno naše prázdninové dílo; věděl tak mnohý, že bude mu přáno dovršiti a korunovati je účastí na triumfálním průvodu, který s největší slávou a oddaností chystá věřící lid celé naší říše — se svou korunovanou hlavou v čele — svému svátostnému králi — Ježíši eucharistickému.

Pokrokové noviny štvaly o závod proti „klerikální parádě“, proti zanášení peněz národním nepřátelům našim, počasí bylo nepříznivé, — jakoby zkoušelo neohroženost a vytrvalost naši — ale to všechno nedovedlo zstrašit českého katolického studenta. On byl si toho dobře vědom, že nepovažují-li jiní za zbytečně drahé parády slavnosti všesokolské, neváhají-li jiní svou účastí udržovati přežilé oslavy Husovy anebo uměle nafukovati pochybné mučednictví Ferrerovo, — on byl si vědom, že nad tato díla lidská, nad tato blouznění a někdy zlovolné šálení je daleko světější, vznešenější a člověka důstojnější povinností pokorným srdcem pokloniti se velikosti nadlidské, zvýšiti skromnou účastí svou oslavu krále králů, reformátora bez bludů a bez poskvrny, osvoboditele nejšlechetnějšího, nevysychající zdroj neomylné pravdy, pravzor ideálů lidstva.

On cítil, že nepůjde k vůli lidem, že nesmí dbáti nepřátel a jejich zlo vůle tam, kde triumfovati má kníže míru, pokoje a lásky, který nás životem i smrtí učil odpouštěti jim, neboť nevědí, co činí, který bude jednou nás všech spravedlivým soudcem, jenž dobré odměňuje a zlé tresce.

On vzpomněl též, že v městě tom žijí také tisíce jeho trpících utiskovaných bratrů, kteří denně dovolávají se pomoci svých šťastnějších, svobodnějších soukmenovců, on tušil, že bude jim útěchou a povzbuzením každé nové české slovo, každá česká tvář i vřelý stisk pravice, že posílí je ten veliký, třebaš i krátký zájezd náš. On nedal se zmásti vztekem, nízkostí a omezeností jiných, on povznesl se výše z otráveného ovzduší lidských vášní a šel za hlasem svého srdce, svých myšlenek.

A opět můžeme říci, že byli jsme čestně, ba ze slovanského studentstva nejpočetněji zastoupeni; 141 nás bylo a to 41 akademiků (všech tří spolků), 80 studentů středoškolských a 20 kandidátů učitelství. Mimo to 25 kandidátek učitelství.

O ubytování naše nebylo ovšem tak postaráno jako u nás — to ze samé ochoty Němců ke všemu neněmeckému — ale přes to dovedli jsme se uskrovniti a humorem oslazovali jsme si stísněné své noclehy, vždyť

bylo radostno přinést malé oběti a sebezapření Tomu, který narodil se v chudých jeslích.

Není zde možno z pochopitelných příčin přinést bližší referát o celém průběhu sjezdovém. Proto pouze všeobecně uvádíme, že studentstvo naše zúčastnilo se společného zahájení sjezdu a prvních společných řečí. V dalším průběhu přimklo se přirozeně k naší české sekci a bylo přítomno — někdy rozděleně a současně v různých místnostech konaným schůzím, slavnostním řečem a kázáním, zvláště J. Ex. biskupa Doubravy, J. M. opata Zavorala, P. Voňavky, dr. Žúrka a m. j. V sobotu ráno přistoupilo společně ke stolu Páně v kostele u Minoritů.

Vrcholem slavností byl ovšem nedělní průvod, při němž studentstvo naše přes vydatný déšť mužně vytrvalo a dovedlo si uhájit svou samostatnou skupinu českou v řadách studentských, začož bylo odměněno nadšenými a jásavými pozdravy od českých a slovanských částí špalíru. Bylo to krásným zadostučiněním za všechny ústrky, kterých se nám dostalo a jež nás snad ještě čekaly za naší odhodlanost, čistí tu zářivou radost a netajenou hrdost v očích našich českých a slovanských bratří, když spatřili naše národní stuhý, jež strhovaly k ostentativnímu volání: „Sláva!“ a „Zdař Bůh!“ v německé Vídni.

Živel náš upozorňoval na sebe a pronikal všude; tak při ukončení sjezdu v Rotundě, kdy studentstvo naše při příchodu a odchodu našich duchovních pastýřů — J. Em. kn.-arcib. Skrbenského a J. Ex. biskupa Doubravy — provolávalo nadšeně Slávu, zvláště však při přátelských večerech a schůzích — jednom studentském, česko-slovinském a závěrečném společném na rozloučenou.

Nelze zachytiti všech dojmů těch, které rozvířily duši při nadšeném bratrském spřátelení naší slovanské rodiny v duchu katolickém, nelze podat ohlasy bouřlivých pozdravů, hesel a řečí, které z úst studovaných i prostých, laických i duchovních nadšeně hlásaly společné naše cesty do budoucna, ujišťovaly vzájemnou pomoc a zdůrazňovaly nutnost společné obrany sjednoceného boje. Ale jeden dojem vrcholil, byl tak mohutný, že nelze ho opominouti: způsobila ho slova mluvčího vídeňských Čechů, kteří vřelými slovy děkovali nám za návštěvu, upřímně zvali vídeňské naše akademiky do svého středu a zapřísahali všechny šťastnější bratry své, aby pomohli jim udržeti a vybudovati jejich školy a svatyně, v nichž by duše jejich sytily se v rodném jazyku svém. Bylo to, jakoby matka Sláva volala mocné, vzdálené syny své k národní i mravní záchraně svých ohrožených dětí.

Kéž nezanikne její hlas, kéž svorně a do jednoho uposlechnou palčivé prosby její!

Prohlédnuvše si — pokud dovoloval čas — aspoň hlavní musea, galerie, památnosti a umělecké pokladnice vídeňské, chystali jsme se k odchodu.

Dokončili jsme dílo. Naposledy stiskli jsme si družně pravice, zahleděli si v jasné tváře a s novým bohatstvím dojmů, myšlenek a nadšení rozjížděli jsme se do svých domovů, abychom s novou chutí pracovali na započatém díle až do nejbližšího našeho shledání, našich příštích — doufejme, že neméně plodných prázdnin.

Bůh, jenž ve všem laskavě si vede, vštěpuje náboženství do ducha důvody a do srdce milostí; ale vštěpovati je v ducha i v srdce násilím i hrozbami, neznamená vštěpovati tam náboženství, ale hrůzu, terrorem potius quam religionem.

Blaise Pascal: Myšlenky. (Přeložil Jos. Uhlíř. Laichter 1909.)

DR. HRUBAN A KAT. STUDENTSTVO.

Dr. Hruban již padesátníkem. Máme však vědomí, čím jest pro studentské hnutí, jaký má on pro nás význam?

Čím jest dr. Hruban pro hnutí katol. lidu, tím jest i pro hnutí katol. studentstva. Jest buditelem na poli náboženském, kulturním, politickém, jest umělcem, kritikem, paedagogem.

Jeho postavení mezi dnešní intelligencí jest tak výlučné, ba ojedinělé, že musí budit pozornost všude tam, kde jest ještě smysl pro národní idealismus, tradici a historii. A jsou to vlastně ti nejmladší z intelligence, co věnují jeho snahám sympatie i síly. Jsou to katoličtí studenti, již vyburcování ideovým světem vůdce katolíků československých, staví se v jeden šik ku práci, jež má uskutečniti to, co chce dr. Hruban.

Jeho boj pro svobodu a práci, svědomí, a cit katolíků budí ohlas ve studentských škamnách, kdež se dobře chápe to bezpráví, jež se děje i na svědomí a přesvědčení studentově. Student dobře cítí tíhu vypsane ceny, již chtějí mermomocí urvati pro sebe různí paedagogové, sleduje s kritickým okem ten vyhlášený tajný, ale zorganizovaný útok na vše křesťanské. Katolické studentstvo vidí též velmi dobře, jak hlásáním theorie o hledání Boha jest přímo deptána veřejná mravnost studentstva a jeho výchovný prostředek.

Ale není to všechno vlastně kletba kulturního boje, vyvolaného u nás jistým směrem odchovanou intelligencí? A právě tato intelligence „když se nemohla zmocniti lidu, chytila se mládeže“, praví veřejně dr. Hruban, „tu otravují, odcizují a připravují pod hesly „pokroku“ pro příští doby. Jen se ale neptejte, co myslí tím pokrokem.“

Ano, chytili se té mládeže v letech, kdy se jim zdálo, že stačí člověku mužný rozum bez Boha, kdy byli již osobnostmi a myslili, že jsou charaktery. Ale zapomněli na to, že v mládí jim bylo náboženství chůvou a základnou pro vývoj charakteru.

A tak dnes všechny osvětové svazy, rady národní i nenárodní, paedagogové a učitelé různých dorostů nemají tu odvahu říci otevřeně a upřímně na patřičných místech, co jest první a nejsvětější povinností mladého srdce a mladé duše české. Zajatci veřejného mínění nechali zabíti českému studentstvu Boha, a místo něho dali mu „hetěru“ — „radost ze života“ — a vyrvali mu idealismus, tak že dnes místo s národním idealismem zabývá se český student nejakutnější myšlenkou a studentským problemem jak rozšířiti úctu Ferrerovu.

Katolické studentstvo proto koná vlastně jen svoji povinnost díky, když jménem studentstva kvituje dr. Hrubanovi, že sám proti všem, proti celému veřejnému mínění poukazuje na význam národního idealismu, jeho tradic a elementárních prvků náboženských, když staví Boha na místo veřejné úcty a vztyčuje tak opět ty uprášené normy svědomí a povinnosti české duše na prestol cti.

A když i umění se zapomíná a sápe a třísni všechno svaté, tu opět sám vystupuje na parlamentní půdě a řekne jasně a otevřeně svůj úsudek o umění z Judee a jeho jak estetické tak vzdělávací ceně.

Konečně, když pak divné písně začnou zníti o revolučním duchu a jistě frakce otráveny špatným socialismem a různými teoriemi pavědeckými dají si heslo „ni papeže ni krále“, tu jde a učí staré i mladé, učené i neučené volati slávu otci, císaři a slovanskému Rakousku. Ano vážný to patriota, ba řekl bych národní prorok mezi intelligencí i tou nejmladší. Výlučné, ba ojedinělé jest jeho postavení v boji za svobodu a práva svědomí a pravdy.

Mluví ke studentstvu, když jest vzdálen, mluví ke studentstvu, když jest s ním ať v Praze, Vídni nebo Brně. Tu teprve se otvírá studentstvu bohatá škola života a ideálů. Nevíte, co máte dříve obdivovati. Zda tu jemnost, či šlechetnost mysli, nebo jeho kritický talent, či jeho umělecký vkus, nebo psychologa. V hovoru s ním ustupuje všechna zaujatost, uzavřenost studentstva. Student se rozhovoří čím dále, tím upřímněji a jistě odchází nadšen a zaměstnán zjevem tak složité osobnosti, programem, a získán pro práci. Skutečný to paedagog, jenž umí sedlat lidské vášně, dávati jim zaměstnání a dobrý směr. I náš český modernismus dá mi snad zde za pravdu.

Vždy bolelo dr. Hrubana, že český katolický student jest psancem, bojkotován studentstvem, pranýřován jako sprostý chlebař a zaprodanec. Zatím náš student sůžoval žaludek, třásl se zimou a hrbil svou katolickou duši a přesvědčení před kůrkou chleba. Vznikla myšlenka podpůrného fondu. Není místné vypisovati zde, jakých zásluh si dr. Hruban získal. O tom ví nejlépe ti, s nimiž dr. Hruban osobně jednal. Výsledek však byl, že z Nikodema se stal horlivý našinec s rovnou páteří. S jasnou tváří hledí dnes náš student na staroslavnou matičku Prahu a její věkovitý velechrám.

Všechny úspěchy, veškerý rozmach hnutí katol. studentstva souvisí těsně s ideovým programem vůdce katolíků. K oživení ducha věřícího! K uvědomění si vlastních sil, práv a povinností! Ku katolickému realismu! Věděním ku vítězství, vítězstvím pravdy Kristovy ku spáse národa!

Již padesát let! Stárne náš vůdce? Ne, on mládne generací mladých nadšenců, on žije myšlenkami v nich.

* * *

— — — *Nepředcházelať Husa v Čechách, tak jako Luthera v Němcích, žádná doba duchovní temnosti, nýbrž doba plná skvělých důkazů pokročilého života duchovního. Hus opustil cestu, po níž se posavad kráčelo ku předu, k nenabytné škodě naší. Hloubání o náboženství nevedlo, jak se domníval, k opravě společnosti církve ani k lepšímu vzdělání mravnímu, nýbrž jen k rozpuštění svazků církevních a ke zlehčení náboženství, čehož následek byla značná zástava v utěšeném pokroku duchovním, jež spatřujeme před tím. Rozšíření lutherství, jemuž husitism připravil půdu, přivedlo pak zmatky na nejvyšší stupeň. Ve druhé polovici 16. století spatřujeme výsledkem toho Čechy, jak dalece nebyly katolické, zbaveny skoro všeho církevního pořádku; kněžstvo lutherské, sprostěno vší kázní, zpustlejší v mravích a také méně vzdělané, než bylo kněžstvo to, proti kterému Hus pozdvihoval svého hlasu; lid zanedbaný, ale ovšem naplněný pověřeným záštítem proti staré církvi; šlechtu zhýralou jako nikdy před tím — — —*

V politickém ohledu rozbořilo husitství naši starou státní společnost — — — pročez nacházela se země od té doby s jistými přestávkami brzy více, brzy méně ve stavu anarchistickém — — —

W. W. Tomek o Husovi, Musejník 1854 str. 242 n.

JEST NÁBOŽENSTVÍ VÝMYSLEM LIDSKÝM? *)

V nejnovější době, v níž zachváčeno lidstvo horečnou touhou po pokroku a osvětě, obohacena i theologie novou samostatnou vědou — hierologií, česky: srovnávací vědou náboženskou.

Hierologie či hierografie zkoumá, co náboženství je, pátrá po jeho původu a obrací zřetel na sociální význam náboženství. — Původně zabývaly se těmito světovými otázkami historie, ethnologie, anthropologie a jiné vědy. Když však časem vzrostl zájem o náboženství, psány o něm samostatné spisy, až konečně vyvinula se i samostatná věda — hierologie.

Prozíravý papež Lev XIII. bystrým duchem záhy poznáv, že hierologie může konati platné služby v prohloubení názorů lidských o sociálním působení náboženství, zřídil v Římě na své universitě zvláštní stolicí pro srovnávací vědu náboženskou. — Nový důkaz, že každá věda nalézá v papežích nejlepší mecenáše a že se církev vědy nebojí.

Než přesně dlužno lišiti hierografii pravou a falešnou. Jako žádná pravá věda nemůže odporovati zjevení — vždyť obojí prýští z téhož zdroje: odvěké moudrosti — tak i hierologie. Měla by se církev lekatí této nové vědy? Nikoli! Slyšme, jak dodává slovy rozhodnými bojácným odvahy na slovo vzatý apologeta Ch. Pesch S. J.: „Tak zvaná srovnávací věda náboženská zavdala některým podnět křesťanství snižovati a s ostatními náboženstvími na jednu úroveň klásti, čímž byli někteří dohnáni, tuto novou vědu podezřívati a za nepřítelkyni křesťanství považovati. Toto poslední může však jen tehdy býti oprávněno, máme-li hierologii za bludnou již dle její podstaty; je-li však tato věda vědou pravou, a tedy založenou na pravdě, pak křesťanství nikterak nemusí se jí báti, naopak dosáhne posléze od ní podpory a slávy.“ — —

K nejzajímavějším a zároveň nejpalčivějším otázkám hierologie náleží: Odkud náboženství? — Pravím nejpalčivějším, neboť touto otázkou stavíme se před veledůležité dilemma: Buď náboženství je původu božského a pak váže celé lidstvo a každý člověk je povinen řídit se jím v životě soukromém i veřejném, nebo vyklíčilo pouze na zemi — a v tomto případě kdo může mne nutiti, abych je přijal?

* * *

Náboženství je tak staré, jak člověk sám. Ono vystupuje s člověkem na jeviště světové a s ním zaniká. Zašlé doby, zahalené temným závojem, do nichž historie nemůže vyslati nejspořejšího paprsku světla, ozařuje nám náboženství

Náboženství — toť mravní pojítka člověka a Boha. Má dvojí stránku: vnitřní a vnější. Člověk v nitru poznává svůj vztah k Bohu, jako Tvůrci i Pánu, a ze vztahu plynoucí povinnosti, a vnitřní přesvědčení dává na jevo vnějšími akty: úcty, smíru, prosby, díků. — Vnitřní idea náboženská

*) Prameny: Schanz: „Apologie des Christentums“ 1910.

Vychodil: „Apologie víry křesťanské“.

Hlidka, ročník 1896: Oliva: „Srovnávací věda náboženská“.

a vnější kult jsou tak nerozlučně spojeny, jako duše a tělo, mají-li tvořiti živý, úplný organismus. Schází-li jeden prvek, není pravého náboženství.

A z této nutnosti obou činitelů lze si vysvětliti, proč mnozí badatelé hledali původ náboženství brzy pouze v nitru lidském, brzy ve světě vnějším. Co theorii, navzájem si odporujících, jen aby se nemusil uznati božský původ náboženství! Máme Spencerův animismus, pozitivistický fetišismus, dmonismus Straussův, modernistický immanentismus a všeobecně rozšířený systém egoismu.

Vytkl jsem si za úkol, ukázati těmito řádky, že kořeny náboženství netkví v egoismu, čili že náboženství nezavedla snaha zákonodárců a kněží ani život rodinný.

N á b o ž e n s t v í o d z á k o n o d á r c ů ?

Dle Platona a Cicerona již sofista Kritias vyslovil domněnku, že nejen zákony, nýbrž i víru v bohy vymysleli chytrí lidé. A zapřisáhlému nepříteli církve Voltairovi bylo náboženství pouhou hrou, vymyšlenou od lidské libovůle.

Je sice pravda, že mnozí zákonodárci, jako Mojžíš, Zoroaster, Numa Pompilius vydali své zákony ve jménu božím a opět jiní na příkl. Solon, Lykurg, postavili celé zřízení státní na základech náboženských. — Avšak sluší uvážiti, že k svým záměrům — někteří ovšem i nekalým — užili náboženství již stávajícího. Jak by mohli svým zákonům dodati božské sankce, kdyby v nitru poddaných nebyl již zakořeněn cit náboženský? A lze si představit, že by příslušníci celého státu neb národa ochotně a rázem podrobili se přísnému řádu mravnímu, jež náboženství předpisuje? Kolik to sebezapírání a obětí!

Není národa, který by neměl náboženství, tak již ve starověku hlásal Cicero. A dosud nepodařilo se ethnologům najíti ani v Africe a Australii, ani v Americe a Polynesii národa bez idejí náboženských. Vysvětlí nám Voltaire toto všeobecné rozšíření náboženství po celém světě svou theorií egoismu? Malá věru je pravděpodobnost, že by všichni vladaři a státníci na celém světě přišli náhle na tak výtečnou myšlenku, zavést náboženství k upevnění své moci. Než připusťme pravděpodobnost! Narazíme na nové nevysvětlitelné záhady. Daly by se celé národy ve všech zemích po dlouhá století oklamávati od svých vladařů a nepřišel by nikdo podvodu na stopu? Tak zaslepené snad lidstvo nebylo! — Dříve než byli králové, vladaři a zákonodárci, dříve než utvořeny státy, existovalo již náboženství a zkvétalo v srdcích lidských! Vírou v Boha sjednotilo náboženství lidi ve společnosti, státy a zavedlo základy práva. Věčně pravdivým zůstane výrok Plutarchův: „Snáze je vystavěti město ve vzduchu, než zaříditi stát bez kultu náboženského.“ Budova státu může býti bezpečně postavena jen na základech náboženských. Obětní oltář je nejpevnějším základním kamenem každého státu. (Hettinger.) Bez náboženství veta po společnosti lidské, po národě, po státech! Proč řítí se na př. Francie střemhlav v propast záhuby? Vypo-věděla náboženství boj na život a na smrt.

P o v s t a l o n á b o ž e n s t v í v k r u h u r o d i n n ě m ?

Otec rodiny prý zavedl náboženství, aby nabyl vážnosti v domácnosti u ženy a potomstva. Nelze upříti, že rodina byla nejlepší strážkyní náboženství, neboť ono jako zlatá páska pojilo navzájem všechny členy v mo-

rální jednotu za určitým cílem: „Domácí krb byl nejzpůsobilejší střežití výheň náboženství a zkoušení sílu víry“, praví duchaplně Schanz. A dosud nepodařilo se nalézt ani u nejdivočejších národů život rodinný bez náboženství.

Avšak přes to nezaložila rodina náboženství, nýbrž náboženství založilo rodinu. Proč u zvířat, které postrádají náboženství, neshledáváme život rodinný? Tak tázal se již sv. Chrysostom. — City rodinné u zvířat trvají jen potud, pokud toho vyžaduje potřeba sebezachování neb výživy.

Ideje náboženské existovaly dříve, než utvořen kruh rodinný a proto nemohly se v něm zroditi.

Ano, vymysleti si náboženství přičilo se samému sobectví pohlavářů, máme-li zřetel na mravní jeho stránku: „I nejprívětivější božstvo“, podotýká Vychodil ve své apologii, „jest nejen dobrodincem, nýbrž i mstitelem. Sám na sebe si člověk takového biče zajisté neupletl, kdyby nebylo jiného hlasu v něm, který mu zvěstoval, že jest nejen užitečno a škodливо, nýbrž dobro a zlo, dovoleno a nedovoleno.“

N á b o ž e n s t v í v ý m y s l e m k n ě ž í ?

Zvláště kněžím se vytýká, že vymyslili náboženství, aby z něho mohli pro sebe těžiti.

Než jak nám vysvětlí zastánci této hypotézy, že vyskytuje se náboženství bez kněží, ne však naopak? U Indů v patriarchální době mohl božstvu každý obětovat; teprve později zvolení kněží a jejich péči svěřeny modlitby, posvátný zpěv a oběti.

Čiňané původně stavu kněžského vůbec neznali, ač od pradávna byli ctiteli monotheismu, jak dí jejich staré knihy náboženské: „Staří obětovali Sang-timu a uctívali své předky“.

A dosud setkávají se missionáři v krajích pohanských s kmeny, kteří neznají kněží v pravém slova smyslu.

Náboženství nebylo zavedeno od kněží, nýbrž ono kněze sebou přineslo. — Kněží jsou v každém národě k vůli náboženství; v něm tkví jejich původ. Vždyť i nejmocnější kasta kněží-brahmínů u Indů odvozuje svou důstojnost a práva z posvátných knih — Ved — tedy z náboženství.

A ostatně, kdyby přesvědčení náboženské nebylo ode dávna zakořeněno v srdci lidském, nýbrž bylo v život uvedeno kněžími, lid záhy by poznal jeho lichost, že moc hlásaného tožstva není skutečná, nýbrž že věc je pouhý výmysl, a nedal by se dlouho nutiti k těžkým povinnostem náboženským.

Tak zvané kněze „zakladatele“ náboženství možno pouze míti za reformátory, kteří náboženské ideje svého národa sloučili v jednolitý systém, nebo obohatili náboženství svých předků prvky přijatými od jiných národů, a nebo konečně, jako na příklad Luther, zmírnili původní kázeň náboženskou, aby stav kněžský zprostili těžkých závazků, které jim náboženství předpisovalo.

Atheisté. — Proč říkají, že se nemůžeme vzkřísiti? Co jest nesnadnější, zroditi se, nebo vzkřísiti se, aby bylo to, co nikdy nebylo, nebo aby znova bylo, co již bylo? Jest nesnadnější vejíti v život nežli vrátiti se tam? Zvyk činí nám jedno snadným, nezvyk činí druhé nemožným: obvyklé usuzování!

Blaise Pascal: Myšlenky. (Přeložil Jos. Uhlíř. Laichter 1909.)

NAŠE TĚLOCVIČNÉ JEDNOTY S HLE DISKA KULTURNÍHO.

Chceme-li správně odůvodniti a posouditi vznik a působnost našich tělocvičných jednot, nesmíme na ně hleděti jen po stránce tělocvičné, ale musíme vždy zdůrazniti jejich kulturní, řekněme náboženský význam. Není to tělocvik, který činí katolické jednoty katolickými, vždyť ten je více méně všude stejný. V něm, tuším, nelze spatřovati hlavní význam tělocvičných jednot vůbec. To má býti jakýmsi motivem, jenž jest a zůstane společným všem lidem, bez rozdílu ať v povolání či kdekoliv jinde. Je tu ještě jiná složka, kterou musí míti každý na mysli, totiž idea, jež vedla zakladatele k zřízení sdružení. Není tím řečeno, že by se měla podceňovat ona stránka tělocvičná, již je potřebí k osvěžení těla a tím i ducha, ale chceme říci, že jakousi normou, která udává směr ducha ve sdružení jest idea ať národní, ať náboženská, která vytryskla z požadavku doby, z nutnosti.

Doba sama zajisté přináší už s sebou různé idee, a to tak, že každá z nich v té či oné době více proniká. Idea náboženská, o níž se mluví, jakoby úplně odumřela, znova vyniká. Moderní proudy, jež o sobě tvrdí, že přinášejí lidstvu svobodu a pokrok, který však vidí jen v potlačení svědomí a zodpovědnosti, vyvolaly proti sobě reakci. Není to ojedinělý zjev, snad jen v národě našem. Hnutí, jež se staví proti falešným moderním prorokům, možno pozorovati po celé Evropě, ba nejlepší obraz nám podává země největší svobody a rovnosti, Amerika. Boj proti náboženství to byl, který všude rozněcoval touhu po úplném osamostatnění, po naprosté izolaci od těch, jichž heslem je pryč s náboženstvím, a kteří ono heslo bohužel zanesli i tam, kde sledovány byly idee zcela jiné. A toto byla ona pohnutka, jež vedla a vyvolala naše čistě katolické jednoty tělocvičné.

Může nám snad býti činěna výtku, jako bychom někomu tím ublížili? Může ten, kdo chce býti nepředpojatým, vrhnouti po nás kamenem, když konáme jen, k čemu jsme oprávněni, ba co je naší svatou povinností? Kdo může diktovati otci, jak má vychovati svého syna, a zazlívati mu, vychová-li jej v duchu, v němž sám byl vychován, v duchu velikých našich apoštolů?

Snad se nenajde ani jediný nestranný posuzovatel, který by vytýkal nám naše jednání! Český národ jest národem cyrillo-methodějským, národem svatováclavským. Čechové od věků byli ctiteli svých světců, kteří je chránili v dobách nejtěžších. Tato idea náboženská, tyto snahy, aby národ český zachoval si víru, již mu hlásali slovanští apoštolové, proplétá se celými dějinami národa českého, vidíme ji v dobách rozkvětu i největšího úpadku. Otec vždy učil syna, s pokolení na pokolení uchovávala se úcta k víře, jež dnes má býti jen Popelkou?

Vždycky to byla mládež, v níž se naděje skládaly, když starší odumírali, mládež je to i dnes, na níž pohlíží celý národ, pokud uchoval si v srdci poklad po otcích zděděný.

A tuto mládež bylo třeba sdružiti, aby vědoma si svého cíle a svých sil, neohroženě přes všechny překážky kráčela vpřed. Pojítkem a jakýmsi prostředkem k veřejné manifestaci má býti pěstění tělocviku, účel však jest daleko vyšší, ideálnější, který je vystižen slovy Kristovými: „Kdo mne vyzná

před lidmi.“ Tedy vědomí náboženské zachovati v mladé generaci, tof onen vznešený účel, k němuž směřují všechny snahy našeho mladého hnutí.

Avšak nejen zachovati, nýbrž i otevřeně a neohroženě hájiti, tof úkol každého příslušníka jednoty. Není to úkol lehký, v době naší říci o sobě, že je jedním z těch, kdož ještě v Krista věří. Může býti ujištěn, že nejvíce vytrpí od těch, kteří na čelo si lepší pozlátková písmena svobody a volnosti, ač sami jí nejméně jiným přejí, třeba že nemají omluvy pro svoje jednání. Je to pravým hrdinstvím, když s počátku nepatrná hrstka postavila se proti ohromné přesile. Jsou to moderní rytíři, kteří nikoliv mečem, ale duchem Kristovým zdolají nepřitele. Nelze se tudíž diviti, že toto hrdinství dovedlo nadchnouti tolik mladých duší, že dnes tisíce a tisíce se jich hlásí pod prapor modrobílý. To zmohl ne tělocvik, ale idea, o níž byla řeč na počátku.

Jaké stanovisko zaujme, nebo lépe řečeno zaujal katolický student k našim tělocvičným jednotám, musí býti každému jasno. Katolický student, katolické jednoty, jen to k sobě se hodí. Nelze myšlenku tuto pouštěti mimo sebe; nutno ji živiti, aby přešla přímo v krev. Naši akademici chápou jasně onu myšlenku a ta vedla též ke sdružení akademické jednoty tělocvičné. A první oznámení veřejné bylo přijato od pokrokového světa — s politováním. Ano, vyskytl se kdosi, jenž vyslovil politování nad tím, že se mohlo najít tolik studentů vysokých škol, kteří jsou otroky zkroucených ideí. A ten kdosi o sobě tvrdil, že posuzuje nestranně. Studente, suď a pak rozsuzuj.

Katolické jednoty tělocvičné byly nutny k doplnění našeho hnutí v našich zemích. A jako hnutí katolického studentstva nemůže býti odloučeno od hnutí celého národa, a jest jednou z důležitých složek jeho, tak nesmí se ani této idee, nesoucí se za doplněním všeho hnutí, vzdalovati.

Lidé pokládají často svoji obrazivost za svoje srdce a domnívají se, že věří, jakmile pomýšlejí na víru.

Blaise Pascal: Myšlenky. (Přeložil Jos. Uhlíř. Laichter 1909.)

BARTOŠ

KTERÝ SLOVANSKÝ JAZYK MÁ SE ZAVÉSTI NA STŘEDNÍCH ŠKOLÁCH?

Stále se zavádějí na středních školách nové a nové reformy, avšak marně čekáme, kdy bude zaveden nějaký slovanský jazyk. A nejhůře na tom jsou již střední školy české! Dříve aspoň v sextě učilo se trochu staré češtině, vykládalo se, jak některé tvary slovesné a některá slova, kterých již nemá nová čeština, jsou ještě dnes v některých slovanských jazycích; krátce znalost staré češtiny byla znamenitým plus ke znalosti jazyků slovanských.

Bohužel i to málo bylo vzato českým školám, dnes její vyučování omezeno na míru nejskrovnější. Na reálce v páté třídě při rozlehlosti látky lze jí věnovati jen nepatrný čas.

V české veřejnosti věnuje se otázce málo pozornosti. Za dnešní doby není ani rozřešena otázka, kterému jazyku mělo by se vyučovati; v té věci

jest úplná nesjednocenost. Kdežto někteří navrhuji ruštinu pro její rozšířenost, jiní jsou pro srbštinu, která jest ze všech jazyků slovanských nejlibozvučnější, a konečně poslední přáli by polštině, ježto jest velice snadná a že Poláci stojí nám nejbliže. Avšak dejme tomu, že shodneme se na jedné řeči, vláda vždy bude se stavěti odmítavě k našemu požadavku. Kdybychom chtěli ruštinu, myslila by, že Češi šilhají přes hranice k Rusku a že blouzní o veliké říši slovanské, při srbštině pomýšlelo by se na propagaci velkosrbskou. Ovšem nic nepomůže, že ruština jest již zavedena na středních školách pruských, (!) a že zřizují se stolice jazyka srbského v Itálii a Rumunsku.

Avšak i v Rakousku jinde je tomu lépe. Slovinci a Chorvati mají na středních školách zavedenou starou slověnštinu (starý církevní jazyk). V páté nebo v osmé třídě vyučuje se tomu jazyku jednu hodinu týdně. Jedině českému studentu není dopráno, aby poznal, jak jeho mateřština je příbuzná druhým slovanským jazykům!

Když tedy nemůžeme se shodnouti na jazyku, kterému by se mělo vyučovati, když není naděje, že vláda návrh uskuteční, neměli bychom míti aspoň starou slověnštinu? Jihoslované se učí tomu jazyku, nemohlo by tudíž u nás nic již státi v cestě. Však by se našla nějaká hodina, zejména na gymnasiu, na př. v páté třídě. A postačil by jeden semestr. Jde vlastně jen o to, aby se dal podnět k učení a aby se ukázalo, jak slovanské jazyky jsou navzájem příbuzné a jaké zachovaly zvláštnosti. Staroslověnština obsahuje skutečně základy ke všem slovanským jazykům, její zvláštnosti zachoval vždy některý slovanský jazyk.

Žák by se naučil především čísti cyriliku, která bývá nám pravou čínskou zdí; ukázalo by se, že staroslověnský dual zachovala slovinština, nosovky polština, staroslověnské jednoduché časy minulé srbština a bulharština, jaké jsou střídnice v jiných slovanských jazycích za nosovky a jery staroslověnské, jednotlivá slova že jsou obsažena v různých jazycích slovanských. K tomu účelu bylo by třeba čísti nějaké úryvky ze staroslověnského překladu Písma sv. s paralelními ukázkami z druhých jazyků slovanských.

A stará církevní slovanština zasluhuje si, abychom ji studovali již se stanoviska vlasteneckého jako řeč našich slovanských apoštolů sv. Cyrilla a Methoda. Neboť nebyti jich, nebylo by nás zde, nemluvili bychom již česky. Oni k nám přišli ze Soluně a přinesli světlo víry našim předkům řečí srozumitelnou. Bez nich veta po nás! Neboť již tehdy přicházeli k nám kněží němečtí a byli by se staří Čechové poněmčili, nebyli by ušli osudu nešťastných bratří polabských. To tvrdí každý znatel historie.

Zavedení nového předmětu nebylo by přetěžováním žactva, neboť tento předmět by byl v oblibě. Vždyť mnoho našich studujících učí se soukromě některému jazyku slovanskému! Což teprve, kdyby se mu dostalo ve škole podnětu a porady!

Rovněž ani odborně vzdělaných sil by se nenedostávalo. Vždyť dnes již každý kandidát professury, který chce učiti češtině, musí nejdříve prokázati znalost staroslověnštiny. Mohl by tudíž aspoň prakticky uplatniti své vědomosti i na střední škole. Bylo by si však přát, aby při státních zkouškách z češtiny byl kladen větší důraz na znalost slovanských jazyků a srovnací, slovanskou mluvnicí, zejména pak, aby se vyžadovala aspoň částečná znalost slovanských literatur, nač se zapomíná dnes úplně na české universitě.

Toť ovšem jsou jen theorie; avšak dokud nemáme na středních školách žádného slovanského jazyka, mělo by býti povinností každého českého

professora, aby nejen žákům radil k učení, nýbrž aby též neopominul žádné příležitosti. Při každém předmětu lze nějak působiti k šíření slovanské vzájemnosti, ať již jest to dějepis a zeměpis, ať čeština nebo zpěv!

Myšlenka tvoří vznešenost člověka.

Blaise Pascal: Myšlenky.

Wlachowski:

NAŠI BÁSNÍCI, CÍRKEV A NÁBOŽENSTVÍ.

Nepřátelé náboženství a církve kat. mají v první řadě spadeno na učence, umělce, básníky atd., chtějíce jich získati tak pro propagandu svých názorů a prostřednictvím jich zjednávat si stoupence. Také politika.

„Nový Obzor“ v čísle 8. píše o Vilému Mrštíkovi a jeho poměru k církvi a náboženství, kdež zřejmě jest na tuto politiku náboženských nepřátel poukázáno. Práví se tam:

„Když Vilém Mrštík tak neočekávanou a tragickou smrtí zakončil život svůj, tu přirozeně ovšem vynořila se také otázka, v jakém poměru byl Mrštík k církvi a náboženství. Byl bez náboženství? Vystoupil z církve? Jest pravdou, že Mrštík mnohdy ve svých spisech stál vůči církvi na stanovisku krajně nepřátelském — je také pravdou, že před pěti, šesti lety v některých českých listech oznámil Mrštík své vystoupení z církve, ale na druhé straně také jest pravdou, že toto vystoupení přestalo na onom článku v časopisech, úřední cestou se nestalo, ani církevním ani státním úřadům nic oznámeno nebylo a po tomto článku, oznamujícím vystoupení, byl Vilém Mrštík církevně oddán a jak dosvědčuje dr. Pavel Blaho, před svatbou byl u děkana dra. L. Okaníka u sv. zpovědi. Jak patrně, — praví se dále — nelze ono vystoupení z církve bráti zcela vážně: byl to spíše jen okamžitý, přeháhlený výlev předrážděného temperamentu, sotva však skutek učiněný po náležité rozvaze a přesvědčení! A člověk vystouplý z církve sotva asi bude ozdobovati dům svůj soškou Panny Marie. A bratři Mrštíkové ozdobili tak svou novou vilu v Mor. Divácích a když stali se proto terčem novinářských výpadů ze stran pokrokářských a zvláště fanaticky strannického dra. Herbena, známo je, s jakou rozhodností bránili se oba Mrštíkové. Nelze tudíž nijak s naprostou jistotou tvrditi, že by Mrštík byl bez vyznání, nebo že by byl protináboženský; rovněž jeho „vystoupení“ z církve nelze považovati jako opravdové, vážné, legální vystoupení.“

V „Besedách Času“ píše zase Z. F. o básníku Sládkovi následovně: „Sládek jest mi milý jako básník — byl vedle Vrchlického a Nerudy básníkem mého mládí a dojmy takové jsou trvalé — i doptal jsem se známého spisovatele, který Sládkovi byl blízký, jak to bylo s tím zaopatřením. Odpověď zněla, jak jsem předvídal: Sládek dal se, či správně nechal se zaopatřiti na přání pronesené z jeho rodiny způsobem takovým, že Sládek, u něhož citovost vždy převládala, neodolal. Snad to byla slabost, ale motiv její byl tak lidský, že já tohoto činu Sládkova bych odsouditi nedovedl. Že z toho klerikálové vytloukají kapitál, ovšem nikoho nepřekvapí, jako nepřekvapilo, když udělali ze Svat. Čecha, který byl pantheistou, věřícího křesťana (t. j. katolíka) a z pantheisty Vrchlického ctitele Panny Marie. Onen

spisovatel píše o Sládkovi: „Jsem přesvědčen, že byl, aspoň na sklonku života, člověk věřící, člověk křesťanského názoru světového — ale církevně přesvědčen nebyl jistě nikdy. Člověk, jenž byl ještě před půltřetím rokem rozhodnut, že dá svou mrtvolu spálit — a tedy eo ipso rozhodnut o pohřbu necírkevním, ba o demonstraci proti katolické církvi, člověk ten nebyl na sklonku svého života přítelem církve a kněží!“ — Doufám, že po tomto vysvětlení český mladý muž, jenž čte básníky, bude mít volbu snadnou a zachová v úctě památku Sládkovu. Potud Z. F.

Může zde býti rozhodujícím důvodem to, co se stalo před půltřetím rokem? Či snad poslední čin života, myšlenky, není již ničím, není skutkem, není rozhodnutím? Či snad se jedná i v posledních hodinách nejmalicherněji a nejfarizejtěji? Sotva. Tam bude se asi vždy mluvívatí neoprávněně. Tak snad mluvil i básník Sládek a sotva se snížil k té komedii, jakou Z. F. napovídal v „Besedách Času“. Ale co jest hlavního zde, to je to, aby český mladý muž, když čte básníky, četl je s jistou příchutí demonstrace proti církvi a s představou, že jen ateismus a odpor proti církvi živí naše talenty, vkus i um. Také politika, jenže hodně nechutná, která předpisuje předem dráhu vývoje a myšlenek. Jinak řečeno, pokrokový dogmatismus. Jisto však jest, že básník se nesnížil k tomu, aby mrtvolou svou demonstroval proti církvi.

Denis pak píše kdesi, že náboženská skepse těžko dovede vytvořiti mohutné pilíře poesie. A sám pokrokový kritik Fr. X. Šalda napsal v 2. čísle „České kultury“ (na str. 64): „Nemyslím, že logikou dnešní doby jest ateismus a že vnitřní metoda umění musí býti atheistická. Stavím zde zatím jen stručně proti *credu* páně Kubištovu *credo* svoje a to jest vysloveně theistické. Já nedovedu si prostě představití velikého umění atheistického. Já každého člověka a umělce nebo básníka dvakráte měřím podle jeho schopností, poslouchati vyšších nadosobních kladných hodnot; čím od daněji a učelivěji je sleduje, tím jest větší. Vzor dokonalosti jest mimo lidské já, v Bohu, v největším a nejryzejším a konec konců jediném věčném objektu: dojiti lásky k němu po stupních lásky k menším objektům, lidským, a prostřednictvím jich, toť úkol velikého člověka a především velikého básníka nebo jiného tvůrce. Umělec a každý tvůrce je tím větší, čím více síly a lásky dovedl v sobě sloučiti; síly, jež jest láskou, lásky, jež jest silou. A nejúplnějšího sloučení obojího jest právě Bůh. To pochopil a uskutečňoval Dostojevský, v tom jest jeho velikost básnická. Příroda jest jen síla bez lásky; proto nestačí její studium, nemůže býti básníku vůdkyní a vzorem.“ Tak moderní kritik.

Jak se zde odráží veřejné mínění, jež si žádá, aby naši umělci ještě po smrti demonstrovali proti ustálenému tichému názoru svými mrtvolami, proti pietě, posvěcené církvi a tak spiaté s věčným vzorem dokonalosti, s Bohem.

Jakého umění si žádá tento druh žurnalistiky? Má to býti skutečně veliké umění, pozitivní, to co povznáší člověka, zušlechťuje, či to, co se dává do vleku záští protináboženského a fanatismu, či má to býti karikatura, satira, sarkasmus?

Mladý, český muži, uvažuj!

ROZHLED

Správní výbor České Ligy Akademické vyslovil hned při počátku školního roku zásadu, „nebudiž ni jediného člena ve spolku, který by byl nečinný, ač každý člen je povinen zúčastnit se spolkové práce, ať v kterémkoli oboru“. Z té příčiny pevně ustanoveny odbory, v nichž je povinen každý člen pracovat. Práce je tu pro každého, právě z toho oboru, v kterém se mu nejvíce zamlouvá. Jest možná činnost v redakci, v odboru právníckém, zpěvackém, vinciánském, orelském, plešovém, agitačním a konečně v administraci. Tím docíleno toho, po čem se tak dlouho toužilo, aby členové byli si vědomi, že vstoupením do naší Ligy vzali na sebe povinnost oddat se práci, práci plodné, která dovede vyplnit volné chvíle po studiu. A účinek se jeví. Debatní večery Č. L. A. bývají navštěvovány tak četnými kolegy, že opravdový Ligista pociťuje radost z úspěchů naší činnosti. Ovšem, bohužel, jediný nedostatek pociťujeme, když tu o té své činnosti mluvíme, totiž nedostatek místností, kde by mohly všechny odbory nerušeně pracovat. Staví se nám tu v cestu překážka, kterou bude nutno odstranit. Jak? Studentstvo vydá popud a — musí býti odpomoženo tomu, co by nás za krátko zdržovalo od rozmachu, který Liga jeví. Katolická veřejnost, která máš zájem o své studentstvo, vyjdi vstříc těm, kteří chtějí pracovat s tebou na obrození českého národa v duchu velikých apoštolů. — Členských schůzí uspořádala Č. L. A. od začátku školního roku šest. Přednášeli: Kol. Fiala: Novým ligistům. P. Voňavka: Sociální práce studentstva německého. Kol. Plch: Z cesty po Německu. Kol. Trčka: O významu „Studentské hlídky“. Kollega David: Studentská práce vinciánská. Kol. Pírko: Dr. Antonín Dvořák.

Vinciánská konference při České Lize Akademické prozatímne jeví činnost přirozeně jen ve vyřizování nutných formálností, ale již bylo pro budoucnost přikročeno k práci vlastní. Jednotliví členové byli přiděleni stávajícím farním pražským konferencím, aby pod vedením některého staršího pána, již osvědčeného vinciána, navštěvovali chudé, přinášeli jim pomoc a radu a nabytých zkušeností pak k samostatné činnosti v naší akademické konferenci. Úkolem této konference bude činnost kulturní i hmotná. Její členové budou se snažiti proniknouti nejenom do

bytů soukromých, nýbrž i do ústavů veřejné charity a milosrdenství, přinášejíce nejen pomoc hmotnou, ale i posilu duševní, získávající takto všude stoupence vznešených ideí učení Kristova a jsouce průkopníky renaissance lidstva v duchu katolickém. Nadšení, s jakým bylo přijato založení akademické konference vinciánské, dává nám dostatečné naděje, že katolická dobročinná veřejnost, jmenovitě pražská, plně pochopí význam tohoto činu katolického vysokoškolského studentstva, a hojnou přízní svou umožní uskutečnění cíle, který si konference vytkla.

Právní oddělení Č. L. A., o jehož založení referovali jsme v minulém čísle „Stud. Hlídky“, probírá ve svých pravidelných týdenních schůzkách, které se konají v sobotu o páté hodině odpolední, otázku „Konverse hypotekárních pohledávek“. — Při tom byl podán v části přípravné výklad o vzniku pozemkových knih, načež pojednáno o jich zařízení, o vkladu práva a o vkladu výmazu práva, o poznámce knihovní a listinách vkladních, při čemž na jednotlivých místech učiněny odbočky a příležitostně pojednáno o pupilární jistotě, ověřování podpisu na listinách, o náležitostech materiální platnosti podpisu analfabetova, o požadavcích plného důkazu pravosti podpisu se stanoviska civilního procesu atd. — Mimo uvedené učiněna jedenkrát i ta odbočka, že zopakována z práva římského počáteční nauka o pojmu práva soukromého, podány příklady na *ius publicum et privatum*, *cogens et dispositivum*, *objektivum et subjektivum*, *positivum et naturale* atd. Mimo to vyřídilo právní oddělení dva dotazy, které se oba týkaly práva spolkového a podalo dobrozdání o jednom návrhu stanov. Schůzky právního oddělení jsou jeho členy pilně navštěvovány a účastníci jeví o probírané otázce čilý zájem.

Akademický „Orel“ zajisté jest kulturním požadavkem našim v době nynější, v době zvrácených názorů protikatolických. Studentstvo, vidouc oprávněnost tohoto kulturního směru katol., chutě se chopilo zdravé této myšlenky. Na první výzvu k založení „Orla“ akademického přihlásilo se přes 40 mladých, nadšených mužů, horujících pro zdravou myšlenku orelskou. Je to nový krok ku předu, kterým Česká Liga Akademická postupuje v boj za požadavky všeho katolického světa českého. Jsme přesvědčeni, že nás přijmou všichni naši „Orlové“ s tou láskou, které jsou jen bratři schopni, bratři prodchnutí ideou křesťanskou. „Orel“ náš jest v počátcích, ale slibné počátky jistě ukazují k tomu, že činnost tohoto odboru České Ligy Akademické přispěje nejen v ohledu zdravotním, ale že přinese o nás zvěst i tam, kde dosud vinou poměrů nebylo možno o nás dostati zpráv. Posílajíce tento mladičkový, nejmladší odbor snad mezi stávajícími, přejeme mu opravdově zdař Bůh!

Lípa vídeňská provedla dne 9. listopadu volbu nového výboru. Za předsedu byl zvolen JUC. Theodor Myslivec, za místopředsedu IngC. Ant. Gája, za jednatele ing. agr. Josef Bradáč, za pokladníka exp. ak. Alois Gája, za knihovníka ing. forest. Jar. Trnka, za správce domu jur. Polák, za revisory jur. František Vítek a jur. Frant. Holub. Přejeme mnoho zdarů!

Moravan v Brně snad přece dosáhne toho, že strana křesťansko-sociální se mu postará o vhodné místnosti spolkové. Stále a stále jsme upozorňovali na tento nedostatek, ale Brno jako by neslyšelo. Naši technici mohli již dávno mít kus práce za sebou.

Ze „Serbowki“, spolku lužicko-srbských studujících v Praze. Letošním školním rokem zahájil jmenovaný spolek činnost svou, oproti jiným rokům dosti pozdě, poněvadž předseda studující theol. Jakubaš pro nemoc byl zdržen ve svém domově v Lužici. V neděli 5. listopadu konala se první „serbska hodžina“ v malostranském lužickém semináři, v místnosti, kde od založení „Serbowki“ konají se tyto „hodžiny“ tak významné a důležité pro národní život nejmenší větévky slovanské. Letos je to po prvé, co může předseda „Serbowki“ uvítati tak veliký počet Srbů ve zdech starobylého semináře sv. Petra. Studentů srbských je letos 21. Z toho jsou tři theologové a ostatní studující německého gymnasia malostranského. Bohužel není místa pro všech 21 v lužickém semináři. Šest studentů bydlí mimo seminář. Činnost spolku za minulý rok nesla se tímto směrem: Vyučovalo se mluvnici lužicko-srbské, což je velice důležité, poněvadž škola v tom ohledu nic pro Srby nečiní a jsou tudíž Srbové odkázáni na sebevzdělání a svépomoc. Mladší studenti deklamovali různé básně srbských básníků, zejména Čišinského, Zejlerja, Šewčika, starší přednášeli z různých oborů; tak přednášel předseda Jakubaš o kulturních dějinách lužického národa, Šolta z literatury polské „Petr Skarga“, Krasinski“, Brusk „Serbska korčma“, „Nawjesna lípa“, Kětan: „Založenje Róžanta“. Celkem bylo přednášek za uplynulý rok 47. Mimo to každý z mladších studentů byl povinen přinést do roka aspoň 4 články vypracované na libovolné thema. Články tyto, jakož i přednášky a recitace básní byly předmětem kritiky. Spolek účastnil se jako vždy i letos studentského sjezdu „skhadzowanki“, která se konala 10., 11. a 12. srpna v Budestecích, na jih od Budyšina. Na první schůzi letošního roku bylo zvoleno nové předsednictvo: za předsedu „staršeho“ zvolen stud. theol. Jakubaš, za I. místopředsedu stud. theol. Šolta a za II. místopředsedu abiturient Krečmár. Pro veliký počet členů ukázala se potřeba rozdělití spolek ve dva oddíly, pro mladší

zvlášť a pro starší zvlášť. Činnost v oddělení pro mladší studenty bude se pohybovat v témže asi rámci jako dříve. V druhém oddělení bude věnována pozornost více praktickým potřebám jak srbského studentstva tak i celého srbského národa. Vedle obvyklých přednášek budou debatty o poměrech a dnešním postavení lužického národa a s větší účastí nežli dosud sledovány budou snahy mladého hnutí lužicko-srbského. Zůstávající v zásadě věrni programu, který spolku již před 66 lety dali zakladatelé jeho a opravující a přizpůsobující program tento dnešním potřebám srbského národa, chtějí mladí studenti, pokud jejich síly stačí, pracovati pro dobro a lepší budoucnost svého milovaného lidu srbského. J. Brusk.

Naše korespondence středoškolská vyznívá v tento smysl touhy: Ze Ž. se nám píše: P. T. 14 dnů je tomu již téměř, co jsem objednával 11 exemplářů „Studentské Hlídky“ čís. 1., však nic mi nebylo dosud zasláno. Jelikož se mi ještě jeden odběratel přihlásil, račte mi zaslati 12 ex. a to co nejdříve, neboť kolegové stále mne o časopis žádají. — Z B. Slavná administrace! Prosím laskavě o brzké zaslání 80 ex. 1. č. vašeho ctěného časopisu a tak to jde stále. Čím větší terror se provádí, tím větší počet odběratelů se hlásí. Kdo nedostal dosud „Hlídku“, ať ji reklamuje. Snad byla poslána zpět bez vědomí vašeho, jako se to stalo v Praze na jednom ústavě. Neznejte ústupu před uličnictvím!

Slovanská Liga katolických akademiků ve Vídni konala dne 14. t. m. schůzi širšího výboru, po schůzi pak přátelský večírek ve spolkové místnosti. Slovanská Liga repraesentuje dnes svaz dvanácti spolků vysokoškolských, tří polských, tří českých, tří slovinských: Danice, Zarje, Danu; tří chorvatských: Hrvatsky, Doma-goje a Preporodu.

Statistika vyšších škol v Rakousku, vedená zvláštní komisí od r. 1881, dokazuje, že Slované mají v nich převahu nad Němci. Dle posledního výkazu za rok 1907/8 bylo na universitách rakouských z počtu 24.597 posluchačů Čechů 17·5%, Poláků 23·4%, Rusínů 4·8%, Jihoslovanů 5·1% — tedy celkem 50·8%, kdežto Němců jen 42%. Ostatní byli Vlaši, Rumuni a jiné národnosti. — Na polytechnikách bylo 10 tisíc 18 posluchačů, z toho Čechů 30·1%, Poláků 16·8%, Rusínů 1·0%, jižních Slovanů 3·1% — celkem 51% Slovanů, Němců 43·8%. — V rolnické akademii ve Vídni bylo 722 posluchačů; z nich Čechů 18·6%, Poláků 17·6%, Rusínů 3·4%, jižních Slovanů 7·5% — celkem tedy 47% Slovanů, Němců 46·5%.

Společnost Jaroslava Vrchlického přece se jen ustavila dne 13. listopadu na staroměstské radnici za vůdcovství a péče „Máje“, jehož místopředseda Fr. Herites

schůzi předporadní zasedal. Hlavním referentem byl Ant. Klášterský, jenž zdůraznil zejména čistě literární a průpravnou stránku „Společnosti“. Zdůrazněna byla otázka musea Vrchlického, snaha po popularisaci díla a jména Vrchlického, jak doma tak i za hranicemi. Do přípravného výboru byli pak zvoleni pp.: V. Dyk, B. Frýda, A. Klášterský, J. Kvapil, F. Sekanina, F. A. Šubert a V. Tille. „Přehled“ dvakrát oznamoval, že „Máj“ není kompetentní a schopný toho, aby založil „Společnost Vrchlického“. Důvody byly jen naznačeny.

Posmrtnou oslavu Excellence ministra dra. Albína Bráfa pořádala c. k. čes. fakulta právnická dne 9. t. m. o 11. hod. dopoledne ve veliké aule Karolina. Slavnosti se zúčastnilo hojně obecnstva a zástupcové všech úřadů, korporací a ústavů, v nichž dr. Bráf působil. Taktéž Morava oslavila dne 17. listopadu v místnostech Českého čtenářského spolku moravského velikána, jenž vždy myslil na svoji Moravu. Její příští universitě věnovala Jeho Excellence v poslední vůli svoji bohatou knihovnu.

Umřela spisovatelka Teréza Nováková v Praze dne 13. t. m. ve věku 59 let. Svoji literární činnost zahájila roku 1887, kdy vydala první svou knihu „Z naší národní společnosti“. Po té následovaly knihy: „Z měst i ze samot“, „Kresby a črty“, „Tři ženské podobizny“, „Maloměstský román“, „Úlomky žuly“, sbírky to povídek, k nimž čerpala látku z východočeského života, román z dob české emigrace „Jan Jílek“, román z českého poblouzení náboženského „Jiří Smatlán“, pak „Děti čistého živého“. V tisku nalézá se román „Drošar“. Teréza Nováková jest matkou docenta dra. A. Nováka.

„Luč“, časopis hrvatsko-katolického studentstva vychází letos reformována. Ročník bude obsahovati dvacet čísel obsahu, jak se zdá, jen belletristicko-poučného, poněvadž za nynější vlády nedostane asi dovolení pracovati organizačně. Jak čteme v politickém týdeníku „Dan“, který vychází ve Splitu, bude tento časopis přinášeti věci, které se budou tykati především středoškolské organisace. Čilý život, který vládne ve vrstvách vysokoškolského a středoškolského hrvatsko-katolického studentstva, značí nám, že se musí také hrvatskému národu poměry jednou zlepšiti. Dosud hrvatsko-katol. studentstvo mělo pět velikých sjezdů: v Trsatu, Zagrebu, Osijeku, Splitu a Lublani. Příští sjezd bude pravděpodobně v Sarajevě. Z.

O výměně látek při duševní práci mluvil prof. A. Lehmann z Kodaně na pátém sjezdu pro experimentální psychologii. Lehmann dokazoval na základě pokusů, že zvýšená činnost duševní jest zároveň příčinou zvýšené činnosti tělesné, čili že má za následek rychlejší výměnu

látek v organismu lidském. Ale důvody jeho nepřesvědčily. Skutečným faktem zůstane jen, že příčinou činnosti duševních jest duše, příčinou činnosti tělesné — organismus. Že by činnost duševní byla závislá na činnosti tělesné, nebo dokonce že by tato byla jedinou příčinou druhé, to dokázati se dosud nepodařilo, ani nepodaří.

K.

Gerhard Hauptmann slavil 15. listopadu svoje 50. narozeniny. Při této příležitosti přednášel berlínský professor Rich. Mayer o jeho činnosti v liter. společnosti v Kolíně n. R.; stručný referát uveřejňujeme k vůli časovosti a zajímavosti. Prof. Mayer hájí umění naturalistické, z něhož Hauptmann vyšel, a vyvrací námitku, že naturalisté libují si výhradně v líčení ošklivého. Kriticky zkoumá dobu, do níž Hauptmann svou činností vkročil, a počíná tím obdobím života, kdy mladý Slezan míjí se svým povoláním a vstupuje na vratislavskou akademii, aby se vzdělal v umění řezbářském. Ale právě v tomto umění vidí prof. Mayer přibuzenství a pozdější působení na Hauptmannovu činnost dramatickou. — Dříve než přikročil S. Mayer k ocenění vlastní umělcovy činnosti, ukázal, jak drama povstalo. On vysvětluje si původ z postav, ne z jednání. Původně stavěna prý do středu toliko jedna osoba: ve starověku božstvo, později zástupce jedné lidské zvláštnosti, jedné nepravosti. Tyto postavy zjednávaly si potom stále širší okolí; tak je tomu i u Schillera ve „Valdštýnovi“ a „Tellovi“. — Hauptmannovo drama však jest dle Mayera první, v němž obráceně vyšla postava z množství, ve „Tkalcích“ není vůbec žádné jednotlivé nosící osoby a v jistém smyslu též „Florian Geyer“ vyšel z lidové scény. Jako v novém umění řezbářském mnohonásobně se dává přednost reliefu, tak také Hauptmann — vlivem prvního povolání — dává mu přednost a místo jedné postavy shrnuje jich celou skupinu v určitý rámec a tvoří tak nové umění skutečnosti. Není zde již více naturalistou, ale lyrickou, sensitivní povahou, proniknutou osobním soucitem ke svým osobám. — Celý Hauptmann objevuje se ve „Tkalcích“, jimiž se uvádívá nová epocha dramatu. K nim uměleckou stavbou druží se „Hanička“. V těchto a v „Bobřím kožichu“ stojí po prvé za látkou. Pokus, vtěsnati ve „Florianu Geyerovi“ historické drama do nových forem, úplně se nezdařil. Naturalismus, který směl líčiti toliko to, co sám viděl a prožil, musil důsledně možnost historického dramatu popírati. Za nejslabší Hauptmannovo dílo pokládá Mayer „Potopený zvon“. Ukazuje však Hauptmannovu velikou náklonnost vyjadřovati lyrické a pracovati se symboly. Ve „Formanu Henčlovi“ chtěl po prvé znázorniti a zobraziti psychologický vývoj. Obšírněji zmiňuje se Mayer také o „Chudém Jindřichovi“,

problemu obnovení člověka. Končí potom svoji řeč Hauptmannovým poměrem k přírodě, v níž za nejlepší dramata umělcova pokládá „Tkalce“, „Haničku“ a „Bobří kožich“. Hauptmann ani nyní neklesá, uhodil toliko na nové cesty a možno s napětím očekávati, kterými půjde. Zachránil si k takové chůzi plnou svobodu. S.

Pokroková Revue napsala v červnovém čísle (7—8) o založení studentského odboru „Volné myšlenky“ tyto pozoruhodné věty: „Přibude tedy k pokrokovým organizacím studentským opět jedna. Nač takové tříštění? Před několika lety se o něco takového pokusili s malým efektem kolleg. Lustik a Kladivo, kteří ve veřejném životě studentském něco znamenali a mohli předvídat u studentstva větší interest o „Volnou myšlenku“ než nyní. Bude to asi oktavánské nadšení několika mladých kollegů.“ Většího efektu zajisté se chce dopracovati koll. Břeský, který chce pod „Volnou myšlenkou“ všechny frakce pokrokové ubytovati. Nebude to též snad jen oktavánské nadšení?

Pokrokové studentstvo mezi sebou. Agrární akademik JUC. Vystyd na valné hromadě „Sdružení agrárních akademiků“ vyjádřil se o realistické straně a příslušnících a tudíž i studentstvu takto: „Právem nazval jeden známý historik skupinu za „Časem“ stojící sektou. Nazval ji sektou, poněvadž nemá práva, aby se jako jiné skupiny politické nazývala stranou. Její program spočívá v negaci všeho pozitivního. Její činnost nepřináší nových hodnot. Zřehla se v osobní kult. Její snahy jsou snahami rozkladu! Ve své neschopnosti dovede jen kritisovat to, co jiní pozitivního vykonali. Je téměř neuvěřitelné, že našel se u nás list, hlásající hesla Havlíčkova, Nerudova a Palackého, který vystupuje proti tomu, že se má něco skutečně reálného vykonat pro studentstvo, pro jeho stavovské požadavky. Realismus i sekta jeho vyznavačů ztratili oprávnění svojí existence. Politicky a vědecky jsou dnes hotová, mravně ubíjí se co nejdříve.“

O sobě: Rádnými profesory filosofie jmenováni: mim. prof. dr. Frant. Krejčí a dr. Fr. Čáda. Mimořádný profesor pozemních staveb na české vysoké škole technické v Praze dr. techn. Alois Čarský jmenován rádným prof. tohoto odboru. Novými docenty byli jmenováni: dr. Miloslav Zbýsele pro dějiny české literatury, dr. J. Chlumský pro fonetiku, JUDr. a PhDr. V. Dvorský pro hospodářský a obchodní zeměpis, dr. E. Svoboda pro rakouské soukr. právo na právnické fakultě, dr. techn. J. Klobouček syntetickou a analytickou geometrii a PhDr. J. Woldřich pro geologii na české technice.

Mikuláš Aleš dovršil dne 18. listopadu 60. rok. Za tou příčinou byl jmenován městem Prahou inspektorem kreslení

a malby na městských školách pražských. Zároveň byl jmenován čestným měšťanem král. hlav. města Prahy. Zároveň pražská obec upsala na Alšův cyklus „Život starých Slovanů“ 500 K.

Náboženský moment nynější balkánské války jest vyložen. Dlouho se křesťané balkánští dovolávali u evropské diplomacie ochrany náboženské svobody, ale tato zapoměla na humanitu, a na to, že náboženství je též vitálním zjevem. Již válečný manifest krále Ferdinanda nese se duchem náboženským: „S veškerou důvěrou v pomoc a ochranu Nejvyššího prohlašuji národu bulharskému, že válka jest vypovězena na vydobytí práv pro křesťany v Turecku. V tomto zápase kříže s půlměsícem budeme míti na své straně sympatie všech těch, kteří milují spravedlnost a pokrok. Bůh s námi! Nuže, pochodem vpřed!“ Dnes již celý svět ví, jaký je to pochod. Ale byl li by možným tento pochod, kdyby nebyl unášen jednotnou velikou ideou? Pro vydobytí práv pro křesťany v Turecku vrhají se tisíce smrti v náruč. Představme si však národy jihoslovanské prožrané západoevropským racionalismem, záštím proti křesťanství, jejich inteligenci propadlou atheismu. Jak by dopadlo nadšení válečné, kam by se přiklonily sympatie mass vedených v boj? Byla by to myšlenka nacionální schopna téhož heroismu? Těžko rozhodovati. Jedno jest přece jasno. I ve XX. století jest náboženský zápal možný, aniž by byl národům ke zhoubě. Náboženství neláme ducha, neláme páteře, netvoří stojatých vod. Malé státy balkánské svým křížovým tažením proti půlměsíci projevily zřetelně, kde jest svěží život, láska k ideálu, upřímná touha po svobodě a vznešená obětavost všenárodní.

Jak se názory mění. V „Letních Sonetech“ (1890) vyznává J. S. Machar:

„Jsou rouhavé ty černé slabiky,
jež se mi dneska v bílý papír derou.
Já nemiloval nikdy antiky,
já necítil z ní nikdy vůni sterou.
Mně zdála se jak hrobař veliký
kde suché listy kryty plísni šerou,
tam hrobní zápach vábí červíky,
ty žluté, moudré, jež z nich stravu
berou . . .

Jen staré Římany mám trochu rád,
ne pro bohy, ne pro verše a boje —
to všechno zas plesnivý ten sklad —
Mám je rád, že už v tento dávný čas
cenili nade vše krásný lesklý vlas,
vlas zlatý lesklý, jak má žena moje.“
„Já nemiloval nikdy antiky“. A nyní ???

O p r a v a. Nemilým nedopatřením stalo se, že v obsahu pod hlavičkou u třetího článku vytištěno F. Trolza místo F. Trčka. Prosíme naše čtenáře, by si toto laskavě opravili.

ROČNÍK V.

ČÍSLO 4

STUDENTSKÁ HLIDKA

Studentská Hlídka

List katolického studentstva československého.

Vychází koncem každého měsíce kromě hlavních prázdnin. Uzávěrka listu 15. dne v měsíci. Předplatné i s poštovní zásilkou činí ročně pro studující 2 K, pro nestudenty 3 K. Jednotlivá čísla po 30 haléřích. Řídí Ph. C. František Trčka s redakčním sborem. Majitel a vydavatel: Česká Liga Akademická. Číslo poštovní spořitelny 3614.

Rukopisy, dopisy, publikace, předplatné, reklamace posílají se na adresu: „Studentská Hlídka“, Praha II., Voršilská 1.

Administrační.

K tomuto číslu jsou přiloženy cheky k celému nákladu. Kolportery prosíme, aby si je laskavě z jednotlivých čísel vyjmuli. Každý čtenář ať včas vykoná svoji povinnost a nám předplatné poukáže. Cheků těchto možno použití i k placení nedoplatků za dřívější ročníky.

Kdo dosud nedostal premii Sebevýchova od dr. Foerster, nechť ji laskavě reklamuje.

Svoje kolportery opětně snažně prosíme, aby nám laskavě oznámili počet odběratelů na svém ústavě a přesné adressy bytů.

Žádáme, aby dopisy týkající se administrace byly adresovány pouze a výhradně jen na administraci a nikoliv na jméno některého funkcionáře.

Po dobu vánočních prázdnin se v administraci neřadí a proto budou vyřizeny jen dopisy nutné (reklamace a podobné), ostatní až po 10. lednu.

Následkem návalu práce v administraci se stalo, že na některého odběratele bylo posláno současně více čísel. Prosíme, aby nám o tom podali zprávu s udáním, na kterou adresu si zaslání přejí. Přebytná čísla vraceti netřeba. Rovněž i kolportérové nemusí vraceti přebytných čísel; jen vyprošujeme si zprávu o tom.

Listárna redakce.

Val. Meziříčí, Alfons Dzieciolowski: Proč tak smutné? Pozdrav. — Č. Budějovice, Irovec: Hezké, příště přijde na řadu. — Příbor, J. B.: Není možno dát do veřejnosti. V. Lubor: Překlad příště. — Silviu: Napište nám do čísla lednového něco veselejšího. — Guidon Tasco: Myšlenky skvostné — chybí jim však lehkost v podání. Více formální ohebnosti. — Brno, A. H. Zamlouvá se „Ve vlnách valčíku“ Radil bych volný verš. Pozdrav. Dopisem snad příště. — Benešov, A. Š. Krásnohorský: Nehodí se! — Ladislav Vesper: Ztrácí se vám cíl pojednání, z čehož povstává pak nejasnost. — Zlat. O. Potocký: Jest čistě topografické.

STUDENTSKÁ HLIDKA

LIST KATOLICKÉHO STUDENTSTVA ČESKOSLOVANSKÉHO.

OBSAH:

Roč. V. č. 4.

Naše Vánoce! — Wlachowski: Sláva Bohu na výsostech a na zemi pokoj lidem dobré vůle. — J. V—r: Kristus v dějinách. — Dr. Josef Kachník: Nahradí kultura křesťanskou mravouku? — Josef Pazderka: František Bílek. — Dr. Josef Vinař: Úkoly budoucnosti. — Jos. Krpálek: Filosofie vědecké fikce. — Třebíč: Příjemné a užitečné. — Posudky z vědecké literatury. — Příloha "Jitro". — Rozhled.

NAŠE VÁNOCE!

Rozjedeme se, kolegové, do svých domovů k rodičům, příbuzným, známým. Budeme přijati s otevřenou náručí, zahrnováni láskou a péčí starostlivých matic, zvědavých bratří a sester. Budeme vyprávěti a vzpomínati v kruhu rodiny, v kruhu našich přátel.

Nezapomínejme však při tom na hnutí katol. studentstva. Vzpomeňme jeho program, sdělme, že nás jsou již tisíce mladých a nadšených. A nejsme sami. Slovanské katol. studentstvo podniká tutéž práci jako my, sleduje tytéž cíle jako my, a zdařují se mu taktéž jeho snahy jako nám.

Nezapomínejme na náš podpůrný fond. Jistě se při slovech studentových otevře štědrá ruka. Propagujme heslo „Svůj k svému“ a neopomíňme zaslati České Lize Akademické Praha-II., Voršilská 1, nějaký ten dárek.

Neodcházejme z našich domovů, aniž bychom se nepodívali do našich venkovských knihoven, nepřesvědčili se, jak se vzdělává mládež, lid, naše tělocvičné odbory.

Vynasnažme se, kolegové, všude, pokud jen to bude možné, uspořádati nějakou kulturní nebo odbornou přednášku, divadlo, ušlechtilou zábavu. Prázdniny naše nesmí zůstat bez práce a jen práci čest!

Jistě pak budeme odjížděti ku svým knihám povzbuzeni a přesvědčení, že na nás čeká mnoho požadavků, a že se mnoho od nás doufá. Splňme náš vánoční program, jenž má býti doplněním našich radostných dnů, jichž hodně všem přeje

redakce.

SLÁVA BOHU NA VÝSOSTECH A NA ZEMI POKOJ LIDEM DOBRÉ VŮLE

Známý to zpěv andělský, v němž jest vlastně credo a mravní povinnost každého křesťana obsažena.

Lidstvo jím si připomíná význam theistického názoru, přehlíží ve svých meditacích, co vykonal již Kristus v lidstvu, uvažuje, čím jest dnes pro civilisované lidstvo, a čím mu ještě bude. Kdy však vlastně bude lidstvo s to, aby odkrylo všechny ty detaily tajemného působení Kristova?

Mnoho o něm dovedou vypravovati ti, již vlastní empirií zakoušejí moc živé osobnosti Kristovy na sobě samých i v době přítomné. Zakoušejí to i ti, jež svedeni dnešními proudy chystají se rozloučiti s Kristem ve svém nitru a svém myšlenkovém horizontu, ba dokonce i ti duchové nejsou vůči Kristu lhostejnými, co vedou a organisují proti Němu a církvi Jeho soustavný boj.

Non est pax impiis! A tento neklid intelligentního světa a mass roste stále se vzrůstající skepsí a jeví se ve všech oborech. Není to však pouhý neklid, jenž se jeví před ztrátou cenných objektů, jest to spíše spěch a hořečný shon, jenž vzniká při prohrané situaci.

Jen se podívejme na příklad do zmatku filosofického. Žije se tam ode dne ke dni. Několik individualit se světovými názory ční nad povrchem dnešního ruchu. Avšak spousta jiných na nich hlodá a přivádí ad absurdum. Kritika zmáhá kritiku — konec konců nade všemi se vznáší — *errare humanum est*.

Jeden však maják zde ční nade všemi, jehož dosud věky nezdolaly, jehož reálnost nalézáme vlastně u všech národů. Monotheistický názor světový, tak majestátní, imponující všem, kdož jsou jen dobré vůle.

V tomto názoru jediné dochází se k porozumění, jehož Kristus žádá pro sebe, tento názor jest onou základnou a situací, v níž se přichází k zotavení, k poznání sama sebe, na níž se odvažují epochy národů a luští osudy světa i jednotlivců.

Z tohoto názoru vyvěrá též vlastní určení a význam člověka, pro něhož zde jest naznačena ethická norma, související těsně jak s fysiologií tak i s požadavky duše a rozumu.

Co však pomohou vývody rozumové, vymyká-li se jim vůle, nepodrobuje-li se požadavku svědomitosti a závaznému rozhodnutí? V nás samých jest kus té situace, již buď prohráváme nebo získáváme, my sami jsme to, na nichž se tříští vlastní já, dobro i zlo, klid i neklid. My jsme příčinou, že nám odchází Kristus ze srdce, z domova a vlasti, že ztrácíme ten, ve všech situacích tak potřebný, klid a rozvahu.

Nikdy jsme nestáli této ztrátě tak blízko jako dnes. Naše mládí nesmí prý býti zúrodněno Tím, hlásá se nám, jenž miloval tolik mládež, jenž vracel mládí život, čisté nadšení. Hází po něm kalem, sami se bahnem brodíce, aby k nepoznání byla nám jeho svatá tvář znetvořena. Zapírají před námi Jeho autoritu a Božství, chtějí však sami na Jeho místo.

Avšak tisíce prohlédají, odsuzují tuto strašnou otrlost tak zvaných čistých, osvícených a hypernárodních. A hlásí se i ta studující mládež, jež

nechce zabíjeti vědátory, ale umlčovati ji dusící ateismus a tak zhoubný marasmus srdcí.

Sláva též tobě mládeži a klid buď ti odměnou po bojích za ideály, víru a přesvědčení.

Uzdravíme se jenom velikými úkoly životními — a čím více nás povolání nutí zabývat se hmotou, tím naléhavěji potřebujeme vyššího pojímání života, abychom se uklidnili a utvrdili myšlenkou svého vyššího umění. (Förster „Jak žít“.)

J. V—r.

KRISTUS V DĚJINÁCH.

Jest nemožno dospěti k dokonalému ocenění věcí lidských, nepřihlížíme-li k jejich vnitřnímu spojení s principem božským, který je řídí. Bůh uložil národům poslání vzhledem ke svému Kristu; vyjmeme-li tento božský středobod z dějin, rozběhnou se nám, bereme jim jejich tmel a jejich pojítko. Bez očekávání a bez objevení se Krista stanou se dějiny lidstva stavbou bez základu a bez klíče, hádankou bez rozluštění, bludištěm bez východu, velikou hromadou zřícenin, fragmentem nedokončeného pomníku, velikou tragedií lidstva bez konce a bez rozuzlení. Tak pravil před 100 lety známý konvertita, romantik Bedřich Schlegel.¹⁾ Hallský pak universitní professor, rovněž konvertita, Albert šl. Ruville píše ve své nejnovější knize: „Život Kristův jest vrcholem celých dějin; sám o sobě tvoří sice jen malou jeho součástku; ale v něm soustřeďují se celé dějiny jako v ohnisku.“²⁾

Ano, tajemná a velebná postava Kristova ovládá celé dějiny lidstva.

Sedý starověk, jsa odloučen od Boha, klesal vlastní vinou vždy hlouběji. Zásoba původní mravnosti se vyčerpávala; nejen láska a dobrota, lidskost a milosrdenství, nýbrž i spravedlnost mizely. Příklad a nauky několika šlechtitných filosofů nic nepomáhaly. Svoboda občanská ustupovala hnusnému otroctví, co zatím smyslné rozkoše otravovaly krev lidstva, vysávaly jeho sílu a kopaly mu nečestný hrob. Což divu, že stále hlasitěji se ozývaly výkřiky zoufalství na straně jedné a touha po zaslíbeném Vykupiteli na straně druhé. A hle, ani netušíc, připravuje při tom lidstvo cestu pro příchod Spasitelův.

Vidíte tu loď, která pluje sama na moři? Náhle jest obklopena mnohými mocnými koráby. Dorážejí na ni se všech stran, honí ji na sever, na jih a zdá se, že musí ji rozdrtit. Ztrácí se skutečně v hrozném víru. Ale po bouři objevuje se zase uprostřed trosek lidí nešťastných, neboť jest nezneškoditelná. Tak velicí národové namáhali se zničiti Israele, útočiti na něj zuřivě, spojití své síly, aby potopili jeho loď. Ale když bouře ustala, Israel objevil se zase, sám, z ostatních národů zůstaly jen trosky.

Proč tento národ tak slabý u porovnání s ohromnými státy, které jej obkličují, odolává všem nárazům, propluje každým úskalím a vrací se vítězně do svých přístavů, když se již myslo, že mu stanoveno zahynouti smutně na březích nehostinných? Ach, to jest proto, že z lůna toho národa má vyjít Spasitel člověčenstva, ten, v němž všickni národové budou požeňnání. Potom teprve bude dům israelský, který sám odepře uznati svého Vykupitele, po celém světě rozptýlen a zmizí ze řady národův.³⁾

¹⁾ Fr. Schlegel, Philosophie der Geschichte. Vídeň, 1829, 2. sv. I. 10.

²⁾ Albert v. Ruville, Der Goldgrund der Weltgeschichte. Frýburg, 1912, st. 116.

³⁾ Srovnej: Leroy-Kameš, Katolická filosofie dějin. Praha, st. 45.

Než i dějiny pohanských národů jsou přípravou na křesťanství. Po tisíciletí pracují a stavějí národové o zbudování vlastní velikosti — a hle! zatím to bude nádherný chrám křesťanství. Po tisíciletí pracují, by si postavili slavobránu — a hle! zatím je to vítězobrána, kterou slaví křesťanství svůj vjezd.

Když řecké kolonie a s nimi řecká vzdělanost pronikla až ke břehům Indu, zmocnil se Řím vlády nad světem. Od žhavých pouští Libye až po hluboké lesy Germanie a dále přes úrodnou Britanii, od drsné Skythie až k atlantickému oceanu podrobil si všechny národy, dal jim svou řeč a spojil země jejich sítí cest, po nichž věrověsti mohli se rozejíti do světa, hlásati oblažující nauku Kristovu. Římský imperátor, jenž v triumfu táhl na Kapitol, máje podmaněná knížata připoutána k svému vozu, netušil, že stojí ve službách vyšších, že Řím, hlavní město veleříše římské bude střediskem říše světové, církve Kristovy; neboť

... Řím a říš se svatým místem staly,
by sídlili tam — pravdu řeč má praví —
po větším Petru kteří sledovali.⁴⁾

Když konečně hříšnost dostoupila vrcholu a lidé si nevěděli rady, splnil Bůh příslibení v ráji učiněné a seslal Vykupitele. Daleko od lesku světového velkoměsta, v nepatrném městečku palestínském, v chladné noci prosincové narodil se Ježíš Kristus a přinesl na svět nový život. Zvěstoval jednoho Otce nebeského a ukázal cestu k němu. Chudáka postavil na roveň boháči, lidstvo učil milosrdenství a sebezpřemáhání. Hříšníkům odpouštěl, nemocné uzdravoval, zarmoucené těšil.

Pro všechny na svět přišel, pro všechny zemřel a všichni měli skrze něho dojítí spasení. Tato všeobecnost oproti židovskému a pohanskému partikularismu je podstatným znakem zjevu Kristova. Proto také musí býti jeho církev, kterou založil, v pravdě všeobecnou, t. j. katolickou.⁵⁾ Tu není rozdílu mezi židem a Řekem, mezi cizincem a Skythem, mužem a ženou, služebníkem a svobodným, protože v Kristu všichni jedno jsme.⁶⁾ Všichni lidé, bez rozdílu stavu, pohlaví, národnosti tvoří jednu velikou rodinu boží, všichni jsou si před Bohem rovni, pocházejí od týchž prarodičů, „jeden jest Otec náš všech, kterýž jest v nebesích, a jeden bratr náš — Kristus, a my v tomto Kristu všichni jedno jsme a pod jedním pánem stejnou službu konáme.“⁷⁾

Učení toto, pro něž tisícové s radostí život svůj raději obětovali, než by se mu stali nevěrnými, šířilo se někdy rychleji, někdy pomaleji po celém světě. Dnes čítá církev katolická na 273,000.000 duší. Jistě, slušný to počet. Proč není větší? — Na tuto otázku odpovídám: Zitrkem se ještě dějiny světa nekončí. Devatenáct set let je církev na světě — jak možno tedy od ní žádati, aby už teď všecko vykonala, o čem má pracovati do konce světa; kdy ten nastane, ví pouze Bůh.⁸⁾

Kromě toho oddělila se od ní časem církev pravoslavná (120,000.000 duší) a později různé sekty protestantské (166,000.000 duší). Církev katolická je všechny přechká a přežije, jako přežila mocnou kdysi sektu ariánskou.

⁴⁾ Dante-Vrchlický, Peklo II., 8.

⁵⁾ *Καθολικὴ* Ecclesia dicitur, quae per totum terrarum orbem diffunditur (August., Ep. 170.)

⁶⁾ Srovnej: Řím. 10, 12; Gal. 3. 28.

⁷⁾ Skutkové ap. 30, 34.

⁸⁾ Srovnej: Dr. J. Klug: Gottes Reich; apol. Abhandlungen, Paderborn 1909 st. 185.

Pozorujeme-li dosavadní rozkvět církve katolické, její převahu oproti všem ostatním náboženstvím, její blahodárny vliv na mravnost a vzdělanost, nabudeme přesvědčení, že i u ostatních, dosud pohanských národů své poslání splní. Právě v XIX. a XX. století nabyly katolické missie nového rozkvětu, zvláště v Číně, Japonsku a Indii. Počet novokřesťanů za ten čas odhaduje se na 30 millionů. Nauka Kristova je dodnes naukou oblažující národy.

Vezmeme-li do ruky knihu dějin a probíráme-li se v listech jejich, setkáváme se se jmény mužů, kteří v době své vykonali věci neobyčejné, se jmény mužů slavných, jejichž působení celým národům přineslo štěstí a požehnání neb alespoň slávu, se jmény mužů, kteří mocnou rukou zasahovali v osudy lidstva. Dějiny mluví o mužích těchto s velikou chválou a s velikou úctou, a pro jejich zásluhy o vynikající občanské ctnosti rády omlouvají i některé skvrny v jejich charakteru.

Probíráme se však v knize dějin, jak dlouho chceme, bádejme, zpytujeme, porovnávejme, jak dlouho nám libo, a nám se nepoštěstí najíti jména, jehož lesk by zastínil lesk jména Kristova; nám se nepodaří najíti jména muže, jenž by byl zasáhl v dějiny hlouběji a trvaleji a blahodárněji než Kristus Nazaretský.

Tento Kristus, nejsvětější mezi svatými a nejmocnější mezi mocnými, zajisté zasluhuje, i když abstrahujeme zcela a úplně od jeho božství, by o něm každý mluvil s úctou. s pietou, by se vystříhal vzhledem k jeho osobě všech jen poněkud neslušných vtipů a nemístných žertů a vůbec všeho, co odporuje charakteru Kristovu, jak jej známe z dějin.⁹⁾

»Maličký narodil se nám, a syn dán jest nám, a učiněno jest knížectví na rameni jeho, a nazváno bude jméno Jeho Podivný, Rádce, Bůh, Silný, Otec budoucího věku, Kníže pokoje«.
(Isai. 11, 6.)

Dr. JOS. KACHNIK:

NAHRADÍ KULTURA KŘEŠŤANSKOU MRAVOUKU?*)

Utěšený rozmach všelikých věd naplňuje mladou duši obdivem a touhou po vzdělanosti. Touha jistě na výsost chvalitebná. Jen vzdělaný muž dovede ve společnosti plně se uplatniti a na zodpovědném místě vlasti a národu svému prospěti. Uschopní jej však pouze věda k tomuto vznešenému poslání? Věda sama o sobě jest předmětem rozumu. Dostačí člověku, by slul a byl skutečně vzdělaným? Každý jistě ví, že nikoli. Věda jest drahokam, jenž mrtev zůstává ležeti, nepůsobí-li na život, na mravy. Věda dávala sice vždy ráz době a řídila život těch, kteří se jí honosili; neřídila však nikdy život v šech členů lidské společnosti, neboť byli a jsou mnozí, již z pramenů vědy čerpatí nemohli, a jsou mnozí vzdělanci, kteří životem svým jsou společnosti více na škodu než k užtku. Odtud plyne, že skutečně vzdělaným jmn byl vždy muž a vzdělanou slula vždy žena p e v n é h o

⁹⁾ Srovnej: Fr. Pohunek, *Antika a křesťanství*, Praha 1910. St. 105.

*) Ctěnou redakcí tohoto časopisu bylo mi předloženo několik apologetických temat, abych o nich kratičce pojednal. Pokud prázdeň dovolí, milerád vyhovím.

Pisatel.

charakteru, a nikoli muž neb žena slynoucí velikou učeností, ale bez pevné povahy. Mužové neb ženy, o nichž se řeklo, že jsou „kam vítr, tam plášť“, nikdy ve společnosti vážení nebyli, a nikdy také národu platně neprospěli. Proto úkolem každého studujícího muže, každé studující ženy — pojímá-li vážně úkol svůj, musí býti nabytí pevného charakteru.

Nabudou tohoto charakteru jediné zvýšenou kulturou?

Kulturou rozumějí mnozí jen dokonalé rozpětí přirozených lidských sil v oboru všech přirozených pravd a potřeb s výlukou vlivu nadpřirozeného, jaký vykonává náboženství zjevené. Náleží tudíž ke kultuře dle toho pojmání i ethika přirozená či soujem mravních pravd, pouhým rozumem vynalezených a ozřejmených. Dostačí tyto pravdy, aby přiměly člověka, by jednal vždy důsledně, a nabyl tak pevného charakteru? Odpověď mohou dáti jen dějiny kulturní.

V kulturních dějinách národa řeckého povahou svou a mravoukou svou nade všechny muže vyniká S o k r a t e s. Váží si kultury tolik, že moudrost stotožňuje se ctností, tak že dle něho kdo moudrým jest, i ctnostným jest. A přece nedovedl ani sebe ani žáky své v pevné charaktery vychovati. Sám věřil sice v jednoho Boha, ale neodvážil se toho veřejně učiti a polytheismus potírat (Xenophon, Memorab. IV; 3); nedovedl ethikou svou působiti, aby odstraněno bylo otroctví, aby zabráněno bylo neřestem pohlavním a pohazování novorozenat, když se otci nelíbily, aby jeho žák Aristipp neprohlásil rozkoš účelem člověka.*)

V dějinách římské vzdělanosti vyniká e t h i k S e n e k a, muž tak vzdělaný a řečnictvím tolik proslulý, že mu toho i císař Kaligula záviděl a zavražditi jej usiloval; muž tolik vážený, že povolán byl r. 50 po Kr. za vychovatele císaře Nerona; a přece ani sebe dle stoické mravouky ani žáka svého v pevný charakter vychovati nedovedl, ani na mravy lidu římského žádného blahodárného vlivu neměl. Vůči Neronovi byl povolný, haněl jeho předchůdce na trůně, aby se zavděčil, učil, že člověk vpravdě moudrý chová se lhostejně vůči všem zlům a dobrům zevnějším, jest prost všeliké vášně — a přece sbíral lakotně ohromné bohatství, jež se jistě na filosofa-ethika neslušelo, a doporučel sebevraždu, když se někomu nedařilo, jak si přál. Řím byl na výši lidské kultury, ale nositelé kultury nerozpakovali se týrati a vražditi otroky, předhazovati šelmám nevinné křesťany, aby se davu zavděčili, okrádati rolnický lid, aby měli peníze, aby mohli hověti svým neřestem a choutkám.

Co nezmohl ani Seneka, ani Cicero, zmohl prostý rybář galilejský sv. Petr mravoukou křesťanskou, již nevynašel žádný filosof, ale přinesl Syn Boží, Ježíš Kristus, jenž ji svým životem osvědčil a jenž za ni umírá. Umřel za ni potupně na kříži i sv. Petr, ale potupná jeho smrt nebyla hrobem nauky, nýbrž semenem, jež vzklíčilo brzy v srdci nejen prostých, ale i vznešených Římanů. Pyšná kultura bez Boha sklonila se před mravoukou křesťanskou. Mužové všestranně vzdělaní, jako Tertullián, syn římského centuriona v Karthagu, sv. Cyprián, syn bohatého římského senátora v témž městě, zřikají se kultury pohanské a mravouky přirozené — jen rozumové — a s řadou jiných věhlasných a svatých mužů zakládají kulturu s křesťanskou mravoukou úzce spojenou. Křesťanská mravouka po té vychovává tisíce, ba milliony svatých a světic, pevných to žulových charakterů, jež lidstvo obrozují. Celá Evropa vděčí křesťanskou vzdělanost svou a mravní povznešení svých národů mravouce křesťanské. A že mravouka katolická totožna jest s mravoukou křesťanskou či s mravoukou Kristovou, ví každý,

*) Viz šířeji: Kachník, „Dějiny filosofie“, nákladem V. Kotrby v Praze 1904, str. 33—35.

kdo studoval Písmo sv., křesťanské apologety, sv. Otce a spisovatele prvních dob křesťanských.

Není-li to tudíž nevěda, ba ignorance dějin kulturních a mravovědy katolické vůbec, snaží-li se kdo antiku vynášeti nad křesťanství a nahraditi vznešenou kulturu a mravouku křesťanskou surrogátem spencerovským, schopenhauerovským, nietzscheovským? A co jsou tyto soustavy, ne-li rozšířením antického epikureismu a stoicismu? Opustili, mládeži česká, studnice vod živých a kopou ti cisterny naplněné kalem z cizích luhů; i utlumují tak s věrou, tvými matkami vštípenou i přitulnost k nim, k rodnému domu a rodné půdě.

„Ježíš Kristus jest veliké jméno v dějinách. Jsou jména, pro které lidé dovedou i umřít, ale jméno Ježíš jest jediné, jež po všechny věky ctí veškerí národové a veškerá plemena lidská.“
(Didon „Ježíš Kristus“ str. 1.)

J. PAZDERKA:

FRANTIŠEK BÍLEK.

„Per aspera ad astra.“

Duše moderního myslícího člověka přinucena jest píti plným douškem z kalicha utrpení, neboť stav dneška ji neuspokojuje v žádném směru. V důvěřivosti mladické svěřila se každému, který sliboval obohatiti a okrášliti ji šatem novým a trvalým; však všichni lhali, slibující dáti, čeho sami neměli. Lhali, ač lež jest jejich pravda a pravda lží, neboť znali svoji převrácenost. Vedli ji tou bolestnou cestou od naprosté negace až k ideálu výšinám a opět zpět a nikde nenalezla pevného bodu závěsu. Oklamána zřekla se těch dotěrných ciceronů úplně a vydala se sama na cestu z labyrintu s klubkem Ariadniným, vrozenou to touhou po věčném. Neustálým voděním a posloucháním otrockých lidí poslušnosti nehodných, netušila ani obrovskou sílu svých křídel, již unáší se atmosférou země do mystického ovzduší pravého živlu svého.

Ano, nastala v celém našem duševním životě osudná krise. Rychle se střídají navzájem si odporující systémy a „názory životní“. Tvrdá germánská ethika Nietzscheova „Nadčlověka“ překonána Tolstojovým „Neodporuj zlému“, na kapitál útočí socialistická „Rovnost“ a přece chorá, toužící duše lidská, neukojivši svou touhu po ideálech pravého lidství, hledá dál a dál. A hle! jako sněženky oznamující lahodný majestát jara, povstávají i v našem chladném, až mrazivém ovzduší kulturním jedinci, „odvažující se těm vysoko postaveným nad nimi moc majícím do očí otevřeně říci — mane, thekel, fares — jsou pak pronásledováni, kaceřováni, a kdyby to modou bylo, plály by hranice jejich jako druhdy — úděl proroků nebyl jiný. A přece u nich toliko jest láska, ta láska, jež trpí; co svět láskou zove, jest protivou její, neboť svět lásky nemá v naší době, oni však objí-

Literatura:

- Jakub Deml: Slovo k otčenáši Františka Bílka, Prostějov 1904.
Jakub Deml: Fr. Bílek v Mnichově 1904. „Nový Život“ r. X. 1905.
Frant. Bílek: Stavba budoucího chrámu v nás. „Nový Život“ roč. 1907.
F. X. Harlas: Rozhledy po umění výtvarném. Osvěta XLII. č. 10.
S. Bouška: „Nový Život“ roč. XI. 1906.
Harach (Hrachovský Frant.: Mystickým duším. „Nový Život“ roč. IX. 1904.
E. Chalupný: F. Bílek, „Přehled“ roč. XI. č. 6., 1912.

mají v srdci svém netoliko lidstvo trpící, ale i své protivníky, kteří je kamenují, bičují, kámen místo chleba podávají, kteří bakchantsky jášají, jestliže jednu duši z nich ubili ve své zaslepenosti a vzteku. Jsou však přece králové lidstva, slovo jejich je povel, ono hypnotisuje, a lidstvo, ač nerado, vykonává jejich povel, neboť duch jejich překonává, přemáhá všechny, a i ti, kteří je pronásledují, kteří by je nejraději neviděli, jsou od nich přemoženi, a právě to vědomí, že jsou přemoženi, je vede k šílenému a vrážednému boji proti nim.“

Dne 5. listopadu t. r. bylo tomu 40 roků, co se narodil v Chýnově u Tábora František Bílek. Bílek, „jeden z nejryzejších představitelů českého ducha, pravý duchovní bratr Alšův a Březinův“, syn nábožensky zaníceného českého jihu, „jménem i gestem spřízněný s největším světem středověku“, je nechápán, podezříván, odstrkován

„Znám zdroje této nedůvěry a křížovou cestu mistrovu,“ pravil J. Deml.

Cesta pravdy je vždycky cestou bolesti. Bílkovi bylo křivděno z dvojího nepochopení: z nepochopení umění a z nepochopení náboženství.

Z nepochopení umění tedy! Z nepochopení proto, poněvadž Bílkovy práce jsou tím, co se nesrovnává s „tupou konvencí“, co nechápe dav omámený nápojem všednosti, oddaný kultu egoismu, volající: „Panem et circenses!“ Umělecké dílo je vyjádřením osobnosti umělce, ono nám prostřednictvím jeho geniálního nazírání dává spatřiti výrazný obraz skutečnosti, je krajinou, „kde se klaníme všemu, protože je všechno živé a na svém místě; krajinou, která už svým klimatem a polohou si všechno podrobuje, a nedá vzrůstí ničemu, co vybočuje z jejího charakteru; krajinou, nebo ještě lépe organismem, na kterém nic nemůže být šeredného, nápadného, zbytečného — protože všechno na něm spravedlivě vyrostlo, se vyvíjelo; avšak umělecké dílo musí předčít přírodu, tím, že odstraněno všechno náhodné, odmlčeno všechno nepodstatné, aby promluvila pravda, abychom tušili i přítomnost kořenů, a ještě dál i sílu země, třeba ukryté“ . . . „Aby nám znázornilo svět nadsmyslný, supranaturalistický, užívá fantasie, symbolu, a tak obonacuje naše vědění, povznáší a prohlubuje náš životní cit“, rozmnožuje „naše statky nadpozemské, které ani rez nezkazí, ani oheň neztráví“

A na druhé straně: „Náš umělec (patentovaný!) si „najde“ myšlenku a hodí ji do chaosu barev a slov, kterému se říká forma. Podceňují se tak zvané jednotlivosti, jakoby to „podřadné“ nemělo v díle důležitosti, mohlo být z jiného materiálu; jakoby v přírodě a v životě bylo opravdu něco méně absolutního, jakby se dalo vyjmouti, aniž padla celá stavba“.

Naproti tomu může umělec zdůrazniti jisté podstatné znaky na úkor ostatních, chce-li vyjádřiti význačný stav předváděné bytosti, vyhledav si dříve takovou situaci pro svůj předmět tvoření, kde by jeho individualita nejprudčeji vytryskla.

„Tak na příklad Bílkův obraz „Země letí vesmírem“. Kolem věčného slunce ve vesmíru krouží planety, i zemi vidíme, personifikaci, ženu: kštiny jí divoce vlaje, bolem vytřeštěný zrak, vypráhlá ústa se zdravými zuby, rozevřena žádostí, postava její shrbená jako v letu nebo spíše jako šíleného člověka, jenž plave svéráznou hladinou. Jak výtečně to odpozorováno skutečností, ale ze živlu vodního geniálně přeneseno do elementu vzdušného — a kterak přirozeně připojen onen podstatný znak: ta zimničná hltavost, nenasytnost, potřeba světa, která už vystižena rozevlátou hřívou, divokýma očima, cikánskou tvář, a jakoby žízni odhrnutými pysky: to vše doplněno zcela souhlasně tím napráženým přes všechnu skutečnost dlouhým ramenem, na něž se přiklání bolestně ta hlava. Ale i tato zdánlivá nepravděpo-

dobnost a zdánlivá protirozumová přehnanost svědomitě mistrem odpozorována přírodě: známo, že orgány a údy, kterých se více užívá, jsou vyvinutější, kdežto druhé, jež se necvičí, zůstanou zakrnělé.

Bílek chtěl tu znázornit „vášeň“, vášeň a snahu, snahu vyvinutou, stupňovanou, zakořeněnou v lidské podstatě — ale i porušenou rovnováhu naší přirozenosti, a dosáhl toho abnormitou, zveličením jednoho ramene.

Podobných analogií v díle Bílkově je dosti, a ještě dále jde umělec tam, kde pravdu a snahu světa staví v kontrast s Milostí a Pravdou věčnou — anebo kde ukazuje Pravdu věčnou samu (ta příliš vysoká postava Krista anebo jen symboly jako: slunce, hvězdy, světlo, šlápoty, ruce, srdce, oči strom, pramen, oceán atd.)

Bílkovi tedy nestačí vyhovět pouze tomu základnímu, všeobecnému požadavku umělecké tvorby: aby dílo znázorňovalo podstatné znaky věcí i kdyby jen toho dbal, byl by snad umělcem, jakých je na tisíc, on jde dále.

Chce ukojit duši prahnoucí po věčných pravdách, po odpovědi na ono odvěké „proč?“ Bílek ukazuje na vliv ruky boží v přírodě, hledá její stopy na každém kamenu, na každém kmenu. Všechna jeho díla ukazují k Bohu jako ideálu a prapříčině všeho bytí, volají však zároveň: „Budte samostatní! Ne dílo mé, ne moje umělost: hledejte sebe a mějte se na pozor; sta smyček e prostřeno na vaši cestě, neberte darů, neberte přízně, opomíňte úsměvů, nevěřte mazlivému vánku, skupinám hlasů se nepřibližujte, nezavírejte přiměří s davem, bližte se mu jako pochodně noci; vy, otužilí v noci samotách, budete imunní proti každému jedu!“ Jde mu o princip, o ideu díla a té podřizuje formu „třebas i na úkor krásna“. „Jakoby raději chtěl být nazýván apoštolem, než sochařem“, míní S. Bouška. „Vím, že je to jeho pravá, hluboká zbožnost, nutné i životodárné, již mu nikdo nevočkoval, nikdo nevsugeroval, nikdo nevezme. To je Bílek sám v sobě.“

A skutečně! Všechna díla mistrova vyznívají palčivou touhou po daru pravé modlitby, po úplném se oproštění od pout těla až k úplnému rozplynutí se v nadhvězdných končinách naprosté dokonalosti. Hlubokou zbožnost Bílkovu a skutečný náboženský ráz jeho tvoření jasně nám dokumentuje jeho symbolismus. On vyznívá z jeho duše jako přímý důsledek „modlitby, meditace stylu biblického, meditace lithurgie církevní a meditace přírody“. Uvádím jen jediný příklad: „Slepá“, kterou Ě. Engels v „Pröpyläen“ nazývá dílem mistrovským, zobrazují „lidstvo duchovně slepé, ale také symbol duší mystických, světlem vyšším pro jiné vidění uzpůsobených, radostem světským odumřelých, osleplých.“ Obraz Kristův má zůstat symbolem. „Naturalistní zobrazování Krista (lidská pleť, rány, krev) je rouháním!“

Charakteristické pro Bílka! Jde ve stopách umělců dob starokřesťanských, kdy se neodvážila věřící duše zobrazit Krista v lidské podobě, naznačovali jej toliko symbolem, ať již v podobě ryby, pastýře, beránka. Teprve později objevují se nesmělé náběhy ke skutečnému znázornění Majestátu Ukřižovaného, a to ještě „každá doba snesla všechny rysy mužné krásy, všechen um oduševňovací, všechnu dokonalost techniky na tuto hlavu, aby z ní linulo světlo, mluvila láska, která vše podstoupí pro vykoupení lidstva z béd a temnot hříchů“.

Paralelně s vlastními symboly postupuje symbolika písma. Bílek, ryzí umělec, vytvořil pro každou hlásku speciální, výraznou značku, vyjadřující tolik svým tvarem a povšechným stylem, co často celé obrazy. Tak pojí se monumentální výtvary mistrovy, symboly vlastní, se symbolikou textů v lahodnou, symetrickou harmonii, unášející v nadsmyslné oblasti, sféry zájmů nehmotných, do střediska vyvolených, k věčné pravdě o Bohu.

Důležitým doplňkem tvorby Bílkovy jsou vásy kalichové, naznačující již svým tvarem hluboký smysl svého určení. Z hlíny vyrůstají květiny — ucelené organismy, jejichž vývoj je totožný s vývinem organismů živočišných. Tvůrce podivuhodných nádob prohlédl čarovnou knihu přírody a „podal jí pomocnou ruku, nechav jí na vůli, co ona vytvoří a k tomu je potřeba více než talentu“.

O „osovitých“ liniích Bílkových píše zmíněný Engels: „Všimněte si, že ze všech plastických prací Bílkových sotva jediná dovede státi zpříma, že všechny klesají, se plazí nebo leží, protože jejich citové opojení je přemohlo až ku ztrátě sebevlády tělesné. Vzpomeňme si na hrdý postoj Mojžíše Michelangelova a pohledme na Mojžíše Bílkova: shrouceného pod jediným slovem „Adam“, které píše jako přelomen. Pohledme také na ty více plazivé než táhnoucí postavy, jež vlekou pluh na onom sousoší pojmenovaném „Drsná chuť země“, vizme onoho „Dobrého pastýře“, schýleného až k zemi, objímajícího ovečku; vizme onen tanec kol zlatého telete, to není tanec, nýbrž vášnivé shroucení a smýkání se plné námahy.“

Duše poznavši osudné „vanitas vanitatum“, touží po smíření s věčnou, neskonale spravedlností, chce se káti. Hledá mystické ovzduší chrámové. Ale tu upozorňuje Bílek na nutný přerod a očistu duše, než předstoupí před Soudce. „Pracuj každý o stavbě chrámu ve svém nitru. Kdo ve svém nitru chrám nenalézá, ten ho vůbec nenalézá. Ale my, abychom se přiblížili chrámu, potřebujeme předsíně, to jest dílo, které nás vede, než popatříme Kristu tváří v tvář. K takové předsíni musí vésti cesta. Prátele, myšlenka „cesta“ neznačí místo, kudy kráčíme, značí celý život náš, ale nejen náš, ale všech, kteří byli a kteří zůstanou a kteří se rodí. Cesta musí býti vyplněna jako život náš.“

Uvažme tedy principy tvorby Bílkovy a pokusů „taky výtvarníků“ a pochopíme tu nesmírnou propast, která zeje mezi umělcem par excellence, jakým je Bílek, a mezi jeho „soudruhy“, propast, kterou mají snad zasypati ty spousty útoků, opovržení a urážek, vmetaných Bílkovi ve tvář oficiální i neoficiální kritikou, výtvarníky i konsumenty umění.

Život Ježíšův není toliko posledním výjevem velikého dramatu národního, obsahujícího dobu téměř dvoutisíciletou, od Abrahama až do zkázy národa židovského, nýbrž vyplňuje veškeré dějiny lidstva, jejichž středem a vrcholem jest.

(Didon „Ježíš Kristus“ str. 83.)

Dr. J. VINAŘ:

ÚKOLY BUDOUCNOSTI.

Nevíme sice, jaké budou konečné výsledky velikolepého boje na Balkáně, ale není pochyby, že vítězství Slovanů bude mocně působiti také na náš život v zemích českých. Myšlenka slovanská dostala se z literatury na pole praktické, projevila se v sympatiích, v účinné pomoci raněným a nemocným, naše vážnost stoupla, sympatie Jihoslovanů k nám se zvýšily, styky se rozmnožily. To vše jsou věci neocenitelné, které teprve později ukáží se ve svém plném významu.

Chápeme tedy velikost přítomné doby, a položme si záhy otázky, jaké úkoly nastávají nám nyní.

Ve slovanských otázkách v popředí stojí akce za sjednocením církví. Nejen my, také naši odpůrci přikládají této otázce velikou váhu, i snaží se,

aby ke sjednocení pokud možno nedošlo. Ti, kteří v poslední době nerozpakovali se sympatizovat s Tureckem, ti také pracují na potlačení glagolice, slovansko-katolického ritu, tohoto mostu mezi církví východní a západní. Mluvil jsem s mnohými intelligentními vyznavači pravoslavlí. U nich nalezly šlechetné snahy Lva XIII. ohlasu a přijetí. Mnozí mluvili s nadšením o tomto svatém Otci, bylo viděti, že ke sjednocení jest u nich upravena cesta. V posledních letech byly arcí naděje a vyhlídky na spojení, přes všecku úsilovnou práci lidí dobře smýšlejících, horší nežli dříve.

Zabývejme se tedy horlivě východní otázkou cíkevní! Co zavinilo tisíciletí, nedá se odčiniti v krátké době. Je zatím zapotřebí, aby východní a západní Slované vzájemným stykem se poznávali, aby bratr bratru přišel aspoň na krok vstříc, aby zatím utvářily se poměry aspoň tak, by rozdílnost ve vyznání, nebyla nám překážkou ve společné práci kulturní.

Přejeme sobě, aby příští sjezdy velehradské rozvinuly zdárnou činnost. Události poslední pošinuly náš národ do popředí pozornosti u Slovanstva, ukažme tedy, že té pozornosti zasluhujeme. Velehrad a hrob svatého Methoděje stojí právě v naší zemi. Od nás vyšel nejsilnější impuls ke sjednocení Slovanstva; ukažme své síly a schopnosti na tomto poli; práce je těžká, ale cíl jest veliký a zaslouží si námahy.

Duch pravou kritikou ozbrojený jest bdělým a neúplatným strážcem na hranicích historie, neúprosně vzdaluje ty, kdož by rádi vnesli do ní místo skutečných událostí jen své vrtochy a sny své obraznosti; tresce, a odbývá ty, kteří mermomocí hledí obmeziti oblast skutečností, umlčující události skutečné, protože není na nich pečeti jejich soustavy nebo zvyku jejich firmy. Historie jest území, o které dnešního dne vede se tuhý boj. Nesmíme připustiti, aby samozvanci se ho zmocnili a v něm se usadili. Mnozí by rádi je učinili lénem nevěry, pantheismu a materialismu, povinnost kritiky jest odrážeti tyto nepřátele. Historie nesmí náležeti, leč nezkalenému rozumu. Žádná jiná úloha nevyžaduje tolik rozhledu a svobody duševní, tolik nepředpojatosti a ryznosti povahy jako úloha historikova. (Didon „Ježíš Kristus“ str. 54.)

JOSEF KRPÁLEK:

FILOSOFIE VĚDECKÉ FIKCE. *)

Filosofií vědecké fikce jest dílo loňského roku v Berlíně vydané a nade-psané „Die Philosophie des Als—Ob“. Jest zajímavé nejen svým pro konsekvence kantovské filosofie tak charakteristickým obsahem, nýbrž i svou historií. Spisovatel, který svého jména neuvádí — knihu vydal za něho známý kantovec Vaihinger — praví v předmluvě, že dílo v hlavních rysech bylo hotovo již před více než 30 lety, vydáno ale nebylo z toho důvodu, že by v oné době nebylo nalezlo pochopení a přijetí. Avšak dnes, kdy se poměry úplně změnily, kdy se vyskytly nové theorie filosofické a byla zdůrazněna fakta, s nimiž zmíněná soustava úzce souvisí, doufá spisovatel, že jeho filosofie „některým přinese rozluštění o mučivých problémech, jiné opět z dogmatické spokojenosti uvrhne v nové pochybnosti, u mnohých vzbudí pohoršení, ale několika dá snad také nové popudy.“

Autor buduje svůj systém na pozorování, že věda si často pomáhá vědomě nesprávnými pojmy a předpoklady, aby se přenesla přes mnohé

*) Dle: Die Kultur, 4. H. J. 1912.

Vaihinger, Die Philosophie des Als—Ob.

překážky. Při tom obyčejně užívá spojky „jako kdyby“ (als ob) a proto autor celý svůj systém nazval „Die Philosophie des Als—Ob.“

V I. díle své knihy předvádí a odůvodňuje spisovatel základy své filosofie. Jako náš organismus tělesný přijímá potravu a zpracuje ji, tak i organismus duševní přijímá potravu ve způsobě požitků a vytváří si z ní jednotný obraz světový, aby mohl průběh událostí vypočísti a za účelem sebezachování a obohacení se svůj vliv na průběh dějů uplatniti. Tedy v práci, ne v theorii jest cena myšlení, které jest pouhým nástrojem při orientaci ve světě skutečnosti. Jak mnohá funkce tělesná se vyvine v umění, tak jest to i s myšlením. Se zákony myšlení nás obeznamuje logika, která ale doposud vědeckou fikci skoro úplně zanedbávala.

Fikce pozůstává buď v tom, že pravdu pouze z části přeměníme, posuneme (verschieben), aneb že zjevnou nepravdu vezmeme za východisko svého bádání. K prvnímu druhu patří umělá klasifikace, která spočívá v tom, že místo přirozených znaků rozlišovacích užíváme takových, kterým neodpovídá bezprostředně žádná skutečnost. Jinde opět zanedbáváme mimo jeden nebo několik málo znaků všechny znaky ostatní. Sem patří fikce abstraktivní a neglektivní a s nimi souvisící fikce schematické, paradigmatické, utopické a typické. Další odrůdu tvoří fikce symbolické a analogické, které pojmají názor nový po způsobu jiného, jemu podobného. K nim se pojí fikce juristické, personifikativní a summatorické (pojmy obecné).

Druhý druh tvoří tak zv. fikce heuristické, které nejen že nespočívají na pravdě, nýbrž jí přímo odporují (Ptolomaiův systém geocentrický, hypotéza étheru). Sem se musí započísti fikce praktické neboli ethické, které dokonce samy v sobě jsou plny odporu (pojem svobody; lidské jednání se posuzuje tak, jako kdyby (als ob) člověk byl za ně zodpovědný). Do této skupiny patří zvláště fikce mathematické se svými pravdě naprosto se příčícími pojmy bodu, přímky, plochy, prostoru, času, nekonečnosti, atomů a materie. Nejvyšší fikcí jest Kantova „věc o sobě“ (Ding an sich) a absolutno.

Po tomto rozdělení vědeckých fikcí přikročuje autor k rozvinutí jejich logické theorie. Především stanoví hlavní znaky fikcí: 1. rozpor s pravdou, 2. relativitu (fikce odpadne sama sebou, když jí není více zapotřebí), 3. fiktivitu (vědomí o tom, že jest to fikce, ne skutečnost), 4. účelnost (bez ní je fikce nevědecká, neodůvodněná).

„Myšlení dělá okliky.“ Vychází od počátků, tedy od skutečnosti, vzdaluje se jí, ale čím dále tím více jsouc zpracováno psychickým organismem, který se úplně podobá složitému stroji, s nejmenší spotřebou sil tak, aby se opět vrátilo ke skutečnosti, k pohybům, jichž účelem jest zachování a obohacení organismu. Nejlepší službu při tom konají vědecké fikce, které práci duševního ústrojí ulehčují a urychlují. Jsou ozdobné s elementárními pomůckami mechanickými, pákou, kladkou, nakloněnou plochou atd. a umožňují rychlé a účelné zpracování větších komplexů představových. Co se týče původu fikcí, zastává se autor theorie vývojové: fikce vznikly potřebou organismu, přizpůsobiti se požadavkům a úlohám života, zachovávat a rozvíjeti se. Život nevrcholí ve fikcích mechanismu duševního, nýbrž v jejich výkonech, ve vyšším a plnějším vnímání.

Na základě těchto psychologických předpokladů pojednává autor s logického stanoviska o mechanismu psychickém a vysvětluje některé zjevy, na př. zákon o posunování ideí. Pak přechází k praktickým důsledkům svého systému, když byl ještě nastínil dějiny fikce a její theorie. Souhrn našich představ je subjektivní výrobek logické, počítkový materiál samostatně zpracovávající funkce našeho psychického organismu. Byť byl

náš myšlenkový svět sebe krásnější a ideálnější, nesmí se nikdy zaměřovati s nezměnitelnou skutečností, oproti níž jest v domácnosti přírody jen nepatrným činitelem. Lidské myšlení zpracovává účelně počitkový materiál, aby přivodilo jednání, tedy opět počítky, ale plnější, vyšší, užitečnější. Praktická činnost je účelem přemýšlení, ne theoretické poznání, které je bezcenné, ano sobě samému odporuje. Pochopiti vesmír a zákony jeho, je nespílitelné a proto směšné přání; praktické jednání jest jediné naším údělem. Teprve na této výši vědomí lze mluvit o pravé mravnosti, poněvadž člověk ve svém jednání není určován vnějšími vlivy. Pojmy Boha, nesmrtnosti, svobody jsou jen opory egoismu a znemožňují pravou mravnost. Teprve když se z těchto dogmat stanou fikce, když se místo: „Dělám to, poněvadž jest Bůh“ řekne: „Dělám to, jako kdyby byl Bůh,“ teprv potom jest možné pravé mravní jednání.

Tím končí první díl spisu; v druhém díle jsou obsažena speciální provedení a ve 3. historická odůvodnění.

Při kritice díla se přidržíme vývodů opata L. Zeller. Předně nesmysl celého systému leží na biledni. Když náš rozum, naše myšlení jest jen subjektivní funkcí psychického organismu, jak se autor může odvážit, učiniti je předmětem kritické, psychologické a logické funkce? Není jeho názor rovněž čistou fikcí, poněvadž je výronem fikce tvořící funkce organismu? Podobně Kant ve své kritice odkrýsoval rozum, pomocí jehož přece kritisoval. „Naturam expellas furca, tamen usque recurret.“ Než také morálně je tento systém úplně bezcenný. Co jest dle mínění autorova účelem fikcí? Zachování a obohacení organismu, nové pohyby, plnější počítky a s nimi ovšem souvisící požitky, tedy nejen čirý egoismus, proti němuž náš filosof tak horuje, nýbrž přímo zvrhlý eudaimonismus.

Soustava tato zbavuje člověka jeho objektivních metafysických ideálů, které však člověka povznášejí a činí teprve člověkem, a vrcholí v neodvislém „já“. Když si spisovatel myslí, že ideální fikce jsou základem morálky pravé a čisté, mýlí se velice: neboť v daném případě se jako fikce, jako pouhá smyšlenka odhodí a je po ideálu a mravnosti. I předpoklady celé filosofie jsou nesprávné a nevědecké. Neodpovídá snad při klasifikaci v Linneově systému počtu tyčinek skutečnost? Autor vůbec nezná rozdíl mezi „divisio per se“ a „divisio per accidens“. Pojmy abstraktní nejsou žádnou negací skutečnosti, neboť rozum lidský, který abstrakta vytváří, na ní závisí. Podobně se to má s pojmy analogickými a universálními. Všechny nesmysly této „filosofie“ není vůbec možno zkritisovati pro jejich úžasný počet. Snad dostačí, co bylo řečeno.

Vědeckou fikci, nazvanou „ens rationis“, znali již scholastikové, což náš autor úplně ignoruje. Ovšem že scholastikové, u kterých ono „ens rationis“ bylo to, co si lze, ačkoliv to žádné existence nemá, jako existující sice představit, ale co nikdy nelze za skutečnost pokládati, ovšem tedy, že scholastikové neměli ještě té odvahy, aby blud nazývali pravdou a fikci vědou.

Život jest skrytější nežli hmota, zvíře záhadnější nežli život organický, člověk nevyzpytatelnější než zvíře, Ježiš nepochopitelnější, než všechno stvoření. Kdo chce zkoumati původ, může se držeti podmínek hmotných, za kterých tvorové povstávají, ale první příčina uniká jeho zkoumání. Odkud pochází hmota? Odkud život? Odkud tvor, jenž cítí? Odkud bytost myslící? Odkud duch? Odkud Kristus? Věda, jež se zastavuje u těchto zjevů, odpovídá: Nevím. Rozum, jenž příčiny pochopuje, dí: Od Ducha svatého!
(Didon „Ježiš Kristus“ 111 str.)

PŘÍJEMNÉ A UŽITEČNÉ.

Umění spojití příjemné s užitečným bylo ideálem již starých. A zajisté, všimneme-li si blíže pojmů těchto, uznáme, že kombinace příjemného s užitečným je velmi účelna, poskytuje individuu zábavy i skutečných výsledků jeho konání. Platí to o člověku všeobecně, platí to jistě především i o studentu. I student má spojovati příjemné s užitečným, zábavu s prací. Neboť je tuším nepochybně, že to, co je nám příjemné, nás také baví, a že tedy pojem příjemného můžeme nahraditi pojmem zábavy. Naopak zase konáme-li to, co má přinést nám nebo společnosti lidské užitek, říkáme, že konáme práci.

Chci těmito několika řádky upozorniti na nesprávný názor, který se v nejnovější době vyskytl o poměru, jaký má býti mezi školou na jedné straně a prací a zábavou na druhé, a naznačiti směr správný.

Prvý, nesprávný názor o poměru tomto pronesl a hájil německý pedagog Berchtold Otto na sedmém „Sjezdu pro německou výchovu“, konaném o svatodušních svátcích ve Výmaru. Otto rozlišuje práci fysikální a národohospodářskou. Práci fysikální nazývá každou práci, při níž vyvíjí se činnost tělesná neb duševní. Práci fysikální rozumí též hru a zábavu vůbec, poněvadž i při nich musí člověk býti jednak tělesně, jednak i duševně činný. Přirozeně náleží sem tak práce ve škole (úlohy a pod.). Neboť tu se musí člověk duševně namáhati.

Práci národohospodářskou rozumí Ott každou práci, která produkuje hodnoty, které se dají zpeněžit. Nenáleží sem tedy ani zábava, ani práce ve škole. Proto dovozuje Otto, je práce ve škole a zábava jedno a totéž, náležejíce obě v obor práce fysikální a vymykající se obě oboru práce národohospodářské. Tento důsledek, ač je velmi povážlivý, je ovšem Ottovi velmi vítaným, poněvadž mu bylo jinými vynikajícími paedagogy vytýkáno, že žáci v jeho škole (Otto zřídil soukromou školu založenou na jeho zásadách) si hrají, místo aby vážně pracovali. Otto ovšem se hájí tím, že jestliže je práce a zábava jedno a totéž, pak že žáci vlastně pracují i když se baví nebo si hrají.

Ale všimněme si nyní, zda jsou předpoklady i důsledky tohoto názoru správné. Že i zábava je jakýmsi druhem práce, to uzná každý. Ale že by to byla práce úplně rovnocenná s prací na př. ve škole, se studiem a pod., o tom dlužno pochybovati. Rozdíl mezi prací a zábavou zná každý rozumný člověk a jest se jen diviti, že moderní učenec může vycházeti od předpokladů, které jsou již v základě svém zcela pochybené a vyvozovati z nich pak důsledky, jež by — provedeny jsouce v praxi — byly s to, přivoditi úpadek veškerého školství. Vždyť — jsou-li práce a zábava rovnocenné, je úplně zbytečno pracovati a jistě bude každému studentu vítanější pouhá zábava, přinese-li mu též užitek a tytéž vyhlídky jako úmorná práce.

Ostatně myslím, že ani druhý předpoklad Ottův nelze zcela dokázati. Názor, že práce národohospodářská je jen ta práce, kterou lze nějakým způsobem převést na hodnotu peněžní, není zcela správný a je v podkladě svém příliš materialistickým. Jsou umělci, kteří v naprosté bídě vytvoří díla epochální, aniž mají naděje, že se jim za živa dostane náležité odměny. Vezmeme jen umělecký život u nás v Čechách. Hned na počátku nové literatury české objevil se na poli naší poesie muž srovnávaný případně s meteorem, jenž zazáří, ale hned zaniká. Je to Mácha. Za živa neuznán, nedoceněn a teprve po smrti vážen a oslavován. Nebo Dvořák. Nebyti

ciziny nevěděli bychom snad dodnes, jak vzácná díla nám tento mistr zanechal. A takových příkladů by se našlo bohužel více. Nemá práce těchto mužů, vedených intencemi čistě uměleckými, významu národohospodářského? To by netvrdil ani Otto.

Jsou-li předpoklady chybné, je také i závěr nesprávný. Práce není tedy totožná se zábavou. Jedná se nyní o tom určití stanovisko, jaké k nim má zaujati student. Má se oddati zábavě, nebo práci? Že oddati se zábavě, znamenalo by a bohužel často i znamená konec studií, úpadek hmotný i mravní, je samozřejmo. Ale ani oddati se zcela práci, není pravým cílem studenta. Práce, je-li vážná, často unavuje a také mohla by míti velmi intenzivní práce zhoubné účinky na zdraví. Správně jistě si budeme počínati, půjdeme-li zlatou střední cestou. Ve škole pracujme pilně. Škola není místem zábavy. Je ovšem správná zásada, že se má látka podávati tak, aby nebyla žákům týráním ani suchopárným, únavným výkladem. Věc má býti přednesena zajímavě, aby žáci jí rozuměli a s láskou přijímali. Ale přes to má býti škola místem práce. Mimo školu, má se i student dále vzdělávati a poučovati a teprve potom přijde na řadu zábava.

Není tedy ideálem studenta býti knihomolem, který se ani na chvíli od knihy neodtrhne, aby se tělesně i duševně osvěžil, ale také není ideálem studenta honiti se ze zábavy do zábavy. Každý si má čas tak rozdělit, aby zastal svoje povinné práce a při tom aby mu zbyl volný čas k zábavě. Rozdělení toto je ovšem individuální. Ale dolní mez se dá přece stanoviti: Zábavy nebudiž více než práce!

Tak si představuji správný poměr zábavy a práce a spojení příjemného s užitečným u studenta. Jen tím způsobem navykáme si pořádku a svědomité práci; a to je základem charakteru.

Jakmile člověk nynější doby, byv zklamán lichými soustavami, které právě jaksi v modě jsou, přestane se jich dotazovati, co by měl míti za pravdu, nebude také už hledati rady u Kanta, Spinozy, Hegla, Voltaira nebo některého učence souvěkého, ale vrátí se k prvotnímu rozumu, ku pravdám nezvratným, majícím základ věčný a dá za pravdu tomu, který přišel, aby ho poučil o původu a cíli života, o svatém zákonu, jímž se řídití má, o síle, aby toho zákona mohl býti poslušen, slovem o všem, co osvěcuje, potěšuje, okouzluje a sílí. (Didon „Ježíš Kristus“ str. 54.)

POSUDKY Z VĚDECKÉ LITERATURY.

Der Monismus und seine philosophische Grundlagen. Beiträge zu einer Kritik moderner Geistesströmungen. — Bedřich Klimke S. J.

To však nejsou vlastně Beiträge, nýbrž hotový systém, celá soustava monistická ve svém vývoji. Autor rozeznává tři hlavní skupiny monismu: monismus metafysický, noetický a ethický. Monismus metafysický třídí opět na fenomenální nebo reální a transcendentní. Monismus fenomenální může býti opětně buď materialistický nebo spiritualistický. Materialistický vychází z předpokladu, že podstata skutečnosti jest více hmotná, spiritualistický odvozuje veškeru skutečnost z podstaty duchové. Monismus transcendentní nehledá podstaty jsoucna ani ve hmotě ani v duchu, nýbrž v čemsi třetím atd.

Z kritických vývodů autorových vysvítá jasně, že s monismem se nemůže počítati jako s hotovým novým světovým názorem, nýbrž jen jako s konglomeratem nedokázaných dosud předpokladů a domněnek. Materialis-

mus není s to, aby vysvětloval všechno, systém pak idealistický nemůže dokázati identitu fysického a psychického, identitu světa s božstvím.

Kniha stojí nevázaná 12 marek, vázaná 13.40 marek. Možno objednat i v každém knihkupectví.

Die Wahrheit des Christentums. — Fr. Sawicki. — (Paderborn, F. Schöningh.)

Spisovatel se zabývá s požadavky dnešní doby, při čemž uznává se vši ochotou dobro i pravdu v dnešních myšlenkových proudech a požaduje od naší kritiky, aby ke všemu nepřihlížela negativně a radikálně. Moderní a křesťanský názor přes všechny protivy nestojí proti sobě tak výlučně jako ano a ne, jako pravda a nepravda. Moderní nazírání má v sobě dosti ještě zrněk pravdy, jimž však nedá vzkličiti dnešní ohromná jednostrannost. Autor chce býti skutečně moderním apologetou.

Martin Luther (in 3. Bd. h. v. Herder.) — P. Grisar S. J.

Dílo v tomto směru skutečně nejsynthetičtější. Ze všech tří svazků zůstává přece jen dominantním svazek I. Tam jest geneticky poukázáno, jak Martin Luther roste ve své theologii, jak buduje na srovnávání vlastních zkušeností se zkušenostmi mystiky quietistické, hlásané „in der deutschen Theologie“. Špatné pochopení konkupiscence jest podkladem nové ethiky, nové víry, nového evangelia, nové jistoty spásy. Prostředí a duch doby pomáhají šířiti „pravé evangelium“, jehož kriteriem má býti jedině subjektivní názor. Vystihnuta jest též nerozhodnost a nedůslednost Lutherova, o které se hlavně jedná v II. svazku. Ve III. sv. ukazuje Grisar stav dnešní theologie protestantské, jež si věru nijak nezadá s obojetností zakladatelovou. Jest na rozchodu s Kristem a základními články křesťanství vůbec. Jest však potřeba, aby i se stanoviska filosofického byl systém Lutherův ozřejmen. Vždyť jeho subjektivismus vpadá tak krásně do rámce dnešní filosofie, tak že mnozí pokládají Luthera za úhelný kámen moderního světového názoru. Vyjasnění by tudíž ani zde nemohlo škoditi.

Der Zweckgedanke in der Philosophie des Thomas von Aquino, in den Beiträgen z. G. des Mittelalters, Bd. XI., Heft 1. — Dr. phil. Th. Steinbüchel.

Teleologie nesmí zůstat omezena pouze na volný život psychofysického subjektu, nýbrž musí býti rozšířena na celý objekt světový. Neboť působení příčinné nijak theologie nevyklučuje, nýbrž ji předpokládá a podporuje. Proto též považuje sv. Tomáš účel za poslední příčinu a v systému příčin klade jej na místo nejvýznačnější. Od ní závisí pak příčina účinná. Teleologie bytostí nevědomých se jeví v „appetitus naturalis“, ve snaze nechati se formovati, dle čehož pak každá věc se skládá z hmoty a formy. Forma jest zde cílem a vrcholem, jest immanentní a podmiňuje způsob činnosti, jež se jeví v zachování a podporování druhů. Dysteleologie nebo bezúčelnosti přičítá sv. Tomáš ne nedostatku účelnosti, nýbrž nedostatku účinných příčin.

Teleologie tvorů nerozumných zakládá se v pudu, ve virtus aestimativa. Pud jest však u každého druhu za všech časů tentýž. Schází zde nutná soudnost a reflexe, snažení zde není svobodné, nýbrž nutné. Snažení stává se cílevědomým teprve u tvorů rozumových. I zde se jeví základní pud zachovatí individuum a druh, avšak zde přechází pudovost již v ethiku, jež člověku klade za úkol smyslné pudy podrobiti vládě rozumu a vůle.

Z poznávání cíle a všeobecného dobra vyvozuje sv. Tomáš svobodu vůle. Svobodná vůle jest však determinována všeobecnou touhou po blaženosti, kdežto prostředky ku blaženosti vedoucí volí člověk opětně svobodně, poněvadž jen všeobecný cíl nutně na vůli působí. Jako fysický život individua jest ovládán účelem, tak i ethika a společenský život. Ethickou úvahu

zakládá sv. Tomáš jednak na účelu lidského konání (*Finis operis*), jednak na subjektivním účelu konajícího, takže thomistická ethika není jen pomyšlovou, nýbrž i utilitaristickou. Člověk touží a jedná vždy pod zorným úhlem dobra, takže konečné své uspokojení nalézá v dobru nejvyšším a nejdokonalejším.

Středověká filosofie požaduje pro člověka cíl nejuniversalnější, rozvoj celé lidské přirozenosti, rozumového myšlení ovládnutí pudů, výchovou vůle. Ale nejen rozvoj individuality nalézá u sv. Tomáše plného porozumění, nýbrž i rozvoj života společenského. Plně oceňuje sv. Tomáš význam rodiny, doživotního manželství. Rodina jest základem státu, jenž tak nabývá mravního odůvodnění, a k němuž má každý náležeti již z mravních povinností. Z toho též vyvozuje sv. Tomáš povinnost státu, starati se jak o hmotné tak i duchovní a ethické dobro svých příslušníků, jakož i státní zákony mají témuž účelu sloužiti.

Avšak stát jest jen přirozeným účelem člověka, jenž poukazuje na cíl nadpřirozený, jímž konečně člověk dosahuje všestranného zdokonalení, o nazírání na Boha, nejvyšší to cíl člověka. Tím však neztrácí přirozené snažení na své ceně a právu, naopak, příroda vede k nadpřirozenému, náboženství váže člověka ke kultuře.

Svět poukazuje na účelovou stavbu, jež jest ovládána jediným immanentním účelem, jenž vrcholí ve světovém řádu. Nad tímto immanentním řádem jest pak transcendentní cíl Bůh, *b o n u m c o m m u n e*.

Tak jako konečně příroda jest ovládána přírodními zákony, tak zase rozumové bytosti jsou ovládány zákonem mravním. Tím, že mravní zákon a přírodní slouží nadřazenému jim účelu světovému, jest zachována harmonie vesmíru a veškerého dění.

Albert v. Ruville: *Der Goldgrund der Weltgeschichte*.

Ruville probírá vlastně otázku, zda věřící katolík může vědecky pracovat. Odpovědi předchází nejprve kritický přehled dějin světových, v nichž i v těch nejstarších, nalézají se „zlaté žíly“ pravdy křesťanské, monotheismu, jenž byl nejčistěji zachován u židů, Ježíšem Kristem plně ověřen a revelace o něm doplněna a ukončena. V katolické církvi pak se sbíhají všechny tyto pravdy, jež mocně hájí primát papežův. Nastávají však deformace, byzantinismus, jenž církev k nepoznání zotročuje, schisma, protestantismus. Avšak v posledních dvou formacích chybí papežský primát i plnost pravdy zvláště v protestantismu, jemuž chybí i eucharistie. Tím nastává nutný rozchod v nazírání na dějiny, příčiny jich tvoření, neb každý dějepisec postaví se na své vlastní stanovisko, z něhož vše posuzuje. Dějepisec však jest povinen přiblížiti se co nejvíce dobám a zvykům vnitřním prohloubením a přiblížením se k té nejideálnější pravdě ke Kristu, čemuž deformace náboženské zabraňují. Ne zdola jest děj určován a pravda všechna nýbrž shora. Jaké kdo stanovisko zaujme k náboženství, taktéž podle toho vypadá i malba dějin a jejich motivování. Od katol. církve a kněží měli by se učenci učití nestranností a znalostí lidstva, vášní, jejichž sílu, zhoubnost dovede oceniti ten, kdož sebe sama dovedl opanovat. Tomu všemu učí církev a Kristus, jenž jest centrem jak minulosti tak přítomnosti i budoucích věků, tak že návrat k němu značí jen návrat ku vědecké práci a k zřetelnějšímu objasnění pravdy. Tudíž věřící katolík jest i zde vázán jen jedním postulátem, vyhledávati totiž pravdu, a pravdu vyznati. Při tom však není zmítán strachem o nějaké úzké hledisko neb lidské stanovisko, nýbrž je si vědom, že jeho hledisko jest jediné správné, diktované ne zdola lidskou vášní, nýbrž shora věčným rozumem.

ROZHLED

Z činnosti našich spolků akademických

Zpěvácký kroužek České Ligy Akademické má 23 členů, počet to již dostatečný, aby se mohl kroužek uplatnit. Bude-li vytrvalost a trpělivost u členů, tak práce dirigentova může býti korunována pěknými úspěchy. Ponejprv zpíváno bylo na večírku u „Vejvodů“ dne 20. listopadu. Byly předneseny Hykešovy „Moravské zpěvy lidové“. Na slavnostní členské schůzi dne 28. listopadu předneseny byly sbory: Jindřich Jindřich: Sv. Václav, Fr. Picka: Zpěv. Ovšem, že inventář a jmění odboru jest ještě na slabých nohou.

Dne 28. listopadu uspořádala Česká Liga Akademická slavnostní schůzi, na niž předsedové všech odborů referovali o činnosti v odborech. Správní výbor poukázal, že provedl mu uložený úkol zaměstnati členy všechny, což skutečně bylo již svrchovanou nutností. Počet členstva byl dosavade rozmnožen o 35 nových členů a o 10 nově přihlášených čekatelů. Zajisté přírůstek značný proti dřívějším rokům. Počet nových členů v Moravanu a Lípě dosud redakci oznámen nebyl.

V agitačním odboru jeví se jakási stagnace. Snad po vánočních svátcích uchopí se agitační odbor opět čile práce a provede již své úlohy na něho čekající.

Plesový výbor České Ligy Akademické stanovil příští reprezentační věneček na 14. ledna 1913. Věneček bude opět v žofínském sále tentokrát pod protektorátem J. Em. nejdp. primasa království českého. V čestném předsednictvu a výboru jsou pánové: Mnsgr. dr. Frant. Kordač, univ. prof., prelát Th. dr. Josef Tumpach; JUDr. Mořic Hruban, náčestek zem. hejtmána na Moravě, říšský a zemský poslanec; J. M. opat Methoděj Zavoral; J. Ex. hr. Vojtěch Schoenborn, přisedící zem. výboru; statkář František Šabata, předseda strany křesť.-sociální; cís. rada Veselský, starosta král. města Kroměříže; školní rada dr. Fr. Nábelek; Václav Zbořil, továrník v Bystřici pod Hostýnem; dr. J. Dolanský, advokát v Brně; p. Václav Kotrba, nakladatel atd. — Funkci čestného předsedy výkonného výboru přijal J. J. Karel princ Schwarzenberg. Návrh tanečních pořádků podal kol. Rudolf Pařízek, též výzdoba sálu žofínského bude dle jeho návrhu provedena. Lze opět očekávati,

že věneček České Ligy Akademické bude dostaveníčkem veškeré vybrané katolické inteligence a to všech stavů.

Spolek katolických akademiků „Moravan“ provedl dne 24. listopadu volbu nového správního výboru a byli zvoleni do výboru následující kollegové: Kopriva Josef za předsedu, Suchý Rudolf za místopředsedu, Bučeš Jan za jednatele, Martinek Tomáš za pokladníka, Neusser Ladislav za knihovníka. Nové předsednictvo značí obyčejně i novou chuť k práci. A k této obrodni práci srdečně blahopřejeme.

Videňská „Lípa“ zaznamenává stále větší úspěchy. Zakoupení domu jest cílem a snahou na první pohled neuskutečnitelnou. Avšak při vzájemné shodě s jinolovanskými spolky katol. akademiků může býti dům katol. studentstva ve Vídni dříve hotovou událostí než akademický dům katolického studentstva v Praze. Proč? Protože „Morava“ staví se za „Lípu“ a příkladem předešla celé Slovanské Lize. My v Praze, zdá se, že marně voláme.

Polské studentstvo katolické jest dnes sdruženo ve třech spolcích. V Krakově v Polonii, ve Lvově v Klubu akademickém a ve Vídni od r. 1911 v Polonii. Jejich věstníkem jest „Prad“, měsíčník vycházející ve Warszawie. Krakovská „Polonia“ vede si nejčileji. Ve správním roce 1911—12 čítala 73 členů činných, 15 seniorů, 44 členů přispívajících, mezi nimi 8 univ. profesorů. Čestným členem „Polonie“ krakovské jest J. Ex. hr. Tarnowski, univ. prof. a předseda akademického Klubu. „Polonia“ má pět pracovních sekcí. Sekci přednáškovou, nábožensko-sociální, sekci pro studentskou sociální práci ve smyslu Sonnenscheinově, sekci politicko-historickou a sekci abstinentní. Spolek pracuje v intencích katol. církve za prohloubením sociálního citění a sociální práce mezi polskou inteligencí. Spolkovým heslem krakovské „Polonie“ jest Tibi Christo et patriae.

Litvinské studentstvo katolické začíná se utěšeně vzmáhat. Ač je rozprášeno po různých universitách v Německu, Francii, Rusku, Švýcařích, všichni jsou stále v písemném styku a nezapomínají ani na studentstvo středoškolské. Časopis katol. studentstva litvinského vychází prozatím jako příloha jiného listu a sluje „Ateitis“. Tak konečně Litvini i národnostně se probudí přes všechno pronásledování se strany vlády ruské.

Nový hrvatský spolek akademický založen letos na universitě v Innsbrucku pode jménem „Kačić“.

Sebevraždy žáků v Rusku jsou zjevem čím dále tím častějším a hrozivějším. R. 1904 bylo případů 20, r. 1905 47, r. 1906 71, r. 1907 112, r. 1908 již 312 a r. 1909 dokonce 449. Z posledního počtu

r. 1909 připadá na vysoké škole 157 sebevražd, na školy střední 230, na školy odborné 36, obecné 17, ostatní 9, dohromady 449. Hlavním motivem byly většinou: špatný prospěch, zkoušky a tresty. Vzhledem k těmto povážlivým číslicím utvořila IV. sekce společnosti pro lidové blaho v Petrohradě zvláštní komisi, aby vším úsilím bojovala proti tomuto nezdravému zjevu sociálnímu, který dobře ilustruje konec, ke kterému dospívá studentstvo v zemi anarchistův a nihilistův. K.

Bulhaři ve školství jsou na Balkáně prvními. Mají dětské opatrovny, obecné školy, měšťanské, jimž se říká progymnasia a trojí druh gymnasií. Z odborných je to učitelský ústav, theologický seminář, obchodní škola, hospodářská, technická škola, dále za vyšší učiliště platí umělecká škola, vojenská akademie a vysokoškolské kursy paedagogické. Z vysokých škol je tu universita. Obecných škol bylo r. 1878 1658, r. 1908 4660. Progymnasia mají tři ročníky; bylo jich r. 1909 293. Vyučuje se tam též francouzštině a němčině. Gymnasia jsou jednak s latinou a řečtinou, jednak jen s latinou, třetí druh bez latiny a řečtiny. Mají osm tříd a vyučuje se na nich občanské nauce, politickému hospodářství, zemědělství, hudebně, bulharštině, ruštině, latině, francouzštině nebo němčině. Ostatní předměty jak u nás. Ženská gymnasia mají místo národního hospodářství nauku o domácnosti, ruční práce a vychovatelství. R. 1898 bylo 16 gymnasií (9 chlapeckých a 7 dívčích), roku 1909 již 27 (17 chlapeckých a 10 dívčích) s 9957 žáky (6773 žáků a 3184 dívek). Universita bulharská má fakultu historicko-filosofickou, fysiko-mathematickou a právnickou — je tedy neúplná. »Osvěta«.

„Kačić“, nový spolek katolických akademiků chorvatských. K dosavadním třem chorvatským katolickým spolkům (Hrvatska ve Vídni, „Domagoj“ v Záhřebě a „Preporod“ ve Št. Hradci) přidružil se spolek nový, „Kačić“ v Innsbrucku. Na universitě inšprucké bývalo vždy dosti Chorvatů; nyní jich tam je na 50, skoro všichni na fakultě lékařské. Již dlouhý čas měli svůj spolek „Velebit“, o jehož založení velikých zásluh si získal slavný biskup Strossmayer. V posledním čase byl bohužel ovládnut živly liberálními a pokrokovými; činnost spolková živořila a pozitivní práce téměř nebylo. Proto pomyslelo již loňského roku několik katolických studentů založit spolek nový, katolický. Věc byla projednána také v minulých prázdninách na stud. sjezdě v Lublani; mnozí byli toho mínění, že napřed třeba stávající spolky sesílit, tím více, že se novému spolku stavěly mnohé velké překážky v cestu. Přes to podařilo se obezřetnosti a příkladné vytrvalosti akademiků inšpruckých všecky obtíže zmocit a tak byl spolek 17. listopadu 1912 slavnostně za-

ložen. — Účel spolku je týž, jako ostatních katol. spolků chorvatských akademiků: prohloubení náboženského a národního vědomí, pěstění vědy a umění a společenského obcování. Zvláštností jeho je, že jeho členy mohou se státi i jiní slovanští akademikové, studující v Innsbrucku. Počet členů sice malý (8 členů), ale tím větší jeho nadšení a dobré vyhlídky do budoucnosti. Novému spolku přejeme hojně zdaru. J. Wagner.

„Luč“, časopis hrvatsko-katolického studentstva vychází letos reformována. Ročník bude obsahovati dvacet čísel, obsahu, jak se zdá, jen beletristicko-poučného, poněvadž za nynější vlády nedostane asi dovolení pracovati organisacně. Jak čteme v politickém týdeníku „Dan“, který vychází ve Splitu, bude tento časopis přinášeti věci, které se budou týkati především středoškolské organisace. Cílý život, který vládne ve vrstvách vysokoškolského a středoškolského hrvatsko-katolického studentstva, značí nám, že se musí také hrvatskému národu poměry jednou zlepšit. Dosud hrvatsko-katol. studentstvo mělo pět velikých sjezdů: v Trsatu, Zagrebu, Osijeku, Splitu a Lublani. Příští sjezd bude pravděpodobně v Sarajevě. Z.

Nový „disciplinární řád pro střední školy v království chorvatsko-slavonském“ obsahuje mnoho novot. Ředitelstvím dává se moc jen takové žáky do středních škol přijímati, o nichž jest jisto, že studia zdárně skončí. Ukáže-li se koncem prvního půl roku v I. tř. že student není k dalším studiím způsobilý, má být propuštěn. Přistřeňeny předpisy o návštěvě divadel a podobných podniků, zakázána návštěva veřejných čítáren, jakož i četba politických listů, a nařizeno, by měli professoři v evidenci, jaké knihy studenti odbírají neb čítají. Vzdorovití studenti mají být z ústavu propuštěni. Nezvyklým ve vládním nařízení jest, že školní plat od studentů, kteří nemají chorvatského ani uherského práva občanského, má se vybírat dvojnásobně vysoký, jako od domácích a že jim není dána možnost dosíci někdy osvobození od školného.

O hře „kopené“ vydala chorvatská vláda nařízení, že studentské kluby pěstující tuto hru musí býti potvrzeny ředitelstvím ústavu. Členy smí býti jen ti studenti, kteří se prokáží povolením rodičů, ředitelům se však ponechává právo jednotlivce ve studiu slabé z klubů vylučovati. Dozor při hře se svěřuje učitelům tělocviku. Hra ve veřejných klubech fotbalistů jakož i členství studentům se zakazuje.

Policejní úřady mají z rozkazu zemské vlády bdíti nad byty studentů, pokud nebydlí u rodičů nebo v pensionátech s úředním představenstvím. Správa ústavu nesmí nikoho do školy zapsati, dokud se

nevykáže vysvědčením, že mu na bytě nehrozí morální neb hygienická úhona.

Zemská vláda chorvatská zakázala odebíratí bjelovacký časopis „Vesnu“ a bělehradský, cyrilikou tištěný „Preporod“

Slovinské svobodomyšlné studentstvo počalo vydávati časopis „Preporod“, jehož úloha má býti připravovat půdu pro jihoslovanskou vzájemnost. Dosud neměla tato část slovinského studentstva, přeplněna sice frásími o národním pokroku, velikou chut k pozitivní práci, ačkoliv počet příslušníků jest dost značný. Zda se v tomto ohledu poměry zlepší, ukáže nám budoucnost. Nyní mají Slovinci tři vysokoškolské časopisy: „Zora“ (katol.), „Omladina“ (nár.-radikální směr) a nejnovější „Preporod“. „Zora“ jest nejstarší a dosáhla letos XIX. ročník. Slovinci mají také zvláštní časopis pro střední školy rázu ryze vychovatelského, a sice „Mentor“. Psán jest v katolickém duchu a vychází v St. Vidu (Lublaň).

Z Brna z I. čes. gymnas. se nám píše: „Časopis pokrokového studentstva“ chce se u nás merimomocí uchytili. Započal však velmi nešťastně a dostal „kvinde“ jak u pokrokového, tak i u našeho studentstva. Zvláště pokrokové studentstvo neuznalo ani za hodno odpověděti, ač administrace „Časopisu pokrokového studentstva“ i listky na odpověď zaslala. Z toho vidno, jaké přízni se těší „Časopis pokrokového studentstva“.

O úkolu vyučování kreslení na gymnasiích bylo už mnoho psáno i mluveno. Pravý účel toho, proč jest kreslení na školách zavedeno a proč se mu žáci mají věnovati, vystihl již veliký myslitel starověký Aristoteles. Ten vykládá, že řecká mládež učí se proto v gymnasiích kresliti, aby „lépe rozuměla dílům uměleckým“. To je také skutečným účelem, proč se dnes na gymnasiích kreslení vyučuje. Není tedy úkolem gymnasií vychovávatí dokonale umělce, ač ovšem jest žádoucí a vlastně samozřejmo, aby skutečné talenty byly probouzeny, ve vývoji podporovány a k další činnosti vedeny a nabádány. Ale hlavní věc zůstane vychovávatí publikum, jež by umění rozumělo a dovedlo je oceniti. K.

Z Kroměříže. V našem kníže-arcib. gymnasiu nastaly změny. Dlouholetý a zasloužilý náš ředitel mgr. dr. Josef Bena odebral se na odpočinek. Na jeho místo byl jmenován ředitelem dr. Bonifác Segofa, znamenitý klassický filolog. Budova našeho gymnasia spěje ku konci, tak že náš seminář bude výstavnou částí města Kroměříže. — Dále se nám z řad našeho studentstva píše: „Sdělujeme s vámi, že jsme se usnuli v neděli, t. j. 15. prosince přistoupiti společně ke stolu Páně, abychom i zjevně ukázali v Kroměříži, že v jeho středu jsou také katoličtí studenti,

kterí se nestydí. Bude nás asi 50 nebo i více.“ Kroměřížské studentstvo zajisté předchází dobrým příkladem. Činíme tudíž appell, aby naše studentstvo daného příkladu hojně následovalo. Zde se nikdy stydětí nesmíme. Kristus a student nejsou přece nepřáteli.

Ze Strážnice. Na sjezdu pokrokového studentstva byl kdejaký účastník velmi vítán. Tak byli vítáni i hoši z kat. Omladiny (jak se nám píše), kteří předváděli svérázné slovácké tance. Veliká účast byla očekávána z Uher. Brodu a z Hradištska, avšak sklamala.

Závazné pojišťování studentstva zavádí se od r. 1912–13 na c. k české vysoké škole technické v Praze. Pojištění vztahuje se na úrazy vzniklé na všem území ústavním při přednáškách, pokusech a cvičeních; mimo to území pak i v tom případě, že jest úraz v souvislosti s vyučováním na př. při exkursích, počítaje v to i příslušné cesty tam i zpět, dějí-li se exkurse od rektorátu oznámené. Premie pojišťovací obnáší 2 K za oba semestry, a musí býti ihned při zápisu na vysokou školu v rektorátní pokladně zapravena. Každý jednotlivec bude pojištěn na obnosy: 3000 K pro případ smrti, 10 000 K pro případ trvalé neschopnosti a 3 K denně při přechodné úplné nezpůsobilosti, pokud trvá déle 7 dnů.

O estetickém a ethickém životním názoru promluvil prof. dr. Lauscher zajímavým způsobem v cyklu pop. věd. přednášek v Kolíně nad Rýnem. Začal výrokem Kantovým o dvojím nekonečnu, které se jeví pozorujícímu duchu v hvězdnatém nebi a mravním zákoně a vyvodil nejdříve základní myšlenky ethického názoru životního, který má pro člověka v mravním životě největší cenu. Dále promlouval o estetickém nazírání na svět. Poněvadž toto chce naléztí nejvyšší cenu života v oboru krásna, očekává od umění, jež krásno tvoří a pěstuje, zušlechtnění lidské existence a života. Cistá harmonie, jež umělecké dílo prozařuje, bude, jak se doufá, mocně působiti k harm. a umělec. vytvoření vlastního bytí a života. Proto prý volání po uvedení umění do obzoru vzdělavacích prostředků, proto snahy, uvéstí široké massy do světa krásna, předvedením znamenitých uměleckých děl, návštěvou muzeí, uměleckých sbírek a pod., a proto snahy o esthetiku bytů, která chce odstraniti nevkus a bezstylovost ze skromných domácností měšťanských a dělnických a nahraditi tyto ušlechtilou jednoduchostí. Esthetický životní ideál může se odvolati na řadu slavných jmen, která ho zastupovala a doporučovala, třeba ne úplně stejným hlasem. V nejnovější době tento směr začíná Goethem. Co on pro umění a umění pro něho znamenalo jest známo. Jeho poesie, hlavně Faust, není ničím jiným, než geniálním pokusem o umělecké nápodobení a

obraz boje vlastního „já“ o dokonalost. Mezitím Goethe dobře poznal, že umělecký ideál sám v sobě nedostačuje a že potřebuje doplnění a prohloubení ideálem mravním. Totéž možno říci o Schillerovi, hlavně na výši jeho tvorby. Jinak prý soudí romantismus, který hlavně ve většině svých zastupců s bezohlednou jednostranností přiznával se k výlučnému ethickému ideálu volného, nespoutaného vývoje, ovšem jen s výsledkem tím, že tento ideál upadl v nedůvěru. Umělecké dílo života, jak ho oslavuje romantismus, objevuje se u A. Schopenhauera, avšak pro velkou většinu lidí povzneseno v nedostiznou výši. Tím energičtěji však zdůrazňuje tento filosof pessimismu význam krásného umění pro uvolnění od vůle žití a žalu životního. Naproti tomu u B. Nietzscheho koncentruje se opět zájem bezprostředně na člověku a žití. Vyšší, dokonalý člověk stal se cílem jeho hledající duše. Ideál vtěluje nejdříve do „tragické velikosti“, potom do „volného ducha“ a konečně do „vůle k moci“, která tvoří jádro existujícího „nadčlověka“. Zde objevuje se estetický ideál v téže jednostrannosti, jako u romantiků, jenže stojí ještě více než tam mimo etiku a proti morálce. Bude zde morálka sloužiti ke smíchu jako překážka vzrůstu vyššího člověka a její odstranění bude požadováno. Ale zvíře s uvolněnými pudů pozře nejen etiku, ale i estetiku. Význačněji, než Nietzscheovou bezohlednou důsledností, nemohla býti uznána nedostiznost estetického ideálu. Jest nedostizným proto, že žádné vytříbení vkusu nemůže zbudovati pevné hráze proti divoké lavině vášní, která hrozí strhnouti člověka do stavu podlidského. Bezcným však proto není. Esthetické vzdělání, vytříbený vkus jest bez odporu cennou pomocnou silou pro ctnost a vědění. Jemnocitný takt, ku kterému esthetické vzdělání vychovává, dává ctnosti přiměřený výraz vnějšího jednání v celém životě, neochvějnou moc nad srdci, jak ji ku př. vypěstoval sv. František z Assisi. Ve spojení s mravní silou dokončuje esthetické vzdělání veliké dílo osobní kultury. Krátký souhrn myšlenek jest ten, že mravnost a estetika nejsou protívky, ale úzce spolu souvisí; a totéž platí o ethickém a esthetickém nazírání na život. Mravnost a estetika se mohou a mají navzájem doplňovati a spolu působíce mohou vytvořiti nejvyšší umělecké dílo křesťanského nadčlověka. S.

Sdružení výtvarných umělců moravských má již svůj umělecký dům v Hodoníně postavený, bez pomoci novinářské, ba proti vůli různých činitelů. Otevření uměleckého domu kodlá Sdružení oslaviti soubornou výstavou, jež má býti též retrospektivní, jež má podati i ukázky prací výtvarníků s Moravou úzce spojených, jako obou Manesů a Schwaigra.

Výchova rytmem. Rhythmus jest

základní vlastností našeho života tělesného i duševního. Na tomto poznatku založil Jaques Dalcroze svoji zvláštní metodu k pěstění sil tělesných i tak zvanou rytmickou gymnastiku. Účelem jejím je regulovati přirozené pohyby našeho těla. Tím má se budit záliba pro rytmus vůbec, a pěstiti tak smysl pro umění hlavně hudbu. Pro etiku vyvozuje z toho Dalcroze rovněž zajímavé důsledky jako stupňování osobnosti, radost z pokoje a důvěry a vnitřní uspokojení. Dalcroze ujišťuje na konec, že vše chce konati jen proto, aby přispěl k štěstí mládeže a že vše koná z přesvědčení, že základní podmínkou všeho pokroku umění a lidstva je a zůstane „poznání sebe sama“, tedy dochází i on tam, kde byli Řekové před několika tisíci lety. K.

Zpěvu na středních školách vyučuje se ve dvou, třech a čtyřech odděleních, obvykle dvě hodiny týdně v každém. Hlavní činnost projevuje se o akademích, k nimž nacvičí se několik čísel zpěvných a to je vše. Avšak v nařízeních stojí, že se mají při zpěvu probírat stručné výklady z dějin hudebních a krátké životopisy vynikajících hudebních skladatelů, ovšem to se namnoze neděje a děje-li se, pak mírou nejskrovnější. Proto by bylo žádoucí, aby všude především byla čtyři oddělení, aby zpěvu učil professor odborně vzdělaný, nejlépe konservatorista, a aby dějinám hudby byla věnována co největší pozornost. Jak by asi zajímalo mnohé žáky, kdyby ve zpěvu slyšel soustavné dějiny hudby, zejména pak též české, když by professor vyložil vznik české opery, rozebral Smetanu, Dvořáka, Fibicha atd. Pak by jistě byla větší účast ve zpěvu, daleko větší zájem. Mohou-li studenti bulharští míti mezi učebnými předměty na gymnasiu hudbu, máme my, čeští studenti, žádati, aby se nám dostávalo aspoň toho, co jest předepsáno! Na professorech zpěvu jest, aby tohoto bodu v nařízeních si povšimli a co nejvíce pozornosti věnovali této stránce při zpěvu.

Kníže-arcibiskupský park v Kroměříži bude přeměněn v botanickou zahradu velkého slohu. Předběžné práce k tomu jsou již započaty. Myšlenka botanické zahrady našla velikého přítele v osobě J. Em. kard. dra Bauera. Park kroměřížský má již nyní mnoho exotických stromů, ale mimo to má býti převezeno do Kroměříže na 1600 druhů stromů, a to ze sev. Ameriky, Číny, Japonska a odjinud. Také jiné exotické rostlinstvo všech možných druhů bude v arcibiskupské zahradě zastoupeno, takže botanická zahrada kroměřížská bude známostí, již rovné nebude v zemích koruny české. Vědeckého vedení při zřizování zahrady se ujal dr. Pavlík.

V čem záleží rozpor vědy a náboženství, snaží se posledně rozluštit francouzský filosof Boutrox a sekretář filo-

sofické revue scholastické Serol. Boutrox shledává, že spor vědy a víry jest vlastně v protivě mezi duchem vědeckým a duchem náboženským. Serol částečně souhlasí, ale jde dále ve svém usuzování a vyjadřuje se jasněji. Je jakási divergence mezi jistými návyky ducha, jež si osvojil vědátor a jistými požadavky náboženského ducha. Intelligence, které se podrobují svým vědeckým návykům, jsou neschopny aplikovati na ně metodu, která jediné pro ně je vhodná. Prostředek proti tomu vidí pak Serol v intenzivní kultuře náboženského života a rozšíření ducha filosofickou reflexí. Dnes však špatný předpoklad vědecký, že jen hmotný svět tvoří celou skutečnost, odvádí tak mnohé od náboženského života, takže tento zjev a pak dnešní specialisace vědecká zavinují ono dnešní faktické sůzení myšlenkové, jež způsobuje pak ty horentní neznalosti na poli náboženském. Zde jest možná náprava jen empirií náboženského života, skutečným realismem, jenž nepotlačuje tuto náboženskou zkušenost, ale poctivě s ní počítá. Když jest oprávněna empirie psychologická, proč by nebyla též empirie náboženská? A ta by měla vlastně jen právo o náboženských věcech rozhodovati. Známý Ruville ve svém Goldgrund der Weltgeschichte praví na str. 58 dokonce toto: „Der Gelehrte, der die Wahrheit braucht und daher erkunden will, ob die katholische Lehre die Wahrheit sei, der muss Christ, der muss Katholik werden.“ Ruville zde též ničeho jiného nežádá, než skutečnou zkušenost z náboženského života a zvláště z účinku sv. svátostí. náš český vědecký svět otrávený realistickou propagandou protestantismu jest ovšem toho dalek, ale též by neměl práva ve jménu náboženství mluvit. Schází mu to nejnutnější, náboženská empirie.

Velice důležitý objev učinil benediktinský mnich beuronský P. Rafael Kögel. Objevil, jak možno vyvolati staré písmo fotografií a mechanicky. Dnes již jest v henzollernském Beuronu zřízen ústav, kde velice se staré písmo palimpsestů vyvolává a to tak, že se objeví na desce starší písmo v barvě černé, novější pak bílé. Vynález má obrovský význam pro historickou vědu. Vždyť spousta starých pergamenů tají v sobě zprávy, jež posud jsou nám neznámé. I v Čechách máme veliké množství takových pergamenů, takže bude potřeba i nám následovati příkladu těch odborníků, kteří již pergameny do Beuronu zaslali.

Studentská Revue vlastně E. Sobota chce se mermomocí zasloužiti o naše hnutí. Velmi jej zajímá otázka, proč prý chceme založiti vlastní mensu. Poukazujeme pana Sobotu na IV. ročník I. číslo Stud. Hlídky, kde na str. 5. stojí toto: „Dále a to je důsledek podpůrného fondu, jest společná mensa. Má pro společenský náš život význam nemalý.“ I pro náš život a existenci

bude naše mensa, bude-li vůbec založena, míti význam nemalý. E. Sobota však se marně pokouší nás mentorovati. Budeme se starati vždy o to, co jest našemu směru vitální nutností a příkazem existenčním, ať se to pokrokovým kolegům líbí nebo ne.

Budoucnost katolicismu v Americe dokazuje statistik dr. Hoffmann, ředitel „Budencial Insurance Comp.“ Prohlásil na sjezdě v Rhode Islandu, že se Amerika pokatoličuje, jelikož katolické rodiny mají větší počet členů než rodiny obyvatel jiného vyznání. Katolická matka dle Hoffmanna jest při výchově dětí trpělivější než nekatolická. Proto také více střeží zdraví a vše jiné dobro dětí, než matky jiné. Jelikož pak úcta mariánská nalézá silný ohlas v ženských srdcích vůbec, přestupuje mnoho zbožnějších žen z jiných vyznání ke katolickému, což přispívá rovněž k posílení živlu katolického.

Slovinské vědecké revue. Každé hnutí, jež se má rozšířiti mezi lidem, musí míti svůj theoretický podklad. Nynější katolické hnutí slovinské dosáhlo z valné části jen proto takového rozšíření, poněvadž mělo svoji oporu ve vědeckém rozkvětu. „Rimski katolik“, „Katoliški Obzorik“ a „Čas“ umožnily slovinskému hnutí katolickému dosáhnouti nynějšího stupně a vrcholu. Biskup dr. Mahnič věnoval hned s počátku zvláštní pozornost slovinskému studentstvu, tak že dosáhl vlivu na inteligenci a zajistil tak slovinskému národu vědecký dorost katolického smýšlení. On též první poukázal na pole, na němž se musí pracovati, má-li se někdy dosáhnouti pevného postavení, což i slovinská liberálové a sociální demokraté dosvědčují, jako dr. Drmota, který výslovně poukázal na to, že vůdcové katol. hnutí slovinského uměli ve svých časopisech vzdělati každou moderní a kulturní otázku v katol. smyslu. Vědecké katolické hnutí jest nyní shromážděno kolem „Času“, jež vydává „Leonova družba“ v Lublani. „Čas“ sleduje ryze vědeckou práci, ale též i polemiku a zdá se, že dosavadní boje politické se přesunou na pole vědeckých teorií a diskuse. Avšak katoličtí Slovinci jsou i zde připraveni, neb politicky jsou již z větší části zorganizováni, takže nejlepší jejich síly jsou dnes uvolněny. Mimo to akademické spolky katol. pracují též horlivě. Neruší je sociální bída, nepracují na programu, ten mají již propracovaný, tak že slovinské katol. intelligence každým rokem přibývá a pracuje pilně ve smyslu křesťanského idealismu.

Nová revue „Archa“ nastiňuje název svůj velmi případně: „Od pradávna jdou světem zachránkové pravé lidskosti a ideálu, který vrcholí v Bohu. Archa přenáší přes vlny viru v Bohu. Hned na prvních listech bible čteme, že zatemnil se ideál lidstva a zlost lidská rozmnožila se na zemi tak, že Hospodin

„měl bolest v srdci svém.“ I přikázal Noemovi, aby stavěl Archu a převezl víru v Boha do budoucího lidstva. Když Mojžíš přenášel pouští víru v Boha ze země egyptské do země zašlíbené, dal udělat truhlářem Beralálem truhlu pro desky zákona Božího, která sluje Archa úmluvy. Král Šalomoun k záchraně víry zbudoval chrám v Jerusalemě — archu archy. Kristus Pán zrobil ze dvou trámů archu spasnou: Svatý kříž, a mořem krve své přeplavil svět. Křesťané chránili chléb života, který nám Kristus zanechal, ve zděném výklenku, který slul: Arca, Arcula. Francesco d'Assisi zbudoval tonoucimu světu archu v kostelíku P. Marie Andělské. A tak po řadě jiných otců staví Pius X., volaje do čtyř úhlů světa: Omnia restaurare in Christo. V trosky padá svět! Vše znovu zbudovati v Kristu! My nechceme býti více než „skromnými pomocníky velikého Stavitele.“ „Ukolem Archy je těžiti z pokladů katolické víry a kultury, čerpat z hlubin slovanské duše, vrátet Slovanů k sobě samým, usilovat o pokrok ve vědě a rozkvět umění. Ponecháváme si volnost jednat o všech otázkách životních, byť byly i rázu prosaického. Kvetoucí strom roste z hlíny a mrvy. Nic není na světě malicherným.“ Nový časopis doporučujeme naši inteligenci. Adresovati stačí: „Archa“, Nový Život, Prostějov. K brněnské „Hlídce“, „Literární hlídce“, „Novému obzoru“ řadí se „Archa“. Kdy ale budeme mít naši sociální revui?

Filosofie scholastická je stálým předmětem kritiky. Kritika moderní a najmě protestantská vychází však vždy ze scholastiky pozdní, promíšené již hodně nominalismem a scholastikou Occamovou, jež zaujímala často opoziční stanovisko oproti realismu přírodní scholastiky. Dr. Kratochvíl poukazuje v „Novém Obzoru“ na tento směr a odstín kritiky a předhazuje jí přímo neznalost základních pojmů. Sám pak podává reální definici, již formuluje takto: „Scholastika čili filosofie scholastická, jako každá filosofie vůbec, jest rozumové vysvětlení přírody a vesmíru z příčin posledních. Je to velikolepá synthesa filosofická, je to věda, podávající jednotný souladný názor na svět a život. Obrazně mohli bychom ji nazvati gotickým dómem, který ztělesňuje ideu pravdy. Objektivnost a klid, přesnost, ba i tvrdost její ukazuje jasně její nedotknutelnost, ideálnost a transcendenci.“

Chrvatská škola ve Vídni. Ve Vídni žije vedle jiných Slovanů i mnoho Chrvatů. Ovšem stejně jak Čechům i jim se odírá právo na všeobecné vzdělání v jazyku mateřském, proto dívky bez školy národní bízí se germanisují. I rozhodlo se několik chrvatských akademiků katolických (z „Hrvatsky“), že budou uvědomovati chrvatské dívky, že je budou učit číst a psát mateřským jazykem. Ovšem musili

činiti potajmu, neboť jinak by jim v tom bylo jistě zabráněno. Minulého roku vyučovali ve škole polské, později ve spolkových místnostech. Byla to práce velice namáhavá, uvážíme-li, že akademici sami dům od domu shledávali dítek a vodili do školy. Letos ustrnul se nad nimi „Komenský“ a propůjčil jim školu v X. okrese. Ač jsou dívky z různých okresů, přicházejí ve volné odpoledne a učí se mateřtině. Píle a obětavost katolických akademiků je chvályhodná a přejme jim v této práci mnoho zdaru.

Monistické sdružení dělnické založila v poslední době strana sociálně-demokratická, aby tak prý významným způsobem doplnila vnitřní ústrojí československé sociální demokracie ve směru filosofickém a morálním. Sociální demokracie nechce prý u trnouti na „pouhých neplodných negacích a časových aférách protiklerikálních“ (charakteristické, nýbrž chce, aby boj protiklerikální byl opřen o klané názory a cíle. Ono to však nebude tak strašné. F. V. K. v „Socialistické Revue“ chce na místo katol. dogmat nový názor životní, na místo staré víry novou víru. Ne-li, prý, hotovým systemem, tož prý alespoň tuchou a nadějí takové nové víry jest monismus, myšlenka o jednotě všeho, ducha a přírody, hmoty a energie, individua i lidstva.“ Tedy zase jen víra alespoň v „tuchu a nadějí nové víry,“ zase jen víra a to ve smyšlenky a dohady žádnou reálností, dosud nedoložené, proti nimž ale zde stojí celý vývoj lidského přesvědčení o dualismu. A dále pravi F. V. K.: „Idea monistická může se honositi tím, že dovede mysle, v nichž odumřela stará náboženská víra, naplniti novým vítězným a povznášejícím poznáním a položit v nich základy k radostné a ryze lidské morálce budoucnosti.“ Je to přímo oslňující výzva tvořiti novou morálku pro budoucí lidstvo, ale pan F. V. K. chce-li býti poctivcem, musí sám sobě dosvědčiti, že každý jednotlivec ná co s sebou dělati, aby si mohl alespoň říci jednou: „Dosáhl jsem všeobecně uznaných norem.“ Každá jiná morálka mimo Kristovu nese na sobě stopy lidských vášní, jež nijak člověka neosvobozují a lidstvu připravují degeneraci.

Dr. V. Šrobár čistí v „Prúdech“ slovenskou společnost bez „prorockého nadania,“ a utěšuje se, že založení l'udového poučno-výchovného mesačníka, abstinentní hnutie v intelligencii, v l'ude, vydávanie populárno vedeckej bibliotéky pre intelligenciu a snad i pre širšie vrstvy — to všetko sú pevné body, okolo ktorých vykryštalizuje sa utěšená činnosť a ktorá prebudí driemajúce sily v slovenskom l'ude i jeho intelligencii. A otevírený boj s klerikálnymi otužil slovenskú nerozhodnú povahu. Rozdelí od seba, čo spolu nepatrí a čo nás hatí v napredovaní a utužení našich

„národných pozicích v krajině.“ Intelligenti slovenští nejsou tedy lepší než naši. Boj proti klerikalismu má tudíž i tam odstřelovati bez tak slabé řady slováckého kněžstva. Jenže zakuklená tendence tohoto boje vlastně protikřesťanského musí působiti opačně. Šrobar by se měl přece podívatí dobře též na Moravu, co tam způsobil protestantský realismus, nebo ještě lépe se může jíti přesvědčiti mezi Sloviny, kde liberální strana svým programem vlastně probudila katolický lid. Celý pokrokový směr na uherském Slovensku jest vyvolán kulturním vlivem českého realismu na tamnější evangeliky, takže dnešní boj na slovensku uherském jest bojem nejen politickým, ale v první řadě konfessionálním.

Jak podporují pokrokáři a zvláště realisté volnost vědy v praxi ukazují „Neodvislé Listy“: „Lze mluvití nám právem o kulturním skandálu realistické strany v případě, který se týká odchodu dra. Šaldy z „Noviny“, ale hlavně všech okolností jej předcházejících. Ale nejúžasnějším detailem při tom je případ známého mladého historika proto, poněvadž je typickým pro kliku, nazývající se pokrokovou stranou českou. Onen historik jest, není-li příslušníkem strany, tedy aspoň blízkým realismu. Jeho vědecká kniha měla vyjítí ve sbírce „Slunečnice“, redigované F. X. Šaldou, vydané oficiosním nakladatelstvím pokrokovým. Poněvadž však názor této knihy byl veden výhradně vědeckými hledisky, snažícími se o objektivní přesné výsledky, poněvadž spisovatel nemá na české dějiny pohodlné, ustálené hledisko sympatisující jednostranně s evangelickým, nekatolickým duchem, poněvadž se odchyluje od názoru Masarykovy „České otázky“, poněvadž se rozchází s „rámcovým programem české strany realistické“, byla jeho kniha dána na realistický index a její vydání zakázáno. Inu, ta dogmata. Katolická proklínají, ale horší ještě budou.“

Katolický život v cizině. O horlivé sociální činnosti katolíků cizozemských svědčí hojně sjezdy, porady, schůze a p. V měsících minulých konány tyto: V Norimberce konán dne 1. října kongres katolických charitních spolků německých, jenž vytvořil zvláštní organizaci, jejíž činnost by směřovala k zamezení tuláctví. — Dne 3. října konal se v Paříži sjezd Sdružení dělníků pracujících pod zemí a jednalo o nejednotnosti horníků ve příčině vyslužného. Bylo usneseno jednohlasně obrátiti se v tom přímo na senát a žádati o odstranění paragrafu 12. — V Římě sešel se dne 7. října kongres, pořádaný mezinárodním ústavem pro sociologii. Tam bylo znovu zdurazněno, že toliko katolicismus může založiti rozumovou sociologii, která by byla skutečně sociální. K.

Časové úvahy filosofické jest název knihy, kterou v nejbližší době vydá

prof. dr. Josef Kratochvíl. Upozorňujeme již nyní své čtenáře na nové toto dílo dra. Josefa Kratochvíla.

Dr. Jaro Stránský zmlazuje studentstvem majetek rodiny, má však jistou metodu v rozdělování zjevů. Dne 1. listopadu rozdělil university na dvě skupiny: jedny, které byly národům dány, aby jim přinášely kulturu a druhé, jichž zřízení vynutila si rozkvetlá kultura sama — a přiřazením žádané university brněnské ke skupině druhé, nově dokázal nutnost jejího zřízení. Tak Stud. Revue str. 94. Uvádíme k vůli evidenci důkazů. V Kroměříži zase rozdělil Dr. Stránský politické strany na ideální a sociální. Majetek rodiny Stránských započítal mezi ty ideální. Z rámce mu však vypadla strana katolicko-národní a křest.-sociální, snad v tom domnění, že s faktickými zjevy se může též „čachrovat“. A tento pán se producíruje před akademiky. Ci snad i ti jsou již von unser Leut'?

Jest možná židovská assimilace? Velice zajímavě o té věci píše H. Boczkowski, dopisovatel „Času“, realista, tudíž přítel židovstva a ve svých úsudcích jako realista neomylný, v posledním čísle „Slov. Přehledu“: „Otázka židovská jest nyní nejpalčivějším problemem veřejného života v ruském záboru. Vlastně lze mluvití o ostrém polsko-židovském konfliktu, nebo spíše sporu v království Polském. Avšak polsko-židovský spor má v ruském záboru ne pouze ideové a národní pozadí. Nejvíce je snad podněcován hospodářskými poměry, n jmě hospodářským osamostatněním Poláků v království. Tato ekonomická emancipace Poláků naráží totiž na odpor židů, kteří byli dosud téměř jedinými představiteli obchodu (zejména drobného) v ruském záboru. Obzvláště hnutí svépomocné a družstevní je nepřátelsky vítáno židovskými obchodníky. V městech s židovskou většinou byly případy, že židovští majetníci domů nechtěli pronajmouti místnosti polskému družstevnímu podniku, anebo že židovské obyvatelstvo bojkotovalo na př. polského lékaře, enž byl činný v polském družstevnictví. Židovská otázka není nikde jinde tak eminentně důležitá, akutní a palčivá, jak právě v ruském záboru. Tu tvoří židé obrovské jinonárodní těleso. Jsou usazeni v městech (87·3%) i na venkově (12·7%). Ve Varšavě je židů 281.754 (26%), tedy více než čtvrtina veškerého obyvatelstva. V některých okresních městech židé mají naprostou většinu 70—90%. Očekávají, že všichni židé se vystěhují za oceán, jest utopie, poněvadž vedle židovského hnutí vystěhovaleckého jest zároveň hnutí přistěhovalecké z říše, kde jest židů přes 3 miliony. Doufati v assimilaci, to jest popoštění židů, je snad ještě větší utopie, ježto mezi polskými židy assimilanti jsou v menšině, majíce proti sobě dvě silná hnutí: sionistické a nacionalistické.

U. representační věneček České Ligy Akademické na Žofíně

u úterý 14. ledna 1913 o 8. hod. večer.

Protector:

J. Em. nejdůstojnější kníže-arcibiskup, **kardinál Leo Skrbenský ze Hříště**, primas král. Českého, velkokřížník řádu sv. Štěpána atd. atd.

Čestné předsednictvo:

J. Ex. Th. Dr. Josef Doubrava, J. V. skutečný tajný rada, biskup královéhradecký; JUDr. Mořic Hruban, náměstek zem. hejtmana na Moravě, říšský a zemský poslanec; Th. a Ph. Dr. msgre František Kordač, univ. professor; J. Magnificence Kar. Novák, rektor české vysoké školy technické; J. E. hrabě Vojtěch Schönborn, přisedící zem. výboru; Th. Dr. prelát Josef Tumpach, metropolitní kanovník; J. Magnificence Ph. Dr. František Vejvodský, rektor české university Karlo-Ferdinandovy; J. M. opat Method Zavoral, král. zemský prelát.

Čestný výbor:

Josef Adam, zem. poslanec v Chotěboři; Dr. techn. František Cedivoda, ředitel zem. vyšší reálky v Uher. Brodě; JUDr. Josef Dolanský, advokát v Brně; Jan Homolka, kn. arc. centrální ředitel v Praze; Th. dr. František Hrachovský, katecheta v Kolíně; Matyáš Hronek, c. k. dvorní rada v Praze; Václav Kotrba, nakladatel v Praze; Kluby katolicko-národních a křesťansko-sociálních poslanců na říš. radě a zem. sněmu na Moravě; M. U. Dr. Josef Kotýnek, vicepresident lékařské komory; Ph. Dr. František Nábělek, c. k. školní rada v Kroměříži; František Šabata, statkář ve Vrbicích; Ant. Trnka, c. k. professor v Jičíně; JUDr. Alois Waschko, c. k. místodržitelství rada v Praze; cis. rada Miloslav Veselský, starosta samosprávného města Kroměříže; MUDr. Josef Vinař, c. k. plukovní lékař ve Vys. Mytě; JUDr. Rudolf Winter, c. k. okres. soudce v Praze; MUDr. Josef Zatloukal, obvodní lékař ve Vyškově; Václav Zbořil, továrník v Bystřici pod Hostýnem.

Čestný předseda výk. plesového výboru:

Jeho Jasnost JUDr. Karel princ Schwarzenberg.

Veškeré dotazy a reklamace vyřizuje **Plesový výbor Č. L. A. Praha-II.**,
Voršílská ulice č. 1.

STUDENTSKÁ HLÍDKA

LIST KATOLICKÉHO STUDENTSTVA ČESKOSLOVANSKÉHO.

OBSAH

Roč. V. č. 5.

Dr. Josef Kratochvíl: Úkoly mladé katolické intelligence. — K. Bartovský: Církev katolická a pokrok. — Prof. dr. Albert Müller: Sociální působnost povinností! — JUDr. Fr. Nosek: Sociálně politický význam progressivní sazby berní. — Jean René: Krise naší poesie soudobé. — M. Ljetonovič: K otázce společného jazyka slovanského. — Ženská Hlídka. — Jitro. — Rozhled.

Dr. JOSEF KRATOCHVÍL:

ÚKOLY MLADÉ KATOLICKÉ INTELLIGENCE.*

Doba dnešní zdá se mi dobou přechodnou, dobou nejistoty. Nepřeháněl bych zajisté mnoho, kdybych ji přirovnal k prvé době křesťanské, k době, kdy zmíral veliký stát římský a rodila se církev Kristova. Zrovna jako tehdy, tak i dnes otravuje se valná část společnosti praktickým materialismem. Zrovna jako tehda usmívá se člověk, když zmíníte se mu o záhadách životních, o povinnostech společenských a mravních. Takové otázky zdají se mu tmářstvím, klerikalismem. Vynikl ovšem člověk dnešní ve vědách technických a ve zlepšení podmínek hmotných, ale co nám všechny velkolepé vynálezy, objevy, co nám všechny triumfy odborných věd, k čemu všechno zlepšení tělesných podmínek životních — když zmírá duše, když upadá život ethický, duchový. To tak zvané dnešní vzdělání pomocí tisíce škol, přednášek, knih, časopisů a výstav — toť pouhé mlhoviny myšlenek, toť horečné zakrývání prázdna v duši, toť šílený tanec nad prázdnotou, bezednou propastí.

Odkud tato zkáza? Jaké jsou příčiny tohoto strašlivého úpadku lidstva? Odpovídám krátce: V nesprávném názoru životním a světovém. Pohodlné lidstvo odmítlo přísné, ale zdravé učení Kristovo, a přiklonilo se k materialismu, hmotářství. Rakovina materialismu zachvátila lidstvo, nakazila celé národy. Hmotářství vyvráceno sice jako nauka filosofická, ale nepřestalo žít v praxi, ba rozmohlo se v poslední době přímo povážlivě. Stalo se světovým názorem sociální demokracie, občanských vrstev liberálních i t. zv. pokrokové intelligence.

A co značí to v ohledu mravním a sociálním? Bezohledný boj proti všemu, co není pokrokářské, naprosté sobectví a požitkářství, surový egoism, evangelism křivdy a msty. A následek toho: Povrchní pokrokářství dnešní t. zv. intelligence, anarchism a nespokojenost vrstev dělnických. Po ž i t e k

* Řeč pronesená na pracovním sjezdu křesťansko-sociálním v Olomouci

a egoism staly se nejvyšším ideálem. Nezištnost, milosrdenství, láska k bližnímu, vlastenectví, obět — toť slova, jež již neexistují ve slovníku dnešní společnosti.

A teď představte si, že světový názor materialistický vnikl i do správy veřejné, pronikl do parlamentů i sněmoven, kde tvoří se a vydávají zákony, že otrávil liberální novinářství, že stal se heslem pokrokářských učitelů, boháčů i byrokratů. Představte si, že vnikl i do poesie a umění (Machar). a nepodivíte se, že mládež otrávená touto rakovinou končí předčasně sebevraždou, že ubývá porodů, že upadá mravní živel celých národů. Chápete zajisté, že mizí cit vlastenecký, že národně ohrožené Slezsko volí si žida, že pokrokáři naši, otráveni „Lidovými Novinami“, chtějí se paktovati s Němci. A dělali by víc, jen kdyby měli moc. Vzpomeňte na Portugalsko!

Vidíme-li tuto pravdu, černou sice, ale skutečnou, nuže, jaké jsou naše povinnosti? Jaké naše úkoly?

Stručnou větou prohlásil je náš nejvyšší vůdce na zemi, sv. Otec Pius X., když v děsu nad touto zkázkou zvolal: „Restaurare omnia in Christo!“ Obroditi vše v Kristu! — Slova ta jsou programem sociální činnosti všech vrstev.

Nezoufat tedy, nýbrž prosit Pána slovy evangelia: „Pane, zůstaň s námi, neb se připozdívá!“ A Kristus zajisté odpoví nám: „Aj, já s vámi jsem až do skonání světa. Nedomnívejte se však, že přišel jsem poslat pokoj na zemi. Nepřišel jsem poslat pokoj, ale boj.“ Nuže, boj káže nám Mistr nebeský i jeho zástupce na zemi, obrovský boj ducha proti hmotě, boj světla proti tmě, boj pravdy proti bludu. Žádají, abychom nejen nenakazili se dnešní rakovinou materialismu, nýbrž i vyrvali své bližní ze zkázy, abychom ukázali, že učení Kristovo jediné jest zdravé, že ono jediným jediné může a smí býti ideálem všech, chudých i bohatých, prostých i učených, kněží i laiků.

Toť tedy všeobecným úkolem intelligence v hnutí křesťansko-sociálním. Obrozovati lidstvo v Kristu, vyrvati je ze spárů ničemného hmotařství, překonati dnešní pessimismus optimismem, bezvěří vírou v Krista, obrátiti dnešní materialismus v idealism, nový svěží idealism, zduchovnit život, nové veliké perspektivy otevřít duchům lačnícím po pravdě, zanotiti kosmický hymnus Pravdy a Dobra.

A nezoufejte, že je nás snad málo, že zlo příliš se zakořenilo. Není nás málo. Vedle nadšeného kněžstva je tu intelligence, praví bohatýrové ducha, kteří berou na se boj proti nezdravému duchu doby. Mohl bych jmenovati slavná jména učenců ruských, francouzských, italských, německých atd. a ukázati, že právě na vrcholcích lidského myšlení jeví se obrodné snahy křesťanství. Vždyť i u našeho národa zazářila již jitřenka nové doby: Sdružují se studenti vysoko- i středoškolské, učitelé, profesori. Naší povinností bude siliti řady sdružení již stávajících a vyvolati sdružení všech ostatních vzdělců na podkladě katolickém. To bude jediný zdravý a pravý pokrok, to bude jediný prostředek proti rozvratu sociálnímu.

Ano, přátelé, dáti duši opět nadzemské ideály, povznést ji v její vlastní, duševní, nebeskou sféru, očistiti ji a upevniti ve víře v Boha a nesmrtelnost, toť pravý úkol dnešní doby, toť náš úkol.

V přednáškách i rozhovorech soukromých, živým příkladem i články v novinách, činností ve spolcích i v politice musíme lidu ukázati, že jediné křesťanství jest správný a zdravý názor životní. Že mužové, kdyby ponořili se do všech tajů věd a umění, prošli všechny systémy filosofické, tázali se všech velikých vůdců lidu a reformátorů, odpoví jim totéž. Celá mou-

drost že skryta jest ve slovech: „Hleďte nejprve království Božího a spravedlnosti jeho, ostatní bude vám přidáno.“ To značí: „Povzneste se z prachu země k Bohu, a tak naleznete štěstí a blaho, tak utvoříte dobrou zdravou společnost lidskou. Neboť jen tam, kde duch povznesl se nad hmotu, jen tam vítězí láska nad egoismem, svornost nad svévolí, mravnost nad nemravností, čistota nad hnusem. Tam jen kvete pravá svoboda, neoblomná věrnost, skutečné vlastenectví, pravé lidství, tam vyrovnávají se hladce protivy sociální, tam končí boje třídní, tam vládne veliký mír. Vždyť Kristus nemluví jen k chudáku, ale i k boháči, On nezná kasty lidí, nýbrž člověka. Všem stejně hlásá, že ne ve hmotě, ale v Bohu jest cíl života.

Budou-li takto naše křesťansko-sociální spolky a organizace živým obrazem vznešených zásad křesťanských — budou ostatnímu světu jasným důkazem, že jediný křesťanský názor světový jest správný a pravý, že on jediný napraví a obrodí znova svět. Ukáží, že při snaze o zlepšení poměrů nízkých nesmí se zanedbat duše.

Proto, přátelé, heslem naší činnosti musí býti: Obrození v Kristu! — Restauratio in Christo!

Shrnu-li tedy krátce úkoly katolické intelligence ve hnutí křesťansko-sociálním, tu žádáme: Obrození společnosti lidské v duchu katolickém. Toho dosáhneme, když intelligence postaví se v čelo lidu a obrodou každého jednotlivce podá lidu zářný příklad. Intelligence musí činností spolkovou ve stávajících již spolcích učitelském, studentském a professorském a vytvořením všeobecného sdružení katolické intelligence vůbec na Moravě ukázati svou organizační vyspělost. Žádáme ode všech intelligentů, kteří uznávají křesťanský názor světový, aby byli vůdci lidu v otázkách kulturních, sociálních i politických, t. j. aby poučovali lid přednáškami, funkcemi ve spolcích lidových, ať odborných nebo hospodářských, aby šířili katolický tisk a spolupracovali v něm, každý ve svém oboru, aby účastnili se aktivně života politického ve straně křesťansko-sociální nebo katolicko-národní.

Tak zvané »volné mravy« bývají vždycky znamením buď přechodné nezralosti nebo základní nesvobody vnitřní — což je znamením, že jedinec je nehybně přikován ke svému já a neschopen žítí a jednati s většími obzory.

Förster: JAK ŽÍTÍ.

K. BARTOVSKÝ:

CÍRKEV KATOLICKÁ A POKROK.

V dnešních dobách mluví se mnoho o pokrokovosti. Býti pokrokovým člověkem jest modou. Ovšem zračí se tato pokrokovost prozatím jen ve slovech. Vlastní význam tohoto slova spočívající na pravdě a skutečích zůstává u mnohých nepovšimnut. Nejvíce užívá se tohoto rčení, mluví-li kdo proti církvi katolické a jejímu náboženství. Kolik pravdy v těchto útocích jest, jak málo jsou výtky nepokrokovosti proti církvi založeny na znalosti

dějín a opravdového poznání lidského života, pověděl nejnověji Josef Mausbach ve svém díle „Církev a moderní kultura.“ — Chceme aspoň několik myšlenek v listu našem uvést.

Mausbach praví: „Již nejjednodušší pojem pokroku nám praví, že každý pokrok vychází a spočívá na pevném základu a určitých pravidlech. O naprostém pokroku o nevázaném hnutí těles i ducha ve vesmíru nemůže býti řeči. Tělesný pohyb musí z jistého pevného bodu začít.“

Tělo při svém pohybu vyžaduje oporu pro nohy. Cestovatel v horách vystoupí na ledovce jen tehdy, vytesá-li si v něm oporu, aby noha nesklouzla. Při pohybu nutný jest nejen bod východu, ale i jistý cíl. Jen ten jde vpřed, kdo blíží se ku svému cíli. Cestovatel, jenž v horách zbloudil, měšťan, jenž se ve své zahradě prochází, nepokračují zrovna tak, jako nepokračuje list na stromě vánkem se třesoucí.

Pomysleme si člověka škarohlída, jenž ztratil všechn rozumný rozhled a základ v myšlení; u něho jest duševní pokrok nemožný. Jeho duševní činnost, — jeho stálá nespokojenost — jeho vášnivě nebo bolestně hledání nevede ho k cíli. — A uvažujeme-li o hesle „vývoj“, i tu nalézáme spojitost mezi střídáním a stálostí. I zde musíme předpokládati první pevný bod, zárodkové východiště životního pohybu, které obsahuje v sobě jistý cíl a určitou normu činnosti. Každý vývoj jest již určen v semenu, jak přísný zákon o vzrůstu rostlin a zvířat nám dokazuje. I při vývoji jest zjevný určitý cíl. Skrytými a tajemnými cestami spěje živý tvor ku svému určitému cíli, aby vydal plod svého života. Mine-li se životní tvor cílem svého určení, není to vývoj, ale nastává zrudnění. Má tedy každý pokrok svůj pevný bod a své zákony.

Jako tělo, má i duch v sobě životní síly k rozmachu a vzrůstu. Pomalý vývoj člověka od mládí až k mužnému stáří, vnitřní dychtivost po poznání, činnosti a cíli životním není nic jiného nežli mocný pokrok; jen že zde v duchové říši člověka závisí pokrok od použití svobodné vůle. Křesťanské náboženství ukládá mravní pokrok za přísnou povinnost. Písmo svaté mluví i o Spasiteli, že „prospíval věkem a moudrostí a milostí u Boha i u lidí“. Kristus pak v Evangelii pobádá nás k činnosti, dokud den jest; pobádá nás k pokroku v podobenství o hřivnách, v řeči k apoštolům slovy: „tak svěť světlo vaše . .“, a jinde: „budte dokonalí, jako váš Otec v nebesích dokonalý jest,“ — pobádá nás hledati nejprve království božího . . Toto poslední učení Ježíše Krista otvírá nám cestu k vyššímu, nikdy nestárnoucímu a klesajícímu duševnímu životu. I svatý apoštol Pavel napomíná křesťana, aby rostl v poznání a svatosti, aby o závod běžel a vybojoval si cenu věčného života. A svatý Augustin volá: „spěchejte k dokonalosti“; prospívejte a nikdy neustávejte, — praví, mysle na mravní pokrok náš a dokonalejší podíl na Bohu, jenž jest plnost života a světla. Proti Lutherovi a Quietistům obhajuje církev činný charakter života dle milosti boží; neospravedlňuje víra ve Spasitele, nýbrž víra skutky oplodněná.

Leč každý pokrok spočívá na nepohnutém základu; duši naší dán jest od přirozenosti absolutní, stálý prvek, z něhož vychází každá činnost rozumu, svědomí a vůle; každé naší mravní snaze svítí nejvyšší cíl na cestu, nadpřirozené a nejvyšší cenné dobro, které na nižší cíle působí a jim sílu k povinnostem propůjčuje. Není-li pravdy naprosté (absolutní), je-li míra pravdy a lži relativní, byl by každý „pokrok“ v poznání čirý nesmysl; kdyby každé skutečné dobro pro vůli naší chybělo, nemohla by příbuzná dobra mravním svým příkladem působiti a povaze lidské opravdovou stálost a sílu propůjčovati. Táž nutnost platí pro život nadpřirozený; zde jest pro život náš ve vyšším stupni dán základ nový, z něhož mravní pohnutky vyvěrají. Víra, toť neochvějné pochopení božské pravdy, naděje a láska božské

dobro v sobě obsahují; potom teprve počíná vzrůst, radostně vše pučí, svobodně působí a ovoce přináší. Každý pokrok, každé svobodné životní hnutí působí na přirozený a nadpřirozený ctnostný život, upevňující a zachovávající jeho základ. Cvikem vzniká zvyk jako u stromu květem nová přirůstají léta . . . Milost boží tím hlouběji se zakořeňuje, čím upřímněji s ní spolupůsobíme; ona propůjčuje skutkům našim, v prchavém čase vykonaným, cenu věčnou a nepomíjející.

A jako v životě mravním a náboženském nemožno pevného základu postrádati, tak je tomu i v životě intelektuelním. Neboť kdo po způsobu modernistů staví své poznání jen na svém „já“ — ano, kdo i o vlastní duši pochybuje, ten ztratil veškeré právo, aby doufal v pokrok opravdového poznání.

Ano i ten, kdo sice obírá se zkušenostmi, dojmy a poznatky, při tom však zapomíná veškeren tento materiál vnitřně zpracovati a tak dospěti k životnímu názoru, může nabýti sice mnoho vědomostí, ale nemůže mluvit o pravém pokroku. Zrovna tak děje se i těm, kteří kolísají mezi optimismem a pessimismem, mezi theismem a monismem, poněvadž nepocítují ono pomalé, ale stálé působení a posilu duševního světla, jako ti, kteří staví na kladné a jednotné pravdě, kterou především křesťanská víra poskytuje. Bez této jistoty v myšlení schází i vůli ona životní síla, která nás vede k jistému cíli. Bez pevných principů víry následuje pak ovšem jisté vyžití — nikoliv však radostné dožití. Souhrn měnících se pocitů, vzrušujících nálad, zkušeností v dobrém a ve zlém netvoří ještě žádný vnitřní kapitál, žádné potěšující a silné obohacení, ale zůstává řadou zisku a ztráty, vzrůstu a poklesu, nadějí a zklamání. A jak mohou pak rodiče a vychovatelé doufat, že duch dítěte zmohutní, že jeho měkký, ale trpný citový život vzroste v pevnou a stálou povahu, když není budován na neochvějných základech a požadavcích, nýbrž když podávají se mu jen náměty, myšlenky a nejisté možnosti!

Jen ta snaha, která k věčnosti cílí, zůstává živoucí a chrání nás před sžlavlým pessimismem a zklamáním. To platí o všech polích lidského a světového vývoje. Církev v celku i v jednotlivostech poskytuje nám obraz ojedinělého spojení pevného základu a zdravého pokroku. Jest nejkonservativnější a přece zas v pravém slova smyslu největšího pokroku schopná moc v dějinách.

Porovnáváme-li náboženství, tu pozorujeme, kterak pohansství utkvělo v mechanické ztrnulosti, ve zděděných formách a představách. Je to stagnace sil. A když docílilo ve světských oborech jistého vzrůstu, v náboženství a v mravnosti padá a mizí. A zase naopak Islam vzrůstá v bouřlivém chvatu svých náboženských a národních sil, ač smíšených a vzatých z různých prostředí, a rodí charakteristickou kulturu. Utváří však potom rychle fanatický konservativní systém víry, který však nábožensky jest neplodný, třeba má do sebe vnější sílu rozšiřovati se.

Církev řecká, od času svého odloučení se od Říma, nekvete už jako v starokřesťanském čase. Držíc se ztrnule ústního podání a nedbajíc příkladu západní církve ve vývoji dogmat, dospěla k extrému konservativních principů, k němuž v novější době, především v Rusku, druží se nový extrém indifferentismu a sektářství.

A že dnešní protestantismus u porovnání s učením z dob reformace mohl by býti nazván plodem organického vývoje, že by se v jeho dějinách bylo vyvinulo určité jádro ve věrouce, ve svátostech, náboženských obyčejích, to přece nikdo vážně tvrditi nemůže. Naproti tomu již mnozí protivníci církve, i ti, kteří snažili se v jednotlivostech odhaliti odchylky a odpad, musili otevřeně doznati, jak mohutně působí na ně jednota a důslednost církve, jimiž už od prvních století život svůj zachovává a kráší, a to nikoliv

život indiferentní, nýbrž naprosto svérázný dogmaticky i mysticky, mravně i právně. A jako jest rozšíření církve ku dnešní její velikosti (na př. práce missijní) dílo podivuhodné, z jednoho ducha zrozené, zrovna tak jest její vnitřní vývoj v pomalém, ale stálém dozrávání ideí, práv a způsobů kultu činem nadpřirozené životní síly a přirozeného vývoje organismu. Již Vincenc Lerin (V. století) porovnával vývoj dogmatu s vzrůstem rostliny, která při všem střídání ročních časů a let její zvláštní bytí zachovává.

Činnost učitelského úřadu v řadě století, směrodatné místo živého ústního podání vedle Písma sv., rozmanitý vývoj a rozkvět kultu a vhodné užití církevní kázně v různých a měnících se potřebách dob dokazují jasně, jak dovede církev na jejím jí vlastním náboženském poli spojit ducha pokroku se zásadami konservativními.

Kdo na takových zásadách štěpuje práci svoji, ten jistě dočká se výsledků svých snah. V církvi neplatí frásovitě a jednostranné „směry“, nýbrž pokrok pravý, směřující k životu věčnému, jenž vede člověka ke klidu, aby zotaven s novou, ano zvýšenou silou dále kráčet dovedl.

Mluví o pokroku! A vlády moderní nechtěly by jistotně býti na místě svých vnuků.

Jules Barbey d' Aurevilly MYŠLENKY UVOLNĚNÉ.

PROF. DR. ALBERT MÜLLER:

SOCIÁL. PŮSOBNOST POVINNOSTÍ!*)

I. Základním přikázáním křesťanství je přikázání lásky: „Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého a z celé duše své a ze vši mysli své.“ To jest největší a první přikázání. Druhé pak jest podobné jemu: „Milovati budeš bližního svého jako sebe samého.“ Na přikázání tom zakládá se pravda, že křesťan je povinen dávat ze svého přebytku bližnímu, je-li v nouzi, almužnu. Povinnost tato je tím větší, čím snáze si zámožný může odepřít svůj přebytek a čím větší je nedostatek nuzného.

Tento zákon o almužně hlásala církev ve všech dobách, a věřící jej také ve všech dobách plnili. Ale zdá se téměř, že mnohdy mu bylo rozuměno ve smyslu příliš slovném, že se mluvilo téměř výhradně o almužně hmotné. Ovšem, tento příliš úzký výklad dá se z veliké části vysvětliti okolnostmi. V předešlých stoletích tížila chudší třídy nejvíce starost o hmotné potřeby; almužna musila tedy poskytovat především hmotné pomoci: potravín, peněz, šatstva, a přikázání lásky soustřeďovalo se především v povinnosti, obětovati část přebytku ve hmotných statcích, aby jim bylo pomoheno hmotným potřebám tříd chudších. Pravíme: především; neboť četné nadace ke vzdělání chudých žáků ukazují dostatečně, že i v oněch dobách duchovní potřeby nebyly vylučovány z přikázání lásky.

Za našich dnů však zvláště třeba poukázati na toto duchovní, mravní hledisko. V krisích způsobených sociální bídou třeba připomínati bohatším, že „ne samým chlebem živ jest člověk“, že příslušníci tříd majetných budou musiti ze svého času a svých schopností právě tak počet

*) V osobě prof. dra. Alberta Müllera, odborníka sociálního, získali jsme pro náš časopis sílu zajisté výtečnou, a doufáme, že se jeho referáty budou všeobecně zamlouvati.

klásti, jako ze svého jmění, a že jsou ve svědomí zavázáni býti sociálně činní, sloužiti třídám nižším svým volným časem a svými vědomostmi, leč by vážné důvody je od toho osvobozovaly.

II. Máme snad ještě dokazovati, že nižší třídy jsou, zvláště v naší době, v nouzi duchovní, morální?

Kolika nebezpečím je vydána duše dítěte chudého dělníka! Výchova v rodině bývá nedostatečná nebo i žádná, ba mnohdy místo ní ještě vidí děti zlý příklad. V některých zemích se druží k tomu škola bez náboženství, s mravoukou bez Boha. Taková výchova ovšem nemůže zdolati vášní, jež se probouzejí, a vstípati potřebné ctnosti. A jaké mravnosti přiučí se děti na ulici a v dílnách?!

A dospělí? V nespokojenosti se svým údělem — někdy neoprávněné, ale často, přechasto odůvodněné — dělník snadno dospívá k tomu, že zlořečí Bohu a lidské společnosti. Socialistické nauky, plné slibů, lákají téměř neodolatelně. Bída, v níž žije, nepřipouští úspor a vede k alkoholismu. Nemaje sociálního vzdělání, není ani ten, který přemohl lákadla neřesti, schopen, aby sám svou silou vybědl ze své bídy a rodinu ochránil od týchž nebezpečí.

Shrňme vše to v jednu větu, která křesťanu znamená vět tisíc: Duše jsou v nebezpečí!

Je tedy nouze morální, a je veliká.

III. Mohou vyšší třídy něco učiniti, aby se této nouzi odpomohlo, aby se zmírnila? Mají k tomu prostředky?

1. Předně jest jim dávatí z přebytku ve statcích hmotných, dále udíleti almužnu hmotnou. Jsou to též především příspěvky na potřeby společenské, na zakládání a udržování sociálních podniků. Peněz je třeba na útulny pro mládež, na dělnické spolky, na lidové knihovny, na lidový tisk atd.

2. Ale ať především dávají přbytek svého času. Kolik času se utrácí ve vyšších třídách malichernými zábavami! Někdo dá dosti snadno ze svých peněz, ale aby dal něco i ze svých volných chvil, to mu nepřipadne. A přece třídy nižší potřebují opravdové sociální výchovy; jak pak se jim jí dostane, nepropůjčí-li se jim údobí vyšších tříd za učitele? Ať zámožní věnují část svého volného času studiu sociální otázky; ať se dovedou nabídnouti k službám tříd nižších! Tam se rozestírá bezmezná pole činnosti. A je na něm práce pro každé nadání, pro každé povolání. Budeme míti příležitost ukázati to v příštích člancích.

3. Konečně ať dávají přbytek svých vědomostí a svých schopností. Advokát ať udílí lidu bezplatných porad; nechť lékař má mimo své zámožné pacienty též svěřence chudé, o něž pečuje zdarma; zaměstnavatel ať se občas svým dělníkům nabídne k poradě a pod.

IV. Potřeby nižších tříd jsou velké; vyšší třídy mají přbytek, který může zmírniti tyto potřeby. Obojí jsme dokázali. Ale mají snad vyšší třídy omluvy, které je sprostují povinnosti, dávati tuto almužnu? Sotva. Arcí, plniti tuto povinnost duchovní almužny nepůjde bez nějakých obětí. Nezapomínejme však, že jménem křesťanské charity žádáme jen přbytek peněz a času. Může se někomu, uváží-li velikost duchovní potřeby, již jsme vyličili, zdáti tento požadavek přemrštěným?

Ostatně vedle obětí třeba uvážiti také prospěch, jež sociální činnost poskytuje tomu, kdo se jí zabývá. Není to pozoruhodno, že ti, kteří se jí jednou počali zabývatí, rozšiřují dobrovolně a sami od sebe pole své činnosti? To proto, že nic se nevyrovná štěstí, jehož člověk zakouší těše, pomáhaje, zušlechťuje svého bližního. A především mládež získává součinností při sociální práci výhod neocenitelných. Předně se jí učí pojímati

vážně život: „Se břehu smrti jsem měřil ne marnost života, nýbrž jeho důležitost,“ praví krásně francouzský sociolog Le Play. Kolik brzkých zkušeností skýtá mládeži styk s lidmi všech tříd, a je-li tato sociální činnost podnikána v patřičných mezích a obezřele, jak velkou ochranu vlastní ctnosti! Přemnozí by mohli opřevratit výrok, jež jsem slyšel sám z úst jednoho takového mladého sociálního pracovníka: „Od té doby, co se zabývám sociálními podniky, stal jsem se lepším!“

V. Shrňme vše krátce:

Nížší třídy jsou ve veliké bídě duchovní a sociální. Běží o spásu duši! Součinnost zámožných, tím, že věnují přebytek svého jmění, svého volného času, svých schopností službě nuzných bratří, jest v naší době nezbytným způsobem pomoci. Prikázání lásky ukládá nám tuto součinnost jako opravdovou povinnost, vážící ve svědomí.

Tato součinnost přináší s sebou ovšem nějaké oběti. Ale tyto jsou nahrazovány výhodami, jichž získává, kdo spolupůsobí.

Kéž zvláště mládež pochopí tento příkaz svého svědomí, zřekne se tolika marných a nicotných zábav, které ji nyní namnoze cele zaujímají, a vidouc velkolepé pole činnosti, které se před ní rozevírá, řekne s mužnou šlechetností: „Pane, Ty mne voláš: zde jsem.“

Člověka, který bojuje proti mravům a formám, aby se emancipoval od davu a mohl jím pohrdati, bylo by se napřed otázati, kolik má asi ještě sám nezřízených náklonností, nevázaných chltců a plebejských pudů a zdali by neměl začíti napřed emancipací od chátřy ve svém nitru a pak teprve zřeknouti se ochrany zevnějších řádů, jež si velké zástupy lidu zřídily proti svoji nespolehlivosti, správně poznávající sebe samy.

Förster JAK ŽITI

JUDR. FR. NOSEK:

SOCIÁLNĚ POLITICKÝ VÝZNAM PROGRESSIVNÍ SAZBY BERNÍ.

Daň pocífuje každý téměř poplatník jako břemeno, které v převážné většině případů plní se jen z nezbytnosti, protože mu nelze uniknouti. Je to psychologicky snadno vysvětlitelné. Vždyť si skoro nikdo neuvedomí, že plně daň činí tak jako člen velikého společenského svazku, který nezbytně potřebuje prostředků hmotných, má-li býti s to, aby mu poskytoval relativně největší jistotu osoby a majetku a mimo to přispěl k zlepšení způsobu jeho života regulováním školství, průmyslu, obchodu, komunikací a všech těch prostředků, jimiž život ve společnosti, ve státě stává se jeho členům příjemnějším, aby mu tedy tento nejvyšší sociální svazek mohl poskytnouti ona dobra, jichž by jednotlivec sobě nikdy opatřiti nemohl.

Tento odpor proti berním vůbec, který je jim, jak řečeno, z povahy věci samé inhaerentní, je však momentem, k němuž zákonodárství pečlivě musí přihlížeti, aby omezen byl na nezbytnou míru a nestal se snad jednou z příčin neblahých poruch státní pospolitosti. -- Pokud poplatník vidí, že příslušné zákony berní odpovídají běžným pojmům a spravedlnosti a vidí-li, že se také správně provádějí, pak nevyvěrá z tohoto bodu nějaká zvláštní nespokojenost s veřejnou správou. Jakmile však oko jeho, které v tomto směru bdí nad zachováním spravedlnosti s nervosností v jiných oborech neobvyklou, postřehne nějaké nadprávi jinému poskytnuté nebo přijde-li dokonce k názoru, že samy příslušné předpisy nejsou zcela spravedlivé, pak

vznikne v duši jeho odpor proti celému zřízení veřejnému, který se hlásí s intenzivností obvyklou všude tam, kde se nespravedlivě zasahuje v okruh majetkový.

Jaká má tedy býti daň, aby byla „spravedlivá“? Je zřejmo, že k tomu pojmu patří všeobecnost daně, t. j., aby žádný příslušník státu z břemene daňového nebyl vyjmut. Tato zásada všeobecnosti daně nás zde však nezajímá, podobně jako otázka, kterak se tomuto požadavku v praxi dosti činí.

Zde nám jde o otázku, jak těžko má na koho doléhati břímě berní. Jakmile se vědy společenské počaly zevrubněji zabývatí touto otázkou, tu se považoval za správný názor, že daň má zatěžovati každého stejnoměrně, t. j. že má z každého velikého i malého poplatného obnosu ujímati část kvotielně stejnou, tedy na př. vždy stejně 5%, ať se již jedná o obnos dvou anebo dvou set tisíc korun.

Na první pohled mohlo by se to zdáti vlastně správným, ale přihlédněme k věci zevrubněji:

K úhradě obyčejného způsobu života, tedy takového, jaký nelze dle běžných názorů nazvati nějakým příliš špatným, který však také nedovoluje prazádných zvláštních vydání k jakémukoli účelu, je třeba jistého ročního obnosu, t. zv. existenčního minima, řekněme 1200 K. Je to obnos volený jenom příkladem a na věci se nic nemění, vezmeme-li za východisko svých úvah snad obnos jiný. Část příjmu, která tuto částku 1200 korun převyšuje, možno tedy použiti k lepšímu způsobu života a tuto část příjmu můžeme v dalším pro kratší pojmenování nazývati příjmem volným. Níže uvedená tabulka pak obsahuje několik příkladů příjmu různé výše, udává, kolik činí při každém z nich proportionálně stále stejná 5procentní daň, dále obnos, který po zapravení daně zůstává, a konečně po odečtení existenčního minima od jednoho každého z nich udává nám konečnou číslici příjmu „volného“, v poslední pak řadě vyjadřuje, kolik procent volného příjmu činí daň (na př. $100 : 7 = 14.23$ atd.):

	2.000	5.000	10.000	100.000	1.000.000
	100	250	500	5.000	50.000
	1.900	4.750	9.500	95.000	950.000
—	1.200	1.200	1.200	1.200	1.200
	700	3.550	8.300	93.800	948.800
	14.23	7.05	6.02	5.33	5.26

Z těchto číslic je hned na první pohled patrné, že daň pouze proportionálně ubírá z volného příjmu procentuálně tím méně, čím je tento větší a tím již je zřejma sociální její nesprávnost.

Zdálo by se tedy, že daň má býti zavedena tak, aby z příjmu volného odnímala stále proportionálně stejnou část. Tu však nutno uvážit, že ten, komu zůstane 93.800 K volného příjmu, je více než jen poměrně způsobilý z této částky přispěti k úhradě veřejných potřeb než ten, komu zůstalo pouhých 700 K volných, ale ovšem zase méně způsobilý, než ten, jemuž zůstalo plných 948.800 K. A tu možno již vysloviti zásadu, že daň má z příjmu vyššího ujímati více, než jen poměrnou částku, čili že má býti zvolna stupňovaná — progressivní. K odůvodnění této zásady bývalo uváděno, že prý kdo má větší příjmy, větší jmění, má také větší podíl na zařízeních veřejných. V této všeobecnosti to správné jistě není. Vždyť právě mnohdy lidé zámožní velmi málo dožadují se přispění státní pospolitosti, kdežto osoby bez jmění ať už přímo či nepřímou působí státní správě četné výlohy. Nějakého takového odůvodnění však netřeba hledat, nýbrž můžeme

se spokojiti prostě tím, že je to sociální, třeba trochu socialistický požadavek, aby každý přispíval k úhradě břemen veřejných, pokud může. Za příklad praktického provedení mohla by nám tu posloužit úprava rakouské osobní daně z příjmu. Následující tabulka uvádí nám příkladem příjmy různé výše, dále daň na dotyčný příjem uloženou a konečně, kolik procent z příjmu obnáší dotyčná daň:

2 000	18·40	0·92
4.000	60 —	1·5
8.000	180·—	2·5
16.000	434·—	2·71
32.000	1.020·—	3·19
64.000	2.250·—	3·51

Z této tabulky je na př. patrné, že daň z příjmu 8000 K je třikrát větší než z příjmu pouze polovičního, tedy 4000 K, a konečně je patrné, že daň s výší příjmu procentuálně mírně stoupá.

Přísně theoreticky bylo by ovšem správné, aby stejnou sazbu měly jen příjmy docela stejné a aby každý sebe nepatrněji vyšší příjem byl stížen progressivně vyšší daní. Něco takového nedá se v praxi ovšem vůbec provést a proto se stanoví obyčejně určitě ohraničené stupnice příjmové, v jichž mezích zůstává sazba berní stejná, tedy na př. u nás:

od 1200 do 1250	7·20
od 1250 do 1300	8·00
od 1300 do 1350	8·80
od 1350 do 1400	9·60
od 1400 do 1500	10·80

Při tom však nesmějí zase horní a dolní meze těchto jednotlivých stupňů býti od sebe příliš vzdáleny, protože by pak stejná sazba uvalená na příjem podstatně různé výše způsobila při příjmu vyšším břemeno procentuálně nižší, jak tomu ostatně nelze zabrániti ani tehda, nejsou-li zmíněné krajní obnosy příliš odlišné, jak vysvitne ihned: z příjmu 4100 K činí u nás sazba osobní daně z příjmu 68 K stejně jako z příjmu 4400, což vyjádřeno v procentech činí u příjmu 4100 K 1·66, kdežto u příjmu 4400 jen 1·54.

Mimo to je neméně závažným požadavkem, aby progresse při příjmech vyšších nebyla zase snad nějak přehnaně ostrá (snad 40—50%), ježto potom by to nezbytně příliš svádělo k zatajování příjmu, beztoho již dosti častému.

Z naznačené povahy progressivní sazby berní je na jevě, že poměrná komplikovanost této otázky je toho příčinou, že se berní sazby upravují dle zásady progresse v době poměrně nedávné a to po většině jen u daní modernějších, nově zavedených. — Celá struktura těchto daní odpovídá více našim dnešním názorům sociálním a z toho také plyne, že stát moderní jaksi uzavírá své účty s daněmi systémů starších, nebude dále na jejich rozvoji a v případě zvýšení státních potřeb zavádí raději daně zcela nové, technicky dokonalejší a sociálně spravedlivější, ponecháváje starší v platnosti z toho důvodu, že překotné jich odstranění by celku jen uškodilo, jako každá příliš pronikavá změna, a že mimo to způsobilo by jich odstranění přílišné posuny majetkové a přivodilo nezasloužené zisky stoupnutím ceny předmětů daní dříve zatížených (na př. při pozemcích, domech atd.)

Nemusí se však při tom jednat vždy jen o zvýšení příjmu státní pokladny, nýbrž naopak jen o sociální reformu, jako tomu bylo na př. u nás

při zavedení osobní daně z příjmu zákonem ze dne 20. října 1896 č. 220 ř. z. : zavedla se tu daň zcela nová, která ovšem zásadně stihla všechny občany, avšak progressivní svojí sazbou zatížila osoby ku placení zvláště působivé, které břemene přímých daní před tím buď vůbec nenesly nebo ne dosti přiměřeně. Tak na př. osoba, jež snad měla z různých vkladů spořitelních, státních papírů, akcií průmyslových podniků atd. příjem 200.000 K, neplatila před zavedením osobní daně z příjmu vůbec žádné daně přímé, kdežto po zavedení zmíněného zákona uložena jí sazba 8920 K. Dovede si každý snadno představit, že počet osob, které dříve žádných daní neplatily, byl poměrně velmi značný, a nelze se diviti, že obnosy jimi potom zapravené činily značnou summu. Když se tedy nejednalo o zvýšení státních příjmů, nýbrž věc rozpočtena tak, aby přírůstek touto daní způsobený vyrovnal se asi úbytku vzniklému tím, že se na daních staršího systému (výdělkové, domovní, pozemkové) povolily slevy 12—15procentní, tu je zřejmo, že celkové berní zatížení státních občanů zůstalo sice stejné, jenom že s části přesunuto bylo s osob ku placení méně způsobilých na osoby k placení způsobilější.

Tím jistě vykonán důležitý akt státní politiky sociální a vedle toho dokumentována tím snaha učiniti v otázkách berních zadost požadavku spravedlnosti. Rozšíří-li pak se vědomí o podobných činech státní správy v nejširších vrstvách obyvatelstva, pak má to veliký dosah pro udržení státního pořádku, protože se tím ulamuje hrot nespokojenosti v oboru, který je jedním z nejnebezpečnějších. Jednostranné berní favorisování velikého majetku ve Francii v době předrevoluční bylo jistě jednou ze složek revolucionářské nespokojenosti. Právem tedy mohl kterýsi státník anglický poukázati k tomu, že revoluční proudy kontinentu odrazily se od břehů Albionu ovšem mimo jiné příčiny i proto, že tam povždy byla věnována vzorná péče spravedlivému rozvržení břemene přímých daní.

Vnitřní podstata pravého umění je posvěcena duchem tvůrčím produševňuje hmotu, křísí tělo a tělesné zduchovňuje — umění nepravé dobývá hmotou, duši zotročuje smysly, oslavuje tělo a hmotu.
Förster JAK ŽÍTI.

JEAN RENÉ:

KRISE NAŠÍ POESIE SOUDOBÉ.

Zemřel básník . . . Zemřel velikán ducha, umělec prvního řádu. Titan naší poesie. Vzduchy se vlny literárního života, zazněly výkřiky údivu, úcty, projevy chvály a uznání — bolesti a dnes je zas ticho. Ještě při výročních valných hromadách uměleckých společností vzpomíná se zemřelých členů-básníků, doznívají oslavné apostrofy a mizí pomalu úvahy a články v revuích.

A právě v této době, pod dojmem veliké události, uvažují hlavy, jež se zájmem sledují cesty naší poesie — o jejím poslání. Co charakterisuje české básnictví — ducha našeho, osoby, které žijí v dílech našich básníků. Odpověď na to je nám naše poesie sama ve svém vývoji.

Stručně, jak toho nadpis připouští, zmíním se o vývoji poesie naší do let devadesátých. První období charakterisováno je jmény — Jungmann, Kollár, Čelakovský. Docela odlišné stanovisko v epigonské době pozdější

zaujímá K. Havlíček. Pokrok ve vývoji poesie naší znamená K. H. Mácha. Subjektivismus, pessimismus a individualismus vnáší do poesie české a směry tyto více méně ovládají poesii českou dodnes. K němu, neuznávanému, hlásí se nová generace — družina Máje s Hálkem a Nerudou v čele. Po nich ovládla poesii cele družina Ruchu — Sládek, Zeyer, Čech a Vrchlický. Básníci tito znamenají nejvyšší bod naší poesie.

Kult národní písně — romantismus — vlivy Mladého Německa — kosmopolitismus — a máme v přehledu celou českou poesii.

Charakteristika literárního života let devadesátých není už tak jednoduchá, jako dob dřívějších. V bojích rukopisných zříme první známky těchto směrů, netoužících po životě ideálním, nýbrž kteří chtějí líčiti život jak je — realisticky. Ohlašují se většinou negativně. Bojují proti nádheře slovní a přejímání forem. Prostý verš, výrazy vzaty třeba z ulice a dáno jim básnické posvěcení. V čele generace této stojí J. S. Machar, který je z nich největší — v lyrice. Svou satirou stal se obávaným, pokud šlehů jejich rozumně užíval. Stářím vybledlo jeho nadání a ztroskotal úplně, když po vzoru Viktora Huga, Lecomtea de Lisly a Alfreda de Vigny chtěl psát legendu věků. Viktor Hugo nestačil na tak ohromnou práci, ani Vrchlický, který nadepsal dílo svoje „Zlomky epopeje“, ale Macharovi scházela vůle říci pravdu, nepředpojatý duch — ba i nadání básnické. Upadá . . . Na přechodu od realismu Macharova k symbolismu Březinově stojí Antonín Sova. Hoře národní i sociální člověka zápasícího s okolím, bez plané frásovitosti a povýšeného rhetorismu. Březina — utíkající všednímu životu, stápi se do nejhlubších záhad bytí a zas závratným letem spěje do říší nadsmyslných.

Aristokratická výlučnost a hrdá povýšenost charakterisuje dílo Karáskovo, který jinak prodělal několik fasí vývoje. Individualism vyvrcholuje v díle St. Neumannově. Odpoutaný od vši morálky, tradice, vysmívá se všemu citění náboženskému a v krajním opojení individualismem fedruje t. zv. satanism. Současně téměř s těmito proudy naprosté negace všeho náboženství a popření kladných hodnot vystupuje u nás směr akcentující náboženskou a morální stránku tvorby a individualitu v souzvuku s náboženstvím. To byla „Katolická Moderna“. Ohlásila se skvělým způsobem, získala vynikající síly umělecké, ale v nadlidské práci, zladiti moderní proudy s citěním náboženským a neméně o prosaické překážky životní se rozbila. K lítosti naší . . . Ještě jednu postavu jest připomenouti, „barda krajů pod Beskydem“ — Petra Bezruče. V tvrdých slokách svých zachytil hoře lidu národnostně i sociálně utlačovaného. Stělesněný výkřik zdeptaného lidu jsou jeho básně — úchvatně zoufalého přízvuku.

Jmenoval jsem básníky moderní literatury jen pokud znamenají nový směr, či jsou schopni ho vytvořiti, jak toho vyžaduje thema. Vidíme jasně v přehledu, jaké proudy ovládaly českou poesii od prvních jejích začátků až do dnešní doby — do doby žádného směru, do doby úpadku naší poesie, krise její . . . Literatura přesycena moderními hesly hledá něco nového, čeno by se uchytila celou silou, a co by dávalo direktivu jejímu tvoření. Přetvořuje se, a přerod každý provázen je krisí. Záleží na tom, jak z této krise vyjde česká literatura — přikloní-li se opět k vlivům západu či severu, či bude hledati zdroj poesie v sobě.

Nebude nemístno ukázati na literatury světové — v nichž hledáme vzory. — Rázovitý život antický, zvláštní odstíny povahy německé, francouzské a anglické, povahy, z nichž vane podnebí oněch zemí, dech květeny tam bující, prudkost a vášně — umírněnost a smysl praktický — hned zase zvláštní chlad severu — to jsou cizí literatury. A naše . . .? Malátnost, neurčitost, odvislost — zkrátka, naše povaha nynější, kulturou zkažená. Je sice vinou naší země, že neleží na jihu ani na severu, nýbrž na křižovatce

kulturních cest, kde zůstaly vždycky stopy kultur jiných rass, a jež jsme se potom snažili svérázně zpracovat; je těžko nalézt českou povahu při naší přichylnosti k novotám (ale to je právě část její), ale to je úkolem poesie a umění vůbec, že vyjádříti má, co cítí příslušníci onoho národa, co mluví ze srdce jeho . . . Metodu — a ne směry — máme přejmout — vytvořit v dílech svých Čecha, jeho povahu, zájmy a citění. Volá se stále po individualismu, já po něm volám také. Ale po individualismu ne osob přetvořených vlivy cizích kultur, ale po individualismu národa. Národ náš, Čechové, musí žít v sbírkách našich básníků, Čech, nezkažený kulturou okolí, ale kulturu sám si tvořící. Jsou rysy české povahy, jež nemá žádný národ jiný, tak jako nikde jinde na světě nehučí Vltava a nad ní nepne se Vyšehrad. Také se nenašli lidé, kteří by veršem a ve velikých rozměrech vyjádřili tyto rysy, tak jako před Smetanou nikdo nevěděl, jaká je hudba česká. Ano — Smetanu v poesii potřebujeme. Jen Čech může postřehnout život v těch tónech, jen k němu mluví ta hudba důvěrně, jen jeho srdce se při ní rozezhřívá zvláštními city, city národní povahy, jež vře v nás všech.

Mluvil jsem příliš abstraktně. Ukáži na konkrétních příkladech z literatury představu této národní individuality. Přehlédněme celou literaturu odpoutání od osob, všímající si jen směrů. Na jedné straně řady básníků, a to největších, psaly tak, jaký směr byl právě za hranicemi, či jaký tam byl v minulosti, nebo dokonce silou svou objali všechny tyto směry a přizpůsobili nám. Vedle nich jsou tři básníci, kteří jen v začátcích poddávali se vlivům cizím, ale na konci svého vývoje psali odpoutání od světa, berouce si látky z lidu, z povahy národní. Jsou to: Havlíček, Neruda, Machar. Co je společného na nich? Zatrpklost verše, sklon k ironii a satyře a síla vzdorovat světu. Znáte všichni Nerudovu „Romanci o Karlu IV.“ Tam je vylíčena česká povaha: zatrpklá chuť její s počátku, a horoucí oddanost, když ji poznáme. To jsou básníci, schopní vytvořit školu novou, školu českou, bez ohledu na proudy zahraniční. Nejsou ovšem ani tito ideálním příkladem, i je třeba býti eklektikem.

Máme tedy svoji povahu, jen že málo kdo ji veršem vyjádřil — neměl síly. Kdo měl odvahu i sílu, vyčerpával se zpracováním cizích světů, kultur a zájmů. Tito tři básníci svým dílem podali nám alespoň z části portrét české duše, bohužel jen v skizzách a malých rozměrech a trochu jednostranně. Vynechali rozhodující moment naší povahy — sklon k meditaci náboženské.

Ze současné krise snad nejlépe by vyšla poesie, kdyby se přidržela tohoto či jiného směru, ale vzatého ze sebe.

„V nitru svém ať každý hledá, čeho svět mu nikdy nedá.“

Romány z dřívějšíka povznášely život, a romány z dneška jej snižují — a nazývají se to býtí blíže pravdy. Jules Barbey d' Aurevilly **MYŠLENKY UVOLNĚNÉ.**

M. LJETONVIČ:

K OTÁZCE SPOLEČNÉHO JAZYKA SLOVANSKÉHO.

Potřeba společného jazyka vystupuje do popředí čím dále, tím více. U studovaného světa jest aspoň z části potřebě té vyhověno, ježto gymnasté ovládají latinu, realisté francouzštinu. Než obě řeči vyžadují pro bohatost forem mnoho práce a studia. Proto učiněny pokusy s umělou jednotnou řečí volapükem, která zatlačena byla esperantem, které nabývá značné půdy ve světě obchodním a poslední dobou i policejním.

V ohledu společné řeči padá hlavně na váhu praktická potřeba.

Při rozhovorech, která řeč slovanská měla by býti zvolena za společnou, přirozený cit pobádá a upozorňuje nás na největší národ, který u porovnání k jiným národům jest jako kmen oproti ratolestem.

Cit tento nemá nic s politikou společného, je to zákon přirozený, který silou dostředivou jednotlivé části v celek pojí. Zjev podobný spatřujeme u jednotlivých nářečí, z nichž vyšinulo se jedno nad ostatní a ustálilo se ve spisovnou řeč. Bylo to nářečí největší buď počtem nebo silou ducha.

Podobně měla by býti při volbě společného jazyka číselná nebo duševní převaha. Vrozená touha jednoty mluví pro jazyk ruský, ale poměry politické se tak vyvinuly, že jazyka toho nemohli bychom až na ojedinělé případy prakticky užítí.

Nutno hledati cestu jinou a ohlédnouti se po jazyku těch národů, kteří s námi žijí v jednom soustátí.

Slované v Rakousku žijící dělí se na dvě větve: na Slovary severní a na Slovary jižní.

Dle přirozeného zákona jednoty nahoře zmíněného za společnou řeč nejlépe voliti řeč národa jak číselně, tak duševně nejsilnějšího. Národem tím jsou na jihu Chorvaté (Srbové), na severu Čechové.

Měli by se rakouští Slované severní učití jazyku chorvatskému (srbskému), Slované jižní jazyku českému.

Jazyk chorvatský a srbský jest naprosto jazyk jeden, jen že Chorvaté píší latinkou, Srbové kyrillikou. Na severu velmi jsou si podobny jazyk český a polský.

Obchodní styky, snadné komunikační prostředky, umožňující cestování, nutí nás, aby každý Slovan znal vedle mateřské řeči ještě jednu slovanskou, nuže, volme na severu řeč jižní, na jihu zase severní, aby zmizela hanba Slovanstva, že se dva Slované musí dorozumívati řečí neslovanskou.

Pro volbu jazyka chorvatského (srbského) mluví idea Cyrillomethodějská. Modlime se za sjednocení Slovanů a spojení východu se západem. Při navazování styků započneme tam, kde činitelé, mající se spojit, jsou si nejbližší.

Kdežto na severu Slované východní stojí se západními téměř v krajním nepřátelství (otázka rusko-polská), Slované jižní nejen podávají, ba můžeme říci, že v některém směru tisknou si ruce, vždyť, jak již bylo vzpomenuť, Srbové, kteří v náboženském ohledu čítají se k východu, jsou též národ jako Chorvaté, hlásící se k západu.

Kdo umí chorvatsky, umí tudíž i srbsky, různému způsobu psaní přiučí se snadno. V chorvatských školách střídají se v čítánkách články psané latinkou s články kyrilikou psanými.

Jakási řevnivost jest dosud mezi oběma kmeny, ale když oba budou lépe poučeni, že jsou též krev, vyznavači téhož Syna Božího, pomine nedorozumění toto, a tam nejspíše může povstati uskutečnění toužené jednoty slovanské, která státi se může mostem mezi východem a západem.

Má-li se vystavěti veliký dům, třeba dobrých základů, zkusme tedy položit k vznešenému domu Slavie aspoň několik nových kamenů do základů jeho:

„Cesty mohou býti rozličné,
jenom vůli mějme všichni rovnou.“

Myšlenku tuto s radostí uvítá slovanský národ srbsko-chorvatský, a jestliže dosud vřele se zajímal o náš národ, s dvojnásobnou chutí dá se do učení řeči české, mluvě kulturně nejsilnějšího národa severního. S nelíčenou radostí musíme vzdáti čest bratřím Slovincům, kteří vlastně dali

popud k myšlence této. Oni slavili v roce 1912 v Lublani sbratření slovinsko-chorvatské, a stali se mízou ve stromě slovanském.

Redakce „Studentské Hlídky“ projevila ochotu učiniti pokus v tomto směru, bude přinášeti ukázky řeči chorvatské (srbské) a tak buditi zájem pro velikou myšlenku slovanské jednoty, která každému Slovanu má býti jedním z nejsvětějších ideálů, již z celého srdce voláme: „Zdař Bůh!“

ŽENSKÁ HLÍDKA.

Byli jsme vyzváni zavést „Ženskou Hlídku“. Milerádi vyhovujeme, a tím raději, že výzva přichází z řad našich studentek. Hned v I. ročníku „Studentské Hlídky“ v 1. čísle byla „Ženská Hlídku“ otevřena, ale asi pro nedostatek přispívajících hlídka usnula pravým spánkem spravedlivých. Doufáme, že dnes již vytrváme přes všechnu nepohodu na svém místě. Rubriku „Ženská Hlídku“ nazvali bychom raději „Katolická Studentka“. Redakce si vyprošuje dobrozdání studentek samotných. Zároveň přikládáme dopis a svolání k našim studentkám.

* *

Velectění !

S nadšením a důvěrou, že Ten, za Jehož světlou stopou chci kráčet, mi pomůže, začínám v novém roce práci. Doufám, že se aspoň částečně potkají snahy mé se zdarem. Jest přece dosti odběratelek, jež rády čtou náš časopis a se zájmem sledují jeho snahy. Kéž by to jen byly všechny! O to se chci ze všech sil snažiti.

Jsou pronášena různá přání. Chtěly by mnohé, aby zavedena byla „Ženská Hlídku“, o níž jste se již jednou zmínili. Vím, že nelze všem přáním vyhověti, neboť kolik čtenářek, tolik různých náhledů a přání. Aspoň však toužíme po tom, abychom se setkaly v našem časopisu s něčím ze svého oboru. Nebude snad státi za to, zaváděti k vůli nám nějakou přílohu, bude-li však možno, prosíme o to, aby byly v „Hlídce“ nějaké články o ženské otázce, aneb nějaké články paedagogické, z nichž bychom načerpaly něco pro své budoucí vychovatelské působení. Tak se bude moci státi „Stud. Hlídku“ i rádkyní katolické učitelce. I v „Rozhledu“ by mohly býti zprávy z řad našeho učitelstva, aby byl částečně zastoupen věstník učitelský v „Stud. Hlídce“. Bude jistě se zájmem čten, neboť je jistě mnoho odběratelů z učitelských ústavů. Prosíme, byste nám sdělili, zda není naše přání jen marným snem!

A. S.

* * *

Upřímné slovo kandidátkám učitelství a ostatním studentkám.

Již po dvakráte se jednalo o zavedení „Ženské Hlídky“ v tomto listě. Posledně se tak stalo na našem sjezdě v Kroměříži. Pozorovala jsem tenkrát nadšení katolických studujících dívek a byla jsem svědkyní všech jejich porad, které se konaly mezi jednotlivými schůzemi a po sjezdu samém. —

A potom ta korespondence. Dopisy, jež mne docházely od účastnic kroměřížského sjezdu, byly vzrušivě nadšené, překypovaly radostnými vzpomínkami a budily v duši slunnou náladu.

Dle těchto známek jsem očekávala, že první číslo letošní „St. Hlídky“ přinese již novou rubriku — „Ženskou Hlídku“. Jak vidím, těšila jsem se zbytečně.

Každý, kdo nezná blíže soukromého života kandidátek učitelství, byl by dle toho přesvědčen, že jejich nadšení o sjezdě bylo chvilkové. Nikoliv! Znam příliš dobře svoje přítelkyně a tvrdím směle, že naše studentky nejsou za celý půlrok, jenž uplynul od kroměřížského sjezdu, chudší ani o jediný vzdech nadšení. Je jiná příčina: Naše dívky se ostýchají psát. A nyní se k vám obracím, katolické studentky! Když jsem pročetla vaše dopisy, nejednou jsem byla hluboce pohnuta, jak upřímně a věrně dovedete vyličiti svoje dojmy, jak pěkně vyjadřujete vše, co vaši mysl okamžitě poutá. Proč se něco podobného stydíte pověděti veřejnosti? Obáváte se snad, že by někdo, kdo nerozumí dívčí duši, ohrnul nad vašimi řádky rty a řekl: „Zbytečné.“ Nebo si myslíte, že byste došly výsměchu v redakci? Zbytečný strach. Od kandidátky učitelství nebo středoškolské studentky nebude nikdo požadovati vědeckého díla nebo něco dokonalého. A kdo pro naše zájmy nemá smyslu, ten tyto články bez povšimnutí přehlédne.

Jste dívky, máte svůj způsob vyjadřování. A věřte, že ani tento způsob není bez půvabu. Spočívá na něm jakýsi závoj naivnosti, důvěřivosti a ideálnosti. Já jsem se také stydívala psát. Měla jsem plnou hlavu krásných myšlenek, a když došlo k písemnému vyjádření, zděsila jsem se vždy, jak uboze ty moje velkolepé plány dopadly. A to bylo jen ze samé pýchy. Chtěla jsem oslniti slohem a hloubkou myšlenek a nespokojila jsem se prostými, nehledanými výrazy, které mi byly tak vlastní. Snila jsem, jak se někdy blýsknu ve „St. Hlídce“, ale poněvadž to nebylo od srdce, nebylo tomu přáno. — A ještě něco: Vaše práce budou „St. Hlídce“ opravdově vítány. Vždyť „Hlídka“ má na zřeteli dokonalý, t. j. všestranný rozvoj, a „Ženská Hlídka“ k tomu jen přispěje. Nelekejte se prvního kroku! Každý začátek je těžký. A nebude-li vaše práce pro svoje nedostatky uveřejněna, stane se tak jistě po druhé nebo po třetí; a cti vám to neubere. — Lekáte se, že vám psaní zabere mnoho času. Ach ne! Pište lehce, jak mluvíte a myslíte. Upřímně! A máte tak za několik minut pěkný článkuček. Dejte nahlédnouti do svých ideálních krásných duší! Bůh vám žehnej!

L. M. P.

ROZHLED

Z naší činnosti:

V. reprezentační věneček Č. L. Akademické nabyt již rozměrů plesových. Reprezentací předstihl věnečky minulé. Sál plný dychtivých tanečníků a spokojeně se usmívajících dam zajisté odměnil snahu a práci výkon. plesového výboru, v jehož čele stál letos jako čestný předseda J. J. JUDr. Karel princ Schwarzenberg. Na estrádě zaujala místo nejvybranější naše společnost s J. Em. ndp. kard. Leonem Skrbenským v čele. S v o u p ř í t o m n o s t í v y z n a m e n a l i n á š v ě n e č e k: protektor J. Em. ndp. kníže-arcibiskup pražský kardinál Leo Skrbenský ze Hřiště, J. J. princ Ferdinand Lobkovic, nejv. zem. maršálek král. českého, hraběnka Chotková, princezny a kněžna Lobkovicová, hraběnka Stubenbergová, J. Exc. hr. V. Schönborn, J. Exc. hrabě Lažanský, hr. J. Nostitz s chotí, J. Magn. Ph. Dr. Frant. Vajdovský, rektor české university, msgr. Th. Dr. Kordač, univ. professor, J. Exc. místopředsedelský rada svob. pán z Braunů, J. J. princ Karel Schwarzenberg, J. M. opat Zavoral, J. M. prelát Th. dr. Tumpach, J. M. generální vikář Sedlák, náměstek starosty král. hl. města Prahy dr. Kašpar, princ Mořic Lobkovic, princ Frant. Thun, hrabě J. Lažanský, princ Josef Lobkovic, kníž. arcib. centrální ředitel Homolka, nakladatel Václav Kotrba, rada zem. soudu dr. Winter, předseda strany křesť.-sociální Šabata, JUC. Schindler, rektor kolleje dr. Pekař, tajemník Mourek, prof. dr. Hanuš, kníž. arcib. dvorní Stoy, ředitel gymn. Hansl, univ. prof. Th. dr. Vřešťál, ředitel akademie hr. Straky Sommer, rada zem. soudu Hausmann, farář Pauly, člen zast. žižkovského Havelka, prof. Ůrel, inženýr Pospíšil, JUDr. Janda, advokát, JUDr. Sobíčka, úřednictvo kníž. arcib. kanceláře s pokl. Burešem v čele. O m l u v i l i s e; J. J. kníže Frant. Thun, místopředseda král. českého, J. J. kníže Zdeněk Lobkovic, věvoda roudnický. J. M. biskup Frind, J. M. biskup Brusák, vicepresident ryt. Vojšáček, starosta města Prahy JUDr. Groš, náměstek císař. rada Schrötter, nám. zem. hejtmána na Moravě JUDr. Hruban, dv. rada JUDr. Ott, prezident ryt. Herget, policejní prezident Křikava, pluk. lékař dr. Vinař, dv. rada Hronek, starosta města Kladna

dr. Hruška, starosta města Žižkova Frant. Žák, místopředseda rada Waschko, školní rada dr. Nábělek, ředitel dr. Cedivoda, školní rada dr. Kovář, továrník Zbořil, prof. dr. Hrachovský, prof. Trnka. Zajisté může být katol. studentstvo hrdo na svoji reprezentaci, již si dnešní naše poměry vyžadují. Jest pravda, že přípravy zabírají hodně času, jehož by se mohlo vhodně jinde využít. Ale sociální význam našeho věnečku vyžaduje, aby tyto oběti byly i na dále přinášeny. Doufáme, že se nám poštěstí v těchto každoročních hodinách reprezentačních soustřediti také všechny zástupce našich poslaneckých klubův a všechny reprezentanty naší sociální práce a organizační stavovských. — Taneční pořádky provedla dle návrhu kol. akad. malíře R. Pařízka firma Bělský a Jeschek. Dekoraci látkovou dodala firma Zelenkova, květinovou firma Bürgermeisterova. Koberce s velikou ochotou zapůjčila firma Kettner a Škaloud. Tančilo se při hudbě fin. zřízců řízením kapelníka p. Grodeckého.

Česká Liga Akademická chystá pro rok 1913—14 kalendář katol. studentstva. Zajisté naše studentstvo neopomine nám sdělití svá přání, týkající se obsahu.

Akademii pořádají dne 2. února o 7. hod. večer Česká Liga Akademická a Organizace křesťanskosociální pod protektorátem vsdp. Th. a Ph. dra. Fr. Kordače, c. k. univ. prof. atd. na Strahově. — Učinkovati laskavě přislíbili: slč. Antonie Moravcová, žačka prof. Bastaře, virtuoska na housle, slč. Klementina Lerchová, žačka pěvecké školy pí. Winterové, IngC. Karel Tkadlík, barytonista a kol. IngC. Václav Patera, recitátor. Po vyčerpání programu volná zábava při hudbě finančních zřízců za řízení pana Grodeckého. Akademie tato bude zajisté dostaveníčkem pražské katolické intelligence.

Náboženská práce chorvatského katolicko - národního studentstva. Můžeme říci, že první podnět k zakládání kongregací na půdě chorvatské vyšel většinou ze řad katolicko-národního studentstva. Obvykle v katolických organizacích chyběl ten pravý nábožensko-katolický duch při jejich práci kulturně-vzdělávací. Avšak založením kongregací dostalo se jim znamenité posily. Téměř polovice všech kongregací v Chorvatsku je studentských; všechny kongregace mají společný orgán „Pod praporem Neposkvrněného Početí“, který vydává „Akademická kongregace Mariánská“. Když pak „Svaz kat. nár. studentstva chorvatského“ dosáhl 4000 akademiků a středoškolských studentů, usnešeno všude šířiti a podporovati katolické smýšlení a náboženského ducha a na loňském sjezdu jihoslovanského studentstva v Lublani (v srpnu) rozhodnuto,

že každý člen jest povinen častěji přistoupiti ke stolu Páně, což má velikou důležitost pro studentstvo samo. Avšak již dříve studentstvo si zvyklo vždy o významnějších dnech přijímati tělo Páně, na př. 8. prosince, na jmeniny největšího žijícího biskupa chorvatského dra. Ant. Mahnica, který je též zakladatelem katolického hnutí v zemích chorvatských atd. Takovýmto postupem katolicko-národní studentstvo posiluje se pro další práci, aby mohlo svědomitě splniti úkol, který si vytklo.

Landin.

Vysokoškolské katolické studentstvo ve Vídni založilo si v prosinci min. roku ústřednu pro sociální práci studentskou, v níž se dosavadní spolková práce má účelněji zorganizovati a novými odvětvími rozmnožiti (jako adresář, přednášky, chudinství, péče o mladistvé, o dělnictvo a pod.)

Studentstvo, ač žije v době sociálních reform, přece málo si všímá sociálních proudů, sociální politiky atd. I zde jest jakási bezzájemnost. Naproti tomu německý student chápe se čile sociální práce a studuje při tom lid a život, z čehož mu plyne jen prospěch pro vývoj charakteru a vzdělání. Dnes nám rostou učenci, jež neznají života, jejich vědecké teorie vynikají se z proudu životního a rozšířili se mezi lidem, musí působiti jen rozkladně, jednostranně, tak jako jednostrannými jsou jejich původcové.

Při c. k. theol. fakultě v Olomouci jsou povoleny vědecké semináře. Vědecký seminář pro biblické studium Star. Zákona byl otevřen hned v listopadu roku 1911. K němu přibyl v listopadu 1912 seminář pro duchovní řečnictví a pro další odbory theol. budou semináře zřizovány postupně. Ministerská nadace roční obnáší 300 kor. na knihovny seminární a 200 kor. na odměny za nejlepší seminární práce. Dříve již působila v tomto odborném směru Literární Jednota, v níž bohoslovci nalézali hojně příležitosti pracovati odborně.

Náš věneček zajímalo letos i „Právo Lidu“. Dne 15. ledna napsalo „Včera“ konal se na Zofině věneček české ligy akademické, t. j. klerikálních studentů. Stejně jako na plese agrárních akademiků, zastkví se i tu vždy klerikální společnost v plném lesku. Následují personalie. Jinak řečeno, věneček se vydařil. — A redakce „Času“ si zase povzdychla jako žárlivá stará panna: „Mládež šlechtou milovaná“, a myslí že již již musí následovati smrt hnutí katol. studentstva.

V Olomouci má býti zřízena česká obchodní akademie. Avšak Němci všemožně staví se z národnostních ohledů proti a hledí zřízení nového českého ústavu každým způsobem zabrániti. Čechům prý postačí akademie v Přerově.

Z Č. Budějovic. Na našem gymnasiu odebírá se asi 55 exempl. „St. Hl.“, 1 neb

2 exempl. „St. R.“ a několik ex. „Ruchu“ V ohledu náboženském jsou studující vyšších tříd většinou lhotejší, málo však je případů úplné nevěry. Opačným směrem působí zdejší „Mar. Družina“ (27 členů). Všeobecnou vadou je lehkomyšlnost. Bylo by si všeobecně přáti více opravdovosti a vážnosti.

7.

Naši studenti v Kroměříži připravují se na zájezd do Lublaně. Za tou příčinou horlivě se učí slovinštině.

Z Mladé Boleslavi. Dne 11. ledna utopil se Otakar Mánek, žák II. třídy zdejší reálky a syn zdejšího krejčovského mistra. Byl to hodný hoch. Žactvo reálky sebralo mezi sebou na několik věnců a doprovodili ho i s pp. professory na poslední cestě na hřbitov dne 13. ledna. Budiž mu země lehká. Případ ten bude nám zajisté po dlouhá léta výstrahou, abychom nechodili než na vlastní studentské kluzišť, které je na louce a kde se podobného něco nemůže přihoditi. Dne 14. ledna konal se náš studentský ples ve prospěch fondu pro podporování chudých studujících. Účast z města i okolí byla neobyčejná, i z nejvyšších kruhů a vybralo se prý přes 2000 kor. Je vidět, že student je v našem městě vážen a to nás může jen těšit.

„Snaha“ v č. 7. píše o sjezdu pokrokové mládeže v Plzni velmi hezky „Protokol III. sjezdu pokrokové mládeže“ představuje snahu její po vybědnutí z věčné neplodného theoretisování a pasivního kritisování k jasnému a jednoduchému politickému programu, úsilí, státi se z „debatického klubu“ a „kulturního směru“ se sklonem k sektě — skutečnou politickou stranou. Leč přihlédneme-li zcela nezaujatí k výsledku této jistě sympatické snahy, shledáme, že je spíše negativní než pozitivní. — Zajisté galantní to poklona.

Realistická mládež vydává nový časopis „Klín“. Dle „Snahy“ nepřináší prý nějakého plus do českého života. To, co čteme tam — praví se ve „Snaze“ — četli jsme, bohužel, téměř vše již stokrát v „Č. Slově“, „Samostatnosti“ atd. a vždy mnohem lépe a inteligentněji řečeno. — O jeden zbytečný pokrokový časopis studentský jest více.

O úkolech a budoucnosti „Slovan-ské Ligy katol. akad.“ přednášel Lovro Sušník na mimořádné valné hromadě dne 4. srpna 1912 v Lublani. Liga je takováka zosobnění studentské katol. slov. vzájemnosti. Liga navazuje styky mezi jednotlivými spolky, hledí šířiti naše idee ve vysokoškolském prostředí. Vždy společně všechny spolky v ní sdružené postupují proti terroru pokrokářů, ať to již bylo za

Wahrmunda nebo v otázce prof. Zimmermanna. Aby v budoucnosti ještě účinněji mohla postupovati, třeba, aby se všechna činnost hlavně změnila v práci organizační. V nejbližší budoucnosti navází se styky s Rusíny, Slováky a Bulhary, budou se zakládati nové odbočky. Bude nutno zřídit centrální odbor zpravodajský, ježto dnes v časopisech vše se vede v duchu protikatolickém. Cílem našich snah musí býti náboženské a kulturní sjednocení Slovanů, shoda slovanského Západu s Východem. Proto s nadšením sledujeme zavedení Velehradské akademie a činnost „Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda“. Slovanská Liga jde ještě dále. Usnesla se, že vstoupí ve svaz s katol. studentskými spolky jiných národů, Francouzů, Italů atd. Za tím cílem jest povinen pracovati každý jednotlivec, každý spolek. Těch několik výborů přece nepředstavuje Ligu, ti přece nemohou pracovati a druků nic! Pro příště jistě již nebude se nikdo ptáti, co se dělá, každý je povinen něco dělat. Spolky slovanské v jednotlivých městech bydlí pohromadě, posílají na jiné university své členy, aby navázali styk, členové konají svou službu vojenskou v cizích místech. Zřizuje se slovanská knihovna, konají se přednášky, tak že snadno každý člen zasvěti se do otázek slovanských, seznámí se se slovanskými jazyky. Všichni jsou rovnoprávní, každý spolek píše svým jazykem. Tím je řešena otázka dorozumívací nejlépe. Vždyť Jihoslován, umí-li česky, rozumí snadno polsky, Čech zase, znaje slovinsky, rozumí chorvatsky a naopak. Jen když se rozumí, mluvit netřeba. (Referent však míní, že ta otázka není ještě rozřešena.) Liga musí vydávati a rozšiřovati své publikace, které by se zabývaly slovanskými otázkami, zejména spornými. K tomu všemu však ještě schází peněz. Potud referent. Dle mého mínění Liga musí dnes co nejdříve postarati se o to, aby v Praze založen byl spolek chorvatský a polský. Vždyť obojí studují v Praze. (Je jich na sta.) Máme místnosti, dala by se tudíž věc snadno provésti. Dále je třeba, aby několik starších Slovinců z Vidně nebo z Hradce přijelo do Prahy, kteří jsou pro hnutí nadšení. Musíme si uvědomiti, že Praha bude vždy když ne hlavním, tedy aspoň rovnocenným střediskem našich snah. V Praze studuje též veškeré slovanské studentstvo, jsme ve slovanském prostředí, nemusíme se báti nějakého pronásledování a jsme téměř jakoby ve vlastním domě. Konečně Liga musí začít pracovati sociálně. V té věci počátek patří krakovské Polonii, která první začala kursy pro učedníky, ač dříve již bylo nadšení v Praze v ČLA., bohužel zůstalo jen při nadšených slovech. Sociální práci — pořádáním dělnických kursů atd. — Liga získala by si přízeň nejširších vrstev národa. A na jihu byla by jejich činnost obzvláště vítána.

Na III. sjezdu pokrokové mládeže vystoupil v debatě též kollega Klein z Kroměříže a upozorňoval, že četné brožury „Volné Myšlenky“ hlásají přírodovědecké názory dnes již zastaralé a dilem již i vyvrácené. Nejhorší je při tom fakt, že je vydávají za „vědecky zjištěná fakta“, chlubíce se, že budují světový názor na vědeckém podkladě. Nelze se pak diviti, že klerikálové tuto „vědu“ snadno mohou vyvracet citáty z děl nejpřednějších pracovníků vědeckých. „Volná Myšlenka“ by ve svých brožurách měla pokračovati s vývojem moderní vědy a nešířiti stále ještě jak většinou u nás činí, Haeckelovského monismus, který je svým dogmatickým stanoviskem v odporu s moderním stavem vědy. (Ten jest anarchistický?) Tím by mnohem více prospívala pokrokové věci, než postupem dosavadním. Ale na to kol. dr. Ulehla ze Strážnice hájil proti kol. Kleinovi postup „Volné Myšlenky“ a tvrdil, že jest rozlišovati mezi popularisováním vědy a vědou samou. „Volná Myšlenka“ vědu popularisuje a musí prý si tedy počínati jinak než vědečtí pracovníci; popularisovaná věda bývá vždy pozadu za přítomným stavem vědy. (Co si smí tedy, pane doktore, popularisace vědy dovoliti? Cit. dle prot. sjezd. str. 106—107.) Není nad chytrost nebo chcete-li hloupost. Ta snese všechno. Dle protokolu na str. 108 mluvil i prof. Masaryk. Bože, aby ten nemluvil! A jak mluvil! Náboženství není odbyté, odbytá jest církev. Jest dokonce nemyslitelné, aby náboženství, které u nás v Čechách 400 let bylo pružinou našeho vývoje, bylo odbyto, a nyní aby nastoupila věda. To jest psychologicky a historicky docela pochybené hledisko. A dále pravil p. professor (str. 109): Jak mohou o náboženském problému mluviti ti, kteří nemají náboženské zkušenosti? Mluvením se tu nic neudělá. Nábožensky se musí žít a proto to pouhé psaní — pro i proti — tak málo působí. (Pan professor již zajisté našel Boha, založil jeho náboženství a tudíž dle zásad realismu i žije dle toho náboženství, má tudíž zkušenost náboženskou, a proto má též právo jako jediná autorita, a to nejpovolanější, škrtat v katolicismu, jak se mu líbí.) Prof. dr. Drtina zase prohlásil na sjezdu, že jest mu klerikál milejší než liberál. (str. 111) Nu tak přece něco na lapání mírně prozíravých. Pánové, jak vidět, hodně olamovali hroty a hlouposti střetností svých žáků.

Právě v polovici měsíce ledna sto let tomu, co ukončil život Antonín Bernolák, život plný práce mezi lidem; práce pro veškerý národ slovenský velevýznamné. Antonín Bernolák narodil se 1762 ve Slanici v Oravské Stolici. Dostav se na studie, úmornou prací získal rozsáhlých vědomostí, které mu získaly i vynikající místo arciděkanství v Nových Zámcích, kde po dlouholeté působnosti zemřel raně mrtvicí.

Letos národ slovenský vzpomíná úmrtí svého vlastence, nadšeného kněze-tvůrce samostatného slovenského jazyka, původce samostatné literatury slovenské. Věru, těžko nám dosud rozhodovati, zda správným je osamostatnění písemnictví slovenského, jsou důvody pro i proti, jen tolik nutno konstatovati, že slovenský lid je s novou úpravou spokojen a také upříti nelze, že samostatnost jazyková je mocnou hrází k udržení kmenového rázu jejich. Zajisté veliká úcta a vážnost lidu slovenského k muži tak významnému vedla národ k oné vděčnosti, již projeví zbudováním pomníků v rodišti jeho Slanici a v místě úmrtí v Nových Zámcích.

Kulturní boj na Slovensku přechází k práci. Se strany realisticko-protestantské bylo použito doby vánoční a událostí náboženských, což však slovenské katolíky, jak se zdá, jen více ještě stmelilo k obraně.

Slovanskou otázku ve vědě řeší dr. Starosta v 51. čísle „Přehledu“. Slovanské jazyky mají stejnou stavbu a slovní zásobu, poměrně málo se liší, hlavně v jazyku obecném. Větší rozdíly vyskytují se při jazyku spisovném. Zejména v literatuře vědecké jednotlivých slovanských národů mělo by se pomýšleti na sbližování, na zachování srozumitelnosti jazyků slovanských mezi sebou. Pramenem nových vědeckých výrazů vědeckého nynějšího názvosloví všech Slovanů bez výjimky bývá němčina. I nejobvyklejší pojmy vědecké jmenují se zcela zbytečně různě, jako na př. cellula: česky buňka, ruský kletka, polsky komurka, srbochorvatsky stanica atd., zajisté ke škodě srozumitelnosti slovanských jazyků. Aby se udržela jednota a srozumitelnost slovanských vědeckých prací, bude zapotřebí, aby se tedy v první řadě dbalo účelného tvoření nových jmen vědomě ze společných kmenů, jako: nádrží, nadorožije atd. a ne nádraží, dworzec, kolodvor, voksal atd., což zcela leží v mezích možné a přípustné mezoslovanské agitace a v porozumění na sjezdech, v akademiích, vědeckém tisku a žurnalistice. Dnes většinou slovanští vědětři píší německy, poněvadž by jich nikdo nečetl, tak že celá původní tvorba slovanská objevuje se současně jako originál německý, slovanské práce slovanským jazykem tištěné jsou pro světovou literaturu ničím. (Archiv für slavische Philologie). Autor navrhuje, aby se zavedla ruština jako společný jazyk mezinárodní (již i v Prusku se zavádí ruština na středních školách jako předmět nepovinný!), ovšem žádá, aby se přizpůsobila částečně světovým požadavkům, hlavně aby se připustila oficiálně latinská abeceda do vědecké literatury ruské a poněkud aby se upravil pravopis. Vlastně by to byla abeceda česká, poněvadž č, ž, ě nemá latinská abeceda, užívá se však těchto značek ve světové filologické literatuře jako zna-

ček mezinárodních. Měla by tudíž Carská Akademie v Petrohradě zavést pro vědecký přepis jmen a pro tisk vědeckých děl ruských českou abecedu. Vždyť Němci mají dvojí abecedu, proč by nemohli mít i Rusové dvě? Takto by se mohlo pomalu dospět k vytvoření ne-li společného, tedy aspoň velmi blízkého slovanského jazyka vědeckého. Návrh není právě nový, neboť již dříve ozývaly se podobné hlasy, není také zrovna špatný, bude však v Rusku jako dříve oslyšen. H.

Stále se mluví o sbližování Slovanů, zejména v Rakousku, o novém hnutí mezi Poláky pro myšlenku slovanskou, nic však se nečiní. Stále víc a více je patrné, že pro Poláky nikdy nebude nadšení, poněvadž jsou katolíci, jak jim to ostatně řekl ve Varšavě prof. Bidlo. Byl-li tudíž založen v Krakově spolek k šíření známosti o Slovanech mezi Poláky a k navázání styků s Čechy, Slovinci a Chorvaty, jest zřejmo, že v Čechách a na Moravě musí to býti katolíci, kteří nadšeným Polákům vyjdou vstříc, jak je tomu již u Slovinců. Katolíci musí zakládati podobné slovanské kluby, kdo pak jiný by se toho podjal na Moravě. Za tím účelem musíme však mít i svůj slovanský časopis. „Slovanský Přehled“ jest vyložené list pokrokový, který v katolických vidí zhoubu a ve volné myšlence spásu národa. Poláci, ač se o nich říká, že nemají smyslu pro slovanskou myšlenku, mají krásnou revue vycházející již po několik let „Swiat Slowianski“. Nemohl by se takový „Svět Slovanský“ vydávati v českém rouše? B.

S francouzsko-českým přátelstvím dělá se mnoho hluku, přijde-li se však do Francie, o Češích a Rakousku vůbec nemají tam velikých vědomostí. Stále myslí, že cikáni a Češi jsou jedno a totéž, neb že aspoň cikáni jsou z Čech, že mluví řečí, která je asi totéž co němčina neb velice jí blízká. Proto nijak nepřekvapuje, když v „Matinu“, nejrozšířenějším časopise, stojí, že Prostějov, město v Uhrách atd. A ve slovníku „Larousse“ čte každý Francouz: Rakousko skládá se z Dolních Rakous, Horních, Moravy, Haliče atd. Čechy vynechány. Jest obýváno Němci, Maďary, Slovany (Chorvaty, Poláky, Rusíny), Rumuny, Italy atd. O Češích opět není zmínky. Pak mají o nás něco vědět!

Albánci jsou jedním z národů, který se budí k národnímu životu teprve v době nejnovější. Do r. 1907 nesměli nic tisknout, až teprve prohlášením turecké ústavy nastal obrat i pro Albánce. Již před tím existovala ve Skadru literární společnost „Bashkimi“, založená r. 1898 ve Skadru. Hlavní zásluhy o Albánce má beze sporu Itálie. Intelligenci tvoří z velké části duhovenstvo, které se vzdělává velmi zhusta ve slovanských klášteřích. Důležitý sjezd literární konal se r. 1908 v Monastiru (Bitolji). Za předsednictví Fishtova projednávány

stěžejné otázky jazykové a ustanoven jednotný, praktický a jednoduchý, v němž od té doby vydána již řada knih. Skaderské nářečí stává se spisovným jazykem Albánců. Ovšem pro nedostatek škol neovládne tento dialekt hned tak brzy na poli písemním. Nedávno vyšel ve Skadru nový slovník o 1200 stránkách, jehož autorem je P. Antonio Brisetti.

Velice pestré obyvatelstvo má Bosna a Hercegovina. Dle mateřského jazyka je tam 1,822.564 Srbů a Chorvatů, 22.968 Němců, 10.975 Poláků, 7886 Španělů (židů), 7431 Rusínů, 7045 Čechů, 6443 Maďarů, 5419 cikánů atd. Dle vyznání: 825.418 pravoslavných, 612.137 mohamedánů, 442.197 katolíků (mezi nimi 434.061 římských a 8136 řeckých), 11.868 židů, 7342 protestantů a 82 různých vyznání.

Jednotný slovinský přízvuk a stejnou výslovnost snaží se zavést Slovinci. Jak známo, ač jich je jen půldruhého milionu, mluva jejich dělí se na mnoho nářečí, mezi sebou často dosti odchylných, jichž stopy vnikají do řeči spisovné. Proto volá se po nápravě, aby všude zaveden byl pro Slovince jednotný přízvuk a stejná výslovnost.

Pro studium jazyka slovinského napsal Skrbinšek praktickou učebnici (str. 172, cena 3 K). Dosud existovaly tři učebnice jazyka slovinského: Vymazal: Gramatické základy jazyka slovinského, dále od téhož: Slovinsky snadno a rychle, konečně mluvnice Legova. Účelem knihy Skrbinškovy jest, seznámiti českého čtenáře se spisovnou slovenštinou, při čemž bere se zvláštní zřetel na přízvuk. K prvním deseti cvičením je sestaven seznam slov v pořadí, jak se ve cvičeních vyskytují, slovníček slovinsko-český obsahuje slova ke všem 16 cvičením. Slovník slovinsko-český a česko-slovinský sestavil Zavadil.

Srbský ministr kultu a vyučování Jovanovič vyjádřil se v rozmluvě s dopisovatelem časopisu „La Croix“ p. P. Parsym, že srbská vláda chce právně upravit poměry srbských katolíků, a to, aby se jim dostalo svobody co největší. Vláda si však vyhrazuje právo ustanovování zástupce katolické hierarchie, poněvadž by nemohla uznati biskupa cizí národnosti, na příklad z Rakouska. V Srbsku domorodého katol. kleru není a tudíž svoboda náboženská srbských katolíků bude jen papírovou. Poměry katolíků jsou v Srbsku nanejvýš neutešené. Není tam trpěna žádná katolická farnost. Katolíci mají pouze kapli u rakouského vyslanectví v Bělehradě a dva misijní kostelíky, náležející k biskupství Džakovar katolické školy, jež se při nich náležaly, musily být zavřeny.

Maloruský slovník. Ukrajinci mají konečně první soustavný slovník své řeči. Není sice naprosto úplný, ale jest v každém směru pokusem zdařilým a účtyhodným, jenž čestně se druzí k jiným podob-

ným slovníkům slovanským. Zásahu o jeho sestavení má Hrinčenko. Do slovníku jest pojato 68 tisíc slov (cena 8 rublů). Jest ukrajinsko (malorusko - ruský. V každém ohledu je slovník velice důležitým příspěvkem k slovanskému slovníkářství.

Rozmach polského živilu ve Spojených Státech. Poláků ve Spojených Státech nápadně přibývá. Roku 1870 bylo jich tam jen 40.000. O 5 let později již 150.000. Nyní jich tam je na 3 miliony. Vzrůst tento dá se vysvětliti, jednak neustálým přílivem nových přistěhovalců — r. 1911 bylo jich 33.959 — jednak množstvím porodů. Jsou téměř bez výjimky katolíky a tvoří 18—20% všeho katolického obyvatelstva. Dobrých 75% plní svědomitě své náboženské povinnosti. Kde bydlí pohromadě, zakládají si kostely a polské farní školy. Chicago samé má přes 40 polských farností s 300.000 farníky, 35 polských farních škol se 404 silami. Statistický přehled z r. 1910 a 1912 svědčí o mocném rozmachu polského katol. života. Roku 1910 měli 517 farností, 702 kněží, 330 škol, v nichž vyučovalo 1678 školských sester a 134 světských učitelů 104.143 dětí. R. 1912 bylo ve Spojených Státech na 560 farností, 782 kněží, 349 škol, 2033 školských sester, 159 světských sil a 121.242 dětí. V poslední době věnují Poláci i vyššímu vzdělání větší pozornost, aby při svém počtu domohli se i náležitého vlivu.

Slovanská Společnost, v Krakově zřízená před nedávným časem, jest jen důsledkem slovanských styků, poslední dobou slibně navázaných se strany polské, jednak se Slovinci, jednak i s Čechy. Jména Koneczny, Zdziechowski, Grabowski atd. jsou nám zárukou, že akce jejich, šíření vzájemnost slovanskou mezi Poláky, setká se s úspěchem. Bylo by si přát, aby i mezi Čechy tito ideální mužové našli uznání, a aby jejich snažení se nepodceňovalo. Práci jejich přejeme mnoho zdaru. Na nás jen je, abychom jim vyšli vstříc a zakládali podobné spolky.

Již i v Polsku upadá síla ideálů. Adolf Nowaczyński s posměchem odbývá romantickou trojici. „Kdybych mohl, spálil bych jako Kalif Omar skoro všecko jejich, věda, že jsou to hory příšer, vysávající národ. Pískám na vaše romantické Credo, jimž otravujete mládež již v kolébce...“ Mickiewicz, Slowacki i Krasinski našli již své obhájce. H. Sienkiewicz hlásá: „Romantismus byl v naší literatuře tím, čím legie v historii; dal svědectví národnímu životu, roznítil veliký plamen lásky k vlasti a duši polskou učinil nezlomnou.“ Polský romantismus liší se zásadně od romantismu evropského. Polský romantismus jako hlavní ideu pěstil v sobě vědomí věčného proudu života a za svatou povinnost životní vyzdvihoval vždy čin, práci, tvorbu, která má vždy spěti k nejvyššímu ideálu člověka, k Bohu. Bůh v dnešních materia-

listických proudech a ideál nemají místa a tudíž minulost se musí měnit a seškrťávat jako u nás.

Poláci oslaví stoleté narozeniny nej přednějšího svého romanisty J. E. Kraszewského v Krakově 15. prosince. V programu jsou církevní bohoslužby, akademie literárně-vědecká, na níž přednášejí univerzitní profesoři: Grabowski, Morawski, Straszewski a slavnostní představení v divadle Slowackého. Bude to národní slavnost, Poláci se budou i modlit za svého spisovatele. My budeme mít za chvíli národní slavnosti s programem: Klerikálům vstup jest zapovězen, filosemité jsou vítáni.

Jednota katolických učitelek v Praze jest již dnes vyvolána k čilému životu. První ustavující schůzi měla roku 1912 o Svatodušních svátcích. Dnes přikročila již k vydávání samostatného odborného časopisu „Učitelka“, jehož 4. číslo I. roč. v tyto dny již vyšlo. Členské schůze chce Jednota pořádati pravidelně a též chce uspořádati kurs němčiny bezplatně. Mimo to připravuje se akce, aby o prázdninách učitelkám byl umožněn pobyt v cizině za účely zvláště hygienickými a studijními. Jednotu našim kandidátkám vřele doporučujeme. Jednota bere svou účast též na Svazu katol. žen.

Tendenčnost či politika? V „České Kultuře“ jest napsáno proti Dvořákovi: Dvořák je typ českého muzikanta, jak je vytvořila protireformace, doba naší kulturní bídy; proti tomuto protikulturnímu muzikantství (Dvořák) stojí hudební kultura (Smetana), proto heslo „Více Dvořáka“ znamená kulturní nebezpečí.

Po skladbách Dvořákových volá i kritika německá, která souhlasně konstatovala, že Dvořák jest zanedbáván neprávem. Volalo se v Německu i ve Vídni po častějším provádění jeho stěžejních děl komorních a symfonických, a žádáno, aby i některé opery byly vtěleny do německého repertoaru. — Dvořák jest od ciziny plně uznán, a vlast jej má zavrhnouti?

Ostravsko jest školami bohatě naděleno tak jako žádný druhý kraj slezský nebo moravský. Učitelstvo jest radikálně-pokrokové a lze jeho smýšlení rozoznati od francouzského radikalismu a socialistického nihilismu a náboženského indiferentismu. Návštěva škol se chválí z úřední strany jako výtečná, pro ostatní venkov slezský „příkladná“. Na Ostravsku tedy jest klerikalismus neznámou veličinou, školství svobodné v největším rozkvětu, kostely popelkami a: dospívající mládež zkažena, společnost lidská sama otrávena alkoholismem, karbanem, bordely a pod., ohrožena vrahy, lupiči a násilníky všeho druhu. „Ostravský denník“ nařiká zoufale nad zpusťlostí školní mládeže a volá na pomoc proti ní rodiče této darebné mládeže. — Kde je to ovoce svobody a vol-

nosti? Kde jsou ty blahodárné účinky tamního vysoko organizovaného školství? F.

Hrabě Okuma, japonský státník, očekává od křesťanství žádoucí nápravu ve výchově japonské mládeže. Pouze intelektuální výchova se osvědčila nedostatečnou. Ethické vyučování, udělované podle předpisů ministerstva výchovy, se ukázalo mělkým, na př. klade důraz na vlastenectví a loyaltitu, ale nedovede pro ně dáti rozumný základ a základní motiv. Není dosti důkladné a důsledné. Jest příliš abstraktní. Mládež potřebuje praktické, konkrétní mravnosti a inspirace stykem se vznešenými, nesobeckými učiteli. Není prý arci možno zavést formálně náboženství do škol, ale mimo školu má náboženství míti volnost a má býti vážně podáváno rozumnými učiteli, neboť náboženství jest nezbytným činitelem v úplném lidství. — Tak alespoň čte se v „Naší době“.

Prof. dr. Fr. Drtina v „Čes. Osvětě“ str. 81 r. VIII. píše o náboženské výchově, že zde nesmí se naprosto poroučeti, hrůziti, hlídati, udávati, trestati. Ale v tom prý jest právě podstata klerikalismu: Zcela rád spokojuje se naukovým příslušenstvím, nežádá ani, aby každý věřil, tím méně, aby zbožnost osvědčoval životem čistým a šlechetným, jen když zevně — dobrovolně nebo z přinucení — hlásí se k církvi, účastní se procesí, vyhoví spoustě vnějších obřadných formalit, jichž vnitřní smysl vývojem věků namnoze již vymizel a vyprchal atd. — co by tomu řekl pan profesor, kdyby nad ním církev ustanovila stráž jeho šlechetnosti, mravnosti, anebo kdyby pokrokové lidé střežili život p. profesora a pranýřovali každé jeho prohřešení se proti náboženství bezdogmatickému, pokrokovému? — Tak, pane professore, co vlastně si přejete, aby církev zavedla? — Dále p. profesor Drtina v téže revui vykládá: Škola naše jest dnes dle zákona konfessijsní toliko v jednom oboru vyučovacím — v náboženství. Ve všech jiných oborech má býti na církvích, náboženských dogmatech zcela nezávislá. Má se řídit výzkumy vědeckými. Vyznání náboženská však snaží se o to, pronikati také ostatní obory vyučovací, a tím vzniká tuhý spor mezi oběma směry myšlení, jenž pro zdar výchovy může se státi osudným, tím osudnějším, že obsah konfessijsního vyučování v základech svých odporuje obsahu jednotlivých oborů vědných, které tvoří školské učivo. Konfessijsní vyučování náboženství do školy obecné nenáleží. — Za to náleží dle soudu mého do školy světské náboženská výchova nekonnfessijsní, opřená o psychologii náboženského citu, a dějiny náboženského vývoje lidstva svěřena světským učitelům. — Kolik však učitelů cítí dnes nábožensky? Či snad stačí ku výchově, když ta psychologie citu náboženského

bude obsažena v knihách a jinak učitel privátně se může k tomu citu náboženskému chovati třeba sebe lhostejněji? A v národní škole děti z domu nábožensky odchované přinášejí jistě s sebou již vědomí o rozporu mezi vírou a vědou, postulátech vědeckých teorií a hypotéz evoluční teorie, základech náboženství vědeckého atd. A kdy konečně rozhodnuty budou všechny ty palčivé otázky, aby již konečně mohlo se začít s náboženskou výchovou? Kdyby raději se nekazili od volných myslitelů!

Dr. Budde v knize: „Die Wandlung im Bildungsideal unserer Zeit“ prorokuje změnu ideálu sebevzdělávacího. Proudění přítomnosti žádají si této změny velmi důrazně. Poohlédneme-li se v intelektualismu, naturalismu, socialismu, politismu, individualismu nové doby, porovnáme-li požadavky ethické a estetické kultury, pak stále snažení vychovati osobnosti a charakter, a když konečně se zahlubáme do novoidealismu, tu prý nám změna tohoto ideálu vysvitne jako neodladitelná nutnost.

Náš dnešní směr paedagogický málo dbá vnitřního stavu člověka, vše směřuje jen ke kultuře zevnější. Dr. Buchenau v „Monatshefte der Comenius-Gesellschaft“ akcentuje naproti tomu, že jako technika se zmocňuje zevnější přírody, tak že musí vychování zmocňovati se vnitřní přirozenosti a jen tak bude štěstí lidstva růsti v mravním snažení a radosti ve stále práci.

V „Paedagogických Rozhledech“ píše A. Matula z Přerova o demokracii a mravní výchově. Mezi jiným pojednává o mravním nihilismu: Sledují-li náš společenský život, mívám dojem mravního nihilismu naší společnosti. Mravnost jest nejhrubším způsobem zašlapávána. Cíty lidskosti, lidskost sama jest pokořována. Lupičství, kluzkost, sprostota, hrubost, úskok, protiklonářství, lživost jsou hybnými silami společenského života našeho. — Sociální útisk, národní útisk, nejhubší mravní úpadek lidu, jež z jeho mnohých písní poznáváme, — to jest ovoce mravního nihilismu vrchních vrstev společenských, jímž pak zasaženo i jádro národa, lid. — Zajímavé pozorování se strany demokratické, jen bylo by žádoucí, aby sociální demokracie si je vzala též k srdci a výchově svých příslušníků dala jiný směr, jaký má dosud. To však od sociální demokracie nelze očekávat.

Koedukace byla po poradě učitelů, v níž zkušenosti společné výchovy prokázaly její nevhodnost a neprospěšnost, v londýnském školském okrese zrušena.

Pro povinné vyučování němčině na středních školách vyslovil se kroužek českých germanistů a univ. prof. dr. Josef Janko, jenž vede o témže požadavku českých germanistů věcnou diskusi s drem Chalupným v „Přehledu“ Dr. Chalupný

z obavy před germanisací a vlivy německé kultury na náš národ staví se proti, kdežto dr. Janko odpovídá, že jen nemohoucnost a nedostatečnost našich umělců jest zde nebezpečnou, že budou se stejně opičiti — i když se přimknou naši básníci k literatuře francouzské nebo anglické. Otroctví našich mnoha literátů, tvrdí dále dr. Janko, by snad přestalo, kdyby již na střední škole vnikli hloub v povahu němčiny a dovedli pak čísti mezi řádky.

Proti zneužívání hesla o umělecké výchově dítěte v dnešní době obrací se Quido Köller: Má se prý za to takřka všeobecně, že stará škola „nekonečnou vyjadřovací schopnost“ dětí mocně poutala. Tento blud, který má na svědomí „umělecká výchova“, souvisí úzce se široce rozšířeným míněním, že by bylo možno vésti celý národ k výši vzdělání. Tomuto mínění odporují světové dějiny; v žádné době nebylo vzdělaného národa (jako celku), ani vzdělaného stavu, ale vždy jen vzdělané vrchní vrstvy, dosti často i průsvitně tenké. Všeobecný vzestup zabraňují vedle zevnějších překážek i takové, které jsou založeny v povaze člověka.

Hlídka Brněnská zahajuje již XXX. ročník. Má za sebou již celou generaci a přece stařeckosti na ní nelze spatřiti. Získává vždy nové a nové přispívatele a prostřednictvím jich jest ve stálém kontaktu se životem. Zvláště „Rozhled“ uspokojuje plně po této stránce.

Katolické Milosrdné Sestry v Srb-sku. Hned, jak vypukla válka, vyslal francouzský „Červený kříž“ 8 milosrdných sester a 2 Lazaristy na bojiště. Část jich zůstala v Podgorici, ostatní šli dále do Skoplje. Srbská vláda je tak spokojena s péčí, s kterou sestry raněné ošetřují, že vyjednávala, aby si je mohla později ponechat pro svůj špitál. Vyjednávání se jistě podaří. Jak známo, je Srbsko úplně schismatické. Podobně působí tytéž sestry již delší čas ve školách, sirotčincích a pracovnách v Soluni a v jiných nyní obsazených městech.

V poslední době zmocnila se „Svazu“, takto prý všestudentské instituce, jež činí proto vždy strašlivé nároky na subvence zemského výboru, manie a zuřivost proti katol. studentstvu. Zajistě, že jsou to přípravy k té „Federaci“. Prozatímne „Svaz“ doporučil, aby nás všude vyhazovali z krajinských spolků. — Nelitujeme toho. Naši členové tam beztak měli svázané ruce. Stěhovat knihovny Mac h a r o v y ponecháváme s radostí moderním kostelníkům v krajinských spolcích studentských.

Prof. dr. Edvard Babák kritizuje v „Přehledu“ prof. Krejčího „Psychologii bez duše“ a shrnuje svoje poznámky v tento vrcholný úsudek: „Prof. Krejčí chtěl svoji několikadílnou knihou provést jednoduchou myšlenkovou soustavu psycho-

logie; věc nadmíru záslužná, jak obtížná; nikdo toho dosud nedovedl, tak že mnozí dokonce psychologii jako vědu neuznávají. Jeho psychologie měla být empirická. Ale není. Tím, že prohlásil nutnost navázati vztahy mezi duševními jevy prostřednictvím kausálních spojitostí jejich nervových korrelátů, potřebovala jeho psychologie pomoci fyziologie. Fyziologie mu však tato požadovaná data podat nemůže, neboť to sahá nad mohoucnost přírodní vědy. Tedy — prof. Krejčí se fyziologii, vědě, vysměje; řekne, že jí vlastně nepotřebuje, a že mu stačí — když není faktu, — pouhý předpoklad faktu; a předpokládá pak, co mu je libo.“

Souvislost života umělce s náboženstvím uznává plně malíř a rektor Akademie krásných umění v Krakově. Ve své promluvě k žákům na počátku školního roku pravil mezi jiným: „Tři jsou cesty ke zdokonalení ducha a přiblížení jeho k trůnu Božímu: cesta modlitby, cesta lásky a cesta vědy. Na cestě lásky je stezka umění. Tou cestou jdouce, blížíme se ku poznání všemoci Tvůrcovy, s vůlí jeho se spojujeme lehčeji. Neboť zpíváme, my umělci, „Magnificat“ při pohledu na díla, stvořená Bohem na zemi a ve vesmíru. Velebíme Ducha nejvyššího, podivujeme se oblaku nebo květu, i nejdrobnějšímu krystalu. A nadšení divy, jimiž nás obklopil, žádáme si nesmělí podobati se jemu: bychom ho lépe chápali a milovali. Proto se odvažujeme zobrazovati tvory jeho rukou. — Pokorní při té práci, zpíváme v duchu hymnus chvály, hymnus lásky k nejlepšímu Otci za tolik divů, milostí a dobrodiní. V té chvíli spojujeme dvě cesty, po kterých se vznáší duch lidský k dokonalosti: cestu modlitby i s cestou lásky. A srovnáváje umění s modlitbou, praví, že umělci jen tehdy zůstanou pravými umělci, budou-li chtít žít modlitbou umění, klečíce před trůnem lásky boží. Pak „na křídlech milosti unesení, chápající harmonii celé přírody, odvahou boží obdaření, dovedou utvořiti harmonii celku z citů svých vlastních, na způsob harmonie vesmíru, a počnou tvořiti — arcidíla. Tehdy poznáte, že jsou harmonie věčné, v Bohu mající počátek, jež nejednou bývají utajeny lidstvu, pokud jest přikováno k této zemi. Jen ve chvílích milosti viditelné, pravou modlitbou

umění vyvolané, stávají se nesmrtelnými a ukazatelé cesty lidstvu.“

Moravští spisovatelé beletristé založili v Brně vlastní spolek „Moravské kolo spisovatelů“. Členové přispívající platí ročně 6 K, zakládající 200 K jednou pro vždy. Dosud soustřeďuje „Kolo“ 26 spisovatelů. Předsedou jest Viktor Kamil Jeřábek, jednatelem professor Josef Holý. „Čas“ „Kolo“ postavil již na nohy. Spisovatel letáků „Kola“ prý neumí ani správně užívati přechodníku. Zajisté pánové zapomněli si dojíti do redakce „Času“ pro realistické požehnání.

Dr. F. X. Šalda v „České kultuře“ s. 8. praví: „Já ostatně neležím se v poesii a v umění odsudku anachronismu, poněvadž soudím, že tvorba umělecká a básnická jest zcela jiného rázu než tvorba vědecká a jiná činnost civilizační a není možno v ní mluvit o pokroku, ba ani ne o vývoji v tom smyslu, jako v oborech naukových a vědních.“ A očišťuje svoje „Credo“ před výpady p. Uhlíře v „Besedách Času“ praví: „Mně nejde o theologickou symboliku a vůbec ne o theologii, nýbrž o náboženství, t. j. jistotu náboženskou; jako na druhé straně nejde mně o metafysické absolutno filosofů. Balzacovi ve Francii a Dostojevskému v Rusku, mým velikým mistrům a učitelům v umělecké filosofii a sociologii, nešlo také o nic jiného, než o jistotu a objektivitu náboženskou jako poslední míru, a tím i nejvyšší princip kompoziční; a sice šlo jim o jistotu náboženství zcela určitého, náboženství národního; a absolutno filosofů k jejich účelům básnickým nic by jim asi nepomohlo. To jest smysl vášnivého katolicismu Balzacova jako vášnivého pravoslavného křesťanství Dostojevského. Jedině tím, že měli jistotu pevněho středu, mohli si dovoliti ten úžasně dramaticky pohnutý a zmítaný život na periferii — každý jiný básník bez tohoto středu by se roztránil v pustou mátožnost a anarchistickou beztvárnost; jedině tím, že měli jistotu o nejvyšším objektu, mohli jíti v individualismu a subjektivismu tak daleko, jak šli; nikdy neztráceli poslední mízy a posledního hladu, k němuž vztahovali všechen atomism jevový a ke kterému odnášeli se se vsí svou empirií.“ Opět poukázáno na pozitivní prvek tvůrčí.

STUDENTSKÁ HLIDKA

LIST KATOLICKÉHO STUDENTSTVA ČESKOSLOVANSKÉHO.

OBSAH:

Roč. VI. č. 6.

Za † Ing. C. Václavem Jiráskem. (S fotografií.) — Dr. Josef Kachník: Moderní ethika a studentstvo. — S. F.: Podpůrný fond katolického studentstva a pokrokové štvání. — J. V-r.: Sociální význam studentstva dánského. — Ing. C. Jan Pírko: Boj o Dvořáka. — Marie S.: Práce ruční jest školou vzdělání. — Hrvatské besedy. — Příloha "Jitro". — Rozhled.

ZA † ING. C. VÁCLAVEM JIRÁSKEM.
(Pohrobní vzpomínku věnuje J. Čáp.)

Dne 2. února l. r. plály posvěcené hromničky k oslavě chudého dítěte Ježíše, chudé panenské matičky jeho, a současně svítily vroucímu citeli jejich, umírajícímu chudému studentovi. Toho dne vypustil Ing. C. Václav Jirásek svou čistou, ideálů plnou duši. Česká liga akademická nazývá jej moderním hrdinou. Přehání? Nikoliv! Byl jím tento mladý lvíček doopravdy. Jako chudý student pomáhal rodičům svým při polní práci. Za práci se nestyděl — pravý hrdina. Jako mladý lev snažil se zdolati pouta chudoby. Mysl svou obohacoval ne povrchní hřívou frásí, ale hlubokými vědomostmi. Studoval bedlivě a důkladně. Každé chvíle psával: Zkouška z chemie,

z mechaniky atd. odbyta s dobrým nebo velmi dobrým prospěchem. Kromě svých odborných studií pustil se do studia doby husitské, doby třicetileté války, do křesťanské sociologie od dra. Neuschla. Paměť výborná. Často navštěvoval theologické přednášky dra. Kordače. Jako člen Mariánské družiny očišťoval a nebeskou vlahou plnil duši svou. Čeho srdce plné, tím ústa přetékají. Nedal se zdržeti a na časté přednášky v katolických spolcích vyjížděl. Psával, domlouval jsem mu: „Mládenečku, ať už mi nikam nejeďte! Učte se a šetřte si zdraví.“ V několika dnech na to čtu: V. Jirásek měl přednášku, tu ve Vysokém Mýtě, hned zase u Kamenice, na Mělníce atd. — Mladý lev k nezkrocení. Při tom někdy zahřměl, až to bylo někomu nepříjemným, tu zase v nadšení někoho pérem drápl. Zle! Sterá ozvěna, ale daleko horší! V jedné místnosti, mimo rodiště, pěsti i hole nad jeho hlavou se vznášely, pěsti i hole tak zvaných intelligentů. Náš moderní hrdina volá: „Sundávám vám bělmo s očí, bolí to, proto křičíte!“

Měli jste viděti tohoto katolického lva před nejsv. Svátostí! Jinoch krásně rostlý, veliký, pěkně ošacený, hezký, zkroušeně kleká na obě kolena. Nedbá ani vyzývavých, pohrdavých pohledů, ani posměšně ohrnovaných rtů dívčích. Okázale zúčastňuje se zbožně průvodu o Vzkříšení a o slavnosti Božího Těla. Pečoval o rozšíření úcty svého zamilovaného patrona. Smáli se mu, posměšně o něm psali, ošklivě ho malo vali, zbitím mu vyhrožovali, v noci na něho na silnici za obcí číhali, až byl nucen kdysi se pod mostem ukrýti. Trpitel! A což Rodičku boží jak miloval! Růženeček sebou stále nosil ve dne; v noci jej míval pod poduškou. Světlo před obrazem Panny Marie v chudičkém domově sám opatroval. Na schůzích rád vypravoval skutečnou epizodu ze sousední obce německé. Tam přišel pastor za účelem „prýč od Říma“ a ve své řeči posmíval se neposkvrněnému početí Panny Marie a jejího Synáčka. Hřmotný knížecký šafář, vroucí ctitel mariánský, povstane a táže se pastora: „Ctihodný pane, věříte, že Bůh je všemohoucí?“ — „Věřím.“ — „Věříte, že Bůh stvořil Adama a Evu?“ — „Věřím.“ — „Věříte, že Adam a Eva neměli ani otce, ani matky?“ — „Věřím!“ — „Věříte, že Bůh mohl stvořiti tělo Syna božího bez otce?“ Pastor byl v koncích. Náš drahý Václav tento dialog často a často připomínal. Na den Rodičky boží povznesla se duše jeho k těm Neposkvrněným.

Škoda ho, věčná škoda! Měl ještě mnoho vzácných vlastností, chudému studentovi obyčejně cizích, a to: Nebojácnost, přímost až drsnou, ráznost, všude přístupu si dobyl, žádné audience se nebál, jako žula pevný, neprodajný. Psal mi jednou, že jistá strana politická, vidouc jeho nedostatky, nabízí mu tolik, aby mohl býti pohodlně živ. A jeho odpověď? „Svatou naši věc nezahladím, i kdybych hladem umíral.“ Našeho drahého lvička musil jsem často kárati. Velice mě bolí, že jsem tak učinil v posledním dopise. Netušil jsem zcela, že jest vážně nemocen.

Byltě miláček náš marnotratný! Marnotratný? Ano! Je-li cesta na katolický sjezd do Králové Hradce, na sjezd do Prahy, na eucharistický kongres do Vídně, je-li účastenství v kolika spolcích marnotratností — pak byl velice marnotratným.

Bídy míti nemusil. Štědrá ruka J. J. knížete ze Schwarzenberga, ochotná podpora dvou dobrodinců na Strahově, jednoho u Křižovníků a j. byla by stačila dobře k tichému, ukrytému studentskému životu. Náš lviček nechtěl býti pouze za mřížemi a proto potom někdy nouzi trpěl.

Jak byl vděčný! Na neděli před Zjevením Páně v Libochovicích tak důmyslně hájil své ideály, že došel nejen uznání, ale i daru od mecenáše katolického hnutí v Libochovicích. Jako malé dítě radostně a vděčně ukazoval mi zlatý peníz. Zaplať Pán Bůh všem dobrodincům jeho! Náš Václav

jich nezapomene na věky! Mou pak domluvu, drahý můj, velice prosím, mi odpusť!

Co nám tohoto nadějného jinocha usmrtilo? V rozpoznání ve všeobecné nemocnici lze prý čísti: „Žloutenka po požití uherského salámu a zvětralého piva v N.“ Toho jest pro českého, chudého, katolického studenta dost! Dost za drahý peníz tam, kde se tisíce těží. Ubohý Václave! To Ti dali synové české vlasti, kterou Ty jsi tolik miloval? Dobrodinci! Zbavili Tě všech zkoušek, kterých jsi chtěl podniknouti k dosažení doktorátu agronomie! Když na sv. Tři krále při loučení tiskl jsem na Tvém vysokém, klenutém čele, obvyklé tři křížky, netušil jsem ani ve snu, že by mohly býti požehnáním na cestu do věčnosti!

Pryč jest naděje naše! Pryč jest chloubka naše! S Bohem, Ty perlo osady naši! Každé necudné slovo bylo Ti do duše protivným; za to Tvou čistotnou duši provodtež andělé boží! Děkuji Ti, miláčku můj, ovečko má, za všecku podporu v hájení svaté víry! Už Ti nebudou záviděti, že jsi můj! Budeš, můj synáčku, budeš, a to denně v mých modlitbách! Nemohu požehnati hrobu Tvého dnes, ale přichvátám brzy Ale???

Ty drahý, nebudeš mít žádného pomníku? Žádného kříže na hrobě? Tatíček s matičkou nemohou Ti jej postaviti. Víš, my jsme Češi, my uznáváme až po smrti. My Ti postavíme kříž na důkaz naší uznanosti, naší vděčnosti.

Či nebyl jsi české katolické mládeži Štěpánem Věnceslavem? Vždyť Tys byl přece moderně kamenován, Tys moderní mučedník! Postaví Ti sdružená katolická mládež aspoň malý náhrobek?

Byl jsi prvním „klerikálním“ studujícím agronomie, prvním katolickým akademikem na Lounsku, prvním cvičitelem Orla na Žižkově, prvním předsedou Sdružení mládeže v Tvém rodišti. A první z České Ligy Akademické máš býti bez náhrobku?

Snažně prosím: Sebeřme našemu Václavovi na malý, slušný náhrobní pomník. Co přebude, dejme podpůrnému spolku České Ligy Akademické, aby nám naši mladí lvové, moderní hrdinové, naše naděje, neumírali zkaženými uherskými salámy a zvětralým pivem. Příspěvky račte adresovati přímo: Česká Liga Akademická v Praze-II., Voršilská ul. Sám upisuji 30 K.

* * *

Česká Liga Akademická přimlouvajíc se za návrh vdp. faráře v Lenešicích u Loun obrací se na naši veřejnost, katolické studentstvo, sdružení mládeže a prosí, by návrh byl dostatečnými sbírkami umožněn. Sbírkky budou kvitovány v časopisech. Dosud upsal na pomník: Vdp. farář Josef Čáp v Lenešicích 30 K. O další příspěvky uctivě prosí Česká Liga Akademická, Praha-II., Voršilská 1.

Dr. JOSEF KACHNÍK:

MODERNÍ ETHIKA A STUDENTSTVO.

Thema jistě velmi obtížné. Nelze je kratičkou statí vyčerpati. Možno tudíž mít jen zření k našim českým poměrům. V národech stamillionových různé ethické směry, omezené na několik set stoupenců, nemívají patrného účinku. Leč směry, jež hoví pochotěm lidským, mohou utlumiti i hlas svě-

domí a uvrhnouti celý národ v záhubu. Sem patří *hedonismus*, jemuž je tělesná pochoť cílem člověka, ale zakladatel této školy, *Aristipp* z Kureny, byl dosti moudrým, aby učil, že užívání rozkoše proti zdravému rozumu činí člověka otrokem. Jinak učili a učí materialisté novodobí, křesťané dle jména. „Vyžiti se“ jest jim smyslem života. V tisícerych obměnách v románech původních i přeložených, ve spisech populárních o životě pohlavním šíří se již i do vrstev našeho venkovského lidu *novomalthusianismus*, tato pohlavní morová rána, jež hlodá na kořenu národa francouzského. A ti, kteří takové spisy píší a rozšiřují, chtějí jako vlastenci ještě mluvit o obrození národa, o jeho zachování, o jeho povznesení. „Zodpovědnost spisovatelova,“ dí dr. *Vychodil*, „jest veliká, neboť jednak sám dopouští se hříchu nemravným cítěním a psaním, jednak kazí druhé, tak že hřích jeho roste do nekonečna.“ Proto radí všem i studentstvu: „Nemá-li hřích býti, začni každý sám u sebe: nečti a nekupuj knih, jež by mravnosti tvé byly na újmu, jež by tě činily horším, jež by v tobě působily souhlas neb zálibu ve zlému.“*) Následek hedonistických zásad mravních bývá bezcharakternost, zabřednutí v naprostou smyslnost a ztráta studu. Ze skutečného úpadku ve společnosti v tomto ohledu sestruje se pak nová mravouka prohlašující zcela vážně neomezené panství erotu, jak učinila *Ellen Keyová*. Dr. *F. W. Foerster* k tomu podotýká: „Jest opravdu potupou, že se takové spisy pojímají vážně od mužů vážených, a že se nevidí, jaká nedozírná nebezpečnost nutně z toho plynou, činí-li se obor, který již sám sebou tlačí se do popředí, nyní také ještě theoreticky středem života. Ujasněme si přece již, jak se takovými názory upevňují a utvrzují všechny vznětlivé či nepravidelné povahy dvojnásobně ve svém milostném otroctví, a že lidé perversní musejí úplně pozbyti všeliké opory a všelikého studu naproti svým poblouzením.“**) Ke spisům přistupují příklady. A bylo a jest v ohledu nevázané hedonistické ethiky příkladů pohoršlivých dosti. Nescházejí i u těch, kteří bez jakéhokoliv přinucení zavázali se zdržeti se tělesné pochotě po celý život, a přece věrnost porušili, stavše se otroky vášně a nebyvše závazku zákonitě sprostěni.

Opustí-li muž svou dobrou ženu z tělesné pochotě k ženě jiné, každý rozumný muž tuto bezcharakternost odsoudí. Ale co říci, když český učenec velebí odpadlého mnicha *Luthera*, ale pro čisté svaté charaktery sv. otců nemá leč pohanu, že zavrhovali smyslnost v antickém umění, dovolává se při tom *Muthera*, jenž výroku svého, že by církevní otcové byli učili „budtež prokleti všichni, kdož obrazy dělají“, žádným citátem ze spisů církevních otců nedoložil a doložiti nemůže.†) Což říci o témž učenci, jenž velebě *Luthera* podezřívá katolické kněze — opět žádného dokladu neuváděje — z nečestného života, an píše: „Nepřátelé často ve své domnělé povýšenosti nad mrzký život pohlavní vytýkali mu (*Lutherovi*) cynismus a smyslnost, ale *Luther* stál neskonale výše než oni, neboť měl odvahu ukázati, že čestnější jest knězi přiznati se před světem, že jest člověkem, než ukládati si pouta přežilého asketismu a hledati pak všeliké postranní i nečestné cesty a cestičky, jimiž by si trpký los svůj zpříjemnil.“††)

Přežilý asketismus: toť heslo *Spencerovo* a šiboleť jeho hedonisticko-vývojové ethiky, která všemi toninami ozývá se českým

*) *Vychodil*, „Básnictví a mravouka“, Praha 1897 (V. Kotrba, „Vzdělavací knih. kat.“) str. 66, 69.

**) *Foerster*, „Pohlavní mravouka a výchova“, přel. Ad. Urbánek. Hradec Králové 1908. (Boh. Melichar.) Str. 43.

†) „Dějiny paedagogiky“, díl I., str. 18. Praha 1909. („Děd. Kom.“)

††) I. c, díl II., str. 79, Praha 1910. („Děd. Kom.“)

časopisectvem paedagogickým i listy denními, ba stala se palladiem českých vědátorů, ač ve své vlasti Anglii dávno již byla odsouzena. „Zvýšené trvání života“ jest dle této ethiky účelem všeho nejvyšším, co životu prospívá, jest mravně dobrým, co mu škodí, jest mravně zlým; není žádných pevných zásad ethických, vše jest ve vývoji; egoism vyrovnává se sympathií s altruismem, až tento kdys opanuje, a zavládne obecná blaženost — ethika absolutní.*) Zatím může lidstvo čekati a kartely, zdražováním a falšováním potravin, tajnou lichvou, strannictvím, lží a klamem se ubíjeti. Svědomí a povinnost jsou prý sebeklamem. Český učenec, jenž vystihnul exaktně ducha středověku, jemuž ale kdosi dokázal, že ho skoro doslovně čerpal z autora protestantského, otírá se ve článku „Povinnost a svědomí“ v „Přehledu revui“ 1912 č. 15., str. 434., o mravouku náboženskou, že prý prohlašuje svědomí za hlas boží, za příkázání boží; jemu prý jde o výklad přirozený, a vykládá po té svědomí a povinnost, počínaje duchaplně psem, způsobem vývojovým, ze zvyku, mravu, z dědičnosti, z výchovy, z obavy před trestem.**)

Kdyby znal T o m á š e A k v i n s k é h o a dovedl ho čísti a mu rozuměti, poznal by ze Sum. theol. 1. 2. q. 19; 1. q. 79. a 13; de ver. q. 17. a 2. ad 3., jak přirozeně vždy filosofie křesťanská a církev katolická svědomí vykládala***); „nadpřirozeným hlasem božím“ prohlásila svědomí theologie protestantská, a z té asi náš učenec jakožto její vyznavač názor svůj čerpal, ale z přirozené lásky k bližnímu, o níž rád přednášívá, bylo podotknouti, že „náboženskou mravoukou“ rozumí se u něho mravouka protestantská. Leč citovati, odkud názor, není zvykem našeho autora, a tak i nedovídáme se, odkud jest jeho přirozený výklad povinnosti a svědomí. Lépe, ale pověděl to týmž způsobem dávno před tím Pavel Rée („Die Entstehung des Gewissens“, Berlin 1891) a daleko lépe Wundt („Ethik“, 3 sv., 4. vydání, Stuttgart, 1912), jenž alespoň z vývoje vnitřního citu a pudu svědomí dovozuje. Wundt náleží k ethickému směru, jenž za mravně dobré má, co kulturu podporuje, za mravně zlé, co jest pokroku na závalu. Jinak jest co do svobody vůle deterministou, a má ve vědecké obci české horlivého stoupence, jenž jeho psychologii českým rouchem přiodívá a ve spise „Svoboda vůle a mravnost“ jeho ethické názory propaguje.**) Všichni ethikové těchto směrů Boha z ethiky vylučují a drží se Spencerova agnosticizmu.**)

Stolice učitelské tak zvané praktické filosofie či ethiky, dlouho ovládal v Rakousku Herbart svým aesthetickým pojmáním mravouky založené na aesthetickém soudu, z jehož úchvaly neb hany plyne mravnost neb nemravnost chtění, ovšem zcela subjektivní.***) U nás pěstil směr ten dr. Durdík; i vybočil až v aestheticismus, jenž prý kdys nahradí náboženskou mravouku (Arn. Blaha ve „Květech“ 1904), Fr. H a n u š (Rozumové základy ethiky“ 1906, „Ethika sociální“ 1906 a „Ethika osobní“, Praha, Hejda a Tuček) jest stoupencem Spencerovým a Comteovým. Celkem tedy ovládá theoreticky akademické kruhy naše utilitaristický směr ethiky Spencerovy, jenž tkví ve snaze, aby člověk přizpůsoboval se poměrům tak, by mu z toho nevzešlo škody a bolesti.

Jaké ethiky přidrží se studující český? Přidrží se ethiky přizpůsobování se dle známého hesla: „Kde jest dobře, tu vlast má“? Kdyby ethika

*) Srovn. šíře: Kachník, „Časové otázky paedagogické“, Praha 1912 (V. Kotrba, „Vzděl. knih. katol.“) čl. „Ethika Spencerova ve výchově“ str. 48—127.

**) Srovn. k tomu: Dr. Novotný, „Za svobodu svědomí“, „Čas. katol. d.“ 1912—13.

***) Kachník, „Ethica cath. generalis“, Olomouc 1910 (Promberger), str. 229 a násl.

*) Srovn.: Dr. Novotný, „Má člověk svobodnou vůli?“ „Čas. kat. duch.“ 1910—11.

**) Srovn.: Dr. Statečný, „Spencerovo „Nepoznatelné“, Praha 1906.

***) Srov. autorovy „Časové otázky paed.“ str. 31—47.

Spencerova či ethika prospěchu byla ovládala národ český v minulosti, komu by se byl přizpůsobil? Nebyl by utonul v moři cizáctví? Byli-li by se mužové obětaví, jimž z úmorné práce jen pronásledování kynulo, podjali práce na povznesení národnosti a řeči, jež ku vyhynutí odsouzeny býti se zdály? Jest pozoruhodno a zrovna příšerno, že z moderních směrů ethických ani jiskra ideálnosti, sebeobětavosti nevane a ani vanouti nemůže, neboť dle principu vývoje, z něhož ethické zásady vyvozují, sebezápór, sebeobětování vývoj zdržuje a trvání života ukřacuje, jest tedy nemravným. Snad vysvětlí se z toho i egoism, jenž jistě naše kruhy ovládnul, snad i ubývání citu ideálně vlasteneckého a honba za osobním prospěchem. Studující, jenž se neodcizil české povaze, k tomuto směru nepřilne. Zůstane mu cizím, neboť se zrodil z touhy zalichotiti se manchestrovským kruhům ziskuchtivých Angličanů. Vlastenecké činy národa českého a jeho bohatýrů ducha vytryskly z ethiky křesťansko-katolické. Tato ethika — jež není leč dekalog, tudíž ethika přirozená, Bohem v Starém Zákoně na paměť uvedená, v Novém Zákoně proti mylnému pojmání obhájená a zdokonalená*) — obrodila lidstvo; jí řídí se dodnes přes 330 millionů lidu křesťanského, jí žil národ český ve své minulosti a nevyhynul, ale stal se slavným a řídí se jí — pokud jest nezkažen prospěchářskou a beznárodní etikou sociálně-demokratickou**) — dodnes; tato ethika má svou slušnou českou literaturu***) a jest v životě společenském a státním činitelem tak vážným, že bez její důkladné znalosti nikdo nemůže býti ani dokonalým učitelem a vychovatelem, ani svědomitým právníkem neb lékařem, ani pravého prospěchu národního dbalým technikem, hospodářem, průmyslníkem, úředníkem, ani vůbec mravních povinností dbalým občanem. Dosti příčin, aby český studující ve vlastním zájmu studiu této ethiky pilnou pozornost věnoval a nedal se zlákat cizími blýskavými hesly, jež vrozenou dobrotu srdce a českou, od staletí osvědčenou mravní povahu a vlohu ubíjejí.

S. F.:

PODPŮRNÝ FOND KATOL. STUDENTSTVA A POKROKOVÉ ŠTVANÍ.

Refrain „Katolické studentstvo, sdružené v České Lize Akademické tvoří nepatrný zlomek českého studentstva a vylučuje se z něho samo svým nepoctivým štváním proti všestudentským institucím, ať již jest to Svaz československého studentstva nebo Mensa academica, Husův fond a Radhošť, třeba že podpůrné instituce všestudentské neodepřely nikdy nikomu (prý to nemají nikde zaznamenáno) podpory pro jeho — katolictví, naopak rozhodují jedině a výhradně zřetele na majetkové poměry žadatele, jak to také odpovídá výlučně soc. charakteru podpůrných institucí,“ tento refrain s různými variacemi provandroval snad již všemi pokrokovými tiskovinami. Citujeme zde „Přehled“ č. 17. r. XI.

Jaký jest však tento zřetel na majetkové poměry žadatelovy? Jest dostatečný? Dejme tomu, že 55 K měsíčně stačí, aby člověk v Praze udržel

*) Kachník, „Ethica cath. specialis“, Olomouc 1912 (Promberger) str. 13 a násl.

**) Dr. Kadeřávek, „Morálka filosofická“, Praha 1906 („Děd. sv. Prokopa“) str. 198 a násl.; Kachník, „Ethica socialis seu Sociologia“, Olomouc 1909 (Promberger) str. 167 a násl.

***) Dr. Vřešťál, „Katolická mravouka“, Praha 1909 („Děd. sv. Prok.“) str. 29 a násl.

kosti v kůži. Představme si však studenta, jehož finanční poměry jsou takové, že s sebou nepřináší do Prahy ničeho kromě duše v těle a několik těch hadrů. Podá si žádost na ty naše podpůrné instituce, jež, jak jim patří a sluší dle sociálního charakteru berou výhradně zřetel na majetkové poměry. Dostane 30 obědů po 60 hal., celkem 18 K, co s tím?

Odkud se vezme večeře, snídaně, odkud na zaplacení bytu, otop? Kde vzít prádlo, nutný oděv? Jak vidět, naše podpůrné instituce daleko pokulhávají za tím pravým zřetelem na majetkové poměry, protože zkrátka a dobře na to nestačí.

Proto jsme založili podpůrný fond, protože jsme seznali, kolik bídy jest tu, přes to, že podpůrné fondy jsou zde, a též proto, poněvadž jsme seznali, co pravá bída jest. My jsme nemohli jinak jednat, než tak, jak jsme jednali. Jinak bychom se dopustili nehumánního a nekřesťanského jednání, kdybychom k nám se hlásící studenty odkopli pouhým zřetelem na majetkové poměry. Proto musili jsme vzít na sebe povinnost sehnati tak nutný groš, protože jsme viděli, jak mladí lidé žijí z vlastního organismu, byli jsme nuceni sháněti kondice atd., abychom mladé lidi zachránili před bídou ještě horší, před bídou morální.

Neděláme žádné parády s touto bídou, jak rádo by pokrokové studentstvo namluvilo světu, můžeme posloužiti materiálem tak makavým, že by se o něm mohla vésti celá diskuse. Jak vidět naše fondy nijak nestačí, aby naši péči mohly prohlásiti za škodlivou pro studentstvo. Bohužel, jest nám líto, že nemůžeme ještě pronikavěji pracovati pro studentstvo vůbec.

Ale to stranou. Vyžaduje však toho moderní doba a její smysl pro sociální práci, aby nám bylo spíláno za to, že zvyšujeme péči o studentstvo, že poukazujeme na patřičných místech na nedostatky studující mládeže, její bídu? Proto, že umožňujeme studium i těm nejchudším žákům, proto musíme zmizet z české společnosti?

A není ani na tom dosti. Náš student se zřiká volného času, kaváren, divadla, a zakládá konferenci sv. Vincence, aby mohl mezi studenty působiti ještě pronikavěji. Vyhledává ta velkoměstská doupatá a podkrovní světničky a za to jest štván. Jest štváno proti němu nejen studentstvo samo, zločiny katolického studentstva má býti poštvána slušná veřejnost, ano i professoři.

Z tohoto zdánlivého poškozování podpůrných institucí naším podpůrným fondem staví si pokrokové studentstvo důvody pro vylučování našich členů z odborných spolků. Ti, již mají plná ústa svobody, tolerance, usvědčují tak samy sebe, že pokud tu byly podpůrné instituce jen pokrokové, potud tu nebylo též dostatečné svobody. Teprve naším fondem byl tento nedůstojný tlak zlomen, a dána tak možnost, studentstvu přihlásiti se i k názoru křesťanskému.

Jak však z jednání Svazu S. C. jest vidno, pokrokové studentstvo musí proti nám nějaký terrorisující prostředek mít a ten si našlo. Když s podpůrnými fondy na protiagitaci již pánové nevystačují, manevrují vyhazováním z odborných spolků.

Věříme, že pokrokové studentstvo jest schopno tohoto prostředku proti katolickému studentstvu využiti. A tudíž v zájmu nám prý ohrožených institucí podpůrných usnesl se Ústřední sbor svazu Č. S. dne 4. prosince 1912 na resoluci, kterou se žádají krajinské a odborné spolky, aby v řadách členstva členů České Ligy Akademické netrpěly. Na to 29. ledna 1913 byla prý resoluce v odborných spolcích znovu přijata.

Nechceme o tomto jednání rozhodovati, zda jest to vrcholný bod vyspělosti pokrokového studentstva, či cílevědomá humanita. Jisto jest, že

pokrokové studentstvo a studentstvo vůbec domáhá se zrušení tax a všech poplatků, aby jen studium bylo co nejvíce umožněno a zlevněno.

Že totéž sledují a mají sledovati i odborné spolky jest nesporno. Dospěli jsme však v našich studentských poměrech tak již daleko, že pro přesvědčení (a ne pro poškozování, jež vůbec není dokázáno) má býti katolické studentstvo vylučováno z odborných spolků, jimiž studium jest umožňováno? Katolické studentstvo jest obviňováno, že ubírá chleba pokrokovému studentstvu tím, že si založilo svůj vlastní podpůrný fond, na čem však se usnáší Svaz S. Č.? Nesahá zde pokrokové studentstvo přímo katolickému studentstvu po existencích? Jednání Svazu není nijak dostatečně odůvodněno, nedůvodem svobodě, humanitou, leda snad argumentem, že toho tak vyžaduje pokroková věc.

I sám pokrokový kollega Vojta Večera označuje ve Studentské Revui sešit 5. str. 164. praktikování usnesení Svazu za čin přímo nemorální a tvrdí, že jest si jist tím, že za daných poměrů odborné (technické) spolky usnesení provést nemohou a neprovedou.

Na jaký stupeň štvavosti a nenávislné strannickosti se vynesl Svaz, vidno i ze psaní Studentské Revui. V roč. 5., sešit 3. str. 91. lze se dočísti: „Na medicinské fakultě konal valnou hromadu „Spolek českých mediců“. Valnou hromadu nedůstojnou spolku odborného. Jistá politická strana dobývala a dobyla vedení tohoto ryze odborného spolku. Politika nemá se vnášeti do odborných spolků a vnese-li se tam, škodí to nejen politické straně, která ji tam vnáší, nýbrž i také spolku samému.“

V našem případě ani vnášení přesvědčení a pranýřování přesvědčení by odborným spolkům neprospělo. Důvod „poškozování podpůrných institucí naším fondem“, má jen funkci, jak již poukázáno, zakrývací, aby pravá tendence resoluce Svazu nebyla tak nápadnou a nezůstala nezdůvodněnou.

Ing. C. Ant. Stehlík radí zase odborným spolkům, aby zjistily jednotlivé odborné spolky, kolik jejich členů jest členy České Ligy Akademické a pak, aby se rozhodly, jak jednati. (Venkov ze dne 16. února 1913.) Patrně bude-li jich hodně, tak se nepodnikne ničeho, bude-li jen jeden, nebo dva, nebude to tolik křičet. I zde se jeví totéž stigma humánní kalkulace a nutnosti, proti katolickému studentstvu jednati za každou cenu pod heslem „nutné obrany podpůrných institucí“. Jest zde již dosti zřetelně naznačeno aut aut. Budťo zrušíte váš „klerikální“ podpůrný fond, a nebo budete vyhazováni z odborných spolků.

Jak dále odůvodní Svaz svou resoluci, nebude ani veřejnosti lhostejno. Postavil ji na jediný důvod „poškozování podpůrných institucí naším fondem“ a ten se mu však drobí tím více, čím důrazněji o něm mluví. Vždyť jest přece jasno, že čím více podpůrných institucí, nadací, třebas i kněžských, tím lepší pro studentstvo. To zajisté pochopí i dosti omezený, natož pak Ústřední Výbor Svazu S. Č., jen když chce.

Dosaváde pokrokové studentstvo nijak neukázalo snahu, že by chtělo s katolickým studentstvem žítí ve svorném rozvoji. Ihned při začátku České Ligy Akademické musila vyrukovati policie a jedině za této ochrany byla umožněna valná hromada. Tedy boj nám byl přisouzen od začátku a dnes se ho nelekáme. Marně se též manevruje proti nám vyhazováním našich členů z krajských spolků. Tím jen bude uspišena otázka našich feriálních klubů. Nabýváme tak čím dále tím větší volnosti a svobody pro náš rozmach.

Chápeme jednání Svazu. Počítati s námi nechce, umlčeti nás nemůže, nedostane do svého středu nás a přece studentstvo hlásí se k nám a rozmnožuje naše řady. Jest to k zlosti.

SOCIÁLNÍ ČINNOST STUDENTSTVA DÁNSKÉHO.

Stud. Hlídka“ přinesla již častěji zprávy o sociální činnosti studentstva různých zemí. Na základě dvou pojednání *) v týdeníku „Soziale Praxis“ und Archiv für Volkswohlfart“, vydávaném v Berlíně prof. drem. E. Franckem, chci poukázat na činnost studentstva dánského.

Studentstvo dánské je demokratické — demokratické v nejlepším toho slova smyslu. Pochází z obyvatelstva, které převážnou většinou žije v poměrech sociálně uspokojivých, poněvadž v Dánsku dosud není oné nesmírné propasti mezi kapitalismem a pauperismem, nýbrž zachoval se ještě silný stav střední.

Spolků buršáckých, odlučujících studenty od ostatního obyvatelstva, jako je tomu u Němců, v Dánsku není. Studenti jsou si tam vědomi, jaký význam má styk s lidem, a nechtějí se tudíž od ostatního světa odloučiti. Jejich organisace jsou volná sdružení, ve kterých s neochabujícím zájmem se probírají palčivé otázky dnešní doby.

První místo zaujímá studentstvo kodaňské. Již po mnoho let je činné v oboru lidumilnosti. Roku 1885 založil spolek „Studentersamfundet“ ve prospěch lidí nemajetných kancelář pro právní porad u „Retschjøl p for ubemidlede“ (právní pomoc pro nemajetné). Byl to podnik nový, nevyzkoušený, pro který nebylo lze si zjednat poučení ani doma ani v cizině. Všichni si však byli vědomi, že je to dílo nejen záslužné, ale i potřebné.

S pomocí schopných, ke spolku patřících juristů přikročeno k práci. Zvolen výbor, sestávající z předsedy a čtyř jiných členů, kterým dáno bylo právo, že si mohou ze studentů i mimo studentstvo přibrat pomocníky. Právní zástupci, juristé a studenti konati měli vše bezplatně. Jen pro práce kancelářské zjednána placená síla. Potřebné peníze sehnal spolek bez zvláštních obtíží z dobrovolných příspěvků. Na první svolání k součinnosti přihlásilo se 19 vrchních právních zástupců, 3 nižší, 26 kandidátů práv a větší počet studentů. 1. prosince byla konečně kancelář otevřena.

Hned s počátku předstihl rozsah činnosti vše očekávání. Chudí lidé věnovali spolku úplnou důvěru, a to tím více, že se u studentů nadáli ne-strannosti.

Přísně prováděna zásada, aby právní porada poskytovala se skutečně jen lidem nemajetným. Opatrným zjišťováním poměrů majetkových celkem se to podařilo. Mimo to byla v místnostech vyvěšena vyhláška, že od každého, kdo se neprávem o porad u uchází, obvyklý poplatek bude požadován.

Jak se činnost spolku rozvíjela, patrně z toho, že na počátku stačily mu 3 pokoje; po přestěhování potřeboval už 9 pokojů a čekárnu, kde každého večera musili býti přítomni 2 studenti, aby tazatele zavedli do patřičného oddělení. Nynější moderně zařízené místnosti mají čekárnu se sedadly pro 100 osob. Na stolech leží noviny, a stěny jsou vkusně ozdobeny obrazy a malbou. Původně zastal jeden stálý placený úředník kancelářské práce.

*) „Die Rechtshilfe der Studenten-Vereinigung in Kopenhagen“. Von Landesversicherungsrat Hansen in Kiel. „Soz. Praxis“ XX. (1911.) 30. sl. 937 n.

„Die dänischen Studenten und die sozialen Fragen“. Von Andreas Boje, Cand. Theol., Kopenhagen. „Soz. Praxis“ XXI. (1912) 14. sl. 142 n.

Ted' tu jsou první a druhý kancelářský předseda, sekretář a 2 studenti. Při poradách pomáhají, oproti 20 roku prvního, nyní 54 právní zástupci a kandidáti právníků; mimo to ještě veliký počet náhradníků a studentů, tak že je celkem 100 osob zaměstnáno. Většina mladších právníků neznala, jak důležitá je pro ně občasná činnost v poradní kanceláři.

Také návštěva značně stoupá. Prvního roku 12.779, r. 1909/10 28.307 a r. 1910/11 dokonce 29.460. Za 25letého trvání použito celkem 543.333 právních porad. Výdaje za ten čas obnášely 185.717 K naší měny. Tento obnos hrazen byl jednak z dobrovolných příspěvků, jednak ze státní a městské subvence.

Nejenom ve mnohých větších venkovských městech Dánska, nýbrž i v cizině následují příkladu Kodaně. Tak založen r. 1894 podobný spolek v Kristianii a ve Vídni, r. 1905 v Bukovci a j.

Jiný veledůležitý podnik je „Studenternes sociale Sekretariat“, dílo křesťanských studentů. Založení jeho stalo se takto:

Krátce před vánocemi r. 1909 uspořádali kodaňští studenti mezi sebou sbírku ve prospěch chudých. Hlavní myšlenky v svolání byly asi tyto: Veliká část studentů opustí nyní hlavní město, aby doma slavilo radostné vánoce. Přineseme dárky rodičům a sourozencům; o vánocích se nešetří. V těchto pro nás tak radostných dnech nezapomeneme však oněch přechetných chudšů velkoměsta, mezi kterými zde bydlíme, nýbrž i jim dáme malý dárek, abychom aspoň několika z nich připravili radost . . . Celý podnik omezil se prvního roku jen na studenty. Ale již roku následujícího byla uspořádána sbírka všeobecná; měla však tu zvláštnost, že uspořádána byla výhradně studenty.

Tato vánoční sbírka studentů, „Studenternes Fuleinsamling“, těší se všeobecné oblibě a vynáší v posledních letech na 15.000 korun dánských (1 koruna dánská = 1.395 K naší měny; tedy přes 20.000 K).

Několik dní před vánocemi rozdají se peníze prostřednictvím církevních charitativních spolků mezi chudé. Již několik týdnů napřed zahájí studenti neúnavnou a rozsáhlou činnost. Tisíce malých škatulek se zápalkami rozešlou se po celé zemi. V hlavním městě odbude se na 2500 zapečetěných krabic s doutníky. Pouliční dráha má na vozech praporečky s nápisem, připomínajícím sbírku; mimo to je agitace podporována tiskem. Tak se dává všemožným způsobem na vědomí, že má nyní jako každý svou peněženku vytáhnout a něčím přispět čilým, nadějným studentům, kteří chtějí ulehčit poněkud bídu ubožákům.

Studentský sociální sekretariát řídí nejen tyto vánoční sbírky, nýbrž vydržuje i tak zvané zimní světnice pro staré lidi, „Vinterstuer for Gamle“, a venkovské osady „Landkoloni for Gamle“. Zimní světnice jsou veliké místnosti, kde opuštění starci a stařeny mohou se jednou za týden sejít na besedu. Poskytne se jim nějaká zábava, oni sami se vespolek pobaví, pohovoří si a vypijí kávu, kterou si však sami zaplatí. Tak se má těmto starým lidem projevit trochu přívětivosti, aby nemusili ve stálé samotě žít odloučení od ostatních. Každého večera v týdnu přijde na 80 starých lidí, aby tu trochu pookřáli.

Venkovské osady jsou vlakem asi $\frac{3}{4}$ hodiny vzdáleny od Kodaně v pěkné krajině. V dosavadních 2 prázdninách mohlo jít 150 starců a stařen, kteří by jinak byli nuceni zůstat v parných dnech ve městě, na 14 dní na letní byt.

Toť několik ukázek ze sociální činnosti dánského studentstva. Jak viděti, jeví velmi živý zájem o trpící. Snaží se poznati jejich skutečné poměry a má upřímnou vůli jim pomoci.

BOJ O DVOŘÁKA.

V poslední době otázka ocenění díla Dvořákova znovu rozvířila tak klidnou hladinu našich hudebních listů a revuí a vším právem. Mladá škola hudební, vedená prof. Dr. Zd. Nejedlým, došla ve svých moderních názorech až za hranice možnosti, popírajíc vše, co nemá znak programovosti, a vyvyšujíc vše moderní až na stupeň, na kterém dle střízlivé, objektivní kritiky by nikdy taková díla státi nemohla. A tím smutnější to je, že právě v českém světě hudebním, který přec je poměrně tak malý, ač kvalitativně stojí značně vysoko, našli se lidé, kteří prohlašují za kulturní nebezpečí péči o zvýšení zájmu pro dílo Dvořákovo.

Nehledě k tomu, že Dvořákovo dílo v míře největší šířilo v cizině známost o české hudbě a o českém životě vůbec, nehledě k tomu, že Dvořák tak hojnou měrou obohatil chudý inventář české hudební literatury, musíme vycházeti při oceňování významu Dvořákova díla od umělecké ceny jeho prací, ne snad přihlížeje pouze k jednotlivým jeho dílům, nýbrž berouce kritické měřítko celé jeho práce, oceňujíc jeho umělecké idee a jeho směr díly vlastními propagovaný.

Dvořák byl čistě absolutním hudebníkem, pouze hudebně cítil a pouze hudebně tvořil. Pracovati jinak, znamenalo přetvářku, znamenalo popírání vlastního citění. Tvořiti díla hudby programové bylo mu prostě proto nemožno, poněvadž on, zvyklý tvořiti tak, jak cítil, nemohl se dáti poutati citem vnějším, cizím, zvláště když tento cit si ještě reklamoval určitá práva. Proto jeho symfonické básně jsou pouze postupným líčením situace, než oné ideové vnitřní souvislosti, jaká je na př. u jednotlivých symfonických básní Smetanova cyklu „Má vlast“ a u celého cyklu vůbec, není — toť jeden, ale jasný důkaz o tom, že Dvořák programově, dle vzoru Liszta a Smetany, tvořiti nemohl — byl hudebníkem absolutním. Za to však tam, kde české hudební srdce mohlo plnou měrou uleviti svým touhám, kde Dvořák se rozpíval svojí mohutně krásnou písní, tam kde přišel do sobě blízkého absolutně hudebního prostředí, tam vidíme opravdového genia, velitelsky krácejícího v před, stavitele nových, velikých budov! Tam Dvořák žil pouze životem vnějším, zde však, na půdě hudby absolutní, žije i životem vnitřním, podávaje na venek věrný obraz svého citu.

A tvrditi, že tvořiti ještě absolutní hudbu dnes je zpátečnictvím, je rozhodně nesprávné proto, že pravému hudebníkovi není možno slovy člověka cizího dáti jiný cit, než jaký má, má-li ovšem ono citění býti opravdivé. Je vždy důležité seznati život umělce zejména v mládí, abychom znali ony proudy a vrstvy, mezi jakými žil, znáti, jak dalece mu bylo možno, aby došel ukojení svojí touhy po vzdělání. To známo jest i u Dvořáka i u ostatních vynikajících hudebních umělců. Dvořák žil v poměrech nuzných jak v mládí tak i co muž, ostatní žili v poměrech skvělejších, majíce příležitost, vzdělati se i všestranně. Dvořákovi zůstal jen onen hluboký hudební cit, který jej nabádal ku tvorbě světoznámých „Slovanských tanců“, kdy co muž žil v největší bídě. A Dvořák silou svojí povahy vytrval a nezapřel se. Jeho symfonie, jeho velkolepé oratorium „Stabat mater“, hudba komorní a celá řada různých orchestrálních komposic, toť díla čisté hudby absolutní, díla, jež jsou jádrem tvorby Dvořákovy, ozdoby českého umění. Jako Smetana nám vytvořil spolu s Fibichem vzor české opery a symfonické básně, tak Dvořák vytvořil české oratorium, symfonie a hudbu komorní. Smetana s Fibichem dal naší hudební literatuře moderní hudební drama, Dvořák jí

dal všechna díla hudby absolutní. Jeho koncerty houslový, cellový a klavírní jsou něco, s čím se tak zřídka při tvorbě českých umělců setkáme, jeho hudba komorní, ta řada intimních hovorů Dvořákova hudebního srdce, toť pravé perly našeho hudebního pokladu. My neměli jsme oratoria, Dvořák vytvořil mohutné „Stabat mater“ a „Svatá Ludmila“, jež ovšem činí na Dvořáka i nároky po stránce živého mluveného slova. Dvořák vytvořil českou kantátu „Svatební košile“ a dnes jediný V. Novák se odvážil komponovati „Bouři“.

Ovšem zpěvohra nebyla Dvořákovi tak blízká jako snad symfonie. Byl zde již vázán slovem přednášeným, tedy musil se ohlížeti na to, co neprýštělo přímo z jeho nitra a nad to nikdy neměl dobrého libretistu a Wagnerem, totiž básníkem literárním a hudebním v jedné osobě, sám nebyl. Proto jeho opery, kdybychom na ně chtěli bráti tak přísné měřítko, jako u symfonií, nestojí na té výši jako tyto a to lze odůvodnit prostě tím, že Dvořák tvořil opery, jež již svojí povahou mu byly cizí. Nikdy však nesmí býti nazvány opery jeho něčím příliš slabým; vymykají se sice z rámce jeho tvorby spolu se symfonickými básněmi, než po stránce čistě hudební ukazují zcela zřetelně všem těm, kdož viděti chtějí svého velikého mistra.

Takový je as celkový přehled díla Dvořákova. Dvořák vytvořil nám hudbu absolutní. Němci mají Brahmse a Wagnera, u nás jich současníky byli Smetana a Dvořák. Wagner tvořil programově a hudebně dramaticky, Brahms absolutně a přec nikoho v Německu nenapadlo příkře odsuzovati díla Brahmsova jako něco zpátečnického a kulturně nebezpečného. A u nás ty extrémní názory nesmí nikdy přijíti k platnosti, nemá-li tím současně trpěti celá česká hudba. Ne kulturní nebezpečí, ale kulturní prospěch znamená heslo: „Více Dvořáka!“ Tehdáž, až ono obrovské dílo jeho dojde všestranného poznání, až přestane se na ně dívat se stranickou zaujatostí, pak pozná se ta ztráta, jež by vznikla popíráním Dvořáka.

Ano více Dvořáka, více i Smetany a Fibicha a více české hudby vůbec a méně cizí!

MARIE S.:

PRÁCE RUČNÍ JEST ŠKOLOU VZDĚLÁNÍ.

V temnotách úpadku lidstva zasvítíl jas učení největšího filosofa Nazaretského, jenž vzbudil klesající lidstvo k novému životu. Křesťanství, hlásající lásku, rovnost všech lidí — dítek božích, zlomilo pouta otroctví, přetvořovalo řády společenské kvasem, jenž působil pomalu — ale jistě! Ženě přineslo osvobození z poddanství mužova, jenž ji pokládal za bytost temnou, neschopnou vyšších snah, ale určenou jen k nízké službě a otroctví. Stavíc ženu největší, nejsvětější Matku boží, vytrhlo ženy z okovů pohrdání, nízkého pojmání a postavilo je na výši úcty a důstojnosti, která jim náleží. Přece však nebyla správně oceněna jejich síla, nebyly pokládány za rovnocenné a proto v posledních dobách vznikla u nich snaha, aby ukázaly velikost ducha, schopného obsáhnouti, co bylo dříve výhradním právem mužů a aby odstranily mužské výsady. Správný jest jejich boj, vždyť, jak praví Mille: Společenské obrození lidstva nezačne, dokud nejzákladnější všech společenských poměrů, totiž poměr mezi muži a ženami, nebude státi na stejné sprá-

vedlnosti. Avšak mylně jest chápána emancipace od mnohých žen, které v touze po výšinách vědy, v touze po práci na poli mužům vlastním zapomínají na práci mající nejvyšší vzdělavací hodnotu, učící duchapřítomnosti, práci tělesnou!

Pozorujme blíže poměry, jež bijí téměř do očí v nejbližším okolí. Dívky věnují se studium na různých školách, v nové době jim přístupných, chtějí dosáti povolání dříve jen mužům příslušejících, při tom však zanedbávají povolání, pro něž je duch jejich stvořen, zanedbávají to, co Ruskin nazývá duchem nekonečně rozmanité a nekonečně platné pomoci. Zapomínají, že práce to byla, jež vychovala ženy veliké, které dovedly působiti na svou dobu pevností charakteru, které svítily jako jasné hvězdy jsouce apoštolkami lásky, přispívající všude svou obratnou, produševnělou rukou. Snad samy známe takové ženy, které snad nenabýly vyššího vzdělání, ale vytvořily si veliké myšlenky v životě osobního sloužení, svou duševní zralostí a skutky obětavosti prospěly více národu, než třeba ty, jež cení jenom práci duševní a v otázkách pravé moudrosti smýšlejí jako veliké děti.

Vyvstává mi v mysli obraz, vyvolaný vzpomínkou na tu, kterou jsem se již v svém dětství naučila milovati, které si vážím tím více nyní, kdy lépe jsem poznala lidi a jejich mnohdy tak směšné, malicherné snažení. — Vidím milou tvář stařenky, jež byla chudá, neměla ničeho, jen své mozolné ruce, kterými prospěla všude, kde mohla. Ozýval-li se v dědině pláč dítek, lkajících nad nemocnou matkou, jako anděl nesoucí štěstí a požehnání zavítala k nebohé a ošetřovala ji, svou něhou a laskavostí stírala slzy s očí zarmoucených. A všude tam, kde bylo třeba nějaké pomoci, přispěchala a přívětivě nabídla své síly, nehledajíc zisku a prospěchu, ale přispívajíc prací svých rukou tam, kde byla největší bída. Jsouc prodchnuta duchem pravé lásky Kristovy, rozsévala ji ve svém okolí, v němž byla tolik milována! Co dítě jsem dovedla vycítiti, jaká úcta k ní všude panovala. Když pak umřela, truchleno bylo pro ni více než pro osoby význačné a vzpomínka na ni zůstala hluboce zapsána v srdcích těch, které zachránila svou prací od bídy hmotné, zvláště v srdcích těch, které svým příkladem a moudrostí životní zachránila od bídy mravní! O kolika takových ženách mohla by každá z nás vypravovati, o ženách, o kterých svět neví, které neslaví, ale na něž s vděčností vzpomíná okolí, v němž působily, v němž zasily semena ušlechtilosti a — úcty k práci! Slyšely jsme snad o ženách, jež vychovaly národu našemu muže, jimž úsilovná práce byla úkolem životním! Prospěli vlasti své následující zárného příkladu svých matek, u nichž viděli upracované ruce, které je vyprovázely požehnáním na drsných cestách veřejného působení. Čteme-li o matce Riegrově, podivujeme se pevnému charakteru té prosté, ale zkušené ženy, jež od nejmladších let až téměř ke hrobu vykonávala své veliké povinnosti. Jak dojemně líčí i Palacký svou matku, ženu, jež neměla literárního vzdělání, ale ve službách práce nabyla zdravého a bystrého soudu o všech otázkách životních. Kolik takových žen by se mohlo jmenovati, ano, všechny matky našich velikých pracovníků na poli národa byly ženami práce, naučily píli a vytrvalosti své syny!

Jak může se státi práce domácí a služebná, již tak mnohé z našich „vzdělaných“ žen pohrdají, vychovatelkou tak ušlechtilých povah, jak může se státi pramenem vyšších snah a pravé moudrosti? Zdá se mnohým, že je mechanickou, nechápou, jak může vzdělávati. Jest však jisto, že dnešní moda, opovrhovat domácí prací žen, scuvísí co nejtěsněji s nesprávnými pojmy o vzdělání a „kultuře osobnosti“. (Dr. Föerster.) Při každé práci jest třeba duchapřítomnosti a

přemýšlení, má-li dokonale býti provedena. Kolik úvah plní při ní naši mysl, že se můžeme státi denními zkušenostmi téměř filosofy! Největší měrou však přispívá k vzdělání nejdůležitějšímu a nejvyššímu — vzdělání sebe! Co vše staví v cestu naše vrtkavá, nestálá přirozenost, která by chtěla vše jen ledabyly odbyti, ale tomu se musí postavit na odpor naše dobré myšlenky a silná vůle, jež udrží kázeň nad umdlévající rukou. Jakou hodnotu vzdělavací má i práce nejnepatrnější, dokonale vystihl Dr. W. Föerster v „Sebe výchově mládeže“, kde v pojednání o oprašování ukazuje, jak se práce stává školou vyššího vzdělání, ovšem práce produševnělá, při níž je ruka vedena přemýšlením, trpělivostí a opatrností!

Jak třeba by bylo, aby právě dívky, jimž otevřeny jsou prameny všeho vzdělání, jež zanášejí ducha do tajů věd a připravují se na samostatné povolání, dovedly spojovati ducha Mariina s Martiným, aby nezapomínaly na velké pole působnosti, na němž žena jediné může rozvinouti svou činnost v plné síle: pole lásky — lásky sloužící, jež dovede jemným zrakem vystihnouti, kde je třeba pomoci a přikládá ruce k dílu! Nepodceňujme práci, jež se nám zdá nepatrnou pamatujíce, že v malém, jež řádně konáme, jest obraz všeho velikého, jež se ve světě řádně vykonává (Vilém Meister). Staňme se hvězdami zářícími příkladem píle a vytrvalosti v svém okolí v svém domově! Naučíme-li se dobře vystihovati potřeby a přání svých nejbližších, vychováme-li se v jejich službě k mírnosti a trpělivosti, budeme jednou oddanými služebnicemi své církve a vlasti!

Jednou jako ženy vzdělané ukažme, že dovedeme si vážiti povolání, která snášejí ducha se světa abstraktního, aby byl všudy přítomen a prostupoval konkrétní jednání lidské (Dr. Foerster). Přičiňme se, aby nastala doba, v níž práce bude vítězkou nad planými předsudky, snažme se, aby se splnilo, co zří básník před jasnými zraky:

„Práce! Tvé vidím slavné příští!
Tvá síla vítězná oviádá zem,
poslední zlomky okovů tvých tříští,
a v čelo pne ti světa diadém.
Do prachu smeteš všechnu cetu planou,
jíž zdobila se líných sobců dlaň,
tvé mozoly se znakem šlechty stanou,
tvých znojů perlami jen zpyšní skrář,
svět bude znát jen tvojich slávu reků,
ty jasná kněžko budoucího věku!“ (Sv. Čech).

HRVATSKÉ BESEDY. *)

Morski kučak.

Iv. Devčić.

Naš brod¹ se osidrao² u tangerskom zalivu. Bio³ je užasno spuran⁴ dan, pa stoga⁵ zapovjedi⁶ kapetan, da se momčad⁷ okupa. Čili i snažni mormári pohrliše⁸ u vodu, skačuci su svih strana broda u hladne morske valove.⁹ Putnici,¹⁰ koji su se desili¹¹ na palubi, motrili¹² su s nekim zadovoljstvom¹³ dvojicu najmladih mormara, što su se takmili¹⁴ u plivanju.

Ivan, sin našega staroga topnika,¹⁵ bio je odmakao¹⁶ pred svojim dru-

*) Kdo by si přál hrvatské časopisy, může redakce, pokud zásoba stačí, posloužiti.

gom, koji je naprezao¹⁷ sve sile, da ga dostigne. Otac je s veseljem motrio svoga sina, koga su chvalili putnici kao izvrsna¹⁸ plivača.

Najednom se razleže sa stražnjega²⁰ dijela²¹ povik, koji potrese²² nazočnike.²³

„Kučak! kučak!“ vikao²⁴ kapetan. Svi mormari pohitješe²⁵ iz vode na brod, penjuci²⁶ se uz konopce,²⁷ koji su visjeli niz brod.

Kapetan se nije bio prevario,²⁸ jer se u nevelikoj daljini vidjelo osobito gibanje vode, a malo se za tim pokazao i hrbat te nemani²⁹ morske, koja je plivala prama³⁰ onoj dvojici najmladich mormara.

Čas stajao³¹ stari topnik ko okamenjen,³² a tad povika,³³ da ti je krv u žilama stinula.³⁴ Taj povik ne čuše³⁵ ona dvojica. Mladíci nijesu ni slútili,³⁶ da im se približuje neman; oni su bezbržno³⁷ dalje plivali.

Kupne³⁸ kaplje³⁹ znoja⁴⁰ osmicale⁴⁶ se niz starčevo líce. Kapetan naloži,⁴² da se odmah⁴³ otisne⁴⁴ čamac,⁴⁵ koji bi imao⁴⁶ spasti⁴⁷ mladíce. Starac je predobro znao,⁴⁸ da će⁴⁹ kučak pograbití svoj plijen,⁵⁰ prije⁵¹ nego čamac stigne⁵² u pomoć. Svaki⁵³ tren⁵⁴ mu se činilo,⁵⁵ da⁵⁶ je kučak svoj plijen pograbio.

Da⁵⁷ strava⁵⁸ na brodu još⁵⁹ većom bude, dopre⁶⁰ najednoč do putnika strašna kvika,⁶¹ koja je prolazila⁶² kroz kosti i naviještala,⁶³ da su ona dvojica opazila⁶⁴ strašnu neman.

Taj krik trže⁶⁵ starca iz snatrenja⁶⁶ te⁶⁷ skoči kao lud⁶⁸ do jednoga topa,⁶⁹ naravna ga i pritače⁷⁰ zapaljeni vitilj.⁷¹

Uzduhom⁷² odjekne tutnjava,⁷³ a starac se sruši⁷⁴ iznemogao⁷⁵ na tle⁷⁶ i pokri lice rukama, te zastenja bolno.

Grobna⁷⁷ tišina zavlada na brodu, kada top puče.⁷⁸ Kad se dim razvukao,⁷⁹ nasta šapat,⁸⁰ a tad se čuše⁸¹ veseli usklici.⁸²

Starac skoči i pogleda na pučinu.⁸³ Na površni⁸⁴ morskoj plivao kučak, okrenut⁸⁵ trbušnzom⁸⁶ gore. Stari ga topnik dobro na oko uzeo.⁸⁷ Nas⁸⁸ skoro⁸⁸ dostiže čamac mladíce, koji su bili napola mrtvi od straha.

Mučke⁸⁹ zagrlí⁹⁰ otac sina, koja je držao⁹¹ izgubljemín.⁹²

Vysvětlení:

1 loď, 2 zakotvila, 3 byl, 4 parný den, 5 následkem toho, 6 rozkázal, 7 mužstvo, 8 vrhali se, 9 vlny, 10 cestující, 11 nalézali se, 12 patřili, 13 uspokojení, 14 závodili, 15 dělostřelec, 16 vzdalovati se, 17 napínal, 18 nejlepší, 19 rozlehl, 20 strážný, 21 díl, část, 22 otřásl, zachvěl, 23 přítomný, 24 volal, 25 spěchali, 26 šplhající, 27 provaz, 28 neklamal se, 29 obluda, 30 proti, 31 stál, 32 zkameněn, 33 křičel, 34 stydla (krev v žilách), 35 neslyšela, 36 tušili, 37 bezstarostně, 38 četné, 39 krupěje, 40 potu, 41 kanuly, 42 rozkáže, 43 ihned, 44 spustiti, 45 člun, 46 měl, 47 spasi, 48 zachrániti, 49 znal, 50 pograbití = budoucí čas: pohřbí, 51 kořist, 52 dřive, 53 dostihne, 54 každý, 55 okamžik, 56 zdálo se mu, 57 že, 58 ale, 59 strach, 60 ještě, 61 proníkl, 62 křik, 63 prochodil, 64 oznamoval, 65 dostihla, 66 vytrhl, 67 prodlévání, 68 i, 69 litý, 69 dělo, 70 přitočí, 71 knot, 72 vzduchem, 73 zahučení, rána, 74 sřiti se, 75 beze sil, 76 na záda, 77 hrobový, 78 vystřelil, 79 rozplynouti, 80 nastal šepot, 81 slyšel, 82 výkřik, 83 hladina, 84 povrch, 85 obracen, 86 břicho, 87 vzal na oko = zmířil, 88 zrovna, 89 mlčky, 90 objal okolo krku, 91 držel, pokládal, 92 za zhynulého, ztraceného.

Skloňování

	Sing	Plur.		
Nom.	sin	sini	voda	vode
gen.	sina	sina	vode	voda
dat.	sinu	sinima	vodi	vodama
ak.	sina	sine	voda	vode
vok.	sine	sini	vodo	vode
lok.	sinu	sinima	vodi	vodama
instr.	sinom	sinima	vodom	vodama

Časování						
A			B			
jsem	ju sum	nebo jesam	Byl jsem	bio sum	ja sam bio	
jsi	ti si	jesi	byl jsi	bio si	ti si bio	
jest	on je	jest	byl	bio je	on je bio	
jsme	mi smo	„ jesmo	byli jsme	bili smo	mi smo bili	
jste	vi ste	„ jeste	byli jste	bili ste	vi ste bili	
jsou	oni su	„ jesu	byli	bili su	oni su bili	
Zápor			Plurál			
nejsem			nebo n	nijesum		
			n	nijesi		
			n	nije		
nejsme			n	nijesmo		
			n	nijeste		
			n	nijesu		

Kulin Ban.

J. Trnskoga.

Kada ko u nas uzme¹ što pripovijedati od prvoga zametka,² ili kada ko, braneći se pred sudom, zabrazdi³ kazivati,⁴ Bog zna kak se počela kakva svada,⁵ malo će ga kada minuti⁶ prigovor: Šta počuješ tja od Kulina bana?

A ko je bio taj Kulin ban?

Bio je, brate dragoviću, vladar u Bosni, a veliki i glavni⁷ prijatelj svomu narodu. Stoga⁸ se o njemu i priča⁹ mnogo.

I moji su se stari¹⁰ doselili¹¹ iz Bosne, pak se i sam sjećam,¹² gdje mi stric reče: Sve je to drukčije¹³ bilo za Kulina bana.

A ima tomu već¹⁴ sedam stotina godina, kako je Kulin ban u Bosni banovas.

Kulin ban jednoć omrkao¹⁵ u gori, kako će se za doba popet¹⁶ na vilinu granicu i ondje zateći¹⁷ vilu, koju je svakako htio¹⁸ da posestri.¹⁹ Ali zade s puta²⁰ slijedeći²¹ neki umiljati²² zamamljivi²³ glas, te se nemogaše nikako toga slijedenja okaniti,²⁴ dok²⁵ se ne umori²⁶ i pod nekim borićem²⁷ ne zaspi.²⁸ Kad ujutru²⁹ zora zarudjela i sunce malo od zemlje odskočilo, udariše³⁰ sunčane zrake³¹ Kulinu banu baš³² u obraz,³³ te on stade³⁴ u snu zažetim³⁵ trepavicama³⁶ trepetati i suze³⁷ roniti, dok se najednoć nadnese³⁸ kitnast³⁹ ogranak⁴⁰ nada nj i zakloni ga od sunca. Tako Kulin ban do neko dana slatko prospava. Tad se otkine⁴¹ jedan listak od kitnaste grane,⁴² u koje je hladu⁴³ Kulin ban spavao, i padne mu na obraz.⁴⁴ Kulin se ban prene i u čudu⁴⁵ nade,⁴⁶ kada opazi⁴⁷ kroz lišće zlatokosu ljepoticu svu u bjelini odjevenu a zlatnim pojasom opasanu, gdje bijelom rukom drži onaj ogranak. Skoči Kulin ban na junačke noge i istrvši⁴⁸ san iz očiju odmakne⁴⁹ granu da vidi, ko ga je hladom zaklonio od žarkoga sunca. Ljepotica pusti granu i htjede⁵⁰ pobjeći,⁵¹ a Kulin ban vikne:⁵²

„Bogom te sestrim, lijepa vilo, ne bježi od mene; već mi kazuj,⁵³ koja si, da ti zachvalim⁵⁴ na lijepom hladu, pa da mi budeš za sav⁵⁵ vijek vjerna posestrima, koja će me lijepo svjetovati⁵⁶ i kad se nadem⁵⁷ u nevolji,⁵⁸ u pomoć mi dolijetati.

Vila stane i odgovori:

Ja sam vila tvoga koljena,⁵⁹ prošle sam te noći od velike bijede⁶⁰ spasla.⁶¹

Kako to? zapita Kulin ban.

Da si naišao⁶² na vilensko kolo, ti bi naopako prošao!⁶³ reče vila.

Ja sam hotio da jednu iz vilenskoga kola posestrim, da mi pomaže neprijatelje nadbítati,⁶⁴ moju vlast i moje gospodstvo⁶⁵ širiti, te tako slavnym i dičnim⁶⁶ postojati,⁶⁷ odgovori Kulin ban.

Jadan⁶⁸ ne prosuduješ,⁶⁹ koliko bi mora svoje rodene krvi proliti, koliko-li svijeta pomoriti,⁷⁰ da sve svoje neprijatelje nadbiješ, koji u te sada

i ne diraju.⁷¹ Koliko bi morao⁷² vrijednich⁷³ susjeda oplijeniti⁷⁴ i porobiti, da možeš svoju državu po volji raširiti?

To je sve krvav i bezdušan⁷⁵ posao,⁷⁶ kojemu se višnji⁷⁷ Bog nikad ne raduje. A s kolika bi želja i pohlepa⁷⁸ vile srce ti raznosile, da ideš za onim što ti je palo u glavu. Ko se jednom stane⁷⁹ ljestvom^{70b} slave penjati,^{71b} taj se neda ustaviti, a onoga koji mu na ljestvi zakrčuje^{72b} put, strovaljuje^{73b} u ponor,^{74b} u bezdanicu.^{75b}

Ko stane otimati^{76b} tude,^{77b} ne umije se zasititi, te gomila^{78b} zločin na zločin. A kamo-li da uz jedno i drugo ima kad pomisliti i učiniti koje dobro. Stoga te, Kuline bane, zaklinje vila tvojega roda i plemena, okani²⁴ se krvavoga posla^{76b} četovanja^{79b} i otimačine:⁸⁰ krvavi su vijenci, koje bi tim stekao.⁸¹ Ali za to ne budi kukavica,⁸² već čuvaj⁸³ i brani ovo, štoveć držiš. Imaš podložnike⁸⁴ tvojega zakona, budi svima otac i majka,⁸⁵ utvrdi i učini samovlasnu^{85b} tvoju državicu, da ti niko u njoj ne zapreda.⁸⁶ Gledaj, da se pomaže radljiva⁸⁷ sirotinja,⁸⁹ da cvate⁸⁹ trgovina,⁹⁰ da se svakomu kroji jednaka pravica,⁹¹ i koliko je dobri Bog dobra dao, da svakomu ptičice⁹² pjevaju! Onda će ti se ime spominjati, dok teče⁹³ sunca i mjeseca; zelenjet će se vijenac slave tvoje većma, nego da budeš Bog zna kakav junačina.

Tako zlatokosa vila govoraše Kulinu banu u dušu, a on budućí čovjek s božje strane i vrlo⁹⁴ bistrouman,⁹⁵ brzo pregnu za boljim,⁹⁶ te se zavjetova⁹⁷ vili, da će po njezinu svjetu⁹⁸ raditi,⁹⁹ a vila opet mu obreće,¹⁰⁰ da će mu biti vjerna posestrima a njegovo ime da će prodičiti.¹⁰¹ Otad počne Kulin ban nastojati¹⁰² samo oko opčgea¹⁰³ dobra svoje državice,¹⁰⁴ i što je god¹⁰⁵ gdje trebalo, ispraviti — i na dobro naroda okrenuti,¹⁰⁶ tu Kulin ban nije žalio ni truda ni muke. Nije njemu do toga stalo,¹⁰⁷ da se njegovim mislima svako klanja i da ga u zvijezde kuju.¹⁰⁸ Skupivši oko sebe umne i poštene¹⁰⁹ doglavnike¹¹⁰ rado je pristojao uz bolne upute; ali je bez prekida¹¹¹ nastojao, da se sputa poštenja¹¹² i pravice nikad ne zalazi.¹¹³ Tako s velikom svojom brigom¹¹⁴ za opče dobro svjerova¹¹⁵ Kulin ban, što je obećao¹¹⁶ vili. A vila dade mu te narod uz hvalu¹¹⁷ svakoga dobrog gospodara spominje i dobrotu Kulina bana.

Vysvětlení:

¹ vzíti, počítí, ² první počátek, ³ zabrázdití, zabočiti, ⁴ říkati, praviti, ⁵ hádka, ⁶ će minúti — futurum—mine (ho), ⁷ veliký, ⁸ proto, ⁹ vykládati, ¹⁰ předkové, ¹¹ přesídliti. ¹² pamatovati ¹³ jinak, ¹⁴ již, ¹⁵ zatměti, od tmy přepaden býti, ¹⁶ zvednouti se, ¹⁷ stihnouti, ¹⁸ chtíti, ¹⁹ za sestru požádati, ²⁰ pojednou, ²¹ následovati, ²² lichotivý, ²³ svůdný, ²⁴ vzdáti se, zbavití se, ²⁵ dokud, ²⁶ unaviti, ²⁷ borek, borový stromek, ²⁸ usnouti, ²⁹ z rána, ³⁰ udeřiti, ³¹ paprsky, ³² zrovna, právě, ³³ líce, ³⁴ vstanouti, ³⁵ zanícený, ³⁶ řasy oční, ³⁷ slza, ³⁸ zvednouti, ³⁹ chomáčovitý, ⁴⁰ větev, ⁴¹ odtrhnouti, ⁴² větev, ⁴³ chlad, stín, ⁴⁴ líce, ⁴⁵ nálada, rozmar, srdečnost, ⁴⁶ vstáti, zvednouti se, ⁴⁷ upozorovati, ⁴⁸ šetríti, ⁴⁹ odtrhnouti, ⁵⁰ chtíti, ⁵¹ utéci, prchnouti, ⁵² zvolati, ⁵³ říci, ⁵⁴ poděkovati, ⁵⁵ všechen, ⁵⁶ raditi, ⁵⁷ přijíti, octnouti se, ⁵⁸ neštěstí, ⁵⁹ rod, pokolení, ⁶⁰ bída, nouze, ⁶¹ zachrániti, spasiti, ⁶² nadcházeti, ⁶³ projíti, poříditi, ⁶⁴ přemoci, ⁶⁵ panství, ⁶⁶ mocný, ⁶⁷ postavití, učiniti, ⁶⁸ bídný, ubohý, nešťastný, ⁶⁹ usuzovati, ⁷⁰ zahubiti : sada nyní:, ⁷¹ sáhati, chopiti, *dotíratí*, ⁷² musiti, ⁷³ úctyhodný, ⁷⁴ popleniti, ⁷⁵ bezcitný, nesvědomitý, ⁷⁶ práce, zaměstnání, jednání, ⁷⁷ Všemohoucí, ⁷⁸ žádost, ⁷⁹ počítí, ^{70b} žebřík, ^{71b} do výše stoupati, ^{72b} neschůdným činiti, překážeti, ^{73b} shoditi, svrhnouti, ^{74b} prohlubeň, propast. ^{75b} bezedná hlubnia, roklina, ^{76b} zbavovati, okrádati, ^{77b} cizí, ^{78b} hromaditi, ^{79b} bojování, ⁸⁰ krádež, lup, ⁸¹ dosáhnouti, ⁸² zbabělec, ⁸³ bdíti, chrániti, ⁸⁴ poddaný, ⁸⁵ matka, ^{85b} samostatný, ⁸⁶ poručníkovati, rozkazovati, ⁸⁷ příčinlivý, pracovitý, ⁸⁸ sirota, ⁸⁹ kvěsti, ⁹⁰ obchod, ⁹¹ právo, spravedlnost, ⁹² ptáče, ⁹³ běh, ⁹⁴ velmi, ⁹⁵ bystrý, vtipný, ⁹⁶ rozhodne se pro lepší, ⁹⁷ zaslíbíti, ⁹⁸ rada, ⁹⁹ činiti, jednati, ¹⁰⁰ slíbíti, ¹⁰¹ prosloviti, ¹⁰² pečovati, ¹⁰³ obecný, ¹⁰⁴ država, ¹⁰⁵ što—god cokoli, ¹⁰⁶ obrátiti, uvéstí, ¹⁰⁷ Nedbal na to, ¹⁰⁸ ke hvězdám kovati — až k hvězdám, (do nebes) vychalovati, ¹⁰⁹ poctivý, ¹¹⁰ podnáčelník, ¹¹¹ přestání, ¹¹² poctivost, ¹¹³ odbočiti, ¹¹⁴ péče, starost, ¹¹⁵ držeti slovo, ¹¹⁶ slíbíti, ¹¹⁸ chvála.

ROZHLED

Z činnosti našich spolků:

Plenární schůze České Ligy Akademické byla dne 30. ledna konána. Zvolen byl na ní jednohlasně koll. Cvenkel za zástupce Slovinců v odboru podpůrného fondu. Nových členů bylo opětně přijato 15. V odboru vinniciánském práce po dobu vánočních prázdnin uvázla. Přes to konal 6 výborových schůzí. Program odboru byl pozměněn v ten smysl, že pracovat se má hlavně mezi mládeží studentskou. Vzata též do programu návštěva nemocných a zakládání knihoven. Agenda právnického odboru stále roste, tak že bude po čase jeho práce významnou a též i viditelnou. Příště má se probírat starobní pojišťování. — Správní výbor zaznamenává již číslo 5000 korespondenčního obratu, a sděluje podrobnosti řečnického kursu. Před sedá zpěvického kroužku omezil se pouze na kritiku poměrů v kroužku a vzdal se jeho řízení. Odbor orelský postrádá stále nutné tělocvičny, předpokladu to soustavné a účelné činnosti. Na návrh koll. Pírka sestavena byla vycházková komise, za jejíhož předsedu byl zvolen sám návrhovatel koll. Pírko. Řízením jazykových kroužků byl pověřen senior J. Bartoš. Na schůzi bylo debatováno též o agitačním odboru. Referentem agitačního odboru jmenován byl kollega Kníže a tak konečně otázka tato kladně byla vyřízena.

Kurs sociálně-řečnický zahájil vhodně Dr. Reyl z Král. Hradce přednáškou na téma: *Nauka o řečnictví*, v neděli dne 9. února. Byla jistě vítanou i pro ty, kdož si myslí, že jsou vzory dokonalosti řečnické. Dne 11. února pak přednášel Dr. Hronek: *O právu manželském*, dne 16. února Dr. Nosek: *O zřízení státním*. Přednáška vynikala nádhernou plastikou, již byl poměr Rakousko-Uherska ozřejměn. Dne 20. února přednášel prof. Dr. Kordač na téma: *Křesťanský a moderní názor životní*. Dne 25. února pak vl. r. Mašek: *O politické situaci*. Dne 2. března bude přednáseti Monsgr. Šrámek: *O dělnické otázce*.

Akademie pořádaná dne 2. února vydařila se nad očekávání. Slečny Antonie

Moravcová a Klementina Lerchová splnily očekávání obecnstva, zvláště houslový přednes slč. Antonie Moravcové vynikal. Taktéž Ing. C. Karel Tkadlík svým barytonem se všeobecně zamlouval. —

„Moravan“ v Brně nabývá vlastního rázu životního. Od schopnosti přechází k činnosti aktivní, jež jediné jest s to, aby též přiváděla vždy náměty ku dalším pracím a podnikům. Spolek našel též v p. prof. Dru. Štěpánkovi důvěrného přítele. „Moravan“ pořádá týdně přednášky a debaty. Dne 17. ledna přednášel v Moravanu Msgr. Šrámek o účelu spolků katol. intelligence, jejíž stručný obsah si dovoluujeme uveřejniti. Vždyť jest vlastně též naším programem: Účel spolků katol. intelligence je několikery. Předně má takový spolek doplňovati všeob. vzdělání svých členů. Střední škola, hlavně reálka, nepodává uceleného vzdělání, a na vysoké škole brání tomu zase zájem o určitě vytknutý obor, kdežto jiné poznatky zůstávají nepovšimnuty. Následek toho je, že množí se stále více a více počet intelligentů, kteří kromě věcí svého oboru neznají ničeho, kteří také nemají jiného zájmu než o svůj obor, a když ten jim sevsední, nedovedou volný svůj čas jinak ztráviti, než planým hovorem. Spolky katol. intelligence musí vychovávat lidi odborně dobře vzdělané, vždyť to jest cílem studia, ale vedle toho musí budit zájem o otázky celonárodně-kulturní a hlavně národohospodářský život. Mizení tohoto zájmu má za následek, že máme víc a více intelligentů-nádenníků, řekli bychom „vyšších zedníků“, kteří mají vědomí, že povinnosti své dostáli, když řádně dodrželi své úřední hodiny, ač jejich vzdělání jim ukládá povinnosti větší. Takovými intelligenty katoličtí studenti býti nemají. A věc ostatně není tak těžká, vždyť jistě by každého zajímalo, kdyby ve schůzi kollega objasnil krátce nynější směr malířství, nebo krátkou kritiku současné literatury, nebo myšlenkový rozbor velikého díla hudebního a pod., a první účel byl by dosažen. — Totéž tedy první účel — kulturní. Je však ještě jiný, neméně důležitý účel. Je třeba též všimati si náboženského přesvědčení, je upevňovati a podpírati rozumovými důvody. Členové těchto spolků jistě mohou býti počítáni mezi idealisty, jistě žijí náboženským životem neb aspoň chtějí žiti, neboť by sem jinak nevstoupili; ve víru života však nejdříve přesvědčení náboženské utrpí. Vždyť máme nyní zástupy intelligentů, kteří jsou otroky denního tisku a nad to není nic, a těžko jest, aby v této záplavě skepse a malichernosti udržel si někdo pevný křesťanský světový názor. A katolický intelligent ho musí míti. Hnutí katolického studentstva a intelligence je součástí velikého hnutí katolického

lidu, a je třeba proto na tomto pochodu za pokřesťanění celé národní kultury míti lidí nábožensky pevně založené. — To je druhý účel, náboženský. Konečně jest ještě jeden důležitý účel. Je pochopitelné, že akademik vzdělaný, nábožensky pevně stojící, bude míti také zájem o národní a kulturní život. Hnutí lidové roste nejen do šířky, ale též do hloubky a pracovníci, kteří, jak mohou, táhnou tu úmornou brázdou na národa roli dědičné, rádi by už viděli, že mladé síly se chápou pluhu, aby svoje síly věnovali lidu. Doposud se to hnutí lidové vedlo jen sociálně-politicky, nesmí se však také zapomínati na stránku národohospodářskou, a k tomuto prohloubení tohoto hnutí jsou povoláni jen katoličtí inteligenti, a nejen k národohospodářskému posílení tohoto hnutí, ale i rozšíření jeho na jiné obory, ať jest to literatura, drama, umění vůbec a mnoho jiných oborů ještě čeká, že najde se pro ně pěstitel, a že hnutí našeho lidu vzroste v mohutný ušlechtilý strom křesťanské a národní kultury. Toť důležitý, neméně než předešlé dva, úkol vzdělávání budoucích vůdců lidu — účel sociální. —

Vídeňská „Lípa“ probíjí se též z malých poměrů k intensivnější činnosti, jednak vnitřní spolkové, ale i menší nové. Spolek pořádá přednášky, na něž byli pozváni hosté Dr. Okaník z Uh. Skalice, jenž přednášel o poměrech slovenských, Dr. Kolísek z Hodonína pak promluvil o r. 1913 jakožto jubileu ediktu milánského a příchodu sv. věrozněstů na Moravu. Akademici sami přednášeli o českém státním právu, o Marxovi a socialismu vůbec. P. poslanec Valoušek po čas zasedání říšské rady řídil s ochotou řečnický kurs. Svoje sociální poslání uplatňují členové vyučováním v učňovských a tovaryšských besídkách a lidových spolcích, plníce tak i svůj úkol vůči naší menšině za vůdcovství P. Jemelky. P. S.

Technický sbor Svazu československého studentstva uspořádal 15. t. m. schůzi absolventů všech odborů technických, na níž bylo zvoleno komitě, v němž mají odbory po 2 zástupcích. Komitě má vykonati veškeré předběžné práce pro sjezd absolventů české techniky aspoň posledních 10 let. První schůze přípravného komitětu konala se 19. února. Sjezd bude míti za účel jednati o nezaměstnanosti českých absolventů techniky.

Závazné pojišťování studentstva zavádí se od roku 1912—13 na c. k. české vysoké škole technické v Praze. Pojištění vztahuje se na úrazy vzniklé na všem území ústavním při přednáškách, pokusech a cvičeních; mimo toto území pak i v tom případě, že jest úraz v souvi-

slosti s vyučováním na př. při exkurších, počítaje v to i příslušné cesty tam i zpět, dějí-li se exkurse od rektorátu oznámené. Prémie pojišťovací obnáší 2 K za oba semestry, a musí býti ihned při zápisu na vysokou školu v rektorátní pokladně zapravena. Každý jednotlivec bude pojištěn na obnosy 3000 K pro případ smrti, 10.000 K pro případ trvalé neschopnosti a 3 K denně při přechodné úplné nezpůsobilosti, pokud trvá déle 7 dnů.

Professor Dr. Rauchberg v Sociálně Studentenblätter kritizuje sociální poměry německého studentstva v Praze. Sotva 18 procent má měsíčně 60 korun příjmu, dalších 28 proc. ani ne 80 kor. A skoro polovice studentstva má sotva tolik, aby mohlo zdravě žíti ve velkoměstě. A jen asi 29 proc. německého studentstva má 100 K měsíčně. To jsou poměry studentů německých, jež bychom mohli nazvati vzhledem k poměrům studenta českého uspokojivými. A němečtí kolegové nejsou nijak s nimi spokojeni a starí páni teprve ne. Ti chtějí míti vědecký dorost, silný, zdravý dorost, talenty pak vybírají i z nejširších vrstev. Kolik se u nás činí v tomto ohledu? Skoro nic.

Slovenský spolek „Detvan“ v Praze, spolek to pražských Slováků a studentů má 3 členy čestné, 39 zakládajících a 21 členů činných. Spolek má i vlastní knihovnu o 700 svaz. Spolek oslavil loni 30letí svého trvání. Poměry studentů nejsou nijak utěšené. Stipendií je málo a podpor ještě méně.

Slovenské gymnasium zamýšlí prý zaříditi v Staré Pazově chorvatská vláda. Naproti tomu však „Narodnie Noviny“ prohlašují, že chorvatská vláda má v úmyslu tam založiti státní chorvatský ústav učitelský, k čemuž obec Stará Pazová chce dáti stavební pozemek.

Slovenské studentstvo chystá se k sociální práci, alespoň poznává tento svůj nedostatek. Průdy píší str. 95 r. IV.: „Veď kdeže by u nás syn p. farára išiel medzi sedliacku mládež! To sa nesrovnáva s „uri tempo“ a náš akademik, pre ktorého je najväčšou urážkou keď sa mu povie „sedliak“, bárs aj má takového otca. Naš akademik sa na dedine nudí. Toto ovzdušie, jehož radostiam, jehož ideálom, starostiam, biedam nerozumie, lebo už v detinskom veku odtrhla ho od nich zlá výchova, jemu cudzim.“ — Jest to pravda, ale akademik zvláště slovenský, má-li si cestu k lidu najít a jeho přízeň si uchovat, pak musí nutně setřít citů náboženských ať jest to u evangelíků nebo katolíků. Tentó nemrav českého studentstva bude museti slovenské studentstvo nechat na hranicích. Jiné poměry, nutný i jiný postup.

Lužicko-srbské studentstvo sdruženo jest ve spolcích: „Societas slavica Budissinensis“ (zař. r. 1839), „Serbówka“ v Praze, „Sorabia“ v Lipsku a „Wlada“ v Budišíně. Roku 1890 bylo v Sasku a v Prusku ještě 130 škol, na nichž z části vyučovalo se srbským jazykem, ale dnes i to číslo jest zmenšeno. Na středních školách pak vládá o srbský jazyk se vůbec nestará.

Koncem roku 1912 založeno bylo v Lublani „Slovensko katol. akademično starešinstvo“, organizace slovinské katol. akadem. intelligence, jež dle stanov má propagovati mezi členy názor křesťanský a uplatňovati jej i ve veřejnosti, buditi národní uvědomění, šířiti vědu a umění mezi lidem, starati se o slovinské akad. spolky a sociální zájmy vlastních členů podporovati.

Antialkoholní sjezd uspořádal v Lublani 29. a 30. prosince 1912 Slovinský antialkoholní spolek a Spolek kraňských lékařů. Pojednáno bylo odborně o účincích alkoholu na život národní, hospodářství, politiku. Hlavně pak bylo debatováno, jak mají lékaři pracovati proti alkoholu. Sjezdu se zúčastnili i liberálové, ovšem jen v počtu nepatrném, ač sjezd byl nestranný. Též zástupci slov. akad. spolků a hrvatského „Domagoje“ sjezdu toho se zúčastnili. „Danica“ a „Zarja“ mají dokonce již abstinentsní odbory!

Hrvat. Slovin. katolický sjezd konati se bude v druhé polovici srpna v Lublani za tím účelem, aby hrv.-slov. vzájemnost mezi zástupci ujednaná, vžila se mezi lidem prakticky. Bylo by si jen přát, aby sjezd se konal zároveň se sjezdem slovin. Orla, aby tak i Čechové mohli býti svědky sbratření jihoslovanských národů.

Černohorské gymnasium. „Veliká gymnasia“ s 8 třídami navštěvuje 320 žáků. Osnova učebná jest podobná našim osnovám. Professorských sil působí na gymnasiu 19, mezi nimi i katolický farář Cetyňský dr. Niko Dobrečič, jenž vyučuje latině a francouzštině. — Bo h o s l o v n é učiliště, „bogoslovsko učiteljska škola“ má střídavě pouze 2ročníky, jež mívají celkem přes 70 žáků. Z ústavu vycházejí po čtyřletém studiu buď vesničtí popové anebo učitelé. Učitelé budou podle toho hodně klerikální. Na ústavě jest 9 professorů.

Z Prostějova. Naši kolegové začali odebírat „Stud. Revui“. Však již po vyjití 5. čísla bylo slyšeti stesky na malý její rozsah. Bylo praveno: „Bude-li tak dále pokračovati, dostaneme v posledním čísle obalové desky.“ Dvě čísla „Hlídky“ obdrželi jsme v klidu a tichosti. Když přišlo 3. číslo, nějaký dobrodinec přinesl vítězoslavně jména odběratelů. To bylo křiku a nadávek. No, ale seznali jsme takto svobodu jistého druhu lidí. Naši studenti dokazují, že mají raději israelitu

než katolíka. Stalo se, že jistý student šel s israelitou, který potkal svého rabína a slušně jej pozdravil. Když ale potkali kněze nesoucího Nejsvětější, začal náš student tropiti si úsměšky. Říká se tomuhle pokrok a slušnost? Avšak my se nelekáme ničeho a prohlašujeme, že zachováváme smýšlení, které nám rodičové vštíplili, že sledujeme učence pravé, kteří nám to Nejsvětější nehanobí, jak to činil J. S. Machar. *Studenti.*

Edmond Villey, francouzský republikán a liberál, píše po několika letech odstranění kříže ze škol ve spise „Nebezpečí francouzské demokracie“ tato pozoruhodná slova: „Největší pošetilostí je vylučovati z vyučování mládeže náboženství a tvrditi, že by bylo možno nahraditi je — morálkou. Žádná vychytralost filosofie nedovede neplatnou učiniti pravdu. Není-li Boha, není důsledně ani zákonu mravnosti, není rozdílu mezi dobrem a zlem. Pak bývá pravidlem života pouze a jediné uvolnění uzdu všem pudům a vášním. Mládež, které místo vyučování náboženského dostává se jen vyučování morálky, ztratí brzy všechnu pocit práva a nepráva a hovoří pak slepě pudům zvířecím. Škola nábožensky neutrální — píše Villey dále — jest tolik jako škola bezbožecká. Vzbuzovati u dítek pochybnosti o víře, je tolik jako učiti je bezbožectví — atheismu. Následky toho se již dostavily.“ Villey udává několik zajímavých faktů statistických: rapidně vzrůstající zločinnost mezi mladými lidmi, úbytek obyvatelstva, stoupající počet rozvodů, ovoce moderní ateistické výchovy, a shrnuje svoji úvahu v trpká a varovná slova: „Francouzové! Odchováli jsme si pokolení bez povinnosti, bez počestnosti, bez pilnosti, bez věrnosti, bez spolehlivosti, bez svědomitosti. Dělník dnes pracuje hůře a méně než dříve. Lid jest zkažen, vášněmi opanován. Má-li se to napravit, musí nastati změna ve vyučování. Nynější morálka bez Boha musí býti nahrazena morálkou — z Boha.“ Smutné doznání, ale očistné. Francii vzchází červánky nového jitra. Ty varovné hlasy, které dnes nejsou už ojedinělé, spojí se brzy v mohutný protest proti brutálnímu a systematickému ubíjení řádů křesťanských v zemi kdysi tak křesťanské a katolické. Či je možno, aby Francie, země plná zázraků, země sv. Ludvíka a Johanny d'Arc, země Pascalova a Hellova, déle odpírala pravdě?

Lidová poesie, zvláště pohádka, jak na př. již Tolstoj správně vystihl, je nejlepším prý katechismem nové morálky, závislé na lidskosti, rovnosti a spravedlnosti. Tak Fr. Pražák v „Paedagogických Rozhledech“ Když ale lidskost, rovnost a spravedlnost jest u mnohých lidí taktéž pohádkou, na čem potom bude nová morálka záviseti? Staré náboženství

jest taktéž pohádkou, konečně snad i člověk bude sám sobě pohádkou, jeho význam a hodnota bude mít cenu a význam pouhé pohádky.

Klerikálové prý podnikají soustavný útok na středoškolské studentstvo. Když studenti si zachovávají to, co s sebou do školních škamen přinesli — víru — prý je to útok na studentstvo. Když studentstvo se směje nejapným výkladům o náboženství a církvi, čerpaným z protestantského ovzduší, prý je to štvání. A když titíž studenti důsledně dle svého přesvědčení neotročí novým evangelistům, jsou prohlašováni za blbce atd. Tomu se někde praví — útok na studentstvo.

Musíme prý zmizet, anebo nás vyhladí postupem dle paragrafů. Proč? Tažte se, kolho chcete, hledejte svoji vinu, kde chcete, jen si nepřivádějte na mysl přesvědčení, neboť tak byste poodkryli ono hrozné tajemství moderního diktátu a zvrácené heslo o svobodě.

Ustoupiti? Jen poražený ustupuje a se vzdává na milost a nemilost. Před kým ustoupiti? Před novými zásadami? I ty jsou z naší kultury. Jen je očistit, učinit je záživnými. Co na nich nezdravého, vyloučit, jak činí též zdravý organismus a zdravý rozum lidský.

Frekvence privatistek na středních školách stoupá. Na gymnasiích a reálných gymnasiích v Čechách studuje 504 privatistek, na reálkách 305, celkem 809 (loni 733). Na moravských gymnasiích 246, na reálkách 265, celkem 511 (loni 456). Definitivní upravení poměru privatistek ke střední škole není dosud provedeno, a sotva hned tak brzy k němu dojde. Stoupající počet privatistek bude mít i vliv na zakládání nových dívčích ústavů. Otázka, zda pro dívky jest výhodnější studium na středních školách neb na lyceích, dá se luštiti jedině poukazem na reformy lyceí, jejichž nová osnova učební daleko přiměřenější učivo dívkám poskytuje, než jaké jim mohou podati středoškolské ústavy mužské. Dle toho bude též patrně ministerstvo upravovati otázku koedukace na školách vůbec.

Jednota katolických učitelek na Moravě přes všechny terror přece jen má se k životu. Aby se členky mohly častěji scházeti, zakládá Jednota kroužky krajinské. Tak nové kroužky v minulém správním období byly založeny v Moravské Ostravě a na Holešovsku.

Svaz ženských katolických spolků v Čechách zamýšlí dle místních poměrů zakládati dívčí besídky. Přípravy k založení katol. akademicky vzdělaných žen jsou v proudu. „Eva“ k tomu podotýká, že akce jest upřílišenou.

Naše studentky neměly dosud příležitosti, aby ukázaly nějakým způsobem

nejen svoji početnost, ale i příslušnost ke katolickému táboru. A tuto příslušnost musí v sobě stále udržovati, nemají-li někdy zapomenouti úplně, z jakých rodin vyšly.

Ženy smí na katolické universitě v Lovani studovati. Na katolické universitě Lovaňské (Löwen) v Belgii dala správní rada po souhlasném dobrozdání jednotlivých fakult svolení k tomu, aby byly příště připouštěny na tuto vysokou školu studentky. Katolický poslanec za Antwerpy Dr. Frant. van Cauwelaert, až do nedávna professor filosofie na katolické universitě ve Freiburgu (Švýcarsko), prohlásil ve své řeči v Amsterodamě za naléhavě nutné, aby katolické ženy účastnily se universitních studií ve množství odpovídajícím počtu katolického obyvatelstva, protože by jinak postavení katolického lidu v kulturním životě musilo těžce strádati. Universita v Lovani, která dosud ponejvíce byla umístěna v starých síních, obdrží ostatně novou budovu, která má býti dne 17. t. m. vysvěcena, a do které se mají přestěhovati fakulty právnická, medicínská, theologická a filosofická. Universita Lovaňská má vedle těchto čtyř fakult ještě některé fakulty technické.

Černohorské dívčí školy. Nižší „Radnička škola djevojačka knjaginice Jolande“, průmyslová to dívčí škola, má tři ročníky. Působí na ní tři učitelky, a má 26 žaček. Vedle této dívčí školy má Černá Hora ještě vyšší dívčí školu založenou již r. 1870 ruskou carevnou Marií Feodorovnou. Působí na ní celkem 11 professorských sil.

Hodnota života studentova záleží pouze ve známce, v postupu? Nezapomíná se zde na význam života vůbec? A dle kterého měřítká jiného má student svůj život oceňovati? Dle náboženského? To jest dnes všemožně karikaturováno, ulice si ho neváží. Dle budoucího povolání? Schází zde zkušenost a hraje mocnou úlohu prelud. Dle idealismu? Kdyby alespoň dle toho. Ale i při tomto slově ústa studentova se s pohrdáním zkříví, a uvidíte na nich otázku: „Má naše doba ideály? Materialismus nebyl dosud za nějaký ideál prohlášen.“ Divíte se pak, že do škol se stěhuje problem studentské sebevraždy.

Do tichých oblastí „Snahy“. Spolek českých akademiků židů konal dne 8. února 1913 mimořádnou valnou hromadu, na níž byly podány zprávy plesového výboru a komise tanečních hodin. Čistý výtěžek plesu činil 2195 K 41 h, výtěžek tanečních hodin 512 K. — A nikdo nenadal zástupcům české vědy, že šli na věneček této divné frakce ve studentstvu a ji tak podpořili, a nikdo též nepranyřoval osob na věnečku zúčastněných. — Dále pak se čte

v referátu o téže valné hromadě, že pánové Max Pleschner, Julius Rabl a Josef Pollak ze Studánky ve Slezsku přispěli na podpůrný fond, — Čekalo se, že naši křesťanští studenti je nazvou za to starými pány separatisty, ale též se jim nic nestalo. — Konečně na podporách bylo vyplaceno, čte se tamtéž, na únor 225 K a na půjčkách 190 K. A přece nikdo těmto akademikům za to nespílá, ani je nevylučují z národa, ani neprohlašují za škodnou zvěř. Lidé z vlastní krve musí český gojim utloukat za každou cenu. Židé mohou své studenty podporovati, snad smí činiti totéž evangelíci, jen katolíci ne. Divné poměry, divná svoboda, vysoká úroveň pokrokového studentstva.

Slovenský realismus jedná a informuje nerealisticky. „Hlinka byl poražen mravně, Šrobár zvítězil,“ četlo se všude. Zatím mravně Slováky popraven byl Šrobár, ale na vítězný štít byl vyzdvížen od židů. Toť se ví, že na Slovensku jsou všim jen protestanti, kteří, když chtějí něco podniknouti, musí se obrátiti na massy lidu katolického. Jinak řečeno — celá situace nynější jest pro Slováky neudržitelnou, ať z té či oné strany.

Slováci nemají slovenských učitelů. Mají vlastní školy, ale lidé v konkursu ucházející se o místa neznají ani slovensky.

Towarzystwo Slowiańskie v Krakově oslavilo památku našeho prvního básníka J. Vrchlického dne 8. února. Na slavnosti zastupoval naši universitu prof. dr. Pastrnek, ke slavnosti pak bylo zasláno několik set telegramů z Čech a Moravy.

Dne 22. ledna byly v Polsku pořádány četné slavnosti na památku padesátého výročí posledního povstání polského r. 1863. Na nešťastný rok tento hledí Poláci více citem tragického pathosu vlasteneckého. Rok 1863 znamená i pro polskou literaturu důležitý mezník a konec velké poesie romantické. Doba předcházející byla dobou nejmohutnějšího vzletu ideálního, po oné katastrofě zavládl chladný realismus, jenž působil jak ve filosofii, tak i kritice literární. Od r. 1863 účinkuje i ruský duch, zvláště ve školách, na mladou duši polskou.

Poláci užívají kinematografu k šíření známosti o své vlasti. Nedávno byl založen nový podnik „Filme polonaise“, který má ve spojení se světovou firmou Pathé Frères dodávati materiálu výlučně z polských zemí: krajiny, historické scény, národní kroje, obřady tradiční, národní slavnosti atd. Reditelem jest Gabriel Dauckrot, autor hudby „Polska nesmrtelná“

Ve Lvově počátkem prosince byl založen „Ukrajinský informační výbor“, jenž soustavně seznamovati bude Evropu se životem Ukrajinců a ukrajinskou otáz-

kou vůbec. Za tím účelem má míti ve všech větších evropských městech svoje korrespondenty, již mají v tuzemském tisku obstarávati potřebné informace. V tomto směru byla vydána i německá publikace „Die österreichische Politik gegen die Ruthenen“

Jednání o samostatnou ukrajinskou universitu se ztroskotalo hlavně o námitky Poláků, kteří se domáhají, aby polský ráz Lvovské university byl uznán zároveň s vydáním dekretu o zřízení university ukrajinské. Dle časopisů ustanovuje se založení university císařským patentem dosud neuveřejněným na rok 1918—1919.

V Německu utvořil se svaz vynikajících mužů a žen, jenž prohlašuje ženské hnutí německé z mnoha ohledů za škodlivé. V „Politicko-anthropologické revui“ v č. 4, XI. r. lze se dočísti i o programu tohoto svazu. Žádá, aby byl zachován dosavadní řád a mrav, právo volební aktivní i pasivní ať vyhrazeno jest mužům. Nestaví se proti tomu, aby vědecky nadané dívky dosáhly vyššího vzdělání, zavrhuje však rozhodně koedukaci, proti níž mluví důvody paedagogické, ethické i národní. Dále si žádají ve Svazu, aby ženám byly jen takové obory studijní přístupny, v nichž by se zvláštní povaha žen mohla úspěšně uplatniti. Žádají pro studium žen zakládání akademií.

Organisace katolických žen ve Francii uveřejnila 23 odpovědí na dotaz o příčinách a pokroku veřejné činnosti ve Francii. Za hlavní příčinu, že se katolické ženy rázněji vzchopily k práci, udává se — vypuzení řeholí z Francie. Nastalá mezera zřetelně poučila ženy francouzské, kde jejich hlavní působiště: u dětí, svých i cizích, u nemocných, u chudiny.

„Dějiny malířství všech časů a národů“, napsal Rusům Al. Benna, jež vydává firma „Šipovník“ o 30 svazcích. Benna má odchylné názory od starých historiků malířství, a nesklání se tolik před významem dosud velebených malířů a sochařů, kdežto význam mnohých novějších veličin zvětšuje až opovážlivě. Malířství ruské nabývá stále větší obliby. Zvláště ilustrované spisy ruské jsou hledány v Německu a ve Francii.

Volné směry akcentují, že novodobé proudění ve filosofii a umění jest hodně závislé od Bergsonova pojetí intuice. Bergson svou intuicí a dynamismem vrhl nové idee do malířství, svým vitalismem do poesie a metafysikou do veškerá tvoření. Novoidealismus je na postupu.

Primitivismus hledá odůvodnění své theorie v prvních dobách křesťanské morálky. Křesťanství jevílo se filosofům antického světa jako anarchie.

Co mohlo by býti pošetilejší, než snažit se po dětské prostotě v té staré a dokonalé společnosti? A přece křesťanství zvítězilo, poněvadž antická mravnost byla vyčerpána, a poněvadž ono osvěžilo nové morální popudy v lidské duši. A tak se dnes zastavil i svět v umění; pokoušíme se vykonat mnoho a maříme své síly na bezpodstatných věcech. Naše minulost vlastní je nám břemenem, než i její umění bylo špatné, ale poněvadž jsme je vyčerpali a my cítíme touž nutnost počítí v umění opět od počátku, v jednoduchosti, jakou učili již křesťané v morálce. Bude to pravdou?

Karel Dostál Lutínov Orlí fanfary. Prostějov 1913. Druhé vydání, knihovna „Archy“ č. 1. — Cena 60 hal. Knížka věnována jest prof. Janu Šrámkovi „tatičkoví moravských Orlů“. Jako úvod položena jest úchvatná řeč Dr. Mořice Hrubana, již měl při svěcení Orlovny v Olomouci 20. října 1912. Pak je 27 básní, s pochodem Orlů v čele. Mnoho krásných myšlenek vložil autor v tuto svou knížku. Nás studentů týká se básně nadepsaná „Studentům Orlům; otištěná ve Stud. Hlídce r. III. str. 219. Kdo ji přečte, jistě se neubrání mocnému dojmu. Vedle vážných myšlenek jsou tu veselé, mnohdy ironické. O tom nechť se přesvědčí každý sám. Veliký význam má doslov autorův, krátký sice, ale významný. Knížka podává nejen zábavu, nýbrž i mnoho cenných myšlenek. Mile působí úprava, o níž se postaral akad. malíř Jano Köhler. Na 10 výtisků dává se jedenáctý zdarma. Doporučujeme vřele našim stoupencům. Odbíráním této knížky nejlépe odpovíte na protiorelskou brožuru „Vari“, vydanou obcí sokolskou.

Spolek katol. spisovatelů. Zajímavý a důležitý návrh podán je v „Novém Obzoru“ roč. III., 1913 č. 2., aby se totiž spisovatelé katolických církví spojili ve svépom. spolek, podobně jako v Čechách existuje „Máj“. Návrh tento je zajisté pozoruhodný.

Charakteristické. „Naše Doba“ na str. 231 píše, že sociální demokracie švýcarská zaujímá k náboženství a k církvi (ovšem protestantské) stanovisko jiné než německá. „R. 1912 v září (29.) bylo provedeno v Curychu všeobecné lidové hlasování o úpravě platů učitelských; při tom přímou zásluhou soc. demokracie byly také zvýšeny platy farářů. A faráři protestantští (patrně sociální demokraté) tu zásluhu též uznávají.“ Píše se dále: „že také církev zaujímá k sociální demokracii stanovisko smířlivé, toho dokladem z nejnovější doby jsou drobnosti z basilejského sjezdu soc. demokracie. Nejen byly některé schůze sjezdové konány přímo v basilejském hlavním chrámu, v Münsteru, jež evangelická správa církevní k tomu účelu ochotně propůj-

čila, nejen byly v témže kostele a v jiných v neděli dopoledne činěny projevy mírové ve shodě se sjezdovým programem, nýbrž kazatel münsterový přímo prohlásil, že cíle sociální demokracie jsou cíle křesťanské.“ — Není přece církev jako církev. Tato však jest jistě nejmodernější.

Psychiatri H. Schaefer v Berlíně a Ad. Seeligmüller v Halle obracejí se příliš ve svých monografiích (Jesus in psychiatrischer Beleuchtung und Paulus Epileptiker?) na základě dosavadních zkušeností klinických proti nápadům, jež by rozumným způsobem ani od nevěrců vyslovovány býti neměly vzhledem k nevyrovnatelné inteligenci a síle citu i povahy obou osobností, již osoba chorobná jest pravým opakem. V každém však případě kritika radikální selhává. Neuznává bohočlověka ráz u osoby Kristovy, a vyzývá tím jen více k odporu ty, kteří takového člověka mají uznati, člověka, který za nejslavnostnějších příležitostí osvědčuje i prohlašuje se Bohem; proto ta vytáčka chorobného sebevědomí a pod., která zase odporuje té tak klidné a rázné jinak povaze Kristově. Ani ta námítka, že ona svědectví o božství Kristově, původně jinak míněná, teprve v dalších pokoleních vykládaná ve smyslu božském, není oprávněna. Avšak obec křesťanská vznikla hned po smrti a nanebevstoupení Páně, do jediného desetiletí po něm byla již úplně ustavena a její víra písemně takofka protokolována. I Harnack zařadil chronologii evangelii i evangelium sv. Jana do I. století, tak že jest dnes plně vyvrácený nesmysl o tvorení heroů a bohů v jednom nebo ve dvou stoletích.

Monismus nahradí náboženství. V „Přehledu“ ze dne 20. prosince r. 1912 píše universitní prof. dr. F. Mareš stať o monismu a praví: „Monism představuje se jakožto jednotný názor světa i života založený na vědeckém poznání.“ Poukazuje na to, že stoupenci monismu chtějí tak nahraditi lidu náboženství. O něco dále praví: „Rozumí se, že monismus poskytuje jednotný názor světa i života na základě vědeckého poznání, k jakému právě dospěli jeho vyznavači. I záleží vše na tom, jaké je toto vědecké poznání, nejsou-li v něm mnohé pouhé pomysly, ne-li docela pověry.“ Německý monismus spočívá na základě přírodovědeckém. Monističtí přírodovědci tvrdí, že fysika a chemie jsou základy vědy a že život vlastně vznikl jen jako náhodný vedlejší produkt věčné, nezrušitelné jakési prapříčiny hmoty-síly. Mrtvé, neživé je původem života. Haeckel, zakladatel německého monismu, učí, že není účelu, že jsou jen mechanicky působící příčiny. Ostwald pozměnil učení Haeckelovo a na místo hmoty-síly postavil energii, jejímiž změnami vzniká všechno dění; připouští

již dokonce účelné působení a zavrhuje mechanismus. Vlastně již tato okolnost, že dva stoupenci téhož směru jsou v přímém rozporu mezi sebou v hlavních otázkách ukazuje, na jakých základech monismus stojí. Vědou se dnes odbývá všechno. Věda dokázala, že náboženství je neudržitelné, věda dokazuje, že monismus je to pravé, co hledáme; ale zároveň věda také dokazuje, že vše, co se vědou dokazuje, dokázáno není, poněvadž v mnohém věda sama potřebuje dokázání, ježto jedinou oporou její jsou tu jen hypotézy. Nábor monistický není tedy, jak vidíme, jednotný, záleží na tom, jaké vědecké poznání má ten neb onen jeho stoupenec. Celou stať končí prof. Mareš těmito slovy: „Monismus nedojde k cíli, dokud bude podřizovati život fyzikálním veličinám a zákonům. Neboť život stojí nad nimi, čině si je služebníky.“ Vyjadřuje se tedy prof. Mareš, dozajista žádný klerikál, proti monismu. Ovšem naše strana sociálně-demokratická má jiné vědecké poznatky a proto zakládá monistické sdružení. Jak dlouho bude toto sdružení státi na základech, jež má? Myslíme, že spíše o něm budou platiti slova, jež pronesena byla v jednom z feuilletonů „Práva Lidu“ o náboženství, totiž že za nějakých sto let nebude o něm ani potuchy. Dle našeho názoru je monismus jen oslňující prskavkou, jež na čas zazáří a upoutá pozornost všech, ale za nějaký čas shasne a nikdo už na ni nemyslí. K.

K oslavám Husovým. Přípravy „Volné myšlenky“ a jiných pokrokových korporací naznačují zcela jasně, že v boji o Husa se střetne svět katolický s pokrokovým co nejprudčeji. Osoby Husovy bude použito co nejmocnějšího prostředku k zostuzení katolicismu. Je přirozenou povinností každého našeho inteligenta (a speciálně studenta) aby, i když nebude uvědomovat široké vrstvy o pravém významu osoby a činnosti Husovy, hleděl aspoň sám pro sebe získat si ucelený, objektivní názor o této naší dosud nepalčivější otázce. Varuji však každého před brožurami: krátkodeché tyto kulturní pochodně, užívající většinou vědomého překrucování dějinných faktů, počítají svým kalným světlem jen na několik okamžiků. Doporučuji spisy odborné, vážné a pokud možno, nestranné. A konečně nebojte se ani studia spisů opačných tendencí; aspoň je poznáte! Pro dobu předhusitskou je vhodné Palackého

pojednání: „Předchůdcové hnutí husitského v Čechách“, a Kybalův „Matěj z Janova.“ „Vlast“ seznamuje nás soustavně s nejnovějšími studii husitské otázky se stanoviska katolického. Hlavně však upozorňuji (předpokládám, že o Palackého „Dějínách“ a Denisově „Konci samostatnosti české“ se nemusím zvlášť zmiňovat) na dosti obšírnou studii Fr. v. Bezolda: „K dějinám husitství“ (Praha 1904, Pelcl, 1 K), kde najdete nestranné vylíčení vůdčích idejí celého hnutí husitského, a co hlavního: poznáte, „jak zcela jinak často formulovala praxe to, co byla žádala reformní myšlenka.“ P.

Zajímavou zprávu přináší „Osvěta“. Referuje totiž o nových teoriích, které se snaží odůvodnit, že pravou otčinou lidstva nebyly pláne iránské ani nížiny indické, nýbrž — daleké končiny severu. Ba, jak již udává titul studie dra. G. Biedenkappa: „Der Nordpol als Völkerheimat“, dokonce sama točna je počtena čestným názvem „otčiny národů.“ Podstatně část důkazů je vzata z posvátných Ved a perské Avesty. Nejasná místa ve Vedách prý se zřejmě objasní, „představíme-li si, že jsou Arijei dětmi severní točny.“ Nálezy zachovaných zbytků zvířecích, zkamenělin a pod. ukazují, že tam kdysi panovalo teplejší klima, jež umožnilo trvání existence živoucích organismů. Vedy mluví „o létě, trvajícím jediný den, o zimní noci, mnoho měsíců trvajícím temnu, v němž byla záře měsíce a třpyt hvězdného kruhu velikým štěstím, dobrodiním.“ Všichni národové ctili Slunce jako božstvo nejvyšší, milostivé, dávající dary ceny neskonale — světlo a teplo. Na severu, v ledových krajinách, jistě s nadšením vítali po dlouhé temnotě vytoužený jeho zlatý pozdrav. Z toho vyzvozuje zmíněný Biedenkapp, že již tu člověk jasně poznal cenu slunce, ač zase nelze přehlédnouti, že slunce je dárcem milostivým, i když pálí. Wilser zase „uvažuje, že póly tekuté země se nejdříve ochlazovaly a staly se obytnými, že postupující schlazování postupovalo od severu k jihu.“ Američan Waren dokazuje pomocí geologie, mythologie a přírodních věd, že ráj a kolébka lidstva byly vlastně na severním pólu. Charakteristické je, že k týmž závěrům dospívají i jiní, na př. moravský badatel dr. Kríž, švédský hrabě Björnstjern, Maurice Wagner a učený astronom, Ind Bâl Ganghadâr Tilak: P

STUDENTSKÁ HLIDKA

LIST KATOLICKÉHO STUDENTSTVA ČESKOSLOVANSKÉHO.

OBSAH:

Roč. VI. č. 7.

Alfons Daňha: Kristovo zmrtvýchvstání a moderní kritika. — K. Moravec: Theorie vývoje a křesťanský názor světový.
Prof. Ludwik Sikora (Sanok): Studující mládež a zahradnictví. — Božena Z.: K československé vzájemnosti. — Hrvatské
Besedy. — Příloha "Jitro". — Rozhled.

ALFONS DAŇHA;

KRISTOVO ZMRTVÝCHVSTÁNÍ A MODERNÍ KRITIKA.

Ještě v pátek večer bylo tělo Kristovo složeno do hrobu v zahradě Josefa z Arimathie. Sobotní klid, jenž zavládl v Jerusalemě, skýtá našim zrakům zajímavé divadlo. Nepřátelé Kristovi jásali, aby však radost jejich ničím nebyla zkalena, žádali Piláta o vojenskou stráž. Měla střežit hrob, aby snad učedníci neukradli tělo Kristovo a pak nerozhlásili, že z mrtvých vstal. (Mat. 27, 62. a násl.) Slyšeli, že se Ježíš často odvolával na své budoucí vzkříšení jako na znamení, dle něhož mohli a měli poznati svého Messiáše. (Mat. 12, 39.) Ovšem zklamali se. Právě vojáci byli svědky jeho vzkříšení. A přátelé Kristovi? Ten, který se vydával za Syna Božího, za vyslance nebeského, potupně vykrvácel na kříži a je v bludu na světě zanechal. Všechny dojmy nadšení a lásky, jež vyvolávala v nich jeho osobnost, zmizely do moře trpkého zklamání. „My však jsme se nadály, že on to jest, jenž má vykoupiti lid israelský; a nyní ke všemu tomu jest dnes třetí den od té doby, co se to stalo.“ (Luk. 24, 21.) Snad třeba ještě věrnějšího obrazu zklamání učedníků?

Avšak laskavý Kristus nechtěl dlouho nechat v bludu svých věrných a slavně z mrtvých vstal — v prvních hodinách po půlnoci na neděli. Zjevil se apoštolům i zbožným ženám, aby vyplnil, co slíbil, aby dokázal, že jest Bůh a jeho učení božské.

Tu však naskytá se nám přirozeně otázka: Jak mohli apoštolové i ostatní poznati a se přesvědčiti, že ten, který před nimi stál, s nimi mluvil, je též Kristus, táž osoba, jež s nimi po tři léta obcovala? Což se nemohli klamati? Nikoliv. Vzkříšení Kristovo jest událostí nad všechny historické nejjasnější. Je dosvědčena tolika svědky, jak málokterá jiná. Kdyby mnohý svědomitý historik měl pro některé své tvrzení jen stý díl svědectví, co my máme pro Kristovo vzkříšení, stal by se za svou pravdu mučedníkem!

Apoštolové nebyli oklamáni.

Všeobecný zármutek a nesmírná stísněnost ze smrti Kristovy panovala mezi učedníky, ale jako bleskem působila na ně zpráva zbožných žen, že

prý Kristus z hrobu vstal a že jest živ. To však víře v takový zázrak nepostačilo. Sami se musili přesvědčiti, s a m i musili Krista vzkříšeného viděti. A Kristus sám jim přispěl ku pomoci. Jen sv. evangelisté zmiňují se o 10 zjeveních. Avšak sv. Lukáš ve Skut. apošt. praví: „jimžto i sebe samého zjevoval, živého po svém umučení ve mnohých důvodech (t. j. rozličným způsobem), ukazuje se jim po čtyřicet dní a mluvě o království Božím (t. j. o své církvi).“ (1, 3.) Ano, zjevil se všem apoštolům, zjevil se jednotlivým, i když byli pohromadě, zjevil se mužům, ženám, zjevil se i zástupu více než 500 učedníků (I. Cor. 15, 6.) Tu věru nemohli býti apoštolové oklamáni.

A jak se jim zjevoval? Ne z daleka, ve vidinách, v mátohách, nýbrž blízko. Byla to táž vlídná, laskavá tvář, týž Kristus, s kterým tři léta již žili. „Přišel Ježíš a postavil se uprostřed a řekl jim: Pokoj vám!“ (Jan 20, 19. 26.) Mluvil s nimi, všichni mu rozuměli, dotýkali se ho (sv. Tomáš u Jana 20, 27. ; Luk. 24, 39.). Výslovně dí Písmo sv.: „Když pak oni pro radost ještě nevěřili a se divili, řekl jim: „Máte-li tu něco k jídlu? I podali mu kus pečené ryby a plást medu.“ (Luk. 24, 41. 42.) Nezjevoval se v noci, v tajemném přítmí, nýbrž za jasného dne, nezjevoval se jako mlhavý fantom, přízrak nebo neurčitý zjev najednou, by hned zmizel, nýbrž po delší dobu vždy s nimi obcoval, až se přesvědčili, že on to jest.

Vizme i p o v a h u apoštolů, pravých synů israelských; Nebyla mnoho rozdílná od ostatních židů. Kolikrát si Kristus stěžoval do jejich nechápavosti! Kolikrát o nich čteme: „A oni nesrozuměli slovům jeho!“ Byli usedlými muži, již nedají se hned zmásti lecjakým přeludem — tak charakterisuje je sv. Lukáš, když jim ženy zvěstovaly Kristovo vzkříšení: „Ale slova ta zdála se jim jako bláznovství; i nevěřili jim.“ (Luk. 24, 11.) Lehkověrná povaha ženská, jež nepotřebuje právě k víře mnoho důvodů, nebyla tehdy jiná než dnes. Proto právem omluvíme apoštoly, že hned nevěřili. Než, co řekneme, když nevěřili ani mužům, ani svým vlastním druhům? Když dva učedníci navrátili se z Emaus a zvěstovali jim, jak Kristus se jim zjevil, dí Písmo sv.: „a nevěřili ani jim.“ (Mat. 16, 14.) Jak názorně rýsuje povahu apoštolů chování Tomášovo! Nevěří ani svým bratřím, ani ostatním, praví: „Neuzřím-li v rukou jeho rány hřebův a nevpustím-li prstu svého na místo hřebův a nevložím-li ruky své v jeho bok, neuvěřím.“ (Jan 20, 25.) A když Kristus přišel a jemu se zjevil, zdaž týž Tomáš nezvolal: „Pán můj a Bůh můj!“ (Jan 20, 28.) a neuvěřil ve vzkříšení jeho?

Toť zajisté ustavičná a všem pochopitelná apologie vzkříšení Kristova! Ano, Kristus Pán sám při posledním zjevení „trestal nevěru jejich a tvrdost srdce, že nevěřili těm, kteří jej byli viděli z mrtvých vstalého.“ (Marek 16, 14.)

A nyní položme si otázku: Mohli býti apoštolové oklamáni? Jestli přece uvěřili, zdaž nepohnuly je k víře důvody četné a nad očekávání přesvědčující? Apoštolové uvěřili, jak ukazuje jejich chování po nanebevstoupení Kristově.

Při smrti Kristově se rozprchli, ač viděli jeho moc. Petr, který slavně vyznal: „Ty jsi Kristus, Syn Boha živého!“ (Mat. 16, 16.), stydí se před děvečkou a prostými vojáky přiznati, že jest jeho učedníkem! A jak se chovali po vzkříšení Páně, když se přesvědčili, že vskutku z mrtvých vstal? Nebáli se, nýbrž celému světu hlásali Krista ukřižovaného i z mrtvých vstalého. Nelekali se židů ni pohanů, ani trestů, mučení, pohany ani smrti: „Oni pak šli z toho shromaždění, radujíce se, že hodni učinění byli trpěti pohanění pro jméno Ježíše.“ (Skut. ap. 5, 41.) Jak vysvětlíme si t u t o z m ě n u? Odkud čerpali onu heroickou sílu, onu čarovnou, abych tak řekl,

moc, již uchvacovali nejen židy, ale zvláště pohany, kteří ochotně víru přijímali? Kdo nadchl ony zástupy věřících, že radostně a s plesáním šli vstříc svému katanům? Zdaž nebyli to apoštolové, kteří své přesvědčení a víru čerpali právě ze vzkříšení Krista? „Wäre die Kreuzigung des Heilandes das letzte wirklich Erlebte gewesen, dass sie verkündigen konnten, so hätte das Evangelium wahrlich keine Aussicht auf Annahme gehabt. Sie hätten unter diesen Umständen auch die Verpflichtung zur Verkündigung nicht empfinden können. Gerade auch dazu war ein neuer Beweis des Rechtes und die Kraft des messianischen Reiches notwendig. Und dieser war eben die Auferstehung. Es erklärt sich aus ihr sowohl das Pflichtbewusstsein der Jünger wie auch die Sicherheit in der Verkündigung. Tatsächlich war ja auch die Auferstehung von Anfang an mit der Predigt der Apostel (Apg. 2, 34.; I. Cor. 15, 14.) und mit dem Glauben der Christenheit verbunden.“ *)

A co lze říci o zázracích apoštolů? Nevykonali jednoho ani dvou, nýbrž přčetných — a často výslovně na důkaz vzkříšení Kristova. Sk. ap. vypravují v hl. 3. o uzdravení chromého od narození. Když pak Petr a Jan hlásali v chrámě víru Ježíše Krista, byli zajati a postaveni před soud knížat kněžských. Tu sv. Petr povstal a pravil: „Ve jménu Pána našeho Ježíše Krista Nazaretského, kteréhož jste vy ukřižovali, jehož Bůh vzkřísil z mrtvých, skrze toho stojí tento před vámi zdráv.“ (Skut. apošt. 4, 10.) A na důkaz lži a podvodu Bůh zázraků nedělá, protože jest sám v sobě Pravda sama.

Avšak i důležitost události nutila apoštoly, aby se o ní bezpečně a jasně přesvědčili. Věděli, že Kristus odvolával se na své vzkříšení jako na důkaz a patrné svědectví božského svého poslání. Apoštolové měli býti hlasateli Krista a jeho nauky. Jak lze si jen mysliti, že by se nepřesvědčili o události, na níž záviselo jejich poslání: zda měli býti hlasateli pravdy či lži? A jak snadno se mohli o tom přesvědčiti! A jestli pak přece prohlašovali nauku Kristovu jako božskou a sebe za poslance Boží, můžeme ještě pochybovati, že vzkříšení Kristovo je smyšlenkou a ne historickým faktem? Sami vyznávali: „Nevstal-li Kristus z mrtvých, marné jest kázání naše, marná jest i víra vaše.“ (I. Cor. 15, 14.)

Apoštolové se tedy neklamali; vždyť tolikrát, tak jasně, určitě se jim Kristus zjevil. Jejich povaha, náhlá, ale trvalá změna jejich smýšlení, jejich zázraky na potvrzení Kristova vzkříšení i důležitost události až příliš mluví, že všeliký klam u apoštolů je naprosto vyloučen.

Avšak neklamali se i ostatní svědci Kristova vzkříšení. Vojáci, kteří od hrobu utekli do města, rozhlašovali všude, že Kristus z mrtvých vstal. A co židé? Slibují vojákům hory, doly, dávají jim peníze, jen aby mlčeli nebo řekli, že učedníci vzali jeho tělo. (Mat. 28, 12. a násl.) Proč jich nepotrestali? Proč nepostavili před soud, že utekli a rozhlašovali tak neuvěřitelnou věc? Nikde nečteme ani slova, že by se to stalo. Naopak pravili židé: „A uslyší-li o tom vladař (že je podplatili), uchlácholíme ho a vás učiníme bezpečny.“ (Mat. 28, 14.) Ani tedy pomyšlení, že by buď vojáci nebo židé byli nějakým přeludem oklamání. Chtěli jen vzkříšení Kristovo dle své možnosti zatajiti. Neviní apoštoly, že by Kristus nebyl vskutku z mrtvých vstal, netrestají jich, neusvědčují je z bludu, ač tak snadno to mohli dokázati, kdyby vskutku nebyl Kristus z mrtvých vstal. Všichni věděli, kde Kristus byl pohřben. Proč tedy ani jediný z knížat kněžských nepřivedl oklamané (!) apoštoly ke hrobu a neukázal jim holou skutečnost?

*) Kneib, Hanb. d. Apol. S. 481.

Protože Kristus slavně z mrtvých vstal a dokázal, že jest Bůh a božské jeho učení.

Ač tolik a tak jasných důkazů dotvrzuje faktum Kristova vzkříšení, přece odpůrců skutečného vzkříšení Páně je celá legie. Ano každý, kdo se vzpírá křesťanství, musí zásadně popřít i jeho základnu — Kristovo skutečné vzkříšení. Odtud tolik hypothes a výkladů, jen aby historické Kristovo vzkříšení uvedli v pochybnost nebo dokonce mu upřeli historičnost. Naši moderní době nesmírně se zamlouvá t. zv. *hypothes* *visi*. Otcem jejím zasloužil si býti Straus *) a horlivými šířiteli Renan,**) Holsten, Hausrath, Pfleiderer,***) nejnověji Harnack.†) Hlavní její rysy jsou: Po smrti Kristově byli všichni učedníci do nejvyšší míry rozrušeni. Ježíš tanul jim stále na mysli. Všichni viděli živě před očima nadzemskou onu bytost i jeho činnost. Rozpomenuli se na Jeho řeči, zvláště na proroctví o blízkém umučení a smrti. Slíbil, že opět přijde. Přirozenou orientální fantasií jejich víra se náhle vzpružila. Oživila se bývalá ona náklonnost, láska, nadšení a zápal pro Krista. Roznícená srdce jen jen po Ném toužila, láska k Jeho vábné bytosti zaujala celou jejich duši — a tu není divu, že zvláště ženy měli hallucinace vzkříšeného, oslaveného Krista. Na doklad uvádím nadšeného Renana: „Le cri „Il est ressuscité!“ courut parmi les disciples comme un éclair. L'amour lui fit trouver partout une croyance facile. Que s'était-il passé . . . C'est ce que, faute de documents contradictoires, (!) nous ignorerons à jamais. Disons cependant que la forte imagination de Marie de Magdala jona dans cette circonstance un rôle capital. Pouvoir divin de l'amour! moments sacrés ou la passion d'une hallucinée donne au monde un Dieu ressuscité.“††) A tyto hallucinace, jak dí Pfleiderer, jsou psychologicky možné a historicky jsou doloženy mnohými analogiemi. „Dass aber diese Gewissheit der Jünger vom Leben des Gekreuzigten sich in die Form von Visionen kleidete, in welchen das Heilandsbild, das in ihrer Seele lebte, mit dem Scheine der Leibhaftigkeit vor ihr Auge trat, ist eine psychologischvöllig begreifliche . . . Erscheinung, deren wunderbarer Charakter in nichts anderem besteht, als in der schöpferischen Kraft eines Glaubens und einer Liebe, die stärker sind als der Tod.†††) Kde však jest jenom jedna „historická analogie“, praví Pesch,*) kdy mnoho lidí nespících, nýbrž při plném vědomí, po 40 dní (a potom již nikdy!) ve své fantasii si představovalo, že vidí z mrtvých vstalého, slyší jeho rady, poučení, přijímá od něho rozkazy, jí s ním, dotýká se ho a konečně vidí, jak vstupuje na nebesa? Kde pak jsou „přechytné historické analogie“? Aby nicotnost této hypothesy zcela se ukázala, pohledme blíže na podmínky, průběh i účinky *visi* a přisvědčíme dru. Heinrichovi: „Nirgendwo zeigt sich so sehr die Nichtigkeit der Strauss'schen Mythenhypothese und der Renan'schen Phrase: die Welt verdanke den Auferstandenen der enthusiasti-

*) Das Leben Jesu für das deutsche Volk bearbeitet. 2 Aufl. 1864.

**) Vie de Jésus. 17. vyd. Paris 1882.

***) Die Religion, ihr Wesen und ihre Geschichte. I. Band. Religionsphilosophie. 1869.

†) Lehrbuch der Dogmengeschichte 1888. Das Wesen des Christentums 1901.

††) Vie de Jésus, str. 449.: „Hlas: On vstal! rozšíří se bleskem mezi učedníky. Láska nalézala mu snadno všude víru. Co se stalo . . . Kdyby nebylo těch sobě odporujících (! — sv. evangelií) dokladů, nevěděli bychom to nikdy (že vskutku přišel). Než řekněme, že silné imaginace Marie Magdaleny hrála při těchto *visích* hlavní roli. Ó moci božské lásky! Posvátné okamžiky, kdy vášně hallucinací stížené ženy zrodila svět vzkříšeného Boha!“

†††) Die Geschichte der Religion. S. 195.

*) Praelect dogm. I. 124.

schen Liebe eines Weibes, der schwärmerischen Maria Magdalena — als gerade hier.*)"

Jen neobyčejné a nesmírné podráždění nervů je podmínkou extatického stavu, o němž sní zastánci této hypotézy. Jen nervy slabé a nemocné podléhají preludům hallucinací. Visemi přirozenými trpí jen duch vznětlivý, člověk srdce vnímavého, přecitlivého. Extasím proto nakloněny jsou spíše ženy. Srovnajme vše s povahou apoštolů! Nikdo neupírá, že byli smrtí Kristovou rozrušeni, avšak nebyli tak tělesně nebo duševně podrážděni, že nervově onemocněli. Apoštolové byli prostými galilejskými rybáři, pracovali u sítě. Byli muži z lidu, silní, nervů zdravých. Než, co až příliš je nápadné, měli by hallucinace i při vysilující práci, kdy duch pozbývá svěžesti. Namáhali se právě celou noc na jezeře Tiberiadském a nic nenalovili. Ráno zjevil se jim Kristus a pravil jim, aby vrhli síť na pravo od lodičky. Sotva to učinili, již nemohli síť pro množství ryb vytáhnouti. (Jan 21.) To že by měli býti visionáři, stížení nervovými záchvaty? Bláhový, kdo by také báchorce věřil! Avšak nevěra vede soustavně i tam!

Nad to byli apoštolové židé, ducha více méně praktického. Nevěřili mnohdy Kristu, ani když k nim mluvil o svém učení, kdy přesvědčení byli, že je nechce klamati, nýbrž přáli si, aby jim vše novými důkazy a podobenstvími objasňoval. A nyní by titíž apoštolové pevně věřili jakýmsi preludům, o nichž svému zdravému rozumu nemohli si vydati počtu? Neměli tedy žádné dispozice k visím — jimž praktická povaha apoštolů naprosto se příčila — tím méně k visím v z k ř í š e n é h o Krista.

Je věru neuvěřitelné, že by až příliš zdrcující a smutné myšlenky na umučení a smrt Kristovu náhle vyvolaly v srdcích apoštolů ohnivou víru a takové entusiastické nadšení, jež by se stupňovalo až v hallucinace vzkříšeného Mistra! Vždyť přece hallucinace jsou přirozeným pokračováním sesílených, předešlých dojmů a celkem neobsahují nic nového.***) Namítá se: Apoštolové věřili, že Kristus přijde a založí říši messiánskou, A Kristus jich lásku a víru odměnil hallucinacemi své oslavené osoby. Toť věru odměna Boha nedůstojná! Apoštolové znali ovšem prorocství Kristovo o messiánském království. Jak však vysvětlí se okolnost, že právě po potupné jeho smrti víra v budoucí říši vymanila se tak rychle a z tolika dojmů, v posledních dnech zažitých, jež naopak zničily všelikou jejich naději, víru i lásku v Krista, a vyvrcholila visemi?***)

A jaký pojem měli apoštolové o říši messiánské? Ač žili tři léta s Kristem, poslouchali božskou jeho nauku, přece nepovznegli se nad židovské předsudky. Židé totiž čekali, že Messiáš vysvobodí je z poddanství římského a vrátí jim bývalou úplnou svobodu. Vždyť ještě nedávno, na poslední cestě s Kristem do Jerusalema, vznikl mezi nimi spor o přednější místo v budoucí messiánské říši. Ano, Jakub a Jan Zebedeovi žádali výslovně Mistra o první křesla v jeho říši. (Mar. 10, 32. a násl.) Protože tedy tanulo stále před očima apoštolů vítězství pozemské říše Kristovy, byli zcela smrtí Kristovou zklamáni a zdrceni.†) I poslední jiskřička naděje na vítězství Kristovo, jež zpečetiti měl svým vzkříšením, uhasla. Klassickýu

*) J. B. Heinrich, Christus. 1864. S. 234.

**) Dí P. Didon: „Věcí podstatnou při hallucinacích jest, že blouznivec vidí vždy, čeho se obává, nebo čeho si přeje. Apoštolové však nemají ani pomyšlení, že byl Mistr ukřižovaný vstal z mrtvých; neobávají se ho, aniž po něm touží; neznajíce ho ještě dokonale, ani se neopovažují věřit v něho.“ Ježíš Kristus II. 319.

***)) Kneib, Hanb. d. Apol. S. 478.

†) Kneib, H. d. Apol. S. 479.

toho důkazem je sv. Tomáš. (Jan 20, 24. a násl.) Nevěřil již ani před první zprávou o vzkříšení Krista, ano neveril později ani svým bratřím, když mu vypravovali o vzkříšeném Mistru, nevěřil tolika svědkům, již nemohli se klamati. Podobně, když se zjevil apoštolům na hoře v Galileji, dí Písmo sv.: „Někteří však pochybovali. (Mat. 28, 17.) A přece zjevil se všem, pochybujícím i věřícím, ač oni pražádné dispozice k visím neměli. Tolik věrohodné Písmo sv. Kde je tedy Renanův „enthusiasmus“ apoštolů, kde Pfeidererova „tvůrčí síla víry a lásky, jež silnější jsou než smrt“? — „Každá svévolná hypotéza odsuzuje se sama; stává se zločinem, je-li urážlivou,“ dí s P. Didonem.*)

A jaký byl průběh t. zv. visí? Při visích ztrácí se vědomí zevnějšího světa — mysl je všechna zaujata předmětem extase — vise odnímají člověku většinou užívání smyslů. A apoštolové? Neztratili vědomí zevnějšího světa, měli jasnou mysl, svých smyslů volně užívali. Byli si zcela vědomi, kde jsou, že je s nimi Ježíš, že s ním jedí, mluví, jej slyší, zkrátka vše kolem rozeznávají, jak nám věrně líčí sv. evangelisté. Při visích mysl okamžitě postřeňne a pozná předmět extase, k němuž byla disponována. Apoštolové, spatřivše vzkříšeného Krista, ani jej nepoznávají, ani nechtějí věřit, že by byl, až sám je úplně přesvědčil, že není duch, vidina, nýbrž týž Kristus, ovšem oslavený. „Co se děsíte? Vizte ruce mé i nohy mé, že já sám to jsem; dotýkejte se mne a vizte, neboť duch nemá těla a kostí, jakož vidíte, že já mám.“ (Luk. 24, 38., 39.) Kdo se ještě odváží tvrdit, že apoštolové neviděli vzkříšeného Krista, nýbrž své vidiny, hallucinace? Ano, oni sami rozeznávají pouhé vise od vidění vzkříšeného Krista. Když sv. Petra vyváděl anděl z vězení, dí sv. Lukáš, domníval se (Petr), že by vidění viděl (Sk. Ap. 12, 9.), ač brzy se přesvědčil, že vysvobodil ho anděl v lidské podobě. Jak jinak soudí týž Petr o viděních vzkříšeného Krista. Ta jsou mu zárukou, že Kristus je Bohem, zaslíbeným Messiášem. Kristus ukřižovaný a z mrtvých vstalý — jsou thema jeho kázání. A muž, jako byl Pavel, měl by obětovati pro jakési blouznivé hallucinace své rozhodné židovské přesvědčení, své nadšení pro zákon otců a svůj lid — a státi se apoštolem opovrhovaného Ukřižovaného? Pavel, obdivuhodný, jasný genius, onen veliký a silný charakter, mohl uvěřiti snům a ženským klepům**) a pak psáti „Připomínám vám, bratří, evangelium, kteréž jsem vám kázal. Jež jste i přijali . . . že Kristus umřel . . . byl pohřben, a že vstal z mrtvých . . . viděn jest od Petra a potom od jedenácti. Potom viděn jest více než od pěti set bratří spolu, z nichžto mnozí až dosud živi jsou nejposléze viděn jest i ode mne.“ (I. Cor. 15, 1.—8.)

A kdo konečně měl dle Renana vise? Jen Marie Magdalena. Jejím fantastickým výmyslům pak apoštolové věřili na slovo

Věrohodná evangelia mluví trochu jinak a těm zdravý rozum spíše uvěří, než výmyslům Renanovým! Vhodně dí Heinrich: „Mag hie und da eine aufgeregte Phantasie Gespenster gesehen haben; wo aber hat je ein Weib in der Sehnsucht nach ihrem verlorenen Gatten, oder eine Mutter in der Sehnsucht nach dem entrissenen Sohne durch ein Phantasiebild die feste Überzeugung gewonnen, der Verstorbene sei auferstanden und lebe leibhaftig? Und nun sollen so viele Männer, und diese uns so wohlbekannten apostolischen Männer, mit der gesunden Kraft und schlichten Verständigkeit ihres Wesens, auf Träumereien hin die feste Überzeugung von der Auferstehung Jesu Christi erlangt haben?“ ***)

*) Ježíš Kristus, str. 318.

**) Heinrich, Christus, S. 235.

***) Heinrich, S. 235.

Ještě jiný zajímavý rozdíl je mezi visemi a viděními apoštolů. Vidění apoštolů přestává náhle a v největším nadšení pro vzkříšeného Krista. A právě to svědčí pro skutečné zjevení. Vise nepřestávají najednou, nýbrž ponenáhlu, jak klesá nebo stoupá nadšení, avšak nikdy uprostřed nadšení.*)

Jaké posléze byly účinky t. zv. visí? Změnily smýšlení apoštolů. Z prostých, malověrných stali se hrdinami víry. Jejich trvalé přesvědčení o Kristovu skutečném vzkříšení hlásá každá stránka Sk. ap. i vlastních listů. Jejich víra ve vzkříšení sílila je v bojích, útrapách, neuhaslá po celý život, ani při mučednické smrti. Jestli jejich víra kotvila jen v subjektivních visích a hallucinacích, proč nezmoudřeli aspoň v posledním okamžiku? Protože Kristovo vzkříšení jest událostí historickou, je nejjasnějším svědectvím jeho božského poslání. Osmnáct století věřilo v ně s apoštoly, až vystoupil Renan se svým tvrzením, že apoštolové byli blouznivci

Proto končím s P. Didonem: „(Apoštolové) jsou pravým opakem blouznivců: tito domnívají se mítí vidiny, které ve skutečnosti nejsou; apoštolové však tvrdí co vidí a co skutečně jest. — Aby podobný stav u apoštolů vysvětliti mohli, dovolávají se vroucí jejich lásky k Ježíši, berouce na pomoc i přelud východního světla, jara galilejského, oslňující nebe, ale to vše znamená vydávati se v posměch těm, kteří znají východní země, kteří znají pošetilost a lest nevěry. Žid a Arab nejsou blouznivci. Nikdo nevyciřuje lépe přírodu než oni, a proto nejsou přístupni jakémusi přemrštěnému nadšení, jemuž se poddává blouznivec za naší doby. Ostatně nesmíme zapomínati, že dobyt byl svět od těch mužů, kteří hlásali Boha ukřižovaného a vzkříšeného. A není příkladu, že by blouznivci potřeštěnci dobyli světa. Jejich osudem bývá, že vzbuzují spíše útrpnost.“**)

Dle zásad pragmatismu jest hypothesis o Bohu pravdivou; poněvadž v nejširším slova smyslu působí uspokojivě.

W. JAMES.

K. MORAVEC:

THEORIE VÝVOJOVÁ A KŘESŤANSKÝ NÁZOR SVĚTOVÝ.

Rozmach přírodních věd v minulém století byl obrovský. Vědecké badání bralo se novými směry, nové nauky se šířily. Z nich největšího vlivu a významu nabyla nauka vývojová, theorie evoluční. Psaly a píší o ní všechny vědecké knihy přírodních oborů. Než i populární spisky o vývoji tvorstva (a tím i člověka ze zvířete) šířily se mezi lidem.

Do lidu ji vnášeli po výtce nepřátelé církve katolické, doufali a ještě se domýšlejí, že novou naukou vyvrátí světový názor křesťanský, jenž učí že Bůh stvořil svět a co živého jest ve světě.

A ký div? Přiložili sekeru u samého kořene, učíce, že před nepamět-nou dobou z hmoty neživé samovolně utvořil se jakýsi zárodek, jenž byl prapůvodem všeho života. Z Haecklova bathybia (*βαθύς* hluboký, *βίος* život; tedy: v hlubinách žijící) vznikaly pozvolna vývojem a přeměnou jednobu-

*) Kneib, S. 480.

**) Ježíš Kristus. II., str. 230.

něčné řasy, mnohobuněčné lišejníky, jatrovky, mechy, kapradě, přesličky, jehličnaté stromy a konečně jevnosnubné tvary nynější Flory; — ale také druhým směrem bral se prý vývoj od nejnižších prvoků až do nejdokonalějších ssavců, k nimž patří také člověk. Bůh Stvořitel by byl zbytečný.

Ovšem v nové době kritická badání ukázala, že bathybius není vůbec živokem, odhalila jiné podvody Haecklovy;*) ale i jinak hleděli učenci strážlivěji na vývojovou theorii.

Nelze však upříti, že nevědecké a štváčské výstřelky v úvahách o theorii vývojové zavinily nechuť a nedůvěru mnohých k theorii samé. Praví se: theorie ta stojí na velmi slabých nohou, konec konců je pouhým výmyslem atheistů. Jiní tvrdí, že je nedostatečně odůvodněna, ale že míří aspoň nepřímou proti křesťanskému názoru světovému.

Kdo vlastně má pravdu? Myslím, že každý z uvedených úsudků mluví pravdu i nepravdu. Zcela nesprávná je domněnka, že se theorie vývojová neshoduje s křesťanským názorem světovým. Kdo pozná obsah, dějiny, cíl a rozsah theorie evoluční, přesvědčí se brzy o nesprávnosti tohoto tvrzení.

Rozeberme stručně nejhlavnější momenty vývojové theorie.

Co učí nauka vývojová?

Pojímá-li se theorie ta ryze vědecky, „ukazuje možnost představit si, že dnešní tvorstvo pochází plynulou souvislostí z dřívějšího, až pradávného, jinak ustrojeného tvorstva nesmírnou řadou přeměn v nesmírných periodách časových (odtud se zove theorii descendenční: *descendence* = pocházení z předků). Při této přeměně (transmutaci: odtud mluvívá se též o theorii *transmutační*) dál se ustavičný pokrok z nižších útvarů k vyšším; z původního předpokládaného, velmi nízce ustrojeného tvorstva nenáhle se vyvíjely tvary vyšší až nejvyšší (člověk), odtud název theorie *evoluční* (evoluce = vývoj).“ str. 4.**)

Předmětem theorie vývojové je tedy tvorstvo, živočišstvo a rostlinstvo, dnešní i dávnověké. Živočištvem zabývá se zoologie, rostlinstvím botanika, tvorstvím dávnověkým palaeontologie. Ale tvorstvo to pojímá se dnes jinak než dříve. Vizme, co nám dějiny o tom vypravují!

Až do devatenáctého století se tvary říše živočišné i rostlinné popisovaly a sestavovaly dle shodných a podobných znaků v druhy (na př. pes), druhy v rody (na př. pes, vlk, liška činili rod šelem psovitých), rody v řády (na př. ssavci draví), řády v třídy (na př. ssavci), třídy pak v typy (na př. obratlovci).

Dle tehdejší theorie o stálosti tvorstva (Konstanztheorie) nebylo příbuzenských vztahů mezi jednotlivými druhy (species). Mělo se za to, že pes, vlk, liška byli stvořeni od začátku světa, a že od té doby se nezměnili.

*) O Haecklových „Welträtsel“, v nichž se theorie vývojová lidu hlásá jako dogma, napsal protestantský filosof, professor na universitě berlínské Paulsen: „Se studem planoucím četl jsem onu knihu; hanbil jsem se pro úroveň všeobecného i filosofického vzdělání našeho lidu. Že taková kniha byla možná, že mohla býti napsána, vytištěna a kupována, čtena a že jí věno v národě, jenž má Kanta a Goetheho a Schopenhauera, to je bolestné.“ — Paulsen: „Philosophia miletans“, Berlin 1901, str. 187.

A tato kniha byla českým učitelem přeložena do češtiny dobrých 10 let později, kdy v Německu ji odbyli jako nevědeckou. Také pokrok.

**) Dr. Edv. Babák, docent fysiologie při české universitě, „O theorii vývojové“, přehled myšlení o vývoji tvorstva str. 177, 3 K, Brno 1904. Vřele se doporučuje každému, kdo si přeje obšírnějšího výkladu o theorii vývojové. (Výborná tato knížečka vyšla jako 3. svazek knihovny „Přírody a školy“.)

Klassický výraz Linnéův zní: tot species numeramus, quot ab initio creavit infinitum eus, t. j. čítáme tolik druhů, kolik stvořila od začátku nekonečná bytost.

Proč nevyhovovala tato theorie také v devatenáctém století? A proč se učil pravý opak? místo stálosti neobmezená proměnlivost?

Jedinou příčinou tak náhlého převratu je netušený rozkvět přírodních věd. Hlavní popud k theorii vývojové dala palaeontologie (nauka o vymřelých organismech), embryologie (nauka o zárodku) čili ontogenese (τὸ ὄν, bytost, jedinec; *γένεσις* vývoj; tedy vývoj jedince) a přímá pozorování proměnlivosti dnešního tvorstva.

Palaeontologické doklady jsou zbytky a otisky živočichů a rostlin, jednak shodných s dnešními tvary, jednak odlišných a vymřelých. Zvláště jedna okolnost zdála se nasvědčovati vývoji vyšších tvarů z nižších. V útvech geologických, časově pozdějších, objevují se zbytky organismů postupně dokonalejších. V českém siluru na př. není ryb, plazů, ssavců, ani stromů jehličnatých, ale hojně jsou koryšové (trilobiti).

Embryologické výzkumy ukázaly, jak se ptáci i ssavci vyvíjejí z vajíček dlouhou řadou složitých přeměn, než nabudou vzhledu tvarů dospělých. Mnohá stadia vývojová však prozrazovala nápadnou shodu se stadii tvarů nižších, ale již vyvinutých a volně žijících. Snad je tedy vývoj jedince jenom opakováním vývoje celé řady organismů?

Další doklady pro theorii vývojovou braly se z bohatých vědomostí o zeměpisném rozšíření rostlin a zvířat, ze všeobecné morfologie a fyziologie (nauka o živočišných zjevech a jejich příčinné souvislosti).

Nejvíce otřesena byla stará theorie pozorováním proměn ve volné přírodě i v umělém pěstění. Umělým chovem přeměňují se zvířata a rostliny a vznikají nové odrůdy, na př. odrůdy holuba, psa, růže.

Dlouhé pásmo takových a jim podobných vědeckých fakt nemohlo zůstat bez výkladu. Duch lidský nespokojil se rozházenými články velikého řetězu zjevů přírodních. Theorie o stálosti tvarů nedovedla jich vysvětliti a zceliti. Proto bylo zcela přirozeno vyložiti zjevy ty vývojem, theorií vývojovou. Již byla poskytnuta „možnost shrnouti přerozmanitá fakta systematicky rostlinné i živočišné, srovnávací anatomie, embryologie, fyziologie, palaeontologie, rozšíření tvorstva atd. v jedinou stavbu myšlenkovou“ (Dr. Babák l. c. str. 151.) Vychází od daných živých bytostí, jež sleduje v dalším vývoji. Jejím předmětem není vysvětliti vznik života. To je problem metafysický.

Myšlenka o vývoji tvorstva se vyskytuje již u sv. Augustina. Dle něho zvířata a rostliny vyvíjely se z nepatrných počátků, jež nazval „rationes seminales“. Také Linné se zmiňuje o možnosti vývoje v „Advenitates academicae“ (1761). Mluví o ní Robinet 1766, Buffon, benediktin O. Calmet 1789 ve výkladu Starého a Nového Zákona. Než byly to jenom roztroušené zmínky bez vážného významu. Větší však pozornosti vědecké nabyla myšlenka ta úvahami Lamarckovými (1749—1829) a pracemi Darwinovými (1809—1882).

Nezbudovali sice celou theorii, jak se v novějších knihách uvádí, ale byli její první průkopníci.

Od let padesátých minulého století snaží se největší přírodozpytci vysvětliti, jakou cestou a z kterých příčin se dál vývoj minulého tvorstva. Otázka ta byla velmi nesnadná. A odpovědi nemohly býti jiné než pouhé domněnky, hypotheses s větší nebo menší pravděpodobností. Takových hypotheses je nepřehledná řada.

Uvádím tu jenom nejhlavnější: selekce Darwinova, tak zv. darwinismus, je nauka Darwinova o přirozeném výběru (selekci); dále domněnka

Lamarckova, dle níž je do živé hmoty vložen zákon, jímž vytvářejí se vždy nové a dokonalejší ústroje a tvary. S touto domněnkou souvisí i domněnka o dědičnosti znaků jednak získaných, jednak vrozených. Jiná domněnka učí, že se živé bytosti účelně přizpůsobují vnějším vlivům, proměňující se často v nové, vyšší tvary (princip adaptace t. j. přizpůsobení).*)

To je v krátkosti obsah, vznik, dějinný přehled a cíl theorie vývojové. O rozsahu či o tom, pokud theorie vývojová je přípustná, někdy jindy.

Z toho však, co bylo řečeno, je patrné, že theorie vývojová vzala původ na poli přírodních věd, že nevznikla z nenávisti proti křesťanství a že cíl její je ryze vědecký. A pravá věda nemůže ani přímo ani nepřímě odporovat zjeveným pravdám. Zjevená pravda a vědecká pravda pochází z téhož pramene, z Otce světla.

Proto není nejmenšího důvodu, proč by se katolický učenec lekal theorie vývojové. Celý zástup badatelů katolických, neb aspoň hluboce věřících, hlásí se k ní: petrograf Karel August Lossen, slovník zoolog kongregace Lazaristů Armand David, veliký palaeontolog a botanik Oswald Heer, geolog a palaeontolog Bedřich August Queenstedt, slavný fyziolog Vilém Volkmann, botanik Alexander Braun, největší americký geolog James Dwight Dana, neméně slavný botanik americký Asa Gray, známý fysik anglický Lord Kelvin, pařížský professor palaeontologie Albert Gaudry, nestor katolické filosofie v Německu, prof. Konstantin Gutberlet a všeobecně známý badatel o mravencích P. Erich Wasmann T. J.

Nikdy však nezapomínejme, že vývoj minulého tvorstva, ať z několika nebo z jediné živé bytosti, není ještě dokázaným faktem a vůbec se ani dokázati nedá; vývoj ten je pouhá domněnka, opřená o četné doklady.

A kdyby se i podařilo zjistiti tento vývoj a nade vši pochybnost jej dokázati, neutrpěl by křesťanský názor světový právě tak, jak neutrpěl poznáním a zjištěním slunečního systému Koperníkova.

Pro člověka není nic tak charakteristickým, jako že jest bytostí, která vždy musí toužiti nad sebe samu. A takový charakteristický rys může býti na den zapomenut, ale nikdy nezničen.

Eucken, Erkennen und Leben.

PROF. LUDWIK SIKORA (SANOK):

STUDUJÍCÍ MLÁDEŽ A ZAHRADNICTVÍ.

Všeobecně jest slyšeti hlasy, že naše mládež studující, ta opora a budoucnost vlasti, vždy víc a více slábne, vyčerpává se fysicky, méně vzdoruje chorobám tělesným i utrpením mravním, pročez je neschopna vyšších studií vědeckých, zbavena sil a nevyzbrojena do boje života a dobrovolně často končí svůj život. Tento zjev potvrzují rodiče, konstatují vycho-

*) Zhusta se zaměřuje theorie vývojová s darwinismem. Ale neprávem. Darwinismus je toliko zvláštní směr myšlení vývojového a jedna z četných domněnek vývojových. Theorie vývojová obejde se i bez darwinismu. A vskutku hraje selekce Darwinova velmi podřízenou úlohu ve vývoji tvorstva.

vatelé a učitelé a dokazují každodenní případy. Tento smutný zjev vyžaduje soustředění mysli celé společnosti a zvláště činitelů, stojících v čele ústavů vzdělávacích a vychovávacích, k odstranění zla. S potěšením možno konstatovati, že konáme na tomto poli mnoho, ale nelze říci, že by se konalo všechno. Staví se vždy lepší budovy školní, zlepšují se plány učební, zavádějí se různé hry a cvičení fysická, mládeži poskytuje se vždy více svobody a volnosti v zaměstnání mimo školu, leč v poměru k učiněným nápravám lze viděti malé výsledky.

V přítomné době následkem trudných poměrů životních mládež studující odsouzena jest k boji o život, o denní chléb, ba i neopatrni rodičové, neohlížejíce se na fysický stav dítěte ani na jeho schopnosti, žádají, aby si vydělávalo, aby se samo vydržovalo a vypomáhalo ještě i jiným vedlejším zaměstnáním rodině. Vezme-li se ještě v úvahu byt temný a vlhký, v jakých jest často naše mládež ubytována, není divu, že přímo si ničí zdraví pro celý život a že od takové mládeže nelze očekávati ani větších vědomostí, ani fysiologického rozvoje těla. Jsou to spíše kandidáti nemocnic a sanatorií, ale ne školy.

Druhou příčinou slabosti mládeže studující jsou budovy školní, nebo spíše domy obytné, přeměněné ve školy. V takových třídách zřízených z pokojů mešká 40 a nejednou i více žáků přes 5 hodin denně. Nedostatek svěžího vzduchu, kyslíku a přiměřeného osvětlení působí zhoubně na žáka a není divu, že po dvou hodinách vyučování žáci stěžují si na bolení hlavy a jsou neschopni pozorně poslouchati a odpovídati.

Mládež studující tedy slábne a vyčerpává se fysicky, nikoli pro přetížení studií, nač si společnost stěžuje, nýbrž pro nedostatek přiměřených podmínek ke studiu, t. j. pro nedostatek stravy, přiměřeného obydlí, hygienických místností školních a zvláště pro nedostatek pohybu na svěžím vzduchu. Tato poslední podmínka, totiž nedostatek pohybu na čerstvém vzduchu, jest nejdůležitější příčinou povšechné slabosti školní mládeže. Moje pozorování zdravotního stavu mládeže ukázala, že na příklad žáci, bydlící na venkově a konající denně 10 až 20 km cesty do školy, rozhodně lépe vyhlízejí, ačkoliv mají daleko horší stravu i v méně hygienických jizbách bydlí, než ti, kteří v městě bydlí a lépe se stravují. Vzácná jest u nich nepřítomnost ve škole a ve studiu větší činí pokroky než mládež v městě přebývající. To dokazuje, že dvojí nutná procházka 10—20 km denně lépe působí na zdraví žákovo než na ty, kteří bydlí ve městě, různá cvičení tělesná jako kopaná, bruslení, tělocvik atd.

Všechny dosavadní zábavy k podporování tělesného vývoje mládeže, nejčastěji zaváděné z ciziny, ačkoli konají se na svěžím vzduchu a na slunci, jsou dobré nikoli však nejlepší. Předně mládež má málo vědomostí o hygienické ceně těchto cvičení, nemá tolik času, aby se jim mohla tolik věnovati již pro předměty nepovinné, kterým se vyučuje většinou odpoledne, nebo pro soukromé vyučování, nebo se musí připravovati na druhý den, nejčastěji však, že rodiče neradi dovolují dětem účastniti se zábavy, neboť ničí oblek i obuv a zvláště z obavy před četnými nehodami, které se přiházejí pro nedostatek dozoru.

Mimo to sama mládež studující, zvláště z tříd vyšších, rychle si je znechutí, protože nevidí ve stále se opakujících stejných cvičeních vyššího, mravního zisku. Většině nynější mládeže škol středních zdají se již dosavadní zábavy býti příliš malicherné, neodpovídající jejich požadavkům a vzdělání. Dost často lze viděti, jak starší žáci dívají se na zábavy svých mladších kolegů s jistou ironií a zlehčováním.

Hlavní příčinou, že znechutila si mládež zmíněné zábavy, jest důvod

psychologický, s nímž v tomto případě nutno počítati. Dosavadní zábavy nejčastěji k nám zavedené z krajů hospodářsky lépe situovaných, vesměs průmyslových, jako z Anglie a Francie, nemohou se mládeži kraje čistě rolnického tak hoditi jako někde jinde. U nás právě všichni, jak starší tak mladší, proniknutí jsou láskou k životu selskému, venkovskému, k hospodářství polnímu. Pročež cvičení a práce zahradnická, jako odvětví rolnictví, jsou nejpřiměřenější charakteru i zálibě naší mládeže studující. Kdežto dříve zmíněné zábavy baví žáka, neboť jsou příjemné a moderní, tyto ho animují, neboť vyhovují jeho povaze a potřebám ducha, neboť v nich nalézá fysické cvičení těla i mysli, sloučené s pěknou i učitečnou zábavou.

Proto cvičení žáků v zahradách ovocných i zelinářských nahraditi mohou dosavadní naše zábavy pořádané s mládeží za účelem zdravého vývoje tělesného. Není lepších prostředků k výcviku tělesnému, spojenému se zábavou i poučením, než cvičení zahradnická, konaná uprostřed zeleně na výsluní a čerstvém vzduchu. Všecky práce zahradnické, jako práce lopatou, motykou, štěpování a sázení stromů, plení a zalévání atd. konati mohou žáci jak silnější tak i slabší bez většího vysílení, při čemž cvičí všechny orgány tělesné soustavně i všestranně na čerstvém vzduchu, čehož naší bledé mládeži nejvíce ke zdraví jest zapotřebí, zvláště při nezdravých budovách školních i obydlí, které leckdy pro chudobu musí obývati.

Další výhodnou stránkou tohoto druhu cvičení jest to, že zaujímají dobu jarní, letní a podzimní, to jest asi 8 měsíců, tudíž ve dny a měsíce o různé teplotě, což jest příznivo postupnému otužování mládeže, zvláště slabší, již jest na našich školách více než 80 procent. Právě tato slabá mládež potřebuje nejvíce zvláštní péče, neboť ona pro přetrvávající choroby nemůže se zúčastniti zábav, jako kopané, gymnastiky, vyžadujících většího vysílení.

Práce v zahrádkách jest pro ni nejpřiměřenějším zaměstnáním ve volných chvílích, kdež mohou pracovati, jak dlouho chtějí a kdykoli.

Přijav na prosby rodičův do cvičení zahradnických takové rekonvalescenty, poznal jsem, že velmi rychle nabyli úplného zdraví, dostavila se chuť k jídlu, jako vůbec u všech pracujících na zahradách chuť bývá neobyčejná. Na příklad když 1½ hodiny po obědě podalo se pracujícím žákům po dvou houskách čtyřhaléřových a přinesla se konev čisté vody, vrhli se na ně a v okamžiku je snědli s nezvyklou chutí. Rovněž rodiče žáků pracujících v zahrádkách dosvědčili mi, že když vrátí se ze cvičení zahradnických, mají větší chuť k jídlu a snědli by dvakrát tolik všeho, co se jim podává, než jindy.

(Pokračování.)

Vždy víc a více poznávají bez konce, toť jest pravý obraz věčné moudrosti. Vždy člověk touží to, co poznává, ještě lépe poznati, co miluje, ještě více milovati, a celý svět mu nestačí, poněvadž jeho touhu po poznání nemůže utišiti.

M. Kness.

BOŽENA Z

K ČESKOSLOVENSKÉ VZÁJEMNOSTI.

Nyní v době velikého všeslovanského hnutí, kdy celá Evropa patří s obdivem na společnou vytrvalou práci spojených států balkánských, kde vzduch chvěje se otřesem děl a země prosáklá je krví křesťanskou i moslemínskou, nyní, kdy z jihu doléhají k nám nářky, žalné steny a volání

o pomoc, veškerá veřejnost česká zaujata je jedinou krásnou myšlenkou: pomoci ubohým krvácejícím bratřím slovanským. Sehnala již slušnou sumu peněz, vyslala lékaře i ženy, opatrovnice, jimž uložila těžký, zodpovědný, ale vznešený úkol. A lékaři podjali se ho rádi, s láskou chopily se díla také ženy, pod jichž soucitnými rukama a vlídným pohledem tolik raněných již okřálo a se zotavilo, aby s novou silou a chutí vrhli se ve vřavu válečnou. Právě divy vykonaly a konají tu doposud milosrdné sestry, jichž nezištná obětavost a účinná láska uchvátily nejen srdce nemocných, ale i zkušených lékařů. Tak chápe žena svůj úkol, žena prostá i vznešená prodchnuta živou vírou a láskou k Bohu a bližnímu.

Ale blíže než Slované jižní, takřka v přímém sousedství našem žije národ, jehož dějiny jsou již od počátku úzce spjaty s dějinami našimi. Jsou to Slováci, kteří právě v přítomné době hlásí se a volají k nám o pomoc a ochranu. Jiné národy volá ke vzpomínce a soucitu hlas prostého rozumu, ale nás kromě toho i hlas rodné krve a podobnost dějinných osudů. Spojení jsme byli již pod žezlem Svatoplukovým a je známo, že jsme měli jeden společný jazyk.

Nasloucháme-li tedy dnes bolestným výkřikům pod Karpatami se srdcem povzneseným a vůlí ochotnou k pomoci, není to vedle soucitu čisté lidskosti nic jiného než prostá vděčnost a národní povinnost splatiti Slovákům byt i ne historicky úplně dokázaný dějinný dluh.

Nebývalo jim v národním ohledu vždy tak zle jako je dnes. Maďari podrobili si je sice již před tisícem roků, ale dlouho vykořisťovali je hlavně hospodářsky. Kulturně stáli hluboko pod Slováky a doplňovali svoji osvětu osvětou slovanskou. Živou památkou toho je dosud množství slovanských slov přijatých do jazyka maďarského. V XV. a XVI. století na sněmu uherském i ve správě politické byla vedle latiny úředním jazykem i čeština, spisovný to jazyk Slováků.

I útsky a trampoty nás spojují. V naší polovici říše nabyli ve všem vrchu Němci, v druhé polovici Maďari. Naše národní boje s Němci ve mnohém podobají se bojům Slováků s Maďary, jenže výsledky u nás a pro nás jsou celkem příznivější a to z několika příčin: Především je náš národ četnější, zámožnější a vzdělanější než Slováci. Kromě toho máme slavné dějiny, důležitá práva historická, vážný význam hospodářský i kulturní v říši. To vše tvoří u nás hlubší sebevědomí a způsobilost k houževnatějšímu odporu proti násilnému tlaku. Naproti tomu jsou Slováci národ poměrně malý, chudý, skrovného vzdělání. Nikdy netvořili samostatného státu ani kultury, která by je uvnitř sílila a na venek dostatečně reprezentovala.

Také náš odpůrce národní liší se od Maďarů. Národ německý je veliký, silný, vzdělaný. O svou existenci strachovati se nemusí a poněmčuje-li Poláky a chtěl-li poněmčiti i nás, dělo se to vždy více z důvodů politických nežli z potřeby, aby se omlazoval cizí krví. Maďari jsou však národ neveliký, v Evropě osamocený, bez krevních přátel. Pravých Maďarů více umírá nežli se rodí a tím vlastně národ pozvolna vymírá. Aby však udržel si všechna nadprávi a výhody, kterých získal v minulosti a kterých získati chce ještě v budoucnosti, je mu potřebí, aby své nároky opřel také o svoji číselnou velikost. A poněvadž jí nedosahuje vývojem přirozeným, snaží se jí dosáti pomadřením národů sousedních.

Když pak podařilo se vůdčím kruhům na Slovensku založiti již v letech šedesátých „Matici Slovenskou“ a zříditi školství obecné i střední, pocho-pili Maďari, že vyrůstal by jim ve vzdělaném Slovensku nepřítel nebezpečnější než byl prve a proto sekera maďarská dopadla nejdříve na slovenské školy střední, pak obecné. I v opatrovnách je vyučovacím jazykem maďar-

ština a dosazovány jsou na ně učitelky, které neznají ani slova slovenského. Co nedovedou opatrovny, dokonati mají školy obecné. Učitel je přísahou zavázán, že do 6 let naučí děti jazyku maďarskému. Nedokáže-li toho, je s úřadu sesazen a třeba byl bělovlasým kmetem, nedostane se mu ani pense. Dvě nebo tři hodiny věnují se počtům, psaní a různým vědomostem pro život důležitým, kdežto 17—24 hodin týdně obětuje se jazyku maďarskému. Není pak divu, že děti nerady chodí do školy, kde ničemu nerozumějí a kde jenom neznámá řeč se jim vtluoká do hlavy. Na Slovensku zůstává bez vyučování 33.000 dětí a ty, které školu navštěvují, neodnášejí si z ní skoro ničeho.

Je-li škola srdcem národa, jsou dobré časopisy jeho tepnami. Čím jsou u nás denní listy pro uvědomění politické, tím jsou Slovákům jejich noviny pro uvědomění národní. Proto sekera maďarská dopadá i na slovenský tisk. Kdo odváží se napsati, že Slovák je také člověk, že slovenský národ není stvořen k tomu, aby byl otrokem, je žalařován a pokutován; nyní děje se tak i těm, kdož hřivnou přispěli nebo přispěti chtěli bratřím na Balkáně.

Je-li národu škola srdcem, časopisy tepnami, je dobrá kniha jeho rozumem a pamětí. V knihách ukládají nejlepší lidé národa své vědomosti i zkušenosti a jako duševní věno odkazují potomstvu svoji životní moudrost. Proto každé hubení národa počíná ničením jeho nejvzácnějších knih. Tak stalo se i na Slovensku. „Matice Slovenská,“ která jediné mohla vydávati dobré a laciné knihy, byla rozpuštěna a vydávání knih znemožněno.

Ale všechny ty rány, které na Slováky doléhají zvenčí, jsou jenom polovicí neštěstí. Celé neštěstí dovršuje se teprve tím, že ožebračení rozumové a hmotné plodí i bídu mravní. Ta je zpravidla národu větším nepřítelem nežli pronásledování zevnější. A není divu. Je-li člověk tlacen se všech stran, zbaven vzdělání, zbaven důvěry v právo, není divu, že ztrácí i důvěru v sebe a klesá se stupně ke stupni. Nepokládejme tedy za potupu, nýbrž za neštěstí všechny ty neduhy mravní, kterými trpí Slováci. Jsou to hlavně: opilství, věrolomnost, přeběhlictví, nedostatek svépomoci, podnikavosti a sebedůvěry. To vše hlodá na kořenu jejich stejně zhoubně jako maďarská sekera. Nápadné je, že větší zmužilostí vynikají ženy, mezi nimiž nezuří kořaleční mor přece jen tak krutě jako mezi muži. Při volbách slovenského kandidáta stály ženy a dívky v ostrém větru a mrazu celou noc mezi voliči, prosily a napomínaly muže, aby mezi nimi nebylo ani jediného slabocha, aby nedali se sklátiti ani sliby, ani hrozbami, ani dary, ani pokutami. Ale vše marno — na mnoha místech zvítězila — pálenka.

Ukazuje-li prostý Slovák tak nízký stupeň sebevlády, není pak divu, že dovolí si proti němu každého bezprávi kde kdo, od žida krčmáře až k odrodilci rychtáři.

A není také divu, že chudoba, bída, útisky na každém kroku, příkoří bez konce a malomoc, kam oko dohlédne, ztrpčují i lepším lidem pobyt v domově. Proto odchází tisíce lidí za moře a s nimi jdou i proudy národního jmění — doma pak zůstává také moře, moře vždy širší a hlubší, jediné moře bída, hoře a bezmoci.

A tak na obraze Slovenska v šir i dál prostírají se barvy, které jsou více stínem umírání nežli světlem života. Lid, kterému odcizením škol násilně se zastaví tlukot srdce, persekucemi tisku podvážou se tepny, zničením literatury zatemní se rozum a zastře pamět a ožebračením rozumovým podlomí se i duše — národ takový zdá se opravdu už jen živým hrobem, nad kterým tesklivě šumí horské bystřiny a jako zkamenělé mohyly pnou se zadumaná čela Tater.

Ale z toho hrobu slyšet ještě vzdechy, steny, slyšet i horečné, zoufalé vzkřiknutí. A komu patří ty výkřiky, to volání, ke komu vzpínají se ty opuštěné ruce? K nám Čechům volají ústa jižjiž odumírající, volají „pomozte!“ A zdvihají se na Slovači činitelé, přicházejí k nám, vypravují, ukazují, co se děje. Vyzývají nás: „Pošlete své pracovníky, pošlete průmyslníky, hospodáře, podporujte náš obchod, ať něco vašich peněz přijde k nám. Pošlete se svými lidmi i svou kulturu, pošlete učitele, vždyť řeč naše tak málo se liší, vždyť z jednoho jsme kmene; přispívejte knihami ke zřizování našich škol slovenských! Pomozte, ať splyneme v jedno, ať jsme jediným mocným národem česko-slovenským, snižte se k nám a v odvetu dáme vám všechno svoje bytí, veškeru svoji budoucnost!“

Volají „pošlete učitele!“ Ta slova zarývají se mi do duše a budí v ní otázku: Když potřeba na Slovensku učitelů, nebylo by tam místa také pro učitelku? A nebylo by tam zejména vhodné působiště pro katolickou učitelku? Nyní neodpírá se již ženám nikde práce, všude volají se k součinnosti s mužem a výsledek je vždy uspokojivý. U nás tolik sil učitelských nyní zahálí a z kraje pod Karpatami zalétá k nám volání, jehož si takřka nikdo nepovšimne. Každého leká otázka existenční. Tam potřebují učitele, své vlastní národní učitele, nezávislé na sněmu a vládě. A přece je to možno — ovšem s přispěním našich českých měst, v nichž zakládají se „Slovenské spolky“, s přispěním různých korporací, jež jistě vyjdou vstříc a pomohou řešit velikou otázku „bytí či nebytí národa slovenského“.

A jsem jista, že uvědomělá katolická učitelka půjde za hlasem srdce svého, půjde, aby silou své víry, velikostí naděje a vroucností i hloubkou své lásky šla ve stopách veliké, nezměrné, až do krajnosti se obětující lásky Kristovy.

Vy pak, milé sestry kandidátky, vštěpujte do mladých svých srdcí lásku k lidu, jehož srdce je částí srdce vašeho, vzpomínejte, že pod Tatrami žijí duše s vámi blízké spřízněné, že i tam probouzejí se ze sna dívky vašeho věku, v jichž duši však nikdo nezasívá símě vzdělání, nikdo jich nepěstuje a jež přece mají také právo na život uvědomělé ženy a touhu po něm. Vzpomínejte na ně nyní, když jinak nemůžete, aspoň knihami; máte jich jistě s dostatek již přečtených, jež byste mohly postrádati.

Jistě že i ješitnost vaše sem tam promluví a touha po pěkném zdobeném šatě. Ty dívky pod Tatrami mají ruce, jimž těžká práce nevzala ještě moci, aby zpod nich vyrůstaly na tkaninách vzory vzácné krásy, původní, nikým nefalšované, tak, jak vymyslíla je taková snivá dívčí hlava jako je vaše. A ta pěkná slovenská výšivka, jež bude zdobit vaše šaty lépe než bruselská krajka, zvýší nejen váš půvab tělesný, ale vydá zároveň svědectví vaší chápající duši, vašemu uvědomění a zdravému rozumu.

Tolik můžete učiniti již teď. Práce větší čeká vás, až opustíte ústav. Ve vás má míti příští doba dobré odborné síly, do jichž rukou chce jednou vložit duše mládeže — své naděje. K tomu připravujete se; ale jako nesmí vědomí vaší povinnosti sahati nyní jen na práh ústavu, tak nesmí potom omezeno býti jen na nejužší kruh, do něhož poslala vás Boží Prozřetelnost. Vaše vědomí povinnosti půjde dál, na východ obrátí své zraky a ty spočinou se zalíbením i ustrnutím na Tatrách, po nich svezou se dolů, do dědin pod Tatrami, utkví na lících a vnoří se v oči slovenského lidu — obě srdce zachvějí se nepoznanou radostí, rozepnou se v náruče a — jedno srdce druhé přitiskne v upřímné lásce.

Tak láska a shoda, společná neúnavná práce přinese povznesení Slováků na úroveň nám i ostatním národům, kteří nepovažovali jich dosud za myslící národ.

Tedy vytrvalé práce je třeba a účinné lásky; k obojímu jste vy, mladé duše, vychováváni. Vy půjdete na Slovensko s pevnou, dobrou vůlí, s nadějí v lepší budoucnost a s Bohem v srdci.

Pak je úspěch vaší práce zaručen.

(Užito: Jos. Kožíšek, „O Slovensku trpícím“.)

Uklidnění a plnost naděje, jež náboženství duším poskytl, přispělo daleko více k jeho úspěchům, než snad námaha theologů a filosofů vědecky je odůvodnit.

W. James.

HRVATSKÉ BESEDY.*)

Šaljive narodne priče.^b

A.

U nekakvo hercegovačko selo¹ donijeli² bili pred crkvu³ neugušena vapna,⁴ da prekriju⁵ i da obijele⁶ crkvu, pa naljegao⁷ nekakav čovjek⁸ iz drugoga sela, i uzme⁹ jedan komad¹⁰ onoga¹¹ vapna, pak ga tisne¹² za pas i svoj put¹³ produlji.¹⁴ Kad dođe¹⁵ na jednu rijeku,¹⁶ lađe¹⁷ nije bilo, nego se izuje¹⁸ i počne gazom¹⁹ hoditi,²⁰ a voda mu do mimo pas prođe,²¹ i za dlaku²² ga ne zanesa; no on se daje²³ na plivanje.²⁴ Kad je bio usred²⁵ rijeke, počne mu se vapno raztapati²⁶ i trbuh²⁷ strašno gorjeti,²⁸ pa u onoj muci²⁹ ugleda³⁰ nekoliko ljudi, gdje s onu stranu okopavaju kukuruz,³¹ te iza svega glasa³² zapomaže:³³ „Ah, braćo, pomozte, ako Boga znate, iz gorjeh.“³⁴ Oni ga ljudi čuše,³⁵ ali promisle, da se šali,³⁶ no on opet jednako zapomaže i zaklinje,³⁷ te oni ljudi poteku³⁸ na obalu³⁹ i začuđeni⁴⁰ pitaju: „Ma kako izgorje,⁴¹ zlo te smelo?⁴² a sad⁴³ si iz vode!“ „Ako vi neznate, ja znam.“ Razpasa⁴⁴ se, kad-li imaš što vidjeti. Izgorjela⁴⁵ mu košja i sva koža⁴⁶ do želuca.⁴⁷ „Što je to, zlo te zadesilo!⁴⁸ naša voda još nije nikoga ni opekla,⁴⁹ a kamo-li⁵⁰ tako izgorjela!“ „Nije braćo, vaša voda, nego⁵¹ crkovno vapno i moja luda⁵² i nesretna⁵³ lakomost.

B.

U nekakvo mjesto došao¹ siromah² seljak i tu dugo³ živio,⁴ a niko⁵ ga nikad nije vidio,⁶ da što radi.⁷ Mjesnoj⁸ vlasti⁹ pane¹⁰ u sumnju,¹¹ i dozove¹² ga na sud, te ga počne ispitivati.¹³

Sudnik: Otkuda si ti?

On: Iz doma na ovaj¹⁴ isti¹⁵ čas.

Sudnik: A što radiš ovdje?¹⁶

On: Kad god¹⁷ imam radnje,¹⁸ radim; a kad nemam počivam.¹⁹

Sudnik: O čemu ti ovdje živiš?

On: Danas²⁰ sam ručao²¹ krtole²² varene,²³ a ostalo mi je i večeri.

Sudnik: Nepitam te ja, šta si danas ručao, no kako dane²⁴ provodiš²⁵ i o čemu živiš?

On: Dane provodim, gospodine, kao i svi²⁶ ljudi; ako što imam, jedem i pijem, ako-li nemam, a ja trpim; a noću²⁷ spavam kao i ostali ljudi.

Sudnik: A kad ti nestane²⁸ hljeba,²⁹ otkuda ti pare³⁰ i ko ti dava hljeb?

On: Pečar,³¹ nekad za pare, a nekad u veresiju.³²

Sudnik: A jesi-li dužan³³ pečaru, ako kome drugome?

On: To, gospodine, nije tvoj posao;³⁴ pa kad nepitam ja tebe, za što ti meno pitaš? Zovnimo³⁵ pečare, krčmare,³⁶ mesare³⁷ i kavanare,³⁸ pa ko

se od nas dva nađe,³⁹ da je više dužan, neka onaj prti⁴⁰ iz ovog mjesta, a u toliko da si mi zdravo.⁴¹

Po što⁴² ovaj seljak iziđe⁴³ a sudnik sam sebi: „Mogao sam se i bez ovoga proći.⁴⁴ Ja sam mislio, da niko ne zna, koliko sam dužan a međer⁴⁵ i onaj inostranac⁴⁶ zna.“

Vysvětlivky.

A.

a — žertovný, b — povídka.

¹ vesnice, ² přinesli od inf. „donijeti“ 1. osoba „donesem“, ³ chrám, ⁴ nehašeného vápna, ⁵ překryti t. j. nově pokryti, ⁶ obilí, ⁷ jíti okolo „naljesti, naležem“, ⁸ člověk, ⁹ vzíti, ¹⁰ kus, ¹¹ onoho vápna, ¹² tísnoti, vřačiti, ¹³ cesta, ¹⁴ prodlužiti, v cestě pokračovati, ¹⁵ dojde, přijde, „doći“ — dojíti, ¹⁶ řeka, ¹⁷ loď, ¹⁸ vyzuje se, ¹⁹ mělké místo v řece gaz, ²⁰ choditi, srbochorvatština nemá „cli“; pro naše h i ch má jenom h; tak chléb píše se: „hljeb“, ²¹ projde od „proći“ — projíti, ²² dlaka — vlasy, srst, v tomto případě přeneseně „hlava“; voda mu až výše pásu dojde (dostoupí) a aby ho výše vlasů (hlavy) nezanesla (nezakryla), ²³ dá se, ²⁴ plování, ²⁵ uprostřed, ²⁶ rozpouštěti, ²⁷ břicho, ²⁸ hořeti, ²⁹ muka, trápení, ³⁰ uhledati, spatřiti, ³¹ kukuřice, ³² ze svého hlasu — vším hlasem, ³³ zapomagati — žem — volati o pomoc, ³⁴ zahořel jsem — hořím, ³⁵ slyšeti, ³⁶ žertovati, ³⁷ zaklínati — pro Boha prositi, ³⁸ běžeti, utíkati, ³⁹ břeh, pobřeží, ⁴⁰ udivený, ⁴¹ viz ³⁴, ⁴² tlačiti, tísňiti, ⁴³ nyní, ⁴⁴ rozepjati se, ⁴⁵ žaludek, ⁴⁶ kůže, ⁴⁷ žaludek, ⁴⁸ poděsiti, postrašiti, ⁴⁹ opáliti, ⁵⁰ tím méně, ⁵¹ avšak, nýbrž, ⁵² bláznovství, ⁵³ nešťastný.

B.

¹ došel, doći — dojíti, přijíti, ² ubohý, chudý, ³ dlouho, ⁴ žil, ⁵ nikdo ho nikde, ⁶ viděl, ⁷ dělá, pracuje, ⁸ městský, ⁹ úřad, ¹⁰ padne, ¹¹ pochybnost, úvaha, ¹² pozve, ¹³ vyptávají, ¹⁴ tento, ¹⁵ určitý tento, ¹⁶ zde, ¹⁷ kdykoli, ¹⁸ práce, zaměstnání, ¹⁹ odpovídám, ²⁰ dnes, ²¹ jísti, obědvati, ²² zemák, brambor, ²³ vařený, ²⁴ denně, ²⁵ prováděti, zaměstnávají se, ²⁶ všichni, ²⁷ v noci, ²⁸ nedostávají se, ²⁹ chléb, ³⁰ peníze, ³¹ pekař, ³² úvěr, ³³ dlužen, ³⁴ věc, úloha, práce, zaměstnání, přeneseně starost; „to není tvou věcí, starosti“, ³⁵ zavolejme, ³⁶ hostinský, ³⁷ řezník, ³⁸ kavárník, ³⁹ najde — od nači — najíti, ⁴⁰ ubírat se, ⁴¹ „buď zdrav, nazdar“, ⁴² potom, ⁴³ vyjde od „izići“ — vyjíti, ⁴⁴ projíti, obejíti se, ⁴⁵ takto, ⁴⁶ cizinec, cizozemec.

Slova ženského rodu bez příčiny skloňují se takto:

nom.	ljubav (láska)	plural	kosti (kosti)
gen.	ljubavi		kosti
dat.	ljubavi		kostima
akus.	ljubav		kosti
vok.	ljubavi		kosti
lok.	ljubavi		kostima
instr.	ljubavju nebo ljubavi		kostima

Rod střední:

novo vrelo (nové zřídlo)	nova vrela
novoga vrela	novih vrela
novomu vrelu	novim vrelima
novo vrelo	nova vrela
novo vrelo	nova vrela
novom vrelu	novim vrelima
novim vrelom	novim vrelima

Náměstky osobné:

1. ja	ti	—	mi	vi
2. mene, me	tebe, te	sebe, se	nas	vas
3. meni, mi	tebi, ti	sebi, si	nama	vama
4. mene, me	tebe, te	sebe. se	nas	vas
5. —	ti	—	—	vi
6. meni	tebi	sebi	nama	vama
7. mnom	tobom	sobom	nama	vama

V předešlém čísle je tisková chyba: jsem — ja sam, byl jsem — bio sam.
Zápor nejsem — nisam nebo nijesam.

ROZHLED

Z činnosti našich spolků.

Dne 26. února konala Č. L. Akademická měsíční schůzi všeodborovou. Předsedové odborů jako obvykle referovali o činnosti v odborech, jež v době kollokvíí nebyla tak pronikavou. Za to všechn zájem členstva byl koncentrován na přednáškách sociálního kursu. Přes to konference sv. Vincence konala svoje schůze a povinnosti, taktéž právnický odbor udílel bezplatné porady a na schůzích probíral starobní pojišťování. Hudební kroužek účinkoval při bohoslužbách v kostele u sv. Klimenta. Za přísedícího podpůrného fondu byl zvolen kollega Krpálek na schůzi dne 16. února. Po referátech se rozvinula čilá, téměř 2 hodiny trvající debata.

Dne 2. března přistoupilo katol. studentstvo k sv. svátostem, jež udílel dr. Kordač. Před sv. přijímáním měl dr. Kordač promluvu ke studentstvu. Na chóru zapěli případné sbory bohoslovci.

Sociální kurs Č. L. Akademické těšil se v poslední části hojně pozornosti a účasti. Přednáška vl. p. rady Maška „Úkoly a cíle politiky“, dra. Šulce „Programové rozdíly politických stran“ a prof. Srámka „Dělnická otázka“ staly se svým obsahem vrcholem a rozhodným úspěchem. Kursem byl dán návod ku privátnímu studiu a dalšímu vzdělání, tak že možno očekávati i hojných výsledků. Tím kurs sociální důstojně se řadí k ostatním pracím spolkovým.

Moravan v Brně jakoby chtěl nahraditi dobu klidu, stále zaznamenává novou činnost vnitřní. Po přednášce prof. Šrámka přednášel po dva večery Th. dr. Josef Pospíšil „O idealismu“. Katolický student musí býti idealistou ne pessimistou, musí míti ideály. O základech naší víry přednášel dr. Hudec.

Sociální poměry studentstva brněnského jsou daleko ještě horší, než studentstva pražského. V německém městě schází tak nutné kondice k výživě studentově, nadací není skoro žádných. Bytová otázka netěší se taktéž žádnému vřhlasu. A student akademik samotný žije dosud jen pro sebe, a když sem tam nějaká ta výjimka, pak by se mohlo dlouho debatovati, zda jest užitečnou či škodlivou.

Na evangelické bohoslovecké akademii v Prešpurce zahájili maďarští posluchači stávkou proto, že správa ústavu přijala přes jejich protest bohoslovce, jenž byl ze šoproňské akademie vyloučen pro „panslavismus“. Stávkující prohlašují, že do přednášek nepůjdou, dokud tento „panslav“ nebude odstraněn.

Dne 22. února jednalo se na schůzi „Spolku českých mediků“ o usnesení Svazu, by členové Č. L. A. byli vylučováni z odborných spolků. A našli se i mezi pokrok. stud. lidé, kteří uznali za naprosto nesprávné vylučování lidí z odb. spolků pro jich vnitřní přesvědčení. Byli mezi nimi i čelní funkcionáři Akad. domu. Po dlouhé a bouřlivé debatě usneseno: Našla-li by se nějaká korporace, jež by poškozovala zájmy Spolku čes. mediků, aby její členové byli ze spolku vyloučeni, — Resoluce v tomto znění nemůže se nijak dotýkati ani členů Č. L. Akadem. ani spolku samotného.

Spolek posluchačů strojího inženýrství konal 1. března valnou hromadu, na níž bylo pojednáno o usnesení Svazu, aby „ligisté“ byli vylučováni ze spolků odborných. Předseda S. P. S. I. předeslal, že výbor spolku zaujal k usnesení Svazu stanovisko odmítavé, poněvadž provádění tohoto usnesení bylo by proti intencím spolku odborného. Na to předseda udělil slovo Ing. C. Švandovi, který navrhl resoluci (snad Svazem nakomandovanou), že valná hromada S. P. S. I. se usnáší, aby ligisté vylučování nebyli, aby však jim nebylo propůjčováno volné členství a aby nedostávali podpor z exkursního fondu, poněvadž jsou podporováni ze svého fondu a poněvadž svým štváním proti všestudentským institucím tyto instituce poškozuji. Přítomní členové Ligy kollegové Fährnich, Švec, Theer rozhodně se ohradili proti druhé polovici resoluce. Poukázali, že jest nedůstojno odborného spolku, aby při udílení podpor ohlížel se na přesvědčení žadatele a že je to úplně proti stanovám, aby některým členům upírána byla práva jim patřící. Rovněž bylo poukázáno i na oprávněnost podpůrného fondu kat. studentstva po stránce sociální, což bylo mlčky přijato. Zajímavé pak byly mnohé argumenty a důvody, jež měly obhájeti postup a jednání Svazu. Dle jedněch jsou v Lize sami boháči, kteří podpor nepotřebují, jiní zase dokazovali, jak prý Svaz zval Ligu do svého středu, ale ona prý ho ignoruje atd. Oč se vlastně jednalo a jedná, to uklouzlo Ing. C. Šimůnkovi (nár. social.), který prohlásil: „My chceme vzít podporu ligistům proto, abychom je hmotně poškodili. (Jak užlechtilé!) Jest přirozeno, že ligisté pak budou působiti na výbor Ligy, aby si svůj fond zrušil. Toho musíme

docílit, abychom tak umožnili akademickým spolkům moravským postavit se na stanovisko protiklerikální. Neboť za dnešních poměrů jest jisto, že kdyby se tak stalo, shrábl by veškeré příspěvky z Moravy fond České Ligy Akademické, což by Svaz ochromilo.“ Zajisté, že „Radhošť“ p. Ing. C. Šimůnkovi za toto doznání vřele se poděkuje. Zájmu Ligy, vlastně zájmu i odborného spolku ujali se i kollegové neligisté, zejména Ing. C. Husník, který navrhl novou resoluci, v níž se usnesení Svazu odmítalo. Na konec celá schůze nabyla rázu komičnosti, když p. Ing. C. Skružný se tázal p. komisaře, zda resoluce Ing. C. Švandy není proti stanovám spolkovým (!). Když bylo odpověděno, že usnesení takové by bylo nezákonné, dal předseda hlasovati o resoluci Ing. C. Husníka, jež ve znění, že valná hromada S. P. S. I. usnesení Svazu nebéře na vědomí, byla přijata. — Říká se, že strach má veliké oči. E. Sobotka zase na sjezdu v Olomouci mnoho slyšel, málo uvažoval a proto i ta neplodná resoluce Svazu o vylučování ligistů z odborných spolků. O jednu nesmazatelnou ostudu má rozvoj a historie českého pokrokového studentstva více.

Vyučování náboženství jest u nás zredukováno na minimum. Co si odnášejí žáci pro život praktického pochopení, to ještě dorazí naše žurnalistika, tak že nábožensko-mravní výchova zůstává jen při š. V některých zemích v Německu mají až dvojnásobný počet hodin náboženských: tak na př. v Bavorsku a Württembersku tři až pět, v Badenu tři, v Elzas-Lotrinsku čtyři, v Prusku čtyři, pět, ano až sedm hodin týdně. A to jest mezi protestanty, v zemi protestantské.

„Omnia restaurare in Christo“ (Vše obnoviti v Kristu) jest hlavní myšlenka pastýřského působení nynějšího papeže Pia X. Sv. Otec praví, že jedním z prostředků „vše obnoviti v Kristu“ jest abstinence. Kristus praví: „Co platno člověku, kdyby celý svět získal a na své duši škodu trpěl!“ Alkoholik škodí nejen svému tělu, nýbrž také své duši. Dobře praví Tolstoj, že záchrana pijáka nespočívá jen v záchráně těla před zhoubnými účinky alkoholu. Spíše musí proniknouti poznání, že pití přináší škodu duši. To vše se stane pouze tehdy, až člověk bude ceniti svou mravní hodnotu výše než tělesnou. Dále praví Tolstoj, že povznesení ducha nad tělo možno nalézt jen u člověka náboženského. Jsem přesvědčen, že nedostatek náboženského vědomí vyvolává pijáctví a spatřuji proto záchranu před tímto zlem v buzení náboženského vědomí. Abstinence není zříkání se požitku alkoholového a tabákového,

ale všeho, co zadržuje vývoj tělesný a duševní. Náš vývoj zadržuje hlavně to, že nedovedeme býti pány nad svým tělem a svými pudy. Abychom mohli tomuto zabrániti, musíme žiti částečně asketicky. Co platno, kdyby byl někdo abstinentem a při tom byl člověkem nízkého charakteru a člověkem, který žije tak, jak ho vedou jeho choutky. *And. Hurl.*

Střední školy francouzské liší se od našich hlavně tím, že mají jen 6 tříd. Obvykle bývají oba typy, gymnasium i reálka v jedné budově. Někde mívají ještě 4 třídy přípravy, tak že se začne choditi do střední školy (collège) již v 6 letech a v 16 opouští již ústav. Na gymnasiu učí se latině a řečtině, na reálce němčině nebo angličtině povinně. Ježto látka je rozdělena na šest roků, žáci jsou prací přetíženi. V obou odděleních místo náboženství vyučuje se laické mravouce, v oddělení reálním též národohospodářství. Němčině a angličtině vyučuje se methodou přímou, professor od prvního okamžiku mluví jen německy a anglicky, cvičebnice jsou praktické, obrázkové, tak že žáci mnohem rychleji a praktičtěji se učí a dovedou dobře v dotyčné řeči konversovat. Žáci zůstávají do pozdních hodin večerních ve škole a s professorem připravují se na druhý den. Školní plat obnáší osm korun měsíčně. Vedle toho ovšem jest veliké množství středních škol katolických, které mají někde větší návštěvu než školy městské nebo státní. Zejména však to platí o obecných školách. Professoři nejsou placeni ani tak jako u nás. *B.*

Názor p o k r o k o v é h o s t u d e n t a . „Písmo svaté má tentýž význam a jest úplně totožné s novinami. Jako nyní čtenie noviny, dovidáme se v nich různé zprávy pravdivé i nepravdivé, které dnes novinami projdou a zítra se konfiskují, tak právě tomu může být i s Písmem sv. Kněží byli příčinou porážky na Bílé Hoře, kněží byli příčinou upálení mistra Jana Husa, svátosti jsou zbytečnosti, povery jakož i zázraky, podle učení církve přijde kněz do nebe, laik do pekla, pouti nemají žádného smyslu a kostely jsou blbosti.“ — Vyslovovati se o takovém zmatku jest zbytečno.

Pisatel článku „Studentské kapitoly“ v Revui, C. Č., snad Cyrill Čechrák, hází nám na hlavu nevzdělaný středověký fanatism, jenž prý nám jest hrdinstvím. — Není nám hrdinstvím žádný fanatism středověký, ale úcta k Bohu, ke Kristu a Marii Panně. Ostatně pan Robert Wilder z Londýna a páni professoři universitní, již s ním debatovali o náboženském problému museli by býti též bigotními a nevzdělanými lidmi. Náboženský problém není jen problémem středověkým, nýbrž jest problémem každé i nejmodernější indi-

viduality, tudíž může býti dobře i problémem studentstva katolického.

Až k slzám dojmavé důkazy vřelé účasti na snahách všestudentské Federace uvádí „Studentská Revue“ a to v podobě darů; dary dosud došlé vykazují (mezi nimi i dar klerikální radnice kroměřížské) úhrnem obnos 1100 K a jsou mezi nimi dojmavé důkazy vřelé účasti na našich snahách. avšak rozpočet stanovený obnosem 7000 K ukazuje prý, že Federace musí spoléhati i na studentskou svépomoc, nemá-li deficit sjezdový ohroziti další slibnou působnost Federace.

Akademický senát nepřijal dosud protektorátu sjezdu, poněvadž považuje za nevhodné řešiti na sjezdu Federace otázku odluky theologické fakulty a otázku laicisace střední školy. Tak nejsensačnější body programu Federace k zármútku protiklerikálních mass studentských pravděpodobně zmizí bez tak již známých resolucí. Vždyť pokrokové studentstvo rádo se vůči nám brání „morálními fackami“ Nebolí? Nějaký — ta, snad E. Sobotka maskuje ústup zkrocené vášně — „že touto cestou by se odloučení fakulty nedosáhlo, a pak, že by ostatní akutnější otázky byly zatlačovány do pozadí“. — Vidět, že tmel, jenž drží celou Federaci dosud pohromadě, jest výlučné stanovisko protiklerikální.

Židovská universita. Universitu varšavskou Poláci bojkotují, poněvadž ruská vláda tam dosazuje nejslabší síly a dovoluje přednášet jen rusky. Proto dnes plní vysokou školu ve Varšavě jen židé a nějaký Rus. Dle ujišťování novin asi $\frac{3}{4}$ posluchačů tvoří židé a židovky. Ve Varšavě to není nic divného. O prázdninách židovští studenti a studentky cestují po Palestině a tam horlivě pracují, aby dobrým příkladem vycházeli vstříc svým krajanům, kterým se tam příliš nelíbí.

Latina a řečtina opět se má zaváděti v širším rozsahu než dosud na ruských středních školách. V té příčině rozeslalo ministerstvo vyučování dotazníky po školách a doporučuje studium klassických jazyků proto, že v západních státech se jim věnuje mnohem větší pozornost než na Rusi.

Ženský svět se rozepisuje o novém povolání žen jako policejních asistentek, jejichž úkolem má býti: „Pomoci poskytnouti těm, kteří jí v nejvyšší míře potřebují, jasné světlo lásky a milosrdenství v nejtemnější noc vnést, ruku k záchráně podati těm, kteří s cesty zbloudili.“ — Ve Vídni r. 1909 byla při policejním ředitelství policejní asistentka s titulem „Polizeiassistentin für Jugendfürsorge“ ustanovena. Jak vidět, působnost těchto asistentek má hlavně se odnášeti k péči o ženské a mladistvé provi-

nilce. V Německu působnost policejních asistentek jest již hodně rozšířena, ano i ve městech pod 50.000 obyvatelů. V mnohém snad ohledu zaměstnání policejních asistentek setká se s úspěchem a snad i doba mravní schátralosti u mládeže bude čím dále tím hlasitěji po činnosti žen v tomto ohledu volati. Tím bude ale žena nucena rozšířiti svá studia i na vědu právnickou a ne jen dosavadní filosofickou a medicínskou.

„Česká Revue“ píše o dívčí otázce a to otázce našich dělnic a zámožných dcer. Naše dívky jsou hnány do továren, obchodů, do služeb, kde bez dobrého vlivu a často v pochybném prostředí dospívají. Týdenní jednotvárná práce je žene v nedělích do dupáren městských a vstříc všem možným dobrodružstvím, požitkářství a smyslnosti. Mysl jejich pro čestnost otupuje, jemnost a stud zaniká, hodnota zábav se nerozlišuje a tak se šíří mravní zkáza, zatím co naše velkoměstské slečinky se nudí namnoze v domácnostech, ve fádním společenském životě, sportu a plesu, s nezbytnou honbou za ženichem. — Na jedné straně vyčerpávající práce, na druhé zdánlivě zaměstnané lenošení. Naše vzdělané dámy, studentky, čeká zde veliký kus práce, práce, jež jest hodna, aby zaměstnala i nejlepší síly. Jest nutno, aby naše ženy zakládaly besídky dívčí, zde nebude snad akce nikdy příliš předčasnou, není-li již snad zpozděnou.

Poměry ženy v Srbsku jsou hodně neutěšené a ženy srbské v mnohém ohledu jsou bezprávné. V civilním zákonu činí se v případech dědictvých na příklad rozdíl mezi hochy a dívkami. Mužští potomci dědí veškerou jmění rodičů, ženští potomci obdrží jen přiměřenou výbavu. Tak se stává, že bratři dědí veliké sumy, kdežto sestry jen jeden, dva tisíce jako přiměřenou výbavu. Žena smí o svém majetku rozhodovati toliko se svolením muže, je-li vdovou, jen se svolením porůčníka. Po smrti mužově žena nedědí, má jen právo na požitky z majetku. V životě veřejném pak nemá žena srbská vůbec žádných práv. Její postavení v povolání učitelském, ve veřejných úřadech telegrafních a telefonních nepožívá též stejného postavení s muži.

Žena kazatelka miss Jane Elisabeth Brown v Leedsu v Anglii zemřela 24. ledna, první to prý řádně zřízená, ordinovaná „pastores“ nebo farářka. Říkávala o sobě, že křtila, pohřbívala, kázala, vyučovala, navštěvovala, konala všechny duchovní funkce kromě oddavek, ba i ty prý by konala, kdyby to nebylo nezákonné. Jak vidno, do náboženských obřadů jest dovoleno se míchat každému. Není pak divu, že se nakládá podobně i s náboženstvím vůbec, odkudž pak i ten zmatek a nesmysly „vědecké“

Na Moravě má prý býti brzy zavedeno v nejvyšších třídách škol obecných kuchařské vyučování. Vyučovatí mají pokud možno třídní učitelky, pro něž budou zavedeny kursy zemské. Kde možno, má se k tomuto vyučování připojiti též návod, jak vésti domácnost, jak pěstovati zahradu atd.

Národní výchova a škola konfesijsní patří k sobě. Tak zdůrazňoval dr. Martin Spahn na sjezdu katol. učitelů v Erfurtě. Národní výchova jest pěstěním všech zvláštních hodnot, jež Bůh tomu nebo onomu národu v jeho bytí vložil. Odtud vysvítá nutnost a oprávněnost náboženské výchovy a konfesionální školy vedle národní. Jedině škola konfesionální jest vskutku školou práce a činu, jest zároveň školou národní v pravém smyslu slova. Tudíž i škola konfesijsní musí se státi naším národním požadavkem, akcentoval dr. Spahn, při veškerém vývoji, jako nejdrahocennější poklad našeho národního charakteru, jenž bezpodmínečně musí býti zachován a odkázán příštím generacím. — Tak usuzuje přemýšlející katolík v protestantském Německu.

Katolíci v Německu, ač dle naší vědy české i německé musí konkurovati s naprosto moderními církvemi protestantskými, jež vyhovují všem podmínkám „vědeckým“, přece jen početně rostou, ač podmínky pro katolíky nejsou nijak výhodné. Přes to, že většina dítek z manželství smíšených připadá evangelíkům, počet odpadů jest větší než konvertitů, přece procentuelní přírůstek katolíků je stále větší. Tento zjev se vysvětluje tím, že mnoho protestantů se stává bez vyznání.

Volní myslitelé dle sociálně-demokratického spisovatele Hildebrandta uznávají za náboženství vnitřní popud duše a touhu uplatnění v životě nejhlubší a nejsilnější hnutí duše proti všem překážkám. — Možno položit otázku, která hnutí duše jsou nejhlubší a nejsilnější — jak tato hnutí budou prakticky účinkovati jak na jednotlivce, tak lidstvo vůbec — konečně zda ta hnutí té neb oné duše stojí za to, aby vůbec nabyla vrchu nad překážkami. — Jak vidno, pánové se klaní a zbožňují činnost vlastního intelektu. Zajímavý tento volný mystik přiznává též, „že vzdor vši osvěcenosti musí přece ve staré víře tkviti silná vnitřní životní moc, něco, co chybí hnutí volných myslitelů, jakási pozitivně živná síla“.

V Řecku na středních školách vyučují náboženství většinou lidé, jež nestudovali bohosloví, v náboženských otázkách se nevyznají a duchem náboženským proniknutí nejsou. Ovšem že učitelé takoví vštěpují v srdcích studentů jen chladnost, ba nepřátelství k církvi a náboženství. Proto skupina kněží, majících hodnost

doktora bohosloví, obrátila se na ministerstvo kultu, by učinilo opatření a odstranilo tento zvyk a zvýšilo počet hodin náboženských podle vzoru německého, kde se vyučuje náboženství na středních školách až 4 hodiny týdně.

Na čtvrtém mezinárodním kongresu filosofickém v Bologni v dubnu 1911 byl přijat český návrh, aby byl uspořádán slovanský filosofický kongres a spolupráce filosofická mezi Slovany, aby byla zorganizována. Do přípravného výboru byli tehdy zvoleni za Čechy dr. A. Uhlíř, za Rusy N. Soskij z Petrohradu, za Poláky Tadeusz Strumillo ze Lvova, za Bulhary prof. dr. Ivan A. Georgov ze Sofie, za Chorvaty dra. Elza Kučerová ze Záhřebu, za Slovincce dr. M. Rostohar z Prahy. První kongres má se konati v Praze. Dnes, kdy většinou převládá ve filosofii duch národů germánských a románských, jest vliv ducha slovanského takřka nemožný a neznámý. Sjezd zajisté ukáže prvně, zda a co novorodého slovanská filosofie v sobě má, kolik novorodých prvků a nových hodnot myšlenkovému světu může poskytnouti, zda se smí mluvit o slovanském duchu — či pouze jen o slovanských knihách filosofických.

Studentstvo lužicko-srbské všímá si více práce mezi lidem. Své velikonoční schůze zamýšlí pořádati nejen v Budyšině, nýbrž i na venkově, vždy střídavě. Posledně mělo studentstvo svoji scházku v Radworu. I „Serbska Akademija“, spolek to akademiků, sleduje cíle pracovati mezi lidem a ve stávajících spolcích. Každý člen spolku jest vázán stanovami uspořádati ve svém okolí alespoň jednu osvětovou přednášku.

Důležitým podnikem kulturním lužických Srbů jest vydání nového slovníku, jež sestavil dr. Filip Řezak a Michal Nawka. Podnik financuje akciové družstvo. Příhlášky jest adresoovati: Dr. Filip Řezak, král. dvorní kaplan v Drážďanech A., Fürstenstrasse 12.

Slovinci mají jediný středoškolský ústav čistě slovinský, a to jest privátní biskupské gymnasium v Šent-Vidu u Lublaně. V Kraňsku, zemi takřka zcela slovinské, jest 7 gymnasií a 1 reálka. Z nich jsou 2 gymnasia úplně německá a 4 německo-slovinská. V prvních pěti třídách gymnasijských vyučuje se alespoň některým předmětům slovinsky, kdežto ve všech třech vyšších třídách se vyučuje německy mimo slovinštinu.

Moc slovinského katolického hnutí lidového spočívá hlavně v pevné organizaci katolické žurnalistiky. Prní místo mezi žurnály zaujímá „Slovenec“. Vychází v Lublani denně v 4000 ex. Číslo sobotního abonují i širší vrstvy lidové v 13.000 ex. O drobnou práci se však starají četné týdeníky krajinské: „Domoljub“ pro Kra-

jinu v 30.000 ex., pro Gorici „Novi čas“ v 5000 ex. a „Primorski list“ v 4000 ex., tak že týdně dochází mezi 1,200.000 Slovinců přes 50.000 ex. katolických novin. K takovému rozkvětu katolické žurnalistiky napomohly nejvíce lidové spolky, organizované v „Socialni Zvezi“. Zveza počítá na 476 odborů se 240.000 členy. V knihovnách spolkových počítá se na 103.000 svazků. — Odbory pořádají ročně 2000 schůzí a na 1000 divadelních představení.

Dorost slovinský jest především v organizacích „Orla“, jenž má nyní na 168 odborů s 5500 členy. Dorost vydává též svůj časopis „Mladost“ v 13.000 ex.

Školství v Bosně a Hercegovině jest velmi nedostatečné. Dle úřední statistiky bylo koncem r. 1912 514 škol s 1019 učiteli, a to: 738 na školách všeobecných a 281 na školách konfessijních. Na 100 km² připadá toliko jedna škola obecná. Děti ve školním věku bylo 151.654 [a z nich toliko 30 proc. navštěvovalo školu. Správa v do-rozumění se sněmem hodlá v letech 1913 až 1918 založiti 200 nových škol a zamýšlí zároveň upravit služné učitelstvu.

Úředním jazykem vnitřním i vnějším v Bosně a Hercegovině má býti ve všech úřadech srbo-chorvatština. Toliko na ředitelství drah má býti vnitřním úředním jazykem jednak němčina jednak maďarština. Důvodem pro toto nařízení má býti nedostatek domorodých úředníků železničních, jichž jest toliko 18 procent.

Ruské školství se silně rozmáhá. Do roku 1860 mělo Rusko pouze 4077 obecných škol. Po zřízení zemstev r. 1864 stoupl počet škol až na 22.700. Za vlády Alexandra III. bylo již 43.385 škol, za nynějšího pak cara dosáhlo zakládání škol rozsahu největšího. Dnes jest v Rusku 102.295 obecných škol se 154.177 učiteli a učitelkami. Remeslnických škol jest 2748. Přes to školství ruské jest ještě hodně za západoevropským. Vysokých škol bylo roku 1911 v Rusku 29, středních škol 1345. Rozpočet na školství činil 98 mill. rublů.

Professor F. W. Förster v Curychu byl jmenován professorem paedagogiky na universitě vídeňské, což v liberálním světě způsobilo veliké zarmoucení. Propagátor křesťanských snah paedagogických, šířitel starých pravd ohrožuje v Rakousku svobodu badání vědeckého. — „Národní Listy,“ aby co nejrychleji zažehly nebezpečí vědy Förstrov, citovaly III. díl znamenitých „Dějín paedagogiky“ prof. dra. Ot. Kádnera, kdež o Förstrovi znamenitý učenec český píše znamenité věci, jež mají býti dokladem Förstrov nevědeckosti: „— obracel se (prof. Förster) ostře proti vyučování náboženství ve škole, později však obrátil docela, řečnil rád na katolických sjezdech, ač sám protestant, a dodnes se vyslovuje mínění, že jest konvertita. Dle vlastního doznání nesledoval

Förster nic jiného, než „nové zdůraznění starých pravd.“ Jeho výklady proto mají moderní i vědecký nátěr, ale jsou to v podstatě věci staré, dávno známé v morální paedagogice a ve snahách konfessí o školu, ale s vědou nemají nic společného.“ — Plytkému duchu zajisté stačí tento divoký rozjezd českého kritika, jest však otázka, zda toto obcházení kolem těch „starých pravd“ není též nic jiného než zbabělý moderní nátěr s vědeckou příchutí, jenž zabraňuje proniknouti až — ad rem.

Znamý obdivovatel křesťanské mystiky a benediktinů p. Alfred Fuchs dává svému nadšení průchod v přednáškách, v polemikách atd. Je to přirozené a se všech stran se mu volá: „Máte pravdu“ Přednášel pokrokovému studentstvu — uspokojil je, přednášel pražským bohoslovům s výsledkem přímo epochálním. „Snaha“ dokonce nazývá jeho polemiku s „Kněžskými problémy“ dra. Nováka jasným a statečným slovem. Jest pravda, že svět přítomnosti jest zmaten, že jeho vira ve vědu, inspirovaná exaktností a úspěchy mathematické přírodovědy, jež nahradila (?) náboženskou a filosofickou, po shroucení systému racionalistického idealismu, podlehl kritice nových zkušeností, postoupivšího poznání a tušení nadosobních souvislostí a nadpřirodních mocí. — Ale z toho nenásleduje nikdy, že by dnešní skepse nežádala si naprosto jistých fakt náboženských, a že by exaktní badání na poli náboženském nebylo nutné. Zde samotná mystika nezpůsobí jistoty, nýbrž jen zdravý, kritický rozum. A po jistotě náboženské touží dnes duše. Positivismus dokázal sice, že sám na všechno nestačí, odhalil v duši lidské hluboké vlohy pro život nadpřirodní, náboženský, ale exaktní methodě vědecké nastává teprve nyní úkol provésti apologii náboženských pravd tolik kaceřovaných špatnou teorií ale ještě horší praxí. — Není tudíž možno nijak plně souhlasiti se sklonem k naprosté mystice, nýbrž jest nutno volati po vědecké práci, jež by modernímu duchu zjednala v otázkách náboženských jistoty. Pak může teprve vzrůst i mystika pravá, jež nutně předpokládá pevný základ.

„Archa“ ve 4. čísle ohlašuje, že „Machar byl“. Čím byl? „Byl vyvrcho-lením voltairské revolty proti církvi v českém národě.“ Co provedl? „Přeostřil jehlu Havlíčkovu, Barákovu, Nerudovu, Čechovu, přebrousil ji tak, že se zlomila. Zesměšnil se svými tirádami o barbarské antice a přivedl se sám ad absurdum.“ Možno ještě dodati, že vyvolal zjev epigonů, jež své zášti proti křesťanství vybíjejí ničením křížů a umělecký vzlet myšlenkový celé této české dějinné episy jest zaokrouhlen.

K dalšímu útvaru a zorganizování katolické renaissance nabádá „Archa“. Má to býti „Družina katolické

kultury“, která by měla svůj odbor církevně umělecký a průmyslový, literární, hudební, snad i vědecký a sociální, aby byla srdcem, z něhož by se rozbíhala krev do všech tepen, právě umění do našich chrámů a domů, vznešená kultura, radost do českých srdcí, pomoc strádajícím nositelům krásnější budoucnosti.

Nemáme autority kritické, autority, jež by prohlubovala a ne jen trhala, nýbrž i stavěla a načrtovala program. Jiný hlas volá: Nemáme veliké tradice, tradice umělecké, a konečně nemáme ani kulturní strany. Stran politických jest hojnost, ale ty nejsou s to, aby plnily též program kulturní. Slyšme o tom F. X. Šaldu v „České Kultuře“: „Jak pokořující jest vědomí, že není dnes opravdu kulturní strany v národě. Byla jediná taková strana, dnes dávno již mrtvá: strana staročeská ve svých vrcholných letech. Strana Palackého, strana Riegrova. Ta věděla, že národ není živ samým chlebem, a že chléb, který se mu podává, nemusí býti právě dividendou; ta věděla, že politika není nic než organizace všech sil národních, duchových i hmotných a duchových nejprve; ta chápala, že nejvyšší ctí politiky jest, aby každé síle vykážala místo, kde může nejvíce prospěti. A rozuměla tomu proto, že v čele jejím stáli básníci, umělci slova, duchoví tvůrčové znamenité síly: Palacký a Rieger. I v tom jsme dnes pokročili. Naši politické jsou dnes pouze politiky! To vysvětluje opravdu leccos a vlastně „všecko“. Ideové ochuzení — hříchy liberalismu, následky politiky protináboženské.

Rok 1913 jest rokem pro naši vlast jubilejním. Sv. Cyrill a Methoděj přišli před r. 1050 na Moravu a přinesli národům slovanským křesťanskou kulturu, jež nás chránila a chrání dosud před germanisací. Jisté listy s jízlivostí přímo proti českou (jinak to vlastně nazvat nelze) ohlašují, že duch cyrillo-metodějský již dávno vyvětral a nám sv. Cyrill a Methoděj vlastně ani nenáleží. Na to však krásně odpovídá docent na theol. fakultě dr. Josef Vajs v „Čas. katol. duchovenstva“: „Sv. Cyrill a Methoděj náleží především západu. Na západě u nás rozvinuli svoji misijnářskou i literární činnost, oni se k církvi západní otevřeně hlásili, na západě našli svůj hrob, oni jsou především naši. Jejich dílo, ač narazilo na překážky jak na západě tak na východě, nezahynulo úplně, ono trvá, trvá podnes, trvá i na západě. Nikdo nám toho nemůže upříti; památky starosl. kultury cyrillo-metodějské jsou uloženy v četných knihovnách a archivech roztroušené po celé téměř Evropě od Lisabonu do Petrohradu. Nikdo nám toho neupírá, ano vzdělaný svět si těch památek váží; váží si jich i Slované na východě — zejména učenci ruští, ač jsou na své domácí památky přebohatí. Oni naše texty respektují.“ Proto musí nám víra cyrillo-

metodějská býti prototypem slovanským naproti germánskému světu, ba i vlastnímu husitismu a nihilismu doby nejnovější.

„Moravská Orlice“ přinesla říznou charakteristiku naší české povahy. „V němčem jsme stále stejnými, ať naše osudy vedla šlechta nebo lid, ať na nás nepřítel dorážel mečem, hospodářskou přesilou, nebo novými myšlenkami, jež z nás dělaly poddajné marnotratníky. Stejnými zůstáváme v nectnostech, jejich suma dá se vysloviti dvěma slovy. Zůstáváme stále těmi též revolucionářskými republikány. Tedy nárudkem kvasivých počínů, nerozvážných činů, nárudkem, jenž neustále a s nápadnou okázalostí žije nad své poměry den ze dne hůř, bez klidné a účelné práce, bez šetrnosti, jen v hazardech karbanických, bursovních, politických a mravních, bez podnikavosti, bez mužné hrdosti! Zkrátka bez těch pravých republikánských ctností, jichž není třeba jen národům v republice, ale jichž je třeba právě v útvarech konstitučních, v útvarech monarchistických proto, aby poměr mezi králem a národem mohl znamenati zdravý a silný vývoj národní, aby mohl znamenati šťastný souhrn prvků zdravě konservativních a liberálních.

Třídění politické pokračuje i mezi inteligencí. Dnes máme učitelstvo již mladočeské, agrární, jež porádá sjezdy, máme národně-sociální i sociálně-demokratické. Strana realistická není však spokojena ani s mladočeskými učiteli, a teprve ne ani s agrárními. Agrární učitelé v resoluci sjezdové ze dne 26. ledna se nedotekli ani klerikalismu ani byrokratismu, což prý se mělo rozhodně udělat; tak zdůrazňuje „Naše Doba“.

Válka jest dnes považována za nepřítelkyni práce a práce zase za překážku války. Válka jest dnes možná jen tam, tvrdí se, kde není zorganizované práce. Taktéž válka měla dříve smysl a účel, aby ničila a uchvacovala cizí práci. Dnes však sama práce již plně nahrazuje úkol a účel války, dnes války není již vlastně třeba. Náš dnešní mír, pokud vysoce zorganizované vrstvy dělnické zaujímá, není ničím jiným než civilisovanou válkou. Jest to vlastně jen záměna za boj o bytí, která méně vražedněji ukládá o život jednotlivců a proto se nezdá býti tolik krvavou. To zdoluhavé však ubíjení existencí tíhou sociálních poměrů není dokladem moderní ukrutnosti a násilí? Jsou chronická utrpení menšími utrpeními než akutní? Jediný krach na burse může celé miliony lidí připravit o existenci a po celé měsíce zanechat bez živobytí. A to všechno nevyruší massy z klidu a rovnováhy tak, jako možné vypovězení války, proti čemuž se dnes lidské vědomí bouří s celou vehementností. Ovšem dnes platně a účinně jen potud, pokud jest zájem mass o mír identickým s úvěrní konjunkturou. Neboť dnes v záku-
lisli uvažuje velkobankéř o válce a míru dle

jistoty, s jakou počítá na ztrátu nebo zisk. Dnešní mír jest vynálezem, tak jako před tím byla válka, za tím účelem, aby cizí zorganizovaná práce mohla býti uchvacována. Dřívější strůjci válek stali se dnes strůjci moderního míru a massy poslouchají. — Zajisté obraz Hermanna Gottschalka jest výstižný.

V Německu mají některé university (Berlín, Lipsko) zařízení stolice srovnávací vědy náboženství. V „Obnově“ jest rada, aby roku 1915 Husova památka byla uctěna zřízením takové samostatné stolice. Vyloučení theologických fakult u nás žádat jest dnes a bude na celou dobu dohlednou utopií. Ale dáti jim protiváhou stolici historie náboženství na filosofické fakultě (aby ji totiž tato měla právo obsaditi!), to není nedosažitelné. A o takovouto disciplinu pak musí míti dnes zájem celý soubor skutečné vědy. I ten, kdo sám prý náboženství nemá, nezavírá přec oči před skutečností náboženskou u jiných, před faktem, že náboženství měla a mají obrovský význam pro lidstvo a pro člověka, pro kulturu, pro mravnost, vědu, umění, život a jsou a zůstanou integrující složkou lidské duše jako individuální i sociální činitel, jako sociologický zjev, který třeba jen po stránce historické (té nejslabší) zasluhuje pozornosti a po stránce praktické (té nejnужnější) i theoretické přímě volá po soustavném a skutečně vědeckém probádání. — Jen divno, že katolickému náboženství a církvi tyto účinky jsou upírány. A že i ta stolice by jinak sotva si počínala, jest dle „rady“ uvedené přímo jisto.

Francesco Ferrer jest stále prohlašován za velikého paedagoga. Jaké měl vzdělání? Chodil v Abelle do obecné školy. Ve 14. letech se odebral do hlavního města provincie barcelonské, Barcelony, kde našel záhy zaměstnání v obchodě. Tam jej vzdělávali jak zaměstnavatel, tak druhové venkovského učedníka věkem starší, kteří všichni pluli s proudem a byli, jako téměř všichni barcelonští obchodníci a průmyslníci, volnomyšlenkáři a revolucionáři. To byli praví učitelé nejmodernějšího apoštola. Až do roku 1878 byl zaměstnán ve velkoobchodě bratří Xammarů. Sam prohlásil při soudu roku 1906, že musil opustiti obchodní dům pro neshody, jichž žárlivost nebyla poslední příčinou. Od r. 1885 byl revisorem u dráhy společnosti barcelonsko-francouzské a ne ředitelem. V této vlastnosti se spřátelil s bývalým státníkem a ministrem španělským Manuelem Ruizem Zorillou, jenž ve vyhnanství kul pikle ve prospěch strany republikánské. Zorilla mu byl další školou a paedagogem, jenž nijak neskrblil chválou na Ferrera. Od roku 1885 pobýval Ferrer v Paříži, kdež si zařídil obchod vínem. To jest předběžné vzdělání slavného paedagoga, jenž měl obnovit lidstvo, lidstvo navrátit samo sobě. Jest oslavován jako výborný učitel španělštiny, ale

ani v Paříži nic neví o tom, že by se tam nějak prazvláštně znalost španělštiny byla ukázala za jeho působení. Jisto však jest, že branou paedagogiky vkročily do života Ferrerova čtyři ženy. Ferrerův poměr k nim zahrnují ovšem ferreristé chválou veleducha: „Tento muž citu žil prý nade vši pochybnost pramálo život rodinný, což jest ostatně zjev dosti častý u vyvolených duchů, kteří se věnují řešení otázek všeobecného významu a velikým reformám sociálním.“ Moderní doba jest již taková, že otrlostí překonává samu sebe a kde jakou zvrácenost dovede prohlásiti za nutnost a složku budoucí kultury lidstva a jeho etiky. V tomto směru byl internacionální mučedník Ferrer vychovatelem výborným.

Tak konečně na to pokrokoví studenti přišli, po šesti letech, jak proti nám bojovati: „Boj proti klerikálnímu zlu vede se dnes nejlépe větším uvědomováním, prohlubováním a potíráním kulturního indiferentismu (snad aklerikalismu)“; tak alespoň píše Č. Č. ve „Stud. Revui“.

World's Student christian Federation nepochodila valně u pražského studentstva českého. Ač prý přednášky pana Wildera působily dosti svou sugestivností značný dojem, přece jen celý biblisující ráz přednášek je cizí duchu i rázu vzdělání českého studentstva. My tvrdíme zase, že české studentstvo jest vůbec povzneseno nad každý problem. — Nejdůležitější ještě snad problémy studentské jsou, boj protiklerikální, náboženský nihilismus, pohlavní otázka, odluka církve od státu, laicisování střední školy. Není pak divu, že ani bezcírkvní náboženství již netáhne.

O esthetickém a náboženském vychování uveřejnil N. Smirnov ve vychovatelském „Věstniku vospitanija“ zajímavý článek. Vychází ze zásady, že třeba děti přiučovati, aby si zamilovaly krásu. „Mezi blízkými nám prameny krásy jest také náboženství s jeho kultem — bohoslužbou, — pramen tak blízký a bohatý, že ignorování jeho v esthetickém vychování dítek sotva může býti ospravedlněno. Náboženství, náboženská tvorba v kulturních dějinách zaujímají místo neobyčejně důležité. — Nejlepší plody umění i samo umění vzniklo z náboženských pohnutek, rozvíjelo se z náboženských kořenů, tvořilo se kolem náboženských zájmů. Prožívání náboženského charakteru, určitých nálad obohacují ducha lidského pravým obsahem lidským, jenž jest hodnotou, po níž se duši stýská, jest dobrem, jež podstatně náleží duchu lidskému a činí člověka člověkem. Sotva kdo bude popírati vznešenost takových náboženských prožívání, jako je cit uctivosti k božstvu, pohnutí před jeho velebou, lásky k Němu jako původci všeho, co existuje, jako skutečněnému ideálu. Jsoutě to — výhradně prožívání člověka.“

STUDENTSKÁ HLIDKA

LIST KATOLICKÉHO STUDENTSTVA ČESKOSLOVANSKÉHO.

OBSAH

Roč. VI. č. 8.

Dr. Josef Pospíšil: Zpět ku křesťanskému ideálu. — Prof. dr. Alb. Müller: Podmínky křesť.-sociální činnosti. — Prof. Jan Šrámek: Dělnická otázka. — Fr. Klobucký: P. Ignác Wurm, buditel moravský. — Vlastimil K.: Z kulturních poměrů Čechů amerických. — Prof. Ludwik Sikora (Sanok): Student a zahrádnictví. — Pírko: Zdenko Fibich a jeho symbolické básně. — Hrvatské Besedy. — Příloha "Jitro". — Rozhled.

DR. JOSEF POSPÍŠIL:

ZPĚT KU KŘEŠŤANSKÉMU IDEÁLU.

Co pozorujeme v nynější společnosti lidské? S bolem a hrůzou vidíme zcela zřejmě a jasně, že lidská společnost pořád více se posouvá se základů, na nichž ji Kristus založil, že pořád více se odvrací od toho, o němž sv. Pavel dí: „Základu zajisté jiného nikdo nemůže položit kromě toho, kterýž položen jest, jenž jest Kristus Ježíš.“ (I. Kor. 3, 11.) A tento základ podvrátiti, o to usiluje moderní svět vším možným způsobem. Činí tak školstvím. Nestálo mu vyhostiti Krista ze škol vysokých, již také školy střední ano i obecné posunuty se základů křesťanských. Již nejútlejší mládež soustavně odcizuje se Kristu a vymyká se blahodárnému vlivu mravního zákona křesťanského.

V tomto díle pokračují pak školy střední a dovršují je školy vysoké. A uvážíme-li mimo to, že nynější literatura naše, jak vědecká tak i krásná, z největší části jest prosycena náboženským indiferentismem, ano zjevným nepřátelstvím proti křesťanství, pak nám nemůže býti s podivením, že mladší dorost naší intelligence pořád hlouběji padá do nevěry a ztrácí tak zároveň všechny ideály. Pozbývá chuti k práci, k práci úsilovné a vytrvalé, k tomuto nejdůležitějšímu zdroji blaha a štěstí, jak pro jednotlivce, tak i pro veškeren národ náš. Naše studující mládež pozbývá namnoze velkodušné ochoty a snahy obětovati život svůj nejvyšším a nejsvětějším zájmům a dobrům našeho národa.

Jsou ovšem mezi ní mladistvé duše, jejichž veškery struny jsou naladěny velkodušnou snahou po nejvznešenějších ideálech ducha lidského. Ale to jsou jen oni studující, kteří si zachovali živou víru v Krista, v tento ideál všech ideálů. Ale většina našich studujících, zejména vysokoškolských, jest proniknuta náboženským skepticismem, indiferentismem a materialismem.

Naše mladá intelligence, ztrácejíc pořád více Krista a s ním všechny vznešené ideály, nezná již namnoze pravé, ideální, blahoplné a blahoděné lásky vlastenecké. Láska k vlasti, tato vznešená, ku všem obětem pro drahou domovinu vždy nadšená ctnost, jež tak mocně plápolala v hrudi našich prvých buditelů a národ náš již na pokraji záhuby stojící k novému životu probudila, tať jest veliké části naší mladší intelligence překonaným

již stanoviskem. Pro tuto lásku, pro toto vlastenecké nadšení má již jen útrpný úsměv.

Ztrativši Krista, ztratila také namnoze lásku k vlasti. A proto nemá také nyní národ náš žádného společného pojítka, které by všechny vrstvy a stavy jeho slučovalo v jednu bratrskou rodinu a vzpružovalo jej k svornému boji proti společnému nepříteli. Místo nadšené práce štve se bratr proti bratru a trhají se tak svazky, které již sama příroda utkala a okolo celého národa ovinula.

Jak velebný příklad lásky vlastenecké dal nám sám božský Spasitel! Když v neděli před svým umučením slavil svůj slavný vjezd do Jerusalema a přišel z Bethanie přes Betfage na horu Olivetskou, tu zastavil se na místě, odkud jest na horu chrámovou a celý Jerusalema pohled a zahleděv se na město, plakal nad ním. (Luk. 19, 41.) Na místě tomto stojí nyní kostelíček, jenž se nazývá „Christus flevit“ (Kristus plakal). Kristus plakal nad chrámem, touto největší chloubou národa svého, plakal nad hlavním městem, plakal nad tisíci a tisíci svých krajanů, k nimž byl připoután svou lidskou přirozeností a k nimž proto duch jeho stále zaléтал blahými vzpomínkami na šťastný svůj život v rodinném kruhu své předražené matky a milovaného pěstouna v Nazaretě a jimž obětoval své veřejné práce a námahy, aby jim přivlastnil požehnání svého spasitelského úřadu a aby skrze ně spasil pro čas i věčnost veškerého lidského pokolení. A poněvadž věděl, že přes to přese vše neodvrátí záhuby od národa svého, proto bolem nad jeho hroznou budoucností slzel. Ale těmito slzami zušlechtil a posvětil každou lásku vlasteneckou.

Láska vlastenecká, které Kristus neposvěcuje a nepovznáší do sfér nadpřirozených, ta nemá žádné blahoplné a životodárné moci a síly. Bez Krista tato láska buď úplně mizí, aneb se zvrhuje ve slepou vášně, která místo aby zušlechťovala a vzpružovala k velikým obětem a mužným činům pro blaho drahé vlasti, stává se zdrojem surovosti, upomínající na výlučný nacionalismus pohanských národů, jimž každý, kdo nebyl jich spoluobčanem, byl barbarem, k němuž, jak se domnívali, neměli žádných povinností lidské spravedlnosti a lásky.

A proto čím více naše studující mládež odvrací se od Krista, tím více hasne v její hrudi láska k drahé vlasti.

Každý člověk, kdyby v mládí nejvznešenějšími ideály sebe více háral, v pozdějším věku zpravidla poněkud schladne. Trpké životní zkušenosti, jichž žádný člověk nebývá úplně ušetřen, působí jako smrtící mráz na duši lidskou a zažehnou a zničí v ní tak mnohý ideál, jenž ještě nezaujal, nepronikl a nepodrobil sobě celé a celé duše jeho. A jinak ani býti nemůže. Pohledme na jabloň na jaře překrásným květem celou oblitou. Zajisté mnohé z těchto květů později se sebe střese a odhodí, poněvadž není s to, aby všechny mizou svou v ovoce proměnila a k vyžrání přivedla. A tak bývá i s člověkem. Čím více ve věku pokračuje a zkušeností v životě nabývá, tím více soustřeďuje síly své a hledí, aby z přemnohých těch ideálů, jimiž hárala mladistvá duše jeho, aspoň některé uskutečnil aneb aspoň k tomuto uskutečnění se přiblížil. Když však jabloň z jara ani jedním květem se nerdí, pak marně čekáš na bohaté ovoce. A vzdal-li se člověk již v mládí svém všech ideálů, jakživ nebude již jako muž schopen, věnovati život svůj úmorné a strastiplné práci pro blaho svých bližních, své vlasti i pro blaho člověčenstva.

Obzvláště národ náš počtem poměrně malý potřebuje neobyčejné mravní síly stále jej vzpružující k boji, jež jest mu o jeho národní bytí a

pokrok a vývoj jeho osvěty a vzdělanosti bez ustání podstupovati. A co může naši dorůstající inteligenci býti pružinou k vytrvalé a plodné práci, vzdá-li se oněch ideálů, které našim prvním buditelům zářily jako vůdčí hvězdy, když se jali národ náš ze staleté mrákoty křísiti k novému životu? A jelikož tyto ideály mají svou životodárnou sílu a moc jediné z víry v Krista a konečně jen v Kristu vrcholí a temení, žádá již existence našeho národa, aby naše studující mládež ve vznešených ideálech z osoby Kristovy zářících stále se zhlížela a z těchto ideálů potřebnou sílu k plodné a blahodárné práci na národa roli dědičné čerpala.

Moji mladí přátelé! Kristus pán zabezpečil svým božským slibem: „A brány pekelné ji nepřemohou“ církvi sv. trvání až do skonání světa. O budoucnost církve není nám třeba se starati, o ni postaral se sám její božský zakladatel. „A já s vámi jsem až do skonání světa.“ Je-li však Kristus s církví, je-li s ní Syn Boží, pak jscu všechny útoky na ni tak bezmocny, jako kdyby chtěl tvor útočiti na svého všemohoucího Tvůrce.

Ale Kristus nezaručoval žádnému národu ani pohanskému ani křesťanskému, že bude trvati až do skonání světa. Pohledme do Malé Asie, do Palestiny, do severní Afriky. Těžiště církve v prvních stoletích bylo u národů, kteří obývali tyto krajiny. A krajiny tyto jsou nyní namnoze jen pouští obývanou sem a tam vyznavači půlměsíce. Po původních křesťanských národech není tu ani stopy a křesťanské obce, které na některých místech jmenovaných zemí počínají zase osvětu a vzdělanost šířit, jsou ovocem práce, potu a krve evropských missionářů.

V křesťanském starověku posílal Východ křesťanské věrozvěsty do Evropy, nyní posílá Evropa své missionáře na Východ a snaží se tam poznovu evangelium hlásati a církve křesťanské zakládati. A co se stalo národům východním, může se státi i národům evropským, tedy i národu našemu.

Neváží-li si některý národ víry sv. a nebeského blaha a štěstí, které z ní jak pro jednotlivce tak i pro celé národy vytryskuje, pak odejme Bůh tento nejdražší poklad nevďěčnému národu a svěří jej na místě jeho národu jinému, jenž jest ochoten z něho jak pro věčný tak i časný život bohatě těžiti. A nebezpečí ztratiti víru v Krista a s ní veškeru křesťanskou osvětu a vzdělanost, a zmizeti s dějinného jeviště světového, jest tím větší, čím ten neb onen národ jest menší a při tom ještě obklíčen sousedy, kteří beztoho vším možným způsobem o jeho porobu a zkázu usilují. Nemá-li tedy národ náš v tomto zápase o život a o smrt podlehnouti a svůj jazyk, svou osvětu svou národní individuálnost navždy do hrobu, z něhož již nebude vzkříšení, pochovati, potřebuje nezbytně bojovníků hrdinných, bojovníků nadšených, bojovníků z celého srdce, z celé duše, z celé mysli, ochotných hájiti drahé domoviny a nejdražších jejích dober až do těch statkův a hrdel.

A takovými bojovníky, moji drazí mladí přátelé, máte se státi především vy. A stanete se jimi, pakli sílu k tomuto boji budete čerpati z Krista a jeho nebeských ideálů.

PROF. DR. ALB. MÜLLER:

PODMÍNKY KŘEŠŤANSKO-SOCIÁLNÍ ČINNOSTI.

V předešlém článku (čís. 5. „Sociální činnost povinností!“) poukázali jsme na to, že každý katolík je povinen býti sociálně činný. Ale to není hráti si; k tomu je třeba jistých vlastností a schopností, které katolík si

musí zjednat. Kdo jest zavázán dospěti k cíli, je též zavázán opatřiti si potřebné prostředky. Tyto prostředky nebo alespoň hlavní z nich jsou předmětem těchto rádků.¹⁾

I. Katolická sociální činnost je jistou měrou díla apoštolského. Sociální pracovníci jsou spolupracovníky božími, hledající duše bloudící. Ale tento cíl nadpřirozený nevylučuje upřímné vůle, dopomoci nižším třídám ke blahobytu hmotnému. Tak pravil, je to rok, kardinál Bourne, arcibiskup Westminsterský: „Církev se snaží vypěstiti lid, jenž by byl tak spokojen, jak jen s jeho strany možno na tomto světě a jenž by byl šťasten na onom.“

Jsme-li však spolupracovníci boží a máme-li uskutečniti dílo boží, musíme pracovati ve shodě s ním, dle jeho plánu a dle jeho hledisk. Součinnost je možná a plodná pouze u spojenců sdružených co nejužší shodností ideí, vřelou shodou chtění. Katolický sociální politik musí tedy býti hluboce proniknut zásadami náboženství a morálky křesťanské a dle těchto zásad spořádati své chtění. Reformou vlastního života musí se tedy začít.

II. Nad to při sociálním díle, k němuž nás Prozřetelnost zve, jsme my jen nástroje: hlavní část díla působí Bůh. Vaše síly nejsou dosti přiměřeny úkolu, jež jest nám splniti. Konečný předmět, k němuž máme proniknouti, totiž duše těch, jimž chceme pomoci, vymyká se naší moci. Neboť každá reforma, ať individuální ať sociální, musí konec konců počítati u svobodné vůle toho neb těch, jež voláme k životu vyššímu, k ideálu vznešenějšímu, a právě toto vnitřní území cizího svědomí nám nenáleží. Jen Bůh, jenž zkoumá ledví a srdce, proniká až do duše a může ji osvětliti tak jasně, může ji pohnouti tak mocně, že bez úhony svobodné vůle bude tím účinně pobídnuta, aby se rozhodla pro to, odkud vzejde spása. O tuto všemohoucí pomoc boží musí naše modlitby prositi bez ustání při veškeré naší sociální činnosti. Heslo života sociálního musí katolíci převzít od bratří Machabejských: „Manu quidem pugnantes, sed Dominum cordibus orantes.“²⁾

III. Tedy při díle Božím směji spolupůsobiti naši katoličtí pracovníci. Z toho následuje ještě jiná veliká povinnost, snad největší ze všech: nezištnost. Tu neběží o věc naši, tu běží o věc Boží. Tomuto zájmu musí ustoupiti všechny zájmy naše, všechny naše výhody osobní.

Sociální činnost se nám jeví v takovém půvabu, s tak lákavou přitažlivostí: „Budu pomáhati nešťastným, slabým, utlačovaným; mé jméno bude střediskem a pojítkem; budu rytířem práva a spravedlnosti zneuznané; budu vůdcem lidu.“ — K tak krásné úloze jsi zván! Ale jak často ukládají nám okolnosti nebo prospěch dobré věci úkol zcela jiný: pracovati v šeru, zříci se veškerého osobního prospěchu; zůstat bez uznání, viděti, jak jiným se připisuje zásluha tvého úsilí. Taková úloha vyžaduje heroismu.

Nicméně je tento heroismus nezbytný. Všichni musíme k němu býti hotovi. I v dobře organisované katolické armádě jsou různé hodnosti a úřady rozděleny. Od nejvyššího velitele až ke prostým vojínům: jaká to různost v činnosti a úlohách, při čemž čest není vždy v pravém poměru s užitečností práce. Stanoviště nejnepatrnější jsou často nejplodnější. Všecka však jsou stejně potřebná, všecka musí býti obsazena lidmi oddanými svému

¹⁾ Hned s kraje chci předejiti námitce, jako bych chtěl psáti nějaké kázání. Ne, nýbrž prohlašuji, že mluvím jako ekonomista, jako katolický sociolog. — Dějiny sociálního hnutí ve všech zemích dokazují, že sociální činnost bude opravdu účinná a plodná jen tenkrát, bude-li dílem křesťanů, kteří berou pohnutky úplné ze zásad svého náboženství.

²⁾ 2 Mach. 15, 27.

úkolu, kteří málo dbají o to, aby se protlačili k hodnotám. — Bývalý ministerský předseda belgický Schollaert pravil, zaujímaje v katolické straně znovu prostého vojína: „Když někdo je katolík, přijme místo, které se mu vykáže, ať je jakékoliv.“ Dodávám: „Když někdo je katolík, pracuje, nečině pro sebe nároků na místo povýšenější; nediví se vída, že se dostávají před něho lidé, o kterých se myslí, že jsou schopnější; má zmužilost, jež postoupí vlastní místo tomu, kdo je může v zájmu katolické věci užitečněji zaujati; má tolik šlechetnosti, že dovede zapomenouti na nevděk, že nedbá na nedostatek taktu, že dovede podporovati veškerým svým vlivem a výmluvností i člověka, jemuž byla dána přednost před ním samým.

Býti nezištným znamená dále: zmužile vytrvati. — Dílo sociálního povznesení a ulehčení je dílo dlouhé, mnohdy trapné, často zdánlivě neplodné. Míjejí mnohdy léta, než počnou zrát první plody vytrvalého úsilí; podnik s nesnáze založený třístí se mnohdy právě, když se jeho budoucnost zdála zajištěna. Ať se daří jakkoliv, kritiky, nedůvěry neschází nikdy. Zištný egoista, jemuž jde jediné o úspěch snadný a rychlý, odpírá pomoci při podnicích, jejichž výsledek není zajištěn, při nichž nebude sám kliditi ovoce. Naopak, katolík nezištný přispěje těmto podnikům šlechetně ku pomoci. Ukáže-li se mu podnik, jenž vyžaduje jeho spolupůsobení a vidí-li po zralé úvaze jeho užitečnost, jeho časovost, nebude na váhách; jeho účinná a oddaná součinnost bude zajištěna. Obtíže, jež provázejí každé první vystoupení, ho neděsí; zdoluhavost úspěchu ho neunavuje; ukáže-li se, že přes všechno úsilí podnik je předčasný, že se potkává s překážkami, jež jsou zatím ještě nepřekonatelné, neodejme mu nezdar zmužilosti. — Těm opatrným, kteří jásají, že se nezúčastnili, bude moci odpověděti s hrdostí vykonané povinnosti, jako Roosevelt: „Je v životě něco horšího, než, že někdo neměl štěstí, totiž: že se ani nepokusil.“

Tím jsem krátce nastínil úlohu nezištnosti v sociální otázce. Těch několik črt postačí, abych ukázal, k jakému ideálu jsou povoláni pracovníci sociální. Ale právem bych se obával, že tímto krátkým výkladem odejmu odvahu mladým lidem dobré vůle, toužícím vykonati něco dobrého, kdybych nepřipojil, že dokonalost se nevyžaduje při prvním kroku. Je cílem, k němuž úsilí musí směřovati. Avšak alespoň toto úsilí je nezbytné. Zkušenost dokazuje, že při sebe větších vlohách a schopnostech ten, kdo v sociální činnosti hledá zároveň svůj vlastní prospěch, je nepřekonatelnou překážkou vítězství sociální věci.

IV. Náboženství, modlitba, nezištnost: to jsou vlastnosti charakteru, jak je musí míti sociální pracovník. Ale samy o sobě ještě nestačí. Musí se k nim nad to přidružiti, v různých stupních, ale nevyhnutelně, v edomosti. Dílo sociální reformy má základ v tom a stále se vrací k tomu, aby se vykonala nebo reformovala výchova tříd nižších a tříd vyšších. Tyto třeba naučiti pravým zásadám, které ovládati mají život společenský, připomínati jim povinnosti, které jim ukládají jejich postavení a práva jejich slabších bratrů. Nižším třídám třeba vysvětliti přesně rozsah jejich práv, ale též jejich povinností; naučiti je prostředkům, jak napravití mohou úsilím osobním nebo sdruženým následky jejich hospodářské inferiority; pranýřovati lichost a lež laciných slibů, jimiž u nich plývají rýpalové bez svědomí. — Jak se může někdo odvážiti tohoto díla vychovatelského, nemá-li sám kromě jasných a jistých základů také prohloubenou znalost prostředků, jež navrhuje, vážný a solidní kritický úsudek o rozřešení, jež zamítá?

Poněvadž vědomosti jsou sociálnímu pracovníkovi nevyhnutelné, musí býti důkladná organisace sociálního vyučování jednou z našich prvních starostí. Ve mnohých zemích je toto dílo také již značně vyvinuto. Je známo, co na tomto poli vykonala „Zentralstelle des Volksvereines für das katho-

lische Deutschland“, v München-Gladbachu v Porýnsku; „L' Action populaire“ v Remeši. Budiž mi jakožto Belgičanovi dovoleno, abych přihlížel ve svém výkladu ponejvíce k organizaci sociálního vyučování ve své vlasti. — Lze říci bez nadsázky, že všechny kategorie sociálních pracovníků, ať patří ke kterémukoliv stavu, věku, pohlaví, obdrží v Belgii sociální vzdělání přiměřené svým potřebám. Ovšem, některé organizace jsou ještě daleko od toho, aby byly rozšířeny po celé zemi; ale aspoň jsou tu instituce pro všechny potřeby a netřeba než množství je. — Na sociální výchovu se nezapomíná v našich katolických středních školách, ačkoliv by si mohl člověk přát větší soustavnosti. Nejobyčejněji to bývá sociální kroužek (akademie), a studenti vyšších tříd jsou vybízeni, aby v něm studovali a diskutovali sociální zásady. Všecky vyučovací ústavy průmyslové a obchodní věnují národnímu hospodářství a sociologii značné místo ve svých programech. Ba i mládeži z prostého lidu dostává se v četných besídkách a útulnách přednášek sociálních, přiměřených jejich schopnostem a potřebám.

Každá z našich čtyř universit organizovala na právnické fakultě velmi rozvinuté kursy národohospodářské a sociologické, jichž se svobodně účastňují studenti všech fakult. Mimo posluchárny doplňuje se studium v privátních kroužcích, založených od studentů a řízených často od universitních profesorů. Všecky bohoslovecko-filosofické semináře mají důkladné sociální kursy, a tato vyučování doplňují se ve velmi četných sociál. akademiích.

Ba ani tomu, kdo vychodil školu, nebo ukončil universitní studia, nechybí vzdělávacích kroužků. — Vyšší třídy mají v přechetných spolcích pro sociální studie prostředek, jak doplniti své vzdělání a prohloubiti svou znalost sociálních problémů. — Pro třídy střední jsou téměř všude organizovány *universitní extense*, t. j. řada přednášek, především sociálních, jež jsou pořádány zdarma pro publikum ze stavu měšťanského. — Třídy dělnické vidí, jak syndikáty (veliká dělnická sdružení) zakládají pro své členy studijní kroužky a školy pro agitátory. Konečně se pořádají rok co rok v různých městech lidové sociální kursy (*semaines sociales*).

Nezapomnělo se ani na ženy. Kromě toho, že se jim dostává sociálního vzdělání v hospodyňských školách, starají se také ženské syndikáty o sociální vzdělání dělnic. — Šelky založily od několika let přes 100 kroužků, v nichž je seskupeno přes 15.000 členek. Konečně zahájil brusselský generální sekretariát sociálních sdružení ženských řadu sociálních kursů pro paní z vyšších tříd. Z úspěchu, s jakým se tento nový podnik potkal, lze předvídati, že kursy budou pořádány znovu.

Ovšem, tomuto hnutí k sociálnímu vyučování, jež jako celek je sotva několik let staré, musí se dostati ještě mnoho zdokonalení. Ale každý vidí, co dobrého může hnutí to docílit. Jen vytrvati, a belgičtí katolíci budou brzy míti pomocí náboženství a nezištnosti armádu sociálních pracovníků, schopnou hájiti všechny své posice a dobýti v dosti blízké budoucnosti nových skvělých vítězství ke blahu duší, k dobru vlasti a slávě národa.

Prof. JAN ŠRÁMEK:

DĚLNICKÁ OTÁZKA.*)

M ó d a p o ř á d a t i p ř e d n á š k y o d ě l n i c k é o t á z c e ?

Tato otázka zůstává i nadále, ačkoli byla mnoho řešena, nerozřešena.

*) Přednášku o dělnické otázce přednesl na řečnicko-sociálním kursu Č. L. Akademické dne 3. března 1913.

Jest to nejdůležitější problem zvláště v národě našem.

Máme snad dosud polovici průmyslového dělnictva celé říše — ne-li většinu, tak jistě polovici — zejména v Dol. Rakousích. A Němci to rádi věří. A jak se podělničuje náš zemědělský pracovník, naši domkáři, pak klidně můžeme přiznati, že máme 70%—80% národa podělničeného.

Je to otázka národní par excellence a jest každý, zvláště akademik, není-li blaseován, povinen takovýmto úkolem národním se obírat, i když to dnes již úkolem není. Jsme rádi, že ta elita naší naděje není tolik blasevanou a snad také nebude, a že ví, čím se má obírat.

Novodobý, moderní dělník jest něco docela jiného než „nádeník“ starších časů. To jest něco jiného než ten lid, který před 10 lety také uhařoval život prací rukou. Něco jiného jest dělnická otázka, než třídní a stavovský boj dřívějších časů. Není to sice nic tak nového a zvláštního, takový rozpor sociální, třídní, a když si vzpomeneme na otroctví, nepodivíme se tomu, že bývaly veliké spory společenské. Ale takového velikého problemu nezná historie naší společnosti.

Co je ten novodobý dělník, kde se vzal, když to má býti něco jiného než ten dřívější dělník? On se zjevil před několika desetiletími, před nějakým půl stoletím v našem národě, ve střední Evropě, s velikými převraty v sociálním životě a s velikými převraty a názory světovými zejména mravními a ideovými.

Vrstvy sociální v naší společnosti novodobé. V první řadě si můžeme vzpomenouti na zprůmyslovnění, industrialisaci našich zemí. A to jsou zde jakési příčiny fundované vývojem populačním, přelidněním. Pak ty strašné převraty v myšlenkovém světě. Není možno vyličovati jednotlivě a výstižně všechny následky té neb oné příčiny.

Dovolte, abych aspoň něco načrtl.

Kdy začala industrialisace? Začala strojem. Když první veliký složitější stroj byl dán k službě výroby — bylo to v Anglii, která jest kolébkou industrialisace celé Evropy a ostatního světa, a zároveň kolébkou sociální otázky a zvláště dělnické otázky. A z Anglie jak se toto hnutí stěhovalo dále, rostlo i podělničování národů. Stroj přirozeně nahromaduje výrobu. Stroj ji specialisuje, dělí a s tímto zjevem souvisejí zase jiné třeba i podružné následky ve výrobě naší. Stroj hromadí výrobu a proto hromadí i massy u těch strojů. Hromadí se výroba ve velikých dílnách a tím i různé následky života výrobního, špatný vzduch atd. atd. Stroj specialisuje, dělí práci a čím dále tím více strojů přichází do továrny. Proč, to jest známo. Protože se tím výroba zlevňuje. Neboť k obsluze takového stroje pak může již na místo muže z prvotní doby nastoupiti i dítě, jak se též bohužel děje. Z toho vyplývají další nezdravé možnosti vývoje dělnického života. Přivedou do továrny ženu, již vzali rodinnému životu, přivedou tam děti, jimž vzali možnost vzdělání se a umravnění. Tak učinili nepotřebnou hlavu rodiny a odstranili ji na ulici, celou rodinu pak zůstavili bez životních prostředků.

Práci učinili při takovéto nahromaděné výrobě velice lacinou, a proto zase umožněna byla divoká přímo konkurence se živnostníky, s malými drobnými podnikateli a podařilo se jí je přímo udusiti. Protože takový stroj pak stojí veliké peníze, zdražila se i neobyčejně každá příležitost vyšínouti se ku samostatnosti. To již nebylo jako za doby dřívější tak lehce možno vyšínouti se takovému pracovníku na podnikatele vlastního do tříd výrobních — samostatných.

Na druhé straně ta monotonní práce otupí ducha, ta monotonní práce ubíjí národu síly.

A na druhé straně ta radost z díla hotového, která bývá u uměleckého drobného výrobce, kam se ta poděla, když dnes se vše vyváží z továrny. Dělník ví, že měl sotva jednu padesátinu hotového díla v ruce. To vše zapříčiňuje a umožňuje strojová práce. Při tom je možno vidět ještě jiné smutné stránky, že by se dalo o nich hodiny mluvit. To vše se umožnilo industrialisací, ale nejen že umožnilo, ale ono se to i dovolilo pro společenské blaho do posledních absurdností, to všechno dovolil liberalismus ve výrobě, který ji opanoval, ten system, který pravil s velikým důrazem, že je dovoleno industrialisaci jednotlivci všechno, jen aby výroba rostla. To jest ovšem nikoli svoboda, ale bezohledná nevázanost na všechny strany vůči jiným podnikatelům i obsluhovatelům těch strojů.

Když dnes ještě platí takový liberalismus oekonomický, který dovolí jednotlivci všechno, který odstranil jednu z těch dřívějších potíží, odstranil nemožnost stěhovati se na všechny strany, dovolil stěhování všech národů, umožnil vyhlidňování venkova, umožnil, že kdo chtěl, směl a smí vyráběti v jakémkoliv množství, aniž by se ohlížel na okolí. Zařídí se několik velkovýroben, které pohltnou ostatní — to vše jest dnes možno, jen když roste výroba. A tu padají jedna existence samostatná za druhou, pak to dosavadní živnostnictvo zproletarisuje, poněvadž jest zde úplná svoboda. Svoboda musí dle toho nakládati s těmi obsluhovateli strojů, i s těmi spolupracovníky, jak kdo chce. To je arci pravda a tím se právě liberalismus honosil, tím přímo rozplameňoval mysl celé společnosti pro sebe sešněrované, an řekl: „Ta svoboda je pro každého, nejenom pro mne. Dělník má takové právo jako já. Já ho nesmím a nemohu donutiti ku práci. Když dělník nepřistoupí na tu podmínku ode mne kladenou, nesmí ho nikdo donutiti, žádný okresní hejtman ani ministrpředseda s celým kabinetem nemohou ho přinutiti ku práci. Nemusí přijati práci, to jest pravda, ale musí žít, musí pracovat, poněvadž nemá z čeho jinak žít, když nemá jinde možnost dostati práci, jež by umožňovala lidské živobytí, nutí prožluklý žaludek vzíti jakoukoli podmínku, byť i sebe nelidštější. To je ten krvavý rub té rovnoprávnosti dělnictva a svobody. Kdyby nebylo toho žaludku, kdyby počkal půl roku a kdyby ještě ti malí žaludkové doma nekřičely víc, pak by to snad nějak šlo.

Ne naprostou svobodu, lépe řečeno nevázanost, dovoluje liberalismus ve výrobě, on ji dovoluje i také na trhu. Všecky šraňky padly z dřívějších okrásků hospodářských. Dříve se vyrábělo pro sebe, dnes my vyrábíme pro Australii, Japonci pracují pro nás a my pro ně. Vše jest jedno veliké tržiště světové. A mohou-li tentýž tovar někde udělati laciněji, pak zůstává u nás namnoze nahromaděno.

To vše jest nevázanost, která jedině tento zjev umožnila. Nedivte se, když toto jest vše právem u nás a když na druhé straně bohužel strašné převraty v životě myšlenkovém u našeho národa nastaly, jaké známe, jakých litujeme. Když potom si vzpomeneme, že dnes ovládnul lidstvo materialismus, egoismus, ne láska křesťanská, nýbrž naprostá bezohlednost, hmotářské sobectví, které se nedívá ani na pravo ani na levo a jde jen za prospěchem hmotářským, pak ovšem jest i světová situace tak povážlivě napiatou. Kam se podíváte, všude v dělnickém světě máte nashromážděny spousty nezdravých látek.

Nastaly takové převraty názorů zejména v názoru světovém, že dovedly využití a zneužití i všeho toho, co bylo kulturně i sociálně nebezpečným. Tu potom arci, když takovéto mravní nazírání nastalo v celém téměř evropském světě, pak to špatně dopadlo i s dělnictvem. Kdo byl slabý, ten to odnesl i když měl právo se brániti každý jednatel.

Z toho povstala ta třída dělnická. Dělník je dnes odkázán, aby pracoval za mzdu cizím.

Aspoň několik charakteristických nedostatků dělnictva třeba vytknouti: Je to strašlivá nepoměrnost hmotného postavení dělnických vrstev. Nepoměrnost — pouze myslím bídou, aby se mi lépe rozumělo, poměrná zbědovanost dělníků jest zde těžkým osudem, jak si jej uvědomuje náš dělník. Dnešní dělník žije mnohem lépe než ten dřívější. Tovární dělník žije nepoměrně lépe než náš sedlák jinak dosti zámožný, ale nepoměr mezi tím, co se vyrábí a co se pak rozděluje pro ty široké vrstvy, které vyrábí ovšem za pomoci jiných, tedy ta nepoměrná vyvýšenost některých vrstev činí, že ji cítí dělnictvo i když jeho sociální úroveň značně se povznesla, že se dnes cítí dělník tak nespokojen. Jinak si nesmíme malovat, že dřívější lidé mnohem lépe žili, takové chválení dřívějších časů bylo by rozhodně nesprávným.

Když se někdo táže: dědečku a babičko, jak se žilo v městě a na venku? — to se ví — kdo by chtěl vykládati, jak ta bída rostla, byl by šílenec. (Pokračování.)

FR. KLOBUCKÝ:

P. IGNÁT WURM — BUDITEL MORAVSKÝ.¹⁾

V březnu roku 1866 jmenován byl P. Wurm na přímluvu svého přítele generálního vikáře bar. Königsbrunna vikářem při domě v Olomouci, kdež pracoval se zápalem vlasteneckým jak na poli osvětovém tak i hospodářském. Jeho zásluhou zavedena byla na domě každonedělní česká kázání střídavě buď při ranních službách božích, buď při hrubé mši sv.; v zemské nemocnici olomoucké, kde vykonával jako vikář občasné správu duchovní, zapisoval do matrik dítě české matky vždy česky a v kapli při bohoslužbě zavedl střídavě modlitby v řeči české a německé. Jeho přičiněním stal se ředitelem kůru na domě Pavel Křížkovský, na něhož blahodárně Wurm hned v Brně působil, povzbuzuje ho, by hleděl upotřebiti národních, lidových písní jako motivu a podkladu ke svým skladbám hudebním. P. Wurm byl též spoluzakladatelem všech kulturních spolků své doby: Matice školské v Olomouci, čtenářských spolků v Olomouci i okolí, ale pomník nezníčitelný postavil si zásluhami o Vlastenecké museum v Olomouci, jež s přáteli svými, s drem. Wanklem a prof. Havelkou roku 1883 založil, je ideově vedl a jemu dlouholetým byl starostou i otcovským ochráncem.²⁾ Také o rozvoj školství pečoval; jeho zásluhou zřízeno bylo v Přerově roku 1870 obecné reálné gymnasium a akce sestátňovací tohoto ústavu šla rukou Wurmovou. Rovněž o olomoucké české gymnasium získal sobě P. Wurm zásluh velikých. I na poli národohospodářském byl Wurm zdatným pracovníkem; staral se o hospodářský pokrok svého kraje, jak dokazují četné záložny v Olomouci, Holici, Křelově, Těšeticích, Dubanech a j., jejichž byl spoluzakladatelem, ba i přerovský pivovar má zapsáno jméno Wurmovo ve svých zakládacích listinách.³⁾ P. Wurm vystavěl si svými skutky na podkladě vlasteneckém vždy stavěnými, mnoho a mnoho pomníků. Přispěl

¹⁾ Již loni ve IV. ročníku „Studentské Hlídky“ v 8. a 9. čísle uveřejněny byly dvě statě o P. Wurmovi — buditeli moravském; dokončení nemohlo však býti otištěno hned loni z vážných příčin, které letos už neplatí.

²⁾ Srv. „Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci“ čís. 112, str. 172.

³⁾ tamtéž str. 168.

nemálo i k provedení rovnoprávnosti národní při konsistoři v Olomouci — zkrátka všude přihlížel P. Wurm k tomu, aby vůči Čechům na Moravě zachovávala se nezkrácená spravedlnost a národní nestrannost, což ovšem nebylo bez účinku; lid moravský přilnul ku svým biskupům s tím větší důvěrou a oddaností.

Tento obrat na Moravě neušel kardinálu pražskému Schwarzenbergovi, který při vhodné příležitosti tázal se P. Wurma, kde vlastně je hledati příčinu, že biskupové moravští s lepším úspěchem se setkávají než v Čechách. „Wurm byl v nesnázích“, podotýká Procházková. „Znal příčinu, ale nebylo tak snadno, aby se o ní pronesl“. Konečně však přece pravil: „My, moravští kněží, byli jsme tak šťastni, že měli jsme v semináři v Brně za učitele Františka Sušila, který vštěpoval nám zásadu, že láska k církvi a k národu nejen vedle sebe se srovnávají, nýbrž že se vzájemně doplňují, jak to v krásném jeho hesle je vyjádřeno. Kněžstvo takto vychované snáze získá si důvěru lidu. A olomoucká arcidiecese má arcipastýřem knížete Bedřicha Fürstenberga, který pojav správně dobu a její požadavky, rovným loktem měří Slovanům jako Němcům, nedávaje zřejmé přednosti žádné národnosti. Kde netřeba užívati jazyka živého, užívá latiny, tedy jazyka neutrálního, jak to dosvědčují katalogy kněžstva a diecesánní kurrendy, které dříve bývaly německé. V konsistoři vyřizují se pak všeliká podání a jednání jazykem podavatelovým.“⁴⁾ Kardinál Schwarzenberg byl prodchnut tehdy vládnoucím názorem, že národnost jest pohanská, poněvadž vyplynula z prvopočátečního hříchu. A jako taková, že je se stanoviska církve nevhodná, aby se pěstovala a z téhož důvodu že také není potřebí, aby se šetřilo jazykové rovnoprávnosti. A v tom smyslu vyjádřil se také vůči P. Wurmovi. Wurm však statečně odporoval, poukazuje k tomu, že sám Duch svatý k rovnocennosti jazyků poukázal, když o letnicích v Jerusalemě, vznášeje se nad hlavami apoštolů v podobě jazyků, nepostavil žádný nad ostatní, nýbrž všechny vedle sebe, tedy rovnoprávně a nikoli jeden pod druhým. A proto spíše že se nesrovnává s učením křesťanským a se zásadami církve, dává-li se jednomu jazyku větší přednost než druhému. Církvi že přísluší, aby jazykovou rovnoprávnost pěstila a jí také hájila. „Diecese Vaší Eminence,“ končil P. Wurm svůj výklad, „jest dvojjazyčná, otcovské péči Vaší Eminence jsou svěřeni většinou Čechoslované a menšinou Němci. Bylo-li by pohanstvím, kdyby Vaše Eminence vydávala kurrendy pouze české na úkor Němců, je tomu tak tím spíše v případě opačném, poněvadž Čechoslované jsou v převaze.“⁵⁾ Rozmluva s kardinálem Schwarzenbergem trvala úplně půl třetí hodiny a měla za následek, že kardinál hned po odchodu Wurmově nařídil řediteli kanceláře arcibiskupské, by příští kurrenda vydána byla v obou zemských jazycích a podání a vůbec veškeré jednání úřední, aby se dalo na příště v jazyku případném.

V P. Wurmovi tkvěl typ vlasteneckého kněze státoprávníka, jakých již bohužel málo máme. Svým vlastenectvím a státoprávnictvím netajil se nikdy a nikde. Byl upřímným přítelem svého lidu a nadšeným Slovanem, což zračí se i v jeho poslanecké činnosti, v níž vlastně spočívá těžiště celého jeho života a působení.

Že osobností svojí P. Wurm poslaneckým požadavkům nejen dostával, nýbrž je převyšoval, netřeba dokazovati. Stačí připomenouti, že vlastností řádnému poslanci potřebné, byly mu takřka vrozeny výchovou a studii, pak stykem se Sušilem a jeho družinou sesíleny a stupňovány, životními zkušenostmi před nastoupením poslanecké dráhy konečně utvrzeny

⁴⁾ Mil. Procházková: P. Ignát Wurm ve svém životě, str. 67.—68.

⁵⁾ tamtéž str. 68.

a přesně vyhraničeny. Dle jeho vlastního mínění „pouhá učenost na sněmu nestačí, jestliže není prostoupena pravou, nelíčenou zbožností a národním vědomím“. „Kdo chce zastávat národ náš na sněmu, ať je především věrný církve svaté syn, pak vyzkoušený národovec a upřímný vlastenec“, napsal P. Wurm v kalendáři „Moravanu“. A tím vším mohl se Wurm zajisté vykázáti, neboť i jako poslanec (městské skupiny přerovské) na zemském sněmu řídil se P. Wurm vždy heslem Sušilovým: „Církev a vlast“. Srdce jeho bylo zrovna zaníceno pro všechny snahy církevní a národní. Někřčil se nikdy, nebál se nikdy vystoupiti jako neohrožený obhájce sv. církve a národních práv svého národa, byl-li přesvědčen, že horlí pro právo a pravdu.

Hned od první chvíle, kdy do sněmu zemského vkročil, zasazoval se o rovnoprávnost obou národností na Moravě. Jako katolický křesťan uznával stejné právo všech jazyků a národností a usuzoval takto: „Němec pán, Slovan pán; Němec doma a Slovan také doma. Kolik vlády požívá Slovan v Mor. Třebové, ve Šternberku, v Mikulově atd., zrovna tolik práv patří Němcům v Kroměříži, v Telči, v Kyjově a ve všech jiných slovanských městech. Tak to přikazuje moudrost zákonů zemských, tak tomu chce zdravý rozum lidský, taková jest vůle Hospodinova! — Ale tomu ani Bůh, ani zdravý rozum, ani zeměpán nechce, aby se obecní řízení ve Svitavách, v Šumperku a v jiných německých městech vedlo v řeči slovanské; a kterakž medle mohlo by býti po vůli boží, po vůli vládní a kterakž mohlo by se to srovnávat s rozumem, aby se v Prostějově, v Hradišti aneb v Uh. Brodě úřadovalo německy?! Jakého jazyka jest občanstvo ve městě, v takové řeči má se úřadovati.“⁶⁾ Roku 1861 vzbudil P. Wurm prudký odpor pověstného moravského Němce Karla Giskry svým návrhem jazykové rovnoprávnosti ve školách, v úřadování zemském i ve veřejném životě.⁷⁾ Roku pak 1865 pověřen byl P. Wurm na obnoveném sněmu moravském úlohou, aby vypracoval anketu, dle které by palčivá otázka středního školství moravského byla rovnoprávněji rozřešena. Za princip ankety prohlásil Wurm myšlenku, by většinou žáků ve škole řídil se její charakter. Jazykem vyučovacím měl býti jazyk většiny, ale mělo se též některým předmětům učit jazykem menšiny. Dle tohoto návrhu bychom bývali měli česká gymnasia v Brně, Olomouci, Jihlavě, Znojmě, Kroměříži, Příboře a ve Strážnici. Německými by zůstala jen dvě gymnasia, a to v Mikulově a v Mor. Třebové.⁸⁾ Návrh Wurmův nebyl ovšem přijat, jen darem císařovým dostati se mělo Moravě po válce pruské dvou českých nižších gymnasií v Brně a Olomouci. Tomu se P. Wurm všemožně opřel a dosáhl toho, že slibované ústavy byly císařem zařazeny do první a nikoliv do třetí třídy, jak bylo projektováno.

Jsa horlivým přívržencem programu Palackého, jímž od roku 1848 spravovalo se veškeré národní kněžstvo na Moravě s Františkem Sušilem v čele, musil P. Wurm rozhodně býti roku 1867 proti dualismu, v němž nespátroval leč začátek osudných nesnází a zápletek, anebo jak veliký biskup Strossmayer na rozhodujícím místě vážně se byl vyjádřil — začátek konce. Téhož roku mluvil se zápalem proti porušení tak zvaného konkordátu a omezování svobody církve a pomáhal ustaviti konservativní stranu práva proti liberálům.

Na říšské radě po prvnickráte promluvil P. Wurm v lednu roku 1874 jako opozičník proti předloze o mezináboženském zákoně a upravení škol-

⁶⁾ „Moravan“ z roku 1862.

⁷⁾ V „Moravské Orlici“ zavedl P. Wurm novou rubriku „Strážce národnosti“, která se v tom ohledu velice osvědčila.

⁸⁾ Srv. Mil. Procházková: P. Igt. Wurm ve svém životě, str. 63.

ství ve smyslu liberálním, čímž získal si přízeň rakouského episkopátu. Za éry Taaffovy jednal Wurm velmi často s předsedou kabinetu o věcech moravských, důvěřoval mu, věřil, že nastoupiti chce cestu politické spravedlnosti. Jakmile však poznal, že vláda jeho víc a více podléhá vlivu Berlína, rozhodl se pod dojmem neúspěchů české politiky r. 1887 opustiti pole parlamentu, nekandidovati při příštích volbách.⁹⁾ Předvídal též nesnáze, které vzniknou z dualismu a pomyslení toto znechutilo mu politiku nejvíce.

Byla-li první řeč Wurmova ve Vídni odborně církevní, byla poslední jeho řeč v moravském sněmu zemském, kterou pronesl na rozloučenou se životem sněmovním, národně vlastenecká. Přimlouval se jí vřele za to, by se toho pilně dbalo, aby se lid neodnárodňoval pouze po stránce jazykové, nýbrž také co do způsobů života, aby se nevzdával svých obyčejů, zvyků a písní, své ornamentiky a své po otcích zděděné zbožnosti.¹⁰⁾ S P. Wurmem odešel z parlamentu neohrožený obhájce národnosti, nejen jazyka, což bylo zajisté velikou újmou pro náš národ. Jeho odstoupením pozbyl lid moravský na sněmu svého „bdělého oka, své pravé ruky, rádce upřímného, starostlivého a prozíravého, posla nezištného a obětavého“.¹¹⁾

PROF. LUDWIK SIKORA (SANOK):

STUDUJÍCÍ MLADEŽ A ZAHRADNICTVÍ.

(Dokončení.)

Práce v zahradách působí ve veliké míře na ústrojí nervové, zvláště na spánek. Žáci po cvičení usínají velmi záhy a hluboký spánek chrání zase od různých chorob způsobených nepřírodným drážděním, zvláště pohlavním. O strašné epidemii sebeprznění mezi žactvem škol středních nejvíce říci by mohli rodičům lékaři, zpovědníci a učitelé. Mizí u nich pravý, ničím nepodnícený humor, což se často pozoruje na výletech. Při takových pracích má učitel příležitost poznati všestranně mravní cenu svého žáka, což jest důležitou věcí u paedagoga.

Kromě toho, že podporují zdravý vývoj těla, kursy zahradnické pro žáky škol středních, prakticky i theoreticky prováděné, poskytují účastníkům velikou zásobu poznatků v oboru věd přírodních a tudíž působí na intelektuální vzdělání.

Sama theoretická nauka o zahradnictví poskytuje možnost nabytí takových vědomostí z oboru pomologie, že takový žák po 3 neb 4 měsíčním kursu může se vyrovnati, ano i předčiti nejednoho takového zahradníka-pomologa, jenž nemá základu přírodovědeckého a všeobecného vzdělání školy střední. Připojí-li se k tomu zelinářství, pěstování hub, alespoň žampionů a včelařství, tu během půl roku žák gymnasia může směle říci, že touto naukou může se spíše uživiti než latinou a řečtinou neb jinou vědou, v níž se po osm let vzdělával.

Při výkladech o sadařství, zelinářství, pěstování hub a včelařství, též prakticky prováděných, má žák nádherně demonstrovánu velikou část vyučování přírodopisného, bohužel toliko theoreticky a příliš kosmopoliticky u nás podávaného, nejčastěji spočívajícího v suchých popisech recitovaných z knihy, vypomáhajíc si leda obrazy a mrtvými, suchými ukázkami. Při

⁹⁾ Srv. Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci č. 112, str. 171.

¹⁰⁾ Srv. Mil. Procházková: P. Ign. Wurm ve svém životě, str. 89.

¹¹⁾ tamtéž.

vyučování zahradnictví a včelařství vidí vše živé a skutečné, v různých stadiích vývoje a různých poměrech života. Vidí zde všechny zákony přírodní, které zná toliko z theorie, vyložené učitelem.

Při vyučování zahradnictví má učitel možnost ukázaťi žákům veliké objevy v botanice, jako parthenokarpíi čili vydávání plodů u jabloní a hrušek bez opylení květů, pěstování ovoce bez pecek a jader atd.

Kromě toho seznámili by se žáci podrobněji a důkladněji s užitečnou i škodlivou květenou a zvířenou svého kraje, se škůdci a chorobami stromů i zeleniny. Při včelařství poznal by tak krásnou, demokratickou organizaci státu zvířecího. Mimo to při zaměstnání tohoto druhu naučil by se pracovati a oceňovati tělesnou práci jiných: často nejeden lenivý chopil by se práce a bylo by to účinnějším prostředkem výchovným, než tisíce slov a napomínání matky neb učitele: „Uč se, pracuj!“ Dále má žák příležitost na kursech zahradnických poznati všestranně dobré i škodlivé vlivy podnebí. Rovněž obeznání se s oekonomií při výkazech rentability pěstění ovocných stromů, zeleniny, hub a chovu včel; zároveň dovídá se o mocném zdroji příjmů, který může jak zabezpečiti existenci jednotlivcovu, tak i povzněsti blahobyť kraje.

Trvalé zavedení kursů zahradnických i v ústavech našich vedle jiných zábav, působilo by mocně na povznesení mravní úrovně mládeže. Odvrátila by se od různých nemravných zábav i od bezmyšlenkovitého bloudění po ulicích. Volné chvíle věnovalo by studentstvo milé práci, spojené s gymnastikou, a povznesení u nás tak zanedbaného zahradnictví.

Statistická data níže podaná ukazují, že neveliká námaha spojená se zařízením takových kursů, přináší veliké užitky. Tak r. 1908 v Podgórzu 45 žáků gymnasia vypěstilo 280 stromů, r. 1909 v Gorlicích 50 žáků ovroubovalo skoro 1000 stromů starších i mladších, letošního roku rozdáno žákům 8000 řízků, 8 kg masti a 2 kg lýka pro další roubování stromů v okrese gorlickém. Uváží-li se, že 50 žáků, po absolvování kursu zahradnického, každoročně roubovati a pěstovati bude stromy ovocné ve svých osadách, tu během 5 let na dané prostoře vypěstovali by veliké množství stromů, čímž by více vykonali, než dosavadní prostředky pro povznesení zahradnictví.

Rovněž v budoucnosti takový žák, stane se obyvatelem kterékoliv osady, prázdné chvíle rád stráví v zahrádce. Nudu zabije nikoli hrou v karty, nýbrž v zahrádce, kdež může si vypěstovati veliké zásoby zeleniny neb ovoce, každoročně v domácnosti potřebných, při čemž stane se užitečným šířitelem kultury ve svém kraji.

Rovněž nejeden žák, nemaje nadání pro studium klassické a poznáv, že staré přísloví „disce puer latine, facium te mosci pan“ ne vždy a na každém se splní, rád přestoupí na školu zahradnickou neb hospodářskou, a bude se cítiti ve svém oboru šťastnějším.

Kursy zahradnictví na středních školách přispěly by k probuzení národního ducha u mládeže, k utvrzení lásky a oddanosti k rodnému kraji i vísce; žák poznal by důkladněji půdu, podnebí, rostlinstvo i zvířectvo svého kraje. Vypěstovav buď ve vlastní zahrádce neb na vsi několik stromů ovocných, zůstavil by po sobě živý pomník a sám, jsa vzdálen od rodného krbu, bude toužiti, aby v pozdních letech spatřil ovoce mladistvé práce.

Do zahradnického kursu na gymnasiu gorlickém, který trval od 13. února do 1. června, přihlásilo se 100 žáků, z nichž přijata vzhledem na namáhavost praktického provádění nauky 55. Všichni účastnili se jak výkladu tak i prakticky, buď v sadech soukromých nebo v gymnasijsní „stanici pomologické“ pravidelně, bez nejmenšího nařizování neb nucení. Všichni

konají práce s úžasnou zručností a zápalom. Kromě toho sázejí stromy po vsích a někteří již tohoto roku ovroubovali na 250 stromů.

S velikou pietou a radostí pohlíží na vroubované stromky neb zeleninu, kterou sami zasadili. S úžasem viděli, že tak laciným způsobem možno pěstovati houby, zvláště žampiony a proto většina z nich zakládá si umělé pěstování žampionů.

Dalo by se mnoho příkladů uvést, svědčících o velikém zápalu a zájmu naší mládeže na vyučování zahradnictví, prakticky prováděném, provázené demonstracemi o zahrádce na živých předmětech. Z toho lze viděti nutnou potřebu změny v nynějším vyučování botanice, příliš theoretickém a popisném, spočívajícím v líčení všeobecných zjevů, učení jmen latinských, uvádění velikého množství rostlin neužitečných a ne našich nejužitečnějších rostlin domácích, a to vše jen proto, aby žák po absolvování střední školy nedovedl rozeznati smrku od jedle, jabloně od hrušky, žito od ovsa, nemluvě ani o zeleninách a květinách. Naše dámy vychodivše lyceum neb gymnasium, neví, čeho potřebuje usýchající květ v kořenáči, v kuchyni nevyznají se v zeleninách a nevěří důležitosti jejich hygienické, v zahrádce vytrhají při plení vše, co jest potřebné a zanechají plevel v té blahé naději, že očistily záhon od nepotřebných rostlin. Někdo namítne, že jest to nadsázka. Na to odpovídám: zkoušejme lidi vzdělané na živých předmětech v přírodě a přesvědčíme se o smutné skutečnosti, ostatně vzpomeňme si, jakým způsobem a kolik naučili jsme se z botaniky na školách. Zlo dá se napravit velmi lehkým způsobem, zvláště založením školních zahrádek ve výměře nejméně 600 m², kde by bylo po několika exemplářích rostlin, zvláště v denním životě důležitých, kde by professor mohl žákům botaniku vykládati i demonstrovati. Školní zahrádka byla by vlastně kabinetem botanickým i posluchárnou pro žáky. Správce tohoto kabinetu měl by po ruce potřebné živé rostliny místo mrtvých ukázek, jež se draho platí a malý jest z nich užitek. Chloubou učitele botanika bylo by, že kromě obvyklého vyučování botanice naučil žáky sobě svěřené zušlechťovati stromy ovocné, očkovati růže, pěstovati i upravovati zeleninu, rozpoznávati rostliny svého kraje a uměle pěstovati žampiony atd., malý úl a akvarium s vodními rostlinkami a živočichy velice by prospělo vyučování přírodopisnému na živých exemplářích. S jistotou možno říci, že žák dívaje se na takový kabinet a pracuje v něm v prázdných hodinách, měl by z toho větší zisk než nyní, když učí se doma z knihy suchým popisům. Hlavním výsledkem by bylo, že žák naučil by se bádati a rozuměti bohatství divů přírody. Náklady na udržování takového kabinetu botanicko-zoologického jsou malé.

PÍRKO:

ZDENKO FIBICH A JEHO SYMF. BÁSNĚ.

(Souborné provedení symf. básní „Orchestrálním sdružením“ 14. IV. 1913.)

Symfonické básně mají býti skutečnou hudební básní. Zrovna jako při básni v literatuře požadujeme, aby vyjadřovala určitý děj, aby byl kreslen určitý obraz náladový, byť se i týkal vlastního nitra básníkovy, stejným způsobem žádáme tak i při hudební básni. Nejde zde naprosto o věrné vyličení jednotlivých podružných momentů, jež se v tom či onom ději vyskytují, jedná se pouze o ono celkové pojetí, jež by vyjadřovalo celkový děj, jež by vytvořilo jakousi červenou nit vinoucí se celým dílem, nit, která vede posluchače takové symfonické básně po jedné, hlavní cestě — celkového vnímání. V tom je právě stěžejní rozdíl mezi symfonickými básněmi Fibichovými a Dvořákovými. Kdežto Dvořák líčí pouze jaksi jednotlivé

momenty tak, jak v básních Erbenových za sebou postupují, Fibich líčí pouze hlavní idee, jež jsou vedoucími, každé této z hlavních ideí dává motiv, jímž vyličuje kontrasty v básni samé. Tak je na př. v díle „Othello“, „Záboj, Slavoj a Luděk“, „Toman a lesní panna“ atd.

Jako v „Othellu“ je hlavní věcí ona až s šílenstvím hraničící láska Othellova k Desdemoně, bytosti něžné, jejíž láska nemohla by nikdy se přeměnit v tak prudkou žárlivost, v díle „Záboj, Slavoj a Luděk“ je hlavním boj dvou národů a v „Tomanu a lesní panně“ starostlivá láska sestřina na jedné a Tomanova vášeň až ku vlastní záhubě vedoucí na straně druhé. Tyto hlavní směry Fibich určitými motivy charakterisuje a na tom pak buduje celou stavbu další. A to je právě to, co činí jeho symfonické básně tak moderními, třeba i byly již před 40 lety komponovány. (1873, 1873, 1874.) Liče hlavní osoby činí je i representanty určitých směrů, vyjadřuje city. Při líčení děje tedy není mu cílem podati snad jen povahu osob účastněných, nýbrž jemu se jedná o vyjádření celé idee, jež v tom kterém díle je vedoucí. Tak v Othellu motivem Desdemony není líčena snad jen ona tichá, milující krásná žena, nýbrž ideální, čisté pojetí ženství vůbec, jež je stavěno oproti množství, třeba i majestátnímu, přece však jen násilnému. A ono ideální pojmání pak vede Fibicha k tomu, že slabší, avšak vznešené ženství na konec přec zvítězí.

A jako „Othello“ tak i druhá symfonická báseň „Záboj, Slavoj a Luděk“ je líčením boje dvou směrů, tentokrát nacionálních. Rukopis královédvorský obsahuje ono líčení národního nadšení a mistrovské dílo Fibichovo správně líčí boj o bytí národní, boj o svobodu, korunovaný vítězstvím. A jako v „Othellu“ vítězí něžný cit nad násilím, tak zde pravda a právo národa nad usurpatorstvím. Boj dvou zcela protichůdných směrů a vítězství pravdy nad nepravdou, toť cíl, sledovaný Fibichem!

„Toman a lesní panna“ též líčí rozpor dvou směrů, říše pozemské a říše kouzel. Toman nedbá starostlivé rady sestřiny, vyjádřené tak výstižně úvodním motivem a spěje v zkázu. Zničen sňatkem milenky, vrhá se v náruč svůdné vily a hyne. Co pak zvlášť ještě zvyšuje cenu díla, jest ono velkolepé orchestrální líčení tajů plné noci svatojanské, krásná ukázka jemného romantismu Fibichova — jest to přímo čarovná hra orchestrálních barev. „Toman a lesní panna“ je balladou, balladou v nejvlastnějším slova smyslu. Kouzla bájně noci svatojanské jsou líčena spolu s duševním bolem odmítnutého Tomana, svůdnost vily a její lákání nešťastného Tomana je líčeno v kontrastu s varovným hlasem milující sestry, jejíž výstraha je i oprávněná a jejíž obava se i splnila. Pravda zase vítězí — a motiv varující sestry se ozývá naposledy ke konci díla.

Kdežto tato tři díla jsou symfonickými básněmi, jsou další díla nazvána Fibichem symfonickými obrazy. Mním tím hlavně „Bouři“, „Vesnu“ a selanku „V podvečer“. Je to skutečná malba rozbouřené přírody, skutečný hudební obraz divokosti a zase klidu, líčení zlomyslnosti a na druhé straně zase lásky, a vše to spíato v jeden celek, celek logický, v němž zase ono nejkrásnější — láska — vítězí.

„Vesna“ a „V podvečer“ stojí jaksi opodál od jeho programních ouvertur „Noci na Karlštejně“, „Komenského“, „Oldřich a Božena“ a dvou menších děl „Vigilie“. Kdežto „Vesna“ je obrazem jara se probouzejícího, veselosti a života, něco podobného asi jako Smetanovo „Z českých luhů a hájů“, je zase „V podvečer“ kus vlastního života Fibichova, je líčení čistě subjektivních jeho citů, šťastné chvíle jeho lásky. Jsou to rozhodně díla programová, hovoří z nich Fibichovo pojetí vznešenosti přírody a v selance otevírá nám umělec svoji duši, duši ideální, duši milující. Ona láska Fibichova je tu programem tak bohaté melodie skýtajícím. A vůbec

možno to říci o všech dílech těchto, že jejich vlastním tvůrcem je umělecká, jemně citící duše Fibichova, jenž to, co sám prožil, podává, jenž kreslí city, jež v jeho duši sídlí s nádhernou barvou orchestru. — Fibich líčí v každém svém díle kus svého vlastního „já“, onoho velikého „já“, jež vzepialo se k tak mohutnému vzletu, kterým dosaženo „Hippodamie“! Celé Fibichovo snažení umělecké od útlého věku nezná poklesnutí, síla vlastní duše povznáší stále a přivádí jej konečně k místu geniů! A jako svými symfonickými básněmi, tak i melodramaty a operami vytvořil podklad, na který musí býti česká hudební obec vždy hrda! A je to chybou neodpustitelnou, když přijímáme věci cizí, neznající vlastních! To bohatství Fibichem zanechané zasluhuje daleko větší vážnosti! Česká hudba může se s pýchou vykáhati díly významu světového. A proto je povinností všech snažiti se i o pochopení české hudby, a zejména i o pochopení těch, kdož dosud chápání nejsou. Fibich neznal ve svém tvoření žádných kompromisů, jeho umělecký cit se tomu vzpíral a proto nebyl chápán v době svojí. Dnes však, kdy došel všeobecného pochopení Smetana, Dvořák, kdy chápán je i Suk a Novák, třeba i důkladně znát Fibicha! Fibichovo umělecké pojmání mluveného slova, hudebního dramatu i symfonické hudby programní, toť pojmání zcela moderní a jeho díla základem pro studium a budování nové, současné hudby české, a dobře bude, když hudba naše na těchto základech Smetanou, Fibichem a Dvořákem položených bude stavěna!

VLASTIMIL K.:

Z KULTURNÍCH POMĚRŮ ČECHŮ AMERICKÝCH.

Dle posledního censovního sčítání obyvatelstva dle národností, odhaduje se 600.000 Čechů ve Spojených Státech. Největší počet Čechů hostí státy Ohio, Indiana, Illinois, Michigan a Wisconsin. Nejméně napočteno ve státech Kentucky, Tennessee, Mississippi a Alabama. Asi 3 čtvrtiny jsou katolíci; mají v čele svého vlastního biskupa, J. M. ndp Jos. Koudelku, 230 kněží; bohoslovců je asi 40. Kde naši krajané se usazují, zakládají se kostely a české farní školy. V celé Americe čítá se 200 českých katolických osad, přes 80 škol farních s 11.090 dětmi; školských sester vyučuje 471, světských učitelů 63. Česko-katolických časopisů jest 15, značný počet podpůrných spolků, organizací. V poslední době věnují Češi i vyššímu vzdělání větší pozornosti, takže, kromě vyššího ústavu Českých Benediktinů v Chicagu, čteně jsou zastoupeni čeští studenti v jinonárodních ústavech, kolejiích, seminářích, universitách atd.

Jak známo, Amerika není zamořena žádným klerikalismem: to slovo nemá zde oné strašidelné moci, již se v Evropě vytlouká kde co. Ve školství to znáti nejlépe. Zcela svobodně v Americe závodí školy veřejné (public school) se školami náboženskými (catholic school). Učenci američtí mají vděčnou příležitost srovnávati výsledky obou školských systemů. A nestranní znalci, poznávající jasně plody obou proudů, stále volají, aby se zavedlo vyučování náboženství i do škol veřejných. President university yaleské Hadley pravil ve své řeči ve Filadelfii: „Nevěřím, že bezbožeckými školami vychováte dobré občany, třeba byste potom dodatečně něco náboženství přidali. To je převrácené. Výchova a náboženství musí jíti spolu ruku v ruce. Musíme nalézt cestu, jak spojití náboženství a světské vyučování ve škole.“

Plukovník Karel Lenard, professor vojenské akademie ve West Point, uveřejňuje v „Review“ pozoruhodný článek o nedostatečnosti veřejných škol. Zpráva se zakládá na přesné statistice o výsledku zkoušek, jimž se podrobilo 314 žáků, do vojenské akademie vstupujících. Žáci tito přišli vesměs z veřejných škol z rozličných končin soustátí a 265 čili 84 procent o přijímací zkoušce propadlo v jednom nebo více předmětech. Tito propadlí byli vybráni z nejlepších žáků veřejných škol.

Příležitost prozkoumat otázku o chybách našich veřejných škol snad nikde se tak nenaskytne, jako o přijímací zkoušce do vládních vojenských akademií. Vzdor tomu, že zkoušky jsou poměrně snadné, jest počet propadlých ohromný. Jak praveno, z každého sta jich v některém nebo více předmětech propadlo 84. A jelikož žactvo přichází z celé Unie a z veřejných škol, smutný výsledek zkoušky je neklamným svědectvím, že ve veřejných školách děti špatně se učí, že čas je tam většinou zmařen, zabit.

Souhlas, že veřejné školy účelu svému nevyhovují, je téměř všeobecný. Snad katolická škola v Americe nějak ujařmuje? Nikoli!

Krásné svědectví podává protestant Loius Mercier, praví: „Státní školství v Americe jest vlastně neamerické, protože se protiví duchu ústavy, která o nějakém státním školství nic neví; ba naopak tvoří nebezpečí pro americkou civilisaci, neboť ničí základy její, totiž křesťanství.“ Jen farní školy soukromé jsou opravdu dle Merciera americké, poněvadž se opírají o svobodu, kterou ústava americkým občanům poskytuje, a protiví se tendenci státu a nevěrců, centralisovati práva a svobodu lidu v ruku státu. Tím prokazují katolíci americkému lidu neocenitelnou službu, neboť monopolisování školství v ruku státu jest přímou cestou k despotismu. Tedy katolické školy americké, vydržované katolíky, jsou květem skutečné svobody. Ano, školy náboženské zkvétající stále lépe, jsou lidu vítanějšími než bezvěrecké.

Dnes mezi americkými katolíky existuje co nejlepší soulad v poměru církve ku moci veřejné, státní. Katoličtí primáti podávají důkaz o dokonalé shodě služby Boží se službou státní; jsou baštou proti ateismu i anarchismu, proti zboření mravnosti a vlády, na kteréž blahobyť země založen jest. Katolická církev v soustátí nabývá půdy. A zde to nadšení, jež divy plodí, nalézá volné pole pro činnost svoji. Beze všeho konkordátu panuje zde dokonalý soulad mezi církví svobodné Ameriky, a v této zemi svoboda a náboženství jsou přirozenými spojenci, vedouce ku pokroku ruku v ruce. Proto živel česko-katolický v Americe postupuje mnohem klidněji; poněkud mu vadí přílišná roztroušenost katolických Čechů po mnoha státech amerického soustátí. Do našeho rámce spadá hlavně hnutí studentské.

Již v dobách minulých po širých oblastech federálních Států ozvaly se ojedinele hlasy po jednotném sdružení česko-katolického studentstva — žel, vyzněly na prázdno! Až konečně znovu dán podnět k řešení těchto úkolů; nyní za pomoci účinných faktorů odstraněny překážky, docíleno toho, po čem se dlouho toužilo. Tak přikročilo česko-katol. studentstvo loňským rokem ku založení centrálního sdružení, které by je všechny v jeden celek spojovalo, pod heslem: „Ut omnes sint unum!“ Uskutečnění těchto snah na podkladě speciálně náboženském a kulturním vyvolalo pravé nadšení a sympathie mezi studujícími vyšších učelišť, a i mezi českou katolickou veřejností americkou. Účinky propagované idee poznaly se brzy; v poměrně krátké době semknuto v pevný šik pod praporem Kristovým na sto mladých bohatýrů, nadšených intelligentů s heslem: „Pro víru a řeč svou!“

Organisace, pod protektórátem J. M. ndp. biskupa Josefa Koudelky, apoštola Čechů amerických, sleduje ve svém poslání vyšší účely k sobě, k církvi a rodné vlasti, řídíc se slovy sv. Stanislava Kostky: „Ad majorus nata sum!“

Protož také vyjasniti se musí poměr ku staré vlasti s jejími snahami, tužbami, životem kulturním, sociálním a náboženským. Poznati se musí ovzduší českého života, v němž žijí a strádají naši krajané v době přítomné způsob boje nepřátel. Osvojiti si musí znalost dějin českých, české literatury, českého umění, kde nejlépe pozná se současná myslící a cítící duše česká. Cíl sdružení není pouze ephemerální, nýbrž odpovídá praktickým potřebám, v nichž česko-americký student žije.

Prostředkem k dosažení toho cíle jest prozatím rubrika „Studentské hlídky“ v orgánu St. Louiského „Hlasu“, kamž členové sdružení, z jednotlivých ústavů v české kroužky seskupení, pravidelně podávají zprávy o životě studentském, zejména kulturním, a jejich práci. Tímto způsobem stávají se členové sdružení známými a blízkými sobě, jakož i ostatnímu slovan-skému světu. Náš národ mnoho očekává od své mladé, národně uvědomělé, nábožensky pevné intelligence. Ten lid česko-americký skládá v nás všechny naděje, a jásá, že zasvitla mu nová jitřenka v obrození života česko-amerického. Proto katol. studenti jsou si toho vědomi, že mají býti lidu svému ostražitými, věrnými, neohroženými vůdci, a jako stateční, neohrožení kormidelníci mají v budoucnosti řídit tu malou česko-katolickou lodičku v moři cizích národů, v moři různých sekt a nevěry. Ano katol. studenti jsou to, kteří mají v budoucnosti udržovati ten svatý oheň nadšení pro český jazyk a zásady křesťanského smýšlení. A proto jest opravdu myšlenka „Sdružení“ česko-amerického studentstva úplně časová a znamenitá.

Taková organisace, založená na vzájemné lásce, směřující za jedním společným cílem, vedena těmi nejvyššími ideály k Bohu a k svému rodu, vytrvá-li na započaté cestě, jistě dosáhne úspěchů!

HRVATSKÉ BESEDY.

Lipa sveto drvo¹ starým Slavenima²

od Janka Tomića.

A.

Što je Arapinu³ paoma,⁴ Grku⁵ maslina,⁶ Nijemcu hrast,⁷ Indiancu smokva:⁸ to je Slavenu lipa; nju najvoli⁹ od¹⁰ svega drveća. Ona je tako usko s nama spojena, da nemožemo pomisliti nijednoga, znatnijega¹¹ događaja,¹² gde ne bi bilo spomena¹³ o lipi. Usred¹⁴ dvora zadružnoga,¹⁵ usred sela¹⁶ razvijala se ponosita¹⁷ lipa, sveto drvo starim Slavenima. Mila nam je lipa, a i treba da bude, jer¹⁸ su već u prastaro doba pod lipom domari¹⁹ izabirali kućegazdu,²⁰ općinari²¹ starješine i suce. Pod njezinom gustom krošujom²² sastajali se naši pradjedovi, tuj su slavili i znatne događaje; tuj zazívao²³ narod svoje bogove u pomoć, molio im se i žrtvovao²⁴ im, tuj bio narodu prvi hram, prvo posveceno mjesto. Lipa je najljepše domaće stablo,²⁵ te je možemo nazvati s punim pravom „kraljicom“²⁶ domaćeg drveća.

Zašto su Slaveni tako lipu priljubili? U lipi spojena je ljepota s užitkom. Njezin cvijet²⁷ na glasu²⁸ je sa svoje slatkoće,²⁹ koju pčelice³⁰ marno³¹ sišu i sabírajú, a mi tu slatkoću osjećamo,³² kad popijemo čašu slatkoga napítka,³³ pripravljena od miomirisna³⁴ lipova cvijeća. Njezino bijelo i lako³⁵ drvo cijene³⁶ mnogo drvoresci³⁷ i stolari. Ugljevje³⁸ od spaljena³⁹ drveta služi crtarima.⁴⁰ Od likovine⁴¹ prave⁴² se cipele,⁴³ košare,⁴⁴ užeta,⁴⁵ platno i razni⁴⁶ prostirači.⁴⁷

U Rusiji ima i dandanas lipovih šuma,⁴⁸ tako da ondje svake⁴⁹ godine nekoliko milijuna lipovih stabala posijeku.⁵⁰ Ruski seljak nosi ponajviše i sada⁵¹ opanke od lipova lika „lapti“ zvane. Rusi dobivaju na tisuće ru-

balja svake godine za tvorenje⁵² lipova lika, koje su znamenit predmet ruske obrtnosti.⁵³

Najstariji češki vladalac⁵⁴ Přemisl i poljački⁵⁵ Piast nosili su opanke od lipova lika. Pa da su već Praslaveni lipu ne samo⁵⁶ poznavali i upotrebljavali, nego i štovali, to se razabira⁵⁷ odatle,⁵⁸ što su pomorski Slaveni, kad su g.⁵⁹ 1124 bili kod vrela⁶⁰ grada⁶¹ Pirica pokršteni, na uspomenu¹³ toga događaja posadili četiri lipe, od kojih jedna do dana današnjega živi.⁶²

Najstarija hrvatska lipa, koju poviest spominje, bila je u Slavonji kod Cernika, lipa biskupa Augustina Gazotića, koji je umro god⁵⁹ 1323. Najstarija slovenska lipa bila je u Ljublani na poljani.⁶³ Slovenci pričaju,⁶⁴ da se pod ljubljanskom lipom sudio sud seljacima, koji se pobunili⁶⁵ u doba Matije Gupca. U Bzenca u Moravskoj ima prastara lipa; u njezinu hladu⁶⁶ može slajati gotovo cijela konjanička plukovnija.⁶⁷

U Slovačkoj bila je do nedavna u selu Bori tolika lipa, da je njezino šuplje⁶⁸ stablo dvanaest ljudi moglo stajati, a u hladu⁶⁶ njene krošnje⁹⁶ bilo je mjesta za sto konjanika.⁷⁰

Među⁷¹ poveće⁷² lipe pripada ona blizu Novoga Mjesta, koje debljinu⁷³ opjevaše već g. 1470. U ono doba podupiralo⁷⁴ je njezine grane⁷⁵ 60 drvenih stupova.⁷⁶

God.⁵⁹ 1664 umnožaše⁷⁷ stupove na 82 a danas podupire tu lipu do 120 zidanih⁷⁸ stupova

Njezino deblo⁷⁹ ima 12 m oboda, a oko 30 m visine.⁸⁰ Objam⁸¹ kruni je 100 m; pod tom lipom može se prikladno⁸² zakloniti⁸³ od sunčane žege⁸⁴ sedam sto osoba. Prirodnjaci⁸⁵ misle, da joj ima tisuću godina.

Na sve to nadvisuje⁸⁶ lipin miris,⁸⁷ koga se zaisla mnogi od nas često puta⁸⁸ naužio⁸⁹ mjeseca lipnja.⁹⁰ Lipa je jedino stablo, prama⁹¹ komu naš narod rekao bih⁹² božanskim poštovanjem⁹³ svoje oči uzdiže,⁹⁴ kojega veličanstvo i milotu⁹⁵ narodni pjesnik osobitom ljubavi⁹⁶ slavi i opijeva.

Pod lipom porodila se mnoga narodna pjesma⁹⁷ i umjetna⁹⁸ pripovijetka, pod njom iznikla⁹⁹ mnoga lijepa misao,¹⁰⁰ zasnovalo se više pohvalnih osnova,¹⁰¹ utišala se po gdjevoja narodu pogibljiva¹⁰² prepirka.¹⁰³ Lipa ima¹⁰⁴ po svim zemljama, gdje Slaveni stanuju;¹⁰⁵ ima ih i po Hrvatskoj; malo je crkava, kapelica i groblja,¹⁰⁶ gdje ne ima lipe. Štovanje je lipe od davnih davnina¹⁰⁷ do našeg doba ostalo; od Balta do Balkana od Alapa¹⁰⁸ do Ladoge naći ćeš¹⁰⁹ tragova¹¹⁰ slavenske ljubavi¹¹¹ za lipu. Od nje dobi i lipanj⁹⁰ svoje ime.

U narodnih se slavenskih pjesnika lipa također¹¹² vrlo¹¹³ često spominje, pa i novijim pjesnicima¹¹⁴ služi lipa kao znak slavenstva. Narod naš u Slavoniji vjeruje, da je Isus na lipovu drvu raspet¹¹⁵ bio; a ima i u nas poslovice:¹¹⁶ „Drži se kao lipov bog.“

Vysvětlivky.

A.

¹ strom, ² Slovan-ům, ³ Arab, ⁴ palma, ⁵ Řek, ⁶ oliva, ⁷ dub, ⁸ fik, ⁹ mítí nejraději, ¹⁰ nade všechny stromy, ¹¹ důležitý, ¹² příhoda, ¹³ vzpomínka, ¹⁴ uprostřed, ¹⁵ společný, rodinný ¹⁶ vesnice, ¹⁷ nádherný, ¹⁸ ježto, poněvadž, ¹⁹ domácí lidé, ²⁰ domácí pán, ²¹ občan, ²² koruna, ²³ zváti, ²⁴ obětovati, ²⁵ stvol, strom, ²⁶ královna, ²⁷ květ „její květ je v dobrém jméně — má dobrou pověst“, ²⁸ hlas, dobré jméno, dobrá pověst, ²⁹ sladkost, ³⁰ včela, ³¹ pilně ssají, ³² cítiti, ³³ nápoj, ³⁴ vonící, ³⁵ lehký, ³⁶ ceniti, oceňovati, ³⁷ řezbář, ³⁸ úhel, ³⁹ spálený, ⁴⁰ kreslič, ⁴¹ lýkovina, ⁴² dělati, vyráběti, zhotovovati, ⁴³ obuv, ⁴⁴ koš, ⁴⁵ uže = provaz; plur. užeta, ⁴⁶ různý, rozličný, ⁴⁷ prostěradlo, ⁴⁸ les, ⁴⁹ každého roku, ⁵⁰ vysekati, ⁵¹ nyní, ⁵² výrobek, ⁵³ průmyslová snaha, ⁵⁴ panovník, ⁵⁵ polský, ⁵⁶ ne samo = nejen; věc = již, ⁵⁷ vysvětlovati, rozbíratí, ⁵⁸ odtud, ⁵⁹ g. = godine, r = roku, ⁶⁰ zřídlo, ⁶¹ město, ⁶² jest na živu — žije = stojí, ⁶³ pole, rovina, ⁶⁴ vykládati, povídati, ⁶⁵ vzbouřiti se, ⁶⁶ chlad,

stín, ⁶⁷ jízdecká setnina, ⁶⁸ vyhlodaný, dutý, ⁶⁹ koruna, ⁷⁰ jezdec, ⁷¹ mezi, ⁷² největší, ⁷³ síla, mohutnost, tučnost, ⁷⁴ podpíratí, ⁷⁵ větev, ⁷⁶ sloup, ⁷⁷ rozmnožiti, ⁷⁸ zděný, ⁷⁹ tloušťka, ⁸⁰ výška, ⁸¹ objem, ⁸² schopný, způsobilý, ⁸³ chrániti, ⁸⁴ vedro, ⁸⁵ přírodopisci, ⁸⁶ převyšovati, ⁸⁷ vůně, ⁸⁸ často-krát, ⁸⁹ užil, ⁹⁰ červen, ⁹¹ oproti, ⁹² řekl bych, ⁹³ úcta, ⁹⁴ pozvedati, ⁹⁵ libost, milost, ⁹⁶ láska, ⁹⁷ píseň, zpěv, ⁹⁸ umělá povídka, ⁹⁹ vzniknouti, ¹⁰⁰ myšlenka, ¹⁰¹ návrh, plán, osnova, ¹⁰² nebezpečný, ¹⁰³ spor, různice, ¹⁰⁴ lipa ima = lípu máme = „lípa jest“. Hrvatsky 3. osob. sing. česky 1. osob. plur. s akkusativem, ¹⁰⁵ bydleti, ¹⁰⁶ groblje = hřbitov od „hrob“ pohřebiště, ¹⁰⁷ starověkost, ¹⁰⁸ Alpy, ¹⁰⁹ načí češ = futur. najdeš, ¹¹⁰ stopa, ¹¹¹ láska, ¹¹² takže, rovněž, ¹¹³ velmi, ¹¹⁴ pjesnik = básník, ¹¹⁵ rozpiati, ¹¹⁶ přísloví, rčení.

B.

Majci.¹

Od Jov. Hranilovića.

<p>1. Srebrna je tvoja kosa,²
Lice ti je već³ uvelo,⁴
Umorne⁵ su tvoje ruke
Klonulo⁶ je tvoje čelo.</p>	<p>3. Kroz²⁰ oluju²¹ mog života
Iz daljine,²² iz tuđine²³
Nose²⁴ mene²⁵ misli²⁶ moje
Crkvi duše materine.²⁷</p>
<p>2. Ko sred groblja⁷ crkva mala
Kada⁸ na nju⁹ sn'jezak¹⁰ pada
A oko nje sahranjeni¹¹
Ljuti¹² boli, sjajne¹³ nade; ¹⁴
Kandioce¹⁵ u crkvi
Sipa¹⁶ sv'jetlo i toplinu,¹⁷
Majko moja! tako gori¹⁸
Tvoje srce svome¹⁹ sinu.</p>	<p>4. Ogrijane,²⁸ posvećene²⁹
Na tom dobrom srcu tvomu
Vraćaju³⁰ se s blagoslavom³¹
Sreću³² noseć mojem domu.
Pak se za to molim Bogu
Da poštedi³³ s'jede³⁴ vlasi
Da još³⁵ dugo u crkvi
Kandioce ne ugasi³⁶</p>

Vysvětlivky.

B.

¹ Majka = matka, 3. pád majci = matce, ² vlas, ³ již, ⁴ uvadnouti, ⁵ unavený, zmořený, ⁶ kloniti, klesati, ⁷ hřbitov, ⁸ když na ni (crkev = kostel, snížek padá, ⁹ zachrániti, ¹⁰ litý, hrozný, ¹¹ lesklý, skvělý, ¹² naděje, ¹³ lampa zavěšená, ¹⁴ světlo vysíláti, ¹⁷ teplo, teplota, ¹⁸ hořeti, ¹⁹ svému synu, ²⁰ skrz, ²¹ bouře, ²² dálka, ²³ cizina, ²⁴ nositi, ²⁵ mne, 4. pád od já, ²⁶ mysl, ²⁷ mateřský, ²⁸ ohřáti, ²⁹ posvětití, ³⁰ vraceti se, ³¹ požehnání, ³² štěstí, ³³ šetřiti, chrániti, ³⁴ šedivý, ³⁵ ještě, ³⁶ zhasnouti.

moj narod	tvoja lipa	naše dijete
mojega naroda	tvoje lipe	našega djeteta
mojemu narodu	tvojoj lipi	našemu djetetu
mojega naroda	tvoju lipu	naše dijete
moj narode	(tvoja) lipo	naše dijete
mojem narodu	tvojoj lipi	našem djetetu
mojim narodom	tvojom lipom	našim djetetom
1. on	ona	ono
2. njega, ga	nje, je	njega, ga
3. njemu, mu	njoj, joj	njemu, mu
4. njega, ga, nj	nju, je, ju	ono
5. —	—	—
6. njemu	njoj	njemu
7. njim	njom	njim
	Plural.	
1. oni	one	ona
2.	njih, ih,	
3.	njima, im	
4.	njih, ih	
6.	njima	
7.	njima	

ROZHLED

Spolková činnost v době velikonočních prázdnin, jak ani jinak nemůže býti, usnula. Jen členové — Pražané — pracovali pilně v konferenci sv. Vincence a zúčastnili se ruchu organizačního. Jinak jen byly propracovány stanovy odboru agitačního, jenž má býti v krátkosti proměněn v sekretariát. Dne 17. dubna byla konána členská schůze s přednáškou koll. Trčky „O sociální práci intelligence“. Správné období nynějšího výboru, jehož činnost pro vnitřní utváření se spolku byla účinnou, schyluje se již ke konci. Valná hromada České Ligy Akademické bude se konati dne 4. května 1913 v místnostech spolkových.

Z Brna. „Moravan“ konal svoji řádnou valnou hromadu dne 23. dubna. Zprávu přineseme příště.

Na české technice v Brně ustavila se v těchto dnech odbočka světové federace křesťanského studentstva vysokoškolského jako důsledek návštěvy Angličana dr. Wildera, jenž tu o velikonočních konal několik přednášek. Účel federace jest vypěstiti ve svých členech ducha náboženského na základě učení Kristova, realizovat je bez ohledu na konfesse. Přednášky dr. Wildera byly zvláště četně navštíveny, neobyčejně živé a měly v sobě mnohou zajímavost. — Na první pohled zdálo by se někomu, že jest něco podobného u nás zbytečno, vždyť máme stávající náboženství, jež každému může vyhovět. Ale kdo zná poměry studentstva vysokoškolského — aspoň ohromné majority — jeho naprostou ignoranci k náboženské výchově, již a priori odmítá (jde-li zvláště o popud z kruhů církevních) a spokojí se bez jakékoliv rozvahy negací, jistě nezaujme stanovisko naprosto odmítavé k tomuto hnutí, jež jinými cestami, ale v stávajících poměrech cestami nutnými učí nahlížet do nitra, pokud ovšem bude realizovat (a zde jest ještě ta hlavní otázka — jak?) nauky Kristovy v mezích nanačtených v přednáškách p. Wilderem a doplněných při ustavující schůzi p. professorem Novákem. Nutno upozorniti na to, že federace nestojí nikterak proti té či oné konfessi, členem může být každý bez ohledu, je-li orthodoxním v tom či onom náboženství, předpokládajíc ovšem, že stojí na půdě křesťanství. Proto také bylo upozorněno, že Volná myšlenka je

v odporu s duchem federace a členové její nemohou býti řádnými členy federace. — Zajímavé jest, jak uvítalo zdejší studentstvo ohlášení přednášek dr. Wildera: V čele plakátu stálo: „Svaz křesť. stud.“. „Ale to bylo zde v křesťanském resp. katolickém studentstvu přivítáno s takovým podivem, že musilo býti opraveno slovy: „bez konfesse“ . . . jinak řečeno ani katolíci, protestanti atd., jak z poznámek pp. kolegů bylo patrné. A slyšet v přednáškách stále mluvit o křesťanství, osobním Bohu, poslouchat důkazy o božství Kristově, o modlitbě bylo tak neobvyklým, že ozývaly se hlasy o nezvyklosti ucha na něco podobného. A z toho ohromného množství zůstalo na konec 20—25 interesentů opravdových ač vážnosti celé věci dodával zájem na všem vynikajícího, na cestách svých — zvláště v Anglii a Sev. Americe — náboženských poměrů si všimajícího p. prof. Nováka. — Bezprostředně před tím agitoval jediný, tuším, kolega pro Volnou Myšlenku a získal kolem 50 členů. To ovšem mluví jasně o hloubce vysokoškolského studentstva. *Rudolf Suchý.*

Z Valaš. Meziříčí. Jak známo, zřídili jsme roku loňského v našem městě „St. Mar. družinu“. Ovšem zřídili jsme ji teprve po zralé úvaze, ježto jsme dobře věděli, že nám tím povstane jistě boj, v němž více nečestných zbraní proti nám bude užíváno, než čestných. Ale přes to jsme od družiny neupustili, ba co více, my kráčeli dále, abychom ji ve všech směrech zdokonalili. Naši ideou byla družina taková, v níž by každý našel svůj domov a odbor zároveň, v němž by mohl zdárně pracovati. Mnoho překážek stálo nám v cestě, leč konečně jsou odstraněny — dílo to počíná se nám dařiti. Naš student nalézá u nás vše možné, čeho jen si žádá, vše, co ho baví. Chce-li vědecky pracovati, může se uplatniti ve vědeckém a jazykovém kroužku. A ač kroužek tento teprve půl roku trvá, přece upoutal již členy své ku originálům písemnictví polského a ruského. Zajisté že též „chorvatské besedy“ ve „Studentské Hlídce“ s radostí jsme přijali. K vůli zájezdu do Lublaně učíme se nyní slovinštině. Ke snadnějšímu ovládnutí jazyků těch přispívá nám značně naše čítárna, v níž mimo 27 časopisů českých, částečně odborných, částečně též zábavných, pak mimo 3 německých, jednoho francouzského a latinského máme deset časopisů jiných slovanských. Poslední dobou zřídili jsme si i literární kroužek, jenž zabývá se literaturou a to nejen českou, ale i cizí. Orchestrální hudba a zpěv pěstují se v odboru hudebním. Dvě pětiny členstva pracují v abstinentismu a charitě. Také správce našeho „vlastního musea“ bude moci vykázati značnou práci. Zbožnost členstva našeho jeví se v hojném nav-

števování pobožností a přistupujeme i častěji ku sv. přijímání. Výchovu podporují časté přednášky paedagogické našich dobrodinců, jimž budiž za to vřelý dík. Vzájemná láska bratrská dodává družině rázu rodinného. Máme-li tedy tyto stránky na mysli, a zajisté, že jsou to stránky dobré, nechť není žádného města, v němž by družina neexistovala. Vše jde krásně uspořádati, jen se nelekat práce a počátečních neúspěchů. Vždyť víme, že počátky jsou vždy těžké a hlavně, že se mnozí bojí pronásledování z vyšších kruhů a to hlavně těch, kteří až tuze moc pohlíží na družinu okem politickým, nemohouce si vysvětliti pravého jejího poslání. Nechť však se nikdy a nikde terrorem přestrašiti nedají, ale moudrým vedením a nadšením ku svatě, nanejvýše záslužné práci ať tvoří studentstvo nové, daleko ideálnější, obrozené v Kristu, jemuž náleží zachrániti existenci našeho češství v budoucnu!

Z Prostějova. Musím se chopiti péra, abych ukázal katol. kolegům smýšlení našich pokrokářů a dopisovatelů „Stud. Revue“. „Stud. Revue“ přinesla dopis z Prostějova, pojednávající o stavu našeho ústavu. Zajisté nelíbí se panu dopisovateli kázeň, které se musí podrobovati. Nechce-li se kázni podrobiti, pak nemusí do školy choditi a poslouchati profesorů, o nichž pak píše ve „Stud. Revui“. Cituje p. dopisovatel do slova větu ze „Stud. Hlídky“ č. 6 a nazývá ji ubohostí duševní. Pak si chce ještě pan dopisovatel vypůjčovati sbírku duševních ubohostí; nač si ji vypůjčoval, když zná její obsah, jinak by nemohl citovat celou větu do slova. Radím p. dopisovateli, aby si „Hlídku“ předplatil, neb nestojí 4 K jako „Stud. Revue“, nýbrž jen 2 K. Může v ní pak pilně čísti a najde v ní lepší obsah než ve „Stud. Revui“. Dále dotýká se pan dopisovatel žakovské Akademie, na které měl proslov jistý žák. Na tom by však nebylo nic. Hlavní věci je, že proslov skládal částečně katolicky smýšlející člověk, a to snad p. dopisovatele pálí. Panu dopisovateli zajisté nezáleží na chudých studujících, v jejich prospěch byla Akademie pořádána, ale užívá této k politickému štvání. Pánům pokrokářům vůbec se nelíbí professorský sbor, poněvadž jsou v něm lidé katolicky smýšlející. O těch jsou schopni napsat ubohý článkuček a jsou se svou moudrostí hoto-
H.

Katol. ústav ku vzdělání učitelů v Bubenci byl založen Spolkem přátel katol. českých škol (Sv.-Václavskou Maticí školskou) a dle výnosu c. k. ministerstva kultu a vyučování ze dne 10. února 1909 č. 4649 otevřen první ročník. Ústavu bylo uděleno právo veřejnosti výnosem c. k. min. kultu a vyučování ze dne 15. března 1913 č. 9557. Obsahuje

4 ročníky s internátem se 150 chovanci. Letos budou se v ústavu konati první zkoušky maturitní. Ústav jest ve správě kongregace Bratří škol křesťanských (Sv. Jana de la Salle). Zkoušky přijímací budou konány ve dnech 10., 11. a 12. července a 16. a 17. září t. r. Zápis je vždy prvý den od 8. hod. ranní. Přípravné vzdělání jest měšť. škola nebo nižší gymnasium, po případě nižší reálka.

Pražská technika přijala na sjezdu federace velmi čestnou funkci, totiž protektorát nad Federací. Co jest ale dnes protektorát? — „Protektorát jest přezí-
vající se formou zdvořilosti a dle našeho mínění mohlo pořadatelstvo sjezdu docela klidně ji nechat na odpočinku a tak si ušetřit košíček“ — píše doslovně „St. Revui“ str. 198. Jak rychle se mění moda. Professorský sbor techniky pražské jistě se nenadál, že bude na sjezdu Federace tak nemoderní funkci zastávati. — Ale nejen to. Jednání brněnské techniky a senátu akademického bylo prý nanejvýše nepaedeutické, a taktéž nechápou ducha studentského. — Senát akademický svými důvody ukázal velké neporozumění duchu studentstva, kterýž nedostatek je v ohledu paedagogickém jistě nemalou vadou“, str. 198. — Jsme zvědaví, zda studentstvo pokrokové pochopí tuto psychologickou vadu akademického senátu.

„Studentská Revue“ píše v posledním čísle, že „jest nechutno se obírat „Stud. Hlídkou“ a jejím příbuzenstvem.“ A přece v témže čísle omývá se na dvou stranách proti „Našinci“ tolik, až konec konců se domyje „patentu“ na porozumění psychologii středoškolského studentstva. — Na předcházejících dvou stranách se zase baví jakýsi moc slavný septimán-gymnasista a redakce „Stud. Revui“ o proklínání vědy církví, o tom, co je umění, slavnostnější obřady klerikální, jesuitismus, neutrální půda v kostelích, sociální bezcharakternost a t. d. Dle všech vývodů, argumentů a uměleckých rozběhů p. septimána-gymnasisty a poznámek redakce „Stud. Revui“ jest možno očekávati, že příště se pánové pokrokové obci studentské ukáží, jako talentovaní umělci s patenty na psychologii v rukou, jichž talenty jest si však třeba dříve odmysliti.

Jubilejní fond spolku pro podporu nemajetných židovských žáků na českých školách v Praze koná o 8. hod. večerní v čínském salonu restaurace „Hoza“ v Celetné ulici XIII. řádnou valnou hromadu. — Tak oznámil „Čas“ dne 12. dubna 1913. — Zajisté tuto škodlivou činnost, poškozující všestudentské pod-
půrné instituce, pokrokové studentstvo dle zásluhy odsoudí, Svaz a odborné spolky se pak usnesou na resoluci o vy-
lučování čes. akad. židů ze všech institucí.

Český kroužek v St. Mary's Seminary, La Porte, Tex. America.

Český život při vyšším účelišti v La Porte Tex. utěšeně zkvétá. V době přítomné čítá 28 českých studentů. V čele majíce vldp. prof. Josefa Valentu, jsou seskupeni v český kroužek „Čech“ „Za viru a řeč svou!“ toť jejich heslo. Členové „Kroužku“ pořádají pravidelné nedělní schůze, v nichž zavládnul čilý ruch přednáškový, debatní, zjev to jistě potěšitelný. — Přednášky jsou obsahu poučného i vzdělavacího, prodchnuté vřelou láskou k sladké české řeči, k církvi a naší vlasti. Literární kroužek má svoji vlastní knihovnu, ve které se lesknou jako drahé perly díla naší české literatury; tak členové mají krásnou a vhodnou příležitost vzdělávati se ve své mateřštině. Čechové těší se všeobecné oblibě a přízni celého sboru professorského. Sám president (rektor), rodem Irčan, doslovně se vyjádřil: „The Bohemian Students are pious, diligent and industrious“ — „Čeští studenti jsou zbožní, mravní a přičinní.“ Činnost kroužku během 5letého trvání, značně se rozvinula, a docíleno krásných úspěchů na poli národním. Členům kroužku dochází v 9 exemplářích „Studentská Hlídka“, která došla náležitěho ocenění mezi studenty. Bratrský pozdrav všem krajanům-kolegům přináší za literární kroužek „S v. Čech a“ pisatel *Vlastimil K.*

Pocituje se nedostatek českých bohoslovců. Píše se nám: „Pan arcibiskup z Chicaga byl by ochoten přijati české studující ze 6. gymnasia neb s maturitou pro svoji diecesi. Rovněž z jiných stran jest poptávka po českých bohoslovcích. Po VI. třídě gymnasia trvá studium až do vysvěcení 6 roků, po maturitě 4 roky. O celé zaopatření stará se biskup. Přednášky jsou anglické; proto se vyžadují začátky angličtiny. Pole činnosti veliké a vděčné.“ Blížší dotazy ochotně zodpoví: *F r a n t i š e k T o m á n e k*, bohoslovec, St. Paul (Seminary) Min. U. S. A.

Ve Vídni se ustavila rada žen na ochranu mládeže v důsledku vládního výnosu, platného ode dne 1. ledna 1913, kterým se zakazuje mládeži vůbec až do 16. roku navštěvování kinematografů, a kterým stejně se zapovídá majitelům těchto podniků děti při podnicích těch zaměstnávat. Rada tato si vytkla za úkol: 1. jmenovati způsobilé osobnosti, které by sledovaly, zdali zákaz týkající se kinematografů se respektuje a které by uvědomovaly o jednotlivých případech jeho porušení veřejné úřady; 2. opatrovati mládeži vůbec náhradu za kinematografy levnými představeními divadelními, která se hodí pro mládež a dobrou četbu, která má býti mezi mládeží rozdávána; 3. zvláštní dozor na dívky od

12—16 let, a to hlavně z vrstev lidových. — A zvláště vzdělaná žena, akademicky vzdělaná žena, tudíž i katolická studentka musí přemýšleti a to vážně přemýšleti o svých vztazích a povinnostech k mládeži jak venkovské, tak městské. Nemá-li tu býti heslo nastoleno: „Pro ty, co přijdou po nás!“

Jednota katol. učitelů rozvíjí blahodárnou činnost. Vzrůstá počet členek, které se s nadšením zúčastňují členských schůzí, pořádaných jednou za měsíc. Hojně byla navštívena zejména schůze dne 1. února u sv. Anny. Kéž by se našlo více z řad učitelů, které chápou důležitost sjednocení bojovnic Kristových, bojovnic za křesťanskou výchovu! Doufejme, že všechny studentky katolické na středních školách, jak gymnasiích, tak i paedagogiích vstoupí jednou v řady těchto bojovnic, doufejme, že i ony jako professorky a učitelky rozvinou velikou činnost v „Jednotě katol. učitelů!“

Redaktor „Našince“ P. Zamykal rozepisuje se v „Novém Obzoru“ o „Spolku katolických spisovatelů.“ Jest nutný? Píše se: „Poznal jsem strasti a slasti (jako redaktor) přání a požadavky, nedostatky a přednosti naší katolické obce spisovatelské hodně zevrubně. Ale poznal jsem též nepraktičnost, důvěřivost a ostýchavou nesamostatnost našich spisovatelů. To všecko vedlo mne k tomu, že jsem přemýšlel o otázkách našich spisovatelů se přímo a bezprostředně dotýkajících, o otázce honorářové, o otázce listu repentačního, o otázce vydavatelské, propagační, o otázce kritiky, o otázce výchovy našich mladých spisovatelů atd. Bolestnou je též stránka hodnocení prací katolických. Zde bude třeba absolutní revise. Neméně zarmucující je, že některé vlivné a rozhodující osoby považují za provinění literární činnost u kněze, pohybuje-li se na poli belletrie a poesie. Mnozí v dorostu tyto doby přímo ubíjejí, místo aby je budili a — vedli. Hle, kolik palčivých problémů, jež volají po organisaci katol. spisovatelů, aby mohly býti rozluštěny.“ — Naše kulturní poměry se stále rýsují konkrétněji, k organisacím sociálním a politickým přibývají kulturní a umělecké. Střízlivá intelligence rozpoznává situaci a je-li důslednou, musí konečně z povšechné naší kulturní situace vyvoditi i důsledky a rozhodný krok.

Univ. prof. dr. Josef Thomayer slavil před několika dny své šedesáté narozeniny. Vyniká nejen svou vědeckou činností a jako praktický lékař, nýbrž i v belletrii. Ve svých spisech „Příroda a lidé“, „Vedle cesty“ a „Žlutné listí“, podává drobné obrázky z přírody, vtipné a rázovité charakteristiky lidových typů. První jeho práce vědecké nesly se směrem pathologicko-anatomickým, jenž se

snaží osvětliti zjevy klinické anatomickým nálezem po smrti: avšak již tehdy se zálibou obíral se otázkami zvláště záhadnými, jako, podklad tak zv. močokrevnosti, poruch trávení při zánětech ledvin, poměr poruch nervových k anatomickým změnám. Od té doby, co stal se přednostou polikliniky, kloní se vždy víc a více od mrtvé anatomie k živé fyziologii. Výsledkem jeho badání je na 150 vědeckých prací česky psaných, z nichž nejznámější jsou jeho učebnice vnitřního lékařství, „Úvod do drobné praxe lékařské“, „Bezvědomí a jeho diagnostický význam“. V těchto spisech, psaných jazykem vytríbeným a slohem klassickým, jeví se stejně jako v dílech belletristických jemný jeho bystrozrak pozorovací. Ryzí svou povahou získal si mnoho žáků, kteří pokračovali v řešení otázek jím navržených. Miro.

Časové úvahy filosofické dra. Jos. Kratochvíla, rozšířeny ve čtyři esaiové oddíly, kulturní, časový, filosofický a kritický. Dobře bylo voleno promluvit o vzdělání a vzdělanosti, o vědomosti a nevědomosti, dnes, kdy jisté strany všechno světlé usurpují pro sebe, a po jiných hází hesly klerikalismu, zpátečnictví, nevědomosti atd., a to tím spíše, když i tak zvaný vědecký svět a kritika jest nakažena touto moderní diagnosou. A pojednávati dnes o možnosti a nemožnosti? Co jest dnes všechno možným a nemělo by býti nikdy možným, a co je dnes nemožným a mělo by býti skutkem. Tudiž každé ujasnění pojmů jest vítáno. — Hlavní proudy soudobé kultury. Materialismus formy, slova, materialismus systemový, praktický, náboženský (monismus) a naproti němu idealismus válčí mezi sebou o ducha, kulturu, vzdělanost nejen za hranicemi, ale i v životě českém. Retrospektivní pohled na vítězí idealismus (realismus) v minulosti, pronikající dnes novoidealismus vynucuje zvolati: „Nezoufajme!“ Všeobecné snažení u elity intelligence po pravdě, mocně rozohřívá i touhu po pravdě Kristově, jež je též předpokladem velkolepé harmonie a touženého souladu. Z tiché práce filosofů, biologů, psychologů, sociologů, zrodí se pozvolná síť zákonů nového života, vyšší pojetí života, světlejší svoboda lidstva — ovládnutí hmoty duchem. Vše to pak neznamena nic jiného než hlubší, mocnější, skutečné prolnutí a prokvašení zásad Kristových v životě. — Proti u nás módnímu, nebo chcete-li obskurnímu, monismu uvádí se pragmatismus. — Dále agnosticismus se prohlašuje ad absurdum — předpoklad, že, jenž ruší vlastně každou filosofickou myšlenku již v polovici její evoluce a jenž vlastně znemožňuje dorozumění mezi vírou a vědou. Agnosticismus nesnese ani intuicionismus. Jest ještě něco vedle

rozumu, čím též poznáváme instinkt, cit. Do vnitřního života uvádí nás teprve intuice, t. j. instinkt neinteresoovaný. System, zakládající se na intuici, citu, více méně vědomém instinktu. Na pohled ruší stať, ale je to filosofie dnes módní, která plně odpovídá dnešnímu aesthetisujícímu nazírání na svět. Intuicionismus trpí nejasností pojmů a delinice. Scholastika naproti tomu je vzorem přesného vymezování pojmového, jež jest nutno i pro moderní filosofii, má-li se dojíti k syntési filosofické, k souladnému názoru na svět a život, a má-li jednou býti učiněna přítrž zhoubnému subjektivismu. — Filosofující snahy přírodovědců Reinkeho, Hanuše Driescha a dra. Williama Mackenzia, jsou dokladem pokusů o syntési vědecko-filosofickou se sklonem k metafysice. — Co bylo prohlašováno za nemožné, stává se možným, co bylo kaceřováno, stává se nutností a předpokladem pro další vývoj. — Zdá se, že nic nového v úvahách není. A přece je tam celý myšlenkový postup, ano program k další práci, nová hlediska, z nichž možno se dobře orientovati ve směru světovém. — Pathologie českého života vědeckého, pathologická kritika, zda nejsou dokladem a obrazem našich nynějších poměrů? Český národ a syntese? — Vřele doporučujeme. Možno objednat u knihkupectví Fr. Dodáckého v Příboře anebo u autora samotného taktéž v Příboře. Cena 1'20 K. W.

Slovinsko - chorvatský katolický sjezd v Lublani, dle již zahájených příprav, bude asi velkolepým projevem a manifestací. Dr. Bauer, zářevský arcibiskup, svolal v posledních dnech konferenci, na níž se ustavil zvláštní odbor, který má prováděti agitaci mezi Chorvaty a vykonati všechny přípravy ku zájezdu Chorvatů do Lublaně. V Krakově se taktéž ustavil odbor, jenž si vzal účast Poláků na sjezdu lublaňském na starost. — Zajisté i naše studentská obec se zúčastní výpravy do bílé Lublaně. Jisté i Slovanská Liga kat. akademiků v této věci dá iniciativní pokyny.

Kongres katolických slovanských paedagogů bude se konati v Lublani. Ústřední výbor slovinské „Slovuškove zveze“ usnesl se jednohlasně, aby ve dnech slovinsko-chorvatského katolického sjezdu konán byl kongres katolických slovanských paedagogů. Účast Čechů má na starosti poslanec Kadlčák. S Chorvaty a spolky katol. slovanskými v jiných zemích vyjednává „Slovuškova zveza“ přímo. Šestičlenné komité pracuje již na programu kongresu.

Oprava. V čísle 7. str. 208, ve stati „V Německu mají některé university (Berlín, Lipsko) zařízení stolice srovnávací vědy náboženství atd.“, má býti — V „Naší době“ — a ne V „Obnově“

ROČNÍK V.

ČÍSLO 9.

STUDENTSKÁ HLÍDKA

Studentská Hlídka

List katolického studentstva československého.

Vychází koncem každého měsíce kromě hlavních prázdnin. Uzávěrka listu 15. dne v měsíci. Předplatné i s poštovní zásilkou činí ročně pro studující 2 K, pro nestudenty 3 K. Jednotlivá čísla po 30 haléřích. Řídí Ph. C. František Trčka s redakčním sborem. Majitel a vydavatel: Česká Liga Akademická. Číslo pošt. spoř. 3614.

Rukopisy, dopisy, publikace, předplatné, reklamace posílají se na adresu: „Studentská Hlídka“, Praha II., Voršílská 1.

REDAKČNÍ Následkem onemocnění koll. redaktora zdrželo se deváté číslo „Studentské Hlídky“ o několik dní, prosíme tudíž naše odběratele, aby prominuli, že dostalo se jim „Studentské Hlídky“ později než obvykle. — Desáté a poslední číslo tohoto ročníku „Studentské Hlídky“ vyjde 25. června 1913. Uzávěrka 15. června 1913. Pro nával látky bylo nutno mnohé odložit až do čísla příštího.

ADMINISTRAČNÍ: Žádáme všechny, kdo mají přebytné čtvrté a páté číslo, aby nám je laskavě v původní obálce aneb na náš náklad vrátili. Nutně jich potřebujeme. Stává se velmi často, že nám čísla bývají vrácena bez vědomí adresátova osobou nepovolanou. Kdo tedy v čas nedostane číslo, necht je ihned reklamuje. Reklamace může znít: Reklamuji tímtovýtisků „Studentské Hlídky“ roč. V. čís., která jsem dosud neobdržel. (Připojí pak úplnou a přesnou svoji adresu.) Takovéto reklamace se pak nezalepují a neřankují. — Zároveň žádáme svoje všechny odběratele, aby každý prohlédl si, zda má všechna čísla letošního ročníku. Chybí-li některé, necht je ihned reklamuje. Čísel letošního ročníku máme již jen velmi nepatrný počet na skladě, takže jest možno, že v týdnu budou úplně rozebrány. K celému nákladu č. 8 jsou přiloženy cheky a žádáme znovu naše pp. abonenty o zaslání předplatného a všech nedoplatků.

STUDENTSKÁ HLIDKA

LIST KATOLICKÉHO STUDENTSTVA ČESKOSLOVANSKÉHO.

OBSAH

Roč. V. č. 9.

Wlachowski: Náboženské hnutí studentské. — Dr. Josef Kachník: Vědecká metoda filosofická a theologická. — Prof. dr. Albert Müller: Sociální činnost studentstva mezi rokem. — Prof. Jan Šrámek: Dělnická otázka. — Fr. Klobucký: P. Ignác Wurm, buditel moravský. — David: Bedřich Ozanam. — Otakar Levý: Richard Wagner. (Ku 100letým narozeninám.) — Žena v budoucnosti. — Příloha "Jitro". — Rozhled.

WLACHOWSKI:

NÁBOŽENSKÉ HNUTÍ STUDENTSKÉ.

*„I vypravovali oni, co se stalo na cestě a kterak ho poznali v lámání chleba.“
(L. 24, 33.)*

Jest tomu tak? Ano. Česká kniha mi o tom svědčí, kniha, vydaná od přátel studentského hnutí. Na třetí straně čtu :

Všem studentům!

Byla mi prokázána veliká čest a výsada. Byl jsem požádán, abych napsal dopis, doporučující pozornosti všech studentů působení křesťanského hnutí studentského, jehož větev byla nedávno utvořena v Praze.

Činím tak s největší ochotou, ba horlivostí, pokorně žádaje boží milosti a vedení, poněvadž cítím, že jediné ty národy světa můžeme spatřiti na bezpečných základech práva, spravedlnosti a pokoje, kteří přijímají a uskutečňují učení Ježíše Krista.

Jaké jest toto učení?

Naleznete je v Kristově kázání na hoře a v blahoslavenstvích.

„Blahoslavení tiší, nebo oni dědictví obdrží na zemi. Blahoslavení čistého srdce, nebo oni Boha viděti budou. Blahoslavení milosrdní, nebo oni milosrdenství dojdou. Blahoslavení pokojní, nebo oni synové boží slouti budou“.

Slyšeli jste, že říkáno bylo: Milovati budeš bližního svého a nenáviděti budeš nepřitele svého. Ale jáť vám pravím: Milujte nepřátele své, dobrořečte těm, kteří vás proklínají, dobře číňte nenávidícím vás, a modlete se za ty, kteříž vás utiskují a vám se protíví, abyste byli synové Otce svého, kterýž jest v nebesích; nebo slunci svému velí vzhoditi na dobré i zlé, a déšť dává na spravedlivé i nespravedlivé.“

Tato slova a modlitba Páně obsahují podstatu Kristova učení a naleznete je v páté, šesté a sedmé kapitole evangelia sv. Matouše.

Porovnejte toto učení s celou historií světa, jak jste ji studovali ve školách a na universitách a s rozrušeným stavem lidské společnosti každého národa v přítomné době a řcete, zdali by nebyl lepší svět, kdyby lidé přijímali toto učení a žili podle něho.

Londýn, v září 1912.

T. Vezey Strong,
m. p.

Touto mluvou jest budováno náboženské hnutí studentské? Odtud čerpá svoji sílu, svůj vzmach? A přece jest tomu tak. Vzniklo z myšlenky, o níž náš student nerad slyší, již považuje za zbytečnou, směšnou.

Vzniklo z ideí protestantských missií na půdě americké r. 1883, kde v Hartfordu povstala první konference studujících theologů. Vedle toho utvořila se konference laická ze studentů, jichž vůdcem byl P. Robert Wilder, syn missionáře protestantského v Indii. Kroužek si vytkl za úkol pěstovati otázky missijní a vésti členy k rozhodnutí, aby se oddali působení mezi národy cizími. Myšlenka tato se brzy rozšířila po celé téměř Americe.

Podobné hnutí bylo vzbuzeno r. 1873 v Anglii a sice v Cambridgi, kdež hlavně medikové byli iniciativními a založili kroužky v nemocnicích a na fakultách medicinských. Zvláště prof. Henry Drummond, fysik, velmi se zasloužil o anglické hnutí.

R. 1891 zavítal P. R. Wilder do Anglie, kdež jeho řeči působily velmi účinně, takže již rok na to obě hnutí americké i anglické se sjednotily v jeden svaz. Dříve než se přistoupilo k utvoření světového svazu, podnikl tajemník americký John R. Ulott výzkumnou cestu kolem světa, jejíž výsledek byl, že r. 1895 po skandinávské konferenci se sešli delegáti hnutí amerického, anglického, německého, severského a zemí missijních a ti se usnesli o založení The Worlds Student Christian Federation.

Od r. 1897 existuje hnutí křesťanské i mezi studentkami.

Dnes jsou ve Svazu zastoupeny Spojené státy severoamerické a Kanada se 118.518 členy, Velká Británie a Irsko se 7000, Čína a Korea asi se 6000, Unie jihoafrická asi s 5.800, Austrálie a Nový Zeland 3375, Japonsko 3189, Indie a Ceylon 3000, Dánsko 1060, Německo 1000, země bez organizace asi 1000, Švédsko 496, Holandsko 441, Francie 440, Itálie 230, Finsko 211, Norsko 150, Francouzské Švýcarsko 135, Německé Švýcarsko 100, Belgie 20.

Nikde se však neudává počet dle konfessí nebo lépe protestantských sekt, ani se neuvádí, kolik z těch tisíců jsou vlastní křesťané a kolik jest pohanů, kteří teprve slyšeli něco o Kristu anebo si koupili bibli.

Cílem hnutí jsou rozpravy v kroužcích a v konferencích o osobě Ježíše Krista na základě biblických knih. Světový Svaz pokládá biblické studium za hybnou sílu celého hnutí. Poznáme-li osobnost Ježíšovu, poznáme sebe v pravém světle a pak teprve můžeme pěstovati svůj charakter. Za druhé hnutí se snaží poznati vlastní národ a své prostředí, studiem jeho sociálních otázek. Na třetím místě je studium sociálních, výchovných a náboženských poměrů u jiných národů, zvláště nekřesťanských. *)

Vedle toho zdá se ležeti ještě jiný cíl. Východní národové mluvími přímo kroky se civilisují kulturou západní, jež se stává očividně atheistickou. S civilisací roste i národní uvědomění a s ním i touha po vlastním panství a svobodě. Věříme tudíž slovům a chápeme jich, když v knize „Náboženské hnutí studentské“ str. 102—103 o křesťanství se praví následovně: „Jest

*) Náboženské hnutí studentské str. 15.

v povaze pravého křesťanství, aby probouzelo lásku k vlastnímu lidu. Na druhé straně dovede udržovati vlastenectví v mezích, aby neškodilo druhým národům. Upraví-li východní národové svůj nacionalismus vlivem ducha křesťanství, netřeba se ho obávat. Avšak zůstane-li nationalism jejich náboženstvím, nedovedeme ani tušiti význam toho pro budoucnost.“

Kulturou atheistickou se nacionalismus nezušlechťuje. Odtud ten cíl Federace vychovati jednu světovou generaci pro Krista, odtud ten cíl světových konferencí seznámiti tuto generaci všech pěti dílů světa mezi sebou. K tomu však jest nutna výchova jednotná jak na východě tak na západě na stejném podkladě. K tomu má sloužiti biblický podklad a nekonnfessijnost, aby tak alespoň laxní forma křesťanství byla vočkována národům, jež se hlásí ke svému právu. Atheismus, atheistická kultura hnutí jen překáží.

Jest však otázka, zda tímto postupem získáno bude jasno o osobě Ježíše Krista a zda národové budou trvale získáni křesťanství tak, aby cele prokvasilo srdce, kulturu pohanských národů, a jejich život zcela přetvořilo.

Nikde se neděje zmínky o katol. studentstvu. Jest tam pojato či není? Belgické studentstvo jest ve hnutí zastoupeno číslem 20, Itálie 230, Francie 440. Čistě katolické země nejsou anebo jen skrovně jsou zastoupeny. Ba ani evropské protestantské země nejsou tak zastoupeny, jak by se dalo očekávati. Německé Švýcarsko vykazuje jen číslo 100, francouzské 135, Norsko 150, Finsko 211, Hollandsko 441, Švédsko 496 a protestantské Německo 1000, Dánsko 1060. Země bez zájmů o Asii nevykazují tak nadšeného porozumění pro hnutí.

Pokud hnutí pěstuje tendence čistě náboženské a sociální, nemůže nám býti nesympatické. To jest naším programem.

Přes to vlna vzbuzená studiem bible a založená na čistě touze po Kristu, nemůže nám nijak škoditi. Vidíme, jaké ovoce roste katolické církvi ze studia biblického v Americe, jaké v Anglii. Kdo zatouží po Kristu opravdově, ten vyčte z bible i tu pravdu o Eucharistii a přítomnosti Kristově ve svatostánku. Kdo má dobrou vůli, ten z historického studia pozná, v kterém století a z jakých šlechtitných motivů byla pravda předchozích století škrtnuta.

I student, byť by navázal třebas i na bibli králickou, nemůže zůstatí vůči náboženství tak otrlým, jako dnes skutečně jest.

Pro nás toto hnutí znamená vždy jen posílení. Neboť nám dosvědčuje, že jdeme správnou cestou, cestou časovou, moderní. Jest však jen litovati, že dnes v českém národě jest možno studentstvo, jež cizině staví svůj atheismus na odiv, a že v síních universitních se přednáší místo vědy protikatolická zášť. Cizina dnes doznává, že člověk bez Boha, bez víry a náboženství není způsoben k tomu, aby bylo možno svěřiti mu vedení veřejných otázek, jak sociálních tak politických a národních. A jak jest tomu dnes u nás?

Slušné české studentstvo! Nutí nás toto hnutí studentské odložití naši víru? V knize „Náboženské hnutí studentské“ na str. 68 se praví: „Prosím, nedomnívejte se, že kladem důraz na odpor k církvím, na odpor k služebníkům církví, jako je znáto u většiny našeho lidu — o tom zde není řeči a také to není v našem úmyslu.“ Není-li však tohleto částečná výzva k nám, katolickému studentstvu, abychom ještě účinněji agitovali, pracovali a budovali na vlastním hnutí našem? Nemáme-li odložití zbytečný a ničím neodůvodněný stud a pracovati s radostí s církví, knězem a našimi vůdci?

Jednoho jest však potřebí. Abychom se nedali másti žádným terrorem a vyslovili jednou vědomě a zřetelně náš požadavek, jež dnes naznačují

ve formě otázky: „Zda již nepřišla hodina, aby, má-li u nás náboženství a nábožensko-mravní výchova dodělati se úspěchů, zmizelo zakuklené i zjevné proticírkevní a protináboženské štvání jak z universitních kathedr, tak i ze školních síní všech kategorií?

Zda jest to v zájmu národa, jeho klidného vývoje jak vědeckého, tak mravního, když se vmete před intelligentním dorostem národu ve tvář, že jeho theologická fakulta je zpátečnický živel, že je nevědeckou, že se opírá o zjevení, že náboženství je po výtce mravností a činí se takorůzka veřejné doporučení protestantismu?

Není-li to ostudou národní výchovy, když pokrokový student dovede napsati tuto památnost: „Studente, přišla doba, abys věděl, že Bůh, kterému Ti kázalo náboženství se klaněti, jsi Ty sám.“

Avšak dnes mluva taková v cizině není již moderní, není časovou. Dnes silněji a silněji zaznívá otázka: Kdo byl Kristus? A ta strhuje za sebou massy a zanechává těch, co hlásají neupřímně: „Hledáme Boha,“ opuštěných a zahanbených vlastní maličkostí a ješitností.

Protož ku práci na podkladu kulturním našeho náboženství, za ujasněním našeho poměru ke Kristu, k jeho církvi, za jasnou zorou našeho života.

DR. JOS. KACHNÍK:

VĚDECKÁ METHODA FILOSOFICKÁ A THEOLOGICKÁ.

Thema od redakce mi předložené má patrně informovati v otázce poměru světských věd k vědám bohoslovným, či dotknouti se přetrásaného hesla, patří-li theologie na universitu či nikoli.

Vědecká metoda filosofická záleží ve zkoumání, poznání, vysvětlování, konstatování jevů v přírodě, v dějinách i u vědomí jednotlivců a celku.

Jak postupuje se v přírodopise? Popisují se vlastnosti těles v říši nerostné, rostlinné, živočišné. Předmět této vědy jest dán. Nejinak jest dán i světový jev křesťanství. Kristus, jeho život, jeho nauka, jeho skutky leží před námi. Arci mnohý skutek přesahuje smyslové proniknutí, mnohá pravda přesahuje naprosté pochopení. Jest však v přírodě vše pochopitelné? Není i zde tolik tajemství, tolik záhad, jež rozum lidský, ač tisíce let úmorně pracuje, rozluštit nedovedl? Přírodopisec neb přírodopisec popisuje, pokud rozum stačí; mnoho poznává a ví, mnoho ale také věří. Nejinak snaží se theolog vniknouti rozumem do života Kristova, jeho učení a skutků. Mnoho jest tu jevů přirozených, pochopitelných, jež, přibíraje poznatky z vědy filologické, archeologické, filosofické, lidopisné, popisně vysvětluje.¹⁾ Jaký jest tu methodický rozdíl mezi vědou přírodopisnou a theologickou?

Jak vedou si filologové klassičtí? Vykládají všestranně díla spisovatelů řeckých a římských. Theolog vykládá posvátné knihy a díla sv. Otců a

¹⁾ Srovn. exegetická díla prof. pražské theolog. fakulty české dra. Sedláčka: Úvod do knih Starého Zákona (Vzděl. kn. kat. sv. 35., V. Kotrba, Praha 1905); Výklad posv. žalmů díl I. a II. (Dědictví sv. Prokopa, Praha 1900—1901); Kniha Soudců (tamtéž 1910) a mluvnice nářečí orientálních; dále exeg. díla prof. pražské theol. fakulty české dra. Sýkory: Úvod do Písma sv. Nového Zákona (Dědictví sv. Prokopa, díl I. 1904, díl II. 1907), Umučení a oslavení Pána našeho J. Kr. podle čtyř evangelií (Vzd. knih. kat. svaz. 2., V. Kotrba, Praha 1897).

spisovatelů církevních. Vídeňská akademie věd vydává od drahné doby tato díla pod názvem „Corpus scriptorum ecclesiasticorum latinorum“ a věhlasní filologové, jako zemřelý ministr dr. Hartl, pracovali na jejich úpravě; a theologie, jež tato díla vykládá a k potvrzení nauky křesťanské cituje, neměla by náležeti na universitu?

Co činí professor-právnický? Vykládá bývalé právo římské a platné právo státní, tedy předměty autoritativně dané. Nejinak vykládá theolog-dogmatista věrouku Kristovu a theolog-moralista Kristovu mravouku;²⁾ nejinak theolog-kanonista právo církevní.³⁾

I předmět světského dějepisu a dějezpytu jest dán. Jsou to prameny, z nichž dějepisci jest pragmaticky události sestavovati. Nečiní tak rovněž dějepisec církevní, theolog?⁴⁾

Náleží dějiny filosofie na universitu? Čím liší se co do metody od vyličení náboženských poblouzení v křesťanské apologetice?⁵⁾

Leč namítá odpůrce theologie jakožto vědy, že věda jest bez předpokladu, ale theologie předpokládá Boha, jeho zjevení a řád nadpřirozený.

Jest přírodopis bez předpokladů? Nepředpokládá nezměnitelné přírodní zákony biologické a morfologické? Dovede vše vysvětliti? Ignoramus et ignorabimus — dí přírodozpytec Dubois-Reymond. Darwinista Spencer mluví o „Nepoznatelném.“ Ale přece stopy vyšší moci v přírodě všichni rozumní přírodozpytci spatřují. Jestliže z těchto stop dovozuje theologie existenci Boha a jeho vlastnosti, zda není metoda její rovněž vědecká jako metoda kulturního historika a historika umění, když ze stop patrných na památkách národních a uměleckých líčí obraz intelligence a věhlasu jejich původců?

Jest filologie bez předpokladů? Nejsou tu ustálená mluvnická pravidla, nejsou tu fonetické zákony, bez jichž uznání věda filologická vůbec jest nemožná? A původ řeči, vysvětlen-li již nade vší pochybnost bez předpokladu Stvořitele nadpřirozeného?

Jest dějepis bez předpokladů? Kdyby o všech pramenech dějezpytec směl pochybovati a nikomu nevěřil, kdy by se dostal k vlastní práci dějepisné? Jest v dějinách vše jasno a dá se z přirozených příčin pragmaticky vysvětliti? I nikoli! někdy dostaví se katastrofa, již nikdo neočekával, ani předvídati nemohl a svědčí o zasahování vyšší moci do dějin lidstva.

Bez vyšší nadpřirozené autority neudrží se žádná zákonodárná autorita lidská. Dovolávání se této autority probleskuje veškerými právy všech národů a dovolávání se Boha za svědka přísahou tvoří pilíř státního řádu.

Když všechny jmenované a ještě jiné vědy patří na universitu, nepatřila by tam věda, jež dává odpověď na nejzáhadnější otázky životní, věda o náboženství křesťanském, jež národy evropské povznesla, jejich vzdělanost zapříčinila, jejich život po tisíc a více let řídila a řídí? Přírodopisců, filologů, dějepisců, právníků není do millionů; ale do millionů jest těch, kteří přidržují a řídí se křesťanským názorem světovým a jsou to poplatníci

²⁾ Srovn. mravovědná díla prof. pražské theolog. fakulty české dra. Vřešťála Katolická mravouka (díl I. a II., Dědictví sv. Prokopa, Praha 1907, 1912), Lichva a úrok ve světle mravouky katolické (Vzděl. kn. kat. sv. 13., V. Kotrba, Praha 1899).

³⁾ Srovn. kanonistický spis prof. pražské theolog. fakulty české dra. Soldáta O jedinství a nerozlučitelnosti manželství (V. Kotrba, Praha 1906).

⁴⁾ Srovn. dějepisná díla prof. pražské theol. fakulty české dv. rady dra. Kryštofka, Všeobecný církevní dějepis (Dědictví sv. Prokopa, díl I., II., III.), Dějiny církve katolické ve státech rakousko-uherských s obzvláštním zřetelem k zemím koruny české od r. 1740—1698 (Vzděl. kn. kat. díl I. II, V. Kotrba, Praha).

⁵⁾ Srovn. apologetické dílo prof. pražské theol. fakulty české dra. Kadeřávka: Obrana základů víry katolické (díl I. a II., Praha, V. Kotrba 1899—1900).

na university, a tento jejich světový názor měl by býti vyloučen z university, kdež přednáší se o monismu, budhismu, pantheismu a jiných náboženských názorech úplně cizích a u nás na několik jen stoupenců omezených?

Stav kněžský, jenž jest přirozeným vychovatelem lidu a prostředníkem mezi různými stavy, měl by co do svého vzdělání vyloučen býti z ústavu, kdež se různé vědy pěstují, kdyžtž žádná věda tolik styčných bodů nemá s jinými vědami jako theologie a tudíž o stavu a proudech ve všech vědách musí býti informována?

University v Německu mají i po dvou theologických fakultách. Mužové věhlasní, jakými jsou Hertling, Willmann všímají si pilně literatury theologické. Při akademických volbách nikde kolegialita a šetrnost od světských fakult se neporušuje. Pisatel mile vzpomíná, jak před několika roky na parníku „Wurmbrandu“ cestou ze Splitu setkal se s prof. drem. Kleinem z německé pražské university a jak týž nadšeně mluvil o svých kolegách z theologické fakulty, jak se kolegové z filosofické fakulty s nimi u večer k dýchánkům a přátelským rozmlouvám scházejí.

Citoval jsem jen některé členy české theol. fakulty pražské a jejich díla, neuváděje článků, na př. v „Čas. katol. duchov.“ neb v „Českém bohovědném slovníku“, aby bylo jasno, že se vědeckou zdatností svým kolegům z jiných universit a fakult vyrovnají.

Když nově zřízená česká universita zůstávala kusou bez theologické fakulty, česká veřejnost těžce to nesla. Vůdce národa dr. Fr. Rieger se svými spojenci i v říšské radě zřízení české theologické fakulty se dovoľával. Rektor university se členy senátu dostavil se k tehdejšímu knížeti arcibiskupu pražskému s žádostí, aby svým mocným vlivem na nejvyšším místě zřízení české theologické fakulty vymohl. Jeho Veličenstvo, císař pán vyhověl přání po slavném vjezdu svém na hrad pražský r. 1891, kdež první professori české theologické fakulty jmenováni. Zdá se, že na tuto událost ve vývoji českého školství v jistých akademických kruzích pražských již se pozapomnělo .

L i t e r a t u r a k další informaci: Dr. Fr. K o r d a č, Theologie v organismu věd uvnitřních, v Praze 1907; Dr. Eug. K a d e ř á v e k, Theologie katolická předmětem učení universitního, v Praze 1894; Dr. E. E i c h m a n n, Theologie und Universität v časopise „Kultur“ vídeňské Lvovy společnosti 1908; dv. rada Dr. M. S c h i n d l e r, Die Stellung der theol. Fakultät im Organismus der Universität, Vídeň 1904; svob. p. Dr. Jiří H e r t l i n g, Das Prinzip des Katholizismus und die Wissenschaft (4. vyd. 1898).

PROF. DR. ALB. MÜLLER:

SOCIÁLNÍ ČINNOST STUDENTSTVA MEZI ROKEM.

V předcházejících úvahách upozornil jsem na povinnost vyšších stavů zúčastniti se dle sil a prostředků na reformě a ozdravění sociálních poměrů; vytknul jsem též nejhlavnější osobní vlastnosti, jakých vyžaduje plodná sociální práce. Než, zkušenost učí, že vše to ještě nepostačí. Každý namítne a táže se: „Jak mohu býti já ve svém povolání sociálně činný?“ Tato otázka dostaví se tím jistěji, jedná-li se o to, získati mladé lidi pro sociální práci.

Účelem následujících pojednání je dáti odpověď na tuto otázku. Ovšem úplné, všestranné odpovědi neposkytnou. Látka je příliš bohatá a denně vzrůstá. Chci jen dáti několik pokynů, poukázati na některá praktická zařízení. To však, doufám, postačí pro čtenáře „Stud. Hlídky“, by se orientovali v prostředcích, jichž mohou použiti, aby už nyní a později ve svém povolání přičinili se dle sil o společenské sblížení stavů. V prvních člancích chci se zabývat sociální činností studentstva.

Sociální odborníci, kteří se odvážili vystoupiti pro sociální hnutí mezi studentstvem, narazili na celou řadu námitek a pochybností. Poukáží na nejdůležitější z nich. Při jich vyvrácení naskytne se mi zároveň příležitost poukázati na to, v čem pozůstává sociální činnost studentstva a zdůrazniti její potřebu.

„Sociální činnost“, tak lze slyšati, „odvádí akademickou mládež od hlavního zaměstnání, od studia. Čas, který studující na sociální působení vynaloží, je pro studium ztracen!“ Je-li tato námitka oprávněna — což ostatně býti může, byla-li sociální činnost špatně pojata a přeháněna — pak možno ji uvést proti mnohým jiným zaměstnáním studentstva, která se však obyčejně mnohem mírněji posuzují: myslím život spolkový, nemírný sport atd. Ovšem, studující potřebuje zotavení, společenského styku a otužení těla. Ale nepřehání se mnohdy v tom ohledu? A jak může býti studiu škodlivé, věnuje-li se několik hodin času jinak zbytečně promarněného zdravé, mravně zušlechťující a povznášející činnosti sociální? Není nápadné, že ani anglické ani americké university právě svým nejlepším a nejnadanějším posluchačům nikterak nezazlívají, zabývají-li se vážnou prací sociální? A hodí se skutečně sociální práce tak špatně do sboru akademického studia? Všichni, ať se věnují kterémukoli povolání, octnou se jednou uprostřed sociálních bojů, narazí na sociální problémy a budou nuceni zaujmouti k jich řešení určité stanovisko. Není tedy jejich studiu nikterak na škodu, již nyní se připravovati k budoucím povinnostem.

Či škodí snad medikovi, chodí-li do kliniky na praktická cvičení, škodí technikovi, pracuje-li v dílně, škodí kandidátu professury nebo bohoslovcí, účastní-li se paedagogického kroužku nebo pastorálních konferencí?

Nikdo nepopře a nezamítne nutnost takového praktického cvičení. Proč se má zrazovati medikům, technikům, nastávajícím učitelům, bohoslovcům a juristům, kteří později otázkou sociální zabývati se musí, aby se s ní už v době svých studií neseznamovali?

Tím je již další hlavní námitka vyvrácena: „Studující nemá býti příliš záhy zatahován do sociálního a politického zápasu a boje!“ Neodvratně vnucují se tyto boje studentovi, jakmile vstoupí do veřejného života. Neujde jim, ať si volí povolání jakékoli. Nezbytně musí pak k nim zaujati stanovisko; a právě k tomu musí se připraviti na universitě.

„Avšak, jak mohou se nezkušení studující uplatniti na poli sociálním?“ Předně, a na to třeba hlavně klásti důraz, student musí se více přiučovati než jiné učiti. Sociální činnost studentstva nutno pojímati jako důležitý fakt při vlastním vzdělání. Tím, že se sníží k nižším třídám, že si všímá sociální a lidumilné práce, nabude lepšího pochopení pro skutečný život a bude se vystríhati omezeného, jednostranně optimistického pojmání života společenského. Kdyby sociální činnost studentstva neměla jiného prospěchu pro společnost, než že studenta připraví, aby povinnosti budoucího povolání dokonale, t. j. též společensky plnil, měla by už proto s radostí býti vítána. Ale i bezprostředních, praktických úspěchů dodělá se sociální práce studujících, jak z následujícího vysvitne. Tentokrát pojednáme jen o práci mezi rokem, t. j. o práci, která nejsnáze a nejlépe může se vykonati po čas se-

mestru. Příště o činnosti prázdninové. Ovšem, hranice mezi prací semestrální a prázdninovou nelze přesně vymeziti: ledacos na poli sociálním může se vykonati právě tak mezi rokem jako o prázdninách. Mnoho závisí od daných okolností.

Na vysokých školách třeba především věnovati pozornost sociálnímu studiu. V minulém pojednání bylo zdůrazněno, jak důležité jest pro každého, kdo chce zadost učiniti svým sociálním povinnostem, aby si osvojil potřebné vědomosti. Listujeme-li, byť i jen zběžně v odborných časopisech, přesvědčíme se při pohledu na tolik vědecko-sociálních otázek, jež každý obor se svého stanoviska posuzuje, jaký význam a jakou důležitost má sociální věda pro každého jednotlivce. Není to tedy žádná přemrštěnost, raditi vážnému a svědomitému studujícímu, aby navštěvoval i přednášky vědecko-sociální nebo národohospodářské. Není-li to však, ať už z jakékoliv příčiny, možno, pak by měly poskytnouti náhradu sociálně-vědecké kroužky studentů. Ale jak takový kroužek založiti?

To je věc dosti jednoduchá, poněvadž se nejedná o podnik trvalý. Týdně, nebo každých čtrnáct dní sejde se několik přátel, kteří se o sociální otázku zajímají, aby pojednali o některém sociálním problému. Není radno sháněti veliký počet účastníků. Tres faciunt collegium: tři už je dosti; čtyři až šest postačí úplně k výtečnému kroužku. Více než šest, dokonce více než osm účastníků neradno přijímati. Hlavně třeba dbáti toho, aby se pracovalo dle soustavného plánu. Nejlepší způsob je ten, který ve svých „Pamětech“ popisuje John Stuart Mill. Týdně sešlo se pět nebo šest přátel; za příručku zvolili si knihu sepsanou Millovým otcem „Elements of Economics“. Probrali stať po stati, oddíl po oddílu. *) Pak následovala živá a důkladná diskusse. Každý, autorem hájený názor byl srovnáván s jinými, odlišnými. Důkazy byly zkoumány, doplňovány. Snadno lze si představit, s jakým zájmem se títo mladí přátelé debat zúčastňovali; také každý uzná, jak podobné diskusse působí na výchovu a obohacení vědomostí, jak vše závisí na horlivosti a čilém účastenství posluchačů, nikoli na jich počtu. Doporučuje se však, aby se dle možnosti k tomu někdo přibral, jenž studuje národní hospodářství; poněvadž se v látce lépe vyzná, je jeho účastenství pro ostatní velmi užitečné.

Avšak nejen k sociálnímu studiu, nýbrž i k sociální činnosti poskytuje vysokoškolské studium hojnou příležitost. Chci zde poukázati pouze na dva způsoby: činnost ve spolcích sv. Vincence a dělnické kursy.

Hlavním účelem sociální činnosti studentstva má býti, aby se studentu umožnilo již v mladém věku s lidem více se seznámiti, jeho bídu a slabosti poznati. To vše musí se státi dříve, než nutné povinnosti zvoleného povolání srdce jeho otupí a jej učiní jednostranným. K tomu se jistě nejlépe hodí činnost ve spolku Vincenciánském. **) Každý ví, v čem tato činnost pozůstává. Členové spolku rozdělí si chudé rodiny některé části města a ty pak pravidelně navštěvují. Pokud k tomu účelu sebrané peníze

*) Na jedné německé střední škole v Rakousku probrali septimáni při školních řečnických cvičeních podobným způsobem dr. Biederlacka, „Die soziale Frage“ (Innsbruck Rauch. 7. vyd. 1913). Úspěch byl zdařilý. Biederlackův spis vyšel též v českém překladě ve „Vzdělávací knihovně katolické“ v Praze (u V. Kotrby), kde i jiné podobné spisy byly uveřejněny. Vedle spisů Bráfových a Vrbových upozorňuji na dvousvazkové dílo Neuschlovo, Křesťanská sociologie. Brno 1898.

**) Spolek sv. Vincence založen byl r 1833 v Paříži několika katolickými universitními studenty. Dnes je rozšířen do celém světě, čítá 7000 tak zv. konferencí, jichž roční příjmy a vydání ve prospěch chudiny obnášejí na 15,000.000 korun. Také obrana křesťanství!

stačí, hledí zmírniti jejich nouzi. Hlavně však musí se snažiti, aby dobrou radou a vhodnými pokyny odstranili příčiny nouze a bídy. Jaký zdroj praktických zkušeností skýtá studentu tato činnost! Jediné kdo pozná nouzi dělnického lidu v celém rozsahu, kdo vlastníma očima vidí příbytky ubohých dělníků, pozná bídu chudiny v našich velkoměstech. Pouze on uzná nutnou potřebu, aby zřízeny byly zdravé dělnické příbytky a útulny pro mládež. Zde prožije celou dělnickou otázku a pronikne k vlastnímu prameni vši surovosti, nemravnosti, opilství a vůbec veškeré morální bídy dělnického lidu. Zde může vykonati mnohý záslužný skutek pravé dobročinnosti. Udělí podporu, s dovednou šetrností poradí a napomene, pomůže na př. rodičům dáti chlapce do nějaké školy, nebo do dobré dílny, ví pro otce o lepším místě nebo práci a pod. Tím získá si srdce dělníků. Již okolnost, že se takový mladý pán o jejich bídné postavení zajímá, že se k nim „snižuje“, působí na ně mnohdy mocněji, než peněžní podpora.

Studující převyšují obyčejný lid svými vědomostmi a vzděláním. Proč by neměli této neocenitelné přednosti užiti ve prospěch prostých dělníků? Tato jistě velmi sociální myšlenka dala podnět k zakládání dělnických kursů. Tak na př. je při katolické universitě v Belgii již po mnoho let škola pro dělníky. S velikým úspěchem vyučují tam studenti ročně na sta dělníků potřebným vědomostem a sice: zemským jazykům — jak francouzštině, tak flámštině — počtům, mechanice, zdravotvědě, otázkám právnickým, zeměpisu. Konají se také apologetické přednášky.

R. 1901 založila vysoká škola v Charlottenburgu na podnět profesora Wagnera podobnou školu. Příkladu Berlína následovala brzy většina německých universit, takže nyní téměř při žádné vysoké škole podobné kursy nechybí. O jich blahodárných účincích dovede nejlépe podati zprávu dělník, jenž sám se takových kursů účastnil. *) Uvádím jenom několik krátkých ukázek z jeho dopisu.

„My dělníci chceme při této činnosti bráti, ale také dávat užitek studentských kursů pro dělníky . . . má a musí oběma stranám prospěti.

Lidé vzdělaní nahlédnou především do praktického života i do nitra dělnického lidu . . . Nabudou pro budoucí své životní povolání úplně nových pojmů o životě a snahách dělníků . . .

S druhé strany poznají zase dělníci, že se jich lidé vzdělaní nestraní, a že je dělníci nemohou považovati za neznalce a nepřátele dělnického lidu

Další resultát poměru mezi dělníky a vzdělanci bude ten, že dělníci budou míti větší vážnost před duševní prací a dovedou ji spravedlivěji oceniti . . .

Dále přiučí se dělníci mnohým praktickým věcem, o nichž se v kursech přednáší. Vědomosti z obecné školy u mnohého dělníka velmi prořídly buď z netečnosti, lehkomyšlnosti nebo pro mnoho zaměstnání. Jich obnova a zdokonalení je pro mnohého velmi potřebná a jak pro jednotlivce tak pro celek velmi blahodárná. Poznal jsem také při zdejším kursu, s jakou radostí se všichni účastníci věnovali svému studiu, a jak byli za vše ze srdce vděční. My dělníci nežádáme a nepřejeme si, aby vzdělaní páni za námi běhali, nechceme, aby se vtírali do naší přízně, ale žádáme, aby nám byli vůdci a učiteli, kteří by nám ze svých vědomostí poskytli, čeho se nám při našem vzdělání nedostalo.“

*) Ein Arbeiter: Gedanken über soziale Studentenarbeit. Brief an das Sekretariat (Sozialer Studentenarbeit. M.-Gladbach) Soziale Studentenblätter 1910, str. 187 n. — Tyto „Soz. Studentenbl.“ velmi se hodí pro všechny, kteří se zabývají soc. otázkou. Vycházejí 8krát ročně a stojí 1 M=1.20 K.

DĚLNICKÁ OTÁZKA*)

(Pokračování.)

Jest nutno zaznamenati veliký vzestup sociální úrovně, ale dosud i veliký nepoměr. Doléhá na nás nejistota životní. Náš lid je již takový, že by to živobytí měl rád zajištěno.

To je u nás ideálem všennárodním, proto je u nás ta veliká touha po sociálním pojišťování a mělo by se tudíž v tom ohledu více pracovati než kdekoliv jinde, abychom duši svého národa vyhověli. Někdy se dělníkovi vede znamenitě, ale je hned na hromadě z důvodů, kterých naprosto nezavinil. Dnes je na Balkáně válka a může za to někdo z těch dělníků, že se zavírají továrny, anebo že tam pracují pouze dvakrát neb třikrát do týdne? Mohou za to? Na to nebyl továrník ani dělník připraven. To jsou politické poměry tak daleko odlehlé od vlastních principů života. Jindy zase nějakého zboží navyrábí se přespříliš, následek jest, že se zavírají závody, poněvadž se zdá, že za jiných poměrů technických se bude vyráběti levněji a nechá se padnouti řada menších podniků.

A s tím akcionováním té naší výroby to bude ještě horší. Nehrozí tu pouze nemoc, která může přijíti, nehrozí tu pouze úraz, který se teď tak často opakuje i přes to, že se sociální hygiena stará, aby se tomu čelilo. Pro toho dělníka je ten život nejistý i přes to, že se mu vede dobře. On má sice dosti veliký plat, ale hrozí mu, že bude každou chvíli propuštěn, nebo že na něho přijde nemoc.

Tisíce akademických vzdělaných jednotlivců se nebude míti dlouho tak dobře, jako se má ten dělník. Mluvil jsem nedávno se známým typografem, který mi řekl, že má prý celkem 100 K týdně. Nevím kolik z vás, kteří absolvujete, budete míti tak hned takový plat. Ale ten člověk může býti zítra bez místa.

Vedle toho je tu ta trvalá odvislost od zaměstnavatelstva. Dnes naše dělnictvo vospívá společensky a proto je ta jeho touha po samostatnosti stále větší a tu přestává všechno dřívější nadceňování, když ten člověk ví, „já na tom neměl zájmu, to se mi díktovalo“ Snad to připadá někomu podivným. Víme, jak to chodí třeba v hospodářství. Synovi se tu vede úplně dobře, ale jak ta třicítka se dostaví, chce býti raději samostatným, a byť se mu vedlo sebe lépe, zasteskne se mu, není-li samostatným, neb on by se rád oženil a samostatně hospodařil. A u dívek je to stejné, jakmile dorostou. Ta touha je v nás, je něčím přirozeným a lidským, a kdyby se nám sebe lépe dařilo, jsme-li v úplném područí, prahneme po samostatnosti, abychom směli do toho mluvit, jak se upravuje ta práce v továrně, jak se stanoví mzda, pracovní doba atd. Nesmíme je odsuzovati, protože to jsou vůdčí živly v dělnictvu. To znamená neobyčejně mnoho právě pro nejvyspělejší národy.

Při tom při všem, když je dnes taková doba, nivelisuje co možná nejvíce útvary společenské a národní, když ten dělník čím dále, tím více se dostává na ovzduší, kde se vše urovnává. Takové postavení dělnické při silně stoupající u nás vzdělanosti dělnictva činí dnes stav dělnický velmi těžký. I když se má třeba ten dělník lépe, když je jeho dílna sebe krásnější, kdyby byl samostatným, cítil by se uvědomělejším. A tento stesk

*) Přednášku o dělnické otázce přednesl na řečnicko-sociálním kursu Č. L. Akademické dne 3. března 1913.

se rozléhá po celém útvaru vrstvy společenské, kterou nazýváme dělnictvem.

Tu jest potřebí, aby problem tak veliký a důležitý zvláště u nás v národě malém byl řešen co nejzdravěji, nejpronikavěji a nejsoustavněji a tak, jak toho národní zájem žádají.

Tato otázka se řeší již dávno. Jest přirozeno, když jsme si to jen tak hrubě načrtli takový útvar anebo raději zlotvar, že bychom měli hledat nápravu proti jednotlivým těmto zjevům. Hrnulo se to vše nejdříve na stroje a rozbíjeli ty stroje a ještě sem tam dnes se lamentuje na ten nějaký technický vynález. Industrialisace zadržena nebude. Bylo by si přát, aby studium technické bylo vedeno těmi směry, aby co možno se upravovalo celé vyrábění národní takovým způsobem, aby co možná nejvíce drobných podnikatelů mohlo pracovati. To dříve bez elektrotechniky nebylo možno, ale dnes, až budou ty veliké elektrárny, až budeme moci působiti silou elektrickou do dálky a přenášeti elektrickou sílu, aby se mohlo pracovati v malých dílnách, musíme to uvítati v zájmu kulturního a sociálního vývoje národního co nejvíce. Avšak naši elektrotechnikové po té stránce málo vynálezů nám učinili.

U té druhé příčiny těch neblahých zjevů můžeme mnoho dělati. Jednotlivé vrstvy praví, že se má zůstat při té nevázanosti. Takové nazírání na lidské problémy se odsuzuje i dnes samo sebou. Belgie je po této stránce smutně proslulá pro některé vrstvy tamějšího zaměstnavatelstva. A přece někteří by rádi udrželi tu svobodu a ti konají vůči dělnictvu svému, jak jsou přesvědčeni, svou povinnost, jako křesťanští příslušníci. Jsou továrníci, kteří zařizují vše, co jim poskytuje sociální vymoženost již jako osvědčené ve svých závodech. Oni pojišťují sami své dělnictvo, sami se starají o jeho pojišťování, jež nebylo dříve zavedeno, samostatně je namnoze sami zavedli, dělají pro své dělnictvo všemožné. Je to ten patriarchální system. Takový továrník je přesvědčen, že vykonával velmi ideální dílo, ale dělnictvo mu není dostatečně vděčno a nebude, poněvadž se cítí při tom odstrkováno, protože se mu poroučí a protože nemá do ničeho co mluvit, neboť zůstává odvislým i nadále, nemá práva se svým zaměstnavatelem prováděti životní podniky a ten lid právě nejvyspělejší, který prahne po samostatnosti, je nespokojen a zůstává nespokojeným. Nemůžeme býti s tím srozuměni, aby ten patron byl považován za dostatečné řešení té dělnické otázky. Nesmíme nikdy řešiti tuto věc almužnictvím. I při sebe lepších řádech sociálních bude individuální bídy a nouze, že budeme míti dostatek příležitosti, abychom almužnou léčili, ale sociální bídu, třídní bídu nesmí se nikdo odvážiti řešiti almužnou.

Když to nejde v té zidealisované formě řešiti tu naši dělnickou otázku, musíme jíti dále, musíme nechat sociální snahy vládnouti při veškerých sociálních problémech. Nesmíme zamítati ty principy, obojí jest nutno, jak princip zdravého socialismu, tak princip zdravého individualismu. Jen tehdy jest možným očekávati zdravé řešení zvláště dělnické otázky.

Sociální demokracie chce všecku svobodu vyloučiti ze života výrobního vůbec a chce zavésti komunismus. Ale vím, že není lidské přirozenosti možno, aby zadržela na delší dobu zavádění radikalismu sociálních snah v hypersocialismu a ovládání národohospodářského života. Sociální demokracie chce vyloučiti jakýkoliv zdravý zájem, chce zavésti výrobu úplně postátněnou.

(Dokončení.)

P. IGNÁT WURM – BUDITEL MORAVSKÝ.

(Pokračování.)

Vzdav se dráhy politické věnoval se P. Wurm s tělem a duší pracem národopisným. Zájem pro ně probudil v něm již v theologii Dr. Frant. Sušil, který studium národopisu, všímání si starých památek lidových, ať písemných neb jiných, pokládal za část pastore a za jednu z hlavních podmínek plného jejího úspěchu. K tomu přiznával se P. Wurm ve svých hovorech, tvrdě ve skromnosti své: „Kdyby ne Sušila, nevěděl bych podnes, co je národní a se mnou asi velmi mnozí. Jestli k něčemu jsem, pak je to dílo Sušilovo. On přivedl nejenom mne, ale i celou řadu jiných, buď osobně anebo mým prostřednictvím na pole národopisné. Jeho zřetel nebyl upřen pouze k písním, ale poukazoval neustále na vyšívání lidové, jež přece není ničím jiným než realizovanou písní.“ P. Wurm pak na basi té dospěl k poznání, že si dlužno všimati i starých lidových tanců, konaných za bílého dne, jak je sám viděl na slovanském jihu, neboť v nich odráží se individualita toho neb onoho lidu mocněji a zřetelněji než v čemkoli jiném. I to přikládá Wurm za zásluhu Sušilovu, byť i nepřímou, že od činnosti národopisné neupustil přes všechny posměšky a nedělal si z toho nic, když ho poctivali poslanci na sněmu titulem: hadrlák, hadrář Myslíval při tom na svého učitele a přítele, připomínaje si, že Sušil byl mnohem větším a znamenitějším mužem a přece se mu lépe nevedlo.¹⁾

Ethnografií zabýval se P. Wurm vlastně hned na prvních svých místech kaplanských a později, když jej zaneprázdnňovaly jiné starosti, alespoň pokrok její se zájmem sledoval. Od roku 1883 však opět činně v ní vystoupil. Tehdy totiž usídlil se v Olomouci tchán prof. Jana Havelky, učenec evropského jména Dr. Jindřich Wankel. Oba mužové byli dobrými přáteli P. Wurma a s ním také společně podnikli založení musejního spolku olomouckého a časopisu téhož musea. P. Wurm pak tak s musejním spolkem a časopisem srostl, že mu význačnou měrou udával ráz a ukazoval směr. „On to byl“, tak čteme v Časopise Vlast. spolku musejního v Olomouci, č. 81., „který na důležitost studia mnohého oboru vlastivědného první upozornil. Jeho neúnavné, vytrvalé snaze děkovati jest prohloubení studia národopisného u nás vůbec a lidového vyšívání zvláště. A zejména též ukázal, kterak těžiti z výsledků studia o staroslovanské kultuře, aby sebevědomí našeho lidu se tím povzneslo.“

Tak jako se vždy velice rozčiloval na ty, kteří všecko české uváděli v nevážnost jako bezúčelné a tak jako nenáviděl z té duše „tu dvoujazyčnou míchaninu“, která przní naši krásnou mateřskou řeč, tak mu byly protivny cizonárodní kroje u našich děv. Říkával chovankám Pöttingea: „V krojích byste měly chodit a ne-li v krojích, tak aspoň zdobit svůj šat národními vyšívkami!“ A dodával s důrazem: „To by pak lidová poesie utěšeně zkvétala a postoupila, neboť v tom se nejsilněji jeví okrasa a chlouba našeho národa a uchrání nás od vlivů cizonárodních.“²⁾

Nadšení Wurmovo pro lidové umění zabíhalo někdy až do krajností. P. Jan Vyhlídal vypravuje, jak na stařečka Wurma působila „dožatá“ v To-

¹⁾ Více o tom v „Museu“ bohoslovců českoslovanských, roč. XXXIII., č. 4., str. 206 nn. Lad. Zamykal: „Ze vzpomínek P. Ign. Wurma na Sušila“.

²⁾ Marcela Kalusová ve svých „Vánočních vzpomínkách“ — „Náš Domov“, roč. XXI., čís. 1., str. 6.

vačově roku 1906. Wurm napjatě sleduje starobylé tance, obyčeje, kroje, ulevoval si: „To je evropské, co? Chápete? To je evropské!“ Tamtéž nemoha celebrovatí, zasedl při mši sv. do lavice a zbožně naslouchal lidovému zpěvu. Po kostele pronesl slova: „To je vzácné ranní moje občerstvení, to je modlitba! Má zpěv takový který národ!“ Jindy zase podívoval se velice slováckému vyšívání a malování a pravil: „Ten náš lid, to je rozený umělec“ a vzdychal: „Dědictví matek zachovejte nám, děvy!“³⁾

P. Wurm byl bez odporu předním buditelem lidopisným; jemu a „Vlasteneckému spolku musejnímu“ v Olomouci náležel prvenství národopisných výstavek. První taková pořádána v Němčicích na Hané a slavnostním řečníkem byl — Ignát Wurm. Po Němčicích teprve následovaly národopisné výstavy v Čechách, jež vyvrcholily v národopisné výstavě československé roku 1905 v Praze.

O neobyčejném rozhledu a důkladných vědomostech Wurmových v archeologii svědčí též četné odborné kritické články v časopise „Vlast. spolku musejního“ v Olomouci, jeho krásné přednášky a mnohé úvodníky a feuilletony v dřívějších ročnících „Našince“ i „Hlasu“ uveřejněné.

Vedle neobyčejného nadšení pro lidopis byl P. Wurm také ve směru národohospodářském činný. Vida, že vznikají v okolí Olomouce četné podniky velkopřůmyslové, měl za to, že je potřebí, by se zdar a vývoj těchto závodů zajistil založením peněžních ústavů, které byly by jim ochrannou baštou. Tak také jeho přičiněním vyrostlo nejen v Olomouci, ale i v Přerově, Vyškově a jiných městech několik záložen.

Že též dělnického hnutí sobě všímal, toho nejlepším důkazem je Brno. V dělnictvu viděl důležitého činitele ve veřejném životě ve příčině národní, sociální i církevní, a proto ujímal se vřele dělného lidu, jsa mu vždy upřímným rádcem. Ba i jiné upozorňoval, aby sobě více všímali dělnictva v katol. jednotách sdruženého, by se ho pak neujali jiní živlové, nepovolání, církvi i národu nebezpeční.

Velice rád vídal kolem sebe studující mládež, zvláště bohoslovce, kteří k němu chodívali „na besedu“, mezi nimiž vždy pookřál a omládl. Chválil často ideálnost bohoslovců olomouckých a přál sobě, aby tuto ideálnost si pro vždy zachovali. Jeho nejvroucnějším přáním bylo, abychom studovali lid, pochopili jeho přednosti i vášně a tak byli pak jednou dobrými vůdci lidu, z něhož jsme vyšli a jemuž spláceti máme dluhy.

(Dokončení.)

DAVID:

BEDŘICH OZANAM.

Sociální činnost studentstva je jedním z nejzávažnějších problémů našeho národního života, je otázkou, kterou nutno řešiti s velkou opatrností a obezřelostí, poněvadž od ní závisí také duševní povaha a světový názor té vrstvy národa, v které se student pohybuje a v níž působí. Jakým směrem se nese jeho činnost, takovými jsou alespoň značnou měrou ti, kteří se s ním stýkají a podléhají jeho vlivu. Je tudíž třeba, aby si byl student vědom této zodpovědnosti a aby při své práci v nižších vrstvách společnosti řídil es jen takovými zásadami, které těmto vrstvám i celku jsou prospěšny.

³⁾ Časopis Vlast. spolku musejního v Olomouci, č. 112, str. 217.

A vzor této činnosti poskytl nám muž vznešených myšlenek, průkopník nových obzorů a pohledů životních, jehož památka ještě po sto letech žije svěží a krásná v myslích všech šlechtitných lidí a kterou také celý vzdělaný svět 23. dubna t. r. způsobem důstojným oslavil.

Byl to první sociální pracovník z řad studentských — Bedřich Ozanam.

Bedřich Ozanam narodil se dne 23. dubna 1813 v Miláně. Otec jeho byl důstojníkem ve francouzské armádě, účastnil se jejích vítězných tažení a pak se usadil jako kupec v Miláně, kdež pojal za manželku dceru váženého lyonského obchodníka Marii Nantasovou. V 37 letech věnoval se studiu medicíny a dík své vytrvalosti stal se hledaným lékařem. Po pádu císařství přestěhoval se do svého rodiště Lyonu. Rodiče Ozanamovi byli zbožní, uvědomělí katolíci, kteří své děti vychovávali ve světle víry Kristovy, kteří se snažili, aby tato víra byla jim mohutnou oporou v bojích a zápasech životních. Měl tedy Ozanam dobrý základ pro budoucnost, který jej dovedl udržeti na cestě pravé, i když později byla jeho víra skepsí a protikatolickými naukami otřesena a přivedl jej zase nazpět k církvi, jejíž učení z něho učinilo nadšeného apoštola a hlasatele soucitu a lásky k bližnímu.

V osmnácti letech, r. 1831, přišel Ozanam do Paříže na studia právnická s čistým srdcem, neochvějnou věrou, pln důvěry a nadšení pro své budoucí povolání. Úspěšná červencová revoluce předešlého roku vtiskla státu i městu ráz hrubého racionalismu, jenž ovládal politiku, vědu, literaturu, život veřejný i soukromý, jenž byl hlásán na ulicích pařížských i s universitní katedry. Církev byla všude pronásledována a tupena, kříž — symbol spásy lidstva a znak křesťanství — byl potupen a svržen do Seiny a arcibiskupský palác srovnán se zemí.

Protináboženský duch, který tehdy slavil ve Francii své vítězství, pronikl i do universitních poslucháren a professoři v přednáškách velice často útočili prudce proti církvi a jejímu učení. Ozanama bolely tyto útoky na víru, již miloval a které zůstalo věrno i v těchto dobách dosti studentů a proto počal psáti profesorům veřejné listy, jím podepsané, v kterých je žádal, aby v zájmu objektivnosti vědecké přednášeli jen historicky zjištěná fakta a neuráželi citu svých posluchačů. Poněvadž pak tyto dopisy byly psány slušným způsobem a opíraly se o poznatky vědecké, získal si jimi Ozanam u svých profesorů sympathii a docílil toho, že se ve svém nepřátelství k církvi mírnili.

Přirozeno, že tímto vystoupením získal Ozanam všechny, kteří stejně s ním smýšleli a cítili a s touto družinou mladých, vznětlivých lidí podnikl veliké dílo obroditi francouzský národ nábožensky a tím jej také povznést sociálně i mravně. Prostředkem k tomu mělo býti odpomáhání hmotnému a duševnímu nedostatku nejnižších vrstev národních.

Ozanam dobře vycítil, že největším nebezpečím spořádaného života národního je bída v lidu ve všech svých podobách. Neboť z ní pramení neutešené poměry sociální, nevěra, rozkladné živly v národě a třídní zášť proti těm, kteří jsou společensky i majetkově lépe situováni. Tyto protivy pak se ještě stupňují nevšímavostí a pohrdáním se strany vzdělanců. Chtěl proto léčiti zlo v samých počátcích. Se svými přáteli založil spolek sv. Vincence z Paula, učil v něm sebe a své přátele odříkání, sebezapření a lásce k bližnímu, zakládající se na pevné víře, jež jediné může potlačiti v nás city sobeckosti a nadchnouti nás k činům obětavosti pro druhého. Spolu se skývou chleba, kterou podávali hladovící chudině, přinášeli také slova víry a útěchy. Emancipovali se od názoru, že styk s chudinou je ponížením pro inteligenta a ze svých poznatků vědeckých a svého vzdělání poskytovali hojně těm, které společnost odstrčila až na místo poslední.

Odepřeli si všechny požitky životní a zatím co jejich kolegové mrhali čas i zdraví v radostech dneška, sestupovali oni ve volných chvílích do příbytků opuštěných, aby pomohli trpícím a sami načerpali nových poznatků životních. Mezi chudinou získávali živým slovem a účinným skutkem stoupenice učení Kristovu, zbloudilé přiváděli nazpět pod prapor jeho a jako křesťané prvních století neznali únavy a nedali se ničím odvrátiti od svého cíle.

Mezitím dokončil Ozanam svá studia; 20. srpna 1836 byl promován na doktora práv a jelikož se zabýval mimo studia právnická také pilně filosofií, dosáhl roku 1839 doktorátu filosofie. Úmyslem Ozanamovým nebylo provozovati advokátní praksi, nýbrž působiti jako učitel mezi studující mládeží a proto přijal s velikým povděkem místo profesora cizích literatur na pařížské universitě. Ačkoli mu bylo teprve 27 let, získal si vzděláním a ušlechtilou povahou brzy přízně svých posluchačů. Věděl, že na universitu pařížskou přichází velice mnoho studentů, kteří si ještě z domova zachovali víru svých otců a matek neporušenu, věděl, že v této mládeži studující spočívá blaho a budoucnost Francie a že bude-li tato mládež proniknuta nevěrou, bude týmž směrem působiti jednou i na lid. Snažil se proto, aby ani slovo nevyšlo z jeho úst, které by mohlo víru jeho posluchačů zvyklati a ve svých přednáškách nabádal a povzbuzoval studenty k šlechetným ideálům a vznešeným myšlenkám. Byl pravým otcem studentů, dům jeho byl jim otevřen a žádný student z něho neodcházel bez rady a pomoci. A studenti dovedli oceniti snahu svého profesora, milovali jej, doprovázeli na procházkách a ochotně dávali se jím poučovati, a co nedovedly exhorty slavných kazatelů, to dokázala často jediná Ozanamova přednáška — ze studentů nevěřících stávali se přesvědčení katolíci, kteří byli odhodláni v témž duchu také sami pracovati.

Když Ozanam v Marseillu r. 1853 ve věku 40 let umíral, tu zanechával po sobě odkaz Vincenciánských spolků a zástupy vzdělavců, kteří v jeho duchu pracovali a přivedli kleslý národ francouzský zase k náboženskému a pravému národnímu uvědomění.

Činnost Ozanamova je světlým vzorem pro každého studenta, který svůj úkol budoucího pracovníka v organismu národním pojímá vážně. Co tu nezorané půdy, kterou nutno zkypriti, do které třeba zasítí símě nových snah a myšlenek, aby vydal vzácný plod pro život a existenci celku. Treba překlenouti propast mezi třídou intelligentů a pracujícího lidu, kteří v sobě vidí navzájem úhlavní nepřátele, třeba zameziti šíření víře nepřátelských směrů, ukazovati lidu, že pochopený katolicismus jediné je s to, aby zachoval trvání společnosti a setřel všechny protivy a umožnil klidný a přirozený vývoj.

Práce je mnoho, nechť není nedostatek pracujících! Veliký propagátor praktického katolicismu, vznešený hlasatel a pracovník lidový na podkladě víry Kristovy — Bedřich Ozanam buď naším ideálem, jemuž přiblížiti se snažme pokud možno nejvíce!

OTAKAR LEVÝ:

RICHARD WAGNER.

(Ku 100letým narozeninám.)

Dne 22. května bylo tomu právě sto let, kdy v Lipsku spatřil světlo světa jeden z největších velikánů umění — Richard Wagner. Mládí jeho tedy spadá do oné slavné epochy, které Beethoven, Weber, Spontini,

Cherubini a Meyerbeer darovali svá geniální díla, do doby, kdy mladému lidstvu byly vytčeny nové dráhy a směry, jež měly býti základem ku lepšímu příští.

Záhy jeví neobyčejný talent; jeho dětská duše, lehce přístupná všem hlubším dojmům, jeho fantasie, živená četbou romantické literatury tehdejší utvoří si svůj čarovný, pohádkový svět, kterému se s celou snivostí svého mládí oddává. Dle přání otcova chce věnovati se malířství, ježto však ve věku sedmi let otec mu zemře, jest dán na gymnasium lipské a zde, jakož i později v Drážďanech s velikou pílí studuje obzvláště klassické autory, a podle Sophokla počíná psáti, sotva 11 let stár, velikou tragickou hru, která prý již tehdy dávala tušiti jeho geniálního ducha.

V 15. roce nastává přerod v duševním životě mladého Wagnera. Uslyší v Lipsku několik symfonií Beethovenových a hudbu k Egmontovi a citě již od nejútlejšího mládí náklonnost k hudbě, v nadšení svém rozhodne věnovati se jí úplně. Počíná zanedbávati svá studia a potají komponovati. Roku 1830 po červencové revoluci francouzské vrhne se cele do znovu oživeného života uměleckého a vytkne si jasně svůj životní cíl: státi se hudebním skladatelem.

Na podzim r. 1832 stává se kapelníkem magdeburgského divadla, kde se zasnoubí s první milovnicí Minou Plauerovou, ženou, která nikdy neměla porozumění pro vysoké ideály jeho. Za dvě leta divadlo magdeburgské jest rozpuštěno a Wagner, aby sebe a chof svou ochránil před nouzí jim hrozící, přijme místo hudebního ředitele v Královci a později v Rize, kde vedle jiných prací počíná psáti text ku své opeře Cola Rienzi, k níž pojal látku Bulwerova stejnojmenného románu.

Wagner díla svá nepojmenoval operami, nechtěl tvořiti opery, nýbrž hudební dramata, v nichž arie, duetta a tercetta musila odpadnouti, poněvadž dle jeho náhledu může býti při dramatu použito pouze hudby symfonické.

Z Rigy zaneše jej touha seznámiti se s operou francouzskou r. 1839 do Paříže, metropole tehdejšího ruchu uměleckého. Jest však trpce sklamán. Trpě nouzi, píše text a hudbu ku „Bludnému Hollandanu“, k němuž pojal plán již v Drážďanech, komponuje „Ouvverturu k Faustovi“ a dokončí svou operu Rienzi, která byla v říjnu r. 1842 s velikým úspěchem v Drážďanech provozována a o něco později byl „Bludný Hollandan“, byv před tím odmítnut v Lipsku a Mnichově, přijat hlavně zásluhou Meyerbeerovou pro divadlo berlínské.

Po těchto příznivých zprávách vrátí se 2. ledna 1843 po třiletém pobytu v Paříži do své vlasti, kde jest povolán za kapelníka na královské divadlo drážďanské, čím jest poněkud odpomoženo jeho peněžním nesnázím. V té době počíná studovati mythologii s historií germánskou, která mu poskytuje látku ku dalším skladbám. V říjnu 1845 dokončí „Tanhäusera“ a tímto dílem definitivně jest stanoveno jeho stanovisko, protivné tehdejším směrům hudebním. Tak stává se Wagner revolucionářem v hudbě, volá, vystupuje proti šabloně a prázdnotě tehdy módní hudby, francouzské a italské opery, po hudební reformě, snaží se vybudovati nový spontání směr, jenž má obroditi a zúrodniti hudební tvorbu. Snaha jeho však nedochází porozumění, hudba jeho jest sice obdivována, není však ve skutečnosti chápána a takto sklamán ve vznešených svých touhách, uzavírá se v sebe a stává se téměř misantropem. Za tohoto duševního boje vzniká jeho opera „Lohengrin“, která teprve dvě leta po svém dokončení byla zásluhou Lisztovou provozována na divadle drážďanském.

Zatím na jaře r. 1848 propukne revoluce. Wagner nikdy nezajímá se obzvláštní měrou o otázky politické a proto mimoděk vkrádá se otázka,

zda snad z roztrpčení nad svým nepochopením nezúčastní se též květnové bouře v Drážďanech, kterou pokládá za počátek všeobecného povstání v Německu. Po vpádu Prusů do Drážďan uchýlí se do Výmaru ku svému příteli Lisztovi, odkud však musí v přestrojení prchnouti do Švýcar, kde v Curychu v rodině obchodníka Wesendonka nalezne útočiště. Obdržev místo kapelníka orchestru divadla curyšského, počíná v nové své vlasti esthetickými spisy horlivě propagovati své idee. Píše několik pojednání z oboru umění „Umění a revoluce“, „Umělecké dílo budoucnosti“, jakož i spis o „Opeře a dramatu“, v kterážto díla vložil své náhledy o příčinách úpadku umění, který pokládá za následek odloučení nynějšího umění od antiky a rozštěpení jeho v umění jednotlivá, a za jediný prostředek ku opětnému sjednocení pokládá hudební drama, v němž poesie má tvořiti s hudbou harmonický a uzavřený celek.

Wagner snaží se všemožně povznést zájem o hudbu v Curychu a pořádá dokonce veřejné přednášky o tomto temat. Zbaven starostí o existenci oddává se s horečnou pílí komponování nových děl. R. 1854 dokončí opery „Zlato Rýna“, „Valkyra“ a „Soumrak bohů“, k nimž čerpal látku ze staroislandské Eddy.

Sláva jeho mezitím roste, přátelé jeho Bülov a Liszt s nadšením vystupují pro něho, rozšiřují názory jeho o moderní hudbě a provozují jeho díla. Roku 1855 řídí filharmonické koncerty v Londýně a jest pozván do Ameriky. Rok poté dokončí operu „Tristan a Isolda“, složenou podle básně Gottfrieda ze Strassburgu, která však pro různé obtíže, jež kladla scenickému provedení, byla teprve po desíti letech provozována.

Ku konci r. 1858 zdržuje se nějakou dobu v Benátkách a na podzim následujícího roku po druhé nastoupí cestu do Paříže, kde nalézá mnoho ctitelů. Baudelaire, Willot, Chamfleury mu holdují. Zasluhou mladého hraběte Metternicha na rozkaz samého krále francouzského byl proveden ve Velké Opeře jeho „Tannhäuser“, jenž však nesklidil zaslouženého úspěchu. V létě 1860 jest mu udělena amnestie a Wagner, který ještě téhož roku navrátí se do své vlasti, jest uvítán množstvím nadšených přívrženců.

Roku 1864 jest povolán na dvůr mnichovský, kde uměnímilovný král bavorský shromáždil kolem sebe vynikající umělce a stává se brzy nadšeným ctitelem Wagnerovým. Daruje mu villu, kterou si Wagner s neobyčejným přepychem zařídí a podporuje finančně provozování jeho dramat.

Aby unikl hlasům kritiky a na něho nevražící části obecnstva mnichovského, uchýlí se na radu královu po druhé do Švýcar, aby se tam mohl věnovati pouze svému umění. A tam na malém, útulném statku u Luzernu prožije snad nejkrásnější dny života, a pod dojmem tohoto šťastného duševního stavu píše své „Mistry pěvce norimberské“, které v říjnu 1867 dokončí a následujícího roku jest opera ta s velikým úspěchem provozována na divadle mnichovském.

Roku 1870, několik let po smrti své první manželky, Wagner pojme za choť Cosimu Bülowovu, dceru Lisztovu, paní neobyčejně vzdělanou, která již za jeho pobytu ve Švýcařích získala si vroucí náklonnost jeho.

Po válce německo-francouzské vznikají po celém Německu wagneriánské spolky, z jejichž sbírek a pak hlavně přispěním krále bavorského bylo vystavěno v Bayreuthu zvláštní divadlo pouze pro provozování oper Wagnerových, které v létě 1876 bylo zasvěceno nádherným provedením trilogie Nibelungů, při které byl přítomen nejenom Ludvík II., nýbrž i císař Vilém I. s množstvím knížat německých. Po Nibelungách byla s ohromným úspěchem provedena nová opera Wagnerova „Parsifal“, která měla býti jeho labutím zpěvem. Po provedení „Parsifala“ odcestuje na podzim 1882

na zotavenou do Benátek, kde 12. února 1883 v náručí manželky své vydechne veliký onen člověk šlechetnou svou duší, na jejíž peruti dobyl si vesmíru za svého života.

»Charakter stejně jako osobnost může prospívat jen na základě vnitřního života. Jestliže však člověk jest prohlašován za pouhý, nesamostatný článek bezduché přírody, jestliže není nic více než něco výše organisované zvíře, jež nezná jiných cílů než zachování rodu a života, pak ovšem přirozeně nemůže býti řeči o vývoji charakteru.«

ŽENA V BUDOUCNOSTI.

V historii často čteme, že spásu národa přinesla žena a přinese ji i v budoucnosti, když Věda a Ctnost, ono jasné souhvězdí, bude ozařovati dráhu její.

Okem duševním nahlédám do dávné minulosti, snažíc se odhaliti mraky plnící mne rozhořčením a spravedlivým hněvem a zřítí jen světlo. Snad zřím jas, ale ne dlouho! Za ním přijde tma neproniknutelná, tma oněch činů, jež jsou zapsány černým písmem na listy historie. Nesmazatelnou skvrnou na nich jest nakládání světa se ženou, do prachu nízkosti zašlepanou, pokládanou za bytost temnou, stojící mimo vši humanitu.

Mnozí jsou nadšenými velebiteli doby pohanské a snad by si přáli, aby svět nynější byl v jejím duchu obrozen. I některé ženy myslí, že spějí k velikosti, k výši, když se přidávají k moderním hlasatelům odvrhujícím vše, co je zbudováno na křesťanství a volajícím toužebně po temnotě starověké. Zda uvědomí si takové „pokrokové“ ženy, že křesťanství to bylo, které je postavilo na výši důstojnosti? Vzpomeňme na to, jak pojímali ženu národové pohanští, i národové ti, kteří stáli na výšinách kultury, zasahovali blesky svého ducha všechen ostatní svět. Byť měli sebe více filosofů a pokročilost jejich byla tak veliká, že i doba naše v údivu nad ní stane, přece pochopení pro pravou ušlechtilost neměli! Sama věda nedovedla jim dáti vůli ke skutkům lásky a obětavosti, nedala jim ideálnějších podnětů, z nichž by chápali pravou důstojnost člověka duchem obdařeného, jež je stejná ať u pána — otroka, ať u boháče — chudáka, jež je stejná u muže jako ženy! Ne, žena u pohanů duše neměla, z ní byl činěn pouhý stroj, obstarávající práce domácí, sloužící mužovi, a není tedy divu, že byla níže duševně, že klesala i mravně. Neměla práva k zdrojům vzdělání, všude jí byl přístup uzavřen a celé okolí jí snižující — vychovalo ji k otroctví. Křesťanství dalo právě impuls k poznání její důstojnosti. Spasitel to byl, který, uměje se dívatí okem láskyplným do duše ženiny, vkládaje do ní svaté učení své, filosofii největší všech věků a národů, ji povýšil. Ukázal tak, že stejná je její duševní schopnost jako mužova, že žena má s ním státi na stejné výši. Srdcem a skutky ukázala se ještě větší jsouc schopna lásky, obětavosti a sebezapření, jakého muž neznal. Byla věrnější následovnicí svého Osvoboditele. S ním trpěla stojíc pod křížem, ostříhala jeho hrobu, první jej spatřila oslaveného. Sloužila mu pak věrně po všechna léta plníc svatá přikázání, která tak hluboko zapadla do její vnímavé duše, nesouc pochodeň víry, jež ozářila temno národů pohanických.

Avšak křesťanství a kult mariánský, jež ženu vyvýšily na trůn, aby rovně s mužem panovala, byly zneváženy, zlehčeny a tím i úcta k ženě mizela. Svět tonoucí v bahně materialismu počal opět nízce na ženu pohlížeti, strhl gloriolu zářící na jejím čele jako následovnici té, jež potřela hlavu hadovu a povýšena byla za Matku boží. Útisky byla žena stržena do hlubiny nevědomosti, byla odsouzena jen na úzký kruh, mužem jí vymezený, neměla přístupu k širším oborům. Cítíc v sobě nezdolnou sílu dospěti výše, jíti za většími cíli, počala se domáhati práva, počala boj — za emancipaci! Nastala doba, kdy žena má státi po boku muže jako sestra, jsouc mu rovna ve všem, jsouc jeho rádkyní! Má nastati doba, po níž touží veliký básník náš — mystik Ot. Březina, v níž žena bude státi duševně na stejné úrovni s mužem, bude s ním řešiti všechny záhady, bude s ním jedna duše:

Na nebezpečných samotách, navštěvovaných démony,
sad našich přání jemných kvet jak liliové záhony
a nejžhavější, nejsladší, nejžádoucnější z žen
jsme pozdravili, jak bílé sestry jen!

(Báseň „Čisté jaro“.)

Ženě má býti vrácen veliký vliv na svět, jaký měla v církvi, když hrdinně šla smrti vstříc, jaký měla v národech, kterým světlo víry přinesla. K tomu dospěje jen po cestě vzdělanosti, ale vzdělanosti proniknuté duchem Kristovým. Věda a Ctnost musí ozařovati její dráhu, má-li se státi apoštolkou národa!

V nynější době je otevřen ženám přístup k vyššímu vzdělání, ubyl snad již počet těch, kteří minili s Fenelonem, že styk s učeností byl by ženské důstojnosti téměř tak osudný jako styk s hříchem. Ukázalo se, že vyšší vzdělání není ženě osudným, ale prohloubí, zčistí celou její bytost, otvírá jejího ducha a činí jej vnímavým pro vše veliké, krásné. Mnozí snad dosud tvrdí, že žena je neschopna vážné myšlenkové práce a že vyšší studie berou jí něco z její mravní krásy, že jimi ztrácí největší své kouzlo — kouzlo ženskosti. Snad setkáváme se s takovými intelligentkami, které budou dotvrzovati, že pravdou jsou ony liché námitky, setkáváme se snad zvláště v době nynější s těmi, které jdou za světlem vědy, v jejichž duši rostou květy poznatků, ale v srdci bují trní a hloží nešlechtnosti, protože je nedovedou vytrhati silou vůle podřízené Pánu nejvyššímu, jeho svatým příkázáním. Ty pak ovšem ztrácejí kouzlo ženskosti, jejíž princip spočívá, jak výborně vystihuje Augustina Rozsypalová v tom, aby žena pojala v sebe základ nového života z Boha vnímajíc světlo milosti boží a stala se prostřednicí zrození a pěstování tohoto života v národě a ve veliké rodině lidstva.

Toť tedy pravá emancipace žití nejen ve vysokém a jasném světě, který otevře studium, ale též v nadpřirozeném světě milosti boží, jí zušlechťovati a zdokonalovati svou duši, vyzařovati z ní světlo pravdy a lásky do národa. Budou-li ženy spěti za takovouto emancipací, přinesou společnosti požehnání, budou obhájkyňmi svatých ideí a přivedou národ ke zdrojům spásy!

Sledujeme-li vzdělání v naší době, vedené duchem nemístního pokroku, spočívajícího v odluce od Boha a jeho zákonů, musí se plniti naše mysl obavou, že ženy živlem takovým odchované nevyplní veliký úkol svůj. Žármotkem nás musí plniti myšlenka, že žena — po věky věrná učednice Spasitelova, následovnice jeho svatých zákonů lásky a odpuštění, chce nyní svrhnouti se sebe Jeho kříž, který posměchem a nevěrou šlape. Jest smutné, že ona, která národy v Kristu obrodila, chce nyní vyrvati poklad víry lidu a při tom jde za vědou — chce se nazývati ženou vzdělanou! Jest však dosti

dívek, které spějící za vzděláním nezapomínají, že srdce šlechetné, krásná duše lásku šířící jsou největší ozdobou ženy. Víím, že je dosti studentek, které krácejíce za cílem v nové době jim přístupným nezapomínají na cíl největší každého člověka, výchování sebe, upevnění charakteru, jež možno vytvořiti pouze tam, kde je pravá láska k Bohu, kde je duch náboženský. Dosti je nás katolických studentek, my máme splniti veliké úkoly čekající nás v národě, lidstvu! Na nás jest, abychom krácejíce za uměním a vznešenými ideami, majíce pochopení a nadšení pro pravdu šly hrdinně za ní v boj, rozlévaly kol sebe světlo víry, jím zaplašily temnotu šířící se v našem národě víc a více! Naším úkolem jest přivésti vrstvy společenské k náboženství!

Vzpomeňme na ženy, které měly veliký vliv na vytváření poměrů své doby, které dovedly zastaviti přívaly záští a nenávisti hrnoucí se na věci nejsvětější, dovedly čeliti zhoubným vlnám odpadu od církve! To vše dokázaly ne příkrým vystupováním proti nepřátelům, ale láskou a mírností, obětavostí nehledající svůj prospěch, ale blaho vlasti, na jejíž půdě rostl koukol bludů, to vše dokázaly hlavně tím, že dovedly pracovati za své přesvědčení a pro ně trpěti!

Jak jinak provedeme úkol, který na nás čeká, úkol — navrátiti národ náš k náboženství, k pravdě a tím i ke skutečnému životu, než tehdy, naučíme-li se pracovati pro své přesvědčení? Kolik příležitostí se nám naskytuje, jen užití jich, každé, i sebe menší a ne čekati na věci veliké. Co vše můžeme konati ve svém okolí! Bude jistě vždy naší snahou, abychom něhou a láskou, opravdovostí, s jakou pojmáme své názory, které vždy a všude životem hlásáme, působily na mysli jiných, na duše přístupné pravdě! Vždyť pravá zbožnost, láska k Spasiteli všude tak tupenému a hanobenému nám nedá a nesmí dáti v klidu na vše hleděti, ale bude nás ponoukati, bychom zlobu dle sil svých odvracely a duše zbloudilé k Němu uvedly! Chceme-li však pracovati s větší silou a úspěchem, chceme-li pracovati tak, jak nynější doba vyžaduje, musíme pracovati jednotně, musíme se k sobě pojiti a společně jíti za velikými ideami! Jak důležité je sjednocování těch, kteří stejně smýšlejí a chtějí se k své pravdě veřejně přiznati, pochopily katolické učitelky, které založily „Jednotu katolických učitelek“ a v ní společnou, svornou práci krácejí vpřed! Jak zdárná je práce každé takové učitelky, která neohroženě vystupuje se svými názory i tam, kde je se všech stran obklopena živly nepřátelskými, vystupuje beze strachu jsou posilována vědomím, že za ní stojí mnoho kollegyň, s ní stejně smýšlejících, čerpajíc nadšení z „Jednoty“, kníž náleží. Činnost těchto neohrožených učitelek tak veřejně se k pravdě hlásících sledují jistě s pravým pochopením naše studentky na paedagogiích a připravují se na to, aby jednou řady jejich v „Jednotě katol. učitelek“ rozmnožily! Nyní ještě čeká práce pro katolické studentky, čeká na ně veliké působení, které mohou rozvinouti jako akademičky!

Doufám, že se sjednotí ony, jež spějí za vědou ozářenou světlem víry! Zřím řady jich na naší universitě, prahnoucích po pramenech moudrosti, ale při tom hlásajících neohroženě světu, že nezapomínají na pramen zbožné duše napojující, pramen nekonečné milosti v Eucharistii! Zřím řady našich studentek katolických, které nadšenými slovy a skutky vyznávají své přesvědčení a snaží se býti apoštolkami ve svém okolí, zvláště mezi studentkami středoškolskými, jež posilují a chrání od přílivů moderních, jimž vlévají sebevědomí do umdlévajících myslí. Jiný veliký úkol čeká naše akademičky! Mají postaviti na výši ušlechtilosti i dívky, které jsou vystaveny ve

velkých městech vlnám zkaženosti, které bloudí po cestách jim — nezkušeným — od světa nabízených! Ubohé duše dívek těch volají po pěstitelkách, které by z lásky v duchu Kristově se jich ujaly a svlačily vyprahlou půdu srdci rosou víry, je kolísající malátně ve víru života opřely o pevný sloup — pravdu a lásku Spasitelovu. Pěstitelkami těmi, zachránitelkami zbloudilých dívek budou uvědomělé katolické studentky!

Mnoho posměchu, pohrdání a pokoření bude je čekati, jistě však vytrvale přes všechny překážky půjdou dále! Vidím v duchu zástupy křesťanských žen, které s radostí podstoupily smrt za pravou víru! Vidím ty tváře, na něž utrpení vtisklo své znaky, z nichž však zářil jas nadšení a ústa umírající hlásala pevné a nezvratné „Credo“. A my bychom se měly báti utrpení tak malého? Ne, musíme kráčet v šlépějích hrdinek pravdy a musíme se stát moderními hrdinkami, snášeti s klidnou myslí rány mečů, jaké nynější zloba nepřátel vymýšlí, musíme vzdor všem vlnám, které budou na nás dorážeti na moři našeho působení, jíti vpřed — s láskou a se slovy odpuštění k nepřátelům, ale s hrdinnou obranou toho, co budou tupiti! Musíme jíti v šlépějích sv. Kateřiny, jež učeností tehdejší filosofy předčila, ale při tom působila tak mocně na osudy své doby filosofii života, života zařízeného dle učení Ježíše Krista.

Toť tedy žena budoucnosti — osvíceného ducha a šlechtného srdce, jež zaseje do pusté půdy v našem národě květy dobra a pravdy, které sama v srdci pěstila, vytvoří charaktery, jichž má národ málo, ukáže na zdroje, z nichž národ čerpá bude pravou statečnost, sílu a — svornost, ukáže na zdroje víry a lásky k Bohu, sama ukazující cestu k nim životem a statečným vystupováním, prací za své přesvědčení! Jejím hlásáním pravdy, jejím hrdinstvím vstane národ z tmy a poroby k novému životu — životu v Kristu!

Euken: Können wir noch Christen sein? — „Křesťanství uvedlo nebe i zemi v pohyb, aby zachránilo člověku duši, propůjčilo životní práci každého jednotlivce, byť i sebe nepatrnější, smysl a cenu až do nekonečna a věčnosti sahající. Jako křesťanství na svém počátku dalo tím lidstvu zase vznešený cíl a zároveň odvahu jako sílu životní, tak také z tohoto původního pramene stále čerpala filosofická morálka nové doby, jež by bez oživení a tepla z tohoto pramene zůstala pouhou formálností a bez účinnosti. Má-li se moderní filosofie povznést na výši duševního tvoření, má-li přemoci nízký egoismus, má-li se ubránit ohrožujícímu ji epikureismu, a dáti životu zvnitřnění, pak nutně potřebuje pro své záhady a problémy účinné morální síly. Může kdy býti větší převrácenosti, jako v době plné problémů morálku ze všech sil a s ní i onu světovou moc, v níž koření — křesťanství — snižovali.“

ROZHLED

VIII. řádná valná hromada České Ligy Akademické. Katolické studentstvo zorganizované v České Lize Akademické učinilo opětně přehlídku své činnosti za správní rok 1912—13. A možno opětně zaznamenati jen vzrůst. Zásady a program spolku šíří se nejen mezi studentstvem, nýbrž i u obecnstva docházejí vždy větších sympathií. Nestačí násilí, zášť a zloba nepřátel na to, aby spolek nadšenců zničil. Není tomu dávno, co na Žofinském ostrově byla katolickému studentstvu prorokována smrt a hordy pokrokové očekávaly hanebný zánik. Avšak katolické studentstvo zanechává v dějinách čím dále tím širší dráhu a stává se z něho sociální činitel. Dnes má svoje středisko — snad již navždy zajištěné — buduje svoji čítárnu, staví se na vlastní samostatné sociální stanovisko, zajišťuje si svůj podpůrný fond a chystá se dnes překročiti i na pole jiná. Ve studentstvu nastává nový směr, nová kultura a nové zájmy. A tato valná hromada, konaná dne 4. května 1913 o 10. hodině dopolední, je toho obrazem. Zahájil ji předseda JUC. Waschko, jenž uvítal četné hosty, mezi nimiž byli zvláště pp.: Msgr. dr. Kordač, dr. Pekař, dr. Mazanec, dr. Winter, oficiál Zvoníček, P. Chlumský a j. V zahajovací řeči své přehlédl předseda stručně činnost Ligy, dotekl se právě se končícího sjezdu Federace, jehož vůdčí ideou byla zášť protiklerikální, jež se projevovala v jednání sekcí sjezdových. S potleskem byl přijat protest proti odluce theologické fakulty z universitního svazku a prohlášení, že požadavek druhé české university jest i přáním katolického studentstva, tlumočeným již i na sjezdech. Jednatelská zpráva koll. Daňka poukázala předem na péči spolku o vnitřní ucelení práce spolkové, o zaměstnání co možná největšího počtu všech členů, čemuž sloužily tyto odbory: právnický, podpůrný fond, orelský odbor, který, ač se mu kladly překážky v působnosti následkem nedostatku vhodné místnosti, přece přispěl značně k jímání se myšlenky orelské, odbor zpěvácký, komise vycházková, odbor vincenciánský, uplatňující se na poli charity a lásky bliženské a odbor plesový. Schůzí výborových konalo se 35. Výkaz dopisů činil přes 5700. Spolek staral se o plnění nábožen-

ských povinností svých členů zavedením povinné návštěvy služeb Božích a kázání dra. Kordače, konáním exercitií, o něž byl všeobecný zájem hlavně přičiněním výmluvného kazatele dra. Nováka z Vídně, pak zúčastnil se spolek též průvodu na Boží Tělo na Hradčanech a velikonočního sv. přijímání. — Svoji expansivnost na venek projevila Liga styky s katol. inteligencí, katol. Srby, spolkem katol. učitelů, stykem s téměř všemi pražskými a četnými venkovskými organisacemi. Vzpomenuto ve zprávě též vřele † kollegy Jiráska, jehož pohřbu se členstvo účastnilo do jednoho. Významným bodem činnosti spolkové byl sociální kurs, jenž se skvěle vydařil. O prázdninách konány sjezdy v Kroměříži a v Hradci Králové, jež rozproudily nadšení po vlastech našich a jichž ohlasem jest navázání styků i s bratry americkými. Orgán spolku, „Stud. Hlídka“, jde stále ku předu a získává si nových sympathií u všech, hlavně mezi studentstvem středoškolským, jemuž jest v první řadě poslána. I zdravotní stav členstva spolku řešen tím, že členstvu poskytována bezplatná lékařská porada. Reprezentativně vystoupil spolek na skvělém večírku na Žofině a zdařilé akademii na Strahově. Při neztencené pevné vůli a snaze dojde spolek bohdá všech cílů, k nimž směřuje. Zpráva pokladníka koll. Stoye zaznamenává veliké mimořádné vydání na sjezdy, jež si vyžádaly značných finančních obětí, proto hlavně si Liga nestojí hmotně tak pevně, jak by si bylo přáti. Na úhradu spolkových vydání čerpal spolek příjmy jednak z předplatného „St. Hlídky“, z výtěžku věnečku a z členských příspěvků, jednak z darů, obzvláště Jeho Eminence ndp. kardinála pražského Lva Skrbenského a olomouckého dra. Bauera, ndp. biskupa dra. Doubravy, msgra. Kordače, P. Ildefonse, Piova spolku a mnoha jiných. Na konec vzdává koll. pokladník vřelě díky všem dárcům s prosbou, aby zůstali spolku věrni. Koll. místopředseda Havlík podává souhrn přednáškové činnosti. Proti letům dřívějším jest činnost přednášková značně bohatší. Členské schůze, jichž bylo 22, konány byly každý čtvrtek. Přednášeli na nich pp. P. Voňavka, prof. Engel, kollegové Trčka Fr., Plch, Kníže, David, Fiala, Patera, Daněk, Pírko. V měsíci únoru a na začátku března pořádán byl sociální kurs, o jehož zdar mají přední zásluhu přednášející, odborníci na slovo vzatí. Přednášeli dr. Reyl z Hradce Králové, dr. Kordač, dr. Nosek, dr. Hronek, vl. rada Mašek z Brna, dr. Šulc z Hradce Králové, prof. Šrámek z Brna. Účast na tomto kursu byla impozantní, takže místnosti spolkové sotva stačily. Zpráva knihovníka Kramule potěšuje konstatováním rozmachu knihovny C. L. A. dary i koupí, zvláště knihovny

Družstva Arnošta z Pardubic, čímž překročila počet 3000 svazků, časopisů a brožur. Novinář koll. Ebert podal pak přehled stavu čítárny spolkové, jež obsahuje všechny téměř české denníky, všechny krajinské časopisy katolické, četné časopisy slovanských a německých, i hojnost revuí. Po stručné zprávě správce domu koll. Fojtíka rokovalo se o doplnění §§ 6. a 8. spolkových stanov ohledně seniorů. Doplnění to odloženo až budou zjednány náležité informace. Na to přijata změna jednacího řádu agitačního odboru, jenž bude se skládati z 8 členů, 2 virilistů, předsedy spolku a redaktora a 6 členů volených. Přikročeno pak k volbě správního výboru. Zvoleni byli jednohlasně: za předsedu JUC. Daněk, za místopředsedu PhC. Kramule, za I. jednatele JUSt. Doležal, za II. jednatele IngSt. Kudláček, za pokladníka JUSt. Kníže, za zapisovatele IngSt. Švec, za knihovníka PhSt. Pazderka, za novináře MUSt. Krška, za správce domu JUSt. Varaus. Nově zvolený předseda koll. Daněk poděkoval členům spolku za projevenou důvěru a pravil, že by se cítil býti slabým k svému úkolu, kdyby nebyl přesvědčen, že veškeré členstvo mu bude státi pevně po boku. Připomíná tři stěžejní zásady katol. studenta: víru, charakter a mravnost. Budou-li ty zachovány, pak bude ve spolku jednota i shoda a smysl pro prospěch a zdar spolku i veškerého katol. studentstva, a veškeré útoky nepřátel budou marné. Poté zvoleni za náhradníky kollegové: Pavlík, Šácha, Patera; za revisory kollegové: Srb, Ebert, Stoy a pak zvoleno 10 členů čestné rady. Do nově ustaveného odboru agitačního zvoleni za předsedu JUC. Waschko, za místopředsedu dr. Hanuš, koll. Zvoníček sekretářem, koll. Karlický pokladníkem, koll. Bartoš jun. archivářem a koll. Kníže zapisovatelem. Po jmenování ndp. biskupa královéhradeckého, dr. Doubravy čestným protektorem a prof. Jana Šrámka z Brna čestným členem spolku, byla valná hromada za velkého nadšení skončena. Pozdravné dopisy zaslali koll. Novák z Götting, Všeodborové sdružení v Hradci Králové, bratrský spolek „Lípa“ ve Vídni, p. Janovský úředník v Liberci. Pozdravné telegramy zaslali: J. Em. ndp. kardinál Leo ze Skrbenských a J. Ex. hr. Vojtěch Šchönbörn. Jeho Eminenci byl odeslán z valné hromady holdovací telegram. Krásně započal nový správní rok, v němž mají býti uskutečněny nové myšlenky, další rozmach a vzrůst hnutí studentského.

„Lípa“ vídeňská zvolila na XVI. řádné valné hromadě dne 29. dubna 1913 pro letní semestr 1913 tento výbor: Předsedou koll. Gáju Ant., místopředsedou koll. Bradáče, jednatelem koll. Pavlíka, pokladníkem koll. Gáju Al., knihovníkem koll.

Bolka, hospodářem koll. Boženka, revisory koll. Vítka a koll. Myslivce. Dvouletou památku založení oslavila Lípa v tichu, důstojně v neděli dne 18. května slavnostní bohoslužbou, v úterý dne 20. května přátelským večírkem členů a příznivců. — Lípa tedy vstoupila do třetího roku svého trvání. Dle počtu jsou to ovšem léta dětská, ve kterých spolky akademické bývají ve stadiu bojů s vnějšími odpůrci, nedostatku členstva, vnitřních přerodů, krisí atd. U nás touto trnitou cestou prošel v mnohém směru již náš předchůzce, Klub českých katol. akademiků ve Vídni, takže nynější spolek vstoupil již na půdu reálnou, přejal takřka pluh na začaté brázdě. Známá je však půda vídeňská pro český pluh. Čeští katol. akademikové dali se s vervou do práce. Idee ovšem na krátko stanuly u potíží finančních. Kde vzítí místnost? Z čeho platiti nejnútnejší? Byly tu bratrské spolky slovanské. Daly útulek a poskytuji ho dosud. Soukromou činností členů za rady příznivců, zvláště dp. P. Jemelky, našeho duchovního otce, získáno tolik, že činnost spolku byla zajištěna. Již v prvním roce ustálil se vnější i vnitřní život (schůze, večírky, čítárna, knihovna, atd.), v druhém roce základy se rozšířily. Práce stala se extensivnější. Ovšem přes to, hledíme-li k počtu členů, který se zimním semestrem zdvojnásobil, jest hmotný stav spolku ještě v nepoměru k tomuto vzrůstu a bude prací třetího roku, zvláště šťastným rozřešením otázky bytové, zrušit nynější přechodný, nám nikterak výhodný stav. Pak bude možno s větší energií obrátiti se na pole činnosti vnější.

Nově zvolení funkcionáři „Moravana“ v Brně se ustavili následovně: Předsednictví přijal IngC. J. Bureš, místopřed. Tom. Martínek, jednat. Al. Szýnala, pokl. J. Krčma, knih. Rud. Suchý.

Sjezd Federace vysokoškolského studentstva v Praze dopadl ještě mizerněji než jsme očekávali. Bublina po tolik měsíců nafukovaná a prohlašovaná za svatosvatou myšlenku veškerého studentstva, shromáždila celkový počet účastníků dle „Času“ na 400. V sekcích dle téhož „Času“ zúčastnilo se průměrně 80 studentů a nejvyšší účast v sekci čítala 115 členů. Kde zůstalo to studentstvo? Manifestovalo pro vyhození náboženství ze středních škol? Hlasovalo pro odloučení theologické fakulty? Hlasovalo, ale smutně! Pan professor Masaryk a s ním frakce odpadlíků, protestantů, volnomyšlenkářů a těch, co prohlásili, že náboženství jest více mravností, jež nemá na universitě a středních školách, co dělati. Bilancí sjezdu měla býti manifestace za druhou českou universitu. Pořadatelé Federace z ní udělali politi-

ckou demonstraci a vřavu radikálních živlů, z níž museli slušní lidé odejít. Ná sledky Federace pak se ještě projeví vystoupením agrárního a mladočeského studentstva ze Svazu a resignací předsedy Svazu. Jiného se nic nestalo, než že po sjezdu jest všem na nic.

Z Brna. Brněnská sekce na sjezdu Federace v Praze byla — dle přiznání svých zástupců — pražskými kollegy bezohledně odbývána. Nemohli jsme si vysvětliti zamlklost účastníků po sjezdu. Nedělní přednáškou (18. t. m.), jež měla podat přehled sjezdu, projeví naši techničtí kollegové aspoň částečně tajemný bol. Čekali jsme, že přijdou nadšení, omámení vůní „kulturního květu“, jež oni jediní dovedou a oprávněni jsou pěstít — a zatím trochu nekollegiálního zklamání (pražští kollegové jsou prý příliš sobečtí, urvali květ jen pro sebe). Již dlouho před sjezdem pojednávali zde mezi sebou jednotlivé body referátů, byli prý připraveni důkladně a proto tím nezaslouženější bylo jich odbývání. Ku př. včeldůležitý referát p. Zavadův o podpůrných spolcích byl přednesen a nevyvolal pražádné debaty, manifest za druhou českou universitu klidně přešel přes hlavy Moravanů — (poslali jim blahosklonně referát!) Přece však si odnesli naši brněnští technici z Prahy nějaký dojem. Poznali, že ligisté je velice překvapili, že jsou výtečnými řečníky, jimž přes to (tvrdí, že omylem) chtěli přiřknout nekulturnost. — Není možno učinit si jasný pojem o tomto sporu z řečí uvedených, ježto nepřítomnost odpůrce svádí lehko k hrdinným slovům. Kol. Ros. tvrdil o sjezdu, že nemají být členové katol. spolků vylučováni z odborných spolků. Mohl v Praze tak mluvit, protože nikdo nemohl mu vytknout, že právě on se v Brně zasažoval o jich vyloučení! Nemělo-li pražské studentstvo náležitého zájmu na sjezdu, pak tím méně lze to tvrdit o brněnském, když 20 (!) jich přineslo tu obět, aby poslechlo přednášku o sjezdu Federace.

Náš požadavek za druhou českou universitu akcentuje dnes celá česká Morava. I to dělnictvo křesťansko-sociální dnes za ni manifestuje a mluvčí jejích, typograf Bezděk, na ni nezapomíná na žádné své schůzi. Jen neznalost situace a stranická zášť dovede tvrdit, že o otázku tuto nikdo se nestará.

Studentstvo pokrokové pohrdlo náboženstvím a tím i ideálním nazíráním na ženu, a zabředlo v bažinatých názorech tak, že dnes se hledá nový ideální názor. Ale vše to jest marné, dokud se studentstvo a intelligence nepostaví na stanovisko náboženské. Odhozením náboženství a svátostí byla učiněna z poměru muže a ženy přirozená nutnost,

s níž musí stát vždy počítati a již sociálně-demokratický názor na společnost staví ještě nížeji. To však již není ideál, byť se sebe ideálněji o něm mluvilo. Podobně nahlížíme i na projev p. Pazdery v „Naší Době“ zaznamenaný, že „Ideál intelligenta je abstraktní představa dokonalé ženy. Má bohyni, nechápe, že ona žije docela pozemským životem, nechápe, co by měl chápat: snažení ženy v dnešních dnech. Přežív se idealismem, vrhá se v nejhrubší materialismus. Náprava musí se zjednat výchovou obojího pohlaví. V ženě je třeba vidět družku v tuhém boji životním, v zápasech sociálních a kulturních.“ „A nic více? Ne též v zápasech o mravnost, o duši? „Chceme přátelství se ženou, chceme její rovnoprávnost, — ale musí se učit od nás jen dobrému.“ „A toho jest dnes u moderního muže a intelligenty snad nejméně. Jak to jest? — „Přežív se idealismem, vrhá se v nejhrubší materialismus —.“ Není tomu tak dnes ještě?

„Zvon“ píše v 35. čísle o Federaci, jako o zdařilém sjezdu, ale přes to nemůže zakrýtí svého pravého úsudku. Nějaký F. tam píše: Federace českého studentstva vysokoškolského skončila svůj zdařilý sjezd velikou nedělní schůzí v sále Plodinové bursy, kde bylo za přítomnosti pozvaných politiků, universitních učitelů a veřejných pracovníků našich manifestováno ve prospěch druhé české university. Trapně dojímalo, že tato všekulturní otázka česká, která již tak dlouhá léta marně se domáhá svého dozrání, nepřivábila ani jediného zástupce našich spisovatelských a uměleckých kruhů. Vřak když jsme projeví nad tím své podivení, užasli jsme a zarděli se ještě více: čeští studenti, kteří pozvali obce, politické strany, různé zbarvené poslance a konsuláty, nepozvali českých spisovatelů a umělců, kteří ovšem, nebyvše pozváni, oficiálně přijít nemohli. Bylo to nedopatření, či byla to nešetnost? Či zavládlo už i v myslích našeho dorostu mínění tolik materialistické, že na velikých národních a kulturních manifestacích má výkonné a reprezentační právo jen politika? Bohu dík, že máme ještě historické dokumenty. Z nich možno nejlíp čerpat, kdo to byl, jenž nám kdysi nejvíce ke kulturním střediskům dopomáhal. — Manifestace za druhou universitu nebyla nijak celonárodní a teprve ne celokulturní, nýbrž politickým skandálem a obrazem naší české rozervanosti, jež se ani při slavnostních chvílích nedovede zapřít.

V reformě vyučování hudbě na učitelských ústavech klade prof. Ferd. Vach důraz na vzdělání, jež se má podávat ve všech čtyřech ročnících. Výsledníci má být samostatně harmonisováni. Praktický zpěv má být oddělen

od části theoretické a má být vyučováno individuálně ve skupinách. Zpěvu sborovému má být vyučováno v posledních dvou ročnících jednu hodinu týdně. Z ostatních hudebních předmětů má být volen ten, jehož učitel ve škole obecně při vyučování zpěvu dle moderních zásad potřebuje. Má to být klavír, aby tak sluch byl vycvičen pro celou říši akkordickou. Pak by hra na housle a na varhany byla jen předmětem neobligátním a praktické hudební předměty byly by pouze omezeny na zpěv a klavír.

Nový typ vyšších dívčích škol má být trojtřídní a mají být pokračováním škol měšťanských. První dva ročníky mají být theoretické a třetí ročník praktický. Z jazyka vyučovacího klade se důraz na čtení a sloh. V občanské nauce mají dívky nabýti poučení o životě sociálním, hlavních jeho formách o práci, rodině a domácím hospodářství. V dějepise má se bráti zřetel k vývoji duševního života národního, ke kulturním vlivům. V počtech má být přihlíženo k denním potřebám a účetnictví a v přírodopise na základě biologickém má být podán ucelený obraz o všech říších přírodních. Má být vyučováno též o dopravnictví v obchodě a průmyslu, o kolonizaci, o formách sociálního života, o právu a povinnostech v rodině, manželství a dokonce se má přednáseti o jakési mravnosti rodinné, jakého směru se nepraví. Trojtřídní školy dívčí připravuje ministerstvo veřejných prací, odkudž jejich částečný směr. O náboženských přednáškách nebo nábožensko-mravní výchově se tam nepovídá. Patrně náboženství má být nahrazeno přednáškami o rodině, o manželství, o mravnosti rodinné, o poměru k dítěti a k domácímu hospodářství, o výchově tělesné, o výchově citu a vůle atd.

V Moskvě budou mít zázračný „Dům svobodného dítěte“ Nebude to zařízení pro učení, nýbrž vychovatelsko-vzdělávací ústav, mající na zřeteli celou osobitost člověka, při čemž rozumové vzdělání, nebo-li učení bude toliko částí, jako druhořadný a podřízený živél, tak že nemůže být zde řeči o učebním pláně — nýbrž o pláně života. Ale přes to život této společnosti musí nésti známku účelnosti jednoty a harmonie. Učitelé musí působiti svorně, doplňující se navzájem. Mezi dospělými musí panovati vzájemná kontrola a svobodná pravdivá kritika vzájemná atd. — Dalšího lze se dočísti v „Komenském“ č. 34, r. 1913.

Pokrokové studentstvo na Slovácku moravském bude prý pomáhat lidu na cestě z tmy ke světlu, k osvobození a povede kulturní boj proti klerikalismu, což vše prý znamená pro pokrokové studentstvo uvědomělou práci za skutečným národním probuzením. — Aby

k těmto velikým cílům studentstvo dospělo, tu prý budou nejprve sebe pokrokově vychovávat, pak mládež a přátelskými styky budou pěstiti nové cílevědomé pokolení. — Po kolikráte již tohle to všechno studentstvo slovácké papouškuje?

Lidé, charaktery jsou nositeli sociálních reforem. Nebojují myšlenky s myšlenkami, nýbrž charakter s charakterem. Všechny sociálně reformní směry touží po zlepšení současného stavu, pracují na probuzení a oživení mass pro tuto touhu. Cíle a prostředky mohou být různé. V zástupech však probuzených uplatní se frakce s nejsilnějšími charaktery. Světový pak názor, jenž vytváří nejsilnější charaktery zvítězí konečně nad jinými, když jen se bude smět ve svých nositelích plně uplatniti.

Zednářský denník «O'Mundo» přináší zprávu, že Portugalsko oslaví třileté trvání republiky. Bude se vynášet osvěta, kultura, pokrok a svoboda, zatím v žalářích státních úpí vězni laikové kněží, biskupové, řeholníci. Šaty uvězněných dle „Times“ a „Daily Mail“ ve vlhkých vězeních se rozpadávají a hadry, kterými jsou přikryti, hemží se hmyzem. Místnosti žalární jsou přímo hrozné a stav uvězněných nedá se ani popsat. Dopisovatel „Catholic Times“ vyzývá též anglickou vládu, by jako spojenec Portugalska v zájmu lidskosti zakročila u portugalské vlády a učinila konec tomuto trýznění kněží katolických, které má v dějinách málo sobě rovných. — Ústa jsou plná svobody, ale srdce XX. století jest srdce bídíka.

„Naše Doba“ jest celá zmatena nad tím, že sociální demokraté v Německu hlasovali pro zrušení výjimečného zákona o jesuitách. Evangelické revui naskakuje již husí kůže z konfessionálního boje, jež v Německu jesuité rozdmýchají a vroucně se tlouče do cela nad hloupostí sociálních demokratů, že hlasovali pro tak realizační živél. Ale ostatně prý jest to vysvětlitelné i tím, že jesuité jsou zároveň i živlem podvrtným a rozkladným, jimž prý nic nezáleží tak jako sociálním demokratům na lidské společnosti, a odtud jen ta katastrofální taktika sociálních demokratů. — To jako aby se v Berlíně dovtipili, co mají činiti, aby odvrátili rozpadnutí říše německé.

Volná myšlenka chce r. 1915 mnoho dokazati. Předně Husovy oslavy, jež nemají být pouze přehavými, které zapadají beze stopy, ale mají přivoditi přetvoření našeho národního charakteru. — Za tou příčinou bude prý vyhlášen tuhý půst a v rozjímání bude česká obec volných myslitelů uvažovati o tom, jak vtěsnati do reformace světového Ferrera a jak české bratrství zmodernisovati, aby

z něho povstala moderní česká otázka. Budou prý se zpívatí rudé hymny a uspořádána budou veliká procesí s karikaturami svaté myšlenky Husovy. Volná myšlenka a volná láska nemají však nijak býti v těch dnech potírány. Aby nějak památka o českém národě na ty dni nevymizela, tak prý se bude stavěti i volnomyšlenkářský sirotčinec, kdež mají děti býti vychovávány bez předsudků náboženských a tudíž i reformačních. Studentská sekce prý co nejdříve zahájí sbírky za protektorátu seriosních pánů professorů všech kategorií a možných hodnot.

Dnes se může napsati, že impresionismus byl, neboť vystává již poimpressionismus, a neoimpressionismus. Čím jest malířství poimpressionistické? Jest odklonem od povrchnosti. Poimpressionismus hledá účinné linie, barevný, tělesný i prostorový rozklad a prohloubení. Je to prý vědomé, věcné a čím důslednější, tím tajemnější, neboť objektem zkoumavosti je tu neznámost. Zde přestává prý vláda letmého optického postřehu a napodobovací zběhlosti, a spíše se okamžikový postřeh proměňuje v nekonečný moment a v stálé trvání. Představitel impressionismu byl mžikový výsledný dojem. Oproti tomu malířství poslední doby je náhlým obratem: pozornost divákova má býti zastavena uprostřed dění, kdy vznikají impulsy k představám a kdy realnost mohla by být ve své podstatě prohlédnuta a poznána zároveň s estetickým obsahem. Tato holá a obnažená věcnost zdá se býti lidem tak spiritualní, že až vyvolává nezvyklé pocity; moderní obraz dotýká se jaksi bolestně, není pohodlný pro pocity libosti, a člověku zvyklému prohlížeti jen Rembrandty, zdá se být něčím mátožným, příliš zjednodušeným, v podobných detailech něčím až ošklivým a zkresleným. Tak různě působí vědomý cit a vědecká stránka moderního malířství. — Jenom, že divák si není vědom toho, že má se na nynější umění dívatí s hlediska vědeckého, aby tak mohl ty zkreslené, až spirituální, obnažené věcnosti plně poznati a pochopiti. Dosaváde jest tato umělecká věda němou studenou, násilím na hmotě i myšlence.

O světských ošetřovatelkách nemocných píše dr. Breitner (ve službách rak. Červeného kříže): „Neosvědčily se. Nebyly včas na místě, s hnusem se odvracely mnohé od nemilých výkonů, nebyly s to pochopit vážnost situace a postavit do služeb přijaté povinnosti všechnu tělesnou i duševní sílu. Touha po sensaci bez výkonnosti, nedbalost ve službě, nedisciplinovanost a nedostatek obětavosti jsou hlavní věci, jež jim dlužno vytknouti.“

Náhlý zánik skupin zvířecích vysvětluje Bruno Müller m. j. vzrůstem zemské přitažlivosti, totiž tíže vlastních těl, které přibývá ochlazováním a smršťováním země. Nepoměrný vzrůst těla a zvýšená jeho tíže, zvláště kostí činila prý obrvské živočišstvo to nemotorným, dalšího života neschopným, jakkoli zdatným a silným „v boji o život“ se zdálo; právě massivnost a nehybnost byla mu záhubou.

Vídeň — naše největší národní menšina — a statistika o návštěvě škol pokračovacích jest zajímavou pro nás i pro Němce. Odborné pokračovací školy pro krejčí mají německých učňů 927, českých 2283, odborné pokračovací školy pro obuvníky mají německých učňů 927, českých 1131. Odborné pokračovací školy pro stolaře mají německých učňů 1129, českých 1312. V některých pokračovacích školách jest českých učňů 76 až 81 procent.

Ostwald, vůdce monistů, chce šířiti i jednotnou vědeckou mluvu, esperanto. Ale nejen to. Stoupenci mají prý si navzájem sdělovati, o čem kdo pracuje, aby snad táž práce nebyla konána dvakrát. Knihy mají míti stejný formát. (Není-li to následek monismu?) Seznamy knih mají býti zřizovány dle soustav desetinné; každá číslice by znamenala nějaký odbor.

Mezinárodní statistika o knižním vydání seřazená dle státu vykazuje následující pořadí: R. 1911 vyšlo v Německu 33 000 knih, v Rusku 29 000, v Japonsku 24 000, ve Spojených Státech severoamerických 11 223, v Anglii 11 000, v Itálii 10 920, v Rakousko-Uhersku 7000, v Dánsku, Norsku a Švédsku 6470, v Srbsku, Rumunsku, Černé Hoře, Bulharsku, Řecku a evropském Turecku 4000, v Holandsku 3700, ve Španělsku a Portugalsku 2662.

Poláci čistí svoji kulturu od „se-mitských prvků“ přímo programově. Alexander Swietochowski, dříve oblíbenec Israele a autor filosemitské povídky „Chawa Rubin“, nazval židy v měsíčníku „Kultura Polska“ „potulnými krysy“. Židovští členové spolku „Towarzystwo Kultury Polskiej“ žádali, aby za to byl vyloučen a přestal býti redaktorem měsíčníku „K. P.“. Na mimořádné valné hromadě byl však přijat návrh, že členy „Towarzystwa“ mohou býti jen Poláci. A v novém svém časopise „Humanista Polski“ vede A. Swietochowski boj proti židům dále. Hned v 1. čísle napsal o svém stanovisku a změně názoru: „Z jisker a oharků, jež židovský sionismus a nacionalismus neustále rozhazoval, musil vybuchnouti ničivý požár antisemitismu, který nyní zachvátil celou polskou společnost, a v němž planou ryzí city obrany a lásky k vlastní kultuře.“ Utiskování polští

židé se utíkají o pomoc k Evropě a do Paříže, obcházejí hodnostáře francouzské, liberály, humanisty, myslitele, aby tak vyvolali manifest protipolský.

M. J. Landa rozebírá v „Hilbert Journal“ otázku budoucnosti židovství v Anglii a usuzuje, že ti židé, kteří žádají reformy v židovstvu, jsou lidé více méně indiferentní nábožensky, tak že tito nespokojenci postupem úplně odpadnou od víry židovské (a budou za to rýpat mezi křesťany). Orthodoxní židé pak zachovají si nadále staré náboženské řády.

Ruské časopisy, referující přehledně o literatuře za r. 1912, nemohly poukázat na žádné význačnější dílo, jež by upoutalo všeobecnou pozornost literární kritiky. Nejvíce se mluví o „Pověsti o dnech mojej žizni“ od začátečníka Ivana Volného, sedláka, jenž jako samouk se povznese nad své krajany. Jeho vypravování jest svěží, prosté sice, ale za to opravdové, a typicky znázorňuje venkov, z něhož běře látku. — Jak pak je tomu u nás?

Nový řád stavovský budují v Německu pp. Ruhland v Berlíně, Fritsch v Drážďanech, z katolíků pak Kempel. Za propagační orgán mají půlměsíčník „Ständeordnung“ v Koblenzi. Zdůrazňují, že ani křesťanský socialismus, ať již užívá v bojích i stávkou nebo neužívá, neřeší správnou cestou společenské nedostatky, jelikož prý počítá příliš mnoho s nynějšími poměry a akci svou omezuje pouze na dělnictvo. Pomocí však potřebuje živnostnictvo i rolnictvo. Vedle toho zdůrazňuje nový směr sociální, vedle práva též lásku bliženskou, duševní hodnoty, rodinný život, místo stálého zasahování státního svépomocná družstva na výrobu a odbyť, rozmnožování samostatných existencí a podporu jejich. Náš český křesťanský socialismus je skutečně celonárodní, není stavovský, staví se proti třídnímu boji, zřizuje družstva svépomocná, organizuje za tím cílem všechny stavy.

Žena — průkopnice pravdy. V době, kdy tak málo spěje lidstvo za světlem pravdy, kterou odvrhují i učitelé lidu — spisovatelé, je to žena, která jí nechává plného průchodu ve svých spisech, T. Ščepkinová-Kueprniková, ruská spisovatelka. V jejím díle „Skazani ja o lju bni“ obsahujícím poetické epizody ze života středověkého jest vystižen dobře ráz doby té i její náboženské nadšení. Spisovatelka tato jest jediný utěšený zjev z ruských literátů.

P. Alfréd Fuchs zdůrazňuje v „České kultuře“ naproti „Snaze“, že náboženství není citem. „V poslední době — v době hlubokého úpadku náboženského — lze pozorovati snahy, jež chtějí redukovati náboženství na „náboženský cit“ (tak, jako jiní myslí, že když filosofují

o náboženství, že mají již náboženství) „Psychologie odvykla si nyní vůbec příliš mnoho počítati s tímto vážným elementem a zvláště je povážlivé, zakládati na něm něco tak velikého, jako je náboženství. Cit vede k subjektivismu, k anarchii, k beztvárnosti. Náboženství má však býti objektivismem, řádem, „cestou, pravdou, životem.“

Z práce, nesené zájmem a zřetelem ryze vědeckým a literárním, nemá býti vytloukán kapitál politický dle dra. Kybala, k jehož vývodům se přidá i dr. F. X. Šalda v č. 13. časopisu „Kultura“ — Veškerá ryze vědecká práce rozhodně musí směřovati ku pravdě a tím již i k objektivitě, když ne k absolutní, tak alespoň relativní. Strany pak i jednotlivci mají nejen právo, nýbrž i povinnost touto vědeckou prací se řídit, dle ní svoje stanovisko a názory korigovati. Tak i výsledky prací drů. p. Kybala, p. Šaldy i p. Nejedlého, budou-li skutečně totožnými s pravdou, budou samy budovati kapitál třebas i politický. Nebudou-li, pak „strachy“ jsou zbytečné.

Na Karlově mostě poutá pozornost kolemjdoucích socha sv. Františka. Je to kopie proslulého díla Brokoffova, které za původně 4. září r. 1890 při poškození mostu sřítlo se do Vltavy. Péči obce pražské byla socha za nějaký čas vyzdvížena, a sochař pan Čeněk Vosmík zpracoval dle těchto zbytků, obrazů a fotografií svoji opravdu mistrovskou kopii. Mimoděk tane mi na mysli: kdy i protější prázdné místo bude obdařeno svojí dřívější ozdobou? P.

Ve „Zvůnu“ nařikají si na žurnalistiku, jež prý si dnes málo všímá literatury a kulturních otázek. Je to zároveň kritika naší žurnalistiky. „Denní zprávy“, tak se tam píše, „jsou plny zlámaných noh a nočních políčků, jako by celému českoslovanskému světu záleželo na tom, že X. Y. šlápnul křivo anebo že ten či onen pobuda přebíral. — Pro literaturu a uměleckou kulturu není místa, které se ovšem najde mžikem, šustne-li se něco sensačního. Naše denní listy dovedou neúprosně otiskovati jeden a tentýž zahraniční telegram třikrát i čtyřikrát v různých variacích v jednom a témže čísle, ač dobře vědí, že bude zítra vyvrácen. — A literatura se někde krčí v koutečku — krčí-li se tam vůbec. Nemělo by býti ideálem českého listu podati svému čtenáři denně a nebo týdně všecko významné, pokud možno zajištěné a správné, bez toho balamutického oparu lživých kombinací a výmyslů, jež při všech sensačnějších událostech bývají uměle „lhnuty“ zvláštní sortou lživžurnalistů?“ — Zajisté přiléhavá to kritika.

V cizině i u nás Nedávno projednával se návrh na pojmenování jistých pražských sadů jménem zemřelého bás-

níka. Charakteristické je, že jednou z prvních oslav vynikajícího příslušníka národního kmene bývá téměř vždy pojmenování nějakého objektu jménem oslavovaného. K tomu se postaví pomník — a často, velmi často bývá hotovo. Je to oslava přední a jediná. Bylo dosaženo vlastního účelu oslavy? Pochybuji. Chodíme kol pomníků, kráčíme ulicemi, procházíme se sady, ale neuvědomujeme si v denním shonu významu jména, jež má připomínati trvalou památku dotyčného syna neb dcery národa. Nemá tedy pocta tohoto druhu valného významu, nehledě k tomu, že vulgárními znetvořeními (Karlák, Václavák!) se jméno takové profanuje, a konečně ani orientace není tu právě nejsnazší; vždyť pokročilejší v tomto směru západ zavedl již dávno číselné označování. A s pomníky je to podobně. Po kontroverších a anketách o umístění postaví se ze sbírek s úsilím často v národě sebraných pomník a po slavnostním odhalení a parádních promluvách může docela klidně spát spánkem pokojným bez obavy, že by ho z tichých snů rušilo nadšení vděčných potomků. Leda že zabloudí k němu někdy nějaký zvědavý cizinec-turista a to ještě, aby vyhověl svému vševědoucímu Baedekru. A zase dost! Pomalu (vlastně rychle) rojí se pomníky lidí někdy méně významných, tak že kdesi užasli, vidouce ty četné překážky pouliční frekvence. Jinak tuto „pomníkovou epidemii“ přece ani nelze nazvat, zapomíná-li se většinou podružnost oslavy tohoto způsobu. Pomýšlí se dokonce zákonem zabrániti dočasnému přílivu nových pomníku (abych upokojil vlastenecký cit, dodávám, že v naší širší milé vlasti něco podobného nikoho ani nenapadá), poněvadž se poznává nesmyslnost a bezúčelnost takového vyhazování kapitulů, když je možno a nutno vynaložiti ho na potřebnější instituce, a můžeme-li a máme-li památku vynikajícího svého bratra uchovati jinde, než pouze v kameni a kovu. Aby mi bylo rozuměno: nedotýkám se všech oslav podobného způsobu; je jistě posvátným aktem piety a vděčnosti projevit svou úctu i na veřejném aktu, aby se nenaplnilo, čemu se vysmíval kdysi satyrik:

„Žil jest národ — hříchy mnohé
jsou mu vyčítány,
z ulic jmen a mostů znal jen
svoje velikány!“

Než takový výsledek, raději nic! Tolik na objasněnou jednu složku všeobecné i naší povrchnosti. P.

Robert Hugh Benson **Pán světa.** Nákladem V. Kotrby v Praze 1913, cena 4 K, váz. 5 K 40 h. — Vynikající konvertita anglický R. H. Benson, jeden z nejlepších katolických spisovatelů, líčí v tomto románu, jehož originál vyšel r. 1907, boj mezi zednářstvem a hrstkou křesťanů. Děj odehrává se v době kol roku 2000. Elektřina podmanila si svět; pomocí vzducholodí a telegrafie bez drátů, jakož i vlaky a automobily umožněn je bližší styk jednotlivých národů Země, kteří tvoří takřka jednu rodinu. Existují jen tři velké říše: mongolský Východ, Evropa a Amerika. Lidstvo rozděleno je ve dva tábory: materialisticko-pantheistický a křesťanský. Zednáři ovládli svět a vystupují příkře proti katolíkům, kteří jim překážejí v tom, aby uplatnili názor humanitaristický, jehož úkolem jest učiniti všechny šťastnými. Člověk stal se bohem. Než není ještě klidu na zemi. Na východě hrozí mongolské nebezpečí; ale i to vlivem záhadného Američana Juliana Felsenburgha je zažehnáno. Za to majestátní Felsenburgh se stane presidentem Anglie a celý svět vidí v něm boha. Všechno lidstvo je shratřeno, jedině katolíci působí svou věrou disharmonii v názoru na svět a člověka. To třeba odstraniti; mají býti donuceni k tomu, aby s ostatním světem kořili se „Otcovství“, „Mateřství“, „Životu“, jež nastolilo lidstvo na místo Boha. Katolíci nemohouce snést utiskování, chtějí se vzbouřiti; než doví se o tom státní úřady anglické a za trest zničen je válečnými vzducholodmi věčný Řím a v ssutinách jeho pohřben papež a téměř všichni biskupové a kardinálové. Svět jásá radostí, že není církve Kristovy. Ale zatím zvolen nový papež, kardinál Percy Franklin, jenž nebyl v Římě při zničení. Usadí se v Nazaretě: zbývá již jen hrstka křesťanů. Vláda doví se o novém papeži, i vypraveno vzducholodstvo, aby zničilo poslední hrstku katolíků. Než Kristus nepopřál světu té radosti — vzal věrné svoje k sobě — a svět zanikl. — Mohutnými rysy kreslí spisovatel charaktery jednotlivých osob se vzácnou objektivností. Autor není strašnický, rozumí lidstvu a proto je nám kniha milá. Líčení je živé, poutavé. Přes to, že látka, již si autor obral, je nesmírně těžká, totiž zobrazení konce světa, musíme doznati, že se mu zdařilo ji ovládnouti. Závěr knihy, kdy za velebné hymny „Pange lingua“ umírá svět, musí každou duši aspoň poněkud citlivou otřásti v jejích základech. Přečtete si knihu tu a uvidíte.

ČASOPISY - KNIHY

REDAKCE ZASLANÉ

Nakladatelství V. KOTRBY v Praze Pštrossova ulice 200-II.

SEBRANÉ SPISY ALOISE DOSTÁLA. Seš. 27-28. 60 hal.
NA HEDVÁBNÉ NITCE. Napsala Vlasta Pittnerová. Přináší
„LUDMILA“ sbírka zábavné četby pro český lid. Sv. IV

Nákladem Benediktinské knihtiskárny Brně

ANDROS Z EFESU Knihovna „Našeho lidu“ Cena 2 kor

Hlídka. Nový Obzor. Archa. Le Mouvement Social. Zora. Luč.
Vychovatel. Vlast. Průdy. Eva. Osvěta. Ve službách Královny.
Studentská Revue. Za Vjeru i Dom. Proletno. Cvijece. Lidumil.
Anděl Strážný. Snaha. Přítel opustěných. Křestanská škola. Uči-
telka. Katolický učitel. XXXVI. výroční zpráva Spolku sv. Vin-
cence z Paula pro dobrovolné ošetřování chudých království
Českém za rok 1912.

ROČNÍK V.

ČÍSLO 10.

STUDENTSKA

HLIDKA

Studentská Hlídka

List katolického studentstva československého.

Vychází koncem každého měsíce kromě hlavních prázdnin. Uzávěrka listu 15. den v měsíci. Předplatné i s poštovní zásilkou činí ročně pro studující 2 K, pro nestudenty 3 K. Jednotlivá čísla po 30 haléřích.

Řídí Ph. C. František Trčka s redakčním sborem. Majitel a vydavatel: Česká Liga Akademická. Číslo pošt. spoř. 3614.

Rukopisy, dopisy, publikace, předplatné, reklamace posílají se na adresu: „Studentská Hlídka“, Praha II., Voršilská 1.

REDAKČNÍ: Vzdáváme tímto srdečné díky všem, kdož jakýmkoliv způsobem přispěli naší „Stud. Hlídce“, a doufáme, že dosavadní naši přispěvatelé i nadále nám zůstanou nakloněni. Příspěvky, jež dosud nebyly uveřejněny, přijdou na řadu v příštím ročníku. Žádáme snažně všechny kollegy, aby pokud možno zaslali nám co nejvíce zpráv z jejich ústavů. V poslední době přišlo několik příspěvků, za něž žádají pisatelé honorář; proto jim zde odpovídáme, abychom nemuseli každému zasílati zvlášť dopis: Redakce nemůže žádným způsobem poskytnouti honorář; poněvadž sama potřebuje pomoci. Přejeme kolegům veselé prázdniny a čekáme, že se po nich shledáme.

LISTÁRNA: Slovaček: Až příště přijde na řadu i „Západ“. A. Živan: V příštím čísle. — J. X.: Nehodí se. — A. B.: Pojednání Vaše nám vítána. Rukopisy budtež psány **jen** na **jedné** straně.

ADMINISTRAČNÍ: Objednávky celého ročníku pátého není již možno vyřizovati. Chybí nám úplně číslo šesté a sedmé; čísla čtvrtého a pátého podařilo se nám získati několik exemplářů. Kdo by snad některého tohoto čísla mohl postrádati, necht nám je laskavě v původní obálce vrátí, po př. zašle na naše útraty. Kollegové, kteří kolportují náš časopis a letos ústav opouští, zvláště kollegové abiturienti, necht laskavě opatří nového kolportéra a nám jej oznámí. Všichni čtenáři at o prázdninách pro časopis náš agitují. Každý získej aspoň jednoho nového odběratele. Kdo získá pro příští ročník nejméně deset nových odběratelů, dostane jako premii knihu. Bližší bude určeno na desce prvního čísla šestého ročníku. Přijímáme již nyní přihlášky odběratelů pro nový ročník. Vítány jsou nám i adresy, na něž bychom mohli časopis poslati na ukázkou. Oznamujte je hromadně! Nezapomeňte vyrovnati nedoplatky na předplatném. Jest nejvyšší čas. Kdo nebude míti zaplacen tento ročník, tomu ze zásady se nový ročník nebude posílati.

STUDENTSKÁ HLÍDKA

LIST KATOLICKÉHO STUDENTSTVA ČESKOSLOVANSKÉHO.

OBSAH:

Roč. V. č. 10.

Na konci V. ročníku. — Naším abiturientům! — Kollegové! — Prof. Jan Šrámek: Dělnická otázka. (Dokončení.) — Prof. dr. Albert Müller: Prázdninová sociální práce studujících. — Jos. Pazderka: Balkánští Slované. — Fr. Klobucký: P. Ignát Wurm — buditel moravský. (Dokončení.) — D. Svodevít: Stanovisko hudebního umění. — Vítězslava Cholunská: Uvědomělá žena jest nejlepší záštitou vroucí lásky k vlasti. — Hrvatské Besedy. — Příloha "Jitro". — Rozhled.

NA KONCI V ROČNÍKU.

Končíme dnešním číslem pátý ročník našeho časopisu. Čtyři léta — jak krátká to doba, ale co bojů, práce a myšlenek se za ní tají. Pravda, snad mnohé nebylo jasně pověděno, snad mnohé nebylo správně pochopeno, snad mnoho minulo se cílem, ale to je poměrně malé oproti užitku a plodům, jimiž namáhání těch, kteří byli před námi i práce naše byla požeňována. Dnes jenom na okamžik ohlížíme se zpět na to, co minulo. Jsme klidni. Billance naše jsou dobré; jsme přesvědčeni, že to, co jsme vykonali, směřovalo vždy k našemu cíli. Vidíme dobře svůj rozmach, ale víme též dobře, že tempo, jímž jsme se brali ku předu, se zvolní. Jaká bude budoucnost nevíme, ale přejeme si jedině, aby nás nezachvátila stagnace, ono nebezpečné bahno, jemuž dnes vydáno jest z velké části naše české studentstvo. Než doufáme, že toto mrtvé stadium se u nás nedostaví. Aby se bahno neusadilo, tomu zabraňuje proud a pohyb a pro nás touto povzbuzující silou k větší a intenzivnější práci bude boj, jenž proti nám se vede. Blaze nám, dokud máme protivníky, třebaš byli ve větším počtu. Každý boj proti nám znamená krok náš ku předu, ježto bojem se stáváme pevnějšími a energičtější. Jsme si vědomi síly svých protivníků a síly své a nebojíme se boje, v němž se střetneme. Zvítězíme a zvítěziti musíme, poněvadž to chceme. Vůle naše je pevná a kdyby se proti nám stavěly jakékoliv překážky, překonati je musíme, v práci vytrvalé je náš úspěch. Nezdár a posměch, pronásledování a hana nás nezadrží. Klidně proto hledíme do minulosti i budoucnosti, víme jasně, jaký jest náš cíl. Jednotlivec ovšem sám na sebe odkázaný mnoho nezmůže, ale voj, pevně semknutý, kde bojuje jeden za všechny a všichni za jednoho, kráčí k vítězství. Tak je tomu i u nás. Musíme pracovat všichni společně, proto pořádány jsou naše sjezdy, proto vydáváme „Stud. Hlídku“.

Dnes, na konci V. ročníku, vzdává redakce srdečné díky všem, kdož jakýmkoliv způsobem přispěli k rozmachu „Stud. Hlídky“. Děkujeme všem, ale zároveň je též v zájmu Krista, církve a vlasti prosíme, by i nadále zůstali našimi přáteli.

NAŠIM ABITURIENTŮM!

Jste akademickými občany! Radostný pocit hřeje v srdci, ale zároveň doléhá též první tísnivá starost, co dále? Snad mnohý zatouží výše, na vysoké školy. Náš život je poněkud jiný. Dosud cítili jste snad nad sebou něčí ruku, ale dnes jste svobodní občané akademičtí! Neznáte dnes ještě důkladně života, jeho strasti a úskalí. Jak mnohý právě pro tuto neznalost utonul v bahně velkoměsta. Mnozí z vás snad nebudou si pro začátek věděti rady, jdeme vám ochotně vstříc. Veškeré dotazy o poměrech vysokoškolských v Praze zodpoví vám Česká Liga Akademická v Praze-II., Voršílská č. 1, Agitační odbor *), o poměrech na technice v Brně podá Vám informace „Moravan“, spolek katolických akademiků v Brně, Starobrněnská 19. – 21.

Těm, kdož míní studovati ve Vídni, buď vysokou školu zemědělskou, či zvěrolékařskou, exportní akademii a p., ochotně poradí kol. Ing. C. Gája Ant., Zahnašovice u Holešova (Morava). Očekáváme od Vás, že rozmnožíte naše řady v Praze, ve Vídni (spolek sídlí ve Vídni VIII., Schönborngasse 9) i v Brně. Jsme přesvědčeni, že znáte náš program, že také pomůžete na obrodném našem díle. Po prázdninách na shledanou!

**Česká Liga Akademická v Praze.
Spolek katol. akademiků „Moravan“ v Brně.
Spolek katol. akademiků „Lípa“ ve Vídni.**

KOLLEGOVÉ!

Prázdniny! Doba oddechu a odpočinku! Doba styku a sblížení s lidem. Doba navázání přerušovaných pásek s našimi přáteli. Nejlepší příležitost ku intenzivní propagandě našich snah. Aby naše snahy byly náležitě propagovány, naše praxe methodisticky prováděna, jest nezbytně potřebí většího kontaktu a sblížení naší studující mládeže všech kategorií.

K tomu slouží naše prázdninové sjezdy a schůzky.

Tyto budou:

Ve dnech: 20.—21. července sjezd jihočeského katol. studentstva v Českých Budějovicích.

3.—4. srpna sjezd katol. studentstva ze severových. Moravy ve Valaš. Meziříčí.

10.—11. srpna krajský sjezd katol. studentstva v Brně.

7.—8. září studentská sekce při všeob. sjezdu katol. v Kolíně.

Mimo to několik menších schůzí na různých místech Čech i Moravy bude se zabývatí naší činností prázdninovou.

K náboženskému prohloubení poslouží studentům exercicie opět pořádané v Praze-Bubenči, v Král. Hradci, v Brně, na Velehradě, jakož i pout studentstva a intelligence při slavnostech velehradských, dne 12. července.

*) Agitační odbor bude mít též na starosti byty. Student, který přichází z venkova bývá často od bytných vydírán. Každý byt bude, pokud ovšem to půjde, prohlédnut a cena bude smluvena. Obraťte se tudíž s důvěrou na agitační odbor.

Program bohatý. Zdar těchto podniků vyžaduje nutně součinnost každého studenta. Žádáme od Vás účast co největší. Agitaci od muže k muži. Odhodte netečnost, zmalátnělost, blaseovanost! Čas kvapí! Nechť prázdninový čas neuplyne pro Vás bez užitku. K práci!

**Česká Liga Akademická v Praze.
„Moravan“ v Brně.
„Lípa“ ve Vídni.**

V Praze, v červnu 1913.

NB. Přihlášky ke sjezdům a schůzkám (mimo sjezd v Brně) přijímá a veškeré ostatní informace ochotně sdělí „Agitační odbor Č. L. A.“ Praha-II., Voršílská 1. Legitimace budou s programy rozesílány po 12. červenci. Prosíme o sdělení adresy Vašeho prázdninového pobytu, jakož i těch studentů, které mohli bychom na naše podniky pozvat. Důležité! Nezapomeňte! Informace o sjezdu v Brně podává „Moravan“ spolek katolic. akad. v Brně; Starobrněnská 19—21.

Prof. JAN ŠRÁMEK :

DĚLNICKÁ OTÁZKA*)

(Dokončení.)

Docela jiným směrem se berou ti, kdož ví, že nesmí lidstvo vláčet od jedné absurdnosti ke druhé, že musí hledat vyrovnaní. Tu je dnes potřeba, abychom chránili zdravý individualismus proti sociální demokracii, proti hypersocialismu a na druhé straně odmítali hyperliberální oekonomismus a hleděli zaváděti zdravé tendence do našeho všeho sociálního života.

Zde se stát musí postarati, aby se dělilo všem z velikých nahromaděných hromad, aby jedné třídě vedle druhé žití bylo umožněno, aby těm velkým vrstvám dělnictva bylo mnohem více přiděleno, než se doposud děje. Bude potřeba, aby stát tu svobodu, kterou měl pouze na papíře, učinil životnou svobodou, aby chránil před největším vykořisťováním svým zákonodárstvím ochranným, před největším vykořisťováním tím materialistickým egoismem, který tak děsně vládne.

Nesmí se nikdy dovoliti, když by chtěl ten zaměstnavatel něco podnikati proti křesťanskému přesvědčení nebo ku ničení příští generace a kultury příštích století. Zde se musí zakázati každá práce v noci pro ženy, mladistvé dělnictvo, zakázat práce pro děti. Musí se hleděti určiti maximální doba pracovní, která nesmí býti překročena. To se vše musí státi. Musí se zde působiti také tou sociální politikou, zasahovati do sociálních našich poměrů a zlepšovati úroveň. Otázka bytová musí býti řešena pomocí státu, země, obce, jak se všechny ty veřejno-právní korporace jmenují.

Zde jest však potřeba i organizace dělnictva, silného svazu dělnictva, aby ono stanovisko hledělo řešiti svými velikými organizacemi, tou velikou svépomocnou akcí, to zde musíme mít, aby to dělnictvo si uvědomilo, že

*) Přednášku o dělnické otázce přednesl na řečnicko-sociálním kursu Č. L. Akademické dne 3. března 1913.

je silné, aby se necítilo vyděděncem, kterému se jen panuje, ono musí mít sebevědomí.

Nepatříme k těm nejhorším státům, ale bohužel máme zákony jen na papíře. Úředník ten neb onen na lecos zapomene a proto musí se hlásiti ten i onen, pro kterého ta opora zákona jest dána.

Když mluvím k akademické mládeži, tu dovolu, abych na to položil neobyčejně veliký důraz, abyste zvláště pro organizační potřeby a myšlenky našeho dělnictva co nejvíce měli porozumění a kde můžete, abyste tyto sympatie vykonávali. Jen organizace v křesťanském duchu vedená, kde silné vrstvy pokřesťaněného dělnického světa v našem národě bude, jen tím způsobem budeme moci celou kulturu pokřesťaniti. A jestliže máme tyto cíle před očima, nezapomínejme na ty, kteří by mohli říci, že oni jsou tím českým národem. Jsou zde různé názory nevykvašené, nemožno jich všech luštit, jen nebudte indolentní vůči našemu dělnictvu. Nebudete všickni vůdci, ale aspoň pomáhati budete moci všude na každém místě a všickni. Prosím, abyste našemu křesťanskému dělnictvu hleděli pomáhati organizačně co nejvíce. Připravujte se na to, a vyhledávejte styk s dělnictvem, poněvadž je to jednou z velikých příčin té hrozné nespokojenosti mezi dělnictvem, že se necítí součástí naší společnosti, že se ten bohatý na něho dívá všelijak. Sem tam si někdo myslí, že může vystoupiti ještě výše o stupeň. Jest zde potřeba jíti mezi dělnictvo a studovati pro ně. Oni nemají té příležitosti a přece by rádi hodně intelligentní a nadšené vzdělance uvítali mezi sebou. My jsme dali docela jinou formaci našim spolkům než v Německu. V Německu nemohou intelligenti do svobodných spolků vstoupiti, my to ale umožnili, že jsme zřídili tak zv. přispívající členy, kteří mohou býti i voleni. To jsme všechno umožnili, a při tom ponechali plné rozhodování dělníkům. Oni se při tom cítí úplně rovnoprávní, vyspělí, sami si poroučí. Tak bych o to nejsnažněji prosil v zájmu celého kulturního poslání katolicismu v národě, abyste šli mezi dělnictvo. Nechceme se vymykati ze žádných úkolů národního života. Chceme celou kulturu i musíme všemi směry se bráti, ale také sociální problémy řešiti, poněvadž jsou fundamentem pro ostatní duchovnou kulturu. Falanx, první to příští vůdcové, kteří budou o to pracovati, aby pokročilo všechno v národě, musí mezi tu nejpočetnější vrstvu na pomoc.

Připravujte se pro práci tuto jednotlivě i pospolitě ve své akademické organizaci a těšte se. Ty veliké massy dělnictva netrpělivě na vás čekají, ony vás uvítají co nejradostněji a v první řadě při té akci o blahobyť dělnictva s velkým nadšením uvítají všecko, co pro ně budete studovati a co budete pro ně pracovati.

PROF. DR. ALB. MÜLLER:

PRÁZDNINOVÁ SOCIÁLNÍ PRÁCE STUDUJÍCÍCH.

Studujícímu, který se zajímá o otázku sociální, poskytují letní prázdniny bohatou příležitost, aby se v oboru sociálním prakticky vzdělal a své mladé síly k spolupůsobení nabídl. Zde nemůže se vymlouvatí návalem práce pro školu; naopak, zde může si odborné studium prakticky doplniti. Hlavní cíl prázdninové práce zůstane proň týž: vlastní vzdělání a zdokonalení. Při tom však není vyloučena vydatná výpomoc. V následujících řád-

cích podám hlavně stručný přehled dosavadní praxe v Anglii, Belgii a Německu. Každý může si z toho vybrati, co pro jeho prostředí, v němž prázdniny tráví, nejlépe se hodí.

Hlavní zásada, která dnes sociální hnutí i mezi studujícími ovládá, je poznati lid. Jen tak možno později účinně lidu pomoci. S lidem se však neseznámíme v knihách; pouze osobní styk poučí nás o hospodářských a mravních poměrech, potřebách, názorech, zvycích a slabostech našich chudších spoluobčanů. Nejdůsledněji provedli tuto myšlenku Angličané a Američané ve svých *Settlements* (osadách). Velmi důrazně doporučoval Arnold Toynbee (1851—1883) studentům, aby se na nějaký čas usadili mezi dělným a prostým lidem, by tak stálým stykem s ním poznali důkladně budoucí své působíště. Po složených zkouškách měli se ubytovati ve východní, nejchudší části Londýna, tam učití sebe i jiné a prodělati tak sociální zkušební rok. S nadšením přistoupilo mnoho akademiků na tento návrh. Všichni však nemohli na to věnovati celý rok; ani Toynbee tolik ode všech nežádal: alespoň měsíc měli však na dobrou věc přece obětovati. Aby pak jim ubytování bylo usnadněno a studující snáze ve styk s pracujícím lidem vešli, byly zřízeny domy, kde se mohou studenti a studentky nějaký čas ubytovati a odtud svou činnost rozvinouti po okolních obydlích; sem také přicházejí o radu a o pomoc dělníci, jich ženy a děti. Tak zřízena nejprve kolem r. 1870 Toynbee-Hall; později povstaly Oxfordhouse, Mansfieldhouse, Women-Settlements (osada pro paní) a mnoho jiných. Není naším cílem rozepisovati se na tomto místě o vnitřním vedení těchto osad. Hlavní zásadu celého zařízení podávám slovy prvního ředitele Toynbee-Hall: „Máte-li zájem o chudinu“, volal Canon Barnett k studujícím, „cítíte-li s dělníkem v jeho svízeli, proč nepřijdete a nežijete s ním — ne jako vznešení, kteří se snižují ku prostému, ne jako vzdělanci, kteří chtějí nevzdělané poučovati, ne jako zástupci zjemnělého způsobu života, kteří chtějí šířiti vkus — nýbrž jako prostí sousedé, přátelé a spoluobčané?“¹⁾

Příklady Anglie následovaly brzy Spojené státy severoamerické, kde dnes studentské osady jsou v rozkvětu a zdatně pracují na mravním a sociálním povznesení chudého, pracujícího lidu. Londýn sám má na 50 osad! Amerika 100, Hamburg 1, Vídeň 2, totiž v Ottakringu a v Brigittenau.

Nedá se upříti, že život v osadách žádá od studujících těžkých obětí. Nehledě k tomu, že studenti musí z rodného domu, vyžaduje život v osadách mnohdy nemalých výdajů a předpokládá u osadníků praktického ducha, který ovšem následkem anglosaské výchovy je vyvinutější než na pevnině. Tím se dá vysvětliti, že osady na pevnině nedošly takové obliby jako v Anglii a pouze přizpůsobením na zdejší poměry na některých místech se uchytily i u nás. Myšlenka, která v nich je provedena, uvedla katolické studentstvo německé na jiné, snadnější cesty, totiž ku společné práci a práci ve spolcích.²⁾

a) Práce společná. Ve mnohých městech Německa byly z návodu katolického kněze Kolpinga, apoštola mládeže řemeslnické, zřízeny domy kat. tovaryšů. Jsou to útulny, které obyčejně přijímají jen tovaryše a učně, kteří se sdružili ve Spolku kat. tovaryšů. Poskytují jim za malý poplatek stravu a byt, čítárny a místnosti pro zotavení a zábavu, prostředkují práci, uschovávají úspory atd.³⁾ K těmto domům tovaryšů druží se od r. 1909

¹⁾ O těchto *Settlements* viz B. V. Foerster, *Christentum und Klassenkampf*, Curych 1908, st. 55 n.

²⁾ Viz „*Soziale Studentenblätter*“, M-Gladbach, od r. 1908.

³⁾ Svaz, jenž má sídlo v Kolíně nad R., sdružoval dle statistiky z roku 1910 celkem 1221 jednotu (v Německu 921, v Rak. 166, v Uhrách 77, ve Švýcarsku 34, v Nizo-

společná práce studujících. Dům tovaryšů v Kolíně n./R. přijal toho roku o letních prázdninách 10 studujících, kteří za malé odškodné asi deset dní tam strávili. Právem nazván tento pobyt v domě tovaryšů „sociálními exerciciemi“. „Exercitanti obědvali a večeřeli s tovaryši; s nimi se bavili v době odpočinku a měli tak příležitost po několik dní obcovati s dělníky stejného stáří a poznati jejich život. Dopoledne a odpoledne, když tovaryši pracovali ve městě v dílnách, dostalo se našim studentům sociálního vyučování. Přednášky byly důkladné a soustavné. Pojednávaly hlavně o nejdůležitějších opatřeních sociálních. Učivo bylo oživeno názornými vycházkami: za odborného doprovodu navštívili akademici špitály, věznicí, úřad pro zjištění práce, dobročinné ústavy, městské podniky pro sociální dobro, živnostenské ústředí, spořitelny atd. . . O tom, co viděli, podali referát, na který se připojila poučná debata. Tak si získali za týden jasný přehled po poli sociální činnosti. Příklad táhl; v následujících letech bylo více takových sociálních týdnů v Kolíně, Stuttgartu, Mnichově, Düsseldorfu uspořádáno.

b) Za jeden týden mohli si účastníci důkladný sice, ale přece jen nedosti obsáhlý pojem učiniti o sociální činnosti. Byl to spíše jen podnět k dalšímu přiblížení se k anglickému Settlements. Mnohé domy tovaryšů poskytovaly po dobu prázdnin (jeden nebo dva měsíce) hojnou práci pro několik studentů, kteří se jako sociální pomocníci přihlásili. Strava a byt, jakož i další poučení poskytnuty jsou zdarma; za odškodnou měli vypomoci ředitelům domů tovaryšů, nebo předsedům různých sociálních ústředí, které s domem tovaryšů stály ve spojení: byly jim za zkušeného vedení svěřeny seznamy, práce ve spořitelně, v zprostředkování míst, v právních poradách atd. Přihlášek bylo brzy více než práce. To přineslo studentský sekretariát v München-Gladbachu, aby myšlenku na větším podkladě rozšířil. Vstoupil ve styk s osobami a spolky, které se zabývaly činností sociální a mohl brzy pilné akademiky, hledající zaměstnání, odkázati na faráře, lékaře, dělnické sekretariáty, lidové knihovny, útulny pro mládež a pod. S radostí byla od těchto výpomocí pro dobu prázdnin přijata buď zdarma nebo za malý poplatek za stravu a bytné. To je práce spolková, která ovšem k sociální výchově mnohem více přispívá, než osmidenní práce společná. Tak mohou se studující na měsíc nebo na dva ubytovati u faráře, lékaře, učitele, za jejich vedení cvičiti se v sociální práci nebo se důkladně obeznámiti s různými odborovými zařízeními, jako jsou: zprostředkování míst, právní rady, Raiffeisenky, lidové knihovny, pojišťovny, útulny. . . Kdo nevidí, jakých bohatých zkušeností může akademik nabýti za jeden takový sociální služební měsíc?

Ale jak do toho, kde není spolkového domu, ani studentského sekretariátu, který by zaopatřoval podobná místa?

Nu, třeba se trochu poohlédnouti a poptati. Není městečka i sebe menšího, jež by nemělo nějaké nabídky k výpomoci. Třeba se obrátiti na předsedu dělnického sdružení, nebo venkovské omladiny, na správce dobročinného spolku, na řídicího školy nebo na místní duchovenstvo a požádati o určitou práci. Možno, že zprvu přijde odmítavá odpověď: „Není nic na práci!“ Na další dotazy a praktické návrhy přijdou však mnozí k náhledu, jak mnoho by se dalo upravit, co doposud pro nedostatek sil a času muselo se nechat nebo odložit. Právě na venkově dalo by se ve spolcích Omladiny mnoho udělati, nač nikdo nepomyslel, poněvadž k tomu — hlavně v době letní — nebylo sil. V rozhovoru s farářem, učitelem, lékařem, starostou, snadno se připadne na něco, co by se dalo zaříditi, opravit, zdo-

zemsku 7, ve Spojených státech 7, v ostatních zemích 9) se 79.342 člennými činnými a 131.624 mimořádnými. R. 1910 bylo nově přijato 22.764 členů činných.

konaliti. Zde otvírá se hlavně též studentstvu venkovskému bohaté pole činnosti. Nedá-li se však v tom ohledu skutečně nic dělati, pak třeba vejíti do styku přímo s rolníky a dělníky, poslouchati, když vypravují o svých pracích, tužbách a strastech. Nářku bude dosti slyšeti.

Takovým způsobem třeba proniknouti k jádru nespokojenosti a vypátrati příčiny žalostného namnoze stavu pracujících tříd. Jen osobním stykem lze nabýti působivého léku k nápravě. Je známo, že všichni sociální politikové touto cestou dospěli k oné požehnané činnosti, kterou u nich obdivujeme. Nám pravil jedenkrát zkušený národohospodář a universitní professor: „Sečtělост je v našem oboru nezbytna. Avšak hodina rozhovoru s lidem o jeho stavu a zájmech poskytne nám mnohdy více, než deset knih.“

Settlements, práce společná a spolková ještě daleko nevyčerpávají příležitost k prázdninovému zaměstnání pro studující, kteří rádi se zabývají otázkou sociální. Je ještě mnoho jiných způsobů, o nichž se zmíním jindy.

JOS. PAZDERKA:

BALKÁNŠTÍ SLOVANÉ.

Nebude snad v současných pohnutých dobách nevhodno a nezajímavé načrtnouti si několika základními rysy dějinný vývoj a národopisný obraz balkánských Slovanů, území jejich vlastních i krajů jimi dobytých, pokud je oprávněno s hlediska historie a ethnografie řadit je k domovinám vítězů.

V balkánské akci byla a jest dosud interesována rača čistě slovanská: Bulhaři a Srbové (Černohorci) a k nim možno tu částečně počítati i Řeky, neboť v žilách těchto moderních potomků starých Hellénů proudí dosti značné procento slovanské krve. Slovanský, a speciálně jihoslovanský svět se tu utkal v mocném konfliktu s asijským plemenem Turků, svým odvěkým nepřitelem úhlavním, a — zvítězil. Dle válečného práva vítěz anektuje dobyté území. Zda právem, či neprávem, snad vysvitne z dalšího.

Jihoslované jsou jednou složkou abstraktního dnes pojmu Slovanstva. Jako čeští a jiní Slované, tak i oni do nynějších svých zemí imigrovali — nejsou tedy autochtony, jak se z jisté strany hledí dokázati, a jak nemístný a neoprávněný patriotismus falešnou tuto představu fedruje. Je jisto, že kolébka Slovanů ležela kdesi v Zakarpatí asi mezi Odrou a Dněprem, kde asi chladné klima nutilo k vývoji sociálních poměrů. Tu se separoval živel slovanský od ostatních Arijců, tam prodělával ta různá stadia nomadisace a prvotního zemědělství. Po přelidnění krajiny zakarpatské se centrum praslovanské rozpadá; ovšem nesmíme si jednotu praslovanskou představovati jako pojem absolutní, že by totiž bylo kdysi národa s detailní jednotou jazykovou a kulturní. Krajina slovanská byla rozsáhlá, a je tudíž přirozeno, že se vytvořily jisté rozdíly, různé stupně duševní i hmotné práce, jež zvolna se proklubovaly, až daly vznik existenci jednotlivých větví slovanského kmene. Ale nesmíme tuto diferenciaci zase promítati do dob, kdy se jednotlivé vlny slovanské přelévají na západ, východ a jih. Pro tuto dobu nesmíme ještě mluvit o Čechách, Bulharech, Rusech atd., nýbrž pouze a jediné o jednotlivých oddílech Slovanů vůbec. Diferenciace kmenová se vytvořila později na podkladě těch četných faktorů, jichž tu dosud nebylo; ovšem, že jakýsi základ pro ni byl již nyní dán, snad ještě dříve — lépe řečeno, že byla takřka vštípena idea, dle níž se pozdější rozvoj dál, že diferenciace jazyková a kulturní byla okolnostmi determinována. A k tomuto uvědomění

národnostní svéráznosti přišli Jihoslované teprve v končinách balkánských. Kdy se tam dostali, není možno přesně určit pro nedostatek příslušných zpráv. Jenom tolik je jisto, že o nich na Balkáně se nedovídáme ničeho před V—VI. stol. po Kr. Aspoň o hromadném a pevném usídlení nemůžeme toho doložit, ač ovšem jednotlivé osamělé výběžky slovanské nacházíme tu o mnoho dříve. Jak podotčeno, jsou to pouhé výběžky; pevné usídlení datuje se z doby pozdější, a konec jeho znamená půl sedmého století. Údolím řek pronikli až na Peloponnesos, od Dunaje až k Adrii, zabírali celou Makedonii, ba nejzápadnější větev Jihoslovánů, pozdější Slovinci, sahala až za V. Zvon a k oblasti kmenů českých v Rakousích. Na této prostoře se ovšem nemohly udržeti zbytky té původní jednoty jazykové i kulturní, která se jevila v duchu praslovanském v Zakarpatí. Odchytky se ostře odlišují, nastává částečné odcizení kraje jednoho od druhého, a vlivem četných činitelů, hlavně geografických a politických, konstituují se určité oblasti jako samostatné celky se svérázným inventářem materiálním i psychickým — nastává třídění balkánských Slovanů ve kmeny. A hned na počátku byla dána potřeba centralisace; jinak byly by mladé a poměrně slabé jednotky slovanské utonuly v přívalu asijských hord, nebyly by ani odolaly později nárazům byzantskofranckým. Centralisace ta se hlásí v IX—XI. století, kdy kol mocného kmene Chorvatů se koncentruje jedna část a přijímá pro celou skupinu jméno Chorvatů — a kdy druhá skupina pod jménem Srbů se ustavuje v X.—XI. stol. na Taře, Limu a Isaru, pozdějším to tak zv. Starém Srbsku. Západní skupina chorvatská kontrastovala mnohdy dosti ostře v politických i kulturních (hlavně náboženských) otázkách se Srby, až konečně po dosti dlouhém kolísání zapadla do oblasti kultury západní. R. 1091 vymírá panující rod chorvatský Štěpánem, a Chorvatsko je anektováno uherskou korunou. Zatím Srbové, usadivší se původně ve zmíněném Starém Srbsku, přijali kulturu a liturgii východní, domohli se zřízení samostatné církve srbské s patriarchou se sídlem v Peči a zahájili ve XII. stol. Štěpánem Nemanjou slavnou éru národního svého rozvoje. V XIII. a XIV. stol. mocná pod carem Dušanem Srbije je uznávána i v Řecku, ba zdálo se, že dojde k unii Srbo-Chorvatů. Než. r. 1389 Kosovo Pole vidělo a cítilo smrt cara, národa, vlasti. Turci stali se pány křesťanské ráje, a je pochopitelno, že s ní dle svého zvyku právě jemně nenakládali. Srbové opouštěli vlast a utíkali do ciziny, hlavně do Uher, kde je s otevřenou náručí a s nesčetnými sliby vítali. Často zůstalo sice jen při slíbech, ale často byli nuceni Srbové z domova utíkat, až se zvolna vyprázdnilo téměř celé Staré Srbsko, které pak zaujali Albánci. Dnes dobré tři čtvrtiny obyvatelstva na Kosovu Poli jsou albánské; na původní pány ukazují dosud srbská jména vesnic. Měli-li Srbové z království srbského udržeti kontakt se Srby černohorskými, musili nutně tento klín albánský odstranit, nebo aspoň omezit se opanovati znovu bývalá svá sídla ve Starém Srbsku, kde leží i dřívější jejich hlavní a sídelní města: Peč, Prizren a Skoplje; to se stalo nyní.

Když povstání r. 1804, 1815 vynutila zřízení říše srbské, stěhovali se emigranti znovu domů, ale ne již do Starého Srbska, nýbrž k Dunaji, kde nyní leží vlastní centrum všeho Srbstva — království. Místa jejich v Uhrách a Sedmihradech zaujali Rumuni, kteří odnárodnili tak většinu zbylých Srbů v uherském Banátě. Dnes kmen srbochorvatský je rozdělen v několik politických útvarů: jsou to Chorvaté v král. chorvatsko-slavonském, Uhrách, Istrii, Dalmacii, částečně v Bosně a několik osad ve střední Itálii v provincii Molise, vedle těch četných vystěhovalců v zámoří hlavně v Americe, kteří takřka nemají s národním tělesem chorvatským mnoho společného; Srbové pak sídlí v království srbském, Černé Hoře, býv. tureckých provinciích evropských, v Bosně, Dalmacii, v koloniích v Uhrách, Slavonii a Rusku na

Dněpru a Donci. Mluvíme zde o kmenu srbochorvatském, ač vlastně dnes sluší rozeznávat dva jazyky a národy samostatně. Chorvaté přijali kulturu západní, liturgii římskou a i politicky vyvíjeli se ve stínu západu románsko-germánského, kdežto Srbové zůstali věrni východu. Dnes je hlavním dělítkem příslušnosti srbské či chorvatské náboženské vyznání: zda katolicismus či pravoslaví, ač ani tato zásada nemusí mít a také nemá absolutní správnosti, máme přece ještě Srby katolické (ovšem že málo a to mimo vlastní král. srbské) a opačně zase pravoslavné Chorvaty. Určiti přesný počet Srbochorvatů je prostě nemožno, aspoň pro dosavadní dobu, poněvadž „úřednímu“ sčítání namnoze není při nejlepší vůli možno věřit a soukromé odhady se značně liší. Hlavně jsou to Srbové a Bulhaři, kteří nemohou se shodnouti o konečnou číslici úhrnného počtu Srbů resp. Bulharů; pochopitelno: běží tu o neutrální pás v Makedonii mezi Srbskem a Bulharskem. Bulhaři prohlašují jej za bulharský a Srbové — jak ani jinak nejde — za srbský. Hranici národnostní utvoří zde bezpochyby až pevná hranice politická, při čemž nemalou úlohu bude hrát i církevní příslušnost, zda k exarchátu či patriarchátu. Proto tak značně kolísá úhrnný počet Srbochorvatů; pro r. 1900 odhadl jich professor Niederle asi na 8,605.000, dle srbského odhadu pro r. 1905 je jich 9,760.000. Příčina této difference leží jak podotčeno v pásmu srbskobulharském, kde úhrnné číslo Srbů se pohybuje mezi 2 miliony dle odhadu srbského a mezi 700 (!) dle počtu bulharského. A podobně nesnadno je říci, kolik vlastně je Srbů a kolik Chorvatů, poněvadž kromě vlády uherské nikde nesčítají oba národy odděleně, a kritérium náboženské není naprosto spolehlivé. Na provedení fantastických plánů o spojení Srbochorvatů nelze bez vážných evropských otřesů pomýšleti, také ne již proto, že se toto fantasma tříští o plány Velkého Chorvatska a Velkého Srbska, ovšem in spe. Roční přírůstek v král. srbském je značný: 1·5 %. Jak se ukázalo v současné válce, projevíli Srbové tolik vitální síly, že naděje jejich do budoucnosti mohou býti opravdu radostné, zvláště až se assimuluje nebezpečný klín albánský ve Starém Srbsku — o to se vláda srbská jistě co nejdříve ve svém zájmu postará — a až se dostanou k moři, aby nebyli ve všem tísnění svým mocným sousedem podunajským.

Samostatně se živel srbský ustavil v teritoriu černohorském, které podobně jako téměř celé západní pobřeží poloostrova balkánského bylo obsazeno Srbochorvaty. Ti záhy slavisovali obyvatelstvo románské a illyrské, z něhož se udrželi dnešní Albánci. Dějiny jejich se vyvíjejí ve stínu vlastního Srbska až do bitvy na Kosovu Poli, kdy se ohlásili Turci a ze západu všude přítomní Benátčané, kterým r. 1452 vejvoda Štěpán Crnajevič slíbil vasalství. Panství srbsko-zetské zaujímal za vlády Nemanjovy Kotor, Bar, Ulciň a — Skadar, jenž dnes je národnostně i politicky albánský. Neprovedla-li černohorskosrbská rača assimilaci svého vlastního kmene albánského Kuču, je otázka, jak by slabá Černá Hora byla odolala tak mocnému přílivu albánského živlu ze Skadru. Ovšem zájmy Černé Hory resp. dynastie nutně potřebují pro budoucí politicko-hospodářský svůj život a rozvoj — když ne již Skadar — aspoň údolí před ním a část pobřeží Adrie.

Mocnou větví jihoslovanskou jsou Bulhaři, kterým v balkánské válce připadl přední úkol. Díváme-li se po jejich historii, shledáváme, že rovněž jako ostatní Slované se do nynějších svých sídel přistěhovali ze severní, praslovanské kolébky v Zakarpatí. Nepřišli sem hromadně v jedné době. Brzo po počátcích křesťanského letopočtu vidíme jednotlivé výběžky pozdějších Bulharů na Dunaji — ale hlavní proud deroucí se na Balkán přes Dunaj možno datovati až z V—VI. stol. po Kristu. Tehdy naplnil se celý balkánský poloostrov Slovary, ba i ostrovy a Peloponnesos byly obsazeny Slovary, vlastně jednotlivými slovanskými kmeny, úplně samostatnými a

navzájem neodvislými, bez jakékoliv tendence centralistické. Sjednocení a organisaci přinesli východním Jihoslovánům teprve vlastní Bulhaři tureckého původu, kteří r. 679 pod Asparuchem překročili Dunaj a vtrhli na Balkán. A tu se odehrál zajímavý děj, který v historii častěji možno pozorovati. Podmanitelé dali pokorěným své jméno, ale sami v živlu podmaněném utonuli. Tak se stalo i s Bulhary. Jen jméno hlásá dosud státotvorné a organizační jejich zásluhy, ale sami se brzy assimilovali. Vrchol bulharské moci zaznamenal car Simeon, za něhož Bulhaři vládou mezi Adrií a Černým mořem, dolní Maricí a Soluní. Než tak veliká říše dlouho nemohla za tehdejších poměrů trvati, jako netrvala dlouho říše srbská, francká, velkomoravská atd. Příčinou toho byly vysilující boje s Byzantinci, Franky, Srby a na konec s nezbytnými Turky. Roku 1393 padá Trnovo a i 1396 bitva u Nikopole znamená úplné podrobení slavného kdysi Bulharska nadvládě turecké. Bulhaři dlouho a mnoho trpěli, neboť kultura a humanita turecká měla k nim nejbližší, a tehdy nebylo ještě ušlechtilých a milosrdných velmocí evropských, jako jich dnes — není! Jenom Rusko se exponovalo pro trpící své pobratimy, a r. 1878 bylo zřízeno s jeho pomocí poplatné knížectví bulharské, stín to staré slavné Bulgarie. Roku 1885 připojena bulharská Rumelie a nedávno provolal se energický kníže Ferdinand Koburský za cara svobodného národa bulharského. Zdá se, že nadchází doba, kdy stíny chrabrého Dušana a Simeona budou žehnati a radovati se z rozkvětu Velkého Srbska a Velkého Bulharska, které provede, o čem oni snili, a napraví, co po nich zničeno. . .

Charakteristickou známkou dějin bulharských je výbojná expanse na venek a zase brzký kvapný ústup. Vidíme, že síla Bulharů je tak strašná, že i Cařihrad se před ní chvěje, a za nedlouho titíž Bulhaři ustupují ze svých posic Srbům, Řekům a Turkům. Pak vyprazdňují západní, jižní a jihovýchodní Balkán a konečně i vlastní Bulharsko. Jakmile se však poměry uklidňují, vrací se bulharští emigranti zpět do otčiny, aby po několika měsících, snad týdnech, znovu před Turky utekli do ciziny. Tak vznikla řada bulharských kolonií v Uhrách, Sedmihradsku, Bessarabii rumunské a Rusku. V dobách mírnějších sultánů stěhují se bulharští kolonisté až k Čataldži, k samému Cařihradu, ba i do Malé Asie k Brusse pronikli. Dnešní oblast bulharská zaujímá vlastní Bulharsko mimo turecký ostrov mezi Ruščukem, Varnou a Silistrií, většinu Makedonie, kde na západní straně je nesnadno a přímo dosud nemožno vésti hranici mezi sférou srbskou a bulharskou; na jihu sahá až po Krupištu na řece Bystrici, obíhákem jde k Soluni (Solun sama národnostně je sice řecká, ale okolí je bulharské), na to nedaleko od břehu Marmarského moře dotýká se Čataldže, na východě hraničí s mořem Černým a na severu zaujímá za Dunajem značnou část rumunské Bessarabie. Nejistá je hranice u moře Marmarského a pak makedonský pás srbsko-bulharský. Již jednou toto sporné území bylo předmětem konfliktu, a dnes znovu se ozývají hlasy pro blízké a definitivní vyřízení této choulostivé otázky a to prý třeba zbraní. Srbové by tuze rádi dohonili, co zameškali, když Bulhaři začali úspěšně s propagandou svého exarchátu. (Bulharská církev, jak známo, je samostatná, neodvislá od cařihradského oekumenického patriarchy, a hlava její — exarcha — sídlí v Ortakjōj u Cařihradu.) Poněvadž stoupenci exarchátu jsou pokládáni za Bulhary a přívrženci patriarchátu za Srby, je pochopitelné, že celý spor se točí kol otázky církevní příslušnosti, a je jisto, že v dohledné době bude definitivně řešen. Jak se to stane, zda mírně, či prudkým konfliktem, bude záležeti na politických poměrech. Nejživější zájmy životní srbské i bulharské tkví právě v Makedonii, a bylo by si přát, aby Rusko, jež prý převzalo úkol rozdělití kořist válečnou, upokojilo jak Srby, tak i Bulhary.

V celkové oblasti bulharské jsou usazeny silné kolonie turecké (viz výše), řecké, ruské, rumunské a 3 osady československé u Plevna. Celkový odhad Bulharů pro r. 1900 obnášel něco přes pět millionů, ale za posledních 10 let přirozený přírůstek (ročně 1·8 %) značně toto číslo zvětšil.

Je jisto, že dlouho budou spojenci balkánští čekat, než bilance dobytého území bude aktivní, jsou to však země nevypotřebované, slibující v budoucnu dáti hojný zisk pracovitě ruce. A i když osvobozovací idea nebyla jedinou pohnutkou válečného tohoto aktu, faktum je, že převážná většina obsazených krajů je slovanská; cizí živly buď se vystěhují aneb se assimilují: to bude již přední starostí dotyčných vlád, aby v zájmu své administrativy a klidného života hospodářského i politického omezily tyto cizorodé organismy. Až se rány válečné zacelí, až investovaný kapitál v anektovaných provinciích se zúročí, pak jistě připadne jim významná úloha v příštím, v politickém i kulturním koncertu evropském.

Dodatkem ještě několik slov o Albanii. Existuje projekt samostatného státu albánského. Konstatovati dlužno, že je sice možný Albánec svobodný — jako jedinec (to byl vždycky), ale Albánie jako samostatný stát je prostě karikaturou pravého státu; vždyť to, co takový moderní stát jakž takž drží pohromadě, je vyspělost kulturní, smysl pro právní normy společného spoluzití a co hlavního, daně, které Albánec platit není zvyklý; naopak vždyť do nedávné doby dostával od padišaha jakési výpalné za to, že se poněkud mírní v projevech svého živého temperamentu. A že pro státní život (nota bene evropského typu) nejsou Albánci vyspělí, nebude snad nikdo popírat; varovnou a spolu směšnou ilustraci, jak to bude v Albánii vypadat, podává tak zvaná prozatímní vláda albánská. Tolik na vysvětlenou!

Podk'adem této črty o balkánských Slovanech byla práce prof. dra. Niederle: Slovanický svět, zeměpisný a statistický obraz současného Slovanstva. (Praha 1910, K 3·20.)

FR. KLOBUCKÝ:

P. IGNÁT WURM — BUDITEL MORAVSKÝ.

(Dokončení.)

Měl bych se též zmíniti o literární činnosti P. Wurma a oceniti jeho básnické plody, ale to ponechávám povolanějším. Upozorním pouze ještě na to, že Wurm byl z nejhrořlivějších apoštolů ideí cyrillo-methodějské a hnutí unionistického.⁴⁾ S otázkou cyrillo-methodějskou zabýval se hned v bohosloví, ale i v pozdějších letech velmi rád se jí obíral. Chtěje uspokojiti nuncia Jakobiniho, který se chtěl dát poučiti o významu sv. Cyrilla a Methoda, jal se studovati otázku cyrillo-methodějskou od základu. K vůli tomu seznámil se P. Wurm se znamenitým slavistou Martinovem, jenž k řešení otázky cyrillo-methodějské snesl, jak P. Wurmovi se byl svěril, 2000 pramenů, celou bibliotéku a celý archiv.

Pro obdivuhodnou myšlenku „Unie“, sjednocení Slovanů u víře, nadchnut byl P. Wurm velikým biskupem slovanským Strossmayerem, stal se pak nadšeným propagátorem jejím, obdivuje velikého autora encykliky „Grande munus“ Lva XIII., v níž tento papež v pravdě slovanský, veliké

⁴⁾ Podrobněji o tom v časopise Vlast. spolku musejního v Olomouci č. 112., str. 204 nn.

úkoly církevní vkládá na bedra jediné nadějně větve kulturní Evropy — Slovanstva. A právě „Unie“ v církvi, unie — jednotu srdcí v národě, toť největší ideály „stařečka“ Wurma, toť idee, kterými se stále činný duch Wurmův zabýval v poslední době nejvíce.

Smrti se P. Wurm nebál, říkával, že má tam nahoře dva mocné přímluvce ve sv. Cyrillu a Methodu. Ale přece by byl rád ještě žil a dočkal se roku 1915. Měl strach o církev. Báł se, že tohoto roku využijí všichni odpůrcové církve k jejímu zdołání. Cítil proto povinnost žítí a bojovatí pro církev. Chtěl žítí a za národ a církev bojovatí za každou cenu. Byl P. Wurm muž neobyčejně svérázný, který dovedl získati svým snahám všude vážnosti; muž obdivuhodné životní síly, který se nebál i sebe větších překážek, jeden z těch, jehož srdce, byt pod černou sutanou, mohutným tepem bilo pro blaho českého lidu, pro Slovanstvo a jeho budoucnost až do posledního okamžiku.

Dalekosáhlý duch Wurmův nepřehlédł ani otázku „S v ě t o v é h o m í r u“, přimknuv se k ní celou duší jako pravý lidumil. Naskytla-li se mu vhodná příležitost, snažil se všemožně, by vyvrátil nesprávné mínění těch, kteří pokládali otázku „míru“ za pouhou utopií.

Taktéž na kořaleční mor upozorňoval velmi často, poukazoval k děsným následkům alkoholismu a z pohnutek v pravdě křesťanských zasazoval se o zřizování asylů pro alkoholiky — již dvacet let před tím, než záležitost ta vzata jest v úvahu. Ve své řeči, pojednávající o významu dobré četby, přichází k následujícímu úsudku: „Kdyby stateční bojovníci proti morné pálenice hospodářům za obvyklé zábavy v krčmách byli záhy podali Dědictví sv. Jana a kdybychom již tenkrátě byli měli spasitelné Dědictví sv. Cyrilla a Methoda, „Hlas“ a v každé obci školní knihovnu, že bychom se nebyli dočkali tolikerého věrolomného rušení slibu zdrženlivosti od pálenky!“⁵⁾

Již z těchto matných rysů poznáváme, že činnost P. Wurma byla všestranná. V každém ohledu byla však stavěna na vznešeném hesle Sušilově: „Církev a vlast“, z něhož všechny cestičky, po nichž kdy kráčel, vybíhaly a k němuž zpět se vracely. Vykonal mnoho, velmi mnoho pro církev a národ jako kněz, poslanec, národohospodářský buditel, zakladatel záložen a spolků i jako národopisec. Zásluhy jeho o církev a národ jsou nerozdílné, stejné, z nich lze oceniti Wurma jako člověka, který vždy jen chtěl a pracoval pro dobro. Celý národ uznal svorně velikou, dalekosáhlou, všestrannou a požehnanou buditelskou činnost P. Ignáta Wurma, doprovázejí ho před půldruhým rokem k poslednímu odpočinku na nový hřbitov olomoucký.

A právě proto, že vykonal tak obsáhlé dílo buditelské, nezhyne památka jeho, jako bohda nezaniknou ani ideály zářivé a vznešené, jichž on byl náplní. Wurm neumřel! Ni církvi své, ni lidu svému, ni Slovanstvu všemu! Byl i navždy oněměla ústa, která v řečech plamenných unášela davy, nám zní ohlasy jeho zlatých slov. Byl navždy uhaslo láskyplné jeho oko, nás sledovati bude povždy jeho dobrotivý hled, když půjdeme v šlépějích, kterými on kráčival. Byl přestalo už bítí jeho veliké, zlaté srdce, my budeme naslouchati dále jeho záchvěvům. Byl k výšinám nebes zalétl jeho veliký duch, on bude stále mezi námi dlítí a bdítí nad odkazem, který vždycky rozséval do srdcí milované studující mládeže: „Vše pro církev a vlast!“

„A proto požehnání smrt Tvou svěť,
ne zakoupených slzí matný proud,
Ty miláčkem vždy budeš slávských dětí,
Tvůj živý pomník nesmí zahynout!“

R. Stupavský.

⁵⁾ „Moravan“ z roku 1860.

Končím — volaje jménem všech katolických studentů: Apoštole důstojný na liše věrozvěstů sv. Cyrilla a Methoda, pracovníku neúnavný, jenž jsi objal srdcem svým nejen národ svůj, ale celou rodinu Slavie! Ó viz nás, dítky své, jak v boj se dáváme pod praporem Tvých zásad a slyš náš slib: Neodstoupíme ni krok od Tebe, svého vzoru! Ty vůdcem budeš nám a vyprosíš u Boha zdaru záměrům našim! Bože zďaň!!

D. SVODEVÍT:

STANOVISKO HUDEBNÍHO UMĚNÍ.

V povaze ryzího umění shledáváme snahu pomocí hmotných prostředků vystihovati cenné myšlenky, je zosobňovati a jim trvalého života zajistiti. Umění se tedy obírá anebo má se obíratí látkou vážného významu, lidem ji předkládati s původní pravdivostí a v esthetickou formu zpracovanou. Tím nabývá rovnovážné hodnoty s vědou, stojíc jí po boku ve šlechtění povah lidských.

Jakkoli se nepřikládá umění té důležitosti, jež mu náleží, přece nelze upříti, že je předmětem pozornosti, ba zájmu nejširších vrstev lidu. To platí zejména o hudebním umění, které právem honosí se prvenstvím mezi ostatními krásnými uměními. Ono svou vroucnou podstatou a způsobem vyjadřování myšlenek působí blahodárně na lidský charakter, opřádajíc jej kouzlem míru a moudrosti.

Hudba, majíc tak vznešené poslání, klade svým příznivcům nesnadné požadavky — ať již ve příčině tvorby nebo chápání hotového díla.

Zhusta však shledáváme, že hudba zpronevěřuje se vzácným cílům svým a dává se do služeb rozpustilosti a záměrů zništných.

Na kolbišti hudebním spatřujeme totiž dva směry si vzájemně odporující a u jiných umění se nevyskytující. Jeden z nich obírá se ideou krásy a dobra, druhý podněcován jsa klamnými iluzemi a zništnými pohnutkami, oddává se snahám, ubíjejícím vkus a mravy.¹⁾

Pohříchu hudba vyššího slohu nebývá po zásluze oceňována a v částech případech ani chápána a tím lze si vysvětliti, proč mnozí na ni zehrají a ji odsuzují, jakožto činitele potlačujícího přirozenost citu v hudbě. Příčina této nechápavosti tkví v té okolnosti, že mnozí lidé nejsou hudebně vzděláni, aby porozuměli smyslu plynoucí hudby. Jejich nevytříbený vkus nenachází krás v umělecké hudbě, a místo aby ji studovali a snažili se odhaliti její přednosti, šmahem ji odsuzují a odmítají.

Účelem hudebního umění je vystihovati dílem duševní stavy, dílem vnější jevy s veškerými protivami, jak je spatřujeme v životě skutečném. Souhrn charakteristických momentů těch označujeme jménem dramatismus, který je podstatnou složkou při tvorbě hudebního umění. To bere si zpravidla za předmět charakteristik rušné příběhy a snaží se jednotlivosti napodobiti případnou povahokresbou. Myšlenka, nesoucí se tudíž dějem, je společná myšlenka hudební, kterou jest jen sesilován.

Má-li tedy hudba svým požadavkům dostáti, nesmí se odloučiti od děje předsevzatého, nýbrž musí s ním býti trvale a úzce spjata. Z toho je také patrné, že hudba, necharakterisující nižádný děj nebo stav, nýbrž působící jen mocí melodického výrazu, neodpovídá svým zásadám; proto dlužno

¹⁾ Tím míněny jsou skladby operettní a jim podobné kuplety.

ji vyřaditi z pojmu umění, neboť postrádá hlavních pohnutek umění podmiňujících, čímž je značně na závalu rozvoji dramatické hudby. Umění hudební má tedy vycházeti z jasně uvědomělého stanoviska a směřovati k vyšším, nepředpojatým cílům.

Duch, jenž províval hudebními pracemi starými, byl přirozeně zcela odlišný od nynějšího. Jest pochopitelné, že ani hudební umění nemohlo se zastaviti na ustrnulém stupni, nýbrž musilo se zdokonalovati a podrobovati potřebám času.

Starší díla dojímalahodnou i uchvacující melodií. Byloť záhodno ve vývoji hudby, aby byla nejprve vypěstěna zdravá forma musikální, a teprve na základě toho mělo se v pozdějším čase přikročiti k odvážným charakteristikám, ať již stavů duševních nebo jevů hmotných, což děje se dnes.

Skladatelé minulých dob dostáli úkolu svému znamenitě, neboť se jim v pravdě podařilo uvedeným požadavkům vyhověti a skladby jejich staly se pro nás směrodatným vodítkem při tvorbě hudební.

Práce ty namnoze byly snazší ku pochopení nežli dnešní, poněvadž neřešily hlubší problémy, nýbrž vyžadovaly jen vytříbeného vkusu hudebního, aby jim bylo porozuměno. Na stránku dramatickou nebylo kladeno přílišné váhy, ba častokrát byl spád hudební ve značném odporu s dějem. To platí zejména o starších operách, duchovních zpěvohrách a jiných skladbách vokálních. Úkolem tehdejšího hudebního umění bylo, jak již řečeno, vytvořiti zdravou budoucnost. Ta dostoupila vrcholu ve skladbách církevních, za Palestriny. Vážná a důstojná hudba církevní vnukla pozdějším skladatelům myšlenku, použití jí k napodobení jednotlivých stavů, textem naznačených.

Tak v operách snažili se vystihnouti — s počátku způsobem sice jednoduchým — bouřlivou hudbou rušné děje; milostné scény sentimentální hudbou, jež úplně ovládla italské skladatele; velebnou náladu získali přiměřeně důstojnou hudbou. Při všech těchto pokusech dbáno s pečlivostí, aby nebyla snad melodie setřena dramatickým spádem.

Skladby toho druhu přijímány byly obecně se zalíbením, jelikož vynikaly bohatstvím melodií. Časem navykli si posluchači na tuto hudbu lehkého stylu, nevyžadujícího přílišné chápavosti, tak že skladatelé pozdější doby, pěstující prohloubenější díla, narazili na silný odpor netoliko mezi laiky, ale i mezi kruhy uměleckými, kteří jich činnost skladatelskou ztěžovali. Obecnstvo, nacházející se teprve u kolébky hudebního umění, nedovedlo znamenitá díla ta oceniti, poněvadž jim prostě nerozumělo. Teprve v dalším rozvoji hudebním poskytnuta mu příležitost vniknouti do tajů téhož umění, zakládáním hudebních ústavů, přednáškami a všestrannými produkcemi hudebními.

Zatím však vznikala nová díla s myšlenkami realističtějšími a byla znova stejným způsobem napadána. Největší hudební myslitelé, kteří vložili do hudby sílu života a snažili se povznést ji na vyšší stupeň, sklízeli za to zneuznání, ano i pronásledování.

Richard Wagner, jeden z největších geniů hudebních, byl pro nové idee své od nepřátelů štván na své umělecké dráze. A našemu Smetanovi nedařilo se lépe. Jeho směr v české hudbě byl všeobecně potírán. Dnes ztěžší lze si nám představit, jak mohly Smetanovy opery býti odmítány, významávající se osobitými a vzácnými krásami.

Co dalo se dříve, děje se i dnes v nezmenšeném měřítku. Kdykoliv objeví se nějaká nová práce, razící nový směr, vždy střetne se s předsudky obecnstva i vůdčích kruhů hudebních. Předpojatost ta podmíněna je ustrnulou setrvačností duševně málo pohyblivého obecnstva.

Sledujeme-li hudební umění, hlavně pokud se týče zpěvoher, s potěšením znamenáme dostatek výborných skladeb toho druhu. Přes to však

obecenstvo věnuje se ponejvíce operettám, odůvodňujíc své jednání snahou po osvěžení a pobavení. Zatím chabé výplody ty u veliké míře kazí vkus a dobré mravy a nad to pak ubíjejí vážnou hudbu. Ač všeobecně se uznává, že operetty, kuplety a jim podobné skladby nezanechávají hlubšího dojmu, naopak dotýkají se často nešetrným způsobem i mravního citu po stránce libretta. Přes to však ovládají divadla úžasnou měrou a rozsévají škodlivé sítě. Pocházejí zhusta od lidí zřízných a ctižádostivých, ale málo nadaných.

Libretta jim zpracovávají o nic lepší spisovatelé, kteří dávají se strhnouti ve svých pracech i k urážkám jednotlivců nebo společností ano i národů a zvyků.

Celkem jsou to díla umělecky i literárně bezcenná, bez rozumového podkladu, ale účinná dráždila méně vkusného citu. Vážné umění naproti tomu vyžaduje krajně soustředěné pozornosti a za to zanechává v duši trvalého dojmu. Ono má moc člověka v jeho útrapách a nesnázích potěšiti, povzbuditi a mysl jeho povzněsti nad úroveň všednosti.

U hudebních skladeb možno rozeznati dvě součástky: dramatismus a melodie, které zpravidla současně vystupují ve skladbě. Má-li hudební skladba býti dokonalá, nesmí ni jediné z těchto složek postrádati. Arciť melodie v moderních skladbách stává se podružnější, neboť se hlavní váha klade na celkovou harmonii; melodie pak má ráz dramatického útvaru.

Dramatická charakterisace zpívaného nebo mluveného (melodram) slova, je výsledkem namáhavého studia. Skladatelé přemýšlejí o motivech, jimiž by vhodně přioděli text. To jsou výplody vždy nové, které oproti starším pracem musí vykazovati pokrok a proto bývají namnoze velmi umělé, nesnadno pochopitelné. Z toho vyplývá, že hudba ta neměla by býti ihned zavrhována, nýbrž měla by se státi předmětem studií.

Vyskytnou se ovšem také skladby přemrštěného stylu, snažící se dodat si působivosti planými efekty; ale i v tom případě nemusejí postrádati úplně ceny.

Z toho je patrné, že hudební umění plní své poslání jen tehdy, vyhovuje-li po stránce dramatické a honosí-li se zdravou musikálností. Ježto operetty, kuplety a jim podobné skladby uvedeným požadavkům nevyhovují, nad to pak mají zcela opáchnou tendenci než umění řádné, proto ne náleží umění, nýbrž jsou jen jich nebezpečnými parodiemi.

Příčina tak značného rozšíření bezcenných skladeb záleží hlavně v tom, že jsou obecenstvem na myšlení pohodlným se zálibou přijímány, kdežto vážné práce jsou buď ignorovány anebo — až na výjimky pěstovány ze společenského taktu, ale bez porozumění.

Proto jest na všech umělecky založených, aby nejen odmítali takové bezcenné výrobky, ale aby snažili se provozovati dobrou hudbu a tím jí zabezpečili náležitý zájem a pozornost.

VÍTĚZSLAVA CHOLUNSKÁ:

UVĚDOMĚLÁ ŽENA JEST NEJLEPŠÍ ZÁŠTITOU VROUCÍ LÁSKY K VLASTI.

(A. Jirásek.)

Jedním z ideálních citů, který uvědomělé ženy nejen chovají v srdcích svých, ale i jiným vštěpují, je láska k vlasti! — Láska k vlasti je nejen vůdcem mravním, nýbrž také základem blaha veřejného. Toto přesvědčení tkví v duších vychovatelů, jím řídí se každý charakterní člověk. —

Mnoho se píše a mluví o kulturním poslání žen a přece ještě není všude jasného pochopení pro opravdové jejich uvědomění, které má být tvůrcem budoucího povznesení národa. — Stále ještě se všude ozývají slova: „žena zneuznaná“, „odstrčená“ a pod., jen proto, že mnohé ženy ubíjí čas i důstojnost svoji v marnivosti, radovánkách a nečinnosti. — Tím se dobrovolně zotročují a marné jest jejich volání po svobodě, která je jich daleka, neboť: „Kdo chce setrást poručníkování, musí dokázat, že je zralý.“ — Zralost je ale velkomyslnost a trpělivost, praví Fr. W. Foerster. —

Uvědomělá žena dovede si odřící mnohou radost pro blaho jiných, dovede obětovati vznešeným ideím i život svůj. Takové dokonalé ženy, o nichž historie praví, že spásu národu přinesly, měl na mysli B. Schiller, když pravil:

„Cťte nám ženy, ty umějí vítí
nebeské růže do lidského žití,
lásky v ně vplétat blaživý pás,
v něžného závoje půvabném skrytu
odvěký plamen těch krásnějších citů
svatýma rukama živiti v nás.“

Nejčastěji uplatňuje se působení ženy na duše dítek, do nichž třeba již v útlém věku vkládati prvky ideálních citů: proto nejvýše nutno jest, aby ženy vzdělávaly svého ducha, mají-li na výchovu mládeže zdárně působiti. — „Ženy mají věděti, že nejen pozemské srdce lidské potřebuje otčiny, střediska a východiště veškerých snah a lásky, ale také duševní naše přirozenost žádá místa, kde by spočinula její touha.“ F. W. Foerster.

Ženy věnují se dítkám jednak jako matky, jednak jako učitelky a vychovatelky. — Každá žena, chce-li býti hodna důstojného svého poslání, musí míti v srdci přesvědčení, které již více než před dvěma tisíci lety vložil Sofokles v slova své hrdinky Antigony: „Jsem zde, bych ne zášť, nýbrž lásku sdílela.“ — Pak se skuteční tužba Boženy Němcové: „Žena musí lidu vrátit ztracený ráj“.

Že se práce výchovná ušlechtilé ženě daří, jest zajisté známo. A ušlechtilé, uvědomělé ženy, které žijí namnoze v poměrech nuzných, pracují do úmoru, jsouce nadobro vzdálené od radostí života, nejvíce září svým příkladem dětem svým, které vyrůstají v pevné charaktery. — Jak vyvýšeny jsou nad ony moderní ženy, v nichž tkví základní omyl egoismu rodinného, kterýž není s to, aby probudil pravou a obětavou oddanost u členů rodiny. Kde děti tak sobecky opatrují a milují, bude se jim přece přes veškeru zevnější výchovu nedostávatí pravé kultury duše: budou vychovány v těle a ne v duchu, a proto v nich bude vládnouti tělo a nikoli vyšší život ducha. Láska k otčině pak nikdy nezakotví v jejich srdcích! —

Matka nemůže dáti dětem svým většího daru, než když jim dá příklad šlechetnosti, lásky pravé a sebezapření! — Příklad takový má dětem poskytovatí i učitel neb učitelka, jimž už jsou útlá srdce dětská svěřena, aby do nich zasévali sémě dobra. — Škola má býti místem, kde rozvíjí se ušlechtilost a krása duší. —

Proto velice záleží na tom, aby učitelky i učitelé byli prodchnuti nejen láskou k svému povolání, ale též především láskou k Bohu, od něhož nemá oddalovati nikdo útlé duše dětské, nejméně pak učitel; který tak činí, boří si dílo pod rukama. — Učitel i učitelka musí býti naplněna vírou ve svaté, čisté city, jež dovedou člověka ovládati, aby se jí podařilo získati mládež pro vznešené ideály. Může pak volati s Dostojevským: „Život jest ráj,“ neboť ve svém nitru slaví vítězství mravní síly. —

Ve škole naskytuje se učitelce hojně příležitosti, aby svatý plápol lásky k vlasti rozžehovala a posilovala, spojuje-li vhodně s rozličnými předměty působení na srdce dítek. — Zpěvem lze nejsnáze vyvolati nadšení a proto má učitelka dbáti, aby děti se naučily pokud možno pěkně zpívat i také písni vlastenecké, kterými se povzbuzuje mysl k chápání velikosti vlasteneckých citů. Jak jásavě zní pak z dětských hrdélek vábné melodie národní hymny „Kde domov můj“, když dítky poučeny jsou o kráse vlasti své. — Při zeměpise zvěděly, jak mnoho půvabů v sobě skrývá „ten zemský ráj na pohled“. —

Při dějepisu opět může učitelka probouzeti lásku k té zemi, která tak často trpěla útoky nepřátel! Má však zároveň plniti slova F. L. Čelakovského: „Neuč svých krajanů nenávisti neplodné!“ — Učitelka musí děti naváděti, aby ctily i u nepřátel, co úcty vyžaduje, a směřovati k tomu, by láskou ke své vlasti nestávaly se nespravedlivými vůči cizině.

Při každém předmětu pak má se snažiti, by probouzela v dětech touhu po práci, která jediné tvoří pravé vlastenectví. Planá slova nic nezmohou, pročez nevyhnutelně třeba jest, aby učitelka vzorným plněním povinností svých lásku k činnosti rozsávala.

Učitelka má vštípit v srdce dětská pochopení pro šlechtnost, která jest nejmocnějším důkazem důstojnosti lidské. Jak mocně působí, pěkně vystihuje B. Jablonský slovy:

„Zákonů ti nechci dáti,
nad ně mohu tebe vznésti,
možno-li jen ukázati
šlechtnost jak krásná jesti.“ —

A čím je možno lépe ukázati krásu šlechtnosti, než šlechtnými skutky? O příležitost ke konání jich učitelka opravdu nouze nemá; sklání-li se s láskou k dětem zanedbaným a urputným, studuje-li co bylo, nebo je příčinou jejich ubohosti, zda nekoná skutky šlechtnosti? A podaří-li se jí napravit, co bylo špatnými vlivy na duši dítěte vykonáno, zda nepodala Bohu a vlasti nejlepší důkaz lásky?“

HRVATSKÉ BESEDY.

Krščansko djelo.

Národna pripovijest.

Bio je nekakav bogati čovjek, pa pri svojoj dúbokoj ¹ starosti htjede ² razdijeliti sve svoje imanje ³ trima sinovima, i pošto ⁴ im razdileji, reče im: „Ajte, djeco, po svijetu, pa ⁵ se svaki vrati od danas ⁶ do godine ⁷ doma, i koji od vas tri bude najbolje ⁸ Bogu ugodio, ⁹ njemu ću ostaviti sve gotove pare, ¹⁰ što mi se po smrti budu naše.“ — Sinovi ga poslušaše, odoše ¹¹ i, kako im je naredio, ¹² poslije godine vratiše se kući. ¹³ Upita ¹⁴ otac najstarijega sina: „Kazuj, kakoo si ti dobro učinio?“ ¹⁵ „Jedan prijatelj ostavi mi na amánet“ ¹⁶ kaže ocu, pogólem ¹⁷ zamotúljak ¹⁸ para ni broje-nich ¹⁹ ni zapečaćenich, pa nije niko vidio, a ja sam mu ih opet povratio. Kaži mi, jesam-li izvršio ²⁰ zapovijed ²¹ božju?“ „Jesi,“ odgovori mu otac, „ali da nijesi, kud bi ti obraz i duša?“ Sad ^{21b} upita mlađega: „Šla si ti uradio?“ „Vračajući se kući vidjeh, gdje jedno djetešce ²² pade u vodu

i da ne potrčach ²³ i da ga ne izvadih, ²⁴ utopi se! Je-li ovo dobro dijelo božje?“ „Jest, sine moj, ali smo svi ljudi dužni ²⁵ jedan drugome u nevolji priteći.“ ²⁶ Najposlije upita najmlađega: „Deder ²⁷ kazuj, šta si ti dobra učinio?“ Kad sam od kuće krenuo, vidjeh više naše kuće zakletoga našega neprijatelja Dukiča, gdje bijaše prostro ²⁸ na slami struku, ²⁹ pa kraj vatre ³⁰ zaspao a ona mu se slama nekako zapali i da ne pritrčah a probudih ga, bio bi vas izgorio. Nego mi kaži, ili sam zlo, ili dobro učinio.“ „Živio mi, sine,“ poviče otac „ti si zaslužio“ obćani ³¹ dar! Milome i svome dobro učiniti, to rade i hajduci i razbojnici, ale neprijatelju dobro učiniti, to se zove prava milost sprama ³² svoga blišnjega po božjoj zapovijedi.“

Vysvětlivky:

¹ hluboký (v češtině říká se vysoké stáří), ² chtíti, ³ jmění, ⁴ potom, ⁵ a, ale, potom, ⁶ dnešek, ⁷ rok, ⁸ nejlepší, ⁹ učiniti, ¹⁰ peníze, ¹¹ odejít, ¹² naříditi, ¹³ domů, ¹⁴ otázati se, ¹⁵ říci, odpovědět, ¹⁶ uschování, ¹⁷ dosti veliký, ¹⁸ balík, měsíc, ¹⁹ čítati, přečítaný, ²⁰ vyplniti, vykonati, ²¹ rozkaz, nařízení, ^{21b}) = nyní, teď, ²² dítě, ²³ přiběhnouti, ²⁴ vytáhnouti, vyzvednouti, ²⁵ dlužen, ²⁶ pospíšiti, přispěti, ²⁷ nuže, ²⁸ natáhnouti se, položit se, ²⁹ hrubý plášť, ³⁰ a vedle ohně usnul, ³¹ slíbiti, ³² oproti.

Starac i smrt.

Od Ljubomira Nenadoviča.

Kraj ¹ bremena drva jedan starac sjedne
Ovladan slabošću izdišući ² rekne:
„Gdje si veče, ³ gdje si, o smrti prokleta
Što ne dodeš, ⁴ da mi svršiš tužna ⁵ ljeta?
Več me gledaš, da se u starosti mučim
Pred bremenem drva ovako ⁶ se kučim ⁷“

Smrt se javi starcu i rekne: „Šta chočeš
Te me bezprestano izdišući zoveš?
Mene evo ⁸ starče, ja sem pohitala ⁹
Pozivanje tvoje ja sam saslušala.
Več i sama vidim, da si posustao ¹⁰
Sad mi kaži samo, zašto si me zvao?“

Starac se uplaši ¹¹ i glavu obori ¹²
I ne gledeč ¹³ u smrt ticho progovori:
Zvao ¹⁴ sam te, da mi pomogneš podiči ¹⁵
Ovo breme drva — moram ¹⁶ kući ići.

Vysvětlivky:

¹ vedle, ² vydechnouti, ³ ještě, pořád, ⁴ dojiti, přicházeti, ⁵ smutný, zarmoucený, ⁶ všelijak, ⁷ se živím, udržuji, ⁸ evo = viz, ⁹ pospíšiti, ¹⁰ unaviti se, ¹¹ uleknouti se, ¹² spustiti ¹³ nehledě na smrt, ¹⁴ zval jsem tě, ¹⁵ zvednouti, ¹⁶ musiti.

ROZHLED

Pořad slavností na Velehradě

5. července: Svátek sv. Cyrilla a Methoda s oktávou. 4. července (v pátek) večer: Uvítání, sv. požehnání a več. modlitba. 5. července (v sobotu): ráno o půl 6. ranní kázání, pontifikální mše sv. se spol. sv. přijímáním. O 9. hod. schůze a holdování sv. Cyrillu a Methodu. O 10. hodině kázání, pontifikální mše sv. O 12. hodině společný oběd. O 2. hodině promluva na rozloučenou, sv. požehnání a uctění ostatků sv. Cyrilla v Cyrilce. 6. července (v neděli): pout mužů. 7. července (v pondělí): valná hromada družstva Cyrillomethodějského „Velehradu“. 8. července (v úterý): pout duchovenstva. 9. července (ve středu): pout matek a dětí. 10. července (ve čtvrtek): pout Mariánských družin a terciářů. 11. července (v pátek): pout nejstarších poutníků velehradských, najmě poutníků z roku 1863. 12. července (v sobotu): pout studujících, professorů a učitelstva. Při tom budou průvody z děkanství jako r. 1863 a 1885 bylo ustanoveno. — 13. července (v neděli): pout omíladiny. Pouti počínají vždy večerem předešlého dne. Každodenně o půl 6. hodině ranní je kázání, pontifikální mše sv. se společným sv. přijímáním. O 9. hod. kázání, pontifikální mše sv. O 10. hodině kázání, pontifikální mše sv. O 12. hodině společný oběd. O 2. hodině promluva na rozloučenou, sv. požehnání a uctění ostatků sv. Cyrilla v Cyrilce. O 6. hodině večer je uvítání od Cyrilly v průvodě, uvítací řeč se sv. požehnáním. O půl 9. hod. več. zastaveníčko, průvod se světly a večerní společná modlitba. Unionistický sjezd bude 24., 25. a 26. července. 27. července (v neděli) schůze Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda. O půl 6. hod. kázání, pontifikální mše sv. O 8. hodině slavnostní schůze. O 10. hodině slovanská liturgie. O 12. hodině společný oběd. O 2. hodině řeč na rozloučení, sv. požehnání a uctění ostatků sv. Cyrilla v Cyrilce. 15. srpna: Svátek Nanebevzetí P. Marie. 14. srpna večer: uvítání, sv. požehnání a večerní modlitba. 15. srpna: o půl 6. hod. kázání, pontifikální mše sv. O 9. hod. schůze a holdování sv. Cyrillu a Methodu. O 10. hodině kázání, pontifikální mše sv. O 2. hodině

promluva na rozloučenou, sv. požehnání a uctění ostatků sv. Cyrilla v Cyrilce. 28. září: Svátek sv. Václava. 27. září večer: uvítání, sv. požehnání a večerní modlitba. 28. září o půl 6. kázání, pontifikální mše sv. O 9. hod. schůze a holdování sv. Cyrillu a Methodu. O 10. hod. kázání, pontifikální mše sv. 23. listopadu: Svátek sv. Klimenta, slavnost děkovačí. Kollegové, zúčastněte se slavnosti těchto v počtu co možná největším.

Studentské exercicie o nastávajících prázdninách. Kollegové! I letos opustíme své domovy, rodiče a přátele aspoň na tři dny a odebereme se do domů, v nichž nás očekávají milí kněží, kteří chtějí po ty dny cele jenom nám se věnovat, aby nám ukázali cestu, pravdu a život, aby nás přivedli blíže k Ježíši. Kollegové, co žádá od nás vše název „katolický student“, co žádá od nás dnešní naše hnutí? Jak ohromný obzor před námi se jeví, v němž v dále zříme svůj cíl — obnovení křesťanské kultury v našem národě! Cíl daleký a cest mnoho. A jak to udělat, abychom šli každý tou cestou, kterou nám Prozřetelnost určila, abychom nezboudili? To se nám objasní právě o exerciciích. Okolnosti k tomu jistě přispějí. Zanecháme o těch dnech všechna svá obvyklá zaměstnání, věnujeme se cele zpytování svědomí, rozjímání, modlitbě, denně zúčastníme se mše sv. a až očistíme duše své a posílíme je andělským pokrmem nejsv. Těla Páně, načerpáme dosti víry, aby nástrahy příštího roku nedovedly ji zviklat, dosti naděje pro trpké chvíle vážného života, a co nejvíce lásky předně pro Ježíše a pak pro své bratry, bychom jen v lásce šli vpřed a jen v lásce vítězili — a zároveň lásku pro své otce, pro celý národ. Tam připravíme duše své, zbavíme je špatných náklonností a dáme jim to, co tvoří charakter. Všichni zúčastníme se exercicií, aby dobře bylo víc! — Stud. exercicie na Moravě: 1. Pro akademiky na Velehradě: 15.—19. září. 2. Pro středoškolské studenty na Velehradě: 25.—29. srpna. 3. Pro středošk. stud. (VI.—VIII.) v semináři v Brně: 3.—7. září. V Čechách exercicie pro studující středních škol budou se letos opět konati v ústavě ku vzdělávání učitelů v Praze-Bubenči od 1. září večer 5 hod. až do 5. září ráno. Zúčastniti se mohou jen žáci nejvyšších dvou tříd škol středních. Poplatek za byt a stravu 3 K. Přihlásiti se dlužno u ředitelství jmenovaného ústavu.

Duchovní cvičení pro učitelky v Chrudimi uspořádá Mariánská družina učitelek v tamním klášteře Školských sester; začnou v úterý dne 19. srpna večer a ukončí se v sobotu ráno

dne 23. srpna. Správa družiny zve k těmto duchovním cvičením nejen sodálky Mar. družiny, ale všechny katolické učitelky; i slečny, které nejsou učitelkami, mohou se těchto duchovních cvičení zúčastniti. Zaopatření bude poskytnuto v klášteře Školských sester za mírný poplatek. Určité přihlášky budtež laskavě zaslány nejdéle do 10. srpna na adresu: „Mariánská družina učitelek v Chrudimi, dí v č í p a e d a g o g i u m.“

Jen ženy, spějící za pravdou Kristovou, jsou platny lidstvu. Ve Francii byly vyhnány řádové ošetřovatelky, ale brzy se postrádá práce obětavých těch žen, jichž ruce byly vedeny vyšší silou k pečlivému ošetřování. Roku 1903 vrátily se sestry do nemocnice v Cherbourgu, v Toulousu, r. 1912 byly opět povolány do Annecy. V nynější době volá se po jemných, pravou láskou k bližnímu proniknutých ošetřovatelkách těch i v Paříži! Sám dr. Després, známý svým katolicismu nepřátelským smýšlením, touží po jejich návratu. Jak viděti, musí doznati širitelé moderních zásad, že jen láska k Bohu dává sílu k obětem a skutkům lásky, vyžadujícím sebezapření. I „jemné“ srdce ženské přestává býti jemným, není-li touto nejvyšší láskou živeno.

Návštěvníkům Prahy. Kterí kollegové naši zavítají o prázdninách do Prahy, nechť neopominou navštívit naše spolkové místnosti v Praze-II., Voršilská č. 1. Budou srdečně vítáni. Tamtéž podají se informace o studiu a poměrech na vysokých školách pražských. Mají zde nejlepší příležitost seznámiti se s našimi poměry.

Kollegové! Ve dnech 10.—11. srpna pořádáme v Brně sjezd katol. studentsva. Tento sjezd jako přehlídka našich řad má býti také základem vzájemných styků katol. studentů moravských a má podati nám informace o našich poměrech, abychom na základě těchto mohli řídití další práci tak, aby byla účelnou a plodnou. Stručný přehled obou dnů: Neděle: Přihlášky, přidělování noclehů, hudeb. akademie. Pondělí: Mše sv., vlastní jednání sjezdové, společný oběd, pokračování v sjezdovém jednání a večer taneční večírek na rozloučenou. — Sjezdové legitimace pro studenty po 30 h; noclehy budou na tuto legitimaci zdarma, nutno však při přihlášce předem si je zamluviti. Legitimace opravňují k akademii, sjezdovému jednání a večíрку. K vlastnímu jednání přihlášeny dosud referáty: Kulturní poslání českého studenta, Postavení a poměr katol. studenta k dnešní společnosti, O tělesné výchově studentské, Sociální sdružení studentská, Mariánské sdružení ve studentstvu a tři referenti, kteří thema teprve zašlou. Podrobný program sjezdu

a veškeré informace budou v patřičný čas oznámeny ještě do konce škol. roku a o prázdninách pak v dennících. — Přihlášky sjezdové, přihlášky k referátům, dotazy a informace budtež adresovány k rukám jednatele spolku „Moravan“ do 10. července t. r., Starobrněnská ul. 19-21 a po 10. červenci na adresu: Ing. Chem. St. Szymala Al., Brno, Veveří 38.

Naše pokrokové studentstvo i letos svolalo své stoupence k manifestaci proti volbě theologa rektorem university. Charakteristické pro „Svaz československého studentstva“ jest, že letáčky tištěny jsou v knihtiskárně „Práva Lidu“. Tak se zdá, že přece jen bude pravdou, že „Svaz“ stojí pod vlivem jednotlivých stran politických, nebo že si nechce nikde rozlít ocet. My, katoličtí studenti, protestujeme proti bezpráví, jehož se dopouští universita tím, že staví se proti volbě theologa rektorem. Uznáváme ovšem, že české studentstvo pokrokové musí manifestovati proti theologické fakultě, jejíž jeden člen má býti zcela právem rektorem university, poněvadž kdyby od této manifestace upustilo, zbyly by mu pak vlastně jen dvě věci, na nichž zbudován jest celý „Svaz“, totiž boj proti „klerikalismu“ a druhá universita. Poněvadž jak známo věda obyčejně uvádí tři příklady k objasnění některého problému, proto asi také naše studentstvo vysokoškolské uznalo za dobré míti tři ideály: manifestaci proti theologické fakultě, manifestaci za druhou universitu a boj proti „klerikalismu“, či aby nám snad nebylo vytýkáno zneuznávání práce našich protivníků, bude lépe, dáme-li boj proti „klerikalismu“ na prvé místo. Nechceme tedy naše studentstvo české připravovati o jeden mohutný pilíř, na němž spočívá, a ponecháváme mu jeho „důležitou“ práci ve prospěch lidstva i národa.

Z Kroměříže. Dosud netroufal si nikdo z našeho gymnasia podati bližší zprávu o našem životě a naší činnosti. — Nastal i u nás, zvláště letos po prázdninovém sjezdu, kterého se kollegové v hojném počtu zúčastnili, veliký obrat. Minulá léta velmi málo se jich staralo o to, co ve studentském životě katolickém se děje, že se na všech stranách organizuje, aby se zachránilo, co studentu jest nejdůležitějšího: náboženství a národní uvědomění. Snad by si ani nikdo nepomyslel, že by u nás bylo možno, aby zde mohl některý zviklati se v náboženském přesvědčení, aneb je docela ztratit! A bohužel jest tomu tak. Jsou zde takoví, kteří sem méně patří, a to většinou již vyšší gymnasisté. Ovšem před pp. představenými umějí se dovedně přetvařovat. A těm jest „St. Hl.“ trnem v očích. Aby se neřeklo, že jest „pokrokář“, tak ji na venek odbírá, a po straně

se ze všeho vysměje! Činnosti naší tým však nezastaví, rozmachu jejího nezadusí, tím méně odbírání „St. Hl.“ nese slabí. Kollegové, kteří jste pravého, ryziho smýšlení katolického, kteří chováte to právě nadšení pro ideu cyrillo-metodějskou, vzhůru do práce! Nezapomínejte zvláště o prázdninách na styk s ostatními katolickými studenty, neb patříme všichni pod jeden prapor, bojujeme všichni za jednu svatou věc, za víru a národ. Snahy naše zajisté nebudou bez výsledku, a následníci naši budou mít půdu úplně připravenou, očištěnou od všeho plevele a škodného semena! „Zdař Bůh“.

Almanach česko-budějovických bohoslovců. Vydal „Jirsík“, apologetický kroužek bohoslovců v Č. Budějovicích, 1913, cena 2 K. Dílo vydáno jest na památku známého našeho českého biskupa Jana Valeriana Jirsíka. Pro nedostatek místa můžeme se zde zmíniti jen stručně o jednotlivých částech. V prvním článku: „Z kroniky Jirsíka“, spolku to bohoslovců česko-budějovických, vidíme, že ona známá theorie vlnová platí i zde. Z nepatrných počátků spolek vznikl, dospěl vrcholu a zase klesl. Nyní ovšem má přijít nová vlna, jež spolek by donesla opět k vrcholu. Na druhém místě je životopis Msgr. Dra. Antonína Skočdopole, našeho důležitého jihočeského pracovníka. „Sacerdos idealis“ ukazuje na význam kněze, prostředníka to mezi Bohem a lidmi, a na kněžské povinnosti. „Několik slov o významu Dra. Aloise Musila pro biblickou exegesi“ svědčí, že Musil má dnes světové jméno. Bohužel u nás se ví o něm velice málo. Musil takřka krok za krokem dokazuje pravost sv. Písma. Článek tento je zajímavý tím, že se zde uvádějí částečně různé zvyky východní. „Neudal“, povídka, jakých ve skutečnosti s jinými variacemi je dosti. Učitel bojuje proti farářům, neplní svou povinnost; bojí se, že ho farář udá, ale nestane se tak. Když vidí lásku farářovu, smíří se s ním. „Sedláck“, klidná idylla rolníka, jenž umírá uprostřed přírody. „Zedvora seminářského.“ Skizza ze života oněch „polívkářů“, kteří obklopují dveře seminářů, klášterů a konviktů. „Český kněz a píseň národní.“ Článek tento jde jistě správnou cestou. Ukazuje, jak veliký význam vzdělavací i morální mají tyto čisté plody našeho venkova. Kněz, jemuž jistě v prvé řadě záleží na tom, co se zpívá, má zde široké pole působnosti. Snad se to bude zdáti směšným, ale je to jistě přispívání k řešení sociálních problémů. Ano, více písní našich starých, čistých písní národních, více ducha, jímž jsou prodechnuty a pod našimi střechami venkovskými bude zase štěstí, spokojenost a mír. Prosaická část osvěžena jest několika zdařilými básně-

mi: „Můj Kriste“, „Julian Apostata“, „Augustin“, „Z písní sedlákovy syna“, „Buď zdrávo dětství mé“, „Chvilé bolesti“, „Nad vlastní nicotou“, „Za Kristem“, „Maria“ Tím, že ku pracím, jež snad můžeme nazvati „literárně-historickými“, připojeny jsou i části zábavné, „Almanach“ jen získal. Snad bývalo by dobře, kdyby byl do „Almanachu“ pojat též životopis biskupa Jirsíka, k jehož památce byl vydán. Spis ozdoben je dvěma zdařilými obrazy: J. V. Jirsíka a Dra. Skočdopole. Vnější úprava byla věnována náležitá péče. Jednotného úsudku o celku, jenž skládá se z různorodých částí, ovšem podati nelze, celkem však můžeme říci, že bohoslovci česko-budějovičtí se publikací touto reprezentují velmi pěkně.

Česká Liga Akademická uspořádala ve čtvrtek, 19. června, na Žofíně přednášku staršího Serbowky Th. C. Jakubaše o Lužici a lužických Srbech. Přednáška doprovázena byla 200 světelnými obrazy a krásně ve třech dílech seznámila nás s krajem nečetné, ale uvědomělé větve slovanské, vyprávěla nám o vlastencích a předních spisovatelích lužických, a konečně ukázala krásné kroje kdysi mocného kmene Slovanů polabských. Přednášející p. Jakubaš ušlechtilým přednesem, vzletným výrazem slova, čistým, vroucím zápallem vlasteneckým uchvátil posluchače a ukázal jasně, jak krásný kus naší země, jak velcí mužové a jaký vzorný lid tak málo dosud u svých bratrů a dokonce u sedních bratrů, Čechů, došel zájmu a porozumění. Krásná přednáška a šlechetný účel její, vzbuditi zájem o tuto živou a kvetoucí, byť malou naši větev slovanskou, pomoci poněkud finančně jich německo-lužickému slovníku, bohužel, došel malého porozumění v slovanské Praze, a to naše „vlastenecké, uvědomělé“ studentstvo české raději manifestovalo proti volbě theologa rektorem. Než ta část, která přišla, slyšela a viděla nadšený a nadějný itelligentní dorost lužických Srbů, katolické bohoslovce z pražského semináře lužicko-srbského, členy spolku „Serbowky“, s nadšením zdravila mladé průkopníky osvěty a znovu viděla, kdo budí národy, kdo pojímá vlastenectví vážně, s pravým vroucím citem a láskou nezištnou k rodné zemi. I tu, jako v Čechách, jsou to kněží, katoličtí kněží, kteří jsou přední ozdobou srbských věd i umění. Kéž zájem o tento zdravý, nezkažený kmen slovanský překročí úzké meze České Ligy Akademické, rozšíří se tam, kde mohou více pomoci, morálně i hmotně a ukáže těm milým Srbům z Lužice, že jich bratr Čech umí nejen o svých bratrech Slovanech krásně mluvit a psát, ale dovede jím i pomoci.

Školství v Bulharsku. Za školní rok 1908-9 bylo v Bulharsku 4735 obecných škol. Z nich veřejných bylo 3393, soukromých 1342. Děti, školu navštěvujících bylo celkem 435.918, z toho bylo 263.741 chlapců a 172.177 děvčat. Průměrně připadá jedna obecná škola na 852 obyvatele. Celkem věnovalo Bulharsko na obecné své školy v r. 1908-9 12,227.385 franků.

Ruční práce na moravských školách. Školská komise Národní Rady moravské se odhodlala k zavedení a podporování ručních prací na všech školách. U dívek bude se hleděti hlavně k pracím domácím, vaření a pod. Na měšťanských školách a učitelských ústavech mají býti ruční práce obligátním předmětem. Za tím účelem má stát, země, obce i korporace podporovati tyto snahy tím, že práce učitelova bude honorována a že budou založena stipendia pro ty, kdož budou studovati podobné práce v cizích zemích. Při průmyslových školách mají býti zřízeny vzorné dílny a při stavbě škol má se již hleděti k tomu, aby pro ruční práce byly rezervovány dostatečné místnosti.

Abstinentismus utěšeně vzkvétá ve Švédsku. Již r. 1891 vydal král na žádost sněmu úkaz, jímž se nařizovalo, aby na všech školách při vyučování přírodním vědám, jakož i při náboženství a dějepise upozorňováno bylo žactvo na škody, jež působí požívání alkoholu. Doposud však není učebnic zpracovaných vzhledem k tomuto požadavku a tím ovšem rozvoj je poněkud zadržován. Vedle toho ovšem musí zde býti též abstinenti učitelé. R. 1901 utvořil se zvláštní „Centrální spolek pro vyučování střídmosti“, jenž pracuje tam, kde se nejlépe pracovati dá, totiž mezi mládeží. Též studentstvo bere účast na této činnosti ve prospěch lidstva.

Carl Sonnenschein: Wie Studenten wohnen. M. Gladbach 1913, cena 10 pf. — Bytová otázka studentská je jednou ze složek sociální otázky vůbec. Byt je pro studenta důležitý v ohledu zdravotním, vědeckém (necítí-li se v bytě spokojen, dlí mimo byt a opomíjí studia), výchovném i mravním. Mnohdy je student přímo vydírán od pronajimatelů. Bohužel věnovalo se této otázce studentské posud velice málo pozornosti nejen snad od veřejnosti, nýbrž i od studentstva samého. Jsou zde nutny reformy, hlavně co se týká pronajímání a zařízení bytů. Vedle toho ovšem je též důležitý styk studenta s pronajimatelem. Co se týče pronajímání bytů, je nejlépe, utvoří-li se zvláštní spolky, jež doporučí studentům řádné a při tom levné byty. Dříve než takový byt jest doporučen, podroben jest prohlídce. Nynější pronajímání bytů cedulemi, novinami a pod.

je neuspokojivé. Nejlépe jest, utvoří-li se takový spolek za součinnosti města, škol, studentských spolků, pronajimatelů atd., zkrátka z činitelů, jímž na řešení této otázky v první řadě záleží. Nejlépe jest, jsou-li byty studentské samostatné pokojíky, v nichž studenta nic neruší. Co se týká vnitřního zařízení, je nezbytno, aby bylo co možná nejuněmělečtější. Ne přepych, nýbrž harmonie. Výzdoba obrazy a pod. budiž volena s přísně esthetického stanoviska. V tom ohledu je u nás příliš málo pochopení. Často bývá studentský pokojík přeplněn různými částmi nábytku, malbami a drobnostkami, jež se k sobě nijak nehodí a vůbec nejsou umělecké. Váhu nutno klásti též na mravní význam bytu. Často je vlastně byt jen prostředkem prostituce. Nesmí se zapomínati, že byt má studentu nabrzditi rodinu, v tom ohledu nutno také reformovati i poměr studenta k tomu, jenž byt pronajal. Nejlépe ovšem bytová otázka je řešena zvláštními kolejemi, jako je u nás „Hlávková“ a „Arnošta z Pardubic“. Kde ovšem není možno v takovýchto budovách čistě studentských umístiti všechny, tam jest nutno bydleti v rodinách. Dnes z ohledu na studentstvo se musí podporovati a ne potlačovati stavby studentských samostatných pokojíků. Toť asi stručné myšlenky této brožury. Jisto jest, že dnes musí se hleděti k řešení této otázky.

IV. feriální výpravu katolického studentstva pořádá jako léta minulá Svatováclavská Matice Školská ve dnech 21.—26. července (incl.) t. r. Cílem výpravy jest světoznámý Český Ráj a Krkonoše. Vše bližší možno seznati z programů, které se na požádání ochotně zašlou. Výpravu povede učitel, rodák z těch krajů, který vedl dosud výpravy. Zúčastniti se může každý vzorně katolický student, po doporučení místním katechetou neb farním úřadem. Veškeré informace, dotazy a pod. obratem vyřizuje Svatováclavská Matice Školská v Praze-Bubenči.

Do koleje Arnošta z Pardubic v Praze 144-II., Voršilská ul. č. 1, přijme se pro školní rok 1913-14 asi 50 katolických studujících českých vysokých škol pražských na byt s celým zaopatřením (mimo prádla) za průměrný měsíční poplatek 60 korun. Žádosti, k nimž třeba přiložiti: a) křestní list, b) vysvědčení o majetkových poměrech, c) vysvědčení o posledních studiích, d) vysvědčení lékařské, e) doporučení některého katolického kněze, buďtež zaslány (s poštovní známkou na odpověď) správě koleje do 31. srpna 1913. Další ustanovení atd. obsažena jsou v prospektu, jenž zašle se na požádání.

Spisovatelka R. Svobodová napsala v „České kultuře“: „Snad je život tak

nespravedlivý, že dává umíratí obětavým, čistým bytostem, zatím co kdesi věnčí ničemu, který jich ubil. Ale nač má umění množití a opakovati tuto bídu? Nemá býti umění stvořitelem nových světů a zachovatelem velikých vlastností? Má-li dnešní umělec vlastnosti Adamovy (malíř z dramatu Mrštíková: „Anežka“), je-li dnešní básník ješita, tenor sobec, nezmiňuje se o něm nikdo nikdy; na jeviště vejdeť lidé noví, lidé čerstvé krve, lidé čistí, spravedliví, kteří nemnoží lidské muky, kteří dávají nový příklad zkrachovanému lidství. Ztratila se řada krásných vlastností lidí bezelstných. Mnoho slavných strun na lyře je přetrháno. Dnešní barbar umí žít jenom trapným životem a proklínat celý svět svou negativní spálenou duší. Ztratila se něha vděčnosti a údivu nad zázrakem bytí. Je třeba nalézt ji. Je třeba psáti o dobrých lidech, o těch, kteří jsou chlebem a solí země, o těch, o nichž bylo kázáno na hoře. Dost již křečovitěho a prázdnoho sobectví, přezbožnění, lidských rozvratů.“ Jsme spisovatelce vděčni za tuto přiléhavou kritiku dnešní doby. Tedy již i u nás přicházíme k poznání, že směr a látka dnešní naší literatury je z veliké části vlastně jen krokem do zadu.

Emigrace Poláků. Vystěhovalectvé hnutí mezi intel. polskou vzrůstá úžasnou měrou. Tak jen v Paříži je 263 malířů (68 žen), 36 sochařů (10 žen), 83 literátů a žurnalistů (17 žen), 42 hudebních skladatelů a p., 32 zpěváků a zpěvaček, 21 různých umělců polských. Celkem 477 osob. Kromě toho je tam 43 vědátorů, 48 lékařů a inženýrů. Kromě toho je tam velké číslo studentů. Jedna z hlavních příčin tohoto vystěhovalectví, ať již trvalého neb snad jen dočasného, je touha po volném životě pařížském. Druhou příčinou této emigrace jest nespokojenost s domácími poměry polskými.

„Srbská Akademie“ má býti název centra lužických Srbů. Úkolem tohoto spolku má býti udržení lužicko-srbské národnosti; má soustřeďovati kolem sebe hlavně akademickou mládež, jež je roztroušena v Lipsku, v Praze a Vratislavi. V těchto místech mají býti zřízeny sekretariáty; centrum má býti v Budišíně. O prázdninách má se rozvinouti činnost přednášková, jež by semkla všechny řady intelligence v jednotný šik. Organem má býti „Lužica“, stávající již časopis.

Proč je Chorvatů v Uhrách málo? Dle sčítání z r. 1910 celkem je v Uhrách 194.000 Chorvatů, ale ve skutečnosti jest jich na 400.000. Maďaři, aby nemusili doznat sílu slovanskou, uvádějí Chorvaty ve statistice mezi „rozmanité jiné“ národy, kde zaznamenávání jsou pod jmény: Venedi, Ilyrové, Poláci, Čikáni, Bulhaři,

Vlaši, Bosňáci, Sokci, Buněvci, Krašovani a p. Celkem tito „různí jiní“ národové reprezentují číslo 401.412 hlav, z čehož je dobrá polovina chorvatská.

Dívčí vyšší gymnasium s právem veřejnosti na Král. Vinohradech, Korunní tř. č. 4, otevře ve škol. roce 1913-14 I., II., III., IV., V., VI., VII., jakož i VIII. tř. Při gymnasiu zřízeny jsou: 1. Dvoutřídní obchodní škola, 2. praktický kurs ku vzdělání vychovatelek, 3. jednorocní kurs ku vzdělání industriálních učitelek pro školy obecné i měšťanské. Kromě toho vyučuje se hře na klavír a housle, zpěvu, němčině, francouzštině, angličtině, všem druhům praktických i ozdobných ručních prací, malbě atd. — Zápis koná se ve dnech 7.—8. července a 16.—17. září, vždy o osmé hodině v ředitelnách ústavu. Pro dívky z venkova zřízen jest pensionát. Přihlášky přijímají se denně. Prospekty ochotně zasílají Školské sestry O. S. F.

Naše prázdniny. Též letošní prázdniny jsou věnovány práci a sblížení katolického studentstva. Na rozdíl od loňského roku, kdy byly uspořádány sjezdy zemské v Králové Hradci a v Kroměříži, přistupuje katolické studentstvo ke sjezdům krajinským. Jak z provolání sjezdového patrně, jsou sjezdy: ve dnech 20.—21. července v Českých Budějovicích, ve dnech 3.—4. srpna ve Valašském Meziříčí; ve dnech 10.—11. srpna v Brně; ve dnech 7.—8. září v Kolíně (studentská sekce při všeobecném sjezdu katolíků). Sjezdy krajinské mají zcela jiný ráz. Hlavní úkol jich jest sblížení naše studentstvo s lidem, hledati opět cestu k němu; neboť dnešní studentstvo žije jen požitkářství. Svoji blaseovaností, netečností odradilo si lid. Dnešní student má býti populárním, vůdcem a učitelem lidu. Toho u našeho studenta není. Protož hlavní část našeho programu prázdninového bude věnována „studentskému hnutí sociálnímu“, způsobu práce prázdninové, organizaci našeho studentstva o prázdninách, centralisaci katol. studentstva. Na theoretické zkoumání stavovských otázek našeho programu nemáme tolik času. Podrobný program sjezdů (každého zvlášť) bude uveřejněn v našich novinách a bude zaslán každému přihlášenému, jakož i těm, kteří oň požádají. Schůze budou přístupny pouze na legiti m a c i, kterou každému přihlášenému současně s programem zašleme. Cena legitimace pro studentstvo stanovena na 22 h, pro nestudenty 1 K, pro členstvo katolických organizací zdarma (obnos nejlépe jest vyrovnati v poštovních známkách). O noclehy bude zdarma s dostatek postaráno. Přihlášky buďtež zaslány (mimo sjezd brněnský) buď jednotlivě neb hromadně nejdéle pět dní před každým sjezdem na „Agitační odbor

České Ligy Akademické“, Praha-II., Voršilská 1, který též veškeré ostatní informace ochotně sdělí. Při přihlášce budiž udána přesná adresa prázdninového pobytu, ústav, kde dotýčný studuje a zdali si přeje společnou stravu (snídani, oběd, večeři, neb jednotlivou část). Cena bude stanovena za režijní cenu. Legitimace budou rozeslány po 12. červenci, dle pořadu přihlášek. Po příjezdu svém do místa sjezdu, každý ve vlastním zájmu nechť se přihlásí o bližší informace v kanceláři sjezdové. K menším schůzkám, které budou speciálně zabývat se naši prázdninovou prací na několika místech v Čechách a na Moravě, bude studentstvo z dotýčného kraje pozváno, sdělí-li nám svoji prázdninovou adresu! Neopomíňte tak každý učiniti. Doufáme, že též k letošním našim podnikům studentstvo středoškolské zachová svoje sympatie a v hojném počtu se jich zúčastní. Na shledanou o prázdninách!

Na katolickém učitelském ústavě s právem veřejnosti v Praze-Bubenči koná se zápis do I. ročníku před prázdninami dne 7. července od 8. hod., přijímací zkoušky jsou ve dnech 7. a 8. července. Zápis a přijímací zkoušky do I. ročníku, a uprázdnil-li se místo i do vyšších ročníků, jsou také po prázdninách.

Do Svatováclavského pensionátu pro hochy v Praze-Bubenči, řízeného Školskými Bratry, přijímají se přihlášky po celé prázdniny. Škola ústavní připravuje speciálně pro střední školy.

Do studentského konviktu v Praze II., Salmova ulice, řízeného Školskými Bratry, přijímají se přihlášky po celé prázdniny.

Do „Johannea“, internátu pro řemeslné učně v Praze-II., Salmova ulice, řízeného Školskými Bratry, přijímají se přihlášky po celý rok.

Do „Juvenátu“ Školských Bratří v Koutech u Domažlic přijímají se jinoši až do stáří 15 let, kteří se chtějí věnovat řeholnímu povolání. Studují tam III. a IV. ročník školy měšťanské a I. roč. ústavu učitelského. Prospekty uvedených ústavů zasílá ředitelství, anebo Svatováclavská Matice školská v Praze-Bubenči.

Lublaňský sjezd. V druhé polovici srpna t. r. bude se konati v Lublani sjezd slovinských katolíků, s nímž spojen bude též sjezd „Orla“ a studentstva. Českoslovanský „Orel“ se činně slavností zúčastní; z Moravy bude vypraven zvláštní vlak. Kollegové, kteří snad miní podívat se o prázdninách na jih, mohou svou cestu zařídit tak, aby v době slavností byli v Lublani. Česká Liga Akademická bude zastoupena svými zástupci. Zvláště upozorňujeme na sjezd slovin-

ského studentstva katolického, jež dnes jest již vyspělé a můžeme se od něho mnohemu přiučiti. Sjezd koná se ve dnech 24.—27. srpna. Sjezd studentský pořádá „Slovenska dijaška zveza“. Studentstvo slovinské srdečně zve ostatní katolické studenty slovanské do svého středu, doufá, že slovanští bratři jeho přijdou, aby promluvili s ním o sblížení všeho Slovanstva, aby načerpali sil k další práci. Posily takové za dnešní doby, kdy celý svět vzbouřil a vzepřel se proti Kristu, je zajisté nejvyšší zapotřebí. Proto volají Slovinci: „V bílé Lublani na shledanou!“

Kollega PhDr. Jan Bartoš byl dne 23. června t. r. na staroslavném učení pražském veřejně za doktora filosofie prohlášen. Přejeme našemu senioru zdar v další práci.

„Čas“ přinesl zprávu, že v Akademickém domě vyvěšen byl manifest, v němž jakýsi pan kollega Čížinský, filosof, jménem Ligy Akademické děkoval všem, kdož o zdar květinového dne, pořádaného ve prospěch „domu milosrdenství“ se zasloužili. V zájmu pravdy prohlašujeme, že Čížinský, filosof, nikdy členem Č. L. A. nebyl a není, že Č. L. A. vůbec žádného manifestu nevydala a že tudíž celá zpráva je mystifikační vypočtenou na úkor Ligy.

P. Šilinger †. Morava stojí dnes nad hrobem muže, jenž znamenal pro ni mnoho. Všechny strany politické praví, že byl milý charakter. Je to zvláštní u nás, za živa plijeme po našich vůdcích, a po smrti jejich je teprve oceňujeme. † P. Šilinger byl repraesentantem těch, kdož klidnou prací, láskou a plněním zásad božského Vykupitele chtějí odstraniti sociální nedostatky dnešní doby. Takových mužů potřebujeme více! Víra a vlast byly jeho ideály, za nimi šel. Země budiž mu lehká.

Ze spisů Heleny Kellerové. Každého naplňuje podivením veliká znalost vědecká H. Kellerové, jež svými schopnostmi a vytrvalostí dospěla, ač hluchá a slepá, k studiím universitním, jimiž se brala cestou vědy, hledající sestru ve víře. Studujíc v New Yorku, zapsala si do denníku: mám se naučiti jasně, bez unáhlení mysliti, každého upřímně milovati, ve všem dáti se nejvyššími pohnutkami vésti a nezlomně o Pána Boha se opírat. Ve své literární práci „Optimismus“ praví: Smým optimismem souhlasí v podstatě zevnější svět. Co v pravdě velikého jsem shledala ve filosofii, v dějinách, v literatuře, souhlasí s neochvějnými pravdami náboženství a jest na potvrzení mého osobního optimismu.